

13. 2799

TRACTATUS
DE POTESTATE
IN SEIPSUM.

Authore

D. BALTHASSARE
GOMEZIO DE AMESCUA
I. C. TOLETANO,

Nunc denuò in lucem editus, & à multis erroribus ob-
purgatiorem studiosorum lectionem ac-
curatissimè expurgatus.

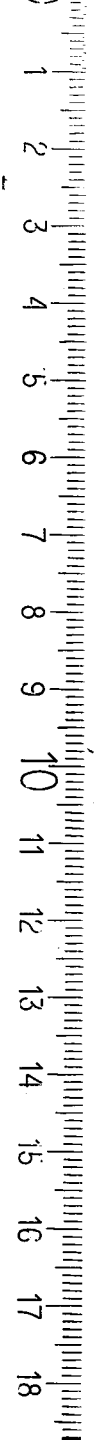
CVM PRIVILEGIO.

MEDIOLANI.

Apud Petram Martyrem Locarnum. M. DC. IX.

Cum licentia Superiorum.

10.

13. 2799

TRACTATUS
DE POTESTATE
IN SEIPSUM.

Authore

D. BALTHASARE
GOMEZIO DE AMESCUA
I. C. TOLETANO,

Nunc denuò in lucem editus, & à multis erroribus ob-
purgatiorem studioforum lectionem ac-
curatissimè expurgatus.

CVM PRIVILEGIO.

MEDIOLANI.

Apud Petrum Martyrè Locarnum. M. DC. IX.

Cum licentia Superiorum.

NOSCE TE IPSVM.

Diuus Paulus ad Galat. cap. 6. v. 1.

Considerans te ipsum, ne & tu tenteris.

Quæcunque in hoc libello dixi, ac alibi vnquam dixerò, submitto censuræ Sacrosanctæ Matris Ecclesiæ Catholicæ Romanæ. Quod si quid excidit, vel exciderit, quod aliquo modo eidem Sanctæ Ecclesiæ aduersari videatur; id totum reuoco, damno, & detestor, ac in omnibus, & per omnia me conformem profiteor fidei, & doctrinæ prædictæ Sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ. vt in cap. hæc est fides. 24. quæst. 1.

A P P R O B A T I O.

Imprimatur.

Fr. Aloysius Baribla Augustinianus Consultor Sancti Officij pro Reuerendissimo Inquisitore.

Aloy. Bossius Canonic. Ordinar. Theolog. pro Illustriss. Cardin. Archiepiscopo.

Vidit Saccus pro Excellentissimo Senatu.

PERILLVSTRI
D. D. P A P I R I O
C A T A N E O

In Excellentiss. Mediolani Senatu dignissimo Senatori,
ac Domino nostro Colendissimo.

Hieronymus Bordonius, ac Petrus Martyr Locarnus. S. P.

LX mari, vnde exeunt, redire flumina, notissimum est omnibus; & nos hoc permoti exemplo, seruituti tuæ quam studiosissime addicti, Librum hunc de POTESTATE IN SE IPSVM ab humanitate tua, posteritati consulente, nobis, vt typis mandaremus, traditum, eidem tuæ humanitati reddere decreuimus. Non erit accusandus in hac electione noster animus, quippe qui, vel ob ipsius tantum materiam, perillustre, ac pereximiū hoc opus necessariò dicandum esse tibi cognouerat; cui non ingratum etiam fore putauimus, cum & Imperatoria quoq; dignitate dignum aliquando existimatum sit. Et cui magis illud conuenire videbatur, quam tibi; cum in ipso, tanquam in non mendaci speculo, singulas animi tui dotes omnino intueri, ac contemplari possis? Nam, si quæ ratione sensus nostros liberè vagantes, ac perturbationes in mente concitatas coerceamus, in ipso opere edocemur, &

quasi lucem accipimus, qua tenebras, quibus ob varios rerū occurfus animus offunditur, discutiamus, hoc ipsum à singulari tua virtute, ac prudentia tota Mediolani ciuitas planè ediscit. Et cum inter eos, qui viuunt, nullus penè sit, qui motus proprios ita sciat reprimere, quin si ingens animo exoritur tempestas, vires ex parte debilitatas, nec dicā aliquando penitus fractas, sentiat; tu quidem in hoc adeo excellis, vt nescio quid tibi diuinitus infusum nemo non existimet; cum non te ipsum minus sub perfectæ rationis dominio conseruare, quàm alios in domandis semetipsis erudire assuefcas. Hanc ob rem ad sublimen in hoc Senatu Mediol. Excellentiss. gradum euectum te fuisse credendum est; in quo tanta cum laude, ac existimatione eluces, vt veluti lumen, ac numen quoddam & incredibilem vniuersæ Vrbi splendorem, & non mediocrem ciuibus vtilitatem, ac commodum nunquam non afferas. Vnde fit, vt ad tuam benignitatem, in quacumque illis obseruante fortuna, plurimi continuo confugiant, & ab ea in magnis rerum suarum periculis præsens remedium, ac totam sæpissimè salutem reportet. Quod cum omnes maximo amoris, ac obseruantia vinculo tibi obstrinxerit, ita quam strictissimo nodo humanitati tuæ nos deuinxit; præsertim cum ab ea non tuo tantum patrocínio donati, sed singularissimis etiam beneficijs affecti fuerimus, Quorum cum non immemores, saltem officiosa voluntate, velimus esse; idcirco hoc opus, tanquam verum nostræ erga te deuotionis testimonium nomini tuo consecramus. Illud autem vt, qua soles læta fronte, accipias, quemadmodum summis te precibus rogamus, sic rogamus etiam toto animi affectu D. O. M. vt tibi pro maximis tuis meritis felicitatum omnium concedat incrementum. Mediol. ex Bibliotheca nostra die 16. Februarij, 1609.

DON FRANCISCI DE ALEXANDRO,
ET MERULA;

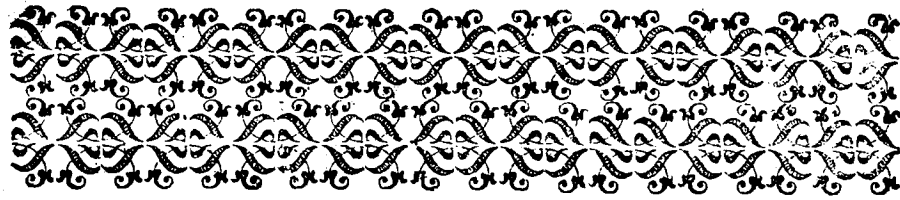
Sacrae Theologiæ Doctoris Eximij Carmen ad
Lectorem.

*Væ celsum Hesperias inter caput extulit vrbes,
Auriferique Tagi liquidis circumsonat vndis.
Iure sibi plaudat, tantoque assurgat alumno.
Cui pietate parem, ac virtutum insignibus, vllum
Haud quaquam Ausonias Hispania misit ad oras.*

*Parthenope dudum experta est, nunc ipsa Triquetras
Iura vbi dat populis, & legum flectit habenas,
Integritate, fide, ac iusti moderamine, & aequi.
Sic, vt quæ quondam terris Astræa relictis
Fugit ad astra, iterum terras inuisat, AMESCVA
Vindice iustitia, legumque antistite tanto.
Nec vero iuri dicundo, ac rebus agendis
Tantum ille eximius, studijs inglorius idem,
Quin, quantum ingenio, quantum multiplice rerum
Cognitione viget, doctrinaque eminent omni.
Quantus & eloquij cultor, fandi que magister,
Hoc opus egregium specimen tibi præstat abundè;
Quamquam inter turbas, & mille negotia, necdum
Extrema affectum lima. Quo gratia maior
Autori referenda, graui qui pondere pressus
Officij, & strepitu curarum, astuque forensi
Iactatus, tamen à libris auertere nunquam,
Aut laxare animum potis est; noctuque, diuque
Aut scripta euoluens sapientum, aut propria cudentis.
Nec genio indulgens aliquid, nec inertibus horis
Otia transmittens, somno vè, epulis vè profusus.
Discendi tantum, laudisque, aliosque iuuandi
Incensus studio, & mentem dulcedine captus.
Quare age, præclarum quod nunc tibi munus AMESCVA
Profert de locuplete penu, maiora daturus,
Accipe fronte hilari, complexuque assere toto,
Et lege, & expende, & censeto æquusque, bonusque.
Quippe seres opera pretium, & latere lecto.*

DI DON LVIGI DE HEREDIA
SONETTO.

NOI chè (sparso d'amor) l'eterna Mente
Nobil idea, nel suo bel grembo scerse
Fiamme intorno spirò, leggiadre e terse
Ond'è vaga la terra, il Sol lucente.

*E di desio, di maggior opra ardente,
Ne l'edificio humano i rai conuerse,
E thesori, e bellezze al mondo aperse,
E la vita spirò, che intende e sente.*

*Nobil AMESCV A hor voi scoprite espresso,
Chiario testor di luminose carte
Quanto l'huomo à ragion possa in se stesso.*

*Così natura le sue glorie sparte
Lietarimira, e per voi solo spesso
Seco gareggia l'eloquenza, e l'arte.*

CAPITA LIBRI PRIMI.

Cap. I.	sum percutere, licere.
Q Vibus iuribus, quibusvè rationibus vulgo per- suasum sit, neminem sui corporis potestatem ha- bere.	Cap. XII. Neminem consentire posse, vt oc- cidatur, vel vulneretur.
Cap. II.	Cap. XIII. Quatenus offendens subijcere se possit voluntati offensi.
Omni iure quemquam potestatem habere in corpus suum, præter- quam quoad iure prohibita.	Cap. XIV. Neminem ad pœnam corporalem se obligare posse.
Cap. III.	Cap. XV. Neminè posse subijcere se torturæ.
Iure Romanorum fuisse permissum in se sæuire.	Cap. XVI. Neminem posse eligere pœnâ cor- poralè, prætermiffa pecuniaria.
Cap. IV.	Cap. XVII. Quatenus se quisque defendere te- neatur.
Soluuntur contraria, & referuntur, qui hanc potestatem agnouerūt.	Cap. XVIII. Ampliationes dictorum in capite præcedenti.
Cap. V.	Cap. XIX. Limitationes, idest casus in quibus valet renunciatio defensionum.
Nefas esse se ipsum occidere, aut vulnerare aduersus gentes.	Cap. XX. De pœnis iuris Canonici aduersus vulnerantes se ipsos.
Cap. VI.	Cap. XXI. De pœnis iuris ciuilibus aduersus vul- nerantes se ipsos.
Contra omnes septem virtutes pec- care se occidentes.	Cap. XXII. De pœnis iuris Canonici aduersus occidentes se ipsos.
Cap. VII.	Cap. XXIII. De pœnis iuris ciuilibus aduersus oc- cidentes se ipsos.
Contra naturam esse propricidiū, aduersus Vlpianum.	Cap. XXIV. Quid nouo Hispaniarum iure cir- ca se occidentes statutum sit.
Cap. VIII.	
Nullam esse circumstantiam, præ- ter diuinam iussionem, qua pro- pricidium possit fieri licitum.	
Cap. IX.	
Ob tuendam castitatem non lice- re se occidere, nec membrum abscindere.	
Cap. X.	
Neque iudicis, neque legis autho- ritate licere, se ipsum occidere.	
Cap. XI.	
Pro tuenda vitâ membrum abscin- dere, & absolutè leuiter se ip-	

CAPITA LIBRI SECVNDI.

Cap. I. Q uatenus liceat periculo se exponere.	Cap. XIII. De potestate in bona nostra spiritualia.
Cap. II. Pro Republica quod periculum subire liceat.	Cap. XIV. An possit quis se ipsum pignori dare?
Cap. III. Pro Regibus, parentibus, filijs, vxoribus, maritis, propinquis, & amicis, quod periculum subire liceat.	Cap. XV. Meretrix an licite accipiat suæ turpitudinis pretium?
Cap. IV. Pro salute spirituali proximi cui periculo liceat se exponere.	Cap. XVI. Stuprans virginem volentem, ad quid teneatur.
Cap. V. Pro bonis temporalibus, quod periculum subire liceat.	Cap. XVII. De potestate in libertatem propriam.
Cap. VI. Quando abstinentia peccetur.	Cap. XVIII. Quatenus valeat pactum de comorando in aliqua ciuitate, aut de eam non ingrediendo.
Cap. VII. Respuens medicinas qualiter peccet.	Cap. XIX. An quis possit operas suas locare in perpetuum?
Cap. VIII. An liceat mortem desiderare, & an liceat reo, tradere se ministris iustitiæ?	Cap. XX. An valeat pactum quo quis se obligat ad carceres?
Cap. IX. Cõdemnato ad mortem qui potest fugere, an liceat in carcere manere?	Cap. XXI. An valeat pactum, quod instrumenta habeant executionem paratã?
Cap. X. Relaxato sub iuramento, an liceat redire ad carceres, vel hostes, vbi scit se occidendum?	Cap. XXII. An possit per pactum renũtiari cessione bonorum?
Cap. XI. Quatenus ludi, & spectacula sint licita.	Cap. XXIII. Nobilis an possit renuntiare priuilegio, ne pro debito ciuili carceri mancipetur?
Cap. XII. De potestate in famam, & honorem proprium.	Cap. XXIV. De quibusdam alijs habentibus similia priuilegia, an possint illis renuntiare?

IN-

INDEX QVÆSTIONVM.

Cap. I. II. III. & IV.	hat, ne in contemptum Dei vita sua ludibrio habeatur, num. 7.
1 A n quilibet sit dominus sui ipsius, disputatur his quatuor capitibus.	17 Quid iudicandum sit de Catone, numero 9.
2 An sit dominus vite sue	18 Quid iudicandum sit de Saule, numero 10.
cap. 2. num. 9. cap. 4. num. 16.	19 Quid iudicandum sit de Razia, numero 11.
3 An Respublica sit domina vitæ ciuium. cap. 1. num. 18.	20 An ob præcauendum peccatum liceat se occidere, num. 13.
Cap. V	21 An ob penitentiam commissi peccati, num. 14.
4 An demonstrari possit propricidium esse illicitum, per totum.	22 An dignus morte possit se ipsum punire, num. 15.
Cap. VI.	23 Quid iudicandum sit de facto quorundam monachorum, num. 16.
5 An se occidens peccet contra fidem. num. 1.	24 An desiderio vitæ æterna liceat se occidere, num. 17.
6 An contra spem, num. 2.	25 Quid iudicandum sit de Cleombroto, num. 18.
7 An contra charitatem, num. 3.	26 Quid iudicandum sit de Empedocle, num. 19.
8 An contra prudentiam, num. 5.	27 An martyrij ratione liceat se occidere, num. 20.
9 An contra iustitiam, num. 6.	28 An liceat precipitare se in foueam, cum statutum est à tyranno, quod nisi se precipitet, videatur idola adorare, num. 21.
10 An contra fortitudinem, num. 13.	29 Quid iudicandum sit de facto duorum iuuenum Christianorum, n. 22.
11 An contra temperantiam, num. 14.	30 Quid iudicandum sit de S. monacho Ascete, & de Anaxarco, num. 23.
Cap. VII.	31 Quid iudicandum sit de SS. tercentium martyribus massa candida vocatis, num. 24.
12 An propricidium sit contra naturam, per totum.	
Cap. VIII.	
13 An aliqua circumstantia possit facere licitum propricidium, num. 1.	
14 An ad euidentas miseras huius seculi liceat se occidere, num. 4.	
15 Quid iudicandum sit de Lucretia, num. 6.	
16 An vt ab hostiũ potestate se subtra-	

- 32 Et de Germanico Christiano, nu. 25. 52 An liceat condemnato ad mortem
 33 Et de Samfone, num. 28 scilas ascendere, prabere iugulum,
 34 An, & quando liceat se offerre mar- & collum extendere? num. 11
 tyrio? num. 29 53 An liceat impendendo de scala se
 35 Quid dicendum de votis aliquarum deicere? eodem num.
 religionum eundi ad infideles, n. 33 54 Quid iudicandum sit de Charonda
 36 An verum sit S. Lucam pollicem sibi Tyrriorum principe, num. 12
 pracidisse? num. 34 55 Iudex qui delictum fecit, an possit
 37 Quid iudicandum sit de Amonio au se ipsum condemnare? num. 14
 ricularum sibi pracidente, ne fieret 56 An bannitus se ipsum occidens excu-
 Episcopus, num. 35 setur a pena vigore statuti permit-
 Cap. IX. tentis occidere bannitos? num. 15
 38 An ob tuendam castitatem liceat se 57 An premium promissum occidenti
 occidere? a num. 1 bannitum debeat heredibus ban-
 39 An ignorantia iuris excuset se occi- niti qui se ipsum interfecit? nume-
 dentes? num. 8 ro ultimo.
 40 Quid dicendum sit de Sanctis Apol Cap. XI.
 lonia, Pelagia, Sophronia, & simi 58 An pro tuenda vita liceat membrū
 libus, num. eod. abscindere. num. 1
 41 An peccet quæ dum violentiam fu- 59 An morsus ab aspide membrum ab-
 git, casu perijt? num. 9 scindere possit? num. 1
 42 An liceat precipitare se de ponte cū 60 An ipse sua manu, uel debeat id fieri
 spe enatandi? num. 10 a medicis? num. 5
 43 An liceat ob tuendam castitatem mē 61 Alligatus manu vincula an possit eā
 brum abscindere? num. 11 abscindere, & fugere? num. 4
 44 Quid iudicandum sit de Origene, & 62 Inclusus in turri an possit desilire cū
 ue Leontio, num. 20 periculo vitæ, & fugere? num. 5
 45 Quid de Abbate Pachon, num. 22 63 An data electione, quod quis sibi
 Cap. X. vnam manum abscindat, vel am-
 46 An valeat lex vel sententia, quod ba ab alio abscindantur, possit ipse
 reus se ipsum occidat? num. 1 manum sibi abscindere? num. 6
 47 An si quis de facto ad id condemne- 64 An modice possit quis se ipsum per-
 tur, possit ex equi? num. 5 cutere, alapa cadere, barbas vel
 48 An liceat condemnare aliquem ad capillas vellere? num. 8
 epotandum venenum? num. 6 65 Et quid ex causa luctus pro mortuis,
 49 An de facto condemnatus epotare num. 9
 possit? numero 8 66 Et quid si ex desperatione, num. 10
 50 An possit os aperire? num. 9 Cap. XII.
 51 An condemnatus ad mortem emis- 67 Volentem occidens an pena ordina-
 sione totius sanguinis possit venam ria sit plerendus? num. 1
 scindere? numero 10 68 Quod sit grauius delictum occidere
 volen-

- volentem, an repugnantem. num. 5 85 Eo casu quid possit offensus iubere,
 69 An propinqui occisi volentis pos- num. 3
 sint occidentem accusare? num. 7 86 An membrum offendentem abscinde-
 70 An valeat pactum, quod in futurum re. num. 5
 si quid tale fecero, possis me vulne- 87 An penam corporalem vel quasi cor-
 rare. num. 8 poralem imponere. num. 6
 71 An valeat pactum, quod offensus pos- 88 An iubere quod exeat a ciuitate?
 sit facere competentem vindictam? num. 7
 num. 9 89 An faciem signare. num. 8
 72 An iuramento firmetur? num. 10 90 An valeat statutum vel cōsuetudo,
 73 An valeat pactum, quod debitore quod offensus detur voluntati of-
 non soluente, creditor possit vn- fensorum. numero 11
 ciam, carnis illi abscindere. nu. 11. Cap. XIV.
 74 An ipse vulneratus, qui consensit, 91 Fideiussor in causa criminali an pos-
 in futurum si quid tale fecerit, per- sit corporaliter puniri. num. 1
 cuti, possit percussorem accusare? 92 Quid si culpa non presentat reum,
 numero 12. num. 4
 75 An percutiens volentem de prafen- 93 Quid si dolo, num. 5
 ti, excusetur a pena? num. 13 94 Quid si expresse se obligat ad penam
 76 Et quid pretextu medicine, num. 14 corporalem, num. 6
 77 Quid si fuit color quasius, & medi- 95 An valeat consensus præstitus in-
 cina opus non erat. num. 15 strumento super probatione directa
 78 An qui coactus alium percussit ex- delicti, numero 10
 cusetur? num. 16 96 An fideiussor, qui se obligauit vt Cō-
 79 An ipse, qui se vulnerari passus est, mentariensis, possit corporaliter pu-
 possit vulnerantem accusare? nu- niri. numero 11
 mero 17 97 An lege vel consuetudine possit in-
 80 An ille qui cōsentit colaphis alapis- troduci, quod fideiussor rei corpo-
 uæ cædi barbas & capillos sibi vel- raliter puniatur. num. 25
 li, possit accusare eum, a quo ista 98 An possit introduci, quod si velit,
 passus est, num. 18 possit se ad penam corporalem ob-
 81 An iste leuiter cadens volentem pos- ligare. nu. 26.
 sit ex officio puniri? num. 19 99 An possit quis se obligare ad penam
 82 An valeat pactum, quod possim in corporalem, ad quam ex lege ipsa
 futurum te, si quid tale feceris, leui- tenebatur. num. 35
 ter cadere? num. 23 Cap. XV.
 83 An possit quis consentire quod post 00 An possit quis consentire, quod ab
 mortem vulneretur? num. 24 aliquo priuato torqueatur. num. 1
 Cap. XIII. 101 An volentem torquens sit punien-
 104 An valeat pactum, quod offendens dus, & quomodo, num. 3
 subiiciat se voluntati offensi. nu. 1 102 An possit accusator petere se, &
 reum

- reum + rqueris num. 4.
- 103 An reus possit consentire, quod sine in
dicis torqueatur iussu iudicis? n. 5.
- 104 An iudex sine iudicis torqueus vo-
lentē excusetur in syndicatu? nu. 8.
- 105 An qui de iure torqueri non potest
huic privilegio possit renuntiare?
num. 10.
- 106 An possit quis consentire, quod su-
biciatur banno publico? num. 11.
- Cap. XVI.
- 107 An possit reus eligere penam mor-
tis, aut mutilationis membri præter-
missa pecuniaria, quando ad eum
spectat electio? num. 2.
- 108 Quid si aliquis eo casu pro reo inui-
to pecuniam solvit an possit repe-
re? num. 4.
- 109 An ex aliquo iusto affectu liceat
corporalem eligere? num. 5.
- 110 An teneatur quis vitam propriam
redimere toto suo patrimonio. n. 7.
- 111 Quando pecuniaria ab initio est in
condemnatione, & post tale tem-
pus corporalis an possit reus post
elapsam tēpus velle corporale. n. 8.
- 112 An aliam pœnam corporalem præ-
ter mortem, aut membri mutilatio-
nē possit reus eligere? nu. 9. cū seq.
- 113 Condemnatus in mille, & nisi intra
mensem soluerit, amputetur ei pes
vel manus, an possit huic mensi re-
nuntiare? nu. 14. & c. 17. num. 3 2.
- 114 An qui ducendo meretricem vitam
redimeret, possit velle potius mori,
quam illam ducere? nu. 15. cum seq.
- Cap. XVII.
- 115 An liceat ab aggressore se non de-
fendere? num. 2. cum seq. & nu. 10.
- 116 Quanta perfectionis sit pro fide mor-
tem subire, num. 7.
- 117 An B. Abel possit dici martyr. nu. 8.
- 118 Et an Beatus Isaac? num. 9.
- 119 Vtilis Reipublice an possit se non
defendere? num. 11.
- 120 Bannitus an possit se nō defendere?
num. 12.
- 121 Proiectus leonibus an possit ab illis
se non defendere? num. 15.
- 122 An peccet qui defensiones suas non
allegat in causa criminali? nu. 16.
- 123 An accusatus de crimine ab amico
facto possit se non purgare, ne ami-
cus detegatur. num. 17.
- 124 An valeat renuntiatio defensionum
in causa criminali. num. 18.
- 125 An appellationi possit renuntiare
in criminalibus. num. 19.
- 126 An in causa status valeat renuntia-
tio defensionum. num. 22.
- 127 An probationi defensionum in cri-
minalibus liceat renuntiare. nu. 23
- 128 An repetitioni siue ratificationi tes-
tium in criminalibus possit renun-
tari. num. 25.
- 129 An termino & dilationi data ad de-
fensiones allegandas, vel proban-
das possit renuntiare. num. 25.
- 130 Reus condemnandus an possit ferijs
paschalibus renuntiare, vt citius
condemnetur. num. 31.
- Cap. XVIII.
- 131 An renuntiatio defensionū in crimi-
nalibus confirmetur iuramento. n. 1.
- 132 An valeat renuntiatio, quando non
venit imponenda pœna mortis, sed
mutilationis membri. num. 2.
- 133 An quando venit imponenda pœna
mortis civilis num. 3.
- 134 Quid si reus dicat se nullas habere
defensiones, num. 4.
- 135 Quid si est dubium an vllas habeat. n. 5

Quid

- 136 Quid si defensiones sunt illiquida, 156 Et quid si prætextu humilitatis se
num. 6 abscondat, num. 2.
- 137 Quid si constaret reum nullam ha- 157 Quid in eo qui consensit ab alio ab-
bere defensionem, num. 7 scindi, num. 3
- Cap. XIX.
- 138 An valeat renuntiatio defensionū 158 Quid si inuitus fuit abscessus præce-
quoties non venit imponenda pœna dente culpa, num. 4
- sanguinis. num. 1
- 139 Quid si resultaret infamia, nu. 2 159 Quid iussu iudicis ob delictum, nu. 9
- 140 Quid in notorio malefactore, num. 3 160 Quid si membrum vile & occul-
tum sibi abscondit, num. 14
- 141 Quid in assassino, num. 6 161 Cum eiusmodi irregulari quis dispē-
set, num. 15
- 142 Quid in capto in flagranti, num. 10 162 Quid de eo qui se abscondit credens
placere Deo, num. 16
- 143 Quid in confesso, num. 13 163 Quid si mutilatio est occulta, nu. 18
- 144 Quid in tacita renuntiatione quæ 164 Quid si medicina causa se mutila-
prouenit ex lapsu termini, num. 22 uit, num. 19
- 145 Quid in exceptione declinatoria fo- 165 Quid si abscessisset membrum super-
ri, numero 26 fluum. num. 21
- 146 An in criminalibus valeat proroga- 166 Quid in Papa, num. 22
- tio iurisdictionis. nu. 27
- 147 An in criminalibus possit renuntia- 167 Se abscondentes an aduersus cleri-
ri exceptionis dilatoris? nu. 28 cos possint esse testes. num. 23
- 148 Quid in exceptionibus quæ non sunt 168 Clericus in se ipsum iniiciens ma-
de iure gentium, sed de apicibus iu- nus violentas, an incidat in excom-
ris, num. 29 municationem? num. 24
- 149 An reus possit consentire, quod in 169 Quid si zelo deuotionis peccus tun-
criminalibus feratur sententia, non deret, num. 26
- data ei copia inditorum, & depo- 170 Quid si ex indignatione leuiter cœ-
sitionum testium? num. 30 deret se ipsum, num. 27
- 150 An apud Aragonenses possit renun- 171 An ex percussione sui ipsius viole-
tari manifestationi? num. 34 tur Ecclesia.
- 151 An quando imminet scandalum, va- 172 Se ipsum vulnerans an iure commu-
leat renuntiatio defensionum in cri- ni puniendus sit. num. 1
- minalibus? num. 35
- 152 Et quid in crimine heresis, num. 37 173 Quid in milite, num. 2
- 153 Quid si reus in primo termino nihil 174 Quid in aduocatis, num. 3
- probauit, num. 38
- 154 Renuntiatio defensionum an possit 175 Quid si quis amputat sibi virilia,
reuocari. num. 40 num. 4
- 176 Hodie vulnerans se ipsum qualiter
puniat, num. 5
- Cap. XX.
- 155 Membrum sibi abscondens vt fiat 177 Debilitans se ipsum ne ad trirem^{es}
irregularis, num. 1 mittatur, aut ne militet quali^{er}

- puniatur, num. 6. cum seqq.
- 178 Mendicantes validi qui se aut filios debilitant, aut tibias, vel manus faciunt intumescere, qualiter puniantur, num. 11
- 179 Patientes se ab alijs debilitari, vt puniantur, num. 12
- 180 Stante statuto quod vulnerans aliquem violenter puniatur tali pena, an eadem puniendus sit vulnerans se ipsum, num. 14
- 181 Quid si statutum non vtatur verbo violenter, num. 16
- 182 Accusatus de delicto tentans se interficere, an habeatur pro confesso? num. 18
- 183 Debilitans se ne torqueri possit, an habeatur pro confesso? nume. 19. cum seqq.
- 184 Tentans se occidere, & non perficiens, qualiter puniatur, num. 24
- 185 Et quid si in nihilo se lasit, nume. 26
- Cap. XXII.
- 186 Se occidens an in ecclesia sepeliri possit? num. 2
- 187 An in cœmeterio? num. 7
- 188 An iuxta ecclesiam vel cœmeteriũ? num. 8
- 189 An clericus possint comitari cadauer illius? num. 9
- 190 An si sepultus fuisset sit exhumanus? num. 11
- 191 Quid si clarè non constat se occidisse, num. 12
- 192 Quid si furiosus se occidit, nume. 13
- 193 Quid si dormiens se occidit, numero 15
- 194 Quid si vigilans habuerat imaginationem se occidendi, num. 16
- 195 Quid in ebrio, num. 17
- 196 Quid si ebrietas erat leuis, nume. 18
- 197 Quid si ea intentione se inebriauit, num. 19
- 198 Quid si ebrietas erat assidua, nu. 20
- 199 Fugiens & casu moriens an sepeliatur in ecclesia? num. 21
- 200 Quid si de alto se precipitauit cum spe euadendi, num. 22
- 201 Quid si ex iniusta causa fugiebat, numero 23
- 202 Quid si pœnitet antequam decedat, num. 24
- 203 Pro se occidentibus an sit orandum? num. 25
- 204 An priuatim posset orari? nume. 27
- 205 An legatiũ ecclesiæ relictum ab eo, qui postea se occidit, videatur reuocatum? num. 26. cum seqq.
- Cap. XXIII.
- 206 In se occidentes iure ciuili an aliqua pœna statuta sit? num. 1
- 207 Et quid in seruo, num. 2
- 208 Et quid in milite, num. 3
- 209 Quid si se occidat radio vitæ, num. 4
- 210 Quid si impatientia doloris, num. 5
- 211 Quid si iactationis causa, num. 6
- 212 Quid si furore amoris, num. 8
- 213 Quid si pudore æris alieni, num. 9
- 214 Quid si mœrore aut luctu, num. 10
- 215 Quid si ob alias miseras, num. 11
- 216 Se occidens an amittat feudum? numero 13
- 217 An maioratum? num. 14
- 218 Se occidens conscientia criminis an amittat testamenti factiõnem? numero 17
- 219 An donatio causa mortis facta vxori confirmetur morte se occidentis? num. 20
- 220 An is dicatur intestabilis, an intestatus? num. 23
- 221 An bona se occidentis conscientia crimi-

- criminis publicentur? num. 26
- 222 An id tantum procedat vbi erat imponenda pœna mortis? num. 27
- 223 An se occidens metu pœnæ habeatur pro confesso? num. 28
- 224 An pro condemnato? num. 32
- 225 An hæc pœna imponantur pro delicto se occidendi? num. 29
- 226 An confessio resultans ex sui occasione transeat contra hæredes? numero 31
- 227 Et quid pœna, num. 34
- 228 An Authent. bona damnatorum corrigat pœnam intestabilitatis se occidentis? num. 36.
- 229 An publicationem bonorum? nu. 37
- 230 An aliud velit lex Partita? nu. 38
- 231 An si aliqua lege noua imponatur publicatio bonorum alicui delicto, se occidens metu illius incurrat eam? num. 42
- 232 An in dubio præsumatur quis se occidisse metu criminis? num. 45
- 233 Quid in deprehenso vel accusato, num. 46
- 234 An sit differentia inter se occidentes metu pœnæ, & conscientia criminis? num. 47
- 235 Quis dicatur deprehensus num. 48. cum seq.
- 236 Quid si extra carceres se occidit, num. 52
- 237 An requiratur litis contestatio? numero 53
- 238 Quid si alia adsit coniectura, nu. 54
- 239 An hæres possit probare contrariũ? num. 55
- 240 Quid sufficiat hæredi probare, n. 56
- 241 An hæc confessio dicenda sit ficta vel præsumpta? num. 60
- 242 An fiscus teneatur probare delictũ commississe, de quo accusabatur, eũ, qui conscientia criminis se occidit? num. 61
- 243 An delictum in genere? num. 63
- 244 An requiratur sententia? nume. 64
- 245 An in non deprehenso vel delato se occidente fiscus admittatur probare volens, quod conscientia criminis se occidit? num. 67
- 246 Et quomodo probabitur, num. 68
- 247 Cadauer se occidentis nullo procedente delicto an suspendatur? n. 71
- 248 Quid si se occidit conscientia criminis, num. 72
- 249 Et si erat clericus an possit degradari? num. 73
- 250 Se occidens sine causa an puniatur? num. 75
- Cap. XXIV.
- 251 An iure Recopilationis bona se occidentium publicentur? nume. 1. cum seq.
- 252 An dimidia bonorum, quia sine confessione decessit? num. 7
- 253 Quid si statim post confessionem & communionem se occidit, num. 8
- LIBER SECVNDVS.
- Cap. I.
- 254 **A**N omnis actus directo mortem inferens sit prohibitus? num. 5
- 255 An actus qui directo nõ infert mortem, sed est morti nimis proximus, ob aliquod rectum finem sit licitus? num. 6
- 256 An valeat pactum de habitando in loco salutis periculoso? num. 9
- 257 An possit quis acceptare ciuilitatẽ

- quando adest statutum, quod ciues puniantur acrius. num. 10
- 258 An ex obedientia superioris possit quis se in ignem conijcere. eod. n. 10
- 259 An susceptio periculi pro sine non bono possit excusari. num. 11
- 260 Quomodo cognoscetur quæ actio sit licita cum periculo vitæ, nume. 13
- 261 An peccauerit miles qui chirothecam puellæ inter leones sustulit. eodem num. 13
- 262 Actus negatiui morti proximi an possint aliquo casu esse liciti. nu. 14
- 263 Cum intentione moriendi an liceat aliquem actum facere. num. 15
- Cap. II.
- 164 An liceat pro Republica se occidere. num. 1
- 265 An membrum abscindere. num. 2
- 266 An Mar. Curtius & Aegistæus defendi possint. num. 3
- 267 An Mucius Scaevola defendi possit. num. 4
- 268 Quid iudicandum sit de Pompeio, Zopiro, Lichete, Sexto Tarquinio, & alijs quibusdam. num. 5
- 269 An certa morti pro Republica quis possit se offerre. num. 6. & seq.
- 270 Quid iudicandum sit de duobus fratribus Philanis. num. 12
- 271 An possit miles, ut hostem precipitet, se simul cum illo amplexum precipitare. num. 13
- 272 Quid iudicandum sit de Gobria Persa, eod. num. 13
- 273 Quid de Sparti & Buri. num. 14
- 274 Quid de Stenio Mamertino, numero 15
- 275 An pro Republica possimus vel debeamus periculo mortis nos exponere. nu. 16
- 276 Quid iudicandum sit de Eleazaro filio Saura, Cynegiro Atheniensi, & Caio Attilio Romano. num. 17
- 277 Quid de Horatio Coclite. num. 18
- 278 Quid de Leonida Spartano, nu. 19
- 279 An apud Locros liceret, periculo non us legis ferendæ se submittere. numero 20.
- 280 An liceat adesse aduocatum patriæ cum periculo vitæ. num. 21
- 281 An liceat operas locare ad ascendendum in arborem altam, & eundem per turres & cacumina ædificiorum. num. 22
- 282 An liceat pugnare cum fera decastrante provinciam. num. 23
- 283 An liceat sumere venenum ad experiendam theriacam. num. 24
- 284 An liceat pro Republica periculo mortis se obijcere, cum desiderio moriendi, & non euadendi. nu. 25
- 285 An uterque Decius pater & filius excusari possint. num. 26
- 286 An Codrus Atheniensium, Rex excusari possit. nu. 27.
- 287 An Callicrates Spartanus peccauerit. num. 28
- 288 An possit custos castri potius sinere se famæ mori, quam castrum tradere inimicis, num. 29
- 289 An captus ab hostibus potius debet mortem pati, quam arma in Christianos contorquere. num. 32
- 290 An potius sinere se occidi, quam remigare aduersus Christianos. n. 33

Cap. III.

- 291 An vasallus possit antepondere vitæ domini vitæ suæ. num. 2
- 292 Si seruus esset in naufragio cum Rege & nauicula utrunque saluare non posset, an liceret seruo desilire in

mare,

- mare, ut Rex saluaretur. num. 3
- 293 Grauius peccasse Antinoi Hadriani, num. 4
- 294 An possit & debeat vasallus cuilibet periculo vitam exponere pro Rege. num. 6
- 295 An equum suum in bello Regi tradere, & de Comite Don Roderico de Cisneros postea dicto de los Girones, num. 7
- 296 An pro delicijs Regum liceat se periculo exponere. num. 8
- 297 An seruus debeat salutem domini saluti suæ antepondere. num. 9.
- 298 Quid iudicandum sit de seruo Vrbinis, & de alijs quibusdam. num. 11.
- 299 Quid de Harmonia & eius famula, num. 12
- 300 Famuli quod periculum possint aut debeant pro dominis subire. nu. 13
- 301 Pro parentibus cui periculo liceat se exponere. num. 14. & seq.
- 302 Nimis laudata duo illa filiorum paria notissima. num. 16
- 303 Quid iudicandum sit de iuvene quodam Toletano. num. 17
- 304 pro maritis, vxoribus, filijs, propinquis quod periculum subire liceat. n. 18
- 305 Femina quæ commutatis uestibus faciunt maritos e carcere fugere, an rectè faciant, & an sint puniendæ. num. 19
- 306 An vxor possit venenata vulnera mariti suggere. num. 20
- 307 Quid iudicandum sit de quibusdam patribus qui pro filijs vitam exposuerunt, num. 21. cum seq.
- 308 Pro amicis cui periculo liceat vitam exponere, num. 23
- 309 Quid iudicandum sit de Pylade & Oreste, num. 24
- 310 An liceat Christiano tormenta perpetuari, ne prodat delinquentem. num. 26
- 311 Quid iudicandum sit de Damone & Pythia, num. 27.
- 312 Quid de Demetrio Suniensi nu. 28
- 313 Pro re familiari & honore proximi an liceat periculo se exponere. num. 29
- 314 An liceat restituere cum periculo vitæ. nu. 30
- Cap IV.
- 315 An teneamur plus diligere animam proximi, quàm vitam propriam. nu. 1.
- 316 Pro salute spiritali proximi, an mortem certam possimus vellet. n. 2.
- 317 Pregnans an possit pro salute infantis in utero existentis consentire, quod ipsa occidatur, ut infans baptizetur. num. 3
- 318 Pastor animarum cui periculo debeat se obijcere pro eis, num. 6
- 319 Qui pastor non est cui periculo debeat, & cui possit. num. 4. & 7.
- 320 Infectis peste seruire quam sit meritum, num. 8. cum seq.
- 321 Predicare hæreticis cum periculo vitæ licet, num. 11
- 322 Nolle cessare à puero baptizando pro saluanda vita an liceat. nu. 12
- 323 Itinerari cum periculo latronum & maris an liceat. num. 13
- Cap. V.
- 324 Pro bonis temporalibus cui periculo liceat se exponere. nu. 1. & 2
- 325 Et quid pro honore, nu. 6. cum seq.
- 326 An pro honore conseruando liceat ingredi duellum. nu. 19. cum seq.
- 327 Quid si esset priuatum, num. 21
- 328 Quid si consuetudine toleraretur. num. 22.

Quid

Cap. VII.

- 329 Quid si breui esset dirimendum, numero 24
- 330 quid de rixa in continenti, numero 25
- 331 Quid in eo qui sciret res suas comburendas vel se interimendum, numero 26
- 332 An bellum publicum posset reduci ad certum numerum militum? numero 27
- 333 An princeps Christianus posset concedere duellum infidelibus. nu. 30
- Cap. VI.
- 334 Non edere cum intentione moriendi quam graue peccatum sit, num. 1
- 335 Etiam si fieret pietatis intuitu, numero 2
- 336 Indiscreta ieiunia & abstinentia an sint mortale. num. 3
- 337 Quid si aduertit graue diminutionem vite inde sequi, & intuitu religionis perseuerat. num. 5
- 339 Quid in eo qui vouit, num. 6
- 340 De necessario natura an dari possit eleemosyna. num. 7
- 341 Naufragus an possit alij tabulam cedere. num. 8
- 342 Quid persona publica, num. 9
- 343 Iniuste condemnatus, vt inedia pereat, an possit oblatos cibos respicere. num. 10
- 344 Et quid si iniuste condemnatus esset, num. 11
- 345 An teneamur vti cibis delicatioribus ad effectum prorogandi vitam, numero 13
- 346 An quotannis nos purgare, saluberrimam adire prouinciam, aut prætiosa medicina vti. nume. 15
- 347 Accipiens aliquid nocuum qualiter peccet, num. 16
- 348 Medicis non obedire an sit peccatum. num. 1
- 349 Edere quod parum nocet, quod peccatum sit, num. 2
- 350 Quid si notabiliter nocet, n. 3. & 4
- 351 An iusta fuerit Locrensiū lex. numero 5
- 352 Nolle curari, sed diuine prouidentia se committere, an sit mortale. num. 6
- 353 Quid tempore martyrij. nume. 9
- 354 Quid de quibusdam ægrotudinibus mortem non inferentibus. num. 10.
- 355 An teneamur curare nos cum ingenti cruciatu. num. 11
- 356 Medicus curans inuitum, vel curari faciens, an possit ab eo repetere mercedem & expensas. num. 13
- 357 Quid si æger moriatur. nu. 17.
- 358 Quid si nollet ab eo curari, sed ab alio, nume. 18
- 359 Quid in coniuncto. num. 19
- Cap. VIII.
- 360 An, & quando optare sibi mortem sit peccatum. num. 1. cum seq.
- 361 Qui cuperet se non natum, qualiter peccaret, nu. 6
- 362 Tradere se ministris iustitiæ, quando venit sibi imponenda pena mortis, an liceat. nume. 7
- Cap. IX.
- 363 Iuste captus & carceratus cum potest fugere, an possit in carcere manere. nu. 7
- 364 Quid si iniuste captus est. num. 8
- 365 Et an sit puniendus. num. 9. & seq.
- 366 Bello iusto captus an possit à domino fugere. num. 11
- Cap. X.
- 367 Iniuste captus, & sub iuramento relaxatus.

- laxatus de redeundo, an possit redire vbi scit se occidendum. num. 2
- 368 Quid iudicandum sit de M. Attilio Regulo, qui ad Carthaginenses occidendus redijt, num. 3
- 369 Quid de filia Iepte, quæ ad patrem redijt immolanda, num. 6
- Cap. XI.
- 370 Qua spectacula & ludi liceant, numero 4
- 371 An numerus gladiatorum. num. 6
- 372 An venationes ferarum. nu. 7
- 373 Quid de torneamentis equestribus, num. 8
- 374 Quid de pedestribus, nu. 9
- 375 Quid de hastiludijs, num. 10
- 376 Quid de exercitijs virtutis, nu. 11.
- 377 Quid de ludo sannarum, nu. 12.
- 378 Quid de ludo pugnorum, num. 13
- 379 Quid de lapidationibus, num. 16
- 380 Quid de Ludrico Troiano, num. 18
- 381 Quid batuere, nume. 19
- 382 Funambuli an peccent. num. 20
- 383 Quid de taurorum agitatione, numero 21. cum seq.
- 384 Quid de agitantibus equestribus, num. 23
- 385 Quid de pedestribus, num. 24
- 386 Quid si ligatus esset taurus, nu. 30
- 387 Morientes in agitatione taurorum an in ecclesia sepeliendi. num. 33
- 388 An liceat clericis interesse. num. 34. cum seq.
- Cap. XII.
- 389 An simus domini fama & honoris nostri. num. 1
- 390 Sine causa verum suum delictum detegere quod peccatum sit, num. 5
- 391 Et quid si aliqua iusta causa moueatur, num. 7
- 392 Quid si pro fugiendis doloribus corpori detegat, num. 8
- 393 Quid si iactando detegeret, num. 10
- 394 Quid in persona publica, num. 11
- 395 Quid si alicui tertio damnum resulareret, num. 12
- 396 Quid si reuelans indigeret notabiliter fama, num. 13
- 397 Quid si ex reuelatione incurreret periculum vite, num. 14
- 398 Imponere sibi falsa crimina, ex quibus imminet periculum vite, an sit mortale. num. 15
- 399 Quid si solum immineret periculum fama, & essemus extra iudicium, num. 16
- 400 Quid si sumus in iudicio, num. 18
- 401 Qui se infamauit, an teneatur sibi ipsi ad restitutionem fama. nu. 19
- 402 Infamatus an teneatur se purgare. numero 20
- 403 Et an possit remittere fama sua restitutionem. num. 21
- Cap. XIII.
- 404 An homo sit dominus anime sue, & bonorum suorum spiritualium. numero 1. cum seq.
- 405 An aliqua bona nostra spiritualia possimus alijs largiri. num. 4
- 406 An valeat obligatio sub pena amissionis ordinis. num. 5
- 407 An possit quis se obligare ad cõmunicationem. num. 8
- Cap. XIV.
- 408 An possit quis consentire, quod detur in obsidem in causa publica. numero 1. cum seq.
- 409 An obses in causa publica possit se obligare ad pœnam corporalem. num. 13
- 410 An creditor possit inuitum debitorem in pignus capere ob cõsensum obli-

obligationi præstitum? num. 17

411 An per iudicem creditori addendus sit? num. 18

412 An quis possit se ipsum in pignus verum & reale dare? num. 31

413 An saltem possit se in obsidem dare in causa priuata? num. 32. cum seq.

414 Et quid in clericis & religiosis, numero. 37

Cap. XV.

415 An meretrix licite accipiat suæ turpitudinis pretium? per totum, maxime sub num. 8

416 Et quid in alijs feminis non meretricibus, num. 28

Cap. XVI.

417 Stuprans virginem volentem, an ad aliquid teneatur? per totum, signanter nu. 5. vbi ratio ex materia ista.

Cap. XVII.

418 An se ipsum quis vendere possit? num. 1

419 Quæ requisita interuenire debeant, vt sui ipsius venditio valeat, nu. 5

420 Minori qui se ipsum venire passus est an detur restitutio? num. 7

421 Qui se venire passus est, an possit pretio domino oblato libertatem recuperare? num. 18

422 An pacto possit quis se facere adscriptitium? num. 28

423 Et an sine causa. num. 31

424 An valeat pactum, quod debitor nõ possit soluere nisi ad beneplacitum creditoris? num. 32

Cap. XVIII.

425 An valeat pactum, quo quis se obligat aliquo tempore in aliqua ciuitate habitare? num. 1

426 Et quid si se obligauit habitare perpetuo, num. 2

427 An valeat pactum in contractu matrimoniali appositum de habitando in domicilio vxoris? numero 11

428 Quid in aliqua domo num. 12

429 Et an pœna exigi possit in casu contrauentionis? num. 13

430 Pactum de habitando alicubi in fauorem certæ personæ an valeat? num. 14

431 Et quid si ea persona in paciscentem aliquod ius habeat, num. 15

432 Quid si iusta causa recedendi interueniat, num. 18

433 Pactum ne quis ad tempus possit ingredi ciuitatem, an valeat? numero 19

434 Et quid ne perpetuo, num. 20

435 Et an pœna possit exigi à contraueniente. num. 32.

436 Pœna remissa adiecto, quod si contraueniat, incidat in pœnas priores, an reuiscat stante contrauentione? num. 34

437 Quid si remissio fuit conditionalis, num. 35

438 Quid si conuentio fuit à principe confirmata, num. 36

439 Procurator an possit apponere pactum, ne offendens intret ciuitatem. num. 37

440 Et quid si dominus postea remissione vtatur, num. 39

Cap.

Cap. XIX.

441 Operæ obsequiales liberi hominis an alij quam patrono possint deberi. num. 1.

442 Operas Fabriles locare ad tempus, ita vt præcisè compellatur, an quis possit. num. 2.

443 An in perpetuum possint locari operæ fabriles. num. 3. cum seq.

444 Et quid quoad interesse. num. 5.

445 Quid in paupere, num. 8.

446 Quid fauore religionis, num. 9.

447 Quid fauore Reipublicæ, num. 10.

448 Quid in liberto, num. 11.

449 An possit quis se ipsum locare ad seruiendum super Regijs triribus. num. 12.

Cap. XX.

450 An valeat pactum, quod creditor propria auctoritate debitorem capiat, & in carcerem priuatum detradat. num. 1.

451 Quid si fuerit adiectum iuramentum, numero 3.

452 Qui iurauit ad carcerem priuatum redire an teneatur. num. 4.

453 An eo casu pœna adiecta possit exigi. num. 5.

454 An possit quis consentire, quod detineatur in domo creditoris. num. 6.

455 An qui promisit librum scribere, possit detineri donec scribat. nu. 7.

456 An valeat pactum, quod creditor possit auctoritate priuata debitorem suum carceri publico manciparet. num. 8.

457 Et quid de pacto quod debitorem

capiat, & ad iudicem ducat, n. 10.

458 Et quomodo exercendum, num. 12.

459 Et quid operetur, num. 17. & 18.

460 An valeat pactum, quod debitor statim per iudicem carceretur. nu. 21.

461 Et quid vt perpetuum carcerem subeat, num. 34.

462 Et an possit pro alia causa detineri. numero 35.

463 Et an eius hares carcerari possit. num. 38.

464 Et quid in Hispania, num. 39.

Cap. XXI.

465 An valeat pactum, quod instrumentum habeat executionem paratam quoad capiendam personam. numero 4.

466 An in Hispania omnia instrumenta habeant eam executionem. numero 5.

Cap. XXII.

467 An cessione bonorum possit renuntiare, per totum.

468 Quid adiecto iuramento, numero 2. & 5.

469 Quid in laborante extrema inopia, num. 9.

470 Quid si non alicui promisit, sed ex se ipso iurauit, num. 11.

Cap. XXIII.

471 Nobilis an possit renuntiare priuilegio, ne pro debito ciuili carceretur, per totum.

472 Quid adiecto iuramento, num. 8.

473 Et an possit facere se plebeum, sub

- sub numero 12.
 474 Quid si tempore contractus negavit se nobilem, num. 13
 475 Quid vero si creditor sciebat nobilem esse, num. 14
 476 Quid si affirmavit se ignobilem si ne dolo, num. 15
 377 Quid in nobili ex privilegio, numero 16
 478 Quid si nobilitas non erat perfecte causata, num. 17
 479 Quid in eo, qui ex officio habet immunitatem, num. 18
 480 Quid si non opponit de suo privilegio cum carceratur, num. 19
 481 An valeat renuntiatio privilegii quoad supplicium ignominiosum, num. 20
 482 Quid in magnatibus & titulatis, numero 21
 483 An in generali renuntiatione omnium legum auxilio censeatur huic privilegio renunciatum? num. 22

Cap. XXIV.

- 484 Maritus an possit renuntiare privilegio, ne teneatur ultra quam facere possit? num. 1
 485 Et quid adiecto iuramento, num. 2
 486 An pater eidem privilegio renuntiare possit, num. 3
 487 An alij ascendentes, ibid.
 488 An socer, ibid.
 489 An mater, num. 4 & 6.
 490 Quid in matre tutrice, num. 5
 491 Alia femina tutrices an possint renuntiare privilegio, ne pro debito civili carcerentur? num. 7
 492 Quid extra causam tutela, num. 8
 493 Clericum an possit renuntiare bene-

- ficio, c. Oloardus de solutio, nu. 9
 494 Quid adiecto iuramento, num. 10
 495 Moniales an possint renuntiare privilegio ne ad iudicem vocentur pro testimonio, nu. 11
 496 Magistratus an simili privilegio possint renuntiare, num. 12
 497 Filius an possit renuntiare privilegio, ne conveniatur ultra, quam facere possit, num. 13
 498 Egregie personæ an in vna aliqua causa possint renuntiare suo privilegio? num. 14
 499 An generaliter in omnibus causis? num. 15
 500 Donator an privilegio ne conveniatur ultra quam facere possit, valeat renuntiare, num. 16
 501 Quid in socio, num. 17
 502 Quid in Doctore, num. 18
 503 Quid in milite, num. 19
 504 Beneficio Authent. hoc nisi debitor, an possit renunciari, num. 19
 505 Et quid adiecto iuramento, num. 21

LEGES EXPLICATÆ.

Ex iure civili.

- Iuris gentium. §. si paciscar. ff. de pact. lib. 1. cap. 12. num. 19
 • L. ex causa §. Papinianus. ff. de minor. lib. 2. cap. 17. num. 7
 L. peculium. §. si ipse. ff. de pecul. lib. 1. cap. 3. a num. 1. & cap. 20. num. 24
 L. liber homo. ff. ad leg. Aquil. lib. 1. c. 4. num. 1
 L. cum autem. §. excipitur. ff. de edilit. edicto. lib. 1. cap. 4. num. 5

L. cum

LEGES EXPLICATÆ.

- L. cum hic status. §. si maritus uxori. ff. de donat. inter vir. & uxor. lib. 1. c. 23. num. 20
 L. alia. §. eleganter. ff. solu. matrim. lib. 2. cap. 20. num. 21
 L. si quis filio. §. irritum. ff. de iniusto ru. pro lib. 2. cap. 17. num. 7
 L. 1. §. hoc autem. §. tulisse. ff. ad Syllania. lib. 2. cap. 3. num. 8. 9. & 10
 L. fin. §. Seia. ff. de actio. & obligatio. lib. 2. cap. 15. num. 14. & 15
 L. generaliter. l. si plagij. ff. de ver. oblig. libro 2. cap. 15. num. 13
 L. Diuus. ff. de iure fisci. lib. 2. cap. 14. num. 6. & 7
 L. in fraudem. §. eius bona. ff. de iure fisci. lib. 1. cap. 23. num. 61
 L. res quæ. l. eius qui delatorem. ff. de iure fisci. lib. 1. cap. 23. num. 64
 L. 3. §. Papinianus. ff. de bonis eorū qui ante sententiam mortem sibi consciverunt. lib. 1. cap. 3. num. 15. & cap. 23. num. 64
 §. sic autem eiusdem legis, lib. 1. c. 21. num. 1. & cap. 23. num. 74.
 L. 1. §. fin. ff. ad leg. Cornel. de scar. lib. 1. cap. 12. num. 19.
 L. 4. §. Diuus ff. ad leg. Cornel. de scar. lib. 1. cap. 4. num. 8. & cap. 21. num. 1.
 L. 1. ff. de fur. balnear. lib. 1. cap. 19. numero 14
 L. si quis aliquod. §. fina ff. de penis. l. omne delictum. §. qui se vulneravit. ff. de re mili. lib. 1. cap. 4. num. 6. & cap. 21. num. 1. & 2
 L. non tantum. ff. de appellation. lib. 1. c. 17. num. 18
 L. si dantino. §. fina. ff. de penis. lib. 1. cap. 10. num. 3
 L. addictos. C. de Episcop. audien. lib. 1. c. 17. num. 21
 L. ea quæ. C. de donatio. ante nupti. lib. 2. cap. 15. num. 15
 L. mercalem. C. de condit. ob caus. lib. 2. cap. 25. num. 13.
 L. ob es. C. de actio. & obligatio. lib. 2. c. 14. num. 32
 L. qui filios. C. quæ res pign. lib. 2. cap. 14. num. 32.
 Authent. bona damnatorum, lib. 1. c. 23. num. 26
 L. Gracchus. C. ad leg. Iul. de adulter. lib. 1. cap. 12. num. 4.
 L. quisquis. C. ad leg. Iul. maies. lib. 1. cap. 14. num. 28
 L. ad commentariensem. C. de custod. reorum. lib. 1. cap. 14. num. 20
 L. per omnes. C. de defensor. ciui. libro 1. c. 19. num. 4
 L. prohibitum. C. de iure fisci. lib. 1. c. 10. lib. 2. cap. 9. num. 10.
 L. si eod. tit. lib. 1. cap. 23. num. 61
 Authent. ut non fiant pign. coll. 5. lib. 2. cap. 14. num. 32

Ex iure canonico.

- C Inter verba. 1. 1. quæst. 3. libro 2. c. 5. numero 13. & 14
 C. si quis suadente. 17. quæst. 4. lib. 1. cap. 20. numero 24. & 25
 C. non est nostrum. 23. quæstio. 5. lib. 1. c. 9. num. 6.
 C. cum homo. 23. quæst. 5. lib. 1. cap. 14. num. 14
 C. si de tempor. ordin. lib. 1. cap. 20. numero 18
 C. significavit. de corpore vitiat. lib. 1. c. 20. num. 16
 C. ex rescripto. de iureiuran. lib. 2. cap. 14. num. 32. & 33
 C. ex parti. cl. 2. de sepultur. lib. 1. cap. 22. num.

LEGES EXPLICATÆ.

22. numero 23.
C. 1. de cler. pugn. in duell. lib. 1. cap. 20.
num. 5

L. 24. tit. 1. parti. 7. lib. 1. cap. 23. nume.
27. & 39

L. 5. tit. 31. parti. 7. lib. 1. cap. 23. num. 40
L. 2. in proæmio fori iudic. lib. 2. cap. 23.
num. 23

Ex iure Regio.

L. 9. tit. 13. l. fin. tit. fin. lib. 8. ordinam. lib.
1. cap. 23. num. 40

L. 11. tit. 7. partita 3. lib. 1. c. 19. num.
32. & 33
L. 3. tit. 13. parti. 5. lib. 2. cap. 14. nu-
mero 36

L. 8. tit. 1. lib. 1. Recopil. lib. 1. cap. 11. nu-
mero 9

L. 8. tit. 23. lib. 8. Recopilatio. lib. 1. cap.
24. num. 1.

F I N I S.

TRACTATUS
DE POTESTATE
IN SE IPSVM.
LIBER PRIMVS.

SUMMARIÆ EX CAPITIS
SEQUENTI.

1		Eminem esse dominũ mē- brorum suo- rum, axio- ma vulga- tum.	5 Nemo pacto se facit seruum. 6 Homo liber non datur in pignus. 7 Suspendiosi lugeri non solent. 8 Nemini licet se occidere. 9 Homo non est dominus vitæ suæ. 10 Sed solus Deus.
2		Malus est ser- uus, qui se tentat occidere.	11 Ea, quorum quis est dominus, de- bet posse consumere. 12 Dominium in hominem liberum non est in rerum natura, & nu- mero 13.
3	Milites, qui sibi manus inferunt, pu- niuntur.	14 Actio, & passio non possunt esse in eodem	
4	Qui se castrandũ præbet, punitur.		

A eodem

eodem subiecto.

- 15 Partes rei non sunt illius appenditia.
 16 Liber homo non est in commercio.
 17 Nemo sibi, sed Reipublica nascitur.
 18 Et 12. Republica non est domina vita ciuium.
 19 Aliud est iurisdickio, aliud dominium.
 21 Consuetudo habet potestatem in sanguinem hominum.
 23 Respublica non potest abuti vita ciuium.

CAPVT PRIMVM.

Quibus iuribus, quibusue rationibus
 vulgo persuasum sit, neminem
 sui corporis potestatem
 habere.

Vix in vniuerso iuris Oceano reperire licet axioma, vel magis tritum, vel magis in rem velut iudicatam transactum, quam illud, quod habet, neminem esse dominum membrorum suorum: quod in ore omnium quotidie versatur: desumptum ex l. liber homo. 13. ff. ad leg. Aquili. quo loci inseruit Tribonianus verba Vlpiani. I. C. libr. 18. ad edictum sic scribentis, *liber homo suo nomine vitem Aquilia habet actionem, directam enim non habet, quoniam dominus membrorum*

suorum nemo videtur; quibus verbis vulgo creditur, perspicue dixisse Vlpianum, neminem in corpus suum potestatem habere: ad quod sæpè allegatur, vti notat Alberic. ibi num. 2. & regulam esse vulgatam ait Hippolyt. Singul. 65 r.

Idem creditur sensisse idem Vlpia. lib. 1. ad edictum ædiliū curulium, vti refertur in l. cum autem 23. §. excipitur & ille. ff. de ædilitio edicto, vbi scribit in hæc verba: *Excipitur & ille, qui mortis sibi consciscenda causa quid fecit, malus enim seruus creditus est, qui aliquid facit, quo magis se rebus humanis extrahat, vt puta si laqueum torfit, si medicamentum pro veneno bibit, precipitemue se ex alto misit, aliudue quid fecit, quo factio sperauit mortem peruenturam, tanquam nihil non in aliū ausurus, qui hæc aduersus se ausus, esset.* Ita enim cum Duareno, & Contio legendum puto, & non vt in vulgatis codicibus, non nihil.

Decretum etiam Imperatoris Hadriani videtur idem voluisse, vti referunt Paul. I. C. libro 5. sententiarum, & Arrianus Macer. lib. 3. de re militari relati. ille in l. si quis aliquid, 38. §. si. ff. de penis. iste in l. omne delictum, 6. §. qui se vulnera uit. ff. de re milit. & Paul. scribit in hæc verba: *Miles, qui sibi manus intulit, nec factum peregit,*

nisi impatientia doloris, vel morbi, luctusue alicuius, vel alia causa fecerit, capite puniendus est, alias cum ignominia mittendus est. Arrianus 5 autem in hæc: *Qui se vulnerauit, vel alias mortem sibi conscruit, Imperator Hadrianus rescripsit, vt modus eius rei statutus sit, vt si impatientia doloris, aut tadio vita, aut morbo, aut furore, aut pudore mori maluit, non animaduertatur in eum, sed ignominia mittatur, si nihil tale pretendat, capite puniatur.* Cur. n. iste punitur, nisi quia actum agit prohibitum? idq; qua alia ratione si medullitus introspicatur, nisi quia sui potestatem non habet? Nam eorum, quæ in nostro dominio sunt, liberum est arbitrium nostrum, vt etiã vel in mare proijcere, vel perdere liceat. l. in re mandata. C. 6 mand. l. Meuius. ff. de conditio. & demonstrat.

Neque absimile est edictum Neruæ Imperatoris, qui, referente Dione, vetuit, ne quis inuitum, volentemue castraret, quod idem edixit Hadrianus, vti retulit Vlpia. lib. 7. de offic. procons. relatus in l. 4. §. fin. ad leg. Cornel. de ficar. vbi ait, *ne mo enim liberum seruumue inuiuum finentemue castrare debet, nec quis se sponte castrandum præbere debet; at si quis aduersus edictum meum fecerit, medico quidem qui exciderit, capitale erit: item ipsi, qui se sponte castrandum præbuerit.* Quod

etiam prius sanxerat Domitianus, vt aiunt Dio. & Sueton. c. 7. Martialis lib. 6. epig. 2.

Neq; solum in hoc nemo sui dominus est, verum neque in alijs, vt Galienus, & Valerianus rescribunt in l. nec si volens. 7. C. de liber. caus. nec si volens aiunt, *scripsisses, seruum te esse non liberum, præiudicium iuri tuo aliquod comparasses: quanto nunc magis, cum eam scripturam dare, compulsum te esse testaris.* Similis est tex. in l. liberos. eod. tit. Nemo ergo volens potest se seruum validè scribere. Licet autem possit quis ad pretium participandum pati se venire: oportet quasdam obseruare solemnitates, quibus non obseruatis, nihil ager.

His finitimum est, quod non posset in homine libero pignus constitui. l. ob æs. & Authentica imò. C. de actio. & obligat. l. qui liberos. C. quæ res pign. oblig. poss. l. fin. ff. eod. ti. Auth. vt nulli iudic. §. quia verò. coll. 9. & in c. 2. de pignoribus.

Inde cautum est, ne suspensiofi, vel qui manus sibi intulerunt, lugeantur: vti ex Vlpia. lib. 6. ad edictum refertur in l. liberorum, 11. §. non solent. ff. de his qui notat. infam. in hæc verba, *non solent autem lugeri, vt Neratius ait, hostes, vel perduellionis damnati, nec suspensiofi, neque qui manus sibi intulerint, non tadio*

vita, sed mala conscientia.

8 Enimverò ius Diuinum, & Canonicum non semel nos admonet, nemini fas esse seipsum occidere. cap. displicet, 22. q. 4. cap. si non licet. cap. tu dixisti. cap. non est nostrum. 23. quæst. 5. cap. ex parte, et 2. de sepult. cap. sceleratior. de pœnit. dist. 3. ex quibus consequens fit, neminem in seipsum potestatem habere.

9 Ex quo deducunt Theologi communiter, quòd homo non est dominus vitæ suæ, ita tenet S. Thomas in 1. 2. quæst. 73. art. 9. ad 2. & in 22. quæst. 59. art. 3. ad 2. & q. 64. art. 5. ad 1. & 3. Caiet. in 22. q. 73. artic. 2. & q. 150. artic. 2. & quæst. 154. art. 6. Victoria in Relectione de homicidio. nu. 23. Soto lib. 4. de iustitia, & iure, quæst. 2. art. 3. Gregor. de Valentia Tomo 3. disp. 5. q. 8. punct. 2. col. 3. vers. quod autem in hac ratione sumimus. & latius q. 10. punct. 1. q. 3. Michael Salon in 22. sub q. 61. in tracta. de dominio, q. 3. artic. 2. concl. 2. Aragon. in 22. q. 62. in tracta. de domin. in 3. conclus. de obiecto. folio 145. & quæst. 64. artic. 5. ad 2.

10 Pro quibus facit primò, quòd solus Deus est dominus vitæ, Deuter. cap. 32. *Ego occidam, & ego viuere faciam.* Sapientia ca. 16. *Tu es Domine, qui vitæ, & mortis habes potestatem, & deducis ad*

portas mortis, & reducis. 1. Reg. cap. 2. *Dominus viuificat, & mortificat, deducit ad inferos, & reducit.*

Secundò, quòd eorum quis est dominus, quæ potest adquirere, sed vitam nemo potest acquirere, quia est donum Dei, ergo illius non est dominus.

11 Tertiò, quia quorum quis est dominus, debet aliquando posse ea consumere, & perdere. l. in re mandata. C. mandati. l. sed si lege. §. consuluit. ff. de pet. hæred. sed vitam suam nemo potest consumere, & perdere: cap. si non licet. 23. q. 5. ergo illius dominus non est. text. in l. fœminæ. §. illud. C. de secund. nupt. vbi Bald. ante num. 1. notat, eos qui nō possunt alienare, non posse veros, & perfectos dominos appellari. Molina. lib. 1. de Hispan. primogen. cap. 19. num. 1.

12 Sed ad rem nostram, adiungi possunt rationes non pœnitendæ. Tum quòd dominium in homines, introductum est à iure gentium quoad bello captos, ne occidantur. l. libertas. §. serui ex eo, ff. de statu hominum. §. serui autem. inst. de iure personat. l. 1. tit. 2. 1. par. 4. Vnde quoad liberum hominem, qui nullo bello captus est, neque ex captis procreatus, dominium hoc nondum est in rerum natura: cum à iure gentium

tium non fuerit hoc casu introductum.

13 Tum quòd ius gentium dominium hoc introduxit, ita, vt quis alieno dominio subijcitur, non proprio. vt constat ex diffinitione seruitutis, quæ est, constitutio iuris gentium, qua quis dominio alieno contra naturam subijcitur. d. l. libertas, §. seruitus, & §. seruitus, inst. de iure personarum.

14 Tum quòd sui dominus esset etiam seruus, & actio, & passio reperirentur in eodem subiecto: contra regulam tex. in l. Vranus. ff. de fideiuss. l. qui hominem, §. quidam. ff. de solut. cap. debitum de Baptismo. c. per vestras, de iure patron. nemo enim imperare potest, & parere. l. pen. ff. de arbitr. l. 24. tit. 4. part. 3. quo fit, vt non valeat stipulatio serui, qui seipsum sibi ipsi dari stipuletur, quia impossibile est, quòd inter seruum, & dominum nō detur discretio, l. 2. ff. de stipulat. seruatorum, & ideò seruus non dicitur esse in peculio suo, quia sui ipsius non potest vlla superioritas dari, tex. in l. depositi. 39. §. Stichus, ff. de peculio.

15 Tum quòd membra hominis partes sunt, ideò non possunt à penditiis, & accessoria hominis appellari, l. quæsitum, 12. §. cellarium. ff. de fundo instruct. coniuncta l. fructus pendentes,

ff. de rei vend. cum simil.

16 Tum quòd liber homo non est in commercio hominum, l. inter stipulantem. §. sacram. ff. de verborum obligati. l. 22. tit. 1. 1. par. quinta, ideò possideri non potest ab alio, l. cum hæredes. §. fina. ff. de acquiren. possess. ac eodem modo, neque à seipso, neque enim aliud quam hominem liberum possideret, qui seipsum possideret. Et quæ admodum non dicitur esse in aliorum bonis, l. qui filios. C. quæ res pign. obliga. poss. ita neque in bonis suis esse dici potest.

17 Tum quòd nemo sibi ipsi, sed Reipublicæ nascitur, cui non potest ciuem, & membrum subtrahere, neque in eum ius aliud quod exercere: quod Reipublicam priuet ciue suo. Aristo. libr. 5. Ethicor. cap. 1. 1. S. Tho. 22. quæst. 64. artic. 5.

Adeò tamen vera sunt, quæ superius diximus, neminem esse vitæ suæ dominum, sed solum Deum: quod neque Reipublica domina est vitæ, sanguinis, aut membrorum ciuiū.

18 In qua quæstione tametsi partem affirmatiuam, quòd Reipublica sit domina vitæ ciuiū, sepè Decius in capit. secundo, de constitutio. in secunda lect. numero vigesimo nono, & in capit. iurauit, num. vigesimo sexto, de probat. & in l. inuito.

- nu. 4. ff. de reg. iur. & in l. si quis id quod, num. 24. ff. de iurisd. omni. iudi. & in l. si fugitiui, num. 101. C. de seru. fugit. nec dissentiat Arnaldus Albertin. in Rep. c. quoniam, de hær. lib. 6. quæst. 8. sub nu. 6. idemq; velint post Cynum Christoph. Porti. num. 8. Aldobrandin. nu. 6. in §. serui autem, inst. de iure person.
- 19 Qui Allegat Bartol. in l. Titio centum, §. Titio centum, el. 2. sub nu. 3. vers. 3. ratio, ff. de cōdit. & demonstr. vbi tamen Bartol. non dicit, quod Respublica habet dominium, sed quod habet iurisdictionē in quemlibet hominem, & inter dominium, & iurisdictionem multū interest: vt in alio proposito dicunt Bald. in cap. 1. §. si quis. nume. 2. per tex. ibi, quib. mod. feud. amit. & in l. a procuratore. nu. 2. C. mandat. Doct̄or. in c. si diligenti. de præscript. & alij alibi.
- 20 Allegat etiam Deci. Bart. in l. si quis reum. ff. de custod. reorum. opinor quatenus Bart. ait, quod fidei iussor in causa criminali non potest se obligare ad pœnā corporalē, per illum tex. sed cōmentarienses. lex ad pœnam corporalem obligat, l. milites. illo titulo l. ad cōmentariensem, C. eod. verū Bart. nihil minus vult, quam q̄ colligit Decius, obligat enim ad pœnā
- lex, puniendo delictū cōmentariensis negligenter custodientis reum, non quia sit domina corporum, sed quia regit, & gubernat; nam & aliās ipse delinquens dicitur se subdere pœnā, l. Imperatores, ff. de iure Fisci, ad quam tamen se non potest obligare constat.
- 21 Possit etiam pro Decio adduci Bald. in c. 1. §. damna, nu. 4. de pace Constantiæ, dum ait consuetudinem habere potestatem in sanguinem hominis, per text. in l. secularij. §. sunt quædam, ff. de extraord. crim. sed neque ille text. hoc dicit, cum solum dicat, quædam delicta in quibusdā prouincijs frequentari, & ideō in eis puniri. quæ nisi ex praua cōsuetudine illius, non videntur delicta: neque si id diceret, possent intelligi illa verba, habere potestatem, idest dominium, sed idest iurisdictionem.
- 22 Nihilominus in contrarium, imò Respublicam non habere dominium vitæ, membrorum, nec sanguinis ciuium, est receptior, & verior sententia. Itā aiunt, & melius Soto, lib. 4. de iustitia, & iure, q. 2. art. 3. concl. 2. & lib. 5. q. 1. art. 5. col. 4. Aragon. in 22. q. 64. art. 5. in solut. ad 2. & in q. 62. in tract. de dominio, q. 62. fol. 146. concl. 2. Lud. Mol. de iust. & iur. tract. 1. disp. 11. Michael Salon in 22. q. 61. in

61. in tract. de domin. q. 3. art. 3. è nostris Rolan. à Valle conf. 20. num. 23. lib. 3. Plaza in Epit. delict. c. 23. nu. 21. vers. quinto his refragatur, & nu. 23. sentit etiam Bald. nu. 6. in Auth. sed omnino, C. ne vxor pro marito.
- 23 Quorum sententia verissima est, quia Respublica non potest pro libito abuti vita ciuium, sed solum tueri, & defendere, & iniquos plecti. Aristot. libr. 5. Ethic. c. 11. & 3. Politic. c. 11. & multis probat Minchaca lib. 1. controuer. Illustri. c. 1. nume. 10. cum seq.
- 13 Religiosus ad districtiorem peruenit seruitutem.
- 14 Non habet velle nec nolle.
- 15 Nec liberum arbitrium.
- 16 Et pro mortuo reputatur.
- 17 Nec literas legere potest sine licentia Pralati.
- 18 Vir sui corporis potestatem non habet, sed vxor, & è contra.
- 19 Coniux coniugē vendicare potest.
- 20 Et ad exhibendum agere.
- 21 Et manus iniicere.
- 22 Per liberum arbitrium homini potestatem in seipsum dedit Deus.

CAP. I I.

Omni iure quemque potestatem habere in corpus suum, præterquam quoad iure prohibita.

Cæterum inueterata scribentium persuasio non metteret, quin audeam è tenebris vindicare veritatem, & longo velut postliminio in proprias sedes restituere. Etenim qui absolute constituunt, nemine in se ipsum potestatem habere, regulam proponentes negatiuam: efficiunt, vt præter casus in iure expressos, cætera non liceant. Cum è contrario dicendum sit, omnia hominibus in seipsum licere, quæ expressim prohibita à iure non sunt: constituendo regulam affirmatiuam.

- Summaria ex capite sequenti.
- 1 Diffinitio libertatis ostendit potestatem in seipsum.
- 2 Et præcepta iuris.
- 3 Iniustitia non committitur respectu sui.
- 4 Consentienti non fit iniuria.
- 5 In pignus se dare quisque potest.
- 6 Et seipsum vendere quibusdam obseruatis.
- 7 Minor aduersus sui venditionem non restituitur.
- 8 Seruitus grauior morte.
- 9 Sacra litera agnoscunt venditionem sui.
- 10 Potest quis se facere adscriptitium hominem alterius.
- 11 Potest laicus se subicere aduersarij voluntati, & aliquot percussionibus sustinere.
- 12 Pacto se facit quis religiosum.

1 Hoc sane mihi manifeste probat definitio libertatis, quam tradit Floren. lib. 9. Instit. lib. 9. *libertas, inquit, est naturalis facultas eius, quod cuique facere libet, nisi quid vi, aut iure prohibetur.* l. 1. libertas. ff. de statu homin. §. libertas. Instit. de iure person. l. 1. tit. 22. par. 4. contra naturam ergo, & libertatem faciunt, qui sibi eiusmodi facultatem adimunt.

2 In primis etiam Iurisprudentiam rudimentis admonemur, tria esse iuris precepta, *honeste vivere, alterum non ledere, suum cuique tribuere.* Alterum, inquit, non ledere, non autem seipsum. l. iustitia. ff. de iust. & iur. §. iuris precepta, instit. eod. tit. l. 3. tit. 1. par. 3. nam iniustitia committitur respectu alterius non alicuius ad seipsum, Arist. lib. 5. Ethico. cap. 11. S. Thom. in 22. q. 59. art. 3. Vnde Hyparchia Cratis vxor, foemina philosophiae deditissima, uti est nostris testis est Tiraqu. in l. 4. connub. nu. 2. hanc sententiam deduxit, dum aduersus Theodorum hoc sophismate usa est, referente Diogene Laertio lib. 6. de vitis Philosopho. Quod faciens Theodorus iniuste agere non diceretur, id Hyparchia si faciat, iniuste agere non diceretur, Theodorus autem se ipsum feriens iniuste agere non diceretur, Theodorus autem se ipsum feriens iniuste non agit, ne Hyparchia

igitur Theodorum, cadens iniuste ager.

4 Fluit ex hoc regula iuris, quae potestatem hanc confirmat, quae consentienti non fiat iniuria. l. 1. §. vsque adeo. ff. de iniurijs. l. 3. §. si quis volentem. ff. de liber. hom. exhibed. l. quamuis. ff. de in ius vocand.

5 Accedit, quod nemo in pignus dare potest, quod suum non est. l. qui praedium. C. si aliena res pignori data sit, se ipsum autem in pignus dare, vel pati, ut ab alio detur, quisquam potest. d. l. 3. §. si quis volentem. ff. de liber. hom. exhib. vbi Vipia ait, *si quis volentem retineat, non videtur dolo malo retinere.* Clarius Paul. lib. 50. ad edictum relatus in l. si usum fructum, 23. §. 1. ff. de liber. caus. inquit, *in summa sciendum est, quae de venditis seruis, quibus denegatur ad libertatem proclamatio, dicta sunt, etiam ad donatos, & in dotem datos referri posse, item ad eos, qui pignori se dari passi sunt.* Igitur in se potestatem habet, qui se in pignus dare potest. Vti etiam consentit ius Canonicum. c. exposita de arbitris. c. ex rescripto 9. de iure iuran. quo loco Alexander III. Sardinensibus Episcopis in haec verba rescribit, *super hac praedictus Abbas quosdam ex Monachis obsides dedit, qui de obseruanda conventionem iurauerunt, ut si ipsi deficerent, alij monachi loco eo-*

rum in obstagio ponerentur. Insuper si fidem dicti monachi non seruarēt Abbas dedit eidem V. & eius vxorem fidei insores: qui similiter fidem praestitisse dicuntur. Ideoque mandamus quatenus tam Abbatem, quam Monachos, quam V. & vxorem ipsius monere curetis, ut sicut iurauerunt, eamdem conventionem faciant adimpleri. Vides qualiter monachi possunt se in obstagium dare: quis ergo negare poterit sui potestatem habere?

6 Verum ulterius excurrit haec potestas, quandoquidem certis quibusdam obseruatis solenitatibus, licitum est se ipsum vendere, & in seruitutem redigere. l. in seruorum. ff. de statu homin. l. si ministerium. l. non ideo. C. de liberal. caus. l. liberis. §. si quis sciens. ff. eod. tit. l. si quis filio. §. irritum. ff. de iniusto rupt. l. 1. ff. quib. ad libert. proclam. non licet. §. serui autem. Instit. de iure personar. l. 1. tit. 2. par. 4. idque adeo, ut minor qui in alijs omnibus non videtur integram habere voluntatem, neque rerum suarum dispositionem, ac proinde aduersus contractus a se gestos in integrum restituitur: si tamen se ipsum vendiderit, aduersus eiusmodi venditionem sui non restituitur. l. si ex causa. 10. §. Papinianus. ff. de minor. vbi Vipian. lib. 11. ad edictum sic scribit: *Papinianus ait, si maior annis*

viginti, minor autem viginti quinque se in seruitutem venire patiatur, id est si pretium participatus est, non solere restitui: & hoc merito, quoniam res non capit restitutionem, cum statum mutat. de qua re lib. 2. c. 17. nu. 7. discernendum nobis est: aliquando ergo maiorem potestatem quisque in se habet, quam in bona sua, si quidem efficacius se ipsum alienat, & irrevocabilius. Ita notant Bald. & Angel. in l. & seruorum. ff. de statu homin. esse mirabile, quod facilius quis alienat se ipsum, quam sua. Minchaca. lib. 1. controuer. Illustri. cap. 9. num. 11. tam mirabile dicit esse, ut monstro simile sibi videatur.

8 Est autem summum bonorum temporalium libertas, ut qui in libertatem suam potestatem habet, in cetera omnia sua maiorem habere inferatur, iuxta regulam cui licet plus, licet minus; seruitus enim non modo morti comparatur. l. cum hic status 33. §. si donator. ff. de donat. inter virum, & vxorem. l. seruitutem 2. 10. ff. de reg. iur. verum, & multo grauior reputatur. l. fina. C. de patri potest. & antiquis omnibus semper pulchrum, & palmarium fuit, pro tuenda libertate libenter mortem oppetere. Vnde Cicero Philip. 2. *seruitus inquit postremum malorum omnium non modo bello, sed morte etiam repellendum.* Et Salustius in Catilin. nemo bo-

mus, inquit, libertatē nisi cum anima amittit. In quam rē plura citat Luc. de Penna in l. i. in principio. C. ne quis liber inuit. actū Reipublicæ ger. cog. lib. 1. r.

Prædicta autem summa in libertatē propriam libertas in sacris etiam literis reperitur, Leuitici c. 25. *Si paupertate cōpulsus vendiderit se tibi frater tuus non eū opprimes seruitute famulorum, sed quasi mercenarius, & colonus erit, vsq; ad annū Iubilæum operabitur apud te, & postea egredietur cum liberis suis, & reuertetur ad cognationem, & ad possessionem patrum suorum: mei enim serui sunt, & ego eduxi eos de terra Aegypti, non veniant cōditione seruorū, ne affligas eū per potentiam, sed metuitō Deū tuum.* Et rursus eodem cap. *Si inualuerit apud nos manus aduenæ, atq; peregrini, & attenuatus frater tuus vendiderit se ei, aut cuiquam de stirpe eius, post venditionem potest redimi, qui voluerit ex fratribus suis, redimet eum.* & reliqua, quæ sequuntur, & Geneseos, c. 44. fratres Ioseph ita paciscuntur *Apud quemcunq; fuerit inuentum seruorum tuorum, quod queris, moriatur, & nos erimus serui domini nostri: qui dixit eis, fiat iuxta vestram sententiā, apud quemcunq; fuerit inuentus, ipse sit seruus meus.* Rursus Genes. cap. 47. Aegyptij dicunt Iosepho: *Cur ergo moriemur te vidente, & nos, & terra nostra tui erimus, etne nos in ser-*

uitutem Regiam, & præbe semina ne pereunte cultore, reducatur terra in solitudinem. Et hanc quidē libertatem appellauit ius corporis Aristophanes Poeta Græcus festiuissimus in pluto actu 1. scena 1. vbi Cario feruus ita lamentatur. *Nam itā inique comparatum est, vt fors inuida, ius corporis non illi, qui ipsum possidet, sed ei qui pretio est mercatus concesserit.* Ius vocat corporis, quasi ius de corpore disponendi, quod est potestas hæc, quam asserimus: ait autē etiam seruū, cui non est hoc ius corporis, suum corpus possidere.

10 His finitimum est, quod potest quisq; se facere ad scriptitium hominem alterius. l. cū scimus. C. de agricol. & censit. lib. 1. c. grandi. de suplēda negl. prælat. li. 6. l. 89. tit. 18. par. 3.

11 Inde ēt potest quis se subijcere aduersarij sui voluntati. c. quinquauallis de iure iur. Imō & potest se supponere aliquot percussionibus fustium, tex. in c. contingit. de sententia excōmunicat. vbi consuetudo eiusmodi percussionibus se supponendi, inter clericos tantum damnatur propter decorē ordinis clericalis, & inter laicos videtur approbata.

12 Sic pacto potest se quis facere religiosum. c. omnes feminae 27. quæst. 2. l. 88. tit. 18. par. 3. At qui ille, qui religionē profite-

tur,

tur, probriam abnegat libertatem, & in superiorem omnem sui corporis potestatem transfert, atq; ad districtiorem peruenit seruitutem. c. multos. 54.

13 dist. cap. placuit. 2. q. 7. in qua nō est habiturus velle, nec nolle. c. quorum 24. c. si religiosus

14 27. de electione lib. 6. c. non dicatis. 12. q. 1. cap. religiosus. de testam. lib. 6. c. fin. de sepultur. eod. li. nec liberum arbitrium, c. patrem puellæ. 32. q. 3. l. 4. tit.

15 4. part. 4. Adeo vt pro mortuo reputetur. cap. placuit. 2. q. 7. c.

16 placuit. el. 2. 16. q. 1. Nec literas sine licentia prælati legere valeat. Abbas in c. cum nūtijs. in fine de testib. Apparet igitur omnimodam sui potestatem habuisse, qui talem, & tantā in prælatum transtulit. cap. quod autem consulis. de iure patronat. cum similib. Hoc argumentum vtitur Specula. 4. par. tit. de feudis. §. quoniam. num. 6.

18 Eodem modo sui corporis potestatem habuisse, & iam nō habere virum sentit Apostolus. 1. ad Corinth. c. 7. dum ait in vxorem illum eandem transtulisse, in illis verbis: *Mulier sui corporis potestatem non habet, sed vir: si militer vir sui corporis potestatem non habet, sed mulier.* c. nosse. 30. q. 1. c. 1. c. secundum verba. 33. q. 5. c. quidam. de conuersio. cōiugat. obseruantq; omnes passim. Nauar. in Manuali. c. 16. nu.

24. Couarr. 2. par. de sponsalib. ca. 7. §. 2. nu. 1. neque transtulit qualem potestatem, sed summam, & quæ dominium sapit, & præsupponit. Etenim rei vēdicatione solus dominus vtitur. l. in rem. l. officium. ff. de rei vēdic. Cōiux autē adiecta causa ex iure diuino coniugem vēdicare potest. c. non est vobis 11. & ibi Panor. & Doct. de spō sal. l. vlt. tit. 5. par. 5. Potest etiā ad exhibendū coniugem agere. l. si inuita. C. de nuptijs. l. fi. C. de liber. exhiben. l. imō. ff. eod. dem tit. Habet etiam maritus in vxorem manus iniectionē, quod supremum ius est, & maxima potestas. cap. cum causa, ad fin. de raptoribus. Glo. in c. 1. de coniugio leprofor. quod ait Herminiones in Epistola ad Orestem apud Ouidium:

*Aut te cura mei, si qua pia tangit Oreste,
Inyce non timidas in tua iura manus.*

Idest in me vxorem tuam. Nō autem potest tantam potestatem in coniugem transferre, qui eam in se nō haberet. l. traditio. ff. de acquir. rerum dominio. Quod si inclusio vnus est exclusio alterius, Apostolus qui negat coniugem sui corporis potestatem habere, cōlibē habere fatetur. Quo argumento vtitur Petrus de Aragon. in 22. quæstio. 62. in tracta. de dominio.

minio. colum. 39. versic. diximus supra.

22 Possum in hanc rem expendere liberum arbitrium vnicuique à Deo concessum, Eccl. capit. 15. *Deus ab initio constituit hominem, & reliquit eum in manu consilij sui, adiecit mandata, & præcepta sua, si volueris mandata seruare, conseruabunt te: apposuit tibi ignem, & aquam, ad quod volueris, porrige manum tuam. Ante hominem vita, & mors, bonum, & malum, quod placuerit, dabitur illi.* Et Genes. cap. 4. Deutero. cap. 30. cap. Nabuchodonosor, cap. vasis iræ. 23. quæst. 4. c. qui Episcopus. 23. dist. cap. vlt. de pen. dist. 1. prout expendit S. Tho. 22. q. 64. artic. 5. ad 3. homo, iniquiens, constituitur dominus sui ipsius per liberum arbitrium. Igitur exceptis his, quæ Deus nominatim prohibet, in cæteris dominium & potestatem in se ipsos hominibus concessit, qui liberum arbitrium illis dedit.

Pro colophone expendo. l. Regiam 2. tit. 13. lib. 8. Recopilatio. quæ posse pacto concedi facultatem carcerandi, decreuit, in illis verbis: *Tentiendase ser carçel priuada, salvo si el acrebedor prendiere à su deudor, que se vaya buyendo, o tuuere poder, o facultad que su deudor le aya dado per escritura, para que le pueda præder no le pagado su deuda.* De qua re inferius suo loco dicemus.

Vides igitur tot fundamentis probatum, quemquã in corpus suum potestatem habere summam, tum lege naturæ, tum ex sacris litteris, & legibus canonicis, ciuilibus, & Regijs: vt tergiuersationi locus relictus nõ sit. Accedit prædictis, quòd suæ famæ, & honoris, imò, & bonorum suorum spiritualium quemq; esse dominum: verius, & receptius est, prout infra suis locis probamus.

S V M M A R I A ex capite sequenti.

- 1 Expenditur Vlpianus. I. C.
- 2 Acurstij, et communis intellectus ad l. peculium. §. si ipse. ff. de peculio.
- 3 Reprobatur intellectus Acurstij.
- 4 Reijcitur intellectus Præpositi.
- 5 Actiones sunt de iure ciuili.
- 6 Reprobatur intellectus Franc. Marci.
- 7 Conuincitur intellectus Hostiens. & Ioan. Andr.
- 8 Reijcitur alius intellectus Mantuæ.
- 9 Reprobatur alius intellectus Tibervij Deciani.
- 10 Expenditur Paulus. I. C.
- 11 Expenditur constitutio Neapolitana.
- 12 Pater poterat occidere filium iure Romanorum, & non vendere.
- 13 Mortem sibi consciscentes crimē, de quo accusati sunt, videntur confiteri.

- 14 Si non sunt accusati, nulla pœna puniuntur.
- 15 Expenditur Papiniani responsum.
- 16 Romani lanistis se vendebant, cauendo posse vri, secari, necari.
- 17 Romani diuinū quid, & excelsum putabant se occidere.
- 18 Apud Thebanos heroes habebatur se occidentes.
- 19 Calanum Indum, qui se combussit mirata est antiquitas.
- 20 Catonis sanctitas in prouerbiū abiit, is tamen se occidit omnibus approbantibus.
- 21 Idem sentit Plato, & Cicero.
- 22 Mutium Sceuolam celebrant Romani.
- 23 Plinij nepotis de ea re sententia.
- 24 Senecæ sententia.
- 25 Aliqua agritudine pressos, qui nõ se occidebant, ignauos iudicabant.
- 26 Diogenis sententia.
- 27 Plinij auunculi sententia.
- 28 Gimnosophistarum sententia.
- 29 Epicarmi sententia.
- 30 Arria Pæti vxor ideo laudata.
- 31 Ceorum consuetudo.
- 32 Epicuri sententia.
- 33 Nerva Coceij. I. C. mors.
- 34 Nonnunquam Principes concedebant licentiam se occidendi.
- 35 Marsilia consuetudo.
- 36 Impedire se volentes occidere, Romani putabant iniustum.
- 37 Maritalis expensus.

C A P. III.

Iure Romanorum fuisse permissum in se sauire.

M Agis verò miror Doctores, qui ex iure Romanorum deducant, neminem esse sui dominum: cum illi omnino fuerint in contraria opinione: existimantes, iure naturæ liberum esse vnicuique de se ipso pro libito disponere, se occidere, membrumque abscindere, & in corpus suum sauire: Idq; apertissimè docent Paul. & Vlpianus. I. C. ille lib. 4. ad Sabinum. in l. id quod 9. §. fina. ff. de pecul. legat. his verbis: *Sed si se vulnerauerit, vel etiam occiderit, nihil est deducendum hoc nomine.* Et iste clarius rem explicans, lib. 29. ad edictum in l. peculium 10. §. si ipse. ff. de peculio. cuius verba sunt: *Si ipse seruus se se vulnerauerit, non debet hoc damnum deducere, non magis quam si se occiderit, vel precipitauerit: licet enim etiam seruis naturaliter in corpus suum sauire. Sed si à se vulneratum seruum dominus curauerit, sumptuum nomine debitorem eum domino puto esse: Etum: quanquam si agrum eum curasset, rem suam potius egisset.* Etenim si rectè perpendis, sensus Vlpiani est, præsupponere licitum esse iure naturæ cui-cumq; libero, in se sauire: du-

bium

bium autem esse, quid dicendum sit de seruo, qui pro nihilo reputatur, quique contra naturam dominio alieno subiectus est: unde de se disponere non potest, cum se occidendo dominum sui pretio fraudaret: ut perpedit Socrates apud Platonem in Fedone: atque ut ait Aristofanes, non habet ius sui corporis. Sed nihilominus resoluit Vlpianus idem esse, quia hæc in se sciendi potestas, ut ille putabat, esset de iure naturæ, idem manet etiam seruo, qui solum ea, quæ sunt iuris ciuilibus & gentium, non ea, quæ iuris naturalis amisit. I. quod attinet, & ibi scribentes. ff. de regulis iuris.

Salyc. ibidem simpliciter notat, licere seruo in se scire, Accursus. Hostien. Abbas, & alij statim citandi cruciantur in illius tex. interpretatione. Aduersus quos ostendam, in omnibus interpretationibus eos allucinatos esse, si prius adponuerim, germanum sensum illius tex. & multorum inferius citatorum esse, ita sensisse Romanos, ita credidisse gentes: ut colligere licet ex Diuo Augustino lib. 1. de Ciuitate Dei, hunc errorem tam enixè redarguente, ut frustra videretur laborasse, nisi ita gentibus esset persuasum: nimirum licere omnibus in corpus suum scire, inde ta-

men nihil esse inferendum cum sacris institutis, & veritati, aduerfetur.

2 Primò igitur, Accursus. ibidem verbo, si ipse; rem hanc interpretatur his verbis: *quod permittitur seruo in se scire, ad hoc, ut dominus damnum sibi inflatum propter hoc, non possit deducere de peculio: non autem licet de iure naturali. I. cum autem. § excipitur. ff. de adilit. edict. imò punitur quis ideo, ut ff. de re milit. l. omnes § qui se.* Hactenus Accursus. Idem sentit gloss. verbo infirmitatis. & sequuntur Anton. de Butrio. num. 7. Abbas nu. 2. in fine, in c. ex parte. el. 2. de corpore vitiat. Felyn. in cap. contingit. de sentent. ex communi. Franc. Marc. 2. par. decif. 839. nume. 7. & decif. 882. nu. 5. eiusdem sententiæ videtur esse Igneus in l. 1. §. si sibi manus. num. 8. & 9. ff. ad S. C. Syllani. Isti tamen non satis explicant, quid velint. Vnde eorum mentem apertius explicaturus Ioan. Anton. à S. Georgio Præpositus Mediolanensis in c. si quis abscederit. § 5. distinct. scribit hæc verba: *Ad §. si ipse seruus. respondet dominus Anton. in c. ex parte. el. 2. de corpore vitiat. quod loquitur quod deducendum de peculio: nam cum seruus damnificat dominum, deducitur de peculio: si modo sciatur in se ipsum seruus, non deducitur de peculio, nec aliter aperit rationem cre-*

bu ius

buius ratione esse, quia respectu priuati iuris, & priuata actionis licet alicui in se scire, neque ex hoc nascitur priuata actio, persequutio, vel deductio, et ita loquitur ille iex. facit. l. 1. §. vsque. ff. de iniurijs: respectu autem criminis, & publici iuris, & accusationis, vel pænæ criminalis, tunc non licet alteri in se ipsum scire, & si fecerit, punitur. d. l. omne, §. qui se, & dicto cap. si non licet. Hactenus Præpositus.

3 Isthæc autem omnia longissimè absunt ab Vlpiani mente. Et quod Accursus. ait, quod permittitur in se scire, ad hoc, ut dominus damnum sibi inflatum propter hoc non possit deducere: omnino absonum est. Neque enim ideo permittitur, ne dominus deducat, sed ideo dominus non deducit, (inquit Vlpianus) quia permissum est. Necessario ergo præsupponit Vlpianus præexistente alioquin generalem permissionem, non ad eum effectum factam, sed suo Marte consistentem, quam à iure naturæ, inquit descendere. Planè ius nature, neque seruos nouit, neque peculium, neque deductiones: unde non potest eiusmodi sensus applicari. Quodque subdit Accursus. seruus se vulnerantem iure ciuili puniri, fallitur: & in contrarium est text. in l. cum autem. §. malus. l. bouem. §. mortis. ff. de edict. l. edicto. quo loco idem Ac-

curf. ex eo text. notat, idem in seruis hoc casu disponi, quod in liberis hominibus. Et text. in l. omne. §. qui se. ff. de re milit. speciale est in milite, ut infra dicetur. c. 5. num. 6.

4 Quod autem Præpositus extensius comminiscitur, omnino est absurdum. Vlpianus enim naturaliter inquit, licere seruo in corpus suum scire: at qui non potuit ius naturale id permittere, respectu priuati iuris, actionis, siue persequutionis: cum iure naturali nulla prodita fuerit actio, siue persequutio, omnes enim sunt inuentum iuris ciuilibus. l. 2. §. deinde. & §. omnium. ff. de orig. iur. Gloss. verbo obligationes, & ibi DD. communiter, & in l. ex hoc iure. ff. de instit. & iure. Bart. in l. frater à fratre, nu. 12. ff. de condit. indebit. nostras Greg. Lopez in l. 32. tit. 18. par. 3.

5 Verum libenter sciscitabor ab Accursio, & cæteris: quæ æquitas est, illud quod aliàs non licet, ut tertio nihil delinquenti noceat licere in eumque effectum solū licere, propter quæ arcendum leges inuenta sunt: ne tertius lædatur. Et si ut dominus non deducat, licet seruo se occidere, vel vulnerare, cur expensas curationis dominus deducit? quas si aliàs seruus infirmaretur, non deduceret, nisi quia constitutissimum

cre-

crediderunt Romani, iure naturali licere se ipsum occidere, & in se scire, cuiusmodique potestatem non tolli seruitute. Vnde Vlpianus intulit pretium serui Dominum ex peculio non deducturum, quia quoad hunc actum seruus usus fuit potestate sua naturali: unde nulla teneri debet obligatione: ob id quod faciat actum lege sibi permissum, licet inde resultet damnum alicui. l. itaque si seruum. l. & si quemcunque. ff. ad leg. Aquiliam. l. binas. ff. de seruit. Urban. prædior. l. Proculus. ff. de damno infecto. l. i. §. penult. ff. de aqua plu. arcen. Et ratio differentia inter pretium, quod non deducit Dominus, & expensas, quas deducit, videtur: quia pretij damnus ex actu permissio procedens, non videtur seruus refarcire debere, qui suo iure usus est. Atqui quod extrinsecus Dominus expendit in curatione, videtur illi credidisse, cum non sit iustum onerare Dominum ex facto, & voluntate serui expensis curationis: quas si alias erogaret in naturali infirmitate serui, suam rem ageret, cum ad id etiam teneatur. l. i. §. sed sci- mus. C. de latina liber. tollen.

7 Aliter intellexit illum text. Franc. Marc. decis. 882. nu. 1. in 2. par. quod ille textus loquatur de facto, non de iure, sed

hoc responsionem non mereatur: cum ille textus loquatur per verba *licet naturaliter*, quæ non ad id, quod de facto fit, sed ad id, quod fieri potest, referuntur.

7 Aliter interpretantur illum textum Hostiens. nu. 2. & Ioan. Andr. num. 4. in d. cap. ex parte. il. 2. de corpore vitiat. nimirum quod loquatur de iure naturali primæuo cõmuni omnibus animantibus: iuxta textum in §. 1. inst. de iur. natur. gent. & ciuili: quæ ratione carent, & iniuriam facere non possunt. l. i. §. 1. ff. si quadrupes pauperiem fecit. dica. Sentiunt isti considerasse I. C. actum, vt ab homine ratione carente factum (fortassis, quia Prætor æquiparat seruos quadrupedibus, vt notat quidam ex l. 2. ff. ad leg. Aquil.) Ratione autem mihi carere videretur Vlpia. si statuens quid æquum, iustumque sit, quidque rationale: ab eo quod sine ratione fit, sumeret argumentum. Ineptæque diceret, naturaliter licere, sed potius excusari, non puniri. Sed omnino non potuit Vlpianus considerare hoc ius naturale primæuum, quia secundum illud innata est omnibus animalibus se defendendi, & conseruandi cupiditas: idè nullus se occidit. Itaque in se scire, non esset secundum illud ius natu-

rale

rale primæuum, quinimò contra illud: vt probo infra c. 7. sed ad ius naturale informatum legibus suæ ciuitatis, respexit Vlpianus.

8 Aliter illum text. interpretari videtur Marcus Mantua singul. 1. num. 8. ex autoritate Archidiaconi in cap. si non licet, num. 1. 2. 3. quæst. 5. nimirum: quod tametsi homini libero non liceat in corpus suum scire, seruo tamen licet. Verum hoc delirium est cæteris deterius, quia Vlpianus implicare voluit casum magis dubitabilem, propterea dixit *etiam seruo*, ea enim est natura illius implicatiuæ, *etiam*, quæ præsupponat, multò magis licere libero. l. etiam. C. de fideicommiss. l. si cui legetur. §. si Titio. ff. de lega. 1. Repugnat autem ræ rationi, quod seruitus, quæ naturalè facultatè adimit eius, quod cuique facere libet, potestatem conferat in se scirendi, quam libertas non habebat. Et si liber qui in se sciret, puniendus esset, neminem nisi se ipsum lædens, cur non & seruus? qui & se ipsum similiter lædit, & dominum: cui fidem debet, & studium rei suæ augendæ. Eo magis quod ciuile institutum est, grauius semper quodcumque; admissum in personam seruorum vlcisci. l. in seruorum. 10. l. capitalium 28. §. fin. ff. de penis. l. non debet. ff. de dolo. l. sacrilegij. C. ad leg. Iuliam peculatus.

9 Aliter interpretatur Tiber. De-

cian. li. 9. tract. crimi. tit. 2. nu. 25) vt quod Vlpian. inquit naturaliter licere seruo, non ad ius sed ad factum referatur: idest non ad id, quod facere de iure licet, sed ad motum corporis, quem naturaliter quisque potest dirigere quo vult. Et ita illud verbum *naturaliter* interpretatur, idest naturali motu. Quasi dicat Vlpianus seruus naturaliter potest manum mouere, ferrum apprehendere, ad mouere pectori: istæ namque actiones sunt naturales, quibus quisque vti potest: nolit tamen dicere, quod naturaliter liceat se occidere. Et ante eum scripsit Albericus in illo §. si ipse. Cæterum, isthæc interpretatio quam sit ridicula, non longioribus verbis persequendum puto, dum perpendo quod clarè dixerit Vlpianus: *licet enim etiam seruis naturaliter in corpus suum scire*. Quæ verba non de motibus corporis, sed de ipsa lésione loquuntur: neque vllum alium sensum recipiunt, quæ ita credidisse Vlpianum, & Romanos, ita existimasse gentes.

10 Idem docuit Paulus libro Singul. de publ. iudic. quem retulit Tribonianus in l. in lege Cornelia 7. ff. ad leg. Corn. de sicar. cnius verba adscribo: *In lege Cornelia dolus pro facto accipitur, neque in hac lege culpa lata pro dolo accipitur, quare si quis ab alto se precipitauerit, & super alium venerit, eumque occiderit: aut putator ex arbore cum ramum deiceret, non proclamauerit, & prætereuntem occiderit: ad huius*

B legis

legis correctionem non pertinet.

Quam legem cum apud Neapolitanos Rex Rogerius correxisset, in constitutione Qui de alto se ipsum præcipitat. sub titulo Qui ramum de alto proijciēs, vel se præcipitans, hominem occiderit: Federicus Imperator abfurdum id putans, rursus certa quadam adhibita declaratione, idem sanxit: in constitutione Pœnam præcedenti. sub titulo De pœna homin. aliū occident. cuius etiam verba non grauabor adscribere: *Pœnam, inquit, præcedenti sanctione statutam Imperialiter mitigantes, decernimus, eum qui se de alto præcipitat, vel ex alto incautè aliquid proijcit, & proinde occiderit aliquem, siquidem in loco habitabili hoc contingat per annum carceri mancipatur, quod si hæc in campesribus acciderint, sacramento ab ipso præstito, quod transeuntem non videris, omni calumnia absolutum ipsum esse censemus. Quod si ex prædictis percussus minimè moriatur, omnes expensas iustas, & moderatas, quas in ipsa infirmitate fecerit, tam pro se, quam pro medicinis incautè proijciens ei reddere teneatur. Absurdum enim in casu isto prauidimus punire aequaliter simplicè, & dolo.*

Vides qualiter hæc leges se præcipitantem nõ puniunt, eò quòd se præcipitat, nisi quatenus incautè alium occidit: qualiterq; sentiant, se præcipitantem non magis esse in dolo, non magis deliquisse, quàm qui ramum proijcit: quod etiam habetur in l. fa-

ctum. C. de accusationib. de qua statim. Sensit ergo Paulus I. C. fuisse licitum actum se præcipitandi, alioquin puniendus esset, qui dū actum agit illicitum casu hominè occidit. c. ex literis 15. c. Ioannes 23. c. fi. de homicidio.

12 In hoc idem argumento est, quod patri filium occidere lege Romanorum licebat. l. in suis. ff. de lib. & posthum. l. fin. C. de patria potest. Qua potestate & Virginius vsus est, vt habetur in l. 2. §. initium. ff. de orig. iur. & alij plures, vti referunt è nostris Budæus in l. 2. ff. ad leg. Cornel. de ficar. Tiraquell. de pœn. temper. cauf. 52. Maiorem autem quèquã in se ipsum potestatem habuisse, quã in filios, nemo inficiabitur, quandoquidem sibi libertatem adimere poterat l. in feruorum. ff. de statu homin. filijs minimè d. l. fin. C. de patria potestate. Ergo se poterat occidere, qui poterat & filium, in quem minorem habebat potestatem, quàm in se ipsum.

Sed argumentis opus non est, vbi tot leges expressæ veritatem hanc confirmant. Etenim ex his, qui sibi vitam adimunt, eos solos puniendos esse, & I. C. & Imperatores volunt, qui in crimine aliquo deprehensi, vel de illo accusati, conscientia criminis ne quid grauius paterentur, maluerunt mori. Non autem ex eo, quòd sibi mortem consciuerunt, sed quia confiteri videntur crimen, de quo accusati sunt, & pœnam sub-

subterfugere. l. parricidij. 8. ff. ad legem Pompei. de parricid. l. cū hic status. 33. §. si maritus. ff. de donat. inter vir. & vxorem. l. 2. C. de bonis eorum, qui ante sententiam mortem sibi consciuerunt. l. 3. in princ. ff. eod. tit. Eos autem qui nullo præcedente delicto vltro sibi mortè intulerunt, doloris impatientia, amoris furore, & odio vitæ, pudore æris alieni, siue etiam iactatione, aut alia simili causa impunitos omnino relinquunt: ita vt neque bona amittant. l. in fraudem. 45. §. eius bona. ff. de iure fisci. l. 3. §. si quis autem & odio. ff. de bonis eorum qui ante sent. mort. sibi consciue. l. 1. C. eod. tit. neque testamentum eorum irritum reddatur. l. 2. C. qui testamenta facer. poss. l. si quis filio. 6. §. eius qui deportatur. ff. de iniusto rupto.

14 Cuius rei ab ipsis legibus ratio redditur, quod se occidere crimen non sit. l. factum. 12. C. de accusatio. Vbi Diocletianus, & Maximianus Aurelio, ita rescripserunt: *Factum sponte se præcipitantis innocenti criminis periculum afferre non potest.* Idem ait Martian. I. C. libro singul. de delatoribus sumptum ex Papiniano. & habetur in l. 3. §. Papinianus. ff. de bonis eorum, qui ante sententiam mortem sibi consciuerunt.

15 in hæc verba: *Papinianus lib. 16. Digestorum ita scribit. Qui rei criminis non postulati manus sibi intulerunt, bona eorum Fisco non vindicentur: non enim sati celeritatem esse obno-*

xiam, sed conscientia metum in reo veluti confesso teneri placuit. Ergo aut postulati esse debent, aut in scelere deprehensi, vt si se inuifecerint, bona eorum confiscentur. Vt autem Diuus Pius rescripsit, ita demum bona eius, qui in reatu mortem sibi consciuerit, fisco vindicanda sunt, si eius criminis reus fuerit, vt si damnaretur, morte, aut deportatione afficiendus esset. Non potuit apertius Papinianus dicere, se occidentem crimini non esse obnoxium: neque verbis aptioribus, quam quibus vsus est, non enim sati celeritatem obnoxiam esse: noluit enim dicere se occidere, sed fatū acelerare, facinusq; quòd licitū putabat, verbis honestioribus molliuit.

Cæterum hæc verba aliter legisse videntur Bald. nu. 9. in l. fin. C. de iure fisci, lib. 10. Igneus in l. 1. §. si sibi manus. nu. 10. ff. ad Syllan. nimirum *facti sceleritatem.* cuius lectionis si vera esset, nihilominus idem esset sensus, cum apertè significent, eiusmodi scelus non esse crimen punibile.

Hinc apud Romanos vulgatum fuit ad necem se ipsum vendere, quod multi fecerunt. Ad munera namq; gladiatoria Lanistæ exseruis, ex captiuis, ex noxijs primum: deinde ex liberis qui se vendebant, familiam suam constituebant. Et hi authorari, & authorati dicebantur, probat multis eruditissimus Iustus Lipsius lib. 2. Saturnalium. cap. 5. vetus interpres Horatij ait: *Authorati vocantur, qui se vendunt ludo: an-*

thoratio enim dicitur venditio gladiatorum. Acron in eundem Horatium: Gladiatores ita se vendunt, & cautiones faciunt vri flammis, virgis secari, ferroque necari. Indicat id etiam Seneca epistol. 37. dicens: Eadē honestissimi huius, & illius turpissimi authoramenti verba sunt: vri, vinciri, ferroque necari: ab illis qui manus arena locant, & edunt, ac bibunt, quæ per sanguinem reddant, cauetur, vt ista vel inuiti patiantur: à te, vt volens libensq;. Et in Petronij arbitrij fragmentis: In verba Eumolpi sacramentum iurauimus: vri, vinciri, verberari, ferroque necari, & quidquid aliud Eumolpus iussisset, tanquam legitimi gladiatores domino corpora, animosque religiosissime addicimus. Liuius lib. 28. Gladiatorum spectaculum fit, non ex eo genere hominum, ex quo Lanistis comparare mos est, seruatorum dilectu, ac liberorum qui vexalem sanguinem habent: gratuita omnis pugnantium turba fuit. Lactantius lib. 5. diuin. instit. cap. 9. Et quod est sceleratius, vt sint religionis antistes, qui nec vitæ quidem suæ parcant, sed extinguendas publicè animas vendant. Manilius lib. 4. Nunc caput in mortem vendunt, & funus arena. Atque hostem sibi quisque parat cum bella quiescunt. Itē Iuuenalis Satir. 7. Quanti sua funera vendant. Quid refert, vendunt nullo cogente Nerone. Nec dubitant celsi Pratoris videri ludis. Tacitus lib. 2. historiarū loquens de Vitellio, ait: Cavitque seuerè ne equites Romani ludo, aus arena polluerentur. Priores id Principes pecu-

nia, & sapius vi pertulerant, ac pleuraq; municipia, & colonia emulabantur, corruptissimum quemq; adolescentium pretio illicere. In actis Sancti Pionij apud Metaphrastem, & Surium die primo Februarij, Quintilianus Proconsul Nihil, inquit, (nimirum ad Pionium) eximum facis, ad mortem festinās, nam & qui nomen dant, ac describuntur, exigui lucelli gratia morte contempta cum bestijs pugnant. Horatius sermo. libro secundo Satyr. 7. Quid refert vri virgis, ferroque necari authoratus eas. Possunt & huc trahi Iuuenal. Satyra tertia: Et præbere caput domina venale sub hasta. Et Plautus in Curculione actu 4. scena 1. In Tusco vico ibi sunt homines qui ipsi sese venditant. Et in Mostellaria scena Iuppiter supremus: Vbi sunt isti plagi patida ferritribaces viri, isti qui hastis trium nummorum causa subeunt sub falas, vbi aliqui quindecim hastis corpus transfigere solent. Quamquam hunc locū vltimum Plauti proprius ad milites referas, illum priorem ad rem obscenam.

17 Non solum autem licitum esse, se occidere, gentes putarūt: verum esse diuinum quiddam, & excelsum, ac inuicti, infractique animi signum, in aduersis casibus mortem sibi conciscere. Nam Herculem, qui se in Oeta combussit, religiosissime venerarunt. Illumq; cælum promeruiffe, etiam inuitos confiteri Deos: Ouidius ait libro nono Metamorphos. Polemonem, & Leucotheam,

cotheam, qui se in mare præcipientes dederunt, & retulerunt inter diuos, & templis sacrificijsque dignos iudicarunt.

18 Inde apud Thebanos maximo in honore habiti sunt, qui sibi manus inferebant. Vnde nata est parœmia: Cur non suspendis te, vt apud Thebanos heros fias. Vti ex Zenodoto refert Tiber. Decia. libro 9. tract. criminal. capit. 2. num. 23.

19 Nonnè admirata est antiquitas, Calani illius Indi, quam vocabant virtutem? qui Alexandro, & vniuerso exercitu præsentem, maximam cõstrui fecit pyarum, ferenusque & placidus se combussit. Qui cum incederet in rogam ardentem: O præclarum discessum inquit è vita, cū vt Herculi contigit, mortali corpore cremato in lucem animus excesserit. Alexandroque roganti, vellet nè aliquid mandare moriens, nihil inquit, propediem te videbo. Cuius dicti fidem euentus comprobauit, nam paucis post diebus Alexander veneno interiit. Vti referunt Valerius lib. primo cap. 8. de miraculis. Plutarchus in Alexandro. Strabo libro 15. & è nostris Alciatus libro 4. parergon. cap. 4.

20 Sed & Vticensis Cato minor, quem Principem Romanæ sapientiæ Lactantius appellat, cuiusq; sanctitas in prouerbum abiit: vnde Iuuenalis: Tertius, inquit, è Cælo cecidit Cato. Et Lucanus 1. Pharsal. Dijs suis illum æquauit,

cum ait: Quis melius induat arma, scire nefas, magno se iudice quisque tuetur. Nam victrix causa deis placuit, sed victa Catoni. Is inquam Cato, (vti notissimum est,) Vticæ gladio proprio incubuit. Vniuersa Roma cõprobante. Nā & eius mortem Seneca laudauit, & Cæsar inuidit. Quod referūt Dion. lib. 46. Plutarchus in Catone. Valerius lib. 3. tit. de fortitudine. cap. 14. qui ait in hæc verba: Tui quoque clarissimi excessus Cato Vtica monumentum est, in qua ex fortissimis vulneribus tuis plus gloriæ, quam sanguinis emanauit. Siquidem constantissime in gladium incumbēdo, magnum hominibus documentum dedisti, quanto potior esse debeat probis dignitas sine vita, quam vita sine dignitate. Seneca latius ad Lucilium Episto. vigesimaquarta, Vbi ait: Catonem narrabis? quidni ego narrem vltima illa nocte Platonis librum legentem, posito ad caput gladio. (Duo hæc in rebus extremis instrumenta prospexerat, alterū vt vellet mori, alterum, vt posset.) Compositis ergo rebus, vtrumque cõponi fracta, atque vltima poterant. Id agendum existimauit, ne cui Catonem, aut occidere liceret, aut seruare contingeret. Et stricto gladio, quem vsque in illum diem ab omni cæde purum seruauerat: nihil inquit, egisti fortuna, omnibus conatibus meis obstando, non pro mea adhuc, sed pro Patriæ libertate pugnaui, nec agebam tua pertinacia, vt liber, sed vt inter liberos viuerem. Nunc quoniam deplorata sunt res generis

humani, Cato deducatur in tutum. Impressit deinde mortiferum corpori vulnus: quo obligato à medicis, cum minus sanguinis haberet, minus virium, animi idem: iam non tantum Cæsari, sed sibi iratus, nudas in vulnus manus egit, & generosum illum contemptoremque omnis potentia spirituum non emisit, sed eiecit.

21. In his enim casibus mortem oppetere spontaneam, etiam ipsi Philosophi pulchrum iudicant. Vnde Plato libro nono, de legibus ita sanxit. Qui se ipsum vita, & sorte fatorum vi scelerata priuarit, nec iudicio civitatis, nec tristi, & inenitabili fortuna casu coactus, neque extremo aliquo pudore compulsus, sed ignavia, & formidolosi animi imbecillitate iniuste sibi mortem consciuerit. Et reliqua infra opportunius referenda. Et Cicero. 1. q. Tuscul. Vtatur, inquit, dominans ille in nobis Deus iniussu hinc nos suo demigrare. Cum vero causam iustam Deus ipse derit, ut tunc Socrati, nunc Catori, sæpe multis: na ille medius fidius vir sapiens latus ex his tenebris in lucem ipsam excesserit. Nec tamen vincula ille carceris ruperit, leges enim verant, sed tanquam à magistratu, aut aliqua potestate legitima, sic ad eum vocatus, atque emissus exierit.

22. Celebrant Romani Mutium Sceuolam, qui cum Porfenam adortus errans scribam eius obruncasset, dextram accenso ad sacrificium foculo iniecit, eamque velut alienatò ab sensu animo torrere permisit. Quod extollunt Livius lib. 2. Plutar. in Publi-

cola, Senec. epist. 24. in hæc verba: Mutius ignibus manum imposuit. Acerbum est vri, quanto acerbius si id te faciente patiaris. Vides hominem non eruditum, nec ullis preceptis contra mortem, aut dolorem subornatum: militari tantum robore instructum, pœnas à se irriti conatus existentem. Spectator distillantem in hostili foculo dextra stetit; nec ante remouit nudis ossibus fluentem manum, quam ignis illi ab hoste subductus est. Facere aliquid in illis castris feliciter potuit, nihil fortius. Val. Max. lib. 2. c. 3. qui ait: Nullum profectò diu immortales admotum aris cultum attentioribus oculis viderunt.

23. Ostendit hoc Plin. lib. 1. epist. 12. Galestrio Tironi nimis commendans spontaneam mortem. Corellij, subditque: Corellium quidem summa ratio, quæ sapientibus pro necessitate est, ad hoc consilium compulsi; quamquam plurimas viuendi causas habentem, optimam conscientiam, optimam famam, maximam auctoritatem, præterea filiam, uxorem, nepotem, sorores, interque tot pignora veros amicos. Sed tam longa, tam iniqua valetudine consistebatur, ut hæc tanta pretia viuendi mortis rationibus vincerentur. Et iterum lib. 3. epist. 16. multa in laudem Arriæ, quod spontè perierit, cum marito Pæto pereundum videret: inter quæ ista, Praclarum quidem illud eiusdem, ferrum stringere, perforare pectus, extrahere pugionem, porrigere marito, addere vocem immortalem, & penè diuinam: Pæte non dolet. Idem lib. 6. Epist. 24. à quodam seniore

seniore amico aliud quippiam simile sibi narratum, illius verbis ita refert. (Decerpam enim quæ ad rem sunt.) Marius ex diutino morbo circa velanda corporis putrescebat, vxor vt inspiceret, exegit. Neque enim quemquam fidelius iudicaturum, posset ne sanari. Vidit, desperauit, hortata est, vt moreretur, comesque ipsa mortis, dux, imò & exemplum, & necessitas fuit. Nam se cum marito ligauit, abiicitque in lacum. Quod factum, ne mihi quidem qui municeps, nisi proximè auditum est: non quia minus illo clarissimo Arriæ factò, sed quia minor ipsa. Hactenus ille.

24. Quid seferit Seneca explicuit epistola 24. & epist. 70. ad Lucilium. vbi multis sophismatibus conatur ostendere, sapienter quoties casus tulerit, debere sibi vitam vltro adimere. Et concludit dicta epistola 24. in hæc verba: Quidquid horum trastraueris, confirmabis animum, vel ad mortis, vel ad vitæ patientiam. In vtrumque monendi, ac firmandi sumus; & ne nimis amemus vitam, & ne nimis oderimus. Etiam cum ratio suadet finire, non temere, nec cum procurfu capiendus est impetus. Vir fortis, ac sapiens non fugere debet à vita, sed exire.

25. E contrario autem, apud gentes abiecti, & ignaui habiti sunt: qui cruciatum, pudorem, vel quid simile sponte à morte non vitabant. Vnde Diogenes Antistheni graui morbo correpto quæret, quis me hisce doloribus liberabit: prolata sicca hæc inquit.

Et cum Speusippus Paralisi resolutus vehiculo, deportaretur in academiam, ac Diogeni fortè obuiò dixisset, Salue Diogenes, respondit: at tu non fanè, qui cum ad istum sis affectus modum, sustineas viuere. Idem etiam Diogenes, vt Cleæthi conuiriaretur, senectutem obiecit: quia ille contumeliam agnouit quidem, sed excusauit, respondes: & ego abire cupio, verum vbi reputo me omni ex parte sanum, siuè legendum est, siue scribendum: rursus maneo.

27. Et hoc est, quod sæpius ait Plinius, optimum esse portum, quæ dedit hominibus natura in tantis vitæ pœnis, ærumnisque, mori posse. Mortem enim ærumnarum esse requiem non cruciatum. Plinius naturalis historiæ libro 2. c. 24. & libro 14. capit. 29. & lib. 25. capit. tertio.

28. Confirmat & hoc, quod respondit Alexandro decimus ex illis gimnosophistis, qui Sabbam ad defectionem impulerant: quibus decem propositæ fuerunt quæstiones, imposita pœna mortis ei, qui pessimè responderet. Decimus ergo ex his, interrogatus quatenus hominem viuere deceat, respondit: eatenus dum mori, quam viuere non censeat præstare. Vti Plutarchus refert in Alexandro.

29. Eiusdem est vsu illud Epicurmi, de quo Elianus lib. 2. de varia historia in hæc verba: Epicurum aiunt, cum omnino esset atate proneffa, cum quibusdam equalibus

sedentem in confabulationibus, & singulis dicentibus, alio mihi satis est quinque annos vivere, alio mihi tres, tertio dicente mihi quatuor respondētem Epicurum, O optimi viri, dixisse, quid mutuo contenditis, & litigatis de paucis diebus, omnes enim qui convenimus quodam fato, propinqui sumus morti. Itaque tempus est nobis omnibus ovis discendendi, antequam aliquid senectutis damnum experiamur.

30 Eodem modo celebratissima illa Arria Pœti vxor (quæ postea, ut dictum est, se cum marito peremit,) conuicta est vxori Scriboniani, eam alloqui volēti: Ego inquiens te audiam, in cuius gremio Scribonianus occisus est, & viuis. Vti refert Plinius libr. 3. epist. 16. sic & Valerius lib. 9. cap. 13. de cupiditate. de Manio Aquillio sic ait: *Manius Aquillius cum sibi gloriose posset extingui, Mithridati maluit turpiter seruire. Quem nā aliquis merito dixerit Pontico Supplicio, quam Romano Imperio digniorem, quoniam commisit, ut priuati opprobrium publicus rubor, & vercundia existeret.*

31 Neq; est abfimilis Cæorum cōsuetudo, quam ita retulit idem Elianus lib. 3. cap. 38. *Consuetudo est apud Cæos, ut illi qui senectute plene confecti sunt, tanquam ad conuiuium se mutuo inuident, aut ad quoddam solemne sacrificium, & coronati cicutam bibant: cum sibi ipsis conscij sint, se ad promouenda patriæ commoda inutiles amplius esse, animo iam obata tem delirare incipiente.*

32 Et in summa gentium ea fuit

sententia, non libidine moriendi inconsulta animi leuitate esse præcurrendum ad mortem, sed expensis causis, & rationibus, si pudor, si dolor, si grauis valetudo, vel aduersus fortunæ casus exigeret: libenter finiendam uitam. Inde Euripides in Hecuba: *Vbi quis, inquit, malorum pondere atque sarcina, quam ut ferre possit, acerbiorē pramittitur, huic sit venia, vitam calamitosam linquere.* Tullius lib. 1. de finibus ex sententia Epicuri ait: *Ad dolores ita paratus est, ut meminerit maximos fortē finire, paruos multa habere intervalla quietis, mediocritatem nos esse dominos, ut si tolerabiles sint, seruiamus, sin minus æquo animo ē vita, tanquam ē theatro exeamus.* Plinius nepos lib. 1. epistol. 32. de Tito Aristone consilium capiente si insuperabilis esset morbus, quo dstringebatur, sponte exeundi de vita: ita scribit. *Id ego arduum in primis, & præcipua laude dignum puto: nam impetu quodam, & instinctu procurrere ad mortem, commune cum multis: deliberare autem & causas eius expendere, utq; suaserit ratio, vitæ, mortisque consilium suscipere, vel ponere, ingentis est animi.*

33 Cornelius Tacitus lib. 6. Anna-
lium: *Haud multo post Coccius Nerua continuus Principis, omnis diuini humaniq; iuris sciens integro statu, corpore illaeso, moriendi consilium cepit. Quod ut Tiberio cognitum, adsidere, causas requirere, addere preces, fateri postremo graue conscientia, graue fama sua, si proximus amicorum*

nullis

nullis moriendi rationibus vitam fugeret. Auersatus sermonem Nerua, abstinentiam cibi coniunxit. Ferebant gnarum cogitationum eius, quanto proprius mala Reipublice uiseret: ira, & metu, dum integer, dum intentatus honestum finem voluisse.

34 Inde nonnunquam apud Principem reddebantur causæ voluntariæ necis, & illis expensis, si iustæ videbantur, ius se occidendi fiebat. Vnde Hadrianus Imperator veniam dedit Euphrati Philosopho, ut citra infamiam, & ignominiam cicutam biberet, tū propter senectutem, tum propter grauem morbum. Vti refert Dion. in Hadriano. Et Massiliæ coram sexcentis viris causæ voluntariæ mortis reddebantur: Quibus probatis, publicè afferuata cicutam exhibebatur. Ut è nostris refert Guilielmus Benedictus in c. Raynutius, §. mortuo. itaque testatore el primo, numero 48.

Hinc apud declamatores frequens argumentum, ex lege, qui voluntariæ mortis causas nō reddiderit, insepultus abijciatur. Quintilianus declam. 4. in hoc ipso argumento ita scribit: *Quod volo, fugite unum ex populo turbamque petere ius præmiorum: non debet hoc vetari quoties habet causas, non potest, quoties non habet: scilicet enim verendum est, ne ad hoc inconsulte, ne temere leuitas humana profluat. Et credibile est, quod quidquid apud hominem pro vita dici potest, ipsa sibi vita non dixerit. Abite gra-*

tulationes, silete blanditiæ quoties impunitatis noluisse me mori. Primum hoc maximum, quod pro incolumitate hominis natura commenta est, ut periremus inuiti: & contra tot aduersos casus patientia nobis æquanimitate succurreret. Inde est, quod inter luctus, et desperationes sæda viuacitate duramus. Neque abfimile est, quod ex Platone lib. 9. de legib. & Cicerone 1. Tusculana supra retulimus.

36 Quis ergo negabit, Romanos sensisse, quemlibet potestatem habere in corpus suum, se occidendi, aut vulnerandi? cum nihil aliud tam enixè defenderint. Vnde impedire se volentes occidere, indicabant iniustum. Horatius in arte poetica: *Inuitū qui seruat, ait, idem facit occidenti.* Seneca libro 8. declamatione 4. *Nō magis, inquit, crudeles sunt, qui volentes vivere occidunt, quam qui volentes mori non finunt.* Et Epist. 78. Tullij Marcelli mortem memorans, cui serui parere nolebant; inquit: *Primum detraxit illis metū, & ostendit, tunc familiam periculum adire, cum incertum esset, an mors domini voluntaria fuisset, alioquin tam mali exempli esse, prohibere dominum, quam occidere.*

Claudianam disputationem istā; (ni fallor, affatim comprobata) epigrammate Martialis, qui sui occisionem Romanā vocat mortem, & se occidētem sanctam inquit peregrisse vitam, libr. 1. epigram. 79.

Indignas premeret pestis cum tabida
 fauces,
 Inq; ipsos vultus serperet atra lues.
 Sicq; ipse genis stantes hortatus ami-
 cos,
 Decretum stigmatibus adire lacus.
 Non tamen obscuro pia polluit ora ve-
 neno,
 Aut torfit lenta tristitia fata fame.
 Sanctam Romana vitam sed morte
 peregit,
 Demisitq; animam nobiliore via.
 Hanc mortem fatis magni præferre
 Catonis
 Fama potest. huius Cesar amic^o erat.

S V M M A R I A
 ex capite sequenti.

- 1 Intelligitur text. in l. liber homo. ff. ad leg. Aquil.
- 2 Diffinitio Domini.
- 3 Vtilis Aquiliae actio datur libero homini vulnerato.
- 4 Vtilis actio datur, quoties viget eadem ratio, quæ producit directam.
- 5 Intelligitur. l. cum autem. 23 §. excipitur ff. de edilit. edicto.
- 6 Intelliguntur tex. in l. si quis aliquid. §. sua. ff. de penis. & in l. omne delictum. §. qui se vulneravit. ff. de re milit.
- 7 Ratio specialitatis in milite, cur se vulnerans, iure civili puniatur.
- 8 Intelligitur tex. in l. 4. §. fin. ff. ad leg. Cornel. de sicar.
- 9 Cælibes, & orbi quibus pœnis olim affecti.
- 10 Iura liberorum.
- 11 Eunuchi olim in pretio.
- 12 Virgines Milesia se occidētes punite.

- 13 Tarquinij lex in se occidentes.
- 14 Respondetur l. nec si volens. C. de lib. causa.
- 15 Respondetur legibus negantibus pi gnus constitui in homine libero.
- 16 Suspensiosi quando lugeantur.
- 17 Potestas alienandi non est de essenti. domini.
- 18 Referuntur plures qui docent habere quemquam potestatem in se ipsum.

C A P. IIII.

Soluuntur contraria, & referuntur,
 qui hanc potestatem agnouerunt.

Nihil autem est, quod magis potestatem hanc in corpus proprium ostēdat, quā eadem ipsæ leges, & rationes, quæ in contrarium adferuntur: præcipuè autem ipsa. l. liber homo. ff. ad leg. Aquil. vbi cum Vlpia. ait: Quoniam dominus membrorum suorum nemo videtur. loquitur de dominio illo, à iure gentium in seruos bello captos introducto, quod dominiū nemo sanè in se habere potest, ex multiplici ratione relata supra cap. 1. Non tamen inde sequitur, quod non habeat potestatem in se, & in membra sua. Hæc enim potestas non appellatur à iure dominium, sed facultas: effectum tamen idem est quod dominium. Id quod ex vtriusq; diffinitione facillè colliges. Libertas etenim definitur, naturalis facultas eius, quod cuique facere li-

bet,

bet, nisi quid vi, aut iure prohibeatur. l. libertas. ff. de stat. homin. Et dominium eiusdem ferè verbis definitur. Ius plene, & liberè de re disponendi, nisi quid iure prohibeatur. Vti argumen. tex. in l. in remandata. C. mandati. definiunt Barto. in l. si quis vi. §. differentia, num. 4. ff. de acquir. possess. Bald. in l. fœminæ. §. fina. C. de secund. nupt. Salyc. in l. traditionibus. num. 7. C. de pact. Et est communis sententia, vt per Pinell. 2. par. l. 1. C. de bon. mater. num. 1. & consonat l. 1. titu. 28. par. 3. & ibi notat Gregor.

3 Quòdque mens Vlpiani fuerit hanc potestatem asserere, manifestissimè deprehendes, si perpendis, actionem legis Aquiliae inductam fuisse aduersus eos, qui seruos alienos vulnerassent, vel in alienis seruis rebus eundem damnū dedissent. l. 2. l. item Mela. §. si in eo homine. l. ob id. l. liber homo. §. si seruus. ff. ad leg. Aquil. princip. Instit. eod. tit. l. 2. tit. 15. par. 7. Cùm ergo homo liber vulneratur, verba legis deficiunt, non enim est sui seruus, neq; sui dominus, idè cessat actio directæ legis Aquiliae. Sed quia liber homo, licet non sit dominus membrorum suorum eo dominio, quod est à iure gentium introductum: habet tamen eam facultatem, & potestatem in membra sua ad vsus licitos, quæ in effectu idem vel plus est, quam in seruos dominium: Vlpian. ait illi dandam esse vtilem actionem legis Aquiliae.

Quæ etiam in effectu idè est quod directæ, vt dicit Vlpia. ibi, vtilem Aquiliae habet actionem. Et rursus in l. si fratres 53. §. socium vniuersa. ff. pro socio. in hæc verba: Socium vniuersa in societatem conferre debere, Neratius ait: si omnium bonorum socius sit. Et idè siue ob iniuriam sibi factam, vel ex lege Aquiliae siue ipsius, siue filij corpori nocitum sit, conferre debere respondit.

Cōstat ergo, agnouisse Vlpia. hominè liberum in membra sua habere potestatem similem dominio, de quo loquitur lex Aquilia: vt subfit materia, quæ vtilem similem actionem producat. Etenim quoties casus verbis legis comprehenditur, datur actio directæ: quoties non comprehenditur, subest autem similis equitas, illi, quæ legem mouit, datur actio vtilis. l. 1. l. 2. l. 3. l. quia actionum. 1. l. quoties. 23. ff. de præscriptis: verbis. l. 2. §. deinde. ff. de origin. iur. l. 1. ff. de seruo corrupto. l. 2. §. item Varrus. ff. de aqua pluui. arcen. Idq; nominatim in l. Aquilia dixit Pomponius, in d. l. quia actionum. vbi ait: Sed & eas actiones, quæ legibus prodita sunt, si lex iusta, ac necessaria sit, supplet Prætor in eo, quod legi deest. Quod facit in lege Aquilia, reddendo actiones in factum, accommodatas legi Aquiliae, Idque vtilitas eius legis exigit Hæc tamen vtilis actio eundem effectum, eandemq; potestatem habet, quā directæ. Vti scribit Paulus in l. actio. 49. ff. de negotijs gestis. in hæc verba: Nec referat directæ.

directa quis, an vtili actione agat, vel conueniatur, quia in extraordinarijs iudicijs, vbi conceptio formularum non observatur, hac vtilitas superuacua est. Maxime cum vtraque actio eiusdem potestatis sit, eundemque habeat effectum. Supponit ergo vtilis actio causam in effectu similem ei, quæ producit directam.

5 Non obest prædictis, quod ait Vlpian. in l. cum autem, 23. §. excipitur & ille. ff. de ædilit. edict. malum creditum seruum, qui aliquid fecit, quo se rebus humanis extraheret. Quia non illum dicit esse malum Vlpia. hoc enim ipse non credebat, cum dixerit licere naturaliter seruo in corpus suum seuire. l. peculium. §. si ipse. ff. de peculio. Sed malum seruuum, potest autem esse bonus homo, & malus seruus, sicut bonus homo, & malus coecus, siue malus citharedus, quemadmodum in Euangelio laudatur villicus iniquitatis. Ideo stant simul seruuum id posse facere si velit, iuxta non veram Romanorum opinionem, nihilominusque si tale quid fecerit, non esse bonum seruuum: qui audeat dominum pretio sui fraudare, & qui, vt inquit Vlpia. ibidem tam efferata sit audacia, vt sibi non parcat, timeri enim potest, ne domino insidietur, qui vitam suam negligit. Itaque Vlpia. non ideo illum malum vocat, quod attentauerit quid illicitum, sed vt subdit, tanquam nihili non in alium ausurus, qui hæc aduersus se ausus est. Imò Paulus in l. bo-

uem. §. mortis. eod. tit. eum tantum seruuum, qui mortem sibi inferte tentauit, propter nequitiam, malosque mores, flagitiumue aliquod admissum, malum esse voluit. Non autem eum qui dolorem corporis non sustinendo id fecerit. Quæ est eadem, quæ in liberis hominibus recepta fuit à Romanis distinctio. Vt ibi notat Accurs. verba autem Pauli, ne longius quaeritur eas subijcio. *Mortis, inquit, conciscenda causa quid facit, qui propter nequitiam, malosque mores, flagitiumue aliquod admissum, mortem sibi consciscere voluit. Nisi dolorem corporis non sustinendo, id fecerit.*

6 Neque etiam obsunt huic potestati, tex. in l. si quis aliquid. §. si. ff. de pœnis. & l. omne delictum. §. qui se vulnerauit. ff. de re milit. vbi miles qui sibi manus intulit, si ignauia, morte punitur, si dolore, ignominia mittitur. Imò ex eis dum specialiter loquuntur in milite, sequitur diuersum esse in pagano. Sunt autem specialia in milite: vt sentit Grammar. decis. 44. num. 4. & affirmant Menoch. de arbitr. iudic. cent. 3. casu 284. num. 24. Tiber. Decia. lib. 9. tract. crim. cap. 3. num. 4. & cap. 4. nu. 7. quod mihi probat Vlpian. in l. si quis filio. 6. §. eius qui deportatur. ff. de iniusto rupto. Dum premisserat communem distinctionem, de eo qui doloris impatiencia, vel alia ex causa mortem sibi consciscit: & eo qui conscientia criminis; & subdit, eandem distinctionem

actionem in testamento militis locum habere, quasi in casu magis dubitabili. *Quam distinctionem, inquit, in militis quoque testamento Diuus Hadrianus dedit epistola ad Pomponium Falconem. Vt siquidem ob conscientiam delicti militaris mori maluerit, irritum sit eius testamentum, quod si tadio vita, vel delere, valeat.* Est ergo aliquid peculiare in milite, quod effecit, vt dubitari potuerit, an quæ in paganis admittitur distinctio, in milite esset admittenda. Quod dubium principis epistola indiguit. Menoch. vbi supra eam putat esse rationem, quod milites maiorem animi constantiam, & intrepidationem, atque fortitudinem ostendere debent, quam ceteri homines. Et sequitur Decianus loco citato.

7 Ego verò aduerto, summam esse rationem, quæ militem se occidere tentantem multis pœnis plecti suadeat. Etenim parantur milites, vt inimicos occidant, & patriam tueantur. Qui autem se occidit, Rempublicam prodit, & militiam deserit, quod immane delictum est, & capitis pœna expiandum. l. 3. §. qui stationem. l. non omnes. §. desertor. ff. de re militari. & inimicis opem ferre videtur, militem subtrahendo Reipublicæ. Quid enim aliud inimici conantur, quam milites nostros occidere? quod si ipsi se occidant, id facient, quod summum & inimicus desiderat, & quando maximè damnificetur, facturus

est. Eo autem tpe militè subtrahit, cum Respublica pluribus ciuibus indiget. Et forsan malo exemplo suo alios etiam subtrahet. In eo ergo non puniebant Romani, quod sibi manus intulerat, sed quod militiam deferebat, & Reipublicæ videbatur insidiari.

8 Eadem fermè ratione motus est Hadrianus, dum pœnam imponit ei, qui virilia sibi execuerit, vel abrumpi sibi passus sit, in l. 4. §. fin. ff. ad leg. Cornel. de sicar. Qui enim se castrat, instrumenta aufert generationis, quibus Respublica ciuibus replet, qui illam conseruant, & tuentur: quibusque abundare sua maxime interest. l. 1. ff. soluto matrim. l. 2. C. de indict. viduit. tollend. l. fin. C. de bon. libert. Vnde qui generationem impedire tentat, immane facinus, & scelus vltore gladio dignum patrat. Fuit enim semper Legislatoribus curæ ad coniugium, & prolem gignendam præmijs inuitare ciues, & repugnantes pœnis coercere. Apud Romanos Furius Camillus, & Posthumius, cum censuram agerent, multam indixerunt his, qui ad senectutem cœlibes peruenerunt. Vti referunt Valer. Maxim. libro secundo. capitulo quarto. Alexand. ab Alexand. libro quarto. dier. genial. capit. 8. Hinc lata lex Iulia de maritandis ordinibus, primum à Quinto Metello Numidico censore, vt ait Alex. ab Alexan. loco citat. & Aul. Gellius lib. 1. noctium acticar.

car. cap. 6. postea à D. Iulio, deinde ab Augusto, cuius meminit l. 1. §. si liberta. ff. unde vir, & vxor. Dio in vita Augusti, & Sueton. c. 34. Lex Papia Poppæa, quæ no-
luit orbum maritum ex testamen-
to vxoris solidum capere, sed tã-
tùm decimam. Vlpian. in Institutio-
n. titulo 15. quod sustulerunt
Arcad. & Honor. in l. 2. C. de in-
firm. pœnis cœlibat. Alciat. lib. 3.
dispunctio. cap. 3. M. Vertranus
Maurus in tract. de iure liberor.
cap. 5. Eadem lex Poppæa patri-
bus ius fecit, capiendi legata ca-
duca, in testamentis, in quibus
erant scripti hæredes, quæ quo-
ties cœlebs, vel orbis scriptus
erat, ad fiscũ deferebãtur. Quod
postmodum sustulit Iustinianus
in l. vnica. C. de caduc. tollend.

10 Hinc prodita priuilegia his qui
liberos sustulissent, quorum me-
minit Sozomen. in Tripartita li-
bro 1. cap. 8. quæ competebant
primum quidem ipso iure, vt col-
ligere licet ex l. 1. ff. de vacat. mu-
ner. postea cœperunt à Principe
impetrari. l. fin. C. de his qui nu-
mer. liber. lib. 1. 1. Demùm ab Ho-
norio, & Theodosio decretum
fuit, vt sine alia impetratione cõ-
peterent. l. 1. C. de iure liberor.
Singula autem priuilegia latissi-
mè prosequitur M. Vertranus
Maurus dicto tract. de iure libe-
rorum.

11 Fuit & alia ratio, quæ mouere
debut Hadrianum, quod olim
eunuchi in pretio fuerũt magna-
tibus, qui illis asseruãdas con-

cedebant vxores. Vti refert Al-
ciatus in l. spadonum 128. ff. de
verbor. significat. Plaza capit. 24.
num. 4. Vnde multi, quo eiusmodi
fauores nanciscerentur, se ca-
strari patiebantur. Proinde eius-
modi delictum frequentissimum
esse colliges ex Martiali libro 6.
Epig. 2. ex l. 1. & 2. C. de eunu-
chis. Et melius ex Authent. de
his qui eunuchos faciunt. §. 1. col
lat. 10. Vbi Iustinian. ait, post mul-
tas constitutiones id prohiben-
tes ab impia hac actione nõ tem-
perari. sed in immensam multi-
tudinem hoc flagitij genus ex-
currere optima. l. 13. tit. 8. par. 7.
cuius verba non grauabor adscri-
bere. *Antiguamente los gentiles ca-
strauan los moços, por que los guar-
dassen sus mugeres, e sus casas. E por-
que valian mucho à vendida estos à
tales, los mercadores comprauan
los siervos, e castrauan los, e trayan
los à vender: bien assi como las
otras mercadurias. E los emperado-
res, e los otros sabios tuieron esto
por mal, e por cosa sin raçon, del ho-
me ser lisiado por tal raçon como
esta, defendieron que non lo ficiesen.
E maguer fue defendido, con todo esto
vsauan lo algunos à facer.* Et reli-
qua quæ sequunt. Expende illa ver-
ba: *E los emperadores, e los otros
sabios tuieron esto por mal, e por co-
sa sin raçon del home ser lisiado por
tal raçon como esta.* Ex qua colliges,
gentiles non idèd prohibuisse,
quia crederent id vnicique in
se ipsum non licere, sed ne tot
homines debilitarentur. Opor-
tuit

tuit enim pro Reipublicæ utili-
tate eurationibus tam frequen-
tibus nouis pœnis obuiam ire.
iuxta l. aut facta. §. euenit. ff. de
pœnis.

12 Sic etiam tametsi, (vt osten-
dimus) gentiles in se occidentes
nullam pœnam statuebant: non-
nunquam tamen, si plures in id
genus in fortunij incidissent, me-
dicinæ loco, quo ab eiusmodi
infania homines auocarẽtur: sta-
tutum est se occidẽtibus aliquot
imponi pœnas. Cuiusmodi est,
quod scribunt Plurarchus de cla-
ris mulier. Aul. Gellius lib. 5. no-
ctium. acticar. cap. 10. Milesiorũ
virgines, fermè quot tunc in ea
ciuitate erant, repente sine vlla
euidenti causa, voluntatem cœ-
pisse obeundæ mortis: ac propte-
rea multas suspendio vitæ finij-
se. Quod cum indies cresceret,
neque vlla ratione à tam impro-
bo flagitio reuocari possent: sta-
tuerunt Milesij, vt sic mortuæ nu-
dæ eodem laqueo per vniuersos
ciuitatis vicos circumferrentur.
Quo factõ, tanto pudore virgines
superstitēs percussę sunt, vt
deinceps nulla voluntariã mor-
tem obierit.

13 Simile est, quod retulit Plin.
lib. 36. natural. histor. c. 15. Tar-
quinius Priscus immensam cu-
iusdam operis molè populi ma-
nibus voluisse construere, cuius
magnitudine perterriti multi si-
bi mortem consciscerent. Quam-
obrem iussit Tarquinius à se ip-
sis occisorum cadauera in crucē

tolli, & populo spectanda, feriæ
volucribusq; laceranda relinqui.
Quo supplicij genere ab sponta-
nea morte populum reuocauit.

14 Non etiam obstat, quod sim-
plici pacto quis nequeat sibi li-
bertatem adimere. l. nec si vo-
lens. l. liberos. C. de liber. caus.
sed oporteat quasdam adhibere
solemnitates. Hoc enim non ef-
ficat, quin libera sit vniciq; in
se potestas, quemadmodum li-
bera est omnibus testandi facul-
tas. l. 1. C. de sacros. Eccl. At qui
plures solemnitates in testamẽ-
torũ factione institutæ sunt, qui-
bus non obseruatis testamẽtum
non tenebit. Non tamen efficiunt
minus liberam testandi faculta-
tem. Confirmatur ex eo, quod,
vt capite superiori retulimus, ad
mortem liberè se vendebant Ro-
mani.

15 Quod præterea dicebatur cap.
1. aduersus hanc potestatem pi-
gnus in homine libero constitui
non posse, procedit in homine li-
bero inuito, cum constat, in volẽ-
te constitui posse. l. si vsumfructũ
23. §. 1. ff. de liber. causa. diximus
cap. præceden. & latiùs infra lib.
2. cap. 14.

16 Quodque subiungebamus sus-
pensionis lugeri nõ solere, idèd
Vlpia. in ead. l. liberorum. 11. §.
non solent. ff. de his qui not. in-
fam. explicat id tantum proce-
dere in his, qui mala cõscientia
ob aliud aliquod flagitium ad-
missum, pudorem, & supplicium
anteuertebant: nõ in his qui te-
dio

dio vitæ mortem vltro neam adscisciebant, vt patet ex illis verbis: *non tædio vitæ, sed mala conscientia.*

Quod denique diximus iure diuino, & canonico districtè prohibitum esse se occidere. Fateor ità esse de iure canonico, & diuino: cum iure Romano, vti superiori capitulo ostensum est, licitum cuiquam esset in se scæuire. Verum, & iure canonico, & diuino hæc sola exceptio cū suis apenditijs inuenitur, huius potestatis quam in se ipsum quisquam habet.

Non obstat quod dictum est, neminem esse dominū vitæ suæ; quia intelligitur quantū ad actū transeundi de hac vita ad aliam. vt declarat S. Thom. 22. q. 64. art. 5. ad 3. In cæteris autem potest homo dici vitæ suæ dominus. Neque fundamenta illius sententiæ quantum ad hanc limitatam potestatem in contrariū vrgent. Quia illud primum quod Deus sit dominus vitæ, nō tollit quod homo etiam esse possit, quia omnium rerum mundi Deus est dominus, & tamen multa sunt in dominio hominum. Illud etiam secundum quod quis sit dominus illorum, quæ potest acquirere, non vrget: multa enim non possumus acquirere, & ex Dei largitione illorū domini sumus. Certè vngues, capillos, pulchritudinem, & alia eiusmodi, imò & minimam herbam, seu radiculam sine Dei operatione adqui-

rere non possumus, illorum tamen nos esse dominos, omnium sententia est. Illud denique tertium non esse nos dominos illarum rerum, quas non possumus alienare, solū procedit respectu actus alienationis. Nam in cæteris nō idèd minùs quis dominus est, quod alienare non possit. l. non idèd minus. ff. de re iud. l. ex asse. ff. ad Trebell. Et sine facultate alienandi perfectum dominium stare potest. Bald. nu. 10. in l. voluntas. C. de fideicommiss. Molina. lib. 1. de Hispan. primogen. cap. 19. num. 11. & 12. Nam dominium est facultas de re disponendi ad vsum lege aliqua nō prohibitum, vt ex diffinitione relata cap. præced. liquet. Et ad rem nostram perpendit Gregor. de Valentia Tomo 3. disput. 5. q. 10. punc. 1. q. 3. ad fi. eodemque modo potestas ista in se ipsum, quam asserimus, est facultas de se disponendi ad vsum lege non prohibitum.

Plures denique rationes, quas in c. 1. numerauimus, eo tendūt, vt ostendant, neminem in se habere id genus dominij, quod ius gentium, quoad seruos bello captos introduxit. Non tamen negant hanc potestatem, quam asserimus, habere quemcunque in corpus suum, quam leges naturalem vocant facultatem, & Aristophanes ius corporis.

Sententiam hanc nostrā apertè tenet S. Thomas in 22. quæst. 18 64. art. 5. ad 3. dum scribit in hæc

ver-

verba: *Ad tertium dicendum, quod homo constituitur dominus sui ipsius per liberum arbitrium: & idèd licite potest homo de se ipso disponere, quantum ad ea, quæ pertinent ad hanc vitam, quæ hominis libero arbitrio regitur: sed transitus de hac vita ad aliam vitam feliciorem non subiacet libero arbitrio hominis, sed potestati diuina.* Hactenus Sanctus Thomas. Ex quibus verbis Soto de iustitia, & iure. lib. 4. q. 2. art. 3. conclus. 4. & iterum quæst. 6. art. 3. ad mediū. apertè ait colligi, quia nihil aliud excipit, quam trāsitus de hac vita ad aliam, in omnibus alijs esse hominem sui ipsius dominum. Idem vult lib. 5. quæst. 1. artic. 5. ad 3. Petrus Aragon. in 22. q. 26. art. 4. sub quæst. 3. ad 2. & q. 62. in tract. de dominio. colum. 38. versic. diximus suprā. distinguit dicens, bona corporis esse in duplici differentia, quædam esse quæ suaptè natura ordinantur ad vitæ conseruationem, à quibus vita humana depēdet, vt salus, incolumitas membrorum, & horū inquit hominem non esse dominum. Alia autem esse, quæ ex natura suā non ordinantur ad vitæ conseruationem, neq; ab ipsis vita dependet, vt pulchritudo, & similia: & subdit hæc uerba: *Et quidem de istis bonis corporalibus, à quibus vita non dependet, certum est, quod est propriè homo illorum dominus, cum possit illa dispensare, sicut dispensat de pecunijs, & de alijs bonis temporalibus. Similiter etiam est certum, quod habet homo dominium*

propriij corporis, quantum ad alia quos ipsius vsus. Et paulò inferius ait, qui impedit hominem ab ambulando, ei facere iniuriā, quia aufert ab eo vsus membrorum, quorum plenè, atque perfectè est dominus. Idem Arago in 22. quæst. 64. artic. 5. ad 3. ait, quod licet homo non sit vitæ sue dominus, tamen aliquid dominij, & iuris habet in vita sua. Gregor. de Valentia Tom. 3. disp. 5. quæst. 10. punc. 1. quæst. 3. ad finem. fatetur hominem esse suarum actionum dominum: quia eas in suum commodum spirituale, vel temporale arbitrio suo libero exercere potest. Michael Salon in 22. quæst. 71. in tract. de dominio. quæst. 3. art. 3. statuit primam conclusionem in hæc uerba: *Homo dominus est tam vsus suorum membrorum, & potentiarum, quam eorum bonorum, quæ pertinent ad ornamentum sui corporis, vt agilitatis, pulchritudinis, &c.* Et rursus ibi concl. 4. in solut. ad 4. ait, quod licet homo non habeat dominium vitæ, & membrorum, habet tamen dominium vsus, & operarum, quas illis membris potest exercere. Idem ait Bañes 22. q. 62. art. 5. dub. 5. Aragon. 22. q. 32. artic. 7. circa tertiam conclusionem Diui Thomæ. Eandem potestatem in se ipsum asserit idem Diuus Thomas 22. quæst. 65. art. 1. in corpore.

Ex Iurisperitis Ioānes de Imola nu. 10. ad fin. in ca. 2. de pignoribus. ita ait: *Nam etiam nemo*

C est

est dominus sui ipsius, vel membrorum suorum, intellige, ut possit quis dici habere ipsum dominium, prout habet in alijs rebus. l. liber homo. ff. ad leg. Aquil. alijs autem bene videtur esse dominus membrorum suorum, quoad potestatem utendi illis. Hactenus Imola. Idem vult Aldobrandinus in §. serui autem. num. 5. & 6. Instit. de iure personarum. tamen si non se satis expediat. Ripa in l. obligatione generali, num. 24. ff. de pignoribus ait, quod licet nemo sit dominus membrorum suorum, quoad amputationem, vel debilitationem, tamen secus est, quantum ad macerationem, ex doctrina Bart. in l. 1. §. vsq; adeo. ff. de iniurijs. de qua nos agimus infra hoc lib. 1. capit. 11. Et ante hos Ioan. de Platja in l. nemo carcerem. num. 32. C. de exactor. tribut. lib. 10. ait, quod quis non est dominus membrorum suorum extinctive, sed potest se subijcere vindictae de se sumendae arbitrio iudicis. Idem sensit Nauarr. in Manuali cap. 15. nu. 11. dum referens illud vulgare, nemo est dominus membrorum suorum, subdit, saltem quantum ad hoc. scilicet quoad sui occisionem, de qua loquebatur, ac proinde sentit in alijs esse dominum. Idem Nauarr. cap. 17. numer. 87. dicit, quod licet homo non sit dominus suae vitae, saltem eius est castos cum potestate ponendi eam pro Deo, pro Republica, pro suis bonis, etiam pro quolibet actu virtutis. Couarru. in regula pec-

catum. 2. par. §. 2. num. 1. in quaestione illa, an meretrix licite recipiat turpitudinis suae pretium scribit haec verba: Deinde quamuis fornicatio prava sit, & iure diuino vitata, ipsa tamen meretrix domina est sui corporis, & materia vendibilis est, neque ipsa venditio actus venerei illicita censetur. Idem aiunt Caietan. & Soto citati infr. lib. 2. cap. 15. nu. 8. Sic etiam Soto in 4. dist. 18. quaest. 2. articulo. 4. colum. 13. in alia simili quaestione, virginis sponte stupratae contra Caietan. ait, quod puella est domina sui corporis, etiam ad scindenda claustra pudoris. Sequuntur Gutierrez in Canonicis quaest. cap. 37. nu. 22. Salcedo ad Practicam Bernardi Diaz. ca. 83. lib. 2. C. Michael Sazon 22. quaest. 62. articulo. 2. controu. 5. conclus. 1. Petrus Nauarr. lib. 2. de restit. cap. 3. num. 436. qui dicit, quod puella est domina suae virginitatis. Et cum his sentit Decian. lib. 8. tractat. crimin. cap. 7. num. 21.

Itaque siue concludamus hominem esse sui ipsius dominum, quantum ad ea, quae pertinent ad hanc vitam, non autem quoad transfatum de hac vita ad aliam, prout loquitur S. Thomas. Siue concludamus hominem habere dominium vsus sui corporis, & actionum suarum, non autem vitae, & membrorum, prout loquuntur recentiores Theologi.

Siue concludamus vnumquodque in seipsum habere dominium, & potestatem, ac facultatem de se

se arbitrio suo disponendi, praeterquam quo ad ea quae speciali ter sunt per legem diuinam, canonicam, vel ciuilem prohibita: omnino in idem recidit.

Effectus huius disputationis erit ne passim, & indistincte valeat argumentum, nemo est dominus membrorum suorum, ergo non potest hoc facere, vel illud, sed tantum in prohibitis, prout est se occidere, aut membrum abscindere. Quinimò valeat in contrarium, in se ipsum quis potestatem habet, ergo hoc, vel illud, quod nulla lege reperitur, prohibitum facere potest. Sed iam ad specialiora descendamus.

S V M M A R I A

ex capite sequenti.

- 1 Iure diuino prohibitum est, se ipsum occidere.
- 2 Haeresis fuit Donatarum asserere se occidentes martyres fieri.
- 3 Praecepto 5. Decalogi prohibetur proprecidium.
- 4 Se occidens incidit in crimen laesae Maiestatis Diuinae, quia usurpat iurisdictionem Dei.
- 5 Vita data est nobis ad gloriam Dei, ideo illam abijcere non possumus.
- 6 Nusquam permissum reperitur se occidere.
- 7 Sanctorum exempla condemnant proprecidium.
- 8 Ut seruus se occidens offendit dominum, ita homines Deum.
- 9 Se occidens est estimator carceris.

- 10 Et instar serui fugitiui.
- 11 Et desertor militiae.
- 12 Et iniuriam facit Deo, quia donum illius perdit.
- 13 Et deposito suo abutitur.
- 14 Et fraudat Deum seruitio suo.

C A P V T V.

Nefas esse se ipsum occidere, aut vulnerare aduersus gentes.

Nimuerò quantum in hac re, de qua agimus, aberrauerint gentes, dum putarunt esse licitum se occidere, sacri scriptores docent. Qui constitutissimum esse tradunt, legibus diuinis prohiberi, se ipsum occidere, haereticosque esse censendos, qui contra tenuerint. Idque egregie probat Chrysofost. in epist. Pauli ad Galatas. & iterum super Ioan. homil. 84. Hieronymus in epist. ad Paulam super obitu Blefillae. Beatus Petrus apud Clementem lib. 7. recognitio. Cypria. lib. de duplici martyrio. August. de Ciuit. Dei. lib. 1. cap. 17. cum sequentibus. Alex. Hallen. 3. par. quaest. 34. memb. 2. S. Thomas in 2. 2. quaest. 64. articulo. 5. Et ibidem omnes Recentiores, & nostris Tiraquell. de nobilitate. cap. 31. num. 559. cum seq. Roland. conf. 20. lib. 3. Alciat. lib. 4. Parerg. cap. 4. & lib. 6. cap. 27. Iacob. Menoch. de arbit. iudic. ca. 284. Tiber. Decian. lib. 9. tract. crimin. cap. 1. cum seq. Et ex Hispanis

nis Couarr. lib. 1. Variar. resolut. cap. 2. Minchaca controuersiarū Illustr. cap. 11. Anto. Gomez. lib. 3. Vari. cap. 3. an. 3. Petrus Plaza in Epit. delictorum. ca. 23. Iacob. Simancas in tract. de Catholicis instit. tit. 18. nume. 1. & 22. Petr. à Nauarra Toletanus in tracta. de restitut. lib. 2. cap. 3. à num. 18.

2 Fuit sanè olim ista Donatistarum hæresis, qui se ipsos interimebant, putantes ita martyres Dei fieri: contra quos sæpè D. Augustinus in Ioannem tractat. 11. contra Gaudentium lib. 1. ca. 28. & sequen. de vnitate Ecclesiæ. cap. 10. & 19. de hæresibus. heres. 69. Et appellabantur isti Circūcelliones, siue Circuitoires, quia, vt ait Filastrius de hæresibus. capit. 86. circuibant terras, & quos inueniebāt in vijs, cogebāt eos, vt interficerentur ab illis. Theodoretus de hæreticis fabul. lib. 4. text. in cap. quidam autem. §. Circumcelliones. 24. q. 3.

Catholicæ veritatis sunt efficacissima fundamenta.

Nam in 5. præcepto Decalogi Exodi cap. 22. & Matth. capit. 5. iubemur non occidere. Quo præcepto dubio procul Deus præcepit, ne hominem occidamus, ad cætera enim animalia non pertinet, sed qui se ipsum occidit, hominem occidit, igitur directè in præceptum committit. Hac collectione vtitur Sanct. August. lib. 1. de Ciuitate Dei. cap. 20. in fin. & sequuntur S. Thomas dicto artic. 5. Simancas dicto tit. 18. num.

me. 25. Nauarr. dicto cap. 3. num. 28. Tiber. Decia. dicto cap. 1. nume. 8. Plaza, & cæteri locis supra citatis, verba Augustini sunt: *Quod dictum est, Ne occides, non aliterum, ergo nec te: neque enim qui se occidit aliud quam hominem occidit.* Refertur in capit. si non licet. §. item. 23. quæst. 5.

Quodque hoc præcepto contineatur prohibitio se occidendi, aliter colligit August. d. cap. 20. à simili in hunc modum. Oкта uo præcepto traditur, nè quis falsum testimonium aduersus proximum suum dicat, ea qualitate addita, *aduersus proximum tuum.* Nihilominus in illud præceptum peccat, qui aduersus se falsum testimonium dicit, quasi id quoque videatur prohibitum. Multo igitur magis in hoc præcepto 5. in quo non additur proximum tuum, sed absolutè dicitur, non occides. continetur expressa prohibitio se occidendi. Eò magis quod grauius delictum est, se ipsum, quam alium occidere, cum maior debeat esse in se ipsum charitas. Sanctus Thom. 22. quæst. 26. artic. 4.

4 Rursus homo dominus vitæ suæ non est, sed solus Deus: vt dictum est supra cap. 1. & habetur Deuteron. cap. 32. Sapientie cap. 16. & 1. Reg. capit. 2. Igitur non potest homo de vita sua disporre, quinimò grauissimè peccat, quia vsurpat, quod est soli Dei. Vt colligunt Rolan. dicto consil. 26. num. 21. Simancas dicto tit. 18. num.

num. 19. & cæteri. Vnde pulchrè Heliodorus Emiffenus in historia Aethiopica se occidentè inquit incurrere in crimè læsæ Maiestatis Diuinæ. Etenim qui iurisdictionem Principis vsurpat, crimen committit læsæ Maiestatis. l. 3. §. si. ad leg. Iul. Maiest.

7 Nec est absimilis collectio Minchacæ controuersiarum Illustr. c. 11. num. 6. qui cæteras, inquit, res hominibus ad vsum eorum esse concessas, vitam autem ad Dei gloriam, & honorem, idè eam projicere non potest, qui alias potest.

6 Vterius, vt colligunt Augusti. lib. 1. de Ciuitate Dei cap. 20. & Simancas d. tit. 18. num. 24. non frustra in Sanctis libris nusquam nobis diuinitus præceptum, permiffumvè reperitur, vt vel ipsius adipiscendæ immortalitatis, vel vllius carendi, cauendivè mali causa, nobismet ipsis necem inferamus: nisi quia nõ licet. Etenim si id licitum esset, alicubi consuluisset suis saluator. Vti ait idem Augusti. eod. lib. 1. de Ciuit. Dei. cap. 23. cuius verba præstat retulisse, inquit enim: *Non fecerunt Patriarchæ, non Propheta, non Apostoli, quia & ipse Dominus Christus quando eos, si persecutionem paterentur, fugere admonuit de ciuitate in ciuitatem: potuit admonere, vt sibi manus inferrent, ne in manus persecutorum peruenirent. Porro, si hoc ille non iussit, aut monuit, vt hoc modo sui ex hac vita migrarent, quibus migratibus mansiones æternas se præ-*

paraturum esse promisit: qualibet exempla opponant gentes, quæ ignorant Deum, manifestum est, hoc non licere colentibus vnum verum Deum.

Argumentatur etiam D. Augustin. cap. 24. eod. lib. ab exemplo Sanctorum, quorum nullus voluntariè mortem obiit: quo fit, vt credendum indubitatè sit, omnino non licere. Id etiam optimè Egesippus lib. 3. de excidio Hierosolymitano. cap. 17. in hæc verba: *Nunquid ante festinauit exire Abraham? nunquid ante ascendit Abarim Moyses, quam diceretur ei, Ascende in montem Abarim: sed dictum est, ascende, & ascendit, & mortuus est, quasi bonus seruulus, expectauit Domini præceptum. Ipse Iob, qui dixit, Pereat dies illa, in qua natus sum: tamen in vulneribus, & doloribus positus, vitæ huius vincula non disrumpebat: sed vt liberaretur, rogabat, dicens: Vt quid datum est in amaritudine lumen, vitæ autem in doloribus anima? Laudabat itaque mortem, cum diceret, mors verò requies: tamen non præripiebat, sed postulabat, vt scriptum est. Concutior omnibus membris: & quia sum impius, quare non sum mortuus? cur de ventre matris non in sepulchrum decidit aut, Nunquid breue tempus vitæ meæ? dimitte me requiescere paululum. Alius quoque Sanctus dicit, educ de custodia animam meam. Petit euadere, petit ex hoc corpore, quasi de quodam liberari carcere. Nullus tamen Sanctorum necem sibi ipsi vsurpat,*

nullus præcipit, si lucrum est mori, furum est usurpare ante expectatū, si bonum est viuere, sacrilegium est repudiare antequam reposcatur. Hæc tunc Egesippus.

Deindè, vti colligunt S. Thomas d. art. 5. Siman. vbi supra. nu. 27. Tiraquel. d. cap. 31. num. 561. 8. Igne. in d. §. si sibi. nu. 6. Decia. d. lib. 9. cap. 1. num. 9. homines esse seruos Dei, atque possessionē illius in proparulo est. Quemadmodum ergo malus est seruus, & dominum suum offendit, qui se occidit. Vt Vlpia. ait in l. cum autem. §. excipitur. ff. de ædilit. edicto. dominusq; iustè irascitur tali seruo. Ità in Deum grauissimè peccat, ad iustissimamq; prouocat iram, qui sibi ipsi vitam abrupt. Ità censet Plato in Phædone, in hæc verba: *Veruntamen id quidē mihi à Cebes rectè apparet dictum, Deos quidem curam habere nostri: nos verò homines vnā quandam ex possessionibus esse Deorum. An non ita tibi videtur. Mihi quidem inquit Cebes. Nonnō igitur inquit & tu, si quod ex mancipijs tuis se ipsum perimeret, cum tu nullo modo id permisisses, irascereris vti que illi, & si potestatem haberes, pœna quadam afficeres. Omnino inquit. Forte igitur hac ratione haud præter rationem est, non decere se ipsum interficere.* Neque est absimilis ratio Egesippi d. libro 3. de excidio Hierosol. cap. 17. inquit: *Si quis inposita manibus suis præcepto harili vincula, sine arbitrio Domini sui detrahatur, nonnè is graui pulsasse iniuria dominum*

suum condemnabitur? Dei possessio sumus, Deo seruitium debemus, quasi serui expectemus imperia, quasi vincti reseruemus vincula, quasi fideles bonum depositum custodiamus.

9. Quemadmodum etiam carcerem effringens grauissimo crimine innectitur. l. 1. ff. de effractoribus. Ita & qui carcerē hunc corporis quo Deus animā inclusit, & vsque ad statutum, & diffinitū tempus esse vult, effringit: nō dubium est graue delictū patrare. Vti argumentatur Tiber. Decia. d. lib. 9. c. 1. nu. 13. & Tiraq. d. ca. 31. nu. 561. Corpus enim carcerē esse animæ ait Cicero in somno Scipionis, & sepulchrum animæ vocat Plato in Cratylo: plura Tiraq. de nobilitate cap. 31. num. 506. & seq.

10. Neque abluat alia ratiocinatio Iosephi dicentis, ita irasci Deum vitam fugientibus, quemadmodū irascitur Dominus seruis fugitiuis. Quod ille lib. 3. de bello Iudaico. cap. 14. in hæc verba scribit: *Et seruos quidem fugientes vlcisci, iustum creditur, quamuis nequam dominos fugerint: ipsi verò Deum fugientes, & optimum Deum, impiè facere non videbimur?*

11. Eodem tendit & alia, militem qui militiam deserit, grauissimū delictum patrare. l. non omnes. §. desertor. ff. de re militar. ac eodem etiam modo vitæ desertorē crimine inuoluunt capitali. Vti colligunt Plaza d. cap. 23. nu. 2. col. 5. Simanc. d. tit. 18. num. 28. Hippolyt. Riminald. in repet. c. que

in

in Ecclesiar. de constit. num. 242. ait etiam Egesippus d. libro 3. de excid. Hierosol. cap. 17. Miles tesferam expectat, seruus imperium, si quis horum sine præcepto exierit, alter desertor, alter fugitiuus est. Qui hominem fugit, pœna est obnoxius quāuis improbum fugerit dominum: nos optimum dominum fugientes, possumus non astringi impietatis flagitio? Cicero in lib. de senectute Catonem maiorem inter alia, & hæc loquentem retulit: *Ita fit, vt illud breue vitæ reliquum, nec auide appetendum senibus, nec sine causa deserendum sit. Vetatq; Pythagoras iniussu Imperatoris, id est Dei, de præsidio, & statione vitæ decedere.*

12. Est autem vita donum Dei. Quemadmodum ergo, qui hominum dona reiicit, iniuriam donanti facit: ità & qui vitam donum Dei projicit, grauius in Deum delinquit. Vt colligunt Roland. d. conf. 20. num. 20. Menoch. d. ca. 284. nu. 13. Mincha. d. cap. 11. num. 3. Tiraq. d. ca. 31. nu. 563. inde Cicero in som. Scipion. inquit, *Quare & tibi Publi, et p̄s omnibus retinendus est animus in custodia corporis, nec iniussu eius, à quo ille est nobis datus, ex hominum vita migrandum est: ne munus humanum assignatum à Deo, defugisse videamini.* Pulchrè Egesip. d. lib. 3. de excid. Hierosol. c. 17. Non recusamus (inquit) vitæ istius munus, quod dedit nobis, non refugiamus donum cælestē. Si hominis data reiicias, contumeliosus es: quanto magis debemus, quod à Deo nostro accepimus.

Ab ipso itaque accepimus, quod sumus, ipsius quoque debet esse, vt quādiu velit, sumus. Vtrumque enim ingrati est, & citius discedere, quam vellet: & diutius velle viuere, quam voluerit ipse, qui vitam donauit. Ad eundem modum Iosephus lib. 3. de bello Iudaico, cap. 14. inquit. Deum verò indigne serue, non arbitramini, cū donum eius homo despiciat: ab illo enim accepimus, vt essemus: Rursusq; vt esse desinamus, illi reddendum est.

13. Præterea summam esse perfidiam depositum non diligenter custodire, & eo pro voluntate, & arbitrio domini vti: apud omnes est vbique receptum. Dominus autem animas in corporibus nostris, vt quādiu ipse velit, custodiamus, deposuit: iniquissimè igitur facit, qui antequam reposcatur, non reddit quidem, sed perdit depositum. Vnde Ioseph. d. cap. 14. ait: *Si quis depositum hominis surripuerit, aut malè tractauerit, pessimus statim, ac perfidiosus habetur: si Dei depositum ex proprio corpore quis eiecerit, eum se latuisse, quæ læserit, extimabitur.* Egesippus etiā d. lib. 3. cap. 17. ita ait: *Quid autem attexam violati depositi religionem? Deus omnipotens thesaurū nobis optimum dedit, atque inclusum in hoc vase fictili, & consignatum, commisit nobis custodiendum, quoad ipsi placeat reposcere: nonnè in vtroque crimen est? vel reijcere depositum non reposcenti qui dederit: vel reposcenti negare? Si hominis depositū violare, pœna infamia est, quanto magis violare*

lare depositum Dei. Et reliqua.

14 Debemus quidem Deo in hac vita seruitium, & honorem: & ipse dominus unicuique terminum vitæ, & certum tempus præfixit, per cuius curricula ab eo sibi vult exhiberi seruitium. Iuxta illud Iob cap. 14. *Numerus mensuræ apud te est.* Qui ergo antea sibi vitam abruptit, debito seruiendi tempore dominum fraudat; & cui omnia, cui quod est, debet, minus tempore soluit. Ut perpendit Decia. d. lib. 9. c. 1. num. 49.

S V M M A R I A

Ex Capite sequenti.

- 1 Se occidentes non sunt hæretici, sed vix credi potest fidem habere.
- 2 Appellantur communiter desperati.
- 3 Peccant contra charitatem.
- 4 Se plus quisque diligere debet, quam proximum.
- 5 Stultum est, ob fugiendas misérias huius sæculi se occidere.
- 6 Et est contra iustitiam.
- 7 Respectu Dei.
- 8 Respectu proximi.
- 9 Respectu sui ipsius.
- 10 Respectu Reipublicæ.
- 11 Violatio iustitiæ legalis non obligat ad restitutionem.
- 12 Ius quod habet Respublica in ciues, non est in commercio, neque assimilabile.
- 13 Occidere se ipsum mollietas est.
- 14 Et intemperantia.
- 15 Amor carnis suæ peccatum.

C A P. V I.

Contra omnes septem virtutes peccare se occidentes.

Redigitis omnibus ad eum, qui sibi vitam abruptit, in vniuersas septem virtutes peccare.

Et contra fidem quidem, licet non videatur omnino formaliter peccare, vix tamē persuaderi potest, eum qui sibi necem cōciscit, credere quæ de inferni pœnis, quæ manent eos, qui se occidunt: eadem sacra fides docet. Nam si ob cætera peccata, ubi spes esse potest respiciendi, & mœrendi penitentia veniã: Iacobus Apostolus inquit, fidem esse mortuam sine operibus, in sua Epistola Canonica. capit. 2. in fine. Quid dicendum est in eo, qui tale committit facinus, post quod nullum salubris penitentia sibi locum relinquit? ut ait August. in cap. si non licet 25. q. 5. Cæterum licet Occam lib. 7. dialog. cap. 1. censuerit, se occidentes hæreticos esse: non videtur tutum, & ita reprobari à Plaza de delictis. cap. 23. num. 16.

Peccare etiam contra spem se occidentes, vulgo notum est: si quidem communi vocabulo vocantur desperati. Eos enim desperatio trahit ad laqueum, ut ait rex. in c. scelerator. de penit. dist. 3. Et hoc sensisse Virgilium

in Ecloga, Orpheus in Syluis, in illis carminibus:

Oia uel mediū sūt mare, viuite syluæ, Præceps aerij specula de mōtis in vn Deferar. (das

Author est Decianus d. lib. 9. c. 1. num. 14. Et quid sperat, qui iniustus è carcere corporis fugit? qui comparet, & vadimonium non accipit? nonnè dicitur ei, quis es tu, qui præter præceptum venisti? quem ego naturalibus vinculis non relaxavi: tollite eum, & mittite in tenebras exteriores, ibi erit fletus, & stridor dentium.

3 Peccat autem se occidentes directo contra charitatem; ut ait S. Augustin. lib. 1. de Ciuit. Dei. c. 20. S. Th. 22. q. 64. art. 5. in corpore, & ibi omnes illius glossamatarij. Rol. à Val. conf. 20. num. 24. lib. 3. Tiber. Dec. d. libro 9. tract. crim. c. 1. nu. 17. Siman. in Catholic. instit. tit. 18. nu. 25. Minchaca controu. Illustr. c. 11. nu. 3. Plaza d. cap. 23. nu. 2. col. 4. Ign. in l. 1. §. si sibi. nu. 6. ff. ad Syllan. & alij passim. Et meritò quidē, quia proximum iubet Dominus, Luc. 10. diligi sicut nos ipsos: ostendens maiorem esse debere in nos ipsos dilectionē. S. Th. 22. q. 26. art. 4. Prima enim, & ordinata charitas debet à se ipso incipere. l. præses. C. de seruit. & aqua. cap. qui vult. de pœn. dist. 3. unde Cicero in oratione in Vatin. ait: *Nemo est tam demens, tamque parum de se cogitans, qui alienam vitam magis quam suam diligit.* Et Glos. in c. si. Romanorum. 19. dist. absurdum esse ait,

alij benefacere, & non sibi: & in cap. nisi specialis, de authoritate, & vsu pallij dicit esse insanum. Ideo Bald. in proœmio Rex pacificus. num. 53. egregiè inquit: *Quilibet sibi ipsi est initium charitatis, & amoris primum vinculum, & immoderata spiritus retinendi dulcedo.* Igitur qui occidens alium, grauiter contra charitatem peccaret: se ipsum occidens, cui maiorem debet charitatem, grauius multo peccat.

5 Peccat etiam contra prudentiam, quia stultè ad præcauendum minus malum, eligit maius; ut notant S. Thomas d. q. 64. art. 5. ad 3. & in eadem 22. quæst. 59. artic. 3. ad 2. & Decian. d. capit. 1. num. 10. etenim mors extremum est malorum omnium; & ut ait Aristot. 3. Ethic. c. 6. omnium terribilium maximè terribile. Velle autem mortem maius malum, & insuper mortem, quam sequitur etiam mors æterna, ob fugiendum ærumnas huius sæculi, summa imprudentia est. Est etiam imprudentia, ea sibi infligere, pro quibus pellendis si alius infligere vellet, nihil non esset agendum: ut ait Egesippus dicto libro tertio. capit. 17. his verbis: *Denique qui vitam protexerit, patronus est, qui mortem appetere tentauerit, insidiator est.* Quod ergo in alijs execramur, si nos appetamur: ipsi nobis volumus inferre. Quod ab alijs pro pena exigimus, hoc ipsi nobis irrogamus pro gratia. Et gubernatorem si commissam sibi nauem in saxa illidat,

illidat, persequimur: nos commissum nobis nostri corporis gubernaculum ferro extinguimus: & voluntario naufragio addicimus.

6 Peccare autem se occidentem aduersus iustitiam, receptissimū est. Vti tenent S. Thomas in 2.2. quæst. 59. art. 3. ad 2. & quæst. 64. articulo 5. in corpore, & ad primum, & omnes ibi. Soto libro 5. de iustitia & iure. quæst. 1. art. 4. & lib. 4. quæst. 2. art. 3. conclus. 1. Couar. lib. 1. var. c. 2. nu. 8. Ign. in 1. 1. §. si sibi. num. 6. ff. ad Syllan. Tiraq. de nobilit. cap. 31. nu. 562. Roland. conf. 20. num. 22. lib. 3. Si manc. d. tit. 18. nu. 27. Petrus Plaza in Epit. delictorum. c. 23. nu. 2. & 23. Tiber. Decia. d. cap. 1. num. 18. & 21. Quam sententiam probant autoritate Aristotel. lib. 5. Ethic. cap. 11. qui voluit, se occidentem sibi quidem iniuriam nō facere, quia nemo volenti iniuriam facit, cæterum iniuriam facere Reipublicæ, quia ei subtrahit hominem & ciuem, sui partem: eiq; damnum infligit, quia interest sua ciuibus abundare. l. 1. ff. solu. matrimo. l. 2. C. de indict. viduit. tollen. l. fina. C. de bonis libert.

Verū Petrus à Navarra Toleta in tract. de restitut. lib. 2. c. 3. num. 25. cum seq. ait, si consideretur iustitia in speciali, huiusmodi se occidentem non peccare contra iustitiam: imò nu. 38. non peccare contra iustitiam, ait, et si esset Rex, vel Dux Reipublicæ admodum necessarius. Mouetur

que duobus fundamentis: referam enim summam tantū poterō.

Primò hic non potest agi de distributiua iustitia: neque enim diuiduntur honores, vel bona cōmunia. De commutatiua autem, proximo non fit iniuria, Deo nō fit, quia Dei ad homines non est commutatiua iustitia: Reipublicæ, neutiquam, quia non est domina ciuium: ergo non fit contra iustitiam in particulari. Quod si dicatur, ciuitatem habere ius in ciuem, idē iniuste damnificari, instar, quid si non esset Reipublicæ necessarius? Quid enim interest ad Reipublicæ utilitatē vnū, vel duos, vel plures occidi?

Secundò, quia sequeretur plura inuenientia. Primum quod occidens alium peccaret contra iustitiam commutatiuam, & teneretur Reipublicæ restituere vitam, etiā ante sententiā in conscientia. Secundum quod si Reipublica consentiret, non peccaret contra iustitiam se occidens, quod est absurdum. Tertium quod si quis membrū sibi abscinderet, teneretur restituere damnū Reipublicæ, sicut si alium abscinderet. Quartum quia sequeretur, quod etiā peccaret contra iustitiam, qui negatiuè se occideret, puta non comedendo, vel nō se defendendo.

Verū ego non possum munitipis mei sententiæ acquiescere. Quinimò per contrarium, etiā ultra communem resolutionem,

ar-

arbitror, posse defendi: contra iustitiam peccare se occidentē, respectu Dei, respectu proximi, respectu sui ipsius, & respectu Reipublicæ.

7 Et quod respectu Dei peccet contra iustitiam, S. Thomas docet d. art. 4. & d. artic. 5. occidit enim seruū Dei. Neq; video, cur & qui debitum Deo interceptit, etsi Deo nihil decedat, etsi specialiter contra pietatem, & religionem peccet: non dicatur etiā contra iustitiam peccare. Vnde Apostolus 1. ad Corinth. cap. 3. *Si quis templum Dei violauerit, disperdet illum Deus.* Licet enim inter Deū & homines non sit propriè iustitia commutatiua, est aliquid altius ista virtute: vt declarant Bañes, Aragon. & alij in dicto art. 5.

8 Respectu etiā proximi peccat contra iustitiam, quia interest nostra hominem conseruari, cum inter nos oēs natura quandam constituerit cognationem. l. vt vim. ff. de iust. & iure. Et quatenus proximus pars est Reipublicæ, qui in Reipublicam peccat, & in eum peccat. Etenim p̄ defensione Reipublicæ, oportet plures incolumes esse ciues, qui ab hostibus illam defendāt, ex cuius incolumitate, & particularium salus & libertas p̄det. Quemadmodum ergo si maior pars Reipublicæ se occideret, su-

net ad vnumquemque: qui quatenus in se est, idem committit.

Respectu autem sui ipsius, tamen si propriè non fit iniustitia, vt docet S. Thomas d. q. 64. art. 5. & quæst. 69. art. 3. Tamen non est dubium, quatenus recedit ab æqualitate, largo quodam modo sibi esse maximè iniuriam, qui vltro se in orcū conijcit. Et vt ait S. Thomas 2. 2. quæst. 59. art. 3. per accidens, & materialiter dicitur iniustitiam facere, qui volens partitur iniustum. Et vt ait ibidem Aragon. inest homini appetitus naturalis se conseruandi multo excellentior, quam amicitia, importans vnionem ad alterū. Vnde qui se occidit, violat vnitatē, & recedit à se ipso: quod peccatum grauius est, quam violare amicitiam. Et clariùs declarat Decian. lib. 9. tract. crim. capit. 3. num. 4 ad fin. dicens, quod violentia, & iniustitia possunt capi actiuè, & passiuè. Ideò qui se vulnerat, licet passiuè non videatur facere contra iustitiam, quia consentit, tamen actiuè violentiā facit. Et sibi quemquam posse iniuriam facere, ait Bellam. num. 3. in cap. si non licet. 23. quæst. 5. quia omne quod non est ius, iniuria est. l. 1. ff. de iniurijs. Possit etiam ponderari, quod iniuria fit corpori, quod remanet inanime, vt fecit Navarra d. cap. 3. num. 100. At respectu Reipublicæ, tūm quia ei ciuem subtrahit, partem defensionis, partem corporis: tūm quia legibus suis non obtēperat,

perat, quæ iubent, ne homo occidatur, se occidens omninò contra iustitiam peccat: qui se occidendo, hominem quod Respublica vetat, occidit. Vtrumque etenim considerauit Aristot. d. libr. 5. Ethicorum. cap. 11. dum ait: *Qui se occidit, sibi iniuriam non facit, quia spòte iniuriam patitur nemo, sed facit contra legem, qua prohibet quemquam interfici, idè & ciuitati iniuriam facit.* Et si interest Reipublicæ ne sua re quis malè vtatur. §. sed & maior. Instit. de his qui sunt sui, vel alieni iuris. Multò magis interest, ne malè vtatur vita sua, & se ipso: cuius vtilitati cetera omnia parantur.

Ex quibus cessat primò illud Nauaræ argumentum, & constat vnum, vel duos, vel tres occidi, respectiue interesse Reipublicæ in quota parte eius, quod interesset, maiorem partem vel omnes ciues occidi. Alioquin facile ascendendo sequeretur, nihil sua interesse si omnes occuberet.

Cessant etiam inconuenientia. Et primum, quod teneretur restituere vitã Reipublicæ, negatur. Neq; enim idè peccat in Rempublicam, quod dicatur Respublica, habere dominium vitæ subditorum: non enim habet, vt dictum est supra cap. 1. Sed quia auferit, quod suæ curæ, atque custodia commissum est. Itã respòdet Soto de iustitia, & iur. lib. 4. q. 2. art. 3. concl. 2. Plaza de delictis. cap. 23. nu. 23. Aragon. super 22. q. 64. artic. 5. ad 2. qui inquit, non

tenetur vitam restituere Reipublicæ, sed resarciri illi iniuriã factam. Aliter respondet idè Aragon. in 22. q. 59. art. 3. concl. 2. ad fin. quod qui se occidit, vel brachium sibi amputat, peccat in iustitiam legalem: violatio autem iustitiæ legalis, non obligat ad restitutionem. Quod dixerat ipse Aragon. in 22. q. 58. artic. 5. Aliter ipse respondeo, quod ius, quod habet Respublica in ciues, nõ est in commercio, neq; æstimabile, idè non est agendum de restitutione. Bal. nu. 6. in auth. sed omninò. C. ne vxor pro marito. Iacob. à Canib. in tracta. de repræsal. 1. par. num. 26. an hoc senserit Bañes 22. in d. q. 64. art. 5. dub. 2. concl. 2. ad fin. dum huic difficultati respondet, quod idè nõ tenetur ad restitutionem, quia est irreparabilis vita hominis, vt redeat ad custodiam Reipublicæ. Idè tradit Michael Salon ad 22. Diui Thomæ sub quæst. 61. in tracta. de domin. q. 3. art. 2. in fin. verbis. Secundum, quod si Respublica consentiret, non peccaret contra iustitiam se occidens: concedi potest respectu Reipublicæ consentientis, sicut etiam respectu cuiuslibet particularis consentientis, nihilominus autem respectu Dei peccaret contra iustitiam, & alijs respectibus iam dictis contra charitatem, & alias virtutes. Tertiũ, quod si quis aliquod mēbrum sibi abscinderet, teneretur restituere Reipublicæ damnum, sicut si abscinderet alium: cõcedim

dimus, quod teneretur restituere Reipublicæ idem, quod restitueret Reipublicæ, si aliũ abscinderet: non tamen tenetur restituere Reipublicæ, quod restitueret tertio abscisso: quia non tantum est ius Reipublicæ quãtum tertij, non tamen inde sequitur non peccare contra iustitiam. Vltimum, quod peccaret contra iustitiam qui se negatiue occideret, quemadmodum & qui se iugularret: omninò verũ credimus, quid enim interest, fame, an ferro pereat? Et vt ait D. Hieronymus, quid interest paruo, an magno tempore se interimat? aut quæ est inter vmbras illo, vel illo modo pereuntium differentia? aut quæ maior est Reipublicæ alterutro modo iactura?

13 Peccare contra fortitudinem qui se occidit, quia mollicies est fugere pœnalia: tenent S. Thom. d. 22. q. 64. artic. 5. ad 5. & ibi omnes, August. de Ciuit. Dei, lib. 1. cap. 22. relatus in c. si non licet. §. vt. 23. q. 5. Ludouic. Molina de iustit. & iure. tract. 1. disp. 11. in fine. Roland. d. conf. 20. num. 16. lib. 3. Tiber. Decian. d. lib. 9. ca. 1. nu. 37. Tiraquell. d. cap. 31. nu. 562. Plaza d. capit. 23. propè initium. Couarr. lib. 1. variar. resol. cap. 2. nu. 8. mouenturq; autoritate Aristotelis qui itã censet lib. 3. Ethicor. cap. 7. cuius verba subiycio. *Mortem autem sibi consciscere, inquit, ob fugiendam paupertatem, aut mœrorem, aut molestum aliquid non fortis est hominis, sed po-*

tius timidi. Est enim mollitudinis laboriosa fugere, atque non quia res est honesta, appetit mortem, sed quia malum fugit. Sic etiam ait Euripides in Hercule furente: *Consideraui autem quamquam in malis positus, ne ignavia cuiusdã arguar relinquens lucem, calamitatibus enim quisquis non resistit, nec viri telum possit sustinere.* Et Martialis pulchrè libro 11. Epigram. 57.

Reb. in angustiis facile est cõtēnere vitã, Fortiter ille facit, qui miser esse põt. Quintus Curtius lib. quinto. itã ait: *Quid ruimus belluarum ritu in perniciem non necessariã, fortuna virorum est magis mortem contemnerè, quam odisse vitã. Sape tadio laboris ad vilitatem suam compelluntur ignaui, & virtus nihil in expertiẽ omittit, itaq; vltimum omnium mors est, ad quam non pigrè ire satis est.* Iosephus lib. 3. de bello Iudaico cap. 14. Et *vir fortis, inquit, est semet occidere? Imò verò ignauissimi quantum opinor, nam & gubernatorem timidissimum puto, qui tempestatem metuens ante vim turbini nauẽ sponte submergit.* Et eundem locum tractans Egesippus lib. 3. de excidio Hierosol. cap. 17. inquit: *Imbecillitatis suffugium est, non virtutis trophæum, captare lucrum suppliciorum, in hoc igitur inharemus, quod neque insignia habeat fortitudinis, nec profectum vilitatis.* Sed cur non referam elegantiora verba Augustini libro 1. de Ciuit. Dei, cap. 22. vbi ait: *Quamquam si rationem diligentius consulas, neque ipsa quidem animi magnitudo rellẽ no-*

minatur, ubi quisque non valendo tollerare, vel quæque aspera, vel aliena peccata, se ipse interimat. Magis enim mens infirma deprehenditur, quæ ferre non potest, vel duram sui corporis feruitutem, vel stultam vulgi opinionem: maiorq; animus merito dicendus est, qui vitam ærumnosam magis ferre potest, quam fugere: & humanum iudicium, maxime vulgare, quod plerumque caligine erroris inuoluitur: præ conscientia luce, ac puritate conternere.

4. Aduersus (etiam) temperantiam peccare propiuidam, author est S. Thomas in 22. q. 59. artic. 3. ad 2. & licet Aragon. ibidē dubitet S. Thomæ conclusio verissima est, quatenus se occidens fugit delectationes, quibus vtendum est in quantum necessariæ sunt salutis humanæ, quod qui fugit, incurrit vitium insensibilitatis, quod opponitur temperantiæ. Aristot. 2. Ethic. cap. 7. & lib. 3. cap. 11. S. Thomas 22. q. 142. artic. 1. Nam ideò tanta in viuendo delectatio à Deo posita est, vt homines in vita retineat. Atque vt ait Diuus Chrysostomus homil. fin. diuina effectū est prouidentia, vt nemo sine dolore dissolueretur, quo minus pronior esset quisque in suum interitum.

Sequitur ex dictis, quod illi, qui se ipsos interimunt, ex amore carnis suæ hoc faciunt: quam volunt à præsentibus angustijs liberare: vt notat S. Thomas in 22. q. 126. artic. 1. in corp. is autē amor

est peccatum, vt habetur 2. ad Timoth. cap. 3. In nouissimis diebus instabunt tempora periculosa, & erunt homines amantes se ipsos. S. Thomas in 22. q. 25. art. 4. ad 3.

S V M M A R I A

Ex Capite sequenti.

- 1 Propriuidium est contra naturam.
- 2 Omnibus animantibus inest appetitus se conseruandi.
- 3 Se occidere est genus mortis informe, luctuosissimum, miserrimum, factum.
- 4 An valeat argumentum, est contra inclinationem naturalem, ergo malum.

C A P. VII.

Contra naturam esse propriuidium, aduersus Vlpianum.

Adā vltorius, adeò deceptos fuisse Romanos, adeò Vlpiani sententiam in d. l. peculii. §. si ipse. ff. de peculio esse falsam, quod sine controuersia verum sit, se ipsum occidere esse contra ipsam naturā, ac ideò naturaliter illicitum. Quod docet S. Thomas 22. q. 64. art. 5. in corpore. & ibi omnes, & Aragon inquit ad vltimum argumentū, qd lumine naturali potuit cognosci esse illicitum se ipsum interficere. Idem tradunt Bellam. num. 3. in cap. si non licet. 23. q. 5. Ign. in l. 1.

l. 1. §. si sibi. num. 6. ff. ad Trebell. Roland. conf. 20. nu. 25. libro 3. Simancas in Cathol. instit. tit. 18. num. 26. Petrus Plaza in Epit. de lieto. cap. 23. nu. 2. Tiber. Decian. tract. crimin. lib. 9. cap. 1. num. 3. Menoch. lib. 5. præsumpt. 3. nu. 4.

Quorū ea ratio est, quod omnibus animantibus natura ipsa appetitum viuēdi indidit, & sui ipsius conseruandi, quamobrem resistit omnibus in contrarium tendentibus: vt vim. ff. de iustit. & iure. l. scientiam. §. qui cum aliter. ff. ad leg. Aquil. l. 1. §. sed cum arietes. ff. si quadrupes pauperi. feciss. dic. Inde Cicero lib. 5. de finib. inquit, quod omnis natura est conseruatrici sui. Iosephus d. lib. 3. de bello Iudaico, c. 14. scribit: Quin etiam propria manu perire, à communi omnium animalium natura discrepat. Eoq; modo in creatorem nostrum Deum summum scelus admittitur. Nullum est animal, quod ex industria, vel per se moriatur, si quidem natura lex validissima, vt velint viuere in omnibus sita est. Idcirco, & qui nobis adimendum id putat, hostes ducimus, & quos nostros insidiatores putamus, pœna persequimur. Et Egesippus de excidio Hierosoly. lib. 3. ca. 17. ad eundem modum ait: Quid enim tam contra legem natura? quid etiam tam contra naturam omnium animantium? quibuslibet, feris, licet, atque agrestibus insitum est se amare. Natura enim lex valida est velle viuere, nec sibi mortem asciscere, denique ferro in se armari omnia genera animantium, nec

si velint, possunt: informem lethi laqueum homines inuenerunt, fera nesciunt. Sed morsus ferarū arma sunt, dentes eorum gladij, quando tamen quisquam audiuit, quod sibi aliqua fera proprio morsu brachium ademerit, aduersus alios faucium suarum armis utuntur, aduersum se osculis. Nobisque quid tam dulce quam vita? quid tam inimicum quam mors? Hætenus Egesippus.

3. Cui dum vocat propriuidium informem mortem, conuenit S. Leo Papa sermone 3. de passione Domini, relatus in capit. sceleratior: de pœnitentia. distinct. tertia. qui eodē genere loquēdi, Sceleratior, inquit, omnibus o iuda, & infeliciox extitisti, quem non pœnitentia reuocauit ad Dominum, sed desperatio traxit ad laqueum. Expectas fœdes consummationē criminis tui, & donec sanguis Christi pro omnibus funderetur peccatoribus, informis lethi suspendium distulisses. Idem ait Virgilius lib. 12.

Et nodum informis lethi trabe nec sit ab alta.

Quasi non sit formale moriendi genus, quod propria voluntate adsciscitur, luctuosissimum vocat Plinius nepos ad Galestriū Tyronem libro primo. Epist. 12. Decessit, inquit, Corellius Rufus, & quidem sponte, quod dolorem meū exulcerat: est enim luctuosissimum genus mortis, quæ non ex natura, nec fatalis videtur. Miserrimum appellauit Lucianus in Tiranida: retulitq; Roland. confil. 20. nu. 17. lib. 3. Fœdum appellat Liuius lib.

lib. 42. ait enim: *Eo anno sacerdotibus publici mortui, l. Aemilius Pappus decemuir sacrorum. & Q. Fulvius Flaccus Pontifex, qui priore anno fuerat censor. Hic scda morte perijt, ex duobus filijs eius, qui tunc in Illirico militabant, nuntiatum, alterũ decessisse, alterum gravi, & periculoso morbo agram esse, obruit animum simul luctus, metusque: mane ingressi cubiculum serui laqueo dependentem inuenere.*

Cum igitur, vt repetã, lex nobis innata sit naturæ, vt viuere & desideremus, & modis omnibus procuremus, insidiantesque compescamus, patet in hanc legem naturæ peccare se occidentem, ac proinde peccatum committere contra naturam.

4. Aduersus hanc rationem argumentatur Soto lib. 5. de iustit. & iur. quæst. 1. art. 5. dicens, quod non sequitur, hoc est contra inclinationem naturalem, ergo est malum, quia non omnis inclinatio naturalis bona est: idè contra eam facere aliquando est bonum. Natura enim officio generationis delectatione immiscuit, vt esset appetibile: ideoq; inclinatio naturalis in illud propendit, ei tamè resistere bonum est, scribiturq; Genes. cap. 8. *Sensus, & cogitatio humani cordis in malũ prona sunt ab adolescentia sua.* Paulus ad Roman. cap. 7. *Video, inquit, aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meę, & captiuum me ducentem in legem peccati.*

Huic obiectioni respondet ibidem Soto, duas esse hominis inclinationes: alteram ratione generis, quæ proinde materialis est: alteram ratione speciei, quæ formalis, id autè simpliciter est naturale rei, quod formaliter, & secundum speciem congruit: quod enim congruit materialiter, est naturale secundum quid: idè secundum rationem simpliciter homini naturalem aduersus sensualem inclinationem facere, ad perfectionem hominis pertinet. Inclinatio autem ad viuendum, secundum rationem est, quia rationalis naturæ est, per rationis opera felicitatem consequi: quæ opera nisi à viuente exerceri nõ possunt. Idè quod fit contra hanc viuendi inclinationem, peccatũ est: quia contra inclinatione rationalem. Idem videntur sensisse Victorius in Relectione de homicidio. nu. 6. & idem Soto lib. 1. de natura, & gratia. cap. 3.

Verum hæc doctrina displicet Petro de Aragon. in 22. q. 64. artic. 5. ad fi. quia concludit aliquã inclinationem naturalem esse malum: quod ille negat. Mihi autè, ad rem de qua agimus, idè displicet, quia vult, inclinationem ad conseruationem vitæ homini competere ratione speciei, quatenus homo est: quia veriùs videtur, competere ei ratione generis, quatenus est animal. Siquidem vniuersis animantibus eiusmodi appetitus viuendi, & se conseruandi innatus est. Neque est

est vermiculus, qui nociua non fugiat, & in lædentem morsu nõ armetur. Quod rectè perpendit Pet. de Nauarra Toletan. in tract. de restit. lib. 2. cap. 3. num. 25.

Aliter ergo respondet Petr. ab Aragon vbi proximè, latè multis probando, omnem inclinationem naturalem etiam appetitus sensitui esse bonam, & ad bonum tendere, & rationi non aduersari. Ex quo fit, vt sit absolutè verum dicere, est contra naturalem inclinationem: ergo est malum. Ipsa etiã inclinatio ad concubitum in se bona est, quod si vtaris illa præter rationem, & Dei præceptum, vsus præposterus efficiet peccatum, & non ipsa inclinatio, quæ formaliter tendit in bonum delectabile, quatenus tale bonum est: quod non contrariatur bono morali, non autem quatenus est contra rationem. Cuius rei bonum argumentum sumitur ex tex. in l. si seruus seruũ. §. si fornacarius. ff. ad leg. Aquil. Vbi somnus, licet naturalis sit, tempore non debito adhibitus, culpæ adnumeratur. Quem ad hanc rem ponderauit gl. fin. in cap. quia sanctitas. 40. dist. Au thoritates autem sacre Scripturæ supra adductas, declarat Aragon, accipiendas esse de inclinatione sensitua, quatenus materialiter fertur in id, quod interdum est contra bonum rationis. Idem in effectu alijs verbis respondet Gregor. de Valentia Tomo 3. disput. 5. q. 8. punc. 2.

Quod autem sit bonum argumentum: hoc est contra naturalem inclinationem, ergo per consequens est peccatum; Patet ex S. Thoma hoc argumento vtente in 22. q. 64. artic. 5. in corpore. & quæst. 126. artic. 1. in corpore. & alibi sæpè.

S V M M A R I A

Ex Capite sequenti.

- 1 *Regula est generalis, neminem vllõ casu posse se ipsum occidere.*
- 2 *Quod habet intrinsecam malitiam, nulla circumstantia fit bonum.*
- 3 *Quibus casibus Gentiles, & Iudaorũ aliqui permittebant, se ipsum occidere.*
- 4 *Ad euadendas miserias huius vitæ nõ est licitum se occidere.*
- 5 *Iudicium de Achitophel.*
- 6 *Iudicium de Lucretia.*
- 7 *Non licet se occidere, ne perueniat in manus hostium.*
- 8 *Et est stultissimum.*
- 9 *De Catone iudicium.*
- 10 *De Saule iudicium.*
- 11 *De Razia iudicium.*
- 12 *Intelligitur locus ex lib. Machabæorum.*
- 13 *Ad præcauendum peccatũ propriũ, non licet se occidere.*
- 14 *In pœnitentiam commissi peccati, nõ licet se occidere.*
- 15 *Petilianus hæresis.*
- 16 *Non esse imitandum factum Abbatibus Pachon, & Abbatis Parodi.*
- 17 *Desiderio vitæ aternæ, non est licitum*

- tum propitium.
- 18 De cleombroto iudicium.
  - 19 De vanitate Empedoclis, & iniquitate Bæeti, Drusi, & Sosis.
  - 20 In fidei testimonium se occidere licitum non est.
  - 21 Quod scandalum vitandum, non licet se in foueam precipitare.
  - 22 De duobus Christianis iuuenibus, qui manus suas combusserunt.
  - 23 De Sancto Monacho Ascete.
  - 24 De Sanctis tercentis martyribus, masfa candida vocatis.
  - 25 De facto Germanici cuiusdam Christiani.
  - 26 De Sanctis aliquot exemplis non imitandis.
  - 27 Qui spiritu Dei aguntur, sub lege non sunt.
  - 28 De Samfone quid dicendum.
  - 29 Femere irritare hostes fidei, ad sibi martyrium inferendum, non licet.
  - 30 Hæresis Gnosticorum.
  - 31 Hæresis Montanistarum.
  - 32 De Sanctis, qui se obtulerunt martyrio, quid dicendum.
  - 33 De Institutis Fratrum Camaldulensium, ordinum Sanctissimæ Trinitatis, & nostræ Domine mercedis, Societatis Iesu, & de missionibus collegiorum Anglorum.
  - 34 Pro nullo actu uirtutis, licet se abscondere.
  - 35 De Sancto Marco.
  - 36 De Amanio socio S. Athanasii.

CAP. VIII.

Nullam esse circumstantiam, præter diuinam iussione[m], qua propitium possit fieri licitum.

ST igitur generalis regula constituenda; NEMINEM vilo in casu posse sibi mortem conciscere, neque ullam esse circumstantiam, quæ possit propriam necem efficere licitam. Quam constituit Diuus August. li. 1. de Ciuit. Dei, c. 20. ubi ait, quod nullibi in sacris litteris præceptum, permiffumque reperiri potest, vt vel ipse adipiscendæ immortalitatis, vel vilius carenti, cauendiuè mali causa, nobis necem inferamus. Et in cap. 26. post multas rationes concludit. Hoc dicimus, hoc asserimus, hoc modis omnibus approbamus: neminem spontaneam mortem sibi inferre debere, velut fugiendo molestias temporales, ne incidat in perpetuas: neminem propter aliena peccata, ne hoc ipso incipiat habere grauissimum proprium, quem non pollebat alienum: neminem propter sua peccata præterita, propter quæ magis hæc vita opus est, vt possint penitendo sanari: neminem velut desiderio vitæ melioris, quæ post mortem speratur, quia reos suæ mortis melior post mortem vita non suscipit. Et tandem capit. 27. cum prius multis verbis probasset, si aliqua esset iusta causa, aliquo tempore se occidendi, illam maximè esse debere, cum quis lauacro san-

regenerationis ablutus, ne peccatis inuolueretur, timeret: subdit hæc verba: Hoc quia nefas est dicere, nefas est profecto se occidere. Nam si hoc sponte faciendi vlla causa iusta esse posset, proculdubio iustior quàm illa non esset, quia verò neque ista est, ergo nulla est. Nulla est, inquit, per vniuersalem negatiuam, quæ omnino abnegat, iuxta notata in regula prima, de regul. iur. lib. 6. Et verba Augustini referuntur in cap. si non licet. 23. q. 5. tex. est similis in cap. non est nostrum. eadem causa, & qd. & ita est receptissima omnium sententia in 22. quæst. 64. art. 5. Soro lib. 5. de iustit. & iur. quæst. 1. art. 5. Simancas in Cathol. inflit. tit. 18. num. 29. optimè Couarru. lib. 1. vari. resolut. cap. 2. nu. 8. in fine.

Est autem ratio, quod id quod habet intrinsecam malitiam, & secundum se est malum, nullo modo potest esse bonum, text. cum ibi notat in cap. & si Christus, de iureiuran. S. Thomas in 22. quæst. 110. artic. 3. in corpore.

Verum Petrus à Nauarra in tracta. de restitut. lib. 2. cap. 3. nu. 22. videtur arguere, quod occisio sui ipsius non habeat intrinsecam malitiam, sicut mendaciū, & odium Dei: siquidem Dei autoritate fieri potest. Et nu. 34. soluit dicens, sui interemptione non esse intrinsecè malam, vt est mendacium, & odium Dei, quia Dei autoritate fieri potest, sed citra Dei dispensationem esse intrinsecè malam. Sicut occidere

alium, non est intrinsecè malum ex obiecto, supposita tamen circumstantia, quod fiat citra publicam autoritatem, vel dispensationem, est intrinsecè malum.

Ipsè autem puto, simpliciter dici debere, sui interemptione esse intrinsecè malam: quandoquidem nulla circumstantia potest honestari. Neque ad rem facit, quod per Dei dispensatione possit fieri bona, quia dispensatio non est in consideratione, vt potè remedium extraordinariū. l. 4. ff. de fideicom. libertat. l. fi. §. fin. ff. de conditio. indeb. neque enim aliquod definit esse simpliciter tale, quia possit diuina uoluntate desinere esse tale.

Verum quia antiquorum aliquot quibus vera lux non illuxerat, non rectè intelligentes, putarunt aliquas esse causas, ob quas licitū esset se occidere, de singulis differere duximus operæ pretium. Et quidem vniuersæ causæ, quas gentiles iudicauerunt iustas, vt quis sibi manus inferret, ad illam vnā reducuntur, vt miseræ huius vitæ fugerentur, permittebāt enim se occidere, ob doloris impatientiam, amoris furorem, tædium vitæ, pudorem æris alieni, morbi rigorem, ingentem inopiā, uel quid simile. l. in fraudem, 45. §. eius bona. ff. de iure fisci. l. 3. §. si quis autem tædio. ff. de bonis eor. qui ante sent. mortem sibi conscru. l. 1. C. eodem titu. l. 2. C. qui testamen. facere poss. l. si quis filio.

6. Scilicet eius qui deportatur. ff. de iniust. rupt. cum similibus. Ad id etiam reducitur, quod ob vitandam feruitutem, ne quis in manus hostium deueniret, pulchrum putarunt, sponte exire de vita. Iuxta illud Ciceronis relatum supra capit. tertio. *Seruitus postremum malorum omnium, non solum bello, sed morte etiam repellendum.*

Iudaeorum aliqui duobus in casibus putarunt, licitum esse se ipsum occidere. Primum, ne quis acerbitate tormentorum ad infirmitatem trahatur. Secundum, ne in contemptum Dei vita sua ludibrio habeatur. Vti dicunt Nicol. de Lyra. Dionys. Carthuf. & alij super cap. 14. libr. 1. Machabaeorum.

Vtrumque falsum est. Et ad euadendas miseras huius vitae non licere se ipsum interficere, ait Augustin. dicto lib. 1. cap. 26.

4. *Hoc dicimus, hoc asserimus, hoc modis omnibus approbamus, neminem spontaneam mortem sibi inferre debere, velut fugiendo molestias temporales, ne incidat in perpetuas.* Tex. in capit. si non licet. 23. quaest. 5. S. Thom. & omnes in 22. quaest. 64. artic. 5. Soto de iustitia & iure lib. 5. quaest. 1. art. 5. ad 3. qui adiungit rationem, quod mors est extremum malorum omnium. Aristotel. 3. Ethicorum capit. 6. qui ergo mortem eligit ob fugiendas ærumnas huius sæculi, eligit maius malum ad euitandum minus. Quæ ratio adducitur in proposito à S. Thoma d.

artic. 5. ad 3. & in eadem 22. quaest. 59. artic. 3. ad 2. Decian. tractat. crimi. lib. 9. cap. 1. num. 10. Significant hoc Homer. lib. 2. Odiss. & Virgil. libr. 6. Aeneid. dum illos qui se occiderunt, in inferno aiunt desiderare miseras vitae perpeti. Et in hoc peccauit Achitophel, de quo scribitur 2. Regum cap. 17. quod non patiendo mentem, quæ concepit ex eo quod Absalon noluit consilium suum sequi, suspendio interijt.

6. Quapropter apud omnes in locis ordinarijs constat, improbe fecisse Lucretiam, quæ postquam à Sex. Tarquinio violata fuerat, cultum in corde defixit, prolapsaque in vulnus moribunda cecidit. Vt refert Liuius lib. primo, in fine, & alij: contra quæ multa August. lib. 1. de Ciuit. Dei, cap. 19. inter quæ & illud: *illa sic predicata Lucretia, innocentem, castam, vim perpeffam Lucretiam interemit.* Et post modicum: *Si adultera, cur laudata? si pudica, cur occisa?* Ac denique: *Quod ergo se ipsam, quoniam adulterium pertulit, etiam non adultera occidit: non est pudicitia charitas, sed pudoris infirmitas. Puduit enim eam turpitudinis à liena in se commissa, etiam si non secum, & Romana mulier, laudis auida, nimium verita est, ne putaretur quod violenter est passa, cum viueret: libenter passa, si viueret.*

7. Non etiam licitum est se occidere, vt quis à potestate, & manibus hostium se subtrahat. Etiam si id faceret, ne in contemptum

Dei

Dei vita sua ludibrio habeatur. August. d. lib. 1. de Ciuit. Dei. ca. 23. vbi ait: *At enim multi se interemerunt, ne in manus hostium peruenirent. Non modo quarimus vtrum sit factum, sed vtrum fuerit faciendum. Sanè quippè ratio etiam exëplis ante ponenda est, cui quidem & exempla concordant, sed illa quæ tanto digniora sunt imitatione, quanto excellentiora pietate. Non fecerunt Patriarchæ, non Prophætæ, non Apostoli: quia & ipse Dominus Christus quædo eos, si persecutionem paterentur, fugere admonuit de ciuitate in ciuitatem, potuit admonere, vt sibi manus inferrent, ne in persequentium manus peruenirent. Porro si hoc ille non iussit, aut monuit, vt hoc modo sui ex hac vita migrarent, quibus migrantibus mansiones æternas se preparaturum esse promisit: qualibet exempla opponant gentes, quæ ignorant Deum, manifestum est, hoc non licere, colentibus vnum verum Deum.* Et idem Augustinus eodem lib. capit. 22. infirmam esse mentem ob eam causam se occidentium pronuntiat, quæ ferre non potest, vel duram sui corporis feruitutem, vel stultam vulgi opinionem. Liran. Hugo Cardinal. Carthuf. super libro primo. Machabæor. cap. 14. S. Thom. in 22. quaest. 64. artic. 5. ad 3. & ibi Aragon ad 7. & omnes. Soto d. lib. 5. de iustit. & iur. quaest. 1. artic. 5. ad fin. & alij in locis topicis.

8. Stultos autem esse, qui ideò se occidunt, ne ab hostibus occidantur, omninò negari non po-

test. Id autem festiuè dixit Martialis lib. 2. Epigram. 80. dicens: *Hostem cum fugeret, se Fanius ipse peremit,*

Dic rogo non furor est, ne moriari mori?

Vocat Martialis furorem, & Seneca dementia Epist. 24. dum ait: *His adijcias & illud eiusdem nota licet, tantam hominum imprudentiam esse, imò dementia, vt quidam timore mortis cogantur ad mortem.* Et epist. 70. *Aliquando tamen etiam si certa mors instabit, & destinatum sibi supplicium sciet, non commodabit pœna suæ manum. Stultitia est timore mortis mori. Venit qui occidat, expecta, quid occupas? quare suscipis aliene crudelitatis procuracionem? vtrum inuides carnifici tuo, an parcis. Socrates potuit abstinentia finire vitam, & inedia potius, quam veneno mori: triginta tamen dies in carcere, & in expectatione mortis exegit. Non hoc animo tanquam omnia fieri possent, tanquam multas spes tam longum tempus reciperet, sed vt praberet se legibus, vt fruendum amicis extremum Socratem daret.*

Quid erat stultius, quam mortem contemnere, venenum timere? Et Iosephus de bello Iudaico lib. 3. cap. 14. ad hanc rem in hæc verba scribit: Præterea quis nos metus prohibet ad Romanos ascendere, nempe mortis: ergo quæ ab hostibus dubie suspecta formidini est, eam certam ipsi nobis irrogabimus? Loquitur enim focijs, suadentibus vt se occiderent, cum in puteo essent, & à Romanis obsiderentur.

In eodem etiam argumento Egesippus lib. 3. de excid. Hieros. c. 17. ait: *Sed obicitis mihi mortem maturam, cum in potestatem hostium fuero deductus, quid ergo lucrificata, si quod ab hoste metuo, hoc ipse mihi inferam: cum possit accidere, ut quod suadetis mihi facere, non faciat inimicus.* Huiusmodi istud est, ac si videns gubernator tempestatem futuram, tempestatibus gratia declinandam, nauem fluctibus immergat.

Etenim si inimicus occisurus est, nonne prestat, innocentem ab eo trucidari, quam proprio scelere suam mortis reum fieri. Quod idem Egesippus eodem loco inquit: *Malo illorum latrocinio perire, quam meo. Latrocinium meum est, si mihi ipse intulero manum, si hostes beneficium.* Darius etiam apud Quintum Curtium lib. 5. rebus suis iam desperatis, amicis ait: *Ite, consulite vobis, ad ultimum Regi vestro, ut decebat, fide exhibita. Ego hic legem facti mei expecto. Forsitan mireris, quod vitam non finiam: alieno scelere, quam meo, mori malo.*

Neque obstant exempla eorum, qui nefarias sibi manus intulerunt, ne in hostium potestatem peruenirent. Quibus omnibus vno verbo respondetur, illos impie, inique, formidolose, molliter, & imprudenter egisse.

9 Et quidem de Catone, quam improbe fecerit, optime Diuus Cassiodorus lib. 1. de Ciuit. Dei. ca. 1. sic verba. *Sed tamen, etiam secretiam, de qua supra satis*

quod videbatur, diximus, non facile reperiunt, de cuius autoritate prescribant, nisi illum Catonem, qui se Vtica occidit. Non quia solus id fecit, sed quia vir doctus, & probus habebatur. Ut merito putaretur, recte etiam fieri potuisse, vel posse, quod fecit. De cuius facto quid potissimum dicam, nisi quod amici eius, etiam docti quidam viri, qui hoc fieri prudentius dissuadebant, imbecillioris, quam fortioris animi facinus esse censuerunt: quo demonstraretur, non honestas turpia precauens, sed infirmitas aduersa non sustinens. Hoc & ipse Cato in suo charissimo filio iudicauit. Nam si turperat sub victoria Caesaris viuere, cur author huius turpitudinis pater filio fuit, quem de Caesaris benignitate omnia sperare precepit. Cur non & illum secum coegit ad mortem. Nam si eum filium, qui contra Imperium in hostem pugnauerat, etiam victorem laudabiliter Torquatus occidit, cur victus victo filio pepercit Cato, qui non pepercit sibi? An turpius erat contra Imperium esse victorem, quam contra decus ferre victorem? Nullo modo igitur Cato turpe esse iudicauit, sub victore Casare viuere: alioquin ab hac turpitudine, paterno seruo filium liberaret. Quid est ergo: nisi quod filium quantum amauit, cui parci a Casare & sperauit, & voluit: tantum gloria ipsius Caesaris, ne ab illo etiam sibi parceretur, ut ipse Casar dixisse fertur, inuidit: aut ut aliquod nos mitius dicamus, erubuit. Hactenus Diuus Augustus. Ex cuius sententia idem eodem modo damnandum est in ceteris infidelibus,

bus, qui se occiderunt.
10 Verum quid dicendum est de Saule qui se occidit, ne in manus Philistarum perueniret? de cuius morte scribitur 1. Reg. capit. vlt. & 1. Paralip. cap. 10. Et dixit Saul ad armigerum suum: euagina gladium tuum, & interfice me, ne forte veniant incircuncisi isti, & illudant mihi. Noluit autem armiger eius hoc facere, timore perterritus. Arripuit ergo Saul ensam, & irruit in eum: Quod cum vidisset armiger eius, videlicet mortuum esse Saul, irruit etiam ipse in gladium suum, & mortuus est. Et quidem Nicolaus de Lira in eodem loco sentire videtur, Saulem habuisse a Deo reuelationem se occidendi, ne Philistaei illuderent populo Israelitico: sequutus aliquot Hebraeorum opinionem. Et videtur sequi aditio ad Franc. Marc. decif. 879. num. 1. par. 2.

Sed contrarium communiter tenetur per S. Doctorem, & omnes in 22. quaest. 64. artic. 5. Soto dicto lib. 5. quaest. 1. artic. 5. ad finem. Plaza capit. 23. num. 2. & alij. Et idem sentit Egesippus lib. 3. de excidio Hierosol. capit. 17. Pro quibus efficax ratio est, quae scribitur 1. Paralipom. c. 17. & 2. Reg. cap. 7. ubi loquens Dominus de Salomone, inquit: Ego ero illi in patrem, & ipse erit mihi in filium, qui si inique aliquid gesserit, arguam eum in virga virorum, & in plagis filiorum hominum, misericordiam autem meam non auferam ab eo, sicut abstulisti a Saul, quem amoni a facie mea.

11 Difficilior iudicatu videtur mors Raziae se interficientis, quae ita narratur 1. Machab. cap. 14. vlt. aliquantulum quibusdam videatur laudatus. Verba text. haec sunt: *Razias autem quidam de senioribus, ab Hierosolymis delatus est Nicanori, vir amator ciuitatis, & bene audiens, qui pro affectu pater Iudeorum appellabatur. Hic multis temporibus continentiae propositum tenuit in Iudaeis, corpusque & animam tradere contentus pro perseuerantia. Volens autem Nicanor manifestare odium, quod habebat in Iudeos, misit milites quingentos, ut eum comprehenderent. Putabat enim se illum decepisset, sese cladem Iudeis maximam illaturum, turbis autem irruere in domum eius, & ianuam dirumpere, atque ignem admouere cupientibus: cum iam comprehenderetur, gladio se petijt: eligens nobiliter mori, potius quam subditus fieri peccatoribus, & contra natales suos indignis iniurijs agi. Sed cum perfestinationem non certo ictu plagam dedisset, & turba intra hostia irrumperent, recurrens audacter ad murum, precipitavit semetipsum viriliter in turbas, quibus velociter locum dantibus casui eius, venit per mediam cervicem. Et cum adhuc spiraret, accensus animo surrexit, & cum sanguis eius magno fluxu deflueret, & grauissimis vulneribus esset saucijs, cursu turbam pertransiit, & stans supra quamdam petram praeruptam, & iam exanguis effectus, complexus intestina sua utriusque manibus, proiecit super turbas, inuocans dominatorem.*

rem vita, ac spiritus, ut haec illi iterum redderet, ac ita vita defunctus est.

Circa quæ verba duo consideranda sunt. Primo de facto Razia, vtrum scilicet peccauerit, an non. Secundo qualiter intelligantur verba prædicta, quæ factum se interimentis videntur approbare.

Circa primum Nicolaus de Lira, & Hugo Cardin. in d. cap. 14. libro 1. Machabæor. putant habuisse Raziam secretam Dei inspirationem, & secretam reuelationem, & instinctum. Idem videtur sentire Decianus libro 9. tract. crimin. cap. 1. nu. 31. Bañes in 22. quæst. 64. art. 5. propè finè primi dubij.

Dionysius autem Carthusianus ibidem, ita inquit esse dicendum, si volumus defendere Raziam. Sed non satis probat, factum ab eo secreto Dei consilio. Ait enim, Raziam sequutum fuisse opinionem Hebræorum, qui dicunt, in duobus casibus licitum esse se occidere, ne quis acerbitate tormentorum ad infidelitatem trahatur, & ne in contemptum Dei vita sua ludibrio habeatur: sed contrarium verum esse communiter censetur: & ita concludit peccasse Raziam. Idem vult Abulens. ibidem S. Thomas 22. quæst. 64. articulo quinto. ad vlti. & ibi Aragon. ad 7. & Soto dicto libro 5. quæst. 1. artic. 5. in fin. & alij.

12 Circa secundum Soto, & Ara-

gon, Michael Salon, & reliqui Thomistæ Abulensis in capit. 5. Matthæi cap. 112. aiunt illa verba: *Quod maluit nobiliter mori, quam subditus fieri peccatoribus*: dicta fuisse secundum eius existimationem, & non secundum rei veritatem, sed plenius Diuus Augustin. Epist. 61. ad Dulcidium rem hanc ita declarat: *In Machabæorū libris quamuis Razias fuerit laudatus, factum tamen eius narratum est, non laudatum, & iudicandum potius, quam imitandum ante oculos constitutum. Non iudicio, quod nos, ut homines habere possemus, sed iudicio doctrina sobria, qua in ipsi quoque libris veteribus clara est. Longe quippe fuit iste Razias à verbis illis, ubi legitur, Omne quod tibi fuerit applicium, accipe, & in dolore sustine, & in humilitate patientiam habe. Non enim fuit ipse vir eligenda mortis sapiens, sed ferenda humilitatis impatiens: scriptum est, quod voluerit nobiliter mori, sed non sapienter. Deus enim di. 2. innocensem, & iustum ne occidas. Et iterum idem D. Augustin. lib. 2. contra secundam Epist. Gaudentij, cap. 23. ita ait: *Razias quoniam fugere non valuit, minus fortasse sui sanguinis reus est, quod sibi intulit mortem, quam comprehenso inimicus fuerat illaturus. Laudatus est Razias, ut amicus civitatis, ut valde bene audiens, id est bona fama, quia pater Iudæorum appellatus est, & quod continentiam tenuerit in Iudaismo, istam verò eius mortem mirabiliorem quam prudentiorem narravit, quemadmodum facta est, non tanquam**

sa-

facienda esset laudavit. Haec Augustin. Cuius autoritatibus laudatis, concludit Sixtus Senen. lib. 4. Bibliothecæ sanctæ, in confut. hæresis 12. in respons. ad 6. mentiri hæreticos, qui dicunt factum Razia approbari, & ad imitandum proponi.

Neque ratio illa quæ mouebat Hebræos, ne scilicet vita sua in contemptum Dei ludibrio haberetur, quicquam habet poderis, cum è contra sit Deo maximè acceptabile sacrificium, pro fide sua seruanda mortem oppetere, plusque in gloriam Dei ex effusione sanguinis martyrum, quam ex victoria inimicorum resultet. Quod si Deus velit eiusmodi inimicorum peccatum, & suorum ludibriū impedire, facillimum erit ei, solo nutu illos ad nihilum, ex quo eos creauit, reducere: neque opus habet flagitio se interimentis.

13 Non est etiam licitum, ad præcauendum peccatum propriū se ipsum occidere, quia non sunt facienda mala, ut inde eueniāt bona. c. immolor. c. forti. cum c. seq. 14. q. 5. cap. is autem. c. nequis. c. faciat. 2. 2. q. 2. Neque peccatū immanissimo scelere vitatur, sed augetur. Atque dementissimum est peccare, ne pecces: peccare autem certè, de præsentī, ne postea de futuro pecces, quod incertū est: atque peccare peccatum, post quod, nullus salubris penitentia locus relinquitur, ne postea pecces peccatū, quod potest penitentia aboleri. Adde sperandum

esse de Diuino auxilio, qui bonæ mentis homines à quibusvis tentationibus liberabit. Qui verò desperat se liberandum, eo ipso immane flagitium committit. Id quod pluribus egregiè probat Diuus Augustin. lib. 1. de Ciuit. Dei. c. 25. 26. & 27. ubi post multa quæ ostendunt hoc casu non esse licitum, concludit ergo nullo in casu licere. Bellam. nu. 4. in c. non est nostrum. 23. q. 5. Et ita est sententia Sancti Thomæ, Soti, & omnium Scribentium in locis supra citatis. omnes in cap. ex parte. de sepulturis Carrer. tit. de homicidio. q. 8. num. 3.

14 Non licet etiam se occidere ob penitentiam commissi peccati. Iudas enim, penitentia ductus laqueo se suspendit, Matth. c. 27. & sceleratissimum hominem occidit, tamen non solum Christi, verum etiam suæ mortis reus, finiuit hanc vitam. Quia licet propter scelus, alio tamen suo scelere mortuus est. ca. si non licet. 23. q. 5. Neque enim eum penitentia reuocauit ad Deum, sed desperatio traxit ad laqueum. c. sceleratior. de consecrat. dist. 3. Unde qui se in memoriam commissi criminis occidit, non solum nefas non emendat, sed etiam proprii homicidij scelus addit. c. nihil Iudæ. de consecr. dist. 3. c. inter hæc hircum. c. in salicibus. c. Iudas. eod. tit. August. de Ciuit. Dei. lib. 1. capit. 17. & 26. Ineptè etenim se propter peccata occidit, qui ea delere cupit, cum magis

hac

hac vita opus sit, vt possint penitendo sanari: & post mortem nullus salubris pœnitentiæ locus re-
 15 **linguatur.** Quocirca apparet, quantum insanierit Petilianus, qui se occidere pro peccato cõmisso assererat licere: & ideò ab Ecclesia de hæresi damnatus est. Castro de hæresibus verbo martyrium. hæresi 2. Soto de iustit. & iur. lib. 5. q. 1. art. 5. ad 3. Arag. 22. q. 64. artic. 3. Tiber. Decia. lib. 9. tracta. crimin. cap. 2. nume. 30. Licet enim aliquis dignus sit morte, tamen nõ est index sui ipsius, ideò se ipsum punire non potest. Plaza in Epito. delict. cap. 23. nu. 2. col. 6. vers. cæterum.

16 Quocirca probari non potest factum Abbatis Pachon, de quo Palladius in Lausiaca historia fecit. 26. & Abbatis Pardi, de quo Sophronius, seu veriùs Ioannes Moschus cognomento euiratus in Prato spiritali. cap. 101. qui in pœnitentiam commisi, vt putabant, peccati, leones irritarunt ad se occidendos, & diuina virtute feruati sunt.

17 Neque etiam desiderio vitæ æternæ licet se occidere. Soto dicto art. 5. ad 3. Igneus in l. 1. §. si sibi. nu. 7. ff. ad Sylla. Paulus enim cupiebat dissolui, & esse cū Christo, & quærebat quis illum liberaret de corpore mortis huius, non tamẽ quidquam quo dissolueretur faciebat. Fuit enim hæres Circumcellionum, qui se occidebant, & ita putabãt martyres fieri. Quam damnant S. August.

de hæresibus. hæres. 69. & episto. 50. ad Bonifacium. tex. in c. quidam sunt. §. Circumcelliones. 23. q. 3. Tiber. Decia. lib. 9. tract. crimin. cap. 2. nume. 29. ac supra dictum est cap. 5.

18 Cõstat hinc nimis errasse Cleombrotum, qui lecto Platonis fecerit done se in mare præcipitem dedit, desiderio immortalitatis animæ. Quem tamen idem Plato eodem loco contrarium monebat. Vt notat D. August. lib. 1. de Ciuitate Dei. cap. 22. Lactant. lib. 3. c. 18. Neq; quod eo loci Plato ait, quod videatur in mortem incitare, intelligendũ est de morte naturali, sed de ea morte, quæ cum anima adhuc in corpore sit, corporeas illecebras ipsa philosophia docente interimit, & cupiditatũ dulces insidias, reliquasq; omnes exuit passiones. Christiani mortificationem vocamus. Ita Platonem interpretantur Macrobius lib. 1. & 2. in somnum Scipionis. Guglielmus Benedictus in c. Raynutius. verbo mortuo, itaque testatore. el. 1. num. 44. Quod sensisse videtur Callimachus, cũ de Cleombroto Ambraciota loquens scribit:

Vita vale, muro præceptus delapsus ab alto,

Dixisti moriens Ambraciota puer.

Nullum in morte malum credens, sed scripta Platonis

Non ita erant animo percipiendatuo.

19 Hinc multò magis apparet, quam vanè, & ineptè Empedocles,

cles, vt Deus haberet, se in Æthnam coniecero. Quem deridet Vlpia. in l. si quis filio, 6. §. irritum. ff. de iniust. l. npt. vt notat Tiraq. de nobilitate. cap. 13. r. nume. 497. Apparet etiam quam iniquè nõ nulli, vt odium, inuidiam, & periculum alijs, quos oderunt, afferrent, se ipsos vulnerarunt. Cuiusmodi fuere Bœetus, qui vt Alceopagitarum odium cõcitaret aduersus Mantitheum, per Euthydicum medicum sibi caput vulnerauit. Vt ait Demosth. in orat. 2. aduersus Bœetum. Et Drusus Tribunus plebis, qui caprinum sanguinem bibit, cum pallore, & inuidia veneni sibi dati, insimulare vellet Q. Cepionem inimicum suum. Vt refert Plinius lib. 28. natural. histor. cap. 9. Et Sosis Syracusanus, qui quo Dionẽ impediret, tyrannidem Dionysij depellentem, nouacula sibi aliquod vulnera infixit, & ita in publicũ sanguinolentus prodijt. Cuius deinde impostura detecta, capitis pœnas dedit. Refert Plutarchus in Dione.

20 Quinimò neque in fidei testimonium, & martyrij ratione licet se occidere, sed libenter ab alijs illatam mortem pati. Hieronym. super Ionæ cap. 4. relatus in cap. non est nostrum. 23. q. 5. August. contra litteras Petiliani lib. 2. cap. 49. inquit: *Non veneramur nomine martyrum eos, qui sibi collum ligauerunt.* Cap. tu dixisti. eadem causa, & quæst. c. vide quantum. 1. q. 1. Couarru. lib. 1. vari. cap. 2.

nu. 9. vers. 2. inferitur. Neq; enim ita Deus Optimus Maximus Iesus Christus religionem, fidemq; Christianam instituit, vt necessarium sit quemquam in se ipsum crudelem occisionem committere. Nauarr. lib. 2. de restit. c. 3. nu. 107. Arag. 22. q. 64. art. 5. in solu. ad 3. Petr. Plaza in Epito. delict. cap. 23. num. 5.

21 Sic etiam Caietanus in 22. q. 124. art. 1. ad 2. aduersus quemdam ait, non licere Christiano se in foueam præcipitare: in casu, quo constitutus à Tyranno coram idolo, sic vt habeat ante se foueam ita altam, vt casus sit mortalis, & habeat à Tyranno statutum impositum, quod si stat videatur adorare idolum, nec posset declinare ab stando ante idolum, nisi præcipitando se in foueam: etiam si ex suo stare, cum profectione quod non intendebat adorare idolum, scandalizarentur astantes. Quia, inquit Caietanus, hoc esset tentare Deum, & mortalissimum peccatum: neq; ipse daret occasionem scandali circumstantibus, sed ipsi acciperent ex se scandalum. Et quidem nõ ex eo, quod Tyrannus dicat, si hoc facis, videris adorare idolum, ideò alia mente faciens adorat. Quid enim si dicat, si Misera audis, si pauperibus subuenis, si patrem honoras, si orationẽ Dominicam recitas, ab istis ne abstinendum erit? & quis tam ignorans, vt inde scandalum capiat, quod non abstineas?

12 Sed quid de duobus illis præclaris iuuenibus Christianis dicendum sit, non habeo, quos Eusebius lib. 8. Ecclesiastica historia cap. 12. refert, Antiochiæ in maxima Ecclesiæ persecutione, cum ad idolorum templū essent delati, ut illis libarent, prunis ardentibus brachia admouisse, pro testatos tunc demum se idolis sacrificare velle significaturos, cum eos inde remouerent: ac Diuina perseverantia perstiterunt, donec carne resoluta nudis ossibus sacrificium martyrij sui fœlici fortitudine inchoantes, paratos se & animatos ad mortem ostendunt. Sed hos Christi testes diuina desuper reuelatione monitos, piè credendum est. Iuxta ea, quæ paulò inferiùs dicemus.

23 Idem erit iudicium de sancto illo monacho Ascete, quem scribit Nicephorus Calixtus lib. 7. c. 11. cum manibus & pedibus ligatus, nudus in molli lecto, & floribus septo impositus, libidinosa, & pulchrè meretriculæ manibus, ac impudicis amplexibus in libidinem incitaretur, ac motum carnis naturalem sèteret, cum aliud non haberet, quo meretricem pelleret, dentibus linguam secuisse, & in os illius inspuisse: quo dolore ab illicitis naturalè etiam sensum remouit. Quo facto turbas gentium admiratione repleuit, & meretricem Christo lucrificavit. Credendum enim pariter est, secreta Diuina reuelatione cum illo dispesatum, ut id

posset facere. Ita expressè ait Di-nus Hieronymus in vita Sancti Pauli primi Eremitæ, in principio, cuius verba non graua-bor adscribere: ait enim. *Alium iuuenili aetate florentem in amœnissimos hortulos præcepit abduci, ibiq; inter lilia cædentia, & rubentes rosas, cum leni iuxta murmur aquarum serperet riuus, & molli sibilo arborum folia ventus perstringeret, super extructum plumis lectum resupinari, & ne se inde posset excutere, blandis serico nexibus irretitum relinqui. Quo cum, recedentibus cunctis, meretrix speciosa venisset, cepit delicatis stringere colla complexibus, & quod dictu quoque scelus est, manibus attritare virilia, ut corpore in libidinem concitato, se vitrix impudica superiaceret, Quid ageret miles Christi, & quo se verteret, nesciebat: quem tormenta non vicerant, superabat voluptas. Tandem cælitus inspiratus, præcisam morsu linguam in osculantis se faciem expuit, ac sic libidinis sensum succedens doloris magnitudo superauit.* Fit de hoc Sancto mentio in martyrologio Romano. 28. Iulij. Non posset autem excusari in casu simili Anaxarcus, qui cum torqueretur à Tyranno, ut coniuratos ostenderet, prærosam dentibus linguam vnamq; spem iudicij in Tyranni os expuit. Plin. lib. 7. natur. hist. cap. 23.

24 Eodem modo accipiendum est Sanctorum trecentorum martyrum factum, de quibus die 24. Augusti Martyrologium Romanum habet in hæc verba. Car-

tha-

thagine Sanctorum trecentorum martyrum, tempore Valeriani, & Gallieni, qui inter alia supplicia, cum Præses fornacem calceariam accedi iussisset, & in præsentia eius prunas cum thure exhiberi, atque illis dixisset: eligite de duobus vnum, aut thura super his carbonibus offerte Ioui, aut in calcem demergimini: fide armati, Christum Dei filium confidentes, istu rapidissimo se iniecerunt in ignem, & inter vapores calcis in puluerem sunt redacti. Ex quo candidatus ille beatorum exercitus massa candida meruit appellari. Eos autem diuina reuelatione motos credendum est.

25 Et ita etiam indicandum est, quod narrat Eusebius lib. quarto. capit. 14. in hæc verba: *Inter quos Germanicum quendam, qui diuina gratia roboratus, imbecillitatem animi naturaliter insitam, qua efficit, ut corporis mortem vehementer extimescamus, exivit, recreauitque: propter eximiam, & singularem eius constantiam facile primas laudes tulisse memorant. Nam eum proconsul illi persuadere conaretur, proponeret atatem, & magnopere flagitaret, ut cum adolescens esset, & in ipso flore constitutus, sui ipsius misericordiam caperet: eum illa minimè curasse, sed abiecta cunctatione, feram parato animo attraxisse ad se, & propè eam in corporis sui laniatum impulisse, quo celerius ab hæc iniusta, & impia vita liberaretur. Verum, quamquam vniuersa multitudo tum diuini, & celestis huius martyris fortitudinem, & constantiam, propter egregiam, & generosam mortem, magnopere admi-*

rabatur: tum vniuersam vniuersi generis Christianorum virtutem vehementer suspiciebat.

26 Neque aliud dicendum est, de quibusdam Sanctorum exemplis non imitandis, sed admiratione maxima persequendis. De S. Thoma, qui prunis sparsis desuper cubabit, ut libidinosa puellam auerteret. De Sancto Bernardo, qui lacum frigidissimum, & penè glaciæ concretum ingressus est, quo motum, & titillationem carnis fugeret. De S. Francisco, qui nudum inter sentes, & vepres corpus reuoluens, tentationem repulit. Id quod etiam fecisse Nurfium discipulum Sancti Benedicti Angelus Sangrinus, Abbas Casin. scribit in Speculo exemplari, hisq; cecinit carminibus: *Tunc puer extatum in vepres coniecit acutas*
Corpus, & inuoluit dira inter sentes eruentum.
Sic stimulos stimulis, & amore extinxit amorem.
Vnde adeò oppressit luxus fomenta petulei,
Vt quod amara libido parat velut acre venenum,
Phantasma effugiat, ne aliquod meditetur inane.

27 Etenim qui spiritu Dei aguntur, sub lege non sunt. Apostolus 1. ad Corinth. capit. 3. & 1. ad Timoth. c. 1. ad Hebræos cap. 8. ad Roman. capit. secundo. cap. duæ sunt. §. lex vero priuata. quæstione secunda. capit. licet. de regularibus. Quod ergo diuinus princeps

ceptis sine exemplo alicui præcepti, ad exemplum trahendum nõ est. l. i. ff. de constit. princ. & miracula diuina sunt admiranda, non in exemplum humanæ actionis trahenda. cap. vlt. §. vlt. in fi. 4. q. 3. cap. petisti. 7. quæst. 1.

28 Sic Samson qui se ipsum cum hostibus ruina domus oppressit, Iudic. c. 16. excusandus est, quia Spiritus sanctus latenter hoc iussit, qui per illum miracula faciebat. Vt ait Diuus August. d. lib. 1. de Ciuit. Dei, cap. 21. c. si non licet. 23. q. 3. & oës vbique. Idq; negari minimè potest, cum Apostolus inter Sanctos, qui operati sunt iustitiam, Samsonè referat. ad Hebræos cap. 11. Et ipse facinus illud præclarissimum agressurus orationem præmiserit, quia petijt à Deo id sibi cõcedi: quod cum fieri non potuerit sine speciali, & miraculoso Dei auxilio, cui dubium esse poterit, id Deū inspirasse, cui faciendo miraculose robur dedit. Ita etiam excusat eum S. Thom. 22. q. 64. artic. 5. ad 4. & ibi Aragon latè. Soto de iustit. & iur. lib. 2. q. 3. art. 8. & lib. 5. q. 1. artic. 4. ad fin. & lib. 2. q. 3. artic. 8. Plaza de delictis. cap. 23. num. 2.

29 Imò amplius qui se martyrio temerè offert, ipsoq; infideles temerè irritat, occasionem illis suggerens ad eum occidendum, sine aliqua causa, quæ vi præcepti, aut consilij ad id ipsum dirigat, mortaliter peccat. S. Tho. & omnes 22. q. 124. artic. 1. ad 3,

vbi ait, quod nõ debet homo occasione dare alteri iniuste agendi, sed si alius iniuste egerit, ipse moderatè tolerare debet. Nauar. in Manual. c. 1. nu. 40. & ca. 15. num. 12. Nauarra d. c. 3. num. 109. In hanc rem Clemens Alex. libro quarto. Stromatum sic ait: *Cum Dominus dixerit, quando vos persecuti fuerint in hac ciuitate, fugite in aliam: non suadet fugere, tanquam malum sit pati persecutionem, nec, ut mortem extimescentes, iubet nos eam fuga declinare. Vult autem nos nulli esse authores, neque alicuius mali causa adiutores, nec nobis ipsi, neque ei qui persequitur, neque ei qui interimit. Denunciat enim quodam modo, ut caueant, qui autem non obediunt, est audax, & temerarius, & inconsultè se in manifesta pericula conijciens. Sin autem qui hominem Dei interimit, in Deum peccat, is quoque eius cadis reus tenetur, qui se offert iudicio, is autem fuerit, qui non vitat persecutionem, se capiendū præbens per audaciam, is est, qui quantum in se est, adiuvat improbitatem eius qui persequitur, quod si etiã ipse causam præbens feram planè irriteret, similiter etiam si præbeat aliquam pugna causam, vel damni, vel iudicij, vel inimicitiarum, is occasionem peperit persecutionis. In eandem sententiam Athanasius in Apologia prima ad Constantium ait: Neque rursus formidine mortis me in fugam dedi, ne quis me timiditatis accuset, sed ut Saluatoris præcepto obtemperarem, cuius mandatum est, ut contra persequutores fuga, contra indagatores la-*

tebris

tebris vtamur, ne si nos in apertum periculum offeramus, acrius pronocemus persequentium furorem. Siquidem in equilibrio est, & se ipsum occidere, & se inimicis ad occidendum propinare. Qui autem fugit, ut Dominus præcepit, is temporum articulos nouit, & verè suis persequutoribus cauet, ne vsque ad sanguinem fundendum euehli, rei fiant eius præcepti, quod homicidium vetat. Origenes in Ioannem cap. 31. his verbis: *Hec, & his similia ab eo scripta fuisse censeo, volente rem nos aduertere, ne iracundius, ac inconsideratius insiliamus in certamen mortis, pro veritate testimonium præbituri. Etenim honestum est quidem, si incidit certamen pro confitendo Iesu, confessionem non differre, neque tardare mortem pro veritate oppetere. At non minus, quam hoc honestum est, talitantaque tentationi occasionem non dare, sed omni modo vitare eam, non solum quia tantæ rei exitus incertus sit nobis, verum etiam ne nos occasio simus, ut magis peccatores, magisque impij euadant illi, qui nondum sanguinem nostrum quidem effudisse rei facti sunt, si quæ in nobis sunt facientes, declinauerimus eos, qui insidias nobis ad mortem vsque moliuntur, sed puniendi alioquin maiori grauiorque pœna nostri causa, si nostri amantes rebus illorum posthabitis exposuerimus nos interficiendos nulla nos necessitate urgente. Nam si etiam qui alicui occasio peccati factus fuerit, is pœnas dabit ob id, quod sui causa peccauerit aliquis, quomodo non etiam pœnas daturus est, qui cum declinan-*

di facultatem habeat, ne proditor ille Christiani nominis sit, & insidiator cultus Diuini erga Iesum, non declinauerit, imò potius concitauerit?

30 Fuerit quidem circa hoc duæ hæreticorū contrariæ sectæ, quia Gnostici aiebant, nullo modo subeundum martyrium, sed liberè in persecutione negadū Christum. Tradit Ireneus lib. 1. c. 23. Idem senserunt Valentiani Tertullianus in Scorpiaco ca. 1. 2. & 3. E contra Cataphrigæ, Marcionitæ, & Montanistæ, ad eò expetendum martyrium aiebant, ut nullo modo liceret in persecutionibus fugere. A quibus deceptus Tertullianus hæresim hæc propugnat lib. de fuga, & de corona militum. Sed Catholica veritas in medio constituta docet, nullo modo Christum negandū: & cum res ferat martyrium, impigrè subeundum, nihilominus tamen in persecutionibus fugiendum, & hostes Ecclesiæ temerè non irritandos. S. Gregor. Nazianzenus in orat. habita in funere Cæsarij fratris sui sic ait: *Malis igitur temporibus cedit, in eoq; legi nostræ obtemperat, quæ præcipit, ut oblata quidem occasione veritatis causa periculum adeamus, nec fidei pietatem per animi ignauiam deseramus. Caterum quandiu licet, pericula ipsa ne excitemus, siue id ea ratione præscribat, quod animabus nostris metuatur, siue quod eorum exitio occurrendum putet, à quibus nobis periculum vitæ creatur.*

32 De sanctis autem Martyribus, qui

qui se martyrio obtulerunt, dicendum est, quod spontè procedebant, quando eis expedire videbatur ad actus fidei exteriores, puta prædicationem, vel confessionem, vel ad actus fraternæ charitatis, non offerendo occasionem iniquis eos occidendi, licet ipsi illam acciperent, sed confitendo fidem, & alia faciendo, quæ eo tempore gloriæ Dei, & fidei exaltationi videbantur conducibilia. Caetan. d. quæst. 124. art. 1. ad 3. & S. Thomas in eadem q. artic. 3. ad 1. Aragon in 22. q. 64. artic. 5. ad 3. Et ita accipiendum est, quod ait Martyrologium Romanum die 5. Decembris. *Item Sancti Athanasii martyris, qui ardore martyrii se persecutoribus obtulit.* Et die 20. Octobris. *In Ambianensi provincia natalis beati Maximi Leuitæ, & martyris, qui patiendi desiderio inquirentibus se persecutoribus palam ostendit.*

33 De institutis etiam fratrum Camaldulensium, & Societatis Iesu, ordinum Sanctissimæ Trinitatis, & nostræ Dominæ mercedis, & aliorum, qui vouent certis casibus se martyrio offerre, & ad infideles proficisci: & de missionibus sacrorum collegiorum Remensis, Romani, & Vallisoletani Anglorum, quid dignum illorum maiestati dicam, cum tam excellens, & gratum seruitium ab illis Deo exhibeatur? Quandoquidem non temerè, sed consultissimè, & obedientissimè, pro gloria Dei, in casibus necessa-

rijs, & debitis circumstantijs interuenientibus, vitam periculo exponunt: cuius periculi vtinam ipse aliquando fieri particeps dignus inueniar. De hac re multa Seraficus Pater Bonaventura in Apologia pauperum. respons. 2. part. 1. & 2.

34 Eodem modo pro nullo alio actu virtutis, licet in se violètas manus inferre. Ideo quod refert Diuus Hieronymus in Prologo super Marcum. Quod idem beatus Marcus amputauit sibi pollicem ex humilitate, ne fieret Episcopus, credendum esse fecisse ex instinctu Spiritus sancti, sine quo nulli licet sibi manus iniicere, ait S. Thomas in 22. q. 185. art. 2. ad 3. Soto lib. 10. de iust. & iur. q. 2. artic. 2. ad 3. Cæterum probabilius est sententia eorum, qui censent illam historiam, neq; à Hieronymo pro vera recitari, neq; pro vera esse habendam. Nam Spiritus sanctus qui in Episcopum Alexandrinum Diuum Marcum elegerat, non ei inspiraret pollicis præcisionem, ne fieret Episcopus.

De eximio etiam illo Amonio socio Sancti Athanasij, quod ne à Theophilo Episcopo Alexandrino crearetur Episcopus, auriculam sibi præcidit: scribit Palladius in Lausiaca historia. sect. 11. Nicolaus de Lira in Prologo Euangelij Diui Marci. De quo Socrates lib. 4. cap. 18. egregium hoc habet elogium. *Alius quidem monachus erat vir plane admirabilis, qui Amonius vocabatur, iste adeo parum*

parum curiosus fuit, vt cum Roma vna cum Athanasio fore versaretur, nihil ex magnificis vrbis operibus, præter templum Petro, & Paulo dicatum, videre omnino desideraret. Sed circa factum illud suam aurem incidendi, neque imitandus, neque probandus est.

16 Et natura, & feminis.
17 Se abscondentes olim fuisse probrosi. De Genutio, & de quodam iuvene Christiano.

18 Animo, non ferro quærenda est castitas.

19 Locus Matth. cap. 19. & locus Esai. cap. 56.

20 De Origene iudicium, & de Leontio, & duobus monachis Aegyptijs.

21 Secta Eunuchorum.

22 Non esse imitandam factum Abbatibus Pachon.

23 Locus Matth. cap. 5. & 18. & Mart. cap. 9.

S V M M A R I A

Ex Capite sequenti.

- 1 De beata Apollonia, & num. 8.
- 2 De beata Pelagia, & num. 8.
- 3 De beata Sophronia, & quibusdam alijs.
- 4 Non licet ob tuendam castitatem se occidere.
- 5 Castitas vi eripi non potest.
- 6 Intelligitur tex. in ca. non est nostram, 23. quæst. 5.
- 7 Iura decreti non maiorem habent auctoritatem, quam in suis originalibus, etiam post emendationem Gregor. XIII.
- 8 Ignorantia non potest excusare se occidentes. Et de Virginibus, qui se occiderunt.
- 9 Qui dum uolentiam fugit, casu perijt, non peccat.
- 10 Licet ob tuendam castitatem precipitare se de ponte cum spe enatandi, licet postea enatare non possit.
- 11 Membrum abscondere ob tuendam castitatem, non licet.
- 12 Qui sibi membrum abscondit, dicitur homicida.
- 13 Est inimicus Deo.
- 14 Dei conditioni.
- 15 Dei creationi.

C A P. X.

Ob tuendam castitatem non licere se occidere, nec membrum abscondere.

lanè neque ob tuendam castitatem licere se occidere, vel abscondere, ex præcedentibus consequens fit. Sed quia apud quosdam in hoc videtur fuisse error, qui putarunt licere virginibus se ipsas occidere, ne libidine hostium compressæ, thesaurum castitatis amitterent. Et alij crediderunt ad tuendam castitatem membri mutilatione carnis illecebras præueniri posse, & se abscondere, ne peccato consentirent, & nonnulla prauè intellecta tyrones possent remorari: plenius aliquantulum agendum erit.

1 Et in primis in ea videtur fuisse se opinione Diuus Hieronymus super cap. 1. Ionæ Prophetæ. Relatus in cap. non est nostrum 11. 23. quæst. 5. vbi ait in hæc verba: 2
Non est nostrum mortem arripere, sed illatam ab alijs libenter excipere. Vnde & in persecutionibus non licet propria perire manu, absque eo, vbi castitas periclitatur, sed percutienti colla submittere. Sentit ergo vbi castitas periclitatur, licere se occidere. Sanctus etiam Ambrosius lib. 3. de Virginibus. in eandem videtur aliquantulum inclinare sententiam. Sed & S. Ioan. Chrysof. in orat. de beata Pelagia, quæ se præcipitavit, vt statim dicam, post plures illius laudes, subdit. *Hanc igitur pro viribus & nos imitemur.*

Et quod amplius mireris, beata Apollonia virgo Alexandrina in rogum ipsa se coniecit. Vt est apud Euseb. lib. 6. cap. 44. Niceph. Calixt. lib. 5. cap. 30. eam tam inter martyres multis præconijs celebratâ retulit Ecclesia. Vt habetur in Martyrologio Romano sub die 9. Febr. his verbis: *Alexandria natalis Sanctæ Apolloniae virginis, cui persecutores tempore Decij dentes omnes excusserunt, deinde constructo, ac succenso rogo cum comminarentur viuam se eam incensuros, nisi cum eis impia verba proferret, illa paululum intra semetipsam deliberans, repente se de manibus impiorum proripuit, & in ignem, quem parauerant maiori Sancti Spiritus flamma intus accensa, sponte*

prosiluit, ita vt perterrentur etiam ipsi crudelitatis authores, quod promptior inuenta esset ad mortem famina, quam persecutor ad pœnam.

Similiter gloriosam Pelagiam Antiochenam constat se occidisse se fuisse vt D. Ambros. ait, cum matre, & sorore in amnem se miserit: fuisse vt D. Chrysost. se præcipitauerit, laudant eam, vterque ille epistol. lib. 2. epist. 7. ad Simplicianum, & lib. de virginibus. iste in duabus orationibus de eius laudibus specialiter factis, in quarum posteriori inquit, de ministris, à quibus ducebatur, loquens: *Quæ cum ab ipsis petisset, vt tandiu liceret abesse, quoad ornatum sponsæ conuenientem sibi induceret, eundi potestatem milites ei concesserunt. quippe qui ea re non solum illi virgini gratum facturi essent, sed futurum etiam cogitabant, vt à iudice ipso magis laudarentur, si puellam veste ornatam duxissent. Illa autem consilij sui compos facta statim se veste induit, quæ verè decora est. Cum enim animi fortitudine, & resurrectionis spe multa se induisset, atque corroborasset, ad ipsius lecti fastigiū cucurrit, & illinc se ipsam precipitem dedit. Itaque palestra genus illud exegit, quod vt magnum quippiam aliquando diabolus Domino ipsi proponere ausus fuerat, cum dixit, Si filius Dei es, mitte te deorsum. Et paulo post subdit. O puellam genere quidem, & sexu feminam, animo autem ipso marem. O virginem duobus nominibus extollendam, quod in virginum grege, & martyrum choro numerata*

merata sis. O puellam ita continentem, vt ne aspectu quidem ipso fruenti facultatem intemperanti iudici tribueris. Et eam pariter veneratur Ecclesia inter martyres die 9. Iun. vt habetur in Martyrol. Romano eo die. Fuitque celebris huius Sanctæ memoria Antiochiæ, & Constantinopolis, vbi egregiam habuit Basilicam, quam postea impius Constantinus Copronymus demolitus est. Vt est apud Cedrenum in Compendio.

3 Sophronia item se occidit, ne vim à Maxentio Cæsare pateretur: vt perhibet Eusebius in Ecclesiastica historia. libro 8. cap. 12. & 17. Refert etiã Athanasius in Apologia, quod nonnullæ virgines Alexandrinæ, dum grafasarentur in eas Arriani, sese in puteos præcipientes egerunt. Idem de quibusdam alijs virginibus scribunt, relati per Couarrutiam lib. 1. varia. resolut. c. 2. nu. 9. ad finem.

Præterea Christus Dominus Matthæi cap. 19. ita ait: *Sunt eunuchi, qui de matris utero sic nati sunt: & sunt eunuchi, qui facti sunt ab hominibus: & sunt eunuchi qui se ipsos castrauerunt propter regnum cælorum.* Ex quibus verbis ratus licitum esse, sibi virilia amputare ob conseruandam castitatem, seque ita diuinum adimplere præceptum, Origenes se execut. Vti referunt Eusebius libro 6. Ecclesiast. histor. cap. 6. Nicephorus lib. 5. ca. 8. glo. 1. in cap. si quis absciderit. 5. 5. distinctione.

Pariter Saluator monuit, membra quæ nobis scandalo sunt, amputare Matthæi cap. 5. & cap. 18. & Marci cap. 9. Si autem, inquit diuina veritas, *manus tua, vel pes tuus scandalizat te, absconde eum, & projice abs te, bonum tibi est ad vitam ingredi debilem, vel claudum, quam duas manus, vel duos pedes habentem, mitti in ignem æternum. Et si oculus tuus scandalizat te, erue eum, & projice abs te, bonum tibi est, vnum oculum habentem in vitam intrare, quam duos oculos habentem, mitti in gehennam ignis.* Refertur in cap. illud sanè. 24. quæstio. 3. & in cap. vxor. 28. quæst. 1. quod posset patrocinari Origeni virila, quibus irritabatur in carnale vitium, sibi, vt diximus amputanti.

4 Cæterum vera, & concors omnium sententia est, non licere se occidere, etiam ob castitatem conseruandam. Idque insinuat manifestissimè textus in cap. ex parte. de sepulturis, vbi de quadam virgine, quæ fugiens illam comprimere volentem, in amnem cecidit: ait text. *Quocirca mandamus, quatenus cum illa non sponte præcipitauerit se de ponte, sed sicut superius est expressum, casu ceciderit, corpus eius tradi facias ecclesiasticæ sepultura.* Text. optimus in cap. si non licet. 24. quæst. 5. desumptus ex Diuo Augustino lib. primo de Ciuitate Dei. cap. decimo octauo. vbi ait; *Cur autem homo, qui nihil mali fecit, sibi male faciat, & se ipsum interficiendo, homi-*

nem interficiat innocentem, ne alium patiatur nocentem, & in se perpetret peccatum proprium, ne in eo perpetretur alienum. Prosequiturque pluribus verbis, probans mentem pudicam, etiam alieno scelere corruptum corpus, tanquam intactum conseruare pudicum. Castitas enim vi eripi non potest, cum sit virtus animæ, quæ violentiam non sentit. Ideo virgo prostitui potest, adulterari non potest inuita, neque illam polluit aliena libido, tametsi ea oppressa in suo corpore exercentur libido, non sua. Vnde eleganter Lucia fertur, dixisse ad Paschasium: *Si inuitam me feceris violari, castitas mihi duplicabitur ad coronam.* Textus in Summa. & in c. tolerabilius. cap. ita ne. cap. proposita, & per totum. 32. quæst. 5. Quid ergo metuit, quæ ne polluat se occidit, cum pollui nequeat, cuius mens pudica est. c. re vera. ca. de pudicitia, cum seq. 32. q. 5. Norant Glos. Ioan. Andr. Anton. de Butr. Abbas nume. 2. Anan. num. 3. Anchar. nume. 3. in d. cap. ex parte, de sepultur. Glo. Archid. Bellam. & omnes in ca. non est nostrum, 23. q. 5. S. Thom. in 22. quæst. 64. artic. 5. ad 3. Couarru. lib. 1. variarum resolut. ca. 2. nu. 9. ad fin. vers. tertio ex hoc. Petrus Plaza in Epitome delictorum. cap. 23. nu. 5. vers. idem etiam constat. Gregor. Lopez gl. 1. in l. 2. tit. 27. par. 7. & iterum glos. 15. ad finem in l. 3. tit. 16. par. 2. Tametsi contrarium in hoc ultimo

loco voluisse Gregorium, existimauerit Ioan. Gratianus reg. 55. nu. 6. Sed si rectè intuearis, idem affirmat, neque Gregorio doctissimo talis nota inurèda est, quod contrarium senserit.

6 Quocirca difficilis est interpretatio Hieronymi in c. non est nostrum. 23. q. 5. Et quidè Sixtus Senen. lib. 5. Biblioth. sanctæ. annot. 253. fateatur non rectè sensisse Hieronymum. Couarru. & Plaza idem insinuant, vbi suprâ.

Caterum Glo. Ioan. de Turrecremata in eod. cap. non est nostrum. Petr. Nauarr. in lib. 2. de restit. cap. 3. nu. 32. Gregor. Lopez d. glo. 15. in l. 3. tit. 16. par. 2. Syluester verbo homicidium, 1. nu. 4. ad si. aiunt verbum illud *absque* in eo text. stare inclusiuè, vt sit, sensus neque in hoc casu, in quo magis videtur, licet se occidere. Iuxta illud, *Genæ tuæ pulchra absque eo. quod intrinsecus latet*: quod etiam dicitur esse pulchrum, & illud c. Hebron. 13. q. 2. Hebron est ciuitas quatuor virorū, quia in ea sepulti sunt tres Patriarchæ, Abraham, Isaac, & Iacob, præter Adam, vbi, vt impleatur numerus quaternarius, illa dictio *præter* includit etiam Adam. Verum iste intellectus non quadrat Hieronymo, vt notat Couarru. vbi suprâ. Neque similia adducta per istos, quicquam vrgent, quia in eis præcedit oratio affirmatiua, quo casu particula *absque* & *præter*, includunt, & pariter affirmant. At in nostra contexturâ præ-

præcedit oratio negatiua, quo casu particula, *absque*, excludit, & nõ pariter negat, sed affirmat. l. omni in nouatione. C. de sacros. Eccl. cap. clericis. §. Abs igitur. de immunitat. Eccl. par. lib. 6. Ioan. etiam de Turrecremata in eod. loco ait, posse intelligi Hieronymum præsupposita diuina reuelatione, quo casu licebit se occidere ob castitatem conseruandam, sed præsupposita diuina reuelatione non magis in hoc, quàm in alio licebit. Vt patet in Samsone.

7 Quare probabilior est sensus Ioannis, & Laurentij ibidem, quem sequuntur Bellamera, & Archidiaconus, vt verbum *absque* stet exclusiuè, non quidem, vt excipiat, & sit sensus, eo in casu licere se occidere, sed vt is text. de eo casu non loquatur, quia aliàs esset satis dictum. Etenim cum ea quibusdam videretur, si qua esse posset, honesta causa se occidendi, sæpius, & frequenter Sancti Patres admonebant propter castitatem conseruandam non licere se occidere. addit eo casu Hieronymus, nullo casu licere, absque eo vbi castitas periclitatur, id est etiã extraneum casum, de quo, vt de frequentiori dubitatione frequentius dictum est, quod si aliquis contendat in aliorum sensum incidere, contentiosum funem nõ traham.

Sin autem adhuc alicui videatur, huc sensum illius tex. verbis

non ad modum conuenire, ad illud confugiendum est, quod iura decreti non maiorem habent authoritatem, quàm in suis originalibus. Vt notant Io. And. Butr. Abbas, Felyn. num. 43. Decius num. 15. & cæteri in cap. 2. de rescript. Vnde beato Hieronymo, si sensit licere se occidere ob conseruandam castitatem, in hac parte deferendum non est, cum contra receptam Sactorum Patrum sententiam loquatur, & proculdubio ea propositio vera non sit.

7 Cæterum postquam Gregor. XIII. Pontifex Maximus Decretum emendari curauit, & velut ex sua authoritate edidit: res habet plusculum dubitationis, quia videtur liber Decreti approbatus authoritate Pontificia. Nihilominus, sub correctione Ecclesiæ, credimus librum decreti nullam nouam sortitum esse authoritatem. Quia Gregorius solum curauit emendari falsas allegationes, & expungi menda, ac ad fidem originalium reduci. Non tamen authoritatem Pontificiam libro tribuit, sed quam habebat, reliquit. Itaque authoritas Hieronymi ibidem relata, etiam nunc nihil amplius erit, quam Hieronymi. Nam si authoritatem Pontificiam libro tribuisset, emendasset quæ contra iuris regulas ibi traduntur à Gratiano, in quibus à Glossis, & Doctoribus reprehenditur. Quæ congeffit Felyn. in d. cap. 2. num. 42.

de rescript. emēdasset etiam definitionem. text. in d. cap. non est nostrum, & in capit. cum homo. eadem causa, & quæstione.

Ad id autem quod adductum est ex Apollonia, Pelagia, & alijs virginibus. Respondet Soto lib. 5. de iustit. & iur. quæst. 1. artic. 5. quod cum essent fœminæ, & acuminis iuris inficiæ, per inuincibilem ignorantiam sunt excusandæ. Sequuntur Nauarr. lib. 2. de restit. cap. 3. num. 30. Michael Salton in 22. quæst. 64. artic. 5. in solut. ad 4. vbi ait, quod ita communiter tenent Thomistæ.

8 Sed contrarium, imò non posse hoc inuincibiliter ignorari, neque talē ignorantiam excusare, tenent Caietan. in 22. q. 124. artic. 1. Victoria in relectio. de homicid. nu. 37. quia ignorantia iuris naturalis contra præcepta priora præceptis decalogi nullū excusat. regula ignorantia. de reg. iur. lib. 6. Cōstat autem quod non occidere se ipsum, est prius præceptum, quàm, non occides, quod est præceptum decalogi, sicut amor sui prior, & naturalior, quàm amor alterius.

Ideò tenendum est, quod respōdet D. August. lib. 1. de Ciuit. Dei. ca. 26. credendum esse illas secreta Dei reuelatione iussas. Sequuntur S. Thomas in 22. qō. 64. art. 5. ad 3. & omnes ibi. & q. 124. art. 5. ad 2. Sed præstat Augustini verba retulisse, ait enim: *De his nil temerè audeo iudicare. Vtrum enim Ecclesiæ aliquibus fide dignis te*

*stificationibus, ut earum memoriam sic honoret, diuina persuaserit auctoritas, nescio; & fieri potest, ut ita sit. Quid enim si hoc fecerunt, non humanitus decepta, sed diuinitus iussa, nec errantes, sed obedientes: sicut de Samsonē, aliud nobis fas non est credere? Cū autem Deus iubet, seque iubere sine ullis ambagibus insimæ, quis obedientiam in crimen vocet? quis obsequium pietatis accuset? Sed non idē sine scelere facit, quisquīs Deo immolare filium decreuerit, quia hoc Abraham laudabiliter fecit. Et reliqua. Neque alia fuit mens Diui Chrysofomi, ut patet in prima oratione de laudibus Sanctæ Pelagiæ, vbi ait: *Sed ut discas, non sine diuina prouidentia id factum fuisse.* Et reliqua. Vbi pergit ostendere diuinum instinctum, & secretā inspirationem. Iam enim superiori capitulo ostendimus, qui spiritu Dei aguntur, non esse sub lege. Ideò quoties aliquid simile ab eo factum legimus, cuius opus laudat Ecclesiā, satis constat cum eo diuina fuisse reuelatione dispensatum. Ita iudicandum est de Sanctimoniali illa, de qua habetur in Prato spirituali. cap. 60. quod ut libidinosum arceret adolescentem, oculos sibi eruit, quos ille dicebat deperire. Neque aliud dicendum est de custode illo quadraginta martyrum Cappadociæ, qui spontē lacum glaciē cōcretum ingressus, martyrium cōsumauit, nisi quod Deus iussit, qui Angelos de cœlo portantes coronas, ostendit.*

Eo-

Eodem modo accipiendum est illud Sancti illius pueri Homeri quinquennis factum, in quo infantilis ætas instinctum arguit diuinum: habetur in Martyrologio Romano die 24. Octobris, in hæc verba: *Apud Homeritas in ciuitate Nagran passio Sanctorum Areta, & sociorum trecentorū, & quadraginta, tempore Iustini Imperatoris sub Dunaan Iudæo Tyranno. Post quos Christiana mulier incendio tradita est, cuius filius annorum quinque, cum balbutiendo Christum confiteretur, nec blanditijs, nec minis retineri posset, in ignem, vbi mater ardebat, se præcipitem dedit.*

- 9 Videntur prædicta limitanda, ut non sit suæ mortis rea, virgo quæ dum violentiam fugit, casu perijt. Ut est text. elegans in d. cap. ex parte. el 2. de sepulturis. & ibi notant Butrius num. 2. & 6. Anania num. 1. Anchar. num. 1.
- 10 Videtur etiam, & singularius limitanda, in ea, quæ euidenti periculo mortis se obijcit, cū probabili spe euadendi. Glos. singularis in eod. cap. ex parte. glos. 1. quæ censuit fœminam, quæ dum à comprimere volente, ob tuendam castitatem fugit, ac præcipit se de ponte in amnem cū spe enatandi, licet nequeat enatare, & moriatur, non peccare. Sequitur ibid. Hostien. num. 4. Anton. de Butr. num. 6. Ioan. And. nu. 5. Anchar. num. 2. Couarr. lib. 2. variarum resolut. c. 2. nu. 10. ad fin.
- 11 Pariter etiam non licet membrum abscindere ob tuendam ca-

stilitatem. Ut plenè deducit Couar. in Clemen. si furiosus. parte 1. in initio. num. 6. Et sunt iura in cap. hi qui se. cap. qui partem. c. si quis à medicis. c. si quis pro egritudine. 55. dist. ca. illiteratos. 36. distinct. c. maritum. 33. dist. c. ex parte 3. cap. significauit 4. de corpore vitiatis. l. 4. §. Diuus. ff. ad leg. Cornel. de fidei. l. 25. tit. 6. par. 1. & in Canonibus 21. & 26. Apostolorum, quæ inferuit Gratianus d. dist. 55. in hæc verba: *Si quis absciderit semetipsum, id est si quis amputauerit sibi virilia, non fiat clericus, quia sui homicida est, & Dei conditioni inimicus. Si quis cum clericus fuerit, absciderit semetipsum, omninò damnetur, quia sui homicida est.* In aliquibus autem aliter legitur apud Canones Apostolorū, & dum dicitur in eo text. *Dei conditioni*, dicitur ibi, *Dei creationi.*

12 Vocatur autem se abscindens homicida, quia ut inquit Chrysostomus homil. 63. super Matth. *Qui se abscindit, quæ homicidarum sunt, præsumit.* Et August. in cap. homicidium. de pœnit. distinctione prima. *Aperuit*, inquit, *Dominus omnem iniquum motum ad nocendum in homicidij genere deputari.* Et eleganter inquit Bal. in l. reos. num. 4. C. de accusation. qui perdit membrum, perdit vitam membri. Sentit S. Thom. 22. quæst. 65. artic. 1. argu. 2. Mainerijs in l. inuito. num. 14. de reg. iuris. Hinc est, quod mors, & membri abscisio æquiparantur. text. in Auth. de collatoribus. §.

- ult. ad fin. collect. 9. Et ita quoad peccatum mortale, irregularitatem, & dispensationem parificatur homicidium, & mutilatio membri. Glos. in Clem. vnica. de homicid. Syluester verbo homicidium. 3. quæst. 3. versic. secundum. Quod maximè obtinet in virilium abscissione, in qua è multis vix pauci euadunt incolumes. Nam è nonaginta ægrè tres seruatos fuisse, author est Iustinianus in Authent. de his qui eunuchos faciunt. in principio collectione 10.
- 13 Vocatur etiam Deo inimicus: quia vt declarat Abulens. super Matth. cap. 19. q. 39. Deo iniuriã irrogat, deturpãdo plasma eius. Relucet enim aliquo modo in corpore nostro diuina bonitas, & bonitas dicit ratione integritatis: ideò nos auferendo aliquam partem earum, quas Deus condidit, bonitati diuinæ, quæ in nobis relucet, iniuriam facimus.
- 14 Dei autem conditioni dicitur inimicus: idest Dei consuetudini, quia vti notat idem Abulens. super Matth. cap. 5. quæst. 32. Stultè mouetur, puniens innocentè, qui nihil deliquit, cõtra morem diuinum. Ezechiel. cap. 18. cap. si habes. 24. quæst. 3.
- 15 Apud Canones autem Apostolorum legitur, *Dei creationi inimicus*: quia videtur Deum de superfluitate redarguere, quasi pl^u in eo creauerit, quam fuerit necesse. cap. ab exordio. 35. dist.
- 16 Eundem se abscindentem vocat inimicum naturæ. Bald. in l. reos. nu. 5. in fi. C. de accusatione. Gregor. Lopez gl. 2. in l. 13. tit. 8. par. 7. irrogat enim iniuriam naturæ, auferendo organa suæ operationis. Vt scribit Abulens. d. q. 39. & S. Thom. 22. q. 65. art. 1. ait, quod secundum naturam à Deo institutum est, quod corpus hominis sit integrum membris: contra naturam autem est, quod sit membris diminutum.
- Fœminis autem esse inimicũ. Petrus Plaza in Epito. delicto. c. 24. num. 2. confirmat historia quadam ex Lampridio Diacono libro 4. Theobaldus Vmborum Dux aduersus Græcos bellũ gerens, captiuos omnes amputatis virilibus dimittebat: donec quædam mulier ante eum gemebunda hominum Deumq; fidem implorans: Quid, inquit Theobalde, fœminæ egimus, vt nobis bellum indicas, haud quaquam nos Amazones sumus, sed Mineruæ deditæ armorum vsum nullũ tenemus. Quid ergo virorum nostrorum testes amputas, nosque nostris voluptatib. priuas, sunt illis oculi, sunt nares, sunt manus, quid ad ea, quæ nostro vsui natura concessit, belli iura producis. Quo sermone delectatus Theobaldus, ei pœnæ modum imposuit.
- 17 Fuere autem se abscidentes apud veteres probrosi, & nota censoria inuri soliti. Sueron. in Claudio. capit. 16. Plaza d. cap.

24. numero primo. Soto de iust. & iure. libro 5. quæstione 2. articulo 1. Inde Mamercus Emilinus consul Genutium quendam, qui vt esset Gallus matris magnæ, amputauerat sibi virilia, è tribunali eiecit, & bonorum possessio nem ex testamento, quam petebat, illi denegauit, quia facto suo neque in virorum, neque in mulierum numerum haberi deberet. Refert Valer. Max. lib. 7. cap. 7. & pulchrè Herodius lib. 3. Decretorum. tit. 8. cap. 1. vel vt aliter denuò inscripsit lib. 5. rerũ ab omni antiquit. iudicat. titulo 10. c. 1. Hinc apparet bono quidè zelo, sed non secundum scientiã motum fuisse Christianum illum iuuenem, qui, vt refert Beatus Iustinus Martyr in Apologia 2. pro Christianis, vt Ethnicis persuaderet, falsum esse, quod vulgo ferebatur, de promiscua venere in cœtu, & mysterijs Christianorum: per libellum oblatũ Fœlici Alexandriæ Præsidi postulauit, vt ei permetteretur medico se excidendum præbere: quia dicebant medici, hoc sine decreto Præsidis non licere: & Fœlicè merito assentiri noluisse.
- 18 Neq; excusari possunt, hi Deo, Dei conditioni, Dei creationi, naturæ, & fœminis inimici, quærendæ castitatis prætextu. Nescit enim carnali vitio resistere qui se abscindit. c. hi qui se. 55. dist. Nam animo, non ferro quærenda est castitas: cum solus eunuchus Deo placeat, qui volun-

tarius est. c. qui sitit. 33. q. 5. nec possunt quidem eo modo castitatem consequi, possunt enim se impotentes facere ad venerea exercendum, sed non ad illa volendum. Atqui castitas sola voluntate amittitur, sicut sola voluntate conseruatur. cap. de pudicitia. cap. nec solum. 32. quæstione quinta. imò manet exectis perniciosior libido. Ideò dicitur Ecclesiastici cap. 22. *Concupiscentia spadonis deuirgavit iuuenulam*. Neque ea tam facillè sedatur, cum illi perficere nequeant actum venereum, quem inchoare possunt. Vnde eleganter Chrysostom. homil. 63. super Matth. *Abscindere, inquit, membra demoniacæ tentationis est, neque concupiscentia mansuetior ita fit, sed molestior. Aliunde enim habet fontes sperma, quod in nobis est, & præcipuè à proposito incontinenti, & mente negligenti, & si ipsa sobria fuerit, naturalium motuum nullum est nocumentum, neque ita abscisio membri comprimat tētationes, & tranquillitatem facit, vt cogitationis frenum.*

- 19 Neque aduersatur quod Seruator noster ait Marthei cap. 19. *Et sunt eunuchi qui se ipsos castrauerunt propter Regnum Calorum*. quia non loquitur de reali membrorum exectione, sed de voluntaria continentia, nõ de corporali castratione, quæ damnabilis est, sed de spiritali: de illis inquam eunuchis, qui compressis motibus carnis affectum prauu operis abscindunt. Secundum

communem interpretationem Interlinearis, Strabi, Lirani, Bedæ, Hilarij, Hieronymi, Thomæ, Simonis de Cassia, Hugonis Card. & Abulens. ibidem q. 40. Chrysof. homil. 63. Basilius lib. vnic. de virginis. August. lib. eiusdem argumenti. c. 23. & seq. Epiphani. hæres. 58. Valefiorum. S. Fulgent. lib. de fide ad Petrum. cap. 3. text. in cap. qui fitit. 33. quæst. 5.

Et similis videtur locus Esaiæ cap. 56. vbi text. ait: *Non dicat eunuchus, ego lignum aridum: quia hæc dicit Dominus, eunuchis qui custodierint Sabbatha mea, & elegerint, quæ ego volui, & seruauerint scdum me, dabo eis in domo mea, & in muris meis locum, & nomen melius à filiis, & filiiabus: nomen æternum dabo eis, quod non peribit.* Quem rex. de uoluntariè continentibus ibidè intelligunt Hierony. & Cyrill. Augustin. lib. de sancta uirginit. ca. 24. Ambros. in exhortatione ad uirgin. Gregor. 3. par. pastoralis. cap. 29.

²⁰ Neque ad rem pertinet, quod Origenes se execuerit: id enim ipse malè fecit, & peccati mortalis labem contraxit. Vti apud omnes constat. Ideò grauiter Demetrius Alexandrinus Episcopus impium illud facinus criminatus est. Vti refert Euseb. lib. 6. cap. 18. Neque licet rationem habere eius hominis, quem anathematizauit. Quinta Oecumenica synodus Constantinopolitana: ut referunt Niceph. lib. 17. cap. 27. Euagrius lib. 4. capit. 38.

Liberatus in Breuiario de hæresi Nestoriana. cap. 23. & habetur in cap. sanè profertur. §. si ad tempora. 24. q. 2. & apud Ioannè Diaconum in vita Sancti Gregorij. lib. 2. cap. 45. refertur reuelatio, in qua uisus fuit Origenes in gehenna, cum Arrio, & Nestorio. Alia similis reuelatio habetur in Prato spiritali. c. 26.

Leontius etiam Laodicensis Presbyter merito fuit sacerdotali dignitate exauthoratus, eò quòd, ut suspensionem enitaret, consuetudinis impudicæ cū Eustolia scemina pulcherrima, & ab eius conuersatione non abstineret, se execuit. Referunt Athanasius Epist. ad Solitar. Socrates lib. 2. cap. 26.

Eodem modo duo illi monachi, qui in Aegypto se absceiderunt, à Theophilo Alexandrino fuerunt communione priuati, & ab omnibus orthodoxis Episcopis eiectione: donec ab Epiphano admoniti pœnituerunt. Ut habetur in Vita Sanctorum Patrù. dist. 2. cap. 172.

²¹ Planè hinc natam fuisse hæreticorum sectam dictam Eunuchorum, qui omnes suos adigebant, ut se castrarent. Refert S. Epiph. hæresi 58.

²² Pariter constat nò esse imitandum factum Abbatis Pachon, de quo Palladius in Lausiaca histor. dist. 26. in hæc uerba, ex persona ipsius Abbatis loquentis: *Cum paucis diebus se continuisset demon, me est adortus uehementius quam antea,*

tea, ut parum absuerit, quin blasphemarem. Transformatus enim cum esset in puellam Aethiopiissam: quam in mea iuuentute uideram, estate spicas legentem, ea mihi uisa est, meis insidere genibus, meque usque adeò commouit, ut putarem me cum ea coiuisset, furore ergo percitus impegit ei colaphum, eaque sic euauit. Hoc autem mihi crede dicenti, biennio non poteram ferre manus meæ factorem. Cùm ergo hac de causa pusilli, & abiecti animi euasisssem, & de me omnem spem abiectisssem, egressus sum pererrans uastam solitudinem, & inueni paruam aspidem, quam cum accepisssem, eam admouî meis genitalibus, ut uel sic morsu morerer, & cum eius caput uirilibus applicasssem, ut quæ mihi fuissent causa reuentionis, ne sic quidem morsus sum gratia prouidentia.

²³ Quod autem Dominus Saluator noster præcipit, membra absceidere nos scandalizantia, Matthæ. ca. 5. & c. 18. & Marci cap. 9. non est intelligendum de membris corporalibus. Multi enim sunt cæci, & claudi, qui peccant, sicut & sani: sed de his, quos amamus, de amicis, & necessarijs, quos uelut membra nobis coniuncta ducimus. Non de membris corporalibus, quia non per membri absceisionem peccatum tollitur, sed per affectus exclusionem: sed de his, quorum opera in temporalibus nobis admodum necessaria est, debemus enim illos à nostra societate expellere, si nobis periculo sunt in spiritalibus, hos enim intelligit Salua-

tor sub nomine manus, & oculi. Nā quos summè diligimus, oculos appellamus. Martialis, *Cum me tua lumina dicis.* Zachariæ ca. 2. *Qui tangit uos, tangit pupillam oculi mei.* Quod refertur in c. accusatio 2. q. 7. Et quorum opera alicubi uiliter utimur, nostras manus, nostrasq; pedes solemus appellare. Job cap. 29. *Oculus sui cæco, & pes claudo.* Hoc est, (ut declarat Liranus) consiliarius ignorantium, & adiutor impotentium. Ita illas auctoritates interpretantur Interlinearis, Strabus, Liran. Beda, Hilarius, Hieron. Thomas, Simon de Cassia, Hugo, Cromat. Abulens. in eisdem locis, ac ibidem cæteri, Chrysofomus homil. 17. & 19. super Matthæum. Augustin. de honest. mulier. c. 4. Gregorius lib. 6. moral. c. 23. & libro 1. pastoralis. capit. 2. Rupert. libro 1. de glorificatione. Simon Casti. lib. 10. cap. 19. Bernard. sermone 2. de Sancto Michaeli. & text. in cap. illud sanè 24. q. 3. & in cap. uxor legitima 28. quæst. 1.

S V M M A R I A

Ex Capite sequenti.

- 1 *Apud Aethiopes nemo occiditur à ministris, sed licet signum mortis ad reum mittit, qui mortem sibi consciscit.*
- 2 *Nemo condemnari potest, ut mortem sibi ipse inferat.*
- 3 *Intelligitur l. si diutino. §. i. ff. de pan.*
- 4 *Romanorum vulgare supplicium de saxo*

saxo precipitare.

- 5 *Condemnatus, vt se occidat, non debet acquiescere.*
- 6 *Ad epotandum venenum nemo debet condemnari.*
- 7 *Electio mortis reo dari non potest.*
- 8 *Condemnatus, ad epotandum venenū, acquiescendo peccat.*
- 9 *Et an liceat ei os aperire.*
- 10 *Condemnatus ad sanguinis emissionē, an possit venam aperire.*
- 11 *Ascendere scalas, & iugulum præbere, quatenus reis liceat.*
- 12 *Historia Charonda Tiriorum Principis.*
- 13 *Statuens non videtur velle se ipsum ligare.*
- 14 *Iudex delinquens non potest se ipsum morti addicere.*
- 15 *Bannitus se occidens, non excusatur prætextu statuti, permittentis occidere bannitos.*
- 16 *Massarius si tenetur denunciare maleficia commissa in villa, non tenetur denunciare commissa à se ipso.*
- 17 *Statutum quod bannitus possit impune offendi, comprehendit etiam alium bannitum.*
- 18 *Non autem comprehendit filium.*

CAPVT X.

Neque iudicis, neque legis auctoritate licere, se ipsum occidere.

Huius loci prima quæstio est, an liceat sententia iudicis, aut lege lata nocentem damnare, vt se ipsum idemmet occidat, vel iugulet. Quod frequentissimum fuit apud veteres, & apud

Aethiopes nemo occiditur à ministris, sed licetor ad reum mortis signum mittit, quo accepto ille statim mortem sibi consciscit. Vt è nostris refert Decianus lib. 9. tract. criminali. cap. 2. num. 24. Et in hoc communis conclusio est, quod nemo potest condemnari, vt sibi mortē inferat. Ita S. Thomas in 2. 2. quæst. 69. art. 4. ad secundum. & ibi Caietan. Aragon, Bañes, Greg. de Valentia, Michael Salon, & omnes, Soto de iustit. & iur. li. 5. q. 6. art. vlt. ad fi. Menoch. de arbitr. iud. cas. 284. nu. 32. & seq. Neque in hac generalitate refragatur Victoria, vti arbitratus est Petrus Nauarra lib. 2. de restitut. capit. 3. num. 27. Horum fundamentum est, quod reus nō teneretur aliquid agere, sed pati: neque potest lex, aut iudex compellere ad agendum, quod diuina lege prohibitū est. Addo tex. in l. si diutino 25. §. fin. ff. de pœn. ibi. *Non potest quis sic damnari, vt de saxo precipitetur.* Quæ verba videntur intelligēda, si se ipsum ipsemet precipitet. Alioqui namq; frequens fuit apud Romanos pœna, de saxo Tarpeio reos deijcere, eamq; pœnam lex duodecim tabularum in testes falsos imponebat: vt ait Gellius lib. 20. noct. actic. cap. 1. ad fi. quod nulla posteriori lege reperitur mutatū. Et fuisse apud Romanos vulgare supplicium, ait Dionys. Halicarnase. lib. 8. quod mansisse ad posteriora Imperatorum tempora videmus. Tacit. lib. 2. Annal. quo-

rum è numero L. Pituanus saxo detentus est. Lucretius, Scelerisque puel. la carcere, & horribili de saxo iacta deorsum.

- 5 Secunda quæstio est, an si quis de facto ita condemnaretur, posset acquiescere: & prædicti omnes aiunt, non posse, quia eiusmodi sententia esset ipso iure nulla. Et ideò cessat, quod maximè pro affirmatiua parte dici posset, eum tanquam Reipublicæ ministrum se interimere, cum talis minister constitui non possit, neque, si constituatur, sit valida cōstitutio; itaque non minus peccaret mortaliter.
  - 6 Tertia quæstio est, an liceat condemnare aliquem ad epotandum venenum, & ita se ipsum veneno occidere. Et in hoc Victoria in relect. de homicidio. num. 30. Aragon in 2. quæst. 62. art. 2. & quæst. 64. art. 5. argu. 4. & q. 69. art. 4. tenent licere. Et idem videtur tenere Gregor. de Valentia Tomo 3. dispue. 5. quæst. 8. punct. 2. dum agit de occisione sui ipsius, propè finem obiectionis.
- Sed contrariū, imo non posse iudicem ita condemnare, verius & receptius est: tenent Caieta. in 22. q. 69. artic. 4. q. 7. & ibi Bañes conclus. 6. Michael Salon cōtrou. 4. in princ. qui dicit istam esse modo communem sententiam. Soto d. lib. 5. quæst. 6. artic. fin. & licet. Petrus Nauarra d. c. 3. num. 27. noluerit definire nu. 81. & seq. huic sententiæ accedit. Quæ sanè vniuerso Christianorū con-

sensu videtur approbata, cum eiusmodi pœna nusquā imponatur. Imò vt ait Caieta. apud veteres magis concedendo optionē mortis, quam iudicando, venenum reis propinabatur.

7 Ex quo consequens fit, hodie cessare, cum constitutum sit, reis electionem mortis concedi nō posse. I. aut damnum 8. §. proinde. ff. de pœnis. Bald. in l. 1. C. de his qui ad libert. procl. non poss. Roman. Singul. 133. Decius num. 97. Cepolla 60. in l. si fugitiui. C. de seruis fugitiuis: Anton. de Burgos. in cap. quæ in Ecclesiasticarum. num. 186. de constitution. Menoch. de arbitr. iudic. casu 87.

8 Quarta quæstio est, an si de facto quis condemnaretur ad epotandum venenum, posset id exequi sine peccato. Et posse aiunt Victoria, Aragon, & Gregorius de Valentia, vbi supra eo argumento, quod bibere de se non sit actio lethalis, tamen si bibere venenum mortale sit, sicut nec progredi in locum de se est actio lethalis, quamuis progredi in locum neci destinatum lethale sit. Ergo sicut nocens post iudicis condemnationem tenetur, & potest hoc secundum efficere, ita & primum. Et sicut licitum est ascendere scalas, aptare iugulum, & percutienti colla submittere, ac vt Prisci dicebant, recipere ferrum: ita etiam licebit venenum bibere, quia non magis cooperatur vnus morti suæ, quam alius.

Et si quis inferat, ergo potest aliquis damnari, ut se ipsum iugulet, negat Aragon consequentia. Tum quia, iugulatio ex se est lethalis, neque potest aliqua ratione non esse. Tum quia reus non tenetur eas actiones exercere, quæ commodius à ministris, quàm ab eo exerceri possunt. Ita neque nodum collo aptare, neque gladium in iugulum mittere. Tenetur tamen è contrario, eas actiones exercere, quæ commodius ab ipso, quàm à ministris fieri possunt, qualis est epotatio veneni.

Contrarium & melius tenuerunt Caietanus, Bañes, Salon, & Nauarra in locis citatis, quia cū resolutum sit, neminem ad epotationem veneni posse condemnari, sequitur, quod etsi de facto condemnaretur, non posset nulli sententiæ in perniciem, & mortem suam acquiescere; Neque vlla differentiæ efficax ratio assignari potest, inter se iugulantes, & venenum bibentem. Nam quod ait Aragon, exemplo procedentis ad locum supplicij, ascendens scalas, & iugulum præbentis, nihil vrget: cum ex his actionibus non sequatur mors, licet sint præparatoriæ ad alium actum, ex quo sequenda est mors. Et in his verum est, quod reus condemnatus potest, imò tenetur eas exercere neque videtur se ipsum occidere, sed pati ab alio mortem. Ex potatione autem veneni immediatè, & effectu naturali se-

quitur ipsa mors, & ita bibens venenum re vera se ipsum occidit. Neque in hoc dici potest pati, sed agere, quod nullo modo licet, neque ad id aliquis condemnari potest.

9 Quinta est quæstio, an tali condemnato liceat os aperire, & negare videtur Salo, ubi supra. Sed forsitan contrarium esset dicendum, nam & forcipibus compelleretur: unde commodius ipse, ad vitandum illum cruciatum, aperire os poterit. Et in hoc casu videtur procedere exempla, & rationes Aragonij.

10 E contra non videtur tutum, quod ait Soto d. lib. 5. de iustit. & iur. quæst. 5. artic. ult. ad fin. condemnatum ad sanguinis emissionem, per venam, quam licet aperire nesciret, posse id exequi, si sit artis peritus, ne ex carnificis imperitia maius damnum patiatur. Non inquam videtur tutum, si eam sanguinis emissionem intelligit de vniuerso sanguine, & ita de morte, quia est agere id, quod effectu naturali, & necessario occidit: quod nemo faceret neque ad id condemnari, ut dictum est, temet si commodius ipse faciat.

11 Constat autem licere, quod diximus supra, scalas ascendere, extendere collum, præbere iugulum, prout licuit martyribus. cap. non est nostrum. 23. quæst. 5. etiam iniuste damnatis, cum & martyres iniuste fuerunt cruciati. Plaza de delictis. cap. 23. nu.

7. Soto de iustit. & iur. lib. 5. q. 6. art. ult. ad fin. Couarr lib. 1. var. re solut. ca. 2. num. 10. vers. quinto. Vnde piè & constanter fecisse Sæctum Eusebium Samosatensem episcopum, sine dubio est. A quo cum Constantius Imperator Arriana hæresi infectus, decretum posceret de ordinatione Meletij in Ecclesia Antiochena. quia disturbare electionem cupiebat, eo quod Meletius cum sacrosancta Nicena synodo catholicè sentiret: S. Eusebius negavit dare posse, nisi omnes, qui illud suæ fidei commiserant, in vnum conuenerent. Constantius iubet denuò, reddi decretum, minitans se maddasse nuntio, ut nisi redderet illud, dexteram eius amputaret. *Si mulatque verò*, ait Theodoretus lib. 2. cap. 23. *diuinus ille vir, resignatus literis intellexit supplicium, quod ei Imperator minatus fuerat, non dexteram solum, sed leuam etiam extendit, iubetq; vtramq; abscindere: nam decretum inquit, non reddam, quod Arriana improbitatis tam clarum indicium dat.* Non tamen liceret reo, se de scala deijcere, sed expectare debet, deijci à carnifice. Imò neque licet ob vanum aliquem finem scalas ascendere, veluti ut fortis animosus, aut contemnens mortem habeatur. Quia etiam si martyr hoc faceret, defineret esse martyr, illiq; operi, non tã procerum, quam pena deberetur, & perfidiæ magis tormenta essent, quam corona victoriæ. cap. vide quantum. 1. quæst. 1. Tradit etiam

Michael Salon in 22. q. 69. art. 4. controu. 4. in princip.

12 Sexta quæstionis loco perpendam factum Charodæ Tiriorum Principis, qui cum legem tulisset, ne quis eum telo in concionem prodiret, aliàs capite damnaretur, ac interiecto aliquo tempore, ex longinquo rure, gladio accinctus domum repetens, subito in dicta concione, sicut erat in eam processisset: ab eo qui proxime constiterat, solutæ à se legis suæ monitus, idem inquit illam fanciam, ac proinus ferro, quod habebat districtum, incubuit. Vti è nostris referunt Firaquell in tract. nobilit. cap. 20. num. 74. Decian. lib. 9. tract. crimin. cap. 2. nu. 20. Hunc enim impiè egisse, & grauè peccatum peccasse, neque autoritate illius legis defendi posse, multis rationibus dicendum est. Tum quia ea lege ipse, si princeps erat, minimè ligabatur l. princeps. ff. de legibus. l. si Prætor. ff. de tutor. & curato. 13 dat. ab his, neque vllus statuens videt velle se ipsum ligare. Bald. in l. si cõsul. ff. de adoptionibus. Alex. in l. 1. num. 3. ff. quod quisque iuris. Surdus consil. 322. nu. 15. Tum quia ut maximè ligetur, casus inopinatus, necessitas subito indicendæ concionis, mès non ex proposito, sed casu arma portantis, eum excusabant.

14 Tum quia, & si minimè excusaretur, & eiusmodi violatæ legis reus esset, debuit expectare condemnationem, executioneq;

ab alio fieri, non seipsum occidere. Ita & iudex, qui delictum facit morte dignum, non potest se ipsum morti addicere, sed expectare debet, quod ab alio cōdemnetur. S. Thom. & omnes in 22. q. 64. art. 5. ad 2. Soto de iustit. & iur. lib. 5. q. 1. artic. 5. ad 2. Petrus Navarra lib. 2. de restit. cap. 3. num. 24. & 94.

15 Septima quæstio est, an stante statuto, quod bannitus possit impunè occidi, possit se ipsum occidere, & excusetur à pœna, quia se ipsum occidendo bannitum occidit: & ita autoritate statuti videtur fecisse. Et istum nō excusari, aiunt Bald. numer. 33. in fin. Paul. nu. 10. in fin. Fulgos. & Salycet. num. 17. Ias. nu. 6. in l. 1. C. de seru. fugiti. Felyn. nu. 1. in cap. cōtingit. de sent. excom. idem Fely. nu. 9. Berous nu. 122. Ant. de Burgos. nu. 184 Hippol. Riminal. num. 238. in cap. quæ in Ecclesiarum. de constitut. Carer. in Pract. tit. de homicidio. quæst. 8. num. 4. Curt. Iun. conf. 182. nu. 3. lib. 2. Hippoly. de Marfil. in Practica. §. aggredior. nu. 17. Guliel. Bened. in capit. Raynutius. verb. mortuo. itaque testatore el. 1. nu. 46. Menoch. de arbitr. iudic. casu 284. nu. 31. Petrus Plaza in Epit. delicto. cap. 23. numer. 16. ad fin. Greg. Lopez gl. vnica. ad fin. in l. 2. tit. 27. part. 7. Tiber. Decia. lib. 9. tract. crim. cap. 2. num. 1.

Mouetur ex eo, quod sicut seruus non dicitur esse in peculio suo. l. de posui. §. Stychus. ff. de pe-

culio. Ita bannitus non dicitur esse in banno suo, & in generali dispositione semper censetur excepta persona propria. Anchar. 16 in c. 1. q. 12. de constitut. Vbi ait, quod si massarius tenetur denun- tiare omnia maleficia commissa in eius villa, non tenetur denun- tiare maleficia per se ipsum com- missa. Sequitur Salyc. in l. ea qui- dem. q. 17. C. de accusat. Hippol. Riminal. in d. c. quæ in Ecclesia- rum. num. 239. Sed vrgens funda- mentum est, quod supra probaui- mus, neminem posse autoritate legis, vel iudicis se ipsum occi- dere. Vnde dici debet neq; istū posse: alioquin delictum; & ban- num potestatem ei darent, quam innocens non habebat. Neq; excusatur statuto, quia cum in ge- nerali concessione non veniat, quod specialiter non concedere- tur. l. qui peculij. ff. de peculio. c. fin. de officio vicarij. lib. 6. & mul- tō minùs, quod specialiter non posset concedi. l. Lucius. §. ita re- spondit. ff. ad municipal. Roma. consil. 209. nu. 2. & statutum non posset in specie cōcedere sui ip- sius occisionem, proculdubio in generali concessione occidendi bannitum, non includitur pote- stas se ipsum occidendi. Neque coniecturari potest tacita mens statuti, quæ nō posset esse expref- sa. Adde quod potestas occiden- di bannitum conceditur, in puni- tionem delicti ab illo commissi, atqui se occidēdo, nouum addit delictum, quod alterum bannum

exigeret, non punit præcedens. Neq; potest videri se occidisse, quia non posset capere, neq; ze- lo iustitiæ, & vt legis minister, in cuius esset potestate veris mini- stris se tradere: neq; in ministrū à Republica constitutus fuerit, neq; constitui posset. Quinimō in quo apparent clarissimè mēs, & propositum, iustitiam, & eius ministros morte fugiendi.

Contrarium tamē censuit De- cius nu. 66. vers. quartus casus. in d. c. quæ in Ecclesiarum, de con- stitution. eo argumento motus, quod in punitione bannitorum. versetur publica vtilitas, ob quā receptum est, eiusmodi statuto comprehendendi etiam alium ban- 17 nitum, à quo offendi potest. Bal. in l. rogasti. in prin. ff. si cert. pet. Boss. titu. banniti quid amittant. num. 7. Decius d. c. quæ in Eccle- siarum. nu. 67. Vnde ob publicā vtilitatem admittendum credit, vt etiā liceat seipsum occidere.

Cæterum decipitur Decius, & ei respondent Berous, num. 122. Anton. de Burgos. num. 186. Hip- poly. Riminal. num. 242. in c. quæ in Ecclesiarum. de constitut. Me- noch. casu 284. nu. 34. Purpurat. in l. rogasti. num. 16. ff. si cert. pet. longè dissimilem esse casum alte- rius banniti, siquidem non est cō- tra legem diuinam, & naturalem, quod sit carnifex alterius, ideò in talem potest à lege constitui, quemadmodum est, quod sit car- nifex sui, ideòq; à lege non po-

test talis constitui. Quibus addo- mulatorum sententiā esse, in eius- modi statuto non includi filium banniti, ac ita nō excusari à par- 18 ricidio, si bannitum patrem occi- dit. Vt voluerunt Dynus, & An- gelus. in l. si adulterium cum in- cestu. §. liberto, per illum text. ff. ad leg. Iul. de adulter. Fely. num. 5. Berous 113. Riminal. 196. in d. cap. quæ in Ecclesiarum. Nellus in tractat. de bannitis. 2. temp. 2. par. quæst. 10. Ioan Grandis de bello exulam. par. 10. singul. 25. Quæ sanè videtur verior, & com- munis sententia, quia abhorret natura filium esse carnificem pa- tris. Multò ergo magis dicen- dum est, non includi eundem ip- sum bannitū, quia maius peccatū est se ipsum occidere, q̄ patrem.

Ex quibus iam vides, eadem ratione dicendum esse, si præ- mium propositum sit occidendi bannitum, nō deberi hæredibus banniti, qui se ipsum interfecit.

Sed hic paulisper spectata, & per- pendamus quid sibi velint DD. dum aiunt non excusari banni- tum à pœna in se occidentes sta- tuta, si se interficiat, prætextu sta- tuti permittentis occidere banni- tos, quæ enim pœna est ista? à qua dubitant, an veniat excusandus, siquidem in se occidentes nulla pœna statuta est iure ciuili, vt sup. cap. 3. & infra cap. 23. probamus. Sentiunt difficultatē Menoch. de arbitr. iudic. casu 284. nu. 31. De- cian. lib. 9. tracta. criminal. capit.

2. num. 1. & soluant: Menochi. q. loquantur præsupposito alio statuto, quod se occidentibus poenam imponeret. Decianus, quod non excusatur à poena sepulturae, & alijs iuris canonici penis. Forassis aptius dici potest, accusatos, vel inquisitos de aliquo delicto haberi pro confessis, si se occidant, & poenis prioris delicti, de quo accusati erant, censerentur condemnatos; ut infra cap. 23. deducimus. Bannitum autem inquisitum esse, necesse est. Ergo possunt intelligi Doctores, non excusari ab illa ficta confessione, & poenis prioris delicti, quod auctoritate statuti se videatur occidere.

S. V. M. M. A. R. I. A.

Ex Capite sequenti.

- 1 *Medicinae causa licet membrum sibi amputare.*
- 2 *Ab aspidemorsus manum sibi amputans, ne venenum ulterius serpat, non peccat.*
- 3 *Neque est necesse id opus à medico fieri, sed idem potest se ipsum abscindere.*
- 4 *Alligatus manu vincula cum periculo vite potest manum amputare, & fugere.*
- 5 *Carceratus qui de muro quamvis alto desiliit, sperans euadere, & fugere, tamen si moriatur, non peccat.*
- 6 *Perpenditur factum Cliti apud Iosephum.*
- 7 *Licet aliquod minus damnum sibi in-*

ferre, ob euitandum maius damnum ab alio inferendum.

- 8 *Alapa, aut aliàs modice se ipsum percutere, barbam, aut capillos vellere, peccatum non est.*
- 9 *Mortuos immoderatè lugere, & se ipsos ob marorè percutere, non licet.*
- 10 *Non tamen est peccatum mortale, ideo prohibendum non est sub excommunicatione.*
- 11 *In omni materia exiguitas excusat à mortali.*
- 12 *Percutere se ipsum ex desperatione, etiam leuiter, est mortale.*

C. A. P. X. I.

Pro tuenda vita membrum abscindere, & absolutè leuiter se ipsum percutere, licere.

Vnt tamen duo casus, in quibus licitum est in se ipsum scire. Alter est pro cõseruatione totius corporis, hoc est, cum pro tuenda vita membrum abscinditur. Exemplum in eo, qui medicinae causa membrum fortè putridum sibi amputat, quod sine dubio licet. ca. si quis à medicis. cap. si quis pro ægritudine. 55. dist. cap. ex parte. de corpore vitiatis. l. 2. tit. 8. part. 2. Angel. in l. 1. §. vsq; adeò, ff. de iniurijs. Marcus decif. 879. nume. 4. par. 2.

Vnde nemo dubitabit, licuisse rure agenti ab aspidemorsio manum cõtinuo abscindere, ne

venenum ulterius serperet, cum non tam membrum absciderit, quam totum corpus cõseruauerit. Notat Enriquez in summa lib. 14. c. 8. §. 4. gl. eo.

- 3 Neq; necessarium est, id opus fieri à medicis: potest enim & cum consilio medicorum idem eger se ipsum mutilare, si vult. Innocen. in ca. significauit. num. 1. de corpore. vitiati. Bellam. num. 2. in c. ex parte. el. 1. eo. tit. Archidiacon. & Turrecrem. numero 33. Præposit. num. 2. in ca. maritum. 33. dist. ijdem Turrecrem. & præpos. in cap. hi qui se. 55. distinct. S. Thom. in 2. 2. q. 64. articulo 5. argum. 3. Soto de iustit. & iur. libro 5. quæstio. 6. articulo. 4. in final. verbis. Petrus Nauarra lib. 2. de restit. capit. 3. num. 97. Enriquez vbi supra.

- 4 Similiter qui alligatus est manu vincula, & putat se occidendum, si cupiens vitare periculū mortis, manum amputaret, & fugeret, non peccaret. Ut aiunt Enriquez in summa lib. 14. cap. 8. §. 4. gl. e. Gregor. de Valentia tomo 3. disputa. 5. quæst. 9.

- 5 Quemadmodum, & qui in aliqua turri inclusus, de muro defiliret, sperans euadere posse, tamen si murus altus esset, & non posset euadere, sed moreretur, non peccaret: dummodo ipse voluisset, & sperasset euadere. Gloss. & Turrecrem. uero numero 8. Bellam. nume. 6. in capit. nerui. 13. distinct. Anto. de Butrio num,

6. in capi. ex parte 2. de sepult. Alberic. in l. 3. in fi. principa. ff. de bonis eorum qui mort. sibi consciu. Couarr. lib. 1. varia. resolut. capit. 2. nume. 10. versicu. nemo subinde. in fin. à quibus expenditur text. in dicto capit. nerui. 13. distinct. ibi, *Quia & qui murorum vndique ambitu, ne fugiat, clauditur, ibi se in fugam præcipiat, ubi breuior murus inuenitur.* Et text. in capit. ex parte 2. de sepultu. vbi licet præcipitare se de ponte cum spe enatandi, pro tuenda castitate, tamen postea enatare non possit, ergo & pro tuenda vita licebit. Accedit ratio, quod in his, quæ propter aliquod bonum facimus, tamen si prætor nostram voluntatem quidquam mali accidat, nobis non imputatur. capit. de occidendis. 23. quæstio. quinta. Vult autem Bellamera d. numero 6. hoc procedere etiam si fatuè sperauit euadere, quod nemo speraret. Imò etiam si nec ipse sperauit, dummodo noluerit, possitiuè, se occidere, sed aleam fortunæ tentare, subditque ex circumstantijs, & altitudine muri, ecclesiam in foro exteriori iudicaturam, vtrum se voluerit occidere, an sperauerit euadere.

6 Infertur ex prædictis ad casum, quem narrat Iosephus lib. 2. de bello Iudaico. c. 27. vbi ait, habuisse se Clitum quemdam vincum, cumq; iuberet eidem vitæ que manum abscindi, ille saltem

alteram deprecabatur; annuit Iosephus, dummodo alteram sibi met ipse Clitus præcideret, ille verò educto dextera gladio læuam sibi truncauit. Hunc Clitum condemnant Soto de iustitia, & iure. lib. 5. q. 6. art. vii. ad fin. Michael Salon in 2. 2. q. 69. art. 4. cōtrou. 4. in fi. qui aiunt, id ei minimè licuisse, quia illud mediū nō erat necessarium simpliciter, sed ex malignitate præcipientis. Cæterum nimis durum videtur, hominem in his angustijs constitutum, non posse sibi consulere, cū magis minus malum eligere ad euitandum maius, quàm velle dānum inferre videatur, & prudentiam magis, quàm violentiam, exerceat, iuxta text. in cap. duo mala. 13. distinct. quia, vt inquit Aristot. lib. 5. Ethicorum, cap. 3. minus malum respectu maioris mali habet speciem boni. Itaque verius videtur in hoc Clitū non peccasse, cum perinde passus fuerit inuitus, ac si ab alio mutilaretur: licereque cuicumque si ei daretur optio, malle sibi ipsi minus aliquod damnum inferre, quàm ab alio maius damnum pati. Id quod sentit S. Thom. in 2. 2. q. 64. art. 4. in 3. argu. & tradit Nauarr. de restitut. lib. 2. c. 3. nu. 98. Nam amputare manum vincitam, vt liceat fugere, vel de muro custodia defilire, non est medium necessarium simpliciter, sed ex accidenti vinculorum, & carceris, & tamen licet, vt dictum est. Et

quemadmodum licet membrum abscindere, cum imminet vitæ vis morbi, ita debet licere, cum imminet vis extrinseca. Expendo pro hac sententia doctrinam Doctorum in capit. maritum. 33. dist. vbi cum text. dicat esse irregularem, qui semetipsum quolibet corporis sui membro indignatione aliqua, vel iusto, vel iniusto timore superatus truncauerit: subdunt, intelligendum esse, si ex indignatione sibi amputat membrum, licet moueatur iusto, vel iniusto timore, non si ex deliberatione, & consilio. Ita post alios Præposit. ibi nu. 2. ergo membrū sibi amputare ex deliberatione, & cōsilio, aliquo timore imminente, non est illicitum.

8 Alter casus est in modica percussione, & damno, potest enim secundum communem, quisque se ipsum a lapa aliana percussione modica percutere, & barbas, siue capillos sibi vellere sine peccato. Bart. in l. 1. §. vsque ad eod. nu. me. 2. & ibi Alberic. ff. de iniuri. Abbas, & Fely. in cap. contingit. de sentent. excommunic. Fely. in cap. solitæ. num. 2. ad fin. de maior. & obediens. Hippoly. in Rub. de fideiussor. num. 241. Nauarr. in Manuali. cap. 15. num. 11. vbi de tundente sibi pectus zelo deuotionis, & de fumente disciplinas. Archidiacon. numero quinto. in capit. qui diuina. decimatercia quæst. 2. Gregorius Lopez gloss. prima. in l. 44. tit. 4. part. 1. quod

quod videtur intelligendum de eo, qui iocose, aut alias sine ira, & impatientia eiusmodi leues percussiones sibi infligeret: nam secus esset in eo, qui præ impatientia id admitteret, quia peccaret plus, & minus, secundum gradum iræ, & impatientiæ.

9 Cæterum aduersus prædictā communē sententiam vrget Cōcilium Toletanum tertium. c. 22. relatum in d. cap. qui diuina. 13. q. 2. illis verbis. *Nam funebre carmen, quod vulgo defunctis cantari solet, vel in pectoribus se, aut proximos aut familias cadere, omninò prohibemus.* Ex quo textu, & ex cap. quā præposterum. c. vbi cunque cap. habent forsitam. ead. causa, & quæst. dæsumptæ sunt leges 43. & 44. tit. 4. parti. 1. quæ id etiam prohibent. & l. 7. tit. 1. lib. 1. ordi. nam. hodie l. 8. tit. 1. lib. 1. Recopil. & iterum l. 2. in fi. tit. 5. lib. 5. Recopilat. quæ pœnas imponūt facies sibi deformantibus, barbam, & capillos vellentibus, ex quibus apparet: earum oblitum Couar. in regula peccatū. 2. part. §. 2. n. 5. dixisse, huiusmodi talia facientes, malè agere, nulla tamē exteriori lege puniri. Quod sequuntur Fran. de Alcocer de ludo. c. 50. concl. 6. Carroz. in trac. de locato, & cōducto. tit. de mercede remuneratoria. nu. 163.

Videntur tamen illæ leges loqui in casu specialium eorum, qui ob luctum mortuorum hæc sibi infligunt: quia impium videtur,

& quasi de alia vita, & resurrectione mortuorum quædam desperatio, mortuos immoderatè lugere. Ideoque sæpius condemnatur à sacris Doctoribus, Christo. homilia 6. in ca. 4. epist. 1. Diui Pauli ad Thessalon. & hom. mil. 4. 1. in cap. 15. 1. ad Corinth. & homil. 4. in c. 1. ad Philippenf. & homil. 4. in c. 2. ad Hebr. Tertull. libro de patientia. Cyprian. ser. 4. de mortal. August. serm. 1. de consolat. cap. 3. & 4. Hieron. in regula monach. in epitaphio Nepotiani ad Heliod. Ideo scribitur Hierem. ca. 22. *Nolite flere mortuum, nec lugeatis super eum fleitu.* Et leuit. cap. 19. *Super mortuo non incidetis carnes vestras, neq; figuras aliquas, aut stygmata facietis vobis.* Quod explicat Augusti. q. 71. in Leuit.

10 Itaque tametsi aliquis se leuiter percuteret, barbam velleret, extra illum casum, pœnæ dictarum legum locum habere non possent. Imò & in eo ipso casu, qui talia agunt, licet malè agant non tamen peccant mortaliter: vt aiunt Archidiac. & Gragor. Lopez. vbi supra, inde inferentes, quod non debet Episcopus hoc prohibere sub excommunicatione, sed tantum dissuadere.

11 Pro quibus expendo, quod in omni materia exiguitas excusat à peccato mortali. S. Thomas in 2. 2. q. 3. artic. 5. Nauarr. in Manuali cap. 11. num. 4. quod est addendum ad plura, quæ in hanc rem congerunt, Tirraquel. in tractatu

de iudicio in rebus exiguis ferē do. & Loazes in allegatione pro oppido de Mula.

Limitant autem hoc Archid. & Grego. Lopez, nisi quis ex desperatione eiusmodi leuia sibi infligeret, quo casu mortaliter peccaret.

S V M M A R I A

Ex Capite sequenti.

- 1 Occidens volentem, pœna ordinaria plectendus est.
- 2 Maritus occidendo adulteram, peccat mortaliter, sed in foro exteriori nō punitur.
- 3 Neque filius, qui iussu illius occidit, & quid de alijs.
- 4 Qui potest vindictam propria auctoritate sumere, non potest alteri eā committere.
- 5 Occidere volentem, grauius delictū est, quam reluctātem.
- 6 Propinqui occidentes suspēdendum, vt subtrahant infamia, puniendi sunt pœna ordinaria.
- 7 Consanguinei vltro occisi, possunt accusare occisorem, non obstante consensu illius.
- 8 Pactum, quod si quis illud, vel illud in futurum fecerit, possit vulnerari, non valet.
- 9 Pactum quod offensus possit facere cōpetentem vindictam, non valet.
- 10 Neque iuramento confirmatur.
- 11 Expenditur iudicium Solimani.
- 12 Vulneratus ipse accusare potest vulnerantē, nō obstante predicto pacto.
- 13 Vulnerans non excusatur licet vulneratus consenserit vulnerari.

- 14 Nisi medicina causa vulnerauit.
- 15 Dum tamē verē fuerit opus sectione.
- 16 Vel si vulneratus coegisset aliquem se vulnerare.
- 17 An ipse, consentiens vulnerari, possit accusare vulnerantem.
- 18 Percutiens leuiter consentientem non punitur.
- 19 Neque ex officio.
- 20 Respublica quatenus æquiparetur patri.
- 21 Rex potest punire iniuriantem officialem Regium volentem.
- 22 Clericum vltro nec percussus incurrit excommunicationem.
- 23 Qui olim cōsensit in futurum, si quid tale fecerit, a lapidis cedi potest talia facientem postea accusare, quia non tenuit pactum.
- 24 Cadauer suum potest quis legare pro anatome faciendā.
- 25 Consensus, siue remissio partis post vulnus illatum, quid operetur, remissis: e.

C A P V T XII.

Neminem consentire posse vt occidatur, vel vulneretur.

Adem ratione qua definitur, neminem posse se occidere, vel vulnerare, definiendum est, an possit consentire, quod percutiatur, aut occidatur ab alio: & inde contemplandum, an ille qui vltro nec percussus, & volentem percussit, vel occidit, pœna ordinaria plectendus sit. Quæ quæstio quia in plura veluti mēbra deducit,

ali-

aliquot consideratis casibus explicanda est.

- 1 Primus casus est, cum quis volentem occidit, & quæritur, an pœna ordinaria sit plectendus: & in hoc casu prompta affirmatio est. Ita à fortiori sentiunt Bartol. & sequaces referendi inferius in casu 5. dum volunt percutientem eum, qui consensit, esse puniendum pœna ordinaria: nā grauius est occidere, quā percutere. Et in his terminis de occidente loquuntur Hippol. in l. 1. ff. ad leg. Cor. de sicar. n. 2. & in Rub. ff. de fideiussor. nu. 241. Carer. in Pract. titu. de homicidio. q. 1. nu. 1. Petr. Plaza in Epit. delict. c. 23. n. 21. Iacobus Boule ne in Repet. tex. in l. capitalium. §. famosos. nu. 84. ff. de penis. Ludouic. Molina de iust. & iur. trac. 1. disp. 11. vbi ait, hos non solum peccare contra charitatem, verum etiam cōtra iustitiam. Petr. de Aragon. in 2. 2. q. 64. art. 5. in solut. ad 2. argumentum.

Rationem esse ait Plaza, quia cum nemo sit dominus vitæ suæ. Iuxta illud Sapient. ca. 16. Tu es Domine, qui vitæ, & mortis habes potestatem. Cumq; nemo possit se ipsum occidere. c. si nō licet 23. q. 5. nō poterit potestatem mortis suæ alij facere. Etenim regula iuris est, vt qui non potest aliquid per se facere, non possit facienti cōsentire. I. filium habeo, ff. ad Macedonia. l. qui aliena. §. quamquam, ff. de nego. gest. cum si. Vnde cū nemo possit se occi-

dere, nullius effectus erit cōsentus præstitus se occidenti, ac proinde nullam ei pariet excusationem.

Secundum hanc sniam iudicauit Dauid 2. Reg. c. 1. vbi Amalecites ille iuuenis, qui se occidisse Saulem mentitus est, apertè narrabat, non solum consentientem, sed rogantem, ac non valentem euadere, beneficij loco occidisse. Et tamen vocans Dauid vnum de pueris suis, ait, accedens irruere in eum, qui percussit illū, & mortuus est. Et ait ad eū Dauid: sanguis tuus super caput tuum, os enim tuum loquutū est aduersum te, dicēs, ego interfeci Christū Domini. Quem textū ad hanc rem perpēdit S. Tho. 3. par. q. 47. arti. 6. ad 3. Simile est, quod scribit Gregor. Turon. lib. 5. Gailenum quendam abscissis manibus, auribus, naribus, pedibusq; occisum fuisse, eò quòd Merouetum filiū Chilperici Regis Francorum occidisset, quāuis imperantem, & suadentem, ne in patris potestatem perueniret. Possētq; eadem ratione defendi iudiciū Domitiani, q̄ Epaphroditum à libellis Neroni capitali pœna dānauit, q̄ post destitutionem Nero in adipiscendā morte manu eius adiutus existimabatur. Vt est apud Suetonium in Domitiano. c. 14. Neque regula iuris, quod volenti non fiat iniuria: hic pōt negotiū face- re, siquidē non agimus de vindicta priuata illius, qui occisus est sed de vindicta publica. Facit

etiam textus in l. qui cœtu. §. fin. ff. ad leg. Iul. de vi publica. Tametsi eiusmodi factum laudet Valer. Maxim. lib. 6. c. 8. ubi de C. Marij seruo, qui dominum iubētem interemit, ait: *Cuius dextera tam opportunum ministerium nihil eorum pietati cedit, à quibus salus dominorum protecta est.*

Cæterum prædictæ resolutioni aduersari videtur argumentū ipsum Doctorum, qui argumentantur ex persona se occidentis ad eum qui occidit volētem. Ex quo sequitur, neminem posse volentem occidere: non tamen sequitur, si volentem occidat, puniendum esse. Quinimò contrarium eo argumento videtur inferri, siquidē, tametsi nemo possit seipsum occidere, si tamen se occidat, in foro exteriori nō punitur: vt dictum est c. 3. & dicitur c. 23. ergo eodem modo non esset puniendus, qui volētem occidit. Adduciq; in eam rem potest non leue argumētum, quod maritus, cui re vera, non licet vxorem adulterā occidere, peccat enim si occidit. Iuxta glos. receptam in c. inter hæc 33. quæst. 2. & quæ plenè adducunt Couaruias 2. par. desponsalibus capi. 7. §. 7. num. 8. Anton. de Burgos. in cap. quæ in Ecclesiarum. num. 155. de constit. si tamen eam occidat, non punitur, propter illum magnum, ac iustum dolorē. l. 1. ff. de adulter. l. 13. tit. 17. par. 7. si committit filio, quod occidat vxorem in adulterio depre-

hensam, illeque occidat, pariter non punitur. l. Gracchus. C. ad leg. Iul. de adulter. ibi. *Idemq; filij eius, qui patri paruerunt, præstā dum.* Ex quo tex. notant ibidem communiter Docto. & alij plures, quos citant Tiraquel. in præfatione ad l. si vnquam. C. de reuoc. donat. num. 16. Anton. Gomez. in l. 20. Tauri. num. 61. Ergo qui aliquid facere non potest, sed si faciat, non punitur, si alij cōmittat, quod faciat, neq; iste punietur. Ac proinde dicēdum videretur, quema dmodum non punitur occidens seipsum, non esse puniendum illum, cui commisit occisus, quod se occideret.

Sed non est recedendum à cōmuni, & verissima sententia, comprobata iudicio David viri sanctissimi. Et pro responsione ad ea, quæ obiecta sunt, occurrunt multa, propter quæ, tametsi se occidenti nulla pœna in exteriori foro imponatur, volentem occidens nihilominus puniendus sit. Primò quod mortuus non sentit, ideo non punitur, quia non sequitur pœnam finis propter quem solet imponi, auertendi à delictis animū. Nam qui amore vitæ, & inferni timore à sui nece non deterretur, proculdubio floci pendet quamlibet pœnam, quæ post mortem suam ei possit imponi. Qui volentem occidit, superest vt puniatur. Neque in eo alia regula procedit, quod omne cri-

men

men morte finiatur. Vt videtur considerasse ad hanc rē Igneus in l. 1. §. si sibi manus. nu. 54. ff. ad Syllan. Deinde, quod qui se occidit, infans, & à mente omnino abalienatus credi potest, qui alium etiam volentem occidit, non item. Tertiò, quod se occidens temeritatis suæ satis luisse pœnas videtur, plectitur enim delictum istud, dum fit, ipsumque est sui ipsius pœna, volentem occidens nulla pœna affectus, nisi puniatur, nocens & impunitus abibit. Postremò, quod de innata viuendi cupiditate credi potest, pro se quemquam consilium capturum, quod si secus aliquando eueniat, potius miseratione, quam pœna is dignus videtur. Quidquid enim apud hominē pro vita dici potest, (vt ait Quintilianus) dubium non est, quin prius ipsa sibi vita dixerit, hoc autem cessat in occidente alium etiā volentem. Ideo oportet grauius statuere in eam, qui à patrandō delicto non reuocatur affectu. Similis est consideratio Papiniani in l. neq; in ea. 22. §. occidere, ff. ad leg. Iul. de adult.

Neque quod adductum est, de iubente filium adulterā vxorem occidere, quidquam vrget. Quia aut verum non est, vt volunt Fortunius Gracia in l. veluti, ff. de iusti. & iur. Couaru. d. 2. par. de spons. cap. 7. §. 7. nume. 5. & tex. in d. l. Gracchus. intelligē-

4 dus est de de filio opem ferente

patri. Nam vt ait Paul. in l. reflectionis. ff. communia præd. per tex. ibi, qui potest aliquem occidere, potest socios & amicos ad id facinus assumere. Aut speciale est in filio, vt vult communis Doctorum sententia. Et extra eū casum, nemo qui potest vindictā propria autoritate fumere, potest eam alteri committere. l. seruus si hæredi. ff. de statu liber. ibi *persona duntaxat eius*: gl. recepta in l. cum fundū, ff. de vi & vi arm. quam omnes sequuntur, vt per supra citatos, & Tiraquel. de retract. lignag. §. 26. glo. 1. nu. 65. Vnde sine dubio occidens consentientē, pœna ordinaria afficiendus erit.

5 Quinimò si attentius pensites grauius delictū, est occidere volentem, quā nolentē & repugnātem, ideo acrius dēt puniri. Aut .n. inimicū, vel sibi aliqua de causa meritū volentē quis occidit, et planè immane, ac barbarū fuit supplicē inimicū occidere. Neq; tūc credi dēt, consensisse illū occidi, sed magis voluisse ea supplicē deditioe animū inimici placare. Bis ergo peccat iste volentē occidēs, & q̄ occidit et q̄ tā duris est p̄cordijs, vt nō moueatur tā notabili inimici subiectione. Aut non inimicū, aut aliās quicūq; meritū volentem quis occidit, & ferinum fuit, infanæ voluntatē acquiescere, arguitque atrox, & sanguinolentum hominis ingeniū, de quo maximè timendū sit, multis exitio futurum, qui

nulla

nulla ira, nullo odio, nullauè alia perturbatione excecatus hominis vitam perdat, quem magis inuitum fernare debuerat cap. qui emendat. 45. distin. Ea fuit mens Areopagitarum, qui damnarunt puertum coturnicum oculos eruentem, quia signum esset perniciosissimæ mentis, multisque malo futuræ, si adoleuisset Vti est apud Fabium Quintilianum lib. 5. oratoriarum instit. c. 9. Et tamen si Hippoly. in l. 4. §. fi. nu. 18. ff. ad leg. Cornel. de fcar. minus delictum credat castrare volentem, quam nolentem, occidere volentem maius crimē est.

6 Ex hoc casu infertur, illos cōsanguineos, qui venenum subministrant cōsanguineis ad mortem condemnatis, ne furca ignominiosè suspendantur, vt parricidas esse puniēdos. Cuiusmodi fuit frater illius aromatarij Veneti, qui amitam occiderat, qui cum impetrasset eum alloqui, & deosculari posse, antequam suspenderetur, ore indidit in os nucem auellanam plenam veneno, quam ille deglutiit, & sic perijt. Cuius crudele, & impium facinus valdè miratus sum, siquidem vt euitaret breuem pudorem in æternos iufervi cruciatus animā fratris moribūdi demerfit. Hunc sanè magis ad gētilitatem, quam ad Christianismum accedentem morte turpissima dignas adhuc non luere pēnas, videor merito censere: cum Bal. nu. 5. in l. libertas. ff. de statu homin. Felyn. in fi-

nal. verb. Anania nume. 6. in cap. cum iuramento de homicid. Marfil. Singul. 150. Menoch. casu 285. num. 5. Decian. lib. 9. tract. criminal. c. 2. nu. 33. & cap. 4. num. 14. Plaza de delictis. cap. 36. nu. 20. Bologneto in l. imperium. num. 37. ff. de iurisd. omn. iudic. Quocirca indignam homine Christiano cautelam Sapientie in ead. l. imperium. n. 7. nemo negauit, qui pro cōsanguineis nolentibus cōsanguineum suspendi, cautelam esse ait, vt curent in carcere veneno occidi, quia, inquit, mortuus nō poterit suspendi. In quo etiā decipitur, prout tradimus infrā capitulo 23.

7 Secundus casus, est eisdem terminis retentis, cum quæritur, an propinqui hæredes uē occisi accusare possint hunc homicidam volētis: & Doctores dum volunt illum puniendum esse pœna ordinaria, dumque adducūt, neminem esse membrorum suorum dōminum, apertè sentiunt posse. Et quidem quoad eos, qui suo nomine agere possunt iniuriarum, nullum dubium est, cum propriam eorum iniuriam prosequantur. l. 1. §. vsque ad eod. l. si quis seruum. ff. de iniurijs. quoad cæteros, licet maior videatur dubitatio, idem credimus.

8 Tertius casus est, cum quis cōsensit, vt in futurum si quid tale fecerit, vulneretur, ita vt si uē os, si uē cutis frangatur, & postea ab eo, cui cōsensit, vulneratus est, hoc casu istum cōsensum, & hanc pactionem

pactionem non valere, & percussorem non esse excusatū, sed puniendum pœna ordinaria: scribit Bart. in l. 1. §. vsque ad eod. nu. 3. ff. de iniurijs. inferens, non valere illam pactionē, quod si me inueneris in vinea tua, possis me vulnerare. Idem tradunt Bald. in l. vt vim. nu. 33. ff. de iustitia, & iure. Guiliel. de Cuneo. Bal. nu. 1. Angel. nu. 2. Alberic. Fulgos. & alij in l. si vnus. §. pactione quæ turpem. ff. de pactis. & ibi. Pau. Cast. qui legit cum §. illud nulla. nu. 6. Iason in l. cum donationis. num. 3. C. de transact. Ang. Are. in tractat. maleficio. in par. contra voluntatem dicti Titij. nu. 1. ad fi. & ibidem. August. Arimin. in ad ditio. paulo post medium. Dec. nu. 7. in l. nemo fraudare 187. ff. de regulis iur. Ripa in l. obligatione. nu. 22. ff. de pign. Villalpando in l. 22. tit. 1. p. 7. §. 55. num. 3. Tibe. Decia. li. 9. tra. cri. c. 1. n. 30.

Horum primum fundamentū est, quod nemo potest se ipsum vulnerare, ac proinde nec consentire, quod vulneretur ab alio. ex regula l. filium habeo. ff. ad Macedon. Et quemadmodum ipse puniretur, si se vulneraret, puniendus est ille, cui permisit, quia in iniurijs, quæ habent lædere corpus, non est in potestate partis facere, ne sit crimen. Barto. nu. 17. in l. transigere. C. de transactionibus.

Alterum, quod eiusmodi pactionem sapiat concessionem iurisdictionis, quæ neque à priuato

concedi potest. l. priuatorum. C. de iurisd. omn. indic. neque per priuatum potest exerceri. l. non est singulis 137. ff. de reg. iur.

Tertium, quod dolus futurus remitti non potest, neque valet turpe pactū, quod ad delinquendum inuitat. l. iuris gentium. §. si paciscar. l. si vnus. §. illud nulla. ff. de pactis. l. conuenire. ff. de pactis dotalibus. cap. quemadmodū. de iure iur. egregius tex. in l. si à reo 71. §. id quod vulgo. ff. de fideiussoribus.

9 Huic casui affine est, quod notat Bald. per hoc tertium suprā proximum fundamentum, & per Glossa ibi. in l. is penes. Cod. depositio. non valere pactum, quod offensus possit facere cōpetentem vindictam. Vnde cernis, etiam si quis delinquat, & iniuste agat, tamen non posse in supplicium eius delicti, validari eiusmodi ex suo consensu potestatem priuato datam, se cus esset, si iudici, vt infrā dicimus cap. 14. nu. vlt. Inde Tiberi. Decia. lib. 9. tract. criminal. c. 1. n. 32. testatur, se vidisse maritū vxoricidā in exiliū missum, tamen si vxorem in adulterio deprehendisset, produceretq; chyrographum, manu, & sanguine mulieris aliās sibi factum, dum illam in adulterio deprehēderet, quo ei licentiam dabat se occidendi si iterum in idem crimen incurrerat. Verum non sat percipio, qua ratione is punitus sit, cum marito sit impunè occidere vxorem.

rem in adulterio deprensam.

10 Sed in re nostra addo, eiusmodi pactum neque iuramento confirmari, ut vult cordatè Baldus in Authentic. sacramenta puberum. nume. 1. C. si aduers. venditio. cuius verba refert præstat, ait enim. *Item fallit, quando iurat de non habenda querela maleficij, puta offensus, dum vellet se vendicare, composuit cum aduersario suo, quod si contingeret, se competenter vendicare, quod ille non acciperet eum, et ita fuit iuratum, certè istud iuramentum non valet, quia est contra publicam utilitatem, nam rigor publicæ discipline vult maleficia puniri. sup. de Iudæis. l. nullus. et ff. de publicanis. l. licitatio. §. quod illicitè. et ff. ad l. Aquil. l. ita vulneratus. Et ita si due ciuitates habuerunt inter se guerram, & dum faciunt pacem, opponunt pactum, quod liceat alteri se vendicare, uel rumpere fœdera pacis, istud pactum non valet.* Hactenus Bald. Quem sequitur Imola in cap. cum cõringat. in 1. memb. de iureiur. Angel. in tract. malefic. in parte contra voluntatem dicti Titij. num. 3. Ripa n. 22. in l. obligatione. ff. de pignor. Villalpando in l. 22. titu. 1. part. 7. §. 55. nu. 3. Alexan. in additio. ad Bar. in l. 1. §. vsq; adeo. ff. de iniurijs.

11 Apparet ex prædictis, non valuisse pactum illud, in quo tamè dijudicando Turca Solimanus actu eludit improbum creditore quem sine fuce debebat repellere. Referunt Petrus Herodius lib. 2. decretorum. titu. de rebus

creditus. cap. 3. & Martinus Delricus in Præambulis. lib. 4. disquisition. magic. Licet aliqualiter diuersè ipse referam verbis Herodij, qui sic ait. *Turca pecuniam dederat Christiano sub vsuris, & præterea sub hac lege, ut ad diem pecunia non soluta, christianus vntiam carnis, qua parte corporis sui creditor eam auferre vellet, pateretur eximi, dum sine periculo vite debitoris accideret. Pecunia ad diem non soluta ex pacto vntia petebatur, non minus valere hanc pactionem, quam cum pro pecunia corpus suum debitor obligat. Sed & eam veteri legi Romanorum conuenire, que inter plures creditores sectionem, & partitionem corporis debitoris indicatum non soluentis admittebat. Debitor contra, pactionem istam esse illicitam, & contra bonos mores, liberum hominem non esse tamen dominum membrorum suorum, quod si lex antiqua de nexis iniquissima esse visa est, quid hæc pactione, aut hæc potius carnificina. Itaque ne ipsis quidem auctoribus placuisse, nã discessum, & partium neminem apud Romanos nec legi, nec audiri. Causa ad Turcarum Principem delata, Princeps ubi animaduertit creditorem adeo morosum, ut à conditione, & lege nollet penitus dimoueri: ita absoluit negotium. Iussit nosaculam asferri, & creditorem sua manu, ipsum enim non alium conuenisse, & vnica sectione, quia pacto vnticum factum continetur, vntiam capere, hac lege, ut siue plus, siue minus secuisset, ei capitale esset: si plus, quia sciens prudensq; alteri vulnus, & iniuriam attulisset:*

si mi-

si minus, quia & præter legem conditionis attulisset, creditor anceps difficultate executionis recessit à conuentione. Itaque debitor liberatus est ea parte. Hactenus ille. Lex tamen duodecim tabularum, quæ secari debitorem permittebat, addidit. *Si plus minusve secuerint, sine fraude esto.* Refert post alios Menoch. de arbitr. casu 183. num. 5.

Quartus casus est eisdem terminis retentis, cum quaritur, an ipse vulneratus, qui pactionem iniuit, licentiamque concessit, possit percussorem suum accusare. Et videtur, quod non, quia iniuria nulla fit volenti, & consentienti l. 1. §. vsque adeo, ff. de iniurijs. & ita sentit Angel. in l. si vnus. §. pacta quæ turpem. ff. de pactis. Augusti. Arimi in addit. ad alterum Ang. in tract. maleficiorum. in parte contra voluntatem dicti Titij. Quodque sufficiat, olim voluisse, licet tunc cum creditur, nolit, videtur posse probari ex l. in diem 9. ff. de aqua plu. arcend. in illis verbis. *Ideo autem voluntas exigitur, ne dominus ignorans iniuriam accipiat, nullam enim videri potest iniuriam accepisse, qui semel voluit.*

12 Contrarium, imò eundem ipsum accusare posse, sentiunt omnes in dicto §. pacta quæ turpem, Bartol. in dicto §. vsque adeo. numero 4. Bald. in dicta Authentic. sacramenta puberum. Decius numero secundo in l. nec ex prætorio 27. ff. de reg. iur. & omnes ci-

tati in præced. casu. Qui videtur ex eo moueri, quod illa regula iniuria non fit volenti, tunc videtur procedere, cum vult de præfenti, eo tempore quo fit iniuria, secus si olim permittit, & de præfenti repugnat, quia ille antiquus consensus nullus fuit, idèd nullum effectum produxit, & perinde haberi debet, ac si nunquam consensisset. Ita dolus præfens remitti potest, & remitti videtur à sciente, neque postea conqueri potest. l. cum donationis. C. de transactio. dolus futurus remitti non potest, & qui remisit, agere non impeditur. l. si vnus. §. illud nulla. ff. de pactis. Sed cum huic rationi obstat tex. in d. l. in diem. ff. de aqua pluui. arcend. securius est dicere, consentire neminem posse, ut vulneretur: ac proinde nihil operari consensum, siue olim, siue nunc præstitum, iuxta ea, quæ in quinto & sexto casu dicemus. Eandem sententiam noua ratione confirmo, quod nunquam ille qui olim permittit, si illud vel illud egerit, vulnerari, credendus est consensisse percuti, neque putasse id esse vnquam effectum complendum, sed magis sperasse æquum & misericordem sibi futurum aduersarium, argum. tex. in cap. Quintauallis. de iureiuran. l. si libertus. ff. de operis liberto. l. 23. tit. 24. part. 3. cum his, quæ latius adducimus cap. seq. Est ergo secundum hos aduersus Ang. tenendum, tã quoad accusationem cri-

mi-

minalem, quam quoad interes-
se ciuile.

13 Quintus casus est, cum quis
consentit, se nunc & de presenti
vulnerari, & queritur, an consen-
sus teneat, & percussus excuse-
tur, an adhuc pena ordinaria ple-
ctendus sit. Mouet dubitationē,
quod posteriora duo illa funda-
menta casus tertij in hoc casu vi-
dentur cessare. Nihilominus cō-
munis sententia est, istum non
esse excusatum, sed pœna ordi-
naria esse plectendum. Ita Bart.
nu. 2. Angel. de Perus. Alberi. &
alij in l. 1. §. vsque ad eod. ff. de iniu-
rijs Bart. nu. 7. in l. cum seruus, ff.
de condi. caus. dat. Abbas nu.
2. Felyn. colum. 1. in cap. contin-
git. el. 1. de sent. excom. Felyn. in
c. solitæ. num. 2. ad fin. de maior.
& obed. Ang. Aretin. & August.
Arimin. loco suprâ citato. Ang.
Perus. in l. si vnus. §. pacta quæ
turpem. ff. de pact. Hippolyt. in
Rubr. ff. de fideiussor. nume. 241.
& in l. 1. n. me. 2. ff. ad leg. Corn.
de ficar. Ioson in §. actiones au-
tem. num. 68. Instit. de actionib.
Decius num. 8. Cagnol. num. 15.
in l. nemo fraudare, ff. de regul.
iuris. Petrus Plaza in epitome
delictorum. cap. 23. nu. 1. Carer.
in Praxi tit. de homicid. quæst. 1.
num. 1. Francisc. Marc. decis. 879.
nume. 3. par. 2. Andræas Gail. de
pace publica. lib. 2. cap. 2. nu. 17.
Tiber. Decian. lib. 9. tract. crimi.
capit. 1. nume. 29. S. Thomas in
2. 2. quæstio. 65. articu. 1. in
corpore.

Mouentur isti ex priori sibi
fundamento casus tertij, quod
se ipsum vulnerare nemo possit,
ideò neque alij consentire, vt se
vulneret. l. filium, ff. ad Macedo-
nian. Adde pro eis casum, quem
ipsi non adducunt, in l. 4. §. idem
Diuus. ff. ad leg. Corn. de ficar.
vbi ex rescripto Diui Hadriani
Ulpian. retulit hæc verba. *Nemo
enim liberum seruumque inuitum sine
temeritate castrare debet, nec quis se sponte
castrandum præbere debet. At si
quis aduersus edictum meum fecerit,
medico qui exciderit, capitale erit,
item ei, qui se sponte excidendū præ-
buerit.* Quem tex. ibidem ad hæc
rem perpendit Hippolyt. Mar-
num. 8.

14 Recipit hæc conclusio limita-
tionem, ne procedat in eo, qui
medicinæ causa vulnerauit, siue
execuit volentem. Angel. Peru-
sin. in l. 1. §. vsque ad eod. ff. de iniu-
Augustin. Ariminen. in additio.
ad alterum Angelum in tractatu
maleficio. in parte contra volun-
tatem dicti Titij. propè finem.
Francisc. Marc. dicta decisione
879. nu. 3. S. Thomas vbi supra,
pro quib. est textus in c. si quis
à medicis. & in cap. si quis pro
agritudine. 55. distinct. & addu-
cta in cap. præcedenti, quodque
communiter notant Bartol. &
Docto. in l. omnes populi. ff. de
iusti. & iur. chyrurgum qui secta
vena sanguinem fudit, non tene-
ri pœna statuta aduersus fundē-
tem sanguinem in palatio. Qua
de re, & Alciat. lib. 1. de verbor.
signi-

significatio. numero 14. & alij
alibi.

15 Hæc etiam limitatio intelligē-
da est, si verè medica manu fue-
rit opus, nō si ita simulatū fuit,
ac color quæsitus: ideò si chy-
rurgus et volentis venam scidit
qui scissione non indigebat, sed
eo commento voluit vulnerare,
puniendus erit. Angel. nu. 1. Alex.
nu. 7. in l. quamuis, ff. de in ius vo-
can. facit in argumentum tex. in
l. cum hi. §. si cum is quidem, ff.
de transac. ibi. *Fingi enim lites po-
terunt.* & reliqua.

16 Euenit, cum essemus Matriti,
ex facto casus, in quò ipsa æqui-
tas (iudicio nostro) poscit præ-
dictam resolutionem limitari.
Adolescens nobilis dum Lusita-
no cuidam pauperi illudit, cœ-
pit interrogare, an Lusitani for-
tes sint, & ad bellandū strenui,
ille ait, negat nobilis, seque vel-
le quinquaginta occidere, per
iocū iactat, refellit Lusitanus, &
ille accipe gladiū, & mecū contē-
de, recusat, sed tandem cogitur,
etenim nobilis eiectis famulis
clauso hostio colapha Lusitano
impingit, vt indignetur, adiūgit
minas, gladium præbet, & altero-
tētat percutere, dicens, percutē-
tu me, si potes, ego enim remit-
to: coactus ille ensē accipit,
& vix brachio distenso oculum
eruit abdito vsque ad cerebrum.
ense, nobilis cadit exanimis,
ipse à fenestra defilit, sed capi-
tur, & in carcerem ducitur. Ec-
ce qui volentem percussit omni-

nō inculpabiliter, qui magis vi-
deri potest se defendisse, qui dū
vulnerauit, iniuriam passus est,
nequirit fugere, inclusus fuit, &
coactus, etiam metu mortis. Qd
enim non occidit, voluntatis
suz fuit, quod vulnerauit, casus
successi, culpa vulnerati, ensē
regebat, vt depelleret insultan-
tem, ille in ensē incurrit, erat
ei fatale, vt oculi perditione lu-
deret. Quis hunc non absoluat?
quis potius vulneratum iniuria-
rum non eodemtem? non aliter
certè, qui ob tutelam corporis
sui alium occidunt, excusantur.
Ideoq; si quispiam à Circumcel-
lionibus circumuentus, & ada-
ctus metu mortis aliquem ex il-
lis hæreticis occidisset, liberan-
dus erat. Iuxta ea, quæ tradunt
Bal. in cap. 1. §. iniuria. nume. 19.
de pace iuramento firman. Rimi-
nal. Iun. consil. 685. nume. 50. Ber-
tazolus consilio 209. nume. 13.
& alij alibi.

17 Sextus casus est, cum retentis
terminis præcedentis casus quæ-
ritur, vtrum ille ipse, qui se vul-
nerari passus est, possit vulneran-
tem accusare. Et Bartolus, An-
gel. Felyn. & alij in præcedenti
casu citati apertè sentiunt posse,
cum non tenuisse consensum
constet, & contra factum suum
inualidum cuiquam ire liceat. l.
quemadmodum, C. de agricol.
& censit. lib. 10. l. iubemus, §. sa-
nè. C. de sacros. Eceles.

Angelus autem in l. si vnus. §.
pacta quæ turpem, ff. de pactis.

Augustin. Ariminen. vbi supra. Decius num. 3. in l. nemo fraudare, ff. de regulis iuris. sentiunt, non posse hunc iniuriarum agere, quia volenti non fit iniuria. l. 1. §. vsque adeo, ff. de iniurijs. Idē vult Frācisus Brunus in tractatu de indicijs, & tortura. 2. par. quæst. 7. num. 9. dum ait, quod si iudex torturæ subijceret cōsentientem & volentem sine indi-
tijijs, non excusaretur à pœna in syndicato, sed excusaretur ab actione iniuriarum, & ab ipsius interesse. Sequitur Hippolyt. de Marsilijs in l. quæstionis habendæ. numero 7. ff. de quæstion. & in Practica. §. expedita. num. 57.

Et quidem videtur ne possit iniuriarum agere, hic enim iniuriam non accepit, quinimò deliquit, neque complicem, & sociū delicti accusare licet, l. si filium. 37. C. de liberal. caus. l. fina. C. de accusation. nisi vbi præcessit dolosa persuasio. l. vnica. C. de raptu virgin. Expendique possunt verba text. in dicta l. si filium, ibi. *Vtrisque socijs criminis accusator deest.* Contra quoque videtur posse, quid enim si se ira, dolore, vel desperatione percitum, extra mentem tunc fuisse dicat? ac proinde non debuisse percussorem non sanè voluntati acquiescere, quid si nō ex animo consensisse alleget, sed sperasse nihilominus se non percutiendum? vt euenire posset in eo qui fœminæ, quam deperibat, permetteret se percutere. Opor-

tet sanè hic iudicem facti circumstantias diligentissimè p̄sitare, ita vt propensior sit ad admittendam accusationem, vt est de mēte communis sententiæ.

81 Septimus casus est, cum quis nunc, & de præsentī consentit se colaphis, & alapis cædi, capillos, aut barbam sibi velli, vel aliquid aliud lenē vltro patitur, & quæritur, an is possit cædentem iniuriarum accusare. Et hoc casu Bartol. & Alberic. in d. l. i. §. vsque adeo, ff. de iniur. Abbas, Felyn. Hippolyt. ac cæteri, quos supra in quinto casu retulimus, negant posse. Idem affirmat Iacobus Boulene in Repet. tex. in l. capitalium. §. famulos. nu. 87. ff. de pœnis. Gandin. in tract. de malefic. tit. de pœnis reorum. nu. 18. quia volenti non fit iniuria, & cum eiusmodi leues percussiones ipse possit sibi inferre, iuxta dicta c. præce. potuit alijs permittere. Pro hac sententia videtur tex. in c. contingit. de sententia excomm. quatenus illam consuetudinem se supponendi aliquot percussionebus sustium inter laicos nō damnat, ac proinde videtur sentire posse quēquā se supponere eiusmodi percussionebus. Quod etiam vel ex eo suadet, quod hæc magis ad honorem videntur spectare, cuius vnusquisque dominus est, vt probamus lib. seq. c. 12. quam ad vitā, cuius non est dominus.

Decius autem in l. nemo fraudare. num. 8. ff. de reg. iur. ait rationem

tionem illam, quod nemo sit dominus membrorum suorum, etiā habere locum in alapa, quia corpori inferitur iniuria, licet cutis non inscindatur. Cui tamen facile respōdet communis, se vulnere, aut occidere prohibitum esse, alapam sibi impingere non esse prohibitum. Similiter Nauar. in Manuali. cap. 15. num. 11. licet fateatur posse quemquam eiusmodi leues percussiones sibi inferre, negat posse alijs permittere, & dicit esse de mente omnium, cum sit cōtra mentem omnium.

Rem hanc aliter explicat Co-uar. in regula peccatum. de reg. iur. lib. 6. par. 2. §. 2. nume. 5. dum ait talia consentientē malè agere, nulla tamē exteriori lege puniri. Sequuntur Alcocer in tract. de ludo. cap. 50. concl. 6. Vincen. Caroz. in tracta. locati, & conducti. tit. de mercede remuneratoria. num. 163. & ad l. ne cui. C. locati. quæst. 9. num. vlti. Vnde videtur resoluendum, & eum, qui volēti eiusmodi percussiones infligit, malè agere, nulla tamē exteriori lege puniri, ac proinde nec licere consentienti illum accusare. Neque oberit l. 8. titu. 1. lib. 1. Recopil. cum simil. quia, vt diximus cap. præced. loquuntur in casu speciali luctus mortuorū.

19 Octauus casus est, cum quæritur, an iste volentem leuiter cædēs, in terminis casus supra proximi possit ex officio puniri. Et hoc casu omnes in præcedentibus citati sentiunt non posse, ac

clarius expriment Bartol. num. 21 in d. §. vsque adeo. Decius num. 11. Cagnol. nu. 7. in l. nemo fraudare. ff. de reg. iur. quia per consensum tollitur crimen, & fit nō delictum. Vnde ex non delicto nullum ius potest esse adquisitū Reipublicæ.

Contrariū tenet expressè Gādinus in tract. de malefic. titu. de pœnis reorum. nu. 18. vbi ait, q̄ pro pœna applicanda communi pro sua iniuria debet, & potest puniri.

Mouetur primò, quia si quis offendat volentem, punitur. l. in lege. §. si. ff. ad leg. Cornel. de sicar. l. vnica. C. de raptu virgin. l. si qs. C. de fur. & seru. corrup. l. qui cœtum. §. si. ff. ad leg. Iul. de vi publ. Sed facile respondetur, ea iura loqui in tali offensione, quam sibi inferre potest, nos sumus in leui offensione, quam sibi quisque potest inferre.

Secundò, quia pœna, quæ debetur publico, non debet posse tolli priuatorum cōsensu, pactis vel dissimulatione. l. iuris gentium. §. si paciscar. ff. de pactis. Sed respondetur, quod hoc non procedit, quando per consensum efficitur, quod non sit delictum, vt in casu nostro.

20 Tertiò facit, quod Respublica æquiparatur patri. Bal. cons. 283. visa inquisitione contra commu-
m. lib. 1. col. 3. Pau. Castr. cons. 21. nume. 8. lib. 3. Menoch. consil. 28. nume. 32. Et in proprijs his terminis à patre ad Rempu-

blicam argumentatur Barto. nu. 2. in l. inter omnes. §. rectè. ff. de furtis. sed si filius volens cædatur, patri actio iniuriarum competit. d. l. 1. §. vsque adeò. & l. si quis seruum. ff. de iniurijs. ergo competit Reipublicæ aduersus eum qui volentem cædit. Respõderi tamen potest, ius Reipublicæ non esse tantum, ac tale, vt ius patris. Quemadmodum fenfit Aymon. cõf. 45. sub nu. 1. Etenim patri ipsi verè fit iniuria, cū fit iniuria filio, Reipublicæ nõ fit.

21 Vnde si ex iniuria alicui volenti facta, alteri resultaret iniuria, posset is iniuriarum agere, non obstante consensu iniuriati. Ideò si iniuria facta est officiali Regis volenti, potest nihilominus Rex punire iniuriantem. Vti aduersus Guiliel. ibi tenent Raynu. Paul. de Cast. nu. 8. Alex. nu. 14. in l. quamuis, ff. de in ius vocand. Carer. in Praxi. titu. de homicid. quæst. 1. num. 2. Petrus Plaza in Epi. delictor. cap. 23. num. 26. Decian. lib. 8. tract. crim. cap. 7. nu. 2. Petrus Barbosa in l. alia. §. eleganter. nu. 16. ff. solu. matri. per tex. in d. §. vsque adeò. & in d. l. si quis seruum.

22 Ita etiam clericum vltroneū percussus, pœnam incurrit excommunicationis, quia iniuriã irrogat Ecclesiæ, quam clericus remittere non potest. cap. cum desideres. cap. contingit. de senten. excomm. cap. si diligenti. de foro compet. cap. si is qui. 24. q. 4. cap. Salonitanæ. 63. distinct.

rationem hanc reddit text. in d. c. contingit. Vbi Innoc. III. Brachar. Episcopo circa clericos, qui corpora sua exponebant ali quot percussionibus fustium, ita respondet. *Nos autem fraternitati tuæ super hoc respondemus, quod huiusmodi manus iniectio, etsi non violenta, tamen iniuriosa videtur: cum ille canon non tam in fauorem clerici ordinati, quàm in fauorem ordinis clericalis fuerit promulgatus.* Notât Abbas nu. 4. Fely. nu. 1. Anchar. nu. 6. ibid. & alij, vt per Plazam, vbi supra nume. 25. Carer. loco citato. nu. 3. Decian. lib. 9. tracta. criminal. cap. 3. num. 4. in fine.

23 Nonus casus est, cum quis cõsentit, vt in futurum, si quid tale fecerit, flagris, alapaue cædatur, & postea cæditur tūc repugnās, & inuitus: & quæritur, an cædenti suffragetur præcedens consensus. Est autem ratio dubitandi, quæ fuit decidendi in præcedenti casu, quod iste, cum possit ea sibi infligere, potuit ita consentire. Bart. tamen in l. 1. §. vsque adeò. num. 5. ff. de iniur. negat cædenti suffragari huiusmodi consensum. Sequitur Iacobus Boule ne in Reperit. d. §. famosos. num. 87. Et ita est de mente omnium citatorum in hoc capite, quia pactum illud contra bonos mores non valuit ab initio, ideò nullus effectus ex eo resultare potuit, atque debet haberi, ac si nõ fuisset. l. non dubium. C. de legibus. Proinde iam erit verum inuitum cædi, sentiuntq; omnes, & ex officio,

ficio,

ficio, & ad instantiam patris istū posse puniri.

24 Quæ hucusq; diximus, neminem consentire posse, vt vulneretur, intelligenda sunt, quando viuus esset vulnerandus, secus si cõsentiret, vt post mortem. Ideò posset quis disponere, quod post mortē suam detur medicis eius cadauer ad faciendam anatomiã: posset etiam disponere, quod ex eius visceribus extrahatur cor, & portetur in aliquem locum. Cagnol. nume. 74. in l. Imperium ff. de iurisd. omn. iud. quod est intelligendum ex iustis, & honestis causis. Neque enim valeret consensus, quod libidini inimicorum exponeretur cadauer, quia etiam mortuo fit iniuria: vt notant omnes in l. 2. C. qui testam. fac. poss. neque vana voluntas illius, qui amicæ legaret cor, esset exequenda.

25 Quod si quis quærat, quid operetur cõsensus, siuè remissio aut transactio, à vulnerato vel hæredibus post vulnus illatū vel mortem sequutam habita: quæstio non est huius tractatus; a deundi sunt Doctores in l. transigere. C. de transactio. Iul. Clar. §. si. quæst. 58. Farinac. q. 4. nume. 31. & 32. Octau. Vulpell. in tract. de treuga, & pace. à q. 11. & maximè q. 21. & seq. eiusdem argumēti tractatum scripsit Nicolaus Moronus. Iure Hispano operatur, ne possit quis corporaliter puniri. l. 22. titu. 1. par. 7. potest tamen ad triremes cõdemnari. l. 10. tit.

24. lib. 8. Recopil. Qua de re ad eundi sunt Gregorius Lopez in dicta l. 22. & Villalpandus in eiusdem legis repetitione. Olan. in tractatu Antinomi. iuris. ciuil. & Regij. lit. A. nu. 33. Ant. Gomez. tomo 3. vari. cap. 3. nu. 56. Petrus Plaza in Epitome delictor. cap. 39. cum pluribus seqq. Ioan. Matienzo in l. 2. tit. 1. libro 5. Recopil. gloss. fi. & alij alibi. Non enim immoramur in his, quæ non sunt instituti nostri.

S V M M A R I A

Ex Capite sequenti.

- 1 *Pactum, quod offensus subiiciat se voluntati offensi, valet.*
- 2 *Arbiter nemo esse potest in causa propria, arbitrator potest.*
- 3 *Subiciens se voluntati offensi, videtur subijci vt bono viro, & ita in eum non potest statui, nisi quod bonus vir decerneret.*
- 4 *Etiã si distū sit, & subijcit se voluntati.*
- 5 *Offensus non potest iubere, quod vulneretur, vel abscindatur aliquod membrum.*
- 6 *Neque aliam pœnam corporalem, vel quasi corporalem imponere.*
- 7 *Neq; præceptū, ne exeat de ciuitate.*
- 8 *Neque vt in facie signetur.*
- 9 *Neque iubere inhonestã, aut nimis præiudicialia.*
- 10 *Submissio gratiæ cõtinet protestationē, quod gratiã spectat, ideò ea non sequuta dēt in pristinū ius reponi.*
- 11 *Cõsuetudo, & offendēs ponatur in potestate offensi, an, & quãdo valeat.*

C A P. XIII.

Quatenus offendens subijcere se possit voluntati offensi.

Dendet ex prædictis resolutione illius quæstionis, an valeat pactum, consuetudo vel statutum, quod offendens subijciat se voluntati offensi. Et quoad pactum valere, & ita posse pacisci, voluerunt Glo. in l. penult. ff. de arbit. Alberic. ibid. nu. 2. & in l. 1. C. ne quis in sua causa iudicet. nu. 1. & in l. 3. C. de dotis promiss. Bal. nu. 4. in c. 1. de lege Corradi. Anto. de Butrio nu. 3. Abbas nu. 1. Guid. Pap. nu. 2. Ioan. de Imol. nu. 2. Ioan. de Anania num. 3. Petrus de Anchar. nu. 2. in c. Quintauallis. de iureiur. Abbas num. 1. Fely. not. 1. in cap. cōtingit. de sent. excomm. Et quatenus gloss. in d. l. penult. ff. de arbitris. referunt & sequuntur, idem probare videntur Io. Bapt. Perusinus pronepos Bartoli in tract. de arbit. lib. 4. c. 16. nu. 3. Ioan. Bap. de S. Blasio in tract. de differ. inter arbitrum & arbitratorem. nume. 54. Ioan. Gutierrez alleg. 1. nume. 23.

Et cū huius snē duplex videatur esse difficultas, quod is cōstituat arbiter in re propria, quod esse non potest. l. si de re sua 56. ff. de arbitr. sicut nec iudex l. Iulianus. ff. de iudic. & quod alter de corpore suo disponat, quod

non licet: vtrique obuiam itur per supradictos.

² Ad primam dicunt, arbitrum quidem esse posse neminem in re propria, quia arbitria redacta sunt ad instar iudiciorum. l. 1. ff. de arbitr. vnde arbiter procedit iuris ordine seruato, & pronuntiat, quod nemini permittitur in propria causa, arbitratorem autem quemlibet constitui posse in re propria, quia arbitrator est quidam amicabile compositor, ad componendum ex æquitate partes, quod non repugnat in persona propria, maximè cum videatur data ei potestas tanquam bono viro. l. Tais. §. sorore. ff. de fideicommiss. libert. l. si libertus. ff. de operis liber. l. in personam. §. generaliter. ff. de reg. iur. Vnde frequenter occurrunt iura, in quibus in manibus, & arbitrio aduersarij relinquitur controversia. cap. sanè. c. veniens. de renuntiatione. cap. veniens. cap. Quintauallis. de iureiur. d. l. si libertus. l. in vendentis. C. de contrahen. emptio. cum mille similibus.

Ad alteram respondent, non minus frequenter in iure reperi, aliquem subijcere se voluntati offensi. tex. in d. cap. sanè, cap. veniens, de renuntiatione. vbi illi canonici subijciebāt se gratiæ, & misericordiæ capituli. tex. in cap. contingit. 36. de sen. excomm. vbi refertur, secundum morem Brachar. dioces. offendentes aliquem spontè se solitos subijcere

trigin-

triginta seu pluribus, aut paucioribus percussionibus fustium: & ea consuetudo inter laicos non damnatur, sed solum inter clericos propter decorè ordinis clericali. Tex. in d. cap. veniens. & cap. Quintauallis. de iureiur. vbi offendens iuravit obedire mandato offensi, & valuit iuramentum, tenereturq; obseruare, si ille iusta, & licita iussisset: vt inuit tex. & notat ibidem DD. Comprobarur etiam ex potestate, quam asserimus habere quæquam in se ipsum, dummodo se non occidat, aut vulneret, nihil enim prohibet, quin possit eam in alium transferre cum eodem temperamento.

³ Vnde limitant prædicti, & declarant hanc sententiã, vt huiusmodi arbitrium videatur concessum tanquam bono viro, tametsi dicatur, quod se subijcit eius voluntati. Vnde is iubere debet, quod bonus vir in eo casu iuberet, neq; poterit aliquid graue, aut inhonestum, aut nimis præiudiciale decernere, alioquin si quid tale voluerit, ad arbitrium boni viri erit per iudicem reducendum. Ita volunt omnes prædicti, Gloss. Salyce. & alij in l. 3. C. de dot. promiss. & in l. si sic. ff. de leg. 1. vbi Alexan. num. 16. & Iason nu. 30. Idem volunt Bart. nume. 1. Angel. nume. 2. in l. sed si vnus. 17. §. Prætor ait. ff. de iniur. Gloss. Bald. nume. 2. Alberic. nume. 2. in d. l. penult. ff. de arbitr. Innoc. in fin. Abbas

nume. 5. Ioan. Andr. nume. 9. Anani. nu. 6. in cap. veniens. de renuntiat. Alex. in l. centesimis 46. §. si ita stipulatus. nu. 9. ff. de verbor. obliga. Ias. in l. 2. §. voluntatem. num. 9. ff. sol. matri. Ioan. Faber in §. pretium. num. 9. Insti. de emp. & vendit. Guid. Pap. de cif. 495. Chafene. in Catalog. gloriæ mundi. 5. par. confid. 24. priuileg. 83. vbi ait, quod si quis se commisit gratiæ & misericordiæ principis, debet eum benignè tractare, quia verba sunt ciuilitè intelligenda. Quod etiam dixerat ante eum Ange. in l. ne cui. ff. de seruitut. & idem vult Iacobin. de Sãcto Georgio in inuestitura feudali. §. sed an princeps. nu. 6. speciali. 15. Falluntur autè isti, dum putant, esse hoc principis priuilegiũ, vel esse in eo speciale Lãfran. de Oriano in tract. de arbitris. quæst. 2. nu. 19. Ioan. Gutierrez alleg. 1. num. 23. Menoch. de arbitr. iud. q. 7. nu. 6.

Quorum sanè in hoc sententiã multis iuribus adiuuatur, text. in l. si libertus. ff. de operis libertor. Vbi scribit Celsus I. C. in hæc verba. *Si libertus ita iurauerit, dare se tot operas, quot patronus arbitratus sit, non aliter ratum est arbitrium, quam si equum arbitratus sit, & serere ea mēs est personam arbitrio substituentium, vt quia sperent eam retere arbitratorem, id faciant, non quæ vel immodicè obligari velint.* Text. in l. Tais. §. sorore. ff. de fideicommiss. liberta. l. si cū ea 3. C. de dot. promiss. l. veluti. ff. pro socio. l. si in

lege. ff. locati. l. hęc venditio. ff. de contrahen. emp. l. quamquam. ff. de ritu nuptiarum. Hoc idē volunt text. in cap. veniens. & in cap. quintaullis. de iureiuran. tex. optimus in l. 27. tit. 11. part. 3. cuius verba subiicio. *E demas decimos, que si alguno sobre demanda o contienda que oniere con otro, metiere supleyto en mano de su contendor, e iurare de facer lo que a quel le manda re, si este en cuya mano es aquel pleyto metido, mandare cosa desaguifada, a si como que non vaya mas en seruicio de su señor, o que non le ayude, o que non entre en corte del Rey, o que dege su muger, o que desherede sus hijos, o otra cosa de saguifada, seme jante destas, o mayor, non es tenuto de lo cumplir: ante es quitto del perjuro, escusandose por raçon del desaguifado, que le mandaron. Eso mismo decimos, si le mandaren sazer cosa, que non pueda complir: e esto se via, como si digese, que pechase a su contendor diez mill maravedis, e et non fuisse valioso de mill; o que le diese todo quanto auia, e fincasse el padre o desheredado de todo o dela mayor partida dello, o si le madassen tal cosa, que si le fuisse ante fecha entender, en ninguna guysa non la jurara.*

4 Et licet olim quidam antiqui tenuerint, si in voluntatem aduersarij diceretur, non posse agi de reductione ad arbitrium boni viri; quia verbum, voluntas, absolutum est, & liberum arbitrium significat. l. cum quidam. ff. de leg. 2. l. fideicommissaria libertas. ff. de fideicommiss. libertat. ab omni-

bus tamen ea sententiā expressa est, & merito, quia id cessat in compromissis, in quibus iustum & regulatum arbitrium denotat Bal. in c. quintaullis. in fine; de iureiur. omnes supra citati. Menochi. d. q. 7. nu. 4. & alij alibi.

5 In hoc ergo viri boni arbitrio illud veniet, ne membrum abscindatur, vel vulneretur. Abbas nu. 2. Fely. not. 1. in c. contingit. de sent. excom. Tum quia cum se quis nequeat vulnerare, sibi uel membrum abscindere, neque poterit id alij permittere. l. filiū habeo. ff. ad Macedo. neque in generali illa pactione includi potest id, quod in specie non fuisset permittendum, neque permitti potest. l. qui peculij. ff. de peculio. l. Lucius. §. ita respondit. ff. ad municipalem. Tum quia nemo cogitasse videri potest, talia sibi esse imponenda, & ea promissio ad incogitata extendenda non est. c. veniens. c. clericus. c. quemadmodum. de iureiurando.

6 Veniet etiam, ne vllam aliam pœnā corporalem, vel quasi corporalem, imponat ex eisdem rationibus. Bal. nu. 4. in c. 1. de lege Corradi. Alberic. nu. 2. in fi. in l. pen. & in l. non distinguemus. §. Iulianus. ff. de arbitris. Qui inde inferunt, non posse imponere præceptū, ne exeat de ciuitate, vel ne accedat ad aliquem locū, nisi id expressè sit comprehensum in pacto. Et sequitur Gregorius Lopez, glos. 8. in l. 27. tit. 11. part. 3.

8 Veniet

8 Veniet etiam, ne possit faciē signare. Bartol. nume. 4. in l. 1. §. vsque adeo. ff. de iniur. Tum quia id non videtur concessum. Tum quia prohibitum est, ne facies, quæ ad similitudinem pulchritudinis cœlestis est figurata, maculetur. l. si quis in metallum. C. de pœnis. l. 6. titu. 31. partita septima.

9 Veniet etiam, ne iuberi possit uxorem relinquere, filios exhæredare, dominum deserere, curiam non adire, vel alia similia inhonestæ, aut nimis præiudicialia, de quibus in d. cap. veniens. & in c. sanè. de renuntiatione. cap. veniens. cap. Quintaullis. de iureiuran. cap. inter cætera. 22. quæst. 4. l. 27. tit. 11. par. 3. quæ, quia extra institutum nostrum, vltterius non prosequimur.

10 Illud tamen omittendum non duximus, quod notat Hostiens. per text. ibi in c. veniens. de renuntiatione. quod submissio gratiæ continet protestationē, quod gratiam expectet: ideò ea nõ sequuta ius pristinum recuperat, argumēto text. 1. siue apud acta. C. de transactio. l. hoc iure. §. fin. ff. de donatio. & totius tituli. ff. de condist. causa data. Sequuntur Abbas ibid. nu. 5. Imola num. 10. Ioan. And. num. 9. per eundē text. in d. c. veniens. de renuntiat. & text. in c. sanè. eod. tit. vbi Abbas antiquus ita summat, & Anania num. 2. Alexan. conf. 70. num. 10. lib. 1. Guido Papæ decif. 491. vbi ait, quod si quis se submittit

gratiæ, & misericordiæ curiæ, videtur se submittere sub conditione, si fiat gratia, ideò in effectu non valet submissio, nisi fiat sibi gratia, & dicit Angel. in l. si num. 5. ff. de prætor. stipulatio. q. debet reponi in eo statu, in quo erat prius: sequitur Alex. vbi supra, quod est notabile pro bñictis, qui se committunt aliquando gratiæ, & misericordiæ curiæ.

Cæterum cōtrariam sententiā, imò eiusmodi pactū non valere, constātissimè videntur tenuisse Bar. nu. 4. Ang. nu. 1. in l. 1. §. vsque adeo ff. de iniurijs, & affectu, quatenus consuetudinem talia permittentem acerrimè damnarunt, cum quibus statim disputabimus. Et tenent in terminis Petrus de Anchar. nu. 1. in c. contingit. de sentent. excom. Menoch. d. quæst. 7. num. 7. quorum fundamentum est, non licere pacisci, vt quis vulneretur, quandoquidem nemo potest se ipsum vulnerare. Vnde Menochi. d. q. 7. nu. 11. limitat, quādo modicum dānum inferretur.

Mihi videtur, vtriusque sententiæ eandem fuisse mentem, & resoluendum, priorem sententiam esse sequendam, siquidem ita per suos auctores coarctatur, vt in obicem istum aduersariorū nequeat impingere, cum ita intelligatur valere pactum, vt ex eo non possit is se subiiciens voluntati offensi, vulnerari, aut priuari membro, licet possit leuiter castigari, vel aliquot percussio-

G 4 nibus

nibus fustium subijci: iuxta tex. in d. c. contingit. de sentent. excommunic.

11. In cōsuetudine autem vel statuto alia disputatio est, & quidē generaliter esse iniquam, & iuri contrariam consuetudinē, quod offendens ponat se in manibus offēsi dicens, quod ea consuetudo Pisis viget ait Bartol. in l. 1. §. vsque ad eod. num. 4. ff. de iniur. Sequitur Iacob. Boulene in repetit. tex. in l. capitalium. §. famos. nu. 86. ff. de pœnis. Idem ait Ange. nu. 1. in dicto §. vsque ad eod. dicens, quod est cōsuetudo Romanorum. Et Franc. Curt. in additio. ad Angel. ibid. idem Ang. & ante eum Bartol. num. 1. in l. sed si vnus 17. §. Prætor ait. ff. de iniur. aiunt, quod stante ea consuetudine de facto, puniendus esset, si excederet modum in vindicando. Iniquam etiam vocat Iason num. 5. in l. pacta quæ contra. C. de pactis. Abbas nume. 2. in cap. contingit. de sentent. excomm. Boer. decis. 262. nu. 4. vbi ait, quod est cōsuetudo Longobardorum. Et quod apud Hispanos adulter ponitur in manibus mariti, Tiber. Decia. lib. 9. tract. crim. c. 1. num. 31. vbi ait, quod est consuetudo nobilium. Baeza de inope debitore. c. 1. nu. 68. & 69. vbi plura, ac præcipuè ex Iouio lib. 18. historiarū, quod apud Abissinos moris est, homicidam tradere propinquis interfecti, vt pro arbitrio sanguinis sui iniuriam vindicent, qui, si auariores

sunt, illum mercatoribus vedunt, aut exquisitis tormētis enecant. Horum fundamentum est, quod videatur absurdum, committere inimico iudicium: ideò nemo volens se submittere illi possit, & vtro in corpus pari.

Contrariū, imò eiusmodi consuetudinē validam esse, tamen extendatur eo vsque hæc potestas, quod liceat offēso vulnerare offendentem: volunt Bald. & Saly. in l. is penes. C. depositi. quia inquit Bald. non intelligitur illicitum, quod propter bonum publicum est statuto permissum, sicut nec intelligitur illicitum duellum, quod permittit consuetudo generalis. arg. tex. in §. per contrarium. Instit. de hæredit. quæ ab intest. defer. Idem voluit Menochi. de arbitr. lib. 1. quæst. 7. nu. 11. & 12. quia inquit, lege vel moribus effici potest, vt liceat se corporali pœna alligare. Glo. in c. cum homo. 23. quæst. 5. Quibus addi posset, multa fieri posse per statutum, quæ non possunt fieri per pactū etiam contra ius publicum, pro utilitate tamen publica, vt per Bartol. in l. alia. §. eleganter. ff. soluto matr. Decium, & Cagnol. in l. nec ex prætorio. ff. de regu. iur. Vnde multò magis cum hoc liceat per pactum, prout supra dictum est, licere debet per statutum & consuetudinē.

Cæterum fundamenta. Bal. & Menochij longè aberrant à vero, quia licet fiat per statutum impu-

impunibile, quod est illicitum, non potest fieri licitum, & duellum illicitum est, & iniustum, & consuetudo quæ illum permittit, reprobata: neque vterius posset introduci: vt dicimus lib. 2. cap. 5. Quod quæ ait Menoch. ex Glo. in d. cap. cum homo. communi calculo reprobatur, vt dicimus cap. seq.

Igitur ego, vt quid sentiam, explicem, rem hanc sequenti distinctione comprehendo.

Aut consuetudo vel statutum vult offendentem remitti voluntati offēsi, cum eisdē restrictionibus & limitationibus, de quibus supra in pacto loquuti sumus: nimirum, ne possit quid graue ei imponere, adhibita legitima cautela, ne de facto modū excedat, & non video, cur hoc licitū non sit, quandoquidem resoluimus posse fieri pacto, quid ni ergo & statuto? quod potest minister legis facere offēsum, vt hoc ipsum pars sit satisfactionis, & qui grauiori pœna plectendus esset, possit affici leuiori, quia eo ipso, quod per manus patitur inimici, videtur pœnas luere, & quæ minor est, sit maior. Et hoc videtur sentire Ioan. de Platea. n. 32. ad fi. in l. nemo carcerem. C. de exactor. tributor. lib. 10.

Aut statutum vel consuetudo absolute & liberè vult, offendentem committi voluntati offēsi, vt ipse quidquid velit pœnarum, imponat, vsque ad vulnus, vel membri mutilationem, siue plus,

vel etiam minus. Et hoc casu consuetudinem hanc, vel statutum prorsus iniquum, & detestabile, atq; ab omni benè instituta Republica repellendum iudicamus. Tum quia esset committere priuatis personis iurisdictionis, imò & meri Imperij exercitium contra regulam. 1. non est singulis. ff. de reg. iur. Tum quia non solum committeretur priuato, sed etiā ei, qui ob iniuriam iratus pessimum aget iudicem, odio & ira perturbatum. Tum quia vix fieri potest, quin modum ille excedat in vindicando, & pro leui iniuria grandem imponat pœnam, aduersus regulam naturalem, quæ vult pœnam commensurari delicto. l. ex facto 43. §. fin. ff. de valg. & pupill.

Aut verò statutum vel consuetudo inducit, quod cognito prius per iudicem de iniuria, & decreto quæ sit digna pœna illius delicti, remittatur arbitrio, & voluntati offēsi, vt ipse illam imponat, ea lege ne maiorem imponere possit, mitiorem liceat, si velit. Et hoc casu iustissimum esse statutum, & in nihilo rectæ rationi repugnare, asserimus: potest enim lex vel consuetudo in iustam animi satisfactionem eiusmodi ministerium demandare ipsi offēso, & eam Republicæ minister quoad hoc constitutur, ad eod. vt si crimē dignum morte sit, & offēsus occidat offendentem, minimè peccet. Couarru. 2. part. de sponsal. cap. 7. §. 7.

§.7. num. 18. neque enim ipse occidit, sed iudex, qui decernit occidendum, imò nec iudex, sed lex, quæ id facere potest. Huismodi est Hispana l. 3. titu. 20. libr. 8. Recopil. quæ legitimè probato adulterio apud iudicem, cum ab eo esset adulteris pœna mortis imponenda, iuxta l. quamuis. C. ad leg. Iul. de adulter. iubet illos in manibus & voluntate mariti reponi, vt de eis, & eorum bonis pro libito faciat, qua nihil iusti⁹ & æquius. Nam si lex pœnâ mortis adulteris imponens iusta est, quid refert carnifex, aut maritus eos occidat. Imò benignior est lex, quæ marito eos tradit, vt si velit, eis ignoscat, vt ait Couarr. d. num. 18. Ideò immerito reprehenditur à Boerio d. decif. 262. num. 4. Fuit autem acerbior Romuli lex in hæc verba. *Adulterij conuictam vir, & cognati vti volent ne canto.* Tiraquell. l. 5. connubiali. num. 13.

S V M M A R I A

Ex Capite sequenti.

- 1 Fideiussor rei in causa criminali, non corporali, sed pecuniaria pœna arbitrariè punitur.
- 2 Etiam vltra taxam. l. eos. C. de modo multar. quæ iam non est in vsu.
- 3 Sed cautius est, ab initio certam summam statuere.
- 4 Fideiussor, si culpa non exhibet reum, punitur arbitrariè.
- 5 Si dolo, grauius.
- 6 Obligatio fideiussoris ad pœnam corporalem non valet.
- 7 Pro sola contumacia, nunquam imponitur pœna corporalis.
- 8 Contumacia non est propriè delictum.
- 9 Corporalis pœna non potest oriri ex pacto, sed ex delicto.
- 10 Non creditur instrumento principaliter confesso de delicto.
- 11 Confessio non efficit delictum, vbi non est.
- 12 Confessio impossibilis, aut manifestè falsa, non nocet confitenti.
- 13 Etiam non allegato errore.
- 14 Ex sola confessione nemo cõdēnatur.
- 15 De intellectu tex. in cap. cum homo. 23. quest. 5.
- 16 Qui facit, quod obsides fugiant, incidit in crimen læsæ maiestatis.
- 17 Obses non potest se obligare ad pœnam corporalem.
- 18 Remanere pro amico in carcere cum periculo vitæ, quando liceat.
- 19 Taliter remanens non posset puniri corporaliter, sed pecuniariè.
- 20 Intelligitur text. in l. ad Commentariensem. C. de custod. reorum.
- 21 Verus custos rei, si reus fugiat, potest corporaliter puniri.
- 22 Non tamen fideiussor, qui se obligauit, vt custos.
- 23 Depositum confessatum nõ habet priuilegia depositi.
- 24 Non valet pactum, quod si vnus de familia pacem fregerit, omnes corporaliter puniantur.
- 25 Filij rebellis, an possint corporaliter puniri. & num. 28.
- 26 Statutum, quod pater puniatur pro filio, intelligitur pecuniariè, non corporaliter.

Licet

- 27 Licet Deus nonnunquam pro peccato alterius puniat alterum, etiam corporaliter, humana lex non potest hoc imitari.
- 28 Intellectus. l. quisquis. C. ad leg. Iuliam maiest.
- 29 Consuetudo habet potestatem in sanguinem hominis.
- 30 Plus potest fieri per statutum pacto vallatum, quàm per simplex statutum.
- 31 Non potest lege, aut consuetudine introduci, quod fideiussor possit se obligare ad pœnam corporalem.
- 32 Quæ separata nihil obstant, simul iuncta nihil obstant.
- 33 Probationes imperfectæ non coniunguntur.
- 34 Inhabilitas testis, qui ex toto repellitur, non suppletur numero, neque habilitate aliorum.
- 35 Obligatio ad pœnam corporalem per iudicem imponendam, quam quis ex dispositione legis esset omninò subiturus, valet.

C A P V T XIV.

Neminem ad pœnam corporalem se obligare posse.

Non abfimilis est resolutio alterius quæstionis, vtrũ fideiussor rei criminaliter accusati, possit corporali pœna puniri. In qua quæstione quatuor casus distinguendi sunt. Primus casus est, cum fideiussor simpliciter cauit pro reo, non obligando se ipsum ad pœnam corporalem: & hoc

casu, apud omnes expeditũ est; istum esse puniendum pœna pecuniaria, & nõ corporali: neque memini legisse contradictorem. Quippe expressè decisus est is casus, ab Vlpiano in l. si quis reũ. 4. ff. de custod. reorum. vbi Bart. ait, eam legem esse in sua distinctione perfectam: similis text. in l. 2. C. ad Turpil. l. libertus. 17. §. fin. ff. ad Municipal. l. 1. C. de pericul. eorum, qui pro magistrat. interuen. lib. 1. i. verba Vlpia. in d. l. si quis reum. hæc sunt. *Si quis reũ criminis, pro quo satis dedit, non exhibuerit, pœna pecuniaria plectitur. Tu tamen si dolo non exhibeat, etiam extra ordinem esse dammandum. Sed si neque cautione, neque decreto præstis quantitas certa comprehensa est, ac nec consuetudo ostenditur, quæ certam formam habeat, præses de modo pecuniæ quã inferri oporteat, statuet.*

Ex quo text. desumitur sequens distinctio, aut certa quantitas expressa est, & eam soluet; aut non est expressa, & recurritur ad consuetudinem, si extat, si verò non extat, iudex arbitratur. Ita concludunt plures, relati per Antõ. Gomez. tom. 3. variar. resolut. ca. 9. num. 8. Menoch. de arbitr. casu 304. Farinaz. quest. 34. num. 1. 2. 3. & 4. post Glo. Barto. Alberic. & ceteros in d. l. si quis reum. & in l. ad Commentariensem. C. de custod. reorum.

Cæterum Gl. in d. l. si quis reũ putat, hoc arbitrium non posse extendi vltra taxam. l. eos. C. de modo multar. quod etiam sequi videntur.

videntur Bart. nu. 3. Alberic. nu. 1. ibid. idem Alberic. nu. 15. in l. Iulianus. ff. qui satisf. cogantur. Sed cum taxa illius rex. de facto non feruatur, vt aiunt Alex. consil. 35. num. 5. lib. 2. Bossius tit. de multis. num. 9. Bertazol. consil. 415. num. 9. & 415. nu. 15. & 417. num. 15. 16. & seq. lib. 2. Farinac. quæst. 18. num. 31. Verius credimus, arbitrium hoc etiam vltra illius legis taxam, secundum qualitatem delicti, extendi posse: & ita concludit Farinac. quæst. 34. num. 10.

3 At cum in causis criminalibus agatur de vita, & difficilis sit estimatio eiusmodi arbitrii, cautius est, ab initio certam summam comprehendere, prout hodie in praxi seruatur: argum. tex. in l. procurator ad exhibendum. §. fin. ff. rem rat. haberi ibi. *Sed Labeo certam summam comprehendendam existimabat, quia estimatio libertatis ad infinitum extenderetur.* Glos. verb. plusquam statutum est in l. sed et si quis. §. fin. ff. si quis cautio. Bart. nu. 3. Alberic. nu. 1. in d. l. si quis reum. Salyce. in l. ad Commentariensem. C. de custod. reorum. ad si. Iulius Clarus. §. si. q. 46. nu. 17. Ioan. Matienzo in l. 10. tit. 16. lib. 5. Recopilar. gl. 1. num. 27. Farinac. q. 34. nu. 1. & receptum est, aduersus Gl. in l. fin. ff. de prætor. stipulatio.

4 Quod si fideiussor in culpa sit, ne præsentet reum, debet extra ordinem, pro modo culpæ puniri arbitrio iudicis. Vt vult An-

char. in Rubr. de fideiuss. nu. 14. quod ego omnino verius credo quam id quod voluit Alberic. nu. 15. in l. Iulianus. ff. qui satisf. cogantur. qui putauit, etiam hoc casu pecuniariter esse puniendum.

5 Cæterum si dolo fecerit, ne exhibeat: nonnulli antiqui volebant, eadem pœna esse puniendum, qua reus ipse puniretur: vt refert Alberic. in d. l. Iulianus. num. 15. & in d. l. ad Commentariensem. nu. 1. Verum in hoc refragatur expressè Vlpia. in d. l. si quis reum. dum ait. *Puto tamen, si dolo non exhibeat, etiam extra ordinem esse damnandum.* Ex quibus verbis posse quidem etiam corporaliter puniri, sed extra ordinem, receptum est Specul. 3. par. tit. de accusatio. §. sequitur. nu. 15. versic. sed si dedit fideiussorem. vbi argumento text. in l. si barsatorum. C. de fideiuss. & l. 2. C. ad Turpili. ait, quod potest ad tempus relegari, fustigari, vel fortè acrius contra eum procedi, Abb. nu. 1. Anan. nu. 2. in Rub. de fideiuss. Bart. & Alber. vbi supra. Menoch. de arbitr. casu 304. nu. 2. Farinac. q. 34. nu. 9. & ita est de mente omnium. Obices autem, qui prædictæ resolutioni opponi possunt, de l. ad Commentariensem. C. de custod. reorum. & l. milites. ff. eod. tit. in casum sequentem reiecimus, quia proprius est institutus nostri.

6 Secundus casus est, cum fideiussor expressim se obligauit, nisi reum exhiberet, ad eandem pœnam

nam corporalem, mortis, vel aliam; & in hoc casu istum fideiussorem esse eadem pœna mortis, vel alia corporali puniendum, si reum non exhibeat, voluerunt Iaco. de Rauenna, vt refert Bart. numer. 9. in l. Iulianus. ff. qui satisf. cogan. & Vbertus de Bobio, vt refert Alberic. num. 2. in l. liber homo. ff. ad leg. Aquil. & qui dam Præposit. Ecclesiæ Cefen. relatus etiã per Albericum, quos sequutus est ipse Alberic. in tracta. statutorum. 1. par. q. 51. ac denique Menoch. de arbitr. iudic. casu 303. numer. 21. pro quibus expendantur rationes, & fundamenta sequentia.

Primò, videtur text. expressus in cap. cum homo. 23. quæst. 5. ex Augustino epist. 54. ad Macedonia. vbi ait. *Et aliquando qui causa mortis fuit, potius in culpa est, quam ille, qui occidit: veluti si quis spiam decipiat fideiussorem suum, atque ille pro isto legitimum supplicium luat.*

Secundò, Vbertus de Bobio, & Albericus mouentur ex eo, quod potest quis se obligare ex facto alieno. l. cum filius. §. 1. ff. de verbor. obligat. l. nemo est qui nesciat. ff. de duobus reis. & mora principalis nocet fideiussori. l. mora rei. ff. de verborum obligat. Addunt, quod quemadmodum potest quis se obligare ad pœnam capitalem, delinquendo, l. Imperatores. ff. de iure fisci, ita & promittendo, quia contractus, & de licita æquiparantur. l. omnem. ff. de iudicijs. Auth. vt omn. obed.

iud. §. hoc considerantes.

Tertiò, pro his argumentor, actus qui directo dirigitur in alium quem iustum finem, tamen si ex accidenti fit morti proximus, licitus est: & in eo limitatur omnes regulæ, quæ habent, neminem posse facere, quo moriatur: putatè probamus lib. 2. ca. 1. & seq. Vnde fit, licitum esse cuiquam, animam suam ponere pro amico, vt dicto lib. 2. cap. 3. Sed hic fideiussor actum dirigit in pium opus charitatis, reum à carcere liberandi: igitur potest eiusmodi actum agere, tamen si ex accidenti, fugiente reo, possit mors sequi. Cessat igitur fundamentum præcipuum contrariæ sententiæ, quod est, neminem posse se ipsam occidere, neque facere, quo moriatur: quia non est dominus vitæ suæ, vel vt Doctores dicunt, membrorum suorum.

Quartò, in Commentariensi, qui reum benè non custodiuit, ac propterea ille fugit, expressum est; cum pœna capitali plectendum lege ad Commentariensem. C. de custod. reorum. l. milites. ff. eod. tit. Farinac. quæst. 31. nu. 2. ergo idem dicendum est in fideiussore illi simillimo, nam & obligatio Commentariensis à consensu suo, quo suscepit officium, initium habet.

6 Contrarium, imò istum fideiussorem non potuisse se obligare ad pœnam corporalem, ac proinde non esse corporaliter puniendum, neque aliud reperiri

iure diuino, atque humano. scribit Glof. in d. cap. cum homo. 23. quæst. 5. & ibi sequuntur omnes, Bart. num. fin. Alberic. num. 15. in l. Iulianus. ff. qui satisf. cog. Bal. nu. 7. in l. si. C. ne filius pro patr. Bald. & Salyc. nu. 3. in d. l. ad Cōmentariensem. Bart. nu. 4. Alber. nu. 2. in l. si quis reum. ff. de custod. reor. Bald. nu. 12. in l. qui crimen. C. qui accus. non poss. idem Bal. de pace Constantiæ. versic. damna. num. 4. Alber. num. 2. in l. liber homo. ff. ad leg. Aquil. Roma. nu. 30. in l. filius familias. 56. ff. sol. matrim. & conf. 15. num. 2. Alex. num. 10. in l. sæpè. ff. de re iudic. Hippoly. de Marfil. singul. 651. & in l. infans. n. me. 15. ff. ad leg. Cornel. de sicar. & in pract. §. examinanda. nu. 12. & §. attin-gam. nu. 2. Abbas nu. 1. Anchar. num. 4. Anan. num. 2. Imola num. 10. in Rub. de fideiuss. Ias. nu. 10. in l. rem in iudicium. ff. de in litem iuran. & num. 2. in l. non impossibile. ff. de pact. Dueñas qui plures citat reg. 331. nu. 3. Hippolyt. de Marfil. latius in Rubr. de fideiussor. nu. 240. q. 29. Paul. Grilland. de relaxatione carcera-torum. tit. de fideiussor. reor. nu. 4. Iul. Clar. §. fin. quæst. 46. nu. 18. versic. sed nunquid poterit. Chafene. in consuetud. Burgun. Rub. 1. des iustices. §. 5. gl. s' il n'agra-ce. num. 169. Roderic. Suarez in tract. de fideiuss. in causa crimin. num. 13. 14. & seq. Ant. Gomez. Tomo 3. variar. resol. c. 9. num. 8. Couarr. lib. 2. variar. resolut. c. 8.

nu. 8. Ioan. Matienzo in l. 10. tit. 16. lib. 5. Recopil. gl. 1. nu. 20. Tiber. Decian. lib. 2. tract. crimin. cap. 6. num. 11. & iterum lib. 5. c. 33. nu. 16. vbi post Zanchin. de heretic. c. 10. nu. 2. ait, hoc quoque habere locum in fideiussore rei inquisiti de hæretica prauitate: de quo etiam Peña ad directorium. lib. 3. annotat. 139. & generaliter Farinac. q. 33. nu. 49.

Mouentur isti primo ex eo, quod nemo sit dominus membrorum suorum, hoc est, quod nemo possit corporalem pœnam sibi infligere, ac proinde, neque pacisci in damnum corporis sui.

Secundò, Bald. in c. ex rescripto. de iureiur. nu. 8. vult, quod hoc sit quasi maleficium, cuius quasi maleficij pœna nunquam est corporalis. Et idem Bald. in l. qui crimen. num. 12. C. qui accusar. non poss. ait, quod fideiussor in tali causa dicitur esse in sola contumacia, & pro sola contumacia nunquam imponi potest pœna corporalis. Gl. in Summa. 3. quæst. 1. Farinac. q. 18. num. 35. quia contumacia nõ est propriè delictum, vt volunt Cynus, Angel. & Salyc. in Rubr. C. de crim. stellionat. Felyn. nu. 27. in cap. ex literis. de constitut. Iul. Clar. lib. 5. sent. §. 1. num. 13. Farinac. d. q. 18. num. 28.

Tertiò, Alberic. in l. si à reo. 71. §. id quod vulgo. ff. de fideiuss. adiungit aliam rationem, quod si fideiussor puniretur corporaliter, non posset repetere à reo prin-

principali, quod exoluisset: neque resarcire damnum passum, hæc tamen duo fundamenta nõ videntur attingere vim difficultatis, quæ consistit in eo, an sit valida pactio, quia quis corpora liter pro alio pati consentit.

9 Quartò, ipse nouam, & vrgentem rationem addiderã, postea reperi, sensisse Baldum, num. 5. in l. pen. C. de pactis. ea est, quod criminalis actio, & corporalis pœna suos habent fontes, vnde nascantur, nimirum ex delicto, vnde nisi adsit delictum, tametsi pactum interueniat, impossibile est corporalem pœnam oriri.

Quemadmodum in obligationibus quæ re contrahuntur, tametsi ultra datũ extendatur pactio, obligatio non nascitur. l. non ultra. C. si cert. petatur. l. si tibi. 18. ff. de pactis. ita enim in obligationibus ad pœnam corporalem, quæ ex delicto nascitur, tametsi ulterius extendatur pactio, obligari nemo potest, nisi quatenus deliquit. Idque mihi probat expressim Paul. I. C. in l. si vnus. §. pactus ne peteret. vers. sed si pactum. ff. de pactis. vbi ait. *Sed si pactum conuentum tale fuit, quod actionem quoque tolleret, veluti iniuriarum, non poterit postea paciscendo efficere, vt agi possit: quia & prima actio sublata est, & posterius pactum ad actionem reparandã inefficax est. Non enim ex pacto iniuriarum actio nascitur, sed ex contumelia.* Apud nos optimus tex. in l. 2. tit. 5. partic. 7. cuius verba sunt. *La vna es,*

quando haçen pleyto è omenage, e nõ lo cumplen, como si dice vn home à otro, yo vos fago pleyto è omenage, que vos de tal cosa, o vos cumpla tal pleyto, diciendolo çiertamente, qual es, e si non que sea traydor, ò aleuoso por ello: casi non lo cumple, o non da la cosa, al dia que prometio, vale menos. Sequitur, & facit. Mas con todo eson non cae en pena de trayçion, nin de aleue por ende: ca en esie yerro non puede caer ningun ome, si non face tal fecho, por que lo deuaser. Vi des, qualiter criminalis actio, aut corporalis pœna pacto causari non possunt, cum debeãt ex maleficio oriri, non ex conuentione.

10 Hinc est, quod si quis consentiat instrumento super probatione directa alicuius delicti, non creditur instrumento quoad pœnam corporalem, ad quam se nõ potest obligare. Ioann. Andr. in regula semel malus. de regu. iur. lib. 6. Abb. nume. 2. in cap. cum in ecclesijs 10. de maior. & obediẽ. Innoc. & Fely. num. 15. in cap. pastoralis, §. quia verò, de officio delegat.

11 Hinc etiam est, quod Doct. dicunt, confessionem non posse efficere delictum, vbi delictum nõ est. Roman. conf. 113. pro decisione num. 4. Aymon. Crauet. consi. 48. num. 7. Bertazol. consi. 11. nu. 2. libr. 1. consi. crimin. vnde fluit. 12 confessionem impossibile, & manifestè falsam non nocere confitenti. l. inde Neratius. §. fina. vbi Gl. Alberi. & alij. ff. ad leg. Aquil. l. in

potest per consequentiam, contrahendo in aliena diœcesi. cap. dilecti, eod. tit. & maritus, qui directo nō potest donare vxori, potest per consequentiam. l. si sponsus. §. generaliter. ff. de donatio inter vir. & vxō Sed ego verius credo, neque principaliter, neque incidēter posse quemquā se obligare ad mortem, planissimēque respondeo, in l. ad Commentariensem. C. de custod. reor. & in l. milites. ff. eod. tit. non puniri custodes ex suo consensu & obligatione, sed ex delicto, quod faciunt, non custodiendo, vel negligenter custodiēdo reū: quod delictum lex ea pœna dignum censuit, quia publicè illi erant ad custodiā deputāti, neque est idem in fideiussore, qui non obligatur ad custodiam, sed ad repræsentationem rei.

21 Hinc fluit limitatio ad prædictam communem resolutionem, quod si is fideiussor constituatur Commentariensis, hoc est quod reus suæ custodiæ committatur, quod Hispanè dicimus *fiador carcelero*, si reus fugiat, poterit corporaliter puniri: quia debuit diligenter custodire, per d. l. ad Commentariensem. ita voluerunt Salyc. ibid. num. 3. Roderic. Suarez. in tract. de fideiuss. in causa crim. nu. 28. Io. Matienzo in l. 10. tit. 16. lib. 5. Recopil. gl. 1. nu. 24. Menoch. cas. 304. nu. 3. Farinac. q. 33. num. 76. & quæst. 34. nu. 8.

Sed quod hoc apud suæ gentis iudices non obseruaretur, ait

Iul. Clar. §. si. quæst. 46. num. 18. & ego aduerto, esse considerandum, an re vera is constitutus sit custos & Commentariensis, ut euenit cum quis domi carceratur adhibitis custodibus, & hoc casu, non dubitarem esse locum pœnæ. d. l. ad Commentariensem.

22 Quod si re vera, is fideiussor constitutus est, cuius munus ex communi obseruantia non est, reum custodire: tamen si quæuis verba adderentur, quod constituitur custos, non crederem esse locum delicto rigori. Qua in re possent multa expendi, maximè illud, quod Doctores dicunt, eum qui se obligat lege depositi, quod vocant depositum confestatum, cum re vera nō interueniat depositum, non teneri legibus depositi. Per Rauenna singu. 129. vers. & nota. Boer. decif. 295. num. 8. Firaq. de retract. conuentionali. §. 4. gl. 6. num. 14. & alij alibi.

24 Ex prædicta resolutione perpendi potest, quid dicendum sit in illa quæstione Alberici in tracta. statutorum. 1. par. quæst. 5. an liceat, inter aliquas familias pacisci, quod si vnus de familia pacem fregerit, omnes corporaliter puniantur: & apparebit illicitam esse pactiōem, & nullo modo obseruandam.

Pro qua re, præter iam dicta, potest etiam expendi text. in l. paterfamilias testamento. 44. & que eius argumento notant DD. ff. de hered. instit.

Tertius casus est, cum quis

an per legem vel consuetudinem possit introduci, ut qui pro reo simpliciter fideiussit, pœna corporali plectatur: & Gl. in c. cum homo. 23. q. 5. ac pleriq; eorum, qui eam sequuntur, quos in sequenti casu referā, videntur velle, posse id statuto, consuetudineve introduci. Sed quia possent aliter intelligi, nimirum quod velint, consuetudine statutove introduci posse, quod fideiussor possit, se obligare expressè ad pœnam corporalem, in sequentem casum eos omnes reieci-mus. Clarè autem in terminis huius casus, loquitur Berous. in c. 2. de cōstit. nu. 19. & 21. per text. in l. quisquis. C. ad leg. Iul. maie-

25 stat. vbi dicitur quod in crimine læsæ maiestatis filij delinquentium vltimo supplicio puniri deberent, sed ex benignitate Imperiali specialiter illis concessum est, ut viuant, & mors eis remittatur. Ergo ex illo tex. inferitur, quod de iure communi vltimo supplicio puniri potuissent pro delicto alterius, nisi ex benignitate, & de iure speciali vita illis indulgeretur. Meminit tex. in cap. vergentis. de hæretic. & quādo esset vehemens præsumptio quod idem delictum filius committat, quod possit corporaliter puniri pro delicto patris: argum. d. l. quisquis dixit. Alex. de Neuo num. 50. in c. ex rescripto. de iureiur. Hinc nō semel liberæ Reipublicæ tyrānis occisis, filios quosq; eorū occiderunt, & Scia-

no interfecto filij quoque eius pueri & puella virgo innocens interfecti sunt: ut est apud Dionem in Tiberio Tacitum libro 5. annualium.

26 Cæterum hæc opinio, prout ipse etiam Berous asseuerat, est contra communem omnium sententiam, qui voluerunt, neminem posse pro alterius delicto corporaliter puniri. Ideò stante statuto, quod pater puniatur pro filio, esse intelligendum de pœna pecuniaria, & non corporali. Bald. nu. 4. in Rub. C. res inter alios acta. Felys. nu. 2. Decif. lect. 1. nu. 12. & lect. 2. nu. 20. in c. 2. de constitut. Roman. in l. filius familias. nu. 30. ff. solu. matrim. l. Alexan. nu. 11. cum seq. in l. sæpè. ff. de re iudic. Ioan. de Anan. n. 8. in c. 2. de delictis puerorum Hippolyt. nu. 15. in l. infans. ff. ad leg. Cornel. de ficar. & nu. 9. in l. quæstionis. ff. de quæst. Couar. li. 2. variat. resolut. cap. 8. nu. 7. Decia. conf. 53. lib. 3. & dicunt Cyn. & Bald. in l. seruorum. ff. de statu homi. quod delictum parentum nunquam est immediata causa pœnæ corporalis in filios, vnde banna quæ dantur nascituris, nō procedunt secundum rationem.

27 Quorum fundamentum est, quod tamen Deus nonnunquā propter peccata patrum puniet corporaliter filios innocentes, occulto iudicio suo; humana tamen lex id non potest imitari, neque vlla pœna corporali asserere innocentem pro alterius deli-

delicto: Diuus Augustin. quest. 8. super Iosue. S. Thom. 2. 2. quest. 108. art. 4. Couarru. d. lib. 2. variar. resolut. cap. 8. num. 1. concl. 3. Alex. de Neuo nu. 50. in c. ex re scripto. de iureiurando.

28 Ad text. in d. l. quisquis. Couarru. d. concl. 3. respondet, factis, iniquè dictum ab Arcadio, & Honorio, ex Imperatoria lenitate se vitam cōcedere filijs rebellium, quos ait Budęus in l. 2. ff. ad leg. Jul. maiest. alluisse ad legem Macedonum, quæ rebellium filios & cōsanguineos occidebat: vt refert Alex. ab Alex. lib. 3. die rum genial. cap. 5. Eam legem horrendā appellat Quintus Curtius lib. 5. & apud eundem lib. 8. Alexander gloriatur illam sustulisse: plura. Tiber. Decia. lib. 7. tract. crim. cap. 41. num. 1.

Quartus & vltimus casus est, cum quæritur, vtrum consuetudine statuto vè introduci possit, qđ fideiussor possit se obligare ad penā corporalem, & ita concurrentibus obligatione & consensu fideiussoris, atque consuetudine vel statuto possit is fideiussor corporaliter puniri: & hoc casu posse id fieri voluit Glos. in cap. cum homo. 23. q. 5. & ibi sequuntur Archidiac. & Bellam. Roma. singul. 129. tu scis. Bald. de pace Constantiæ. verbo. damna, nu. 4. Fely. num. 8. in cap. ficut. de probat. Decius in cap. 2. de constit. lectu. 1. nume. 13. & lect. 2. nu. 26. Rochus de Curte in cap. fin. de consuetud. sectio. 5. num. 14. Hip

polyt. de Marsil. in praxi. §. attri gam, nume. 9. August. Arimin. ad Angel. Areti. in tract. malefic. in parte pro quibus Anton. fideiussor. nu. 1. Cœpolla num. 61. in l. si fugitiui. C. de seruis fugit. & cō. fit. criminal. 39. nu. 56. Arnaldus Alberti. in cap. quoniam. de hæretic. lib. 6. quest. 8. num. 6. Iason num. 37. in §. quædam. Instit. de actio. & in l. non impossibile, nu. 2. ff. de pact. Decius in l. nec ex prætorio, nume. 6. ff. de regu. iur. Menoch. de arbitrar. iud. quest. 7. nu. 12. Roderi. Suarez. de fideiussor. in causa criminali. nume. 22. Farinac. q. 33. num. 75.

29 Primo mouetur Bal. quia consuetudo habet potestatem in sanguinem hominis, l. secularij. §. sunt quædam, ff. de extraord. crimin. & Deci. in c. 2. lect. 2. nu. 29. de constitut. ac in cap. iurauit. nume. 26. de probatio. ait, quod Respublica dicitur domina membrorum ciuium, & in ea potestatem habet. Sed hoc nihil est, habet enim aduersus nocentes, nō aduersus innocentes, qui nullq̄ modo plectendi sunt. Neque verum est Rempublicā habere dominium vitæ ciuium, vt dictum est cap. 1. nu. 22. habet enim solūmodo iurisdictionem, vt innocētes tueatur, delinquentes plectat. Rolan. consi. 20. num. 23. lib. 3. Plaza cap. 23. num. 23.

Secundo Decius mouetur ex eo, quod licet hoc non possit fieri pacto, neque etiam possit fieri statuto vel consuetudine: tamen debet

debet posse fieri pacto simul & statuto vel consuetudine: quod firmat ex eo, quod licet quis pacto non possit renunciare appellationi, aut defensionibus in causa criminali, vt dicimus infra ca. 17. & licet etiam lex nequeat tollere defensiones, quia sunt de iure naturali, Clem. pastoralis, de re iudic. tamen si reus non appellat, & terminus labitur, ex auctoritate legis, & tacito consensu rei sententia etiam in causa criminali, transit in rem iudicatam. l. 1. in fi. ff. de quest. l. diui fratres. ff. de pœnis. & in effectu inducitur renunciatio appellationis, & defensionum; adiungitur ex doctrina Baldi in cap. venientes. nu. 7. de iureiuran. quod plus potest fieri per statutum pacto vallatū, quàm per simplex statutum. Sequuntur Decius nu. 40. in c. quæ in ecclesiarum. de constit. Iason in finalibus uerbis in l. nō impossibile. ff. de pactis.

31 Contrarium, imò etiam pacto, & statuto, siue consuetudine simul non posse fieri, vt huiusmodi fideiussor corporaliter puniat: voluerunt Syluester Aldobrand. & Hieronym. Gigas in addit. ad Deci. in d. cap. 2. de constitut. & ibid. Fely. nume. 2. Alex. de Neuo num. 11. Euerar. loco ad pacto ad legem. num. 3. Couarru. lib. 2. variar. cap. 8. num. 8. Ioan. Matienzo in l. 10. titu. 16. lib. 5. Recopil. glo. 1. nu. 23. qui & Alex. de Neuo conantur ostendere, non fuisse aliud Gl. in d. c. cum homo.

Et mouentur isti ex eo, quod toties supra repetitum est, nemi nem posse se ipsum ad mortem, aut aliam pœnam corporalē obligare: statutumq; non posse decernere, quod alter pro altero corporali pœna plectatur.

Ad argumentum Decij respondet Gigas in addit. C. verbo potest. ad primam lecturam eiusdē Decij in d. c. 2. de constit. nu. 13. quod cum consensus fideiussoris sit nullius momēti, ex l. liber homo. ff. ad leg. Aquil. non potest dici, auctoritatem statuti dare robur consensui fideiubentis, quia confirmans inualidum videtur de nouo facere, l. 1. & ibi Glo. & Bald. C. de codicill. sed statutum non posset hoc ex se inducere, ergo neque confirmare consensum. Ad simile autem de non appellante à sententia criminali, idem Gigas in addit. C. verbo potestatem. ad eundem Decium in eod. cap. 2. lect. 2. num. 29. respondet, quod non appellando pars videtur acquiescere sententiæ, qui poterat confiteri, & suā confessione veniebat condemnandus. l. proinde. ff. ad leg. Aquil. Deinde, ibi agitur de delinquente non appellante, in quem lex potestatem habet, nos loquimur in fideiussore qui nihil deliquit. Couarru. etiam & Matienzo, vbi supra, respondent, quod in eo inquisitus est, lex culpam præsumit, quæ in processum iudiciallem, & cognitionem iam est deducta, vnde mirum non est, si

consentiens punitur, ratione consensus simul & legalis auctoritatis, quæ non temere ministratur, sed præmissa culpæ examinatione. Menochi etiam de arbitr. lib. 1. quæst. 87. num. 8. diuersum inquit, esse in illa tacita renuntiatione, quæ legi cognita non est, sed præsumit reum nullas habere defensiones, ac in expressa obligatione, quæ prohibita est à iure naturæ.

Ego autem, quantum eiusmodi responsiones vrgeant, non expendo: sed planius respondeo, negando assumptum, nimirum quod quoties cōsensus partis aliquid non potest, & statutū etiam id nō potest, consensus & statutum simul id possint. Neque enim magis crescit alterutrius potestas, quod alteri coniungatur, quàm valor falsæ monetæ, quod alia & alia, & etiam magnus cumulus adiungatur. Adiuuant enim se ad inuicem coniunctæ res, quæ aliquid possunt, licet parum, quia plura modica (vt cum nostris loquar) faciūt vnū satis: sed quæ prorsus nihil, etiā si iungantur, nihil possunt, quia ex nihilo & nihilo & ceteris nihilo, fit nihil.

32 Et quæ separata nihil obstant, simul etiam iuncta nihil obstant. l. patre furioso. vbi notat Ias. nu. 44. ff. de his qui sunt sui vel alieni iuris. Surdus decif. 36. sub nu. 33 33. sic probationes imperfectæ non iunguntur ad faciendam plenam probationem. l. spadonū. §. qui iura multa. ff. de excusatio.

tutor. Bart. à num. 44. Iason 253. in l. admonendi. ff. de iureiur. Sic etiam, inhabilitas testis qui ex toto repellitur, & nihil probat, non suppletur ex numero, neque ex habilitate aliorū, quia, quod nihil est, non recipit incrementum: Alex. num. 71. in l. sarpè. ff. de re iudi. Marfil. singul. 559. Aym. Crau. conf. 9. nu. 12. & alij alibi.

Neque simile non appellantis vrget, quia tunc neque lex, neque ipsius consensus tollunt appellationem: sed natura rei, quæ talis est, vt oportuerit certū aliquod tempus statuere, intra quod appellatur, ne res in infinitum eat: quod si labitur, ipsa natura rei, quæ intra illud tempus debuit explicari, reum excludit, non cōsensus suus, neque statutum.

Concludimus ergo, neque pacto & voluntate fideiussoris, neque statuto vel cōsuetudine, neque vtrisque simul fieri posse, vt eiusmodi fideiussor nihil delinquens corporaliter puniatur.

35 Prædicta omnia videntur limitanda: in eo qui se obligaret ad pœnam corporalem de iure sibi impositam; prout in accusatore, qui se subscribit ad pœnam talionis. l. 3. l. fin. C. de accusat. l. 19. l. 26. tit. 1. part. 7. Dueñas reg. 27. cuius subscriptionis rationē assignat Bald. nume. 5. In l. qui crimina. C. de his qui accusa. non poss. ob terrorem accusatoris, & vt ei ante oculos sit posita pœna, si calumniatur, & ut teneatur obligatione naturali surgente. ex

con-

C A P. XV.

Neminem posse subijcere se torturæ?

It etiā ex prædictis, neminē posse subijcere se torturæ, quā in re aliquot casus considero.

1 Primus casus est, cum quæritur, an quis possit consentire, quod ab aliquo priuato torqueatur: vt euenire posset in famulo, qui de furto infamatus, permitteret domino se torquere: & eiusmodi consensum non tenere, ait, Bart. in l. interdum. 58. §. qui furem. ff. de furtis. idem Bart. in l. cum feruus. num. 6. ff. de cōdic. caus. dat. Bald. nu. 5. in l. ob æs. C. de actio. & oblig. Angel. nu. 5. Alber. nu. 5. in d. §. qui furem. Ripa in l. obligatione generali. nu. 22. ad fin. ff. de pignor. Brunus in tractat. de tortura. 2. par. q. 7. num. 9. Marfil. in l. pen. num. 7. ff. de quæstio. & in praxi. §. expedita. nume. 57. & alij in sequentibus citandi.

Mouetur Bart. primò, quia nemo potestatem habet in se sãuẽ di, cap. ex parte. de sepultur. igitur quemadmodū nemo posset se torquere, non potest permittere, quod torqueatur. l. filium. ff. ad Macedon.

2 Secūdo, quia potestas torquendi est meri Imperij, l. defensores. C. de defensor. ciuit. Authē. de testib. §. si verò ignoti. coll. 7. tenuit Guliel. de Cun. in l. Imperiū.

H 4 ff. de

consensu. Idem ait Clarus. §. fin. q. 12. num. 11. dixit singulare, & pulchrum Aretinus nume. 27. in cap. super his. de accusation. dicens, quod licet ad pœnam corporalem nemo possit se obligare ex pacto, est tamen limitandum, nisi se obligaret ad pœnam, quæ ex dispositione legis esset omnino subiturus: sequitur Ripa in l. obligatione generali. num. 24. ff. de pignoribus.

S V M M A R I A

Ex Capite sequenti.

- 1 Nemo potest consentire, quod à priuato torqueatur.
- 2 Potestas torquendi est meri Imperij.
- 3 Torquens volentem, punitur pœna ordinaria, ac si nolentem torfisset.
- 4 Nemo potest petere, se & reum torturæ subijci.
- 5 Neque offerre se torturæ, vt purget infamiam.
- 6 Tortura grauior est, quàm vtriusque manus abscissio.
- 7 Et morti equiparatur.
- 8 Torquens sine iudicij consentientem, est puniendus in syndicato, sed non tenetur actione iniuriarum.
- 9 Inculpatio offensi etiam in tortura nō facit inditium.
- 10 Nobilis non potest renunciare priuilegio ne torqueatur.
- 11 Non valet pactum, quod nisi soluat possit banniri.

ff. de iurisd. om. iud. quod recipit suas declarationes, vt per Barto. ibid. num. 10. Caccial. nu. 26. Valasc. nu. 135. Decium nu. 49. Cagnol. nu. 242. Bologn. num. 79. & alios. Ea autem quæ sunt meri Imperij, nõ possunt pactis priuatorum concedi. l. priuatorum. C. de iurisd. om. iudic. neque per priuatum explicari: l. non est singulis. ff. de reg. iuris. Ergo, & c.

Tertio, quia nemo potest committere priuato, quod faciat sibi iniuriam. l. 1. §. vsque adeo. ff. de iniur. l. 4. §. idem diuus. ff. ad leg. Corn. de fcar.

3 Non dicunt expressè, sed sentiunt prædicti, quod priuatus volentem torquens puniendus sit: qua autem pœna, non aperiunt, crederem istum esse puniendum, quemadmodum si nolentem torquisset: arg. eorum quæ tradunt Bart. nu. 2. Ang. & Alber. in d. §. vsque adeo. & diximus sup. c. 12. nu. 1. & 13. Imò amplius, quia per modum iurisdictionis torquendo processit delictum, videtur posse lege maiestatis puniri. arg. l. 3. §. ff. ad leg. Iul. maiest.

4 Secundus casus est, quæ actor probationes non habens, offert se torquendum à iudice, & petit reum, & se tormentis subijci, vt quidam stulti solent petere, & videtur aliquando obseruatum, nam eius argumenti est declamatio Quintiliani. Hoc autem nullo modo admittendum est, quia nõ est modus probandi à legibus congnitus; ita dixerunt Brunus d.

tracta. de tortura. part. 2. q. 7. nu. 9. Franc. Casson. in tracta. de torment. c. 10. nu. 15. Hippol. de Marfil. in l. quæstionis habenda. nu. 8. ff. de quæstio. & in pract. §. expedita. nu. 57. & in Rub. de fideiuss. nu. 242. Clarus §. fi. q. 63. nu. 6. Mascari. de prob. concl. 1129. nu. 29. Farinac. q. 37. nu. 109. & q. 46. nu. 101. Gail. de pace publica. lib. 2. c. 2. num. 15.

5 Tertius casus est, quando reus infamia pressus, vt se purget, tamen non adsint inditia sufficientia, offert se tormentis apud iudicem, & pariter hunc à iudice non esse tormentis subijciendum, voluerunt Brunus d. q. 7. num. 8. Cassonus d. tract. de torment. ca. 5. nu. 8. Marfil. in d. l. quæstionis habenda. num. 5. & in d. §. expedita. num. 55. & in l. 1. nu. 2. & in l. lege Cornelia. §. constitutum. nu. 7. ff. ad leg. Corn. de fcar. An. nu. 1. in cap. cum causa. de raptorib. Ang. num. 6. in l. interdum. §. qui furem. ff. de furtis. vbi ait, nota contra familiares diffamatos de furto, qui dicunt dominis suis, sum contentus quod me ducas ad iudicem, & volo torqueri, nisi hoc verum est: Paris de Puteo in tract. syndicus. q. pen. totius tract. Cagno. nu. 6. in l. nemo fraudare. ff. de reg. iur. Petrus Plaza in Epit. delict. c. 23. nu. 24. Iul. Clar. d. quæst. 63. nu. 6. Mascari. d. conclus. 1129. nu. 18. Farinac. d. q. 37. num. 109.

Contrarium sensit Glo. verbo damnato. in d. l. interdum 58. §. qui furem

furem. ff. de furt. quam videntur approbare Florian. ante num. 1. in l. liber homo. ff. ad leg. Aquil. & Didac. Perez gl. pen. in l. 5. tit. 14. lib. 3. ordin.

6 Sed prior sententia vera est, & tenenda, quia tortura eiusmodi naturæ est, quam nemo possit sibi inferre, grauior est enim quàm vtriusque manus abscissio. Auth. vt nulli iudicium. §. fina. Paris de Puteo in tract. syndicus. verbo tortura. c. 15. plures relati per Farinac. q. 42. nu. 14. imò & æquiparatur morti, Iaco. Damouderius in Enchyridio parium vel similit. mors & tortura. Vnde sequitur neminem consentire posse, vt sibi inferatur: l. filium habeo. ff. ad Macedon.

7 Addi potest alia ratio, quæ hic consensus in torturam fit species purgationis vulgaris, similis illis, quæ fiebãt cadenti ferro, aqua calida, aut frigida, quæ purgationes sunt prohibitæ à sacris canonibus. c. sententiam: ne clerici vel monachi. c. ex tuarum. de purgatione canonica, ca. dilecti, de purgat. vulg. c. Memnam c. consuluisti. 2. q. 5. de quibus purgationibus multa nouissimè tradit sci tu digna Martin. Delrius libro 4. magic. disquisit. c. 4. q. 4. & 5.

8 Ideò si iudex sine inditijs expredicto consensu reum torqueret, esset in syndicato puniendus, tamen excusaretur ab actione iniuriarum, & ipsius consentientis interesset. Fran. Bru. d. q. 7. nu. 9. Marfil. in d. l. quæstionis habenda.

nu. 7. & in pract. §. expedita, nu. 57. Gail. de pace. lib. 2. c. 2. nu. 15. faciunt dicta supra c. 12. nu. 17.

Cæterum Decius in d. l. nemo fraudare. nu. 10. ff. de reg. iur. putat, in casu quem proponit, consentientem esse torquendum, quoniam nimirum nobilis imputatus à plebeio de aliquo delicto, conuenit vt plebeius torqueretur, & postea nobilis: tortus fuit plebeius, ait Decius torquendum esse nobilem, quia iam nõ sine inditijs, sed ex illo inditio inculpantis torquetur, nam etiam vnum inditium sufficit arbitrio iudicis, vt ait notare Bar. in l. ff. de quæst.

9 Contrarium tenet Paris de Puteo in d. q. pen. totius tractatus de syndicato. Cagnol. num. 6. in ead. l. nemo fraudare. & ita tenendum est; quia consensus nobilis non potest operari, & inditium non videtur sufficiens, quia inculpato offensi etiam adhibita in tortura non facit inditium: post Vulpellum & Bertazolium tradit Farinac. q. 46. nu. 99. nam & testis est in causa propria, contra l. nullus, ff. de testib. l. omnibus. C. eo. & eo ipso quod se dicit offensum, est inimicus, Bart. in l. 3. §. ff. de adimen. legat. & inimicitia per torturam non purgatur: l. 1. §. præterea. & ibi latè Marfil. ff. de quæst.

10 Quartus casus est, cum quaeritur, an ille qui de iure torqueri nõ potest, vt puta nobilis, possit renũtiare huic privilegio, & stante sua renuntiatione torqueri: &

& in casu suo videtur sensisse Decius d. nu. 10. in l. nemo fraudare. ff. de reg. iur. sed contrarium verius est, imò nō valere dictam renuntiationem, & ita in terminis tenēt Otalora in tractatu nobilitatis. 2. par. 3. parti. cap. 9. nu. 8. Burgos. de Paz. conf. 10. nu. 17. Dueñas reg. 190. limitat. 4. Greg. Lopez. gl. 1. in l. 34. tit. 34. part. 7. Baeza de inope debitor ca. 16. nu. 56. Auiles in proemio capit. prator. nu. 27. Ioan. Gracia in tracta. nobilit. glos. 6. nu. 21. Aceuedo in l. 4. & 5. tit. 2. lib. 2. Recopi. num. 15. & omnes illi, qui tenent nobilem non posse renuntiare priuilegio ne in carcerem duci possit, de quo lib. seq. cap. 23. Vnde plures rationes mutuari possunt, sed in hoc nostro casu vrgēs ratio est, quod eiusmodi turam nemo sibi inferre potest, cum sit notabilis contusio corporis, quodque sit magna defensio rei non posse torqueri. cui in criminalibus non potest renuntiare. Glos. in l. pactum inter hæredem. ff. de pact. Nouissimè nobilem posse renuntiare huic priuilegio, ne torqueatur, tenet Petrus Barbosa in l. alia. §. eleganter. nu. 17. ff. solu. matri. per regulam text. in l. penul. C. de pactis. quia, inquit, si nobilis consentiret, quod sine inditijs torqueret procederet argumentum, quod non posset sibi id inferre, ideò nec consentire, sed quando præcedunt legitima inditia, lex iubet reum torqueri. l. 1. ff. de que-

stio. ideò valebit consensus nobilis, quod præcedentibus legitimis inditijs torqueatur, quia eius consensus non facit eum torqueri, sed potius dispositio legis, ipsè autem tantum priuilegio suo renuntiat, quod validè fieri potest.

Nihilominus non est recedendum à priori verissima sententià quia lex iubet præcedentibus inditijs torqueri plebeium, & noluit nobilem torqueri etiam præcedentibus legitimis inditijs, nā si non præcederent, neque plebeius torqueretur; si ergo huic priuilegio nobilis renuntiat, ex sua renuntiatione torquetur, quod fieri non potest.

11 Fluit etiam ex prædictis non valere pactum, quo quis consentit, nisi præstituto die soluerit, banno publico subijci, cum ex banno possit ad foriudicationē & periculum vitæ deueniri, ita multis probat Andr. Gail. de pace publica. lib. 2. c. 2. à nu. 13.

S V M M A R I A

Ex Capite sequenti.

- 1 In pænis alternatiuis, si verba dirigantur ad reum ipsius, est electio.
- 2 Reus eligere non potest pœnam corporalem mortis, vel mutilationis membri, prætermissa pecuniaria, si habet vnde soluat.
- 3 Eligēs in potestate habet, quid eligat.
- 4 Qui pro reo inuito soluit pœnam pecuniariam, potest ab eo repetere.

5 An

- 5 An ex iusto affectu possit eligi pœna corporalis, ommissa pecuniaria.
- 6 Pauperi grauior est pœna pecuniaria quàm corporalis.
- 7 Nemo tenetur vitam redimere toto suo patrimonio.
- 8 Stante statuto, quod condemnatur in mille, & nisi intra mensem soluerit, amputetur sibi pes, elapso mense, potest iudex ommittere pœnā corporalē, & exigere pecuniariā.
- 9 Reus an eligere possit aliam pœnam corporalem leuiorem, ommissa pecuniaria. & num. 13.
- 10 Soluens pro capto ab hostibus inuito, & reluctantē, repetit.
- 11 Soluens pro condemnato in centum, & nisi soluerit sit bannitus, repetit.
- 12 Soluens pro inuito carcerato pro debito civili, repetit.
- 14 Stante statuto, de quo supra num. 8. an reus possit renuntiare mense.
- 15 Vulgo inaniter persuasum, meretrices posse petere in maritos eos, qui ducuntur ad mortem, & esse liberandos.
- 16 Ducens meretricem opus agit charitatis.
- 17 Liceret condemnato ad mortem male mori, quàm meretricem ducere.

C A P V T XVI.

Neminem posse eligere pœnam corporalem, prætermissa pecuniaria.

- 1 Voties lex alternatiuè aliam vel aliam pœnam imponit reo, cuius sit electio, ipsius, an iudicis, variarunt interpretes nostri.

Et ad rem de qua agimus, crebrius videtur receptum, quod si verba diriguntur ad reum, ipsius sit electio. tradit Bartol. in l. 1. §. expilatores. ff. de effractor. Bart. nu. 4. Bald. nu. 18. Salyc. nu. 7. Decius num. 96. Mantua. num. 24. in l. quicumque. C. de seruis fugit. Marian. Socin. in cap. sicut. à num. 20. de Iudæis. Felyn. num. 7. Decius nu. 36. Ripa num. 64. in cap. inter cæteras. de rescrip. Menoch. de arbitrar. lib. 1. quæst. 94. Iul. Clarus §. fin. quæst. 85. num. 6. Gregor. Lopez. gloss. 3. in l. 1. tit. 13. par. 2. rametsi sint qui contra velint, cuiusmodi sunt Cepolla nu. 60. in d. l. quicumque. Arnald. Alberti. in repe. cap. quoniam. de hæreti. lib. 6. q. 8.

Sed præsupposita cōmuni doctrina, quæstionis est, si alternatiua constet ex pœna corporali & pecuniaria; vtrum liceat reo, cuius electio est, malle pœnā corporalem, an verò teneatur eligere pecuniariam, & vt distinctius procedam, aliquot casus confidero.

2 Primus casus est, quando imposita est pœna mortis, aut mutilationis membri in vna parte alternatiuæ, & pœna pecuniaria in altera parte, & in hoc casu, istum eligere non posse pœnam corporalem mortis, vel mutilationis, si habet vnde pecuniam soluat: dixerunt Bald. num. 23. Paul. Castren. num. 9. Fulgos. nu. 10. Angel. num. 7. Mantua. nu. 35. ad fin. in 2. lect. in l. quicumque. C. de seruis

uis

uis fugit. Cepolla nu. 60. Decius nu. 97. in l. si fugitiui. eod. tit. Maria. Soci. num. 30. Fely. nu. 5. in c. sicut Iudæi. de Iudæis. Fely. nu. 7. Decius nu. 37. Ripa nu. 35. in c. inter cæteras. de rescrip. Paul. Castren. nu. 2. Alex. nu. 15. in l. quãuis. ff. solu. matrim. Alex. ad Bart. in l. non tantum. ff. de appella. & in l. Stychus. ff. de pecul. legat. Fely. num. 15. in cap. pastoralis. §. si verò. de officio deleg. Decius nu. 22. in l. si quis id quod. ff. de iurisdic. omn. iudi. Fely. in capit. contingit. nu. 2. ad fin. de sen. excom. Marfil. sing. 65. l. nu. 2. Arnal. Alberti. in d. c. quoniam. q. 8. Iaf. nu. 48. in §. pœnales. Insti. de act. Clarus §. fin. q. 85. nu. 6. Menoch. de arbitrar. lib. 1. q. 87. nu. 7.

Mouentur isti primò, quia nò est verosimile, statutum in hoc dedisse reo electionem, sed potius cogitasse, quod si haberet vnde solueret pœnam pecuniariam, omninò pecuniaria puniretur: sin minus, in corpore, argumento text. in l. aut facta. §. proinde. ff. de pen. vbi traditur, non posse iudicem dare reo electionem mortis. Sed huic argumento respondet Ripa nu. 65. in cap. inter cæteras. de rescriptis. quod hoc casu, non dat iudex electionem, sed lex, vel statutum quæ possunt dare. Et cum regula sit, quod dirigendo verba ad reũ illi videtur data electio, lex quæ hoc sciuit, cum eo modo concepit verba inter pœnas corporalem & pecuniariam, vtique vo-

luit reo dare electionem.

Secundò, quia nemo potest se occidere, aut membrum sibi abscindere: c. si non licet 23. quæst. 5. cap. ex parte. de sepult. igitur non poterit eligere illam viam, per quam deueniatur ad mortem, vel abscissionem membri: argumento tex. in l. oratio. ff. de spon. salib. Huic argumẽto respondet Decius nu. 4. in l. inuito. ff. de regulis iuris. & nu. 99. in d. l. si fugitiui. idem Decius num. 38. Ripa nume. 65. in d. cap. inter cæteras. quod non videtur reus ipsemet se occidere, quod vtique facere non potest, sed cum eligat auctoritate legis, lex ipsa est, quæ eam pœnam imponit. l. 1. §. qui mandaram. ff. de officio eius. l. pater filio. ff. de manumiss. testamen. ibi *solum electionem filio dedit, ceterum ipse manumisit.* Quæ lex sine dubio in vitam hominum delinquẽtium potestatem habet. Sed Menoch. d. q. 87. & Arnal. Alberti. in d. cap. quoniam. q. 8. nume. 15. replicant, quod hoc haberet locum, quando ipsa lex expressè diceret, reus eligat: at nunc sumus in casu, in quo disputamus, an credendum sit, legem voluisse electionem dare reo, & coniectamur noluisse; quia licet regula sit, quod si verba diriguntur ad reum, videatur illi data electio, tamẽ debet ex æquitate naturali limitari, quoties in altera parte alternatiuæ adest pœna corporalis, vt tunc non data electio, sed prouisa videatur subroga-

tio,

tio, in casu quo pecunia solui nò possit.

Ipse, tametsi admitterem, esse datam electionem, facillè me explicarem; nihilominus enim reũ non posse eligere mortem, aut membri mutilationem defendere. Quia iam in eligendo in potestate sua est, quid eligat: l. vtrum. §. cum quidam. ff. de rebus dub. Glos. & Docto. in cap. relatum. de præbend. Molin. lib. 2. de Hispan. primog. cap. 4. nume. 12. cum sequen. hunc ergo animi sui motum applicare non potest ad mortem, quam sibi nò posset inferre, neque propterea frustratoria erit electio à lege tributa, si perpendis limitationẽ statim adducendam.

Terriò, Bald. adducit text. in l. de pollicitationibus. ff. de pollicitat. & tex. in l. si fratres. §. idẽ respondit societatem. ff. pro socio. qui parum vrgent.

Quartò, omnino ferendus nò est, diues, qui soluere potest pecuniariam pœnam, & mauult, summa auaritia ductus, occidi, aut pede manuẽ mutilari: ac impiẽ & præposterè præfert pecunias corpori, quod pretiosius est. l. in seruorum. §. fin. ff. de penis. l. sancimus. C. de sacrosan. Eccles. cap. cum infirmitas. §. ceterum, de pœnit. & remiss. c. per vestras de dona. inter vir. & vxo.

Vnde quidquid tentent Decius nu. 99. in l. si fugiti. C. de fer. fugit. & in l. inuito. nu. 4. ff. de reg. iur. ac idem Dec. nu. 38. Ri-

pa num. 65. in c. inter cæteras. de rescrip. non est recedendum à prædicta cõi & verissima sententia.

Ampliat, quod ad eò procedat, vt si pro eiusmodi cõdemnato, etiam inuito & reluctantẽ aliquis soluat pœnam pecuniariam, possit postea ab eo illam repetere: non obstante regula tex. in l. si. C. de nego. gestis. ita Bartol. in l. Stychus. nu. 1. ff. de pecul. legat. per tex. ibi Bald. in l. fina. num. 2. ff. de condit. institut. Bald. nu. 7. Alex. num. etiam 7. in d. l. fina. C. de negot. gest. Fely. num. 15. in cap. pastoralis. §. si verò. de offic. delega. Pau. Castren. num. 2. Alexan. num. 12. in l. quamuis. ff. solut. matrim. Decius num. 3. Cagn. num. 7. Mayner. num. 15. in l. inuito. ff. de regul. iur. Catellianus Cotta in memoralibus verbo beneficium. Socin. lit. E, regula 28. limilat. 3. & in consil. 26. num. 13. lib. 1. Decius consil. 69. l. num. 7. Aciat. in c. cum nò ab homine. nu. 128. de iudic. Segura in l. 1. §. si vir. num. 123. ff. de acquir. pos. Tiraquel. de nobil. c. 6. n. 39. Tiber. Decia. lib. 9. tract. cri. ca. 1. nu. 27.

Ponderatur pro hac snia text. in kat si quis. §. idem Labeo. ff. de religios. & sumptib. fune. vbi qui prohibete here de testatorẽ fune raurit, actionẽ habet aduersus eũ funerariã, quia interest Reipublicæ, humari corpora mortuorũ: l. 2. §. 1. & §. diuus. ff. de sepulchro violato. ergo, & qui vitã aut integritatem hominis. seruat eo prohibente, quia non minus inter-

est

est Republica, homines viuentes cōseruari, quam mortuos tumulari: l. cum ratio. ff. de bon. damnat.

Ponderantur etiam tex. in d. l. quamuis. ff. solu. matrim. & in d. l. Stychus. ff. de pecul. legat. & cōducit, quod de medico curante inuitum, scribimus libro 2. ca. 7. au. 13.

5 Limitantur prædicta communis resolutio, & eius ampliatio, ne procedant, quoties aliqua iusta causa moueat reum, ad eligēdam potius pœnam corporalem quam pecuniariam: si credimus Paul. Castrensi. in l. quicumque. num. 9. C. de seruis fugitiu. vbi ait quod ex iusta causa sic eligēs est admittendus, & Fulgos. ibi num. 10. qui dicit, quod si mouetur affectu iusto mos ei gerendus est: ac Felyno. num. 7. vers. quinimo dixit in cap. inter cæteras. de rescript. qui videtur sequi Fulgosum. Finge reum esse senem, valetudinarium, habere plures filias fœminas, & pœnam pecuniariã absorbere vniuersum eius patrimonium, hic reus, si quantum habet, in solutionem pœnæ erogat, dum seruat, inops & egenus, visurus filias medicare, ac ob inopiam grauius aliquid passuras, crudelius occiditur. Nunquid nō erit vtilius ei, iam iam labentem animam aliquot mensibus prius emittere, pede aut manu carere, quam tota substantia spoliari. Conducit quod ait Cynus, nu. 3. in l. nemo. C. de

Summa Trinit. & fide Cathol. qd pauperi grauior pœna est pecuniaria, quam corporalis: sequitur Bal. num. 1. in l. si. ff. de in ius vocan. Bartol. in l. 1. §. si. ff. de penis, & alij, vt per Farinac. quaest. 42. num. 22.

Cōprobatur ex eo, quod aiunt Bañes in 2. 2. q. 32. artic. 3. dub. 2. contra tertiam conclusionem in responsione ad 1. argumentum. & in q. 33. artic. 3. dub. 4. & in responsione ad 3. argumentum. Aragon. in 2. 2. quaest. 64. artic. 5. argumento 6. & in responsione, qd nemo tenetur in extremo periculo constitutus, vitam redimere toto suo patrimonio, vt si indigeret herba aliqua, quam non posset consequi, nisi daret suum regnum, aut suum patrimonium: quia debet, vel saltē potest, plus, velle pro cōseruatione sui status, & filiorum, qua in re habemus Gl. in Summa. 83. distin. quæ sic ait. *Si quis vult me interficere, nisi ei dem pecuniam, nunquid teneor ei dare vt me liberem à morte: ita videtur, per hoc, quod hic dicitur, & 86. dist. non satis in princip. dicunt tamen quidam, solos prelatos ad hoc teneri, vt 12. quaest. 2. gloria. & 16. q. 1. c. vlt. alij dicunt, quod quilibet tenetur redimere vitam alterius.* Hæc nus Glo. quæ in principio loquitur de redimenda vita propria, & in fine de redimenda aliena: Summa Tabiena, verbo, homicidium, num. 11. intelligit, quod ista glos. sentit nō teneri. Contrarium, imò quod velit teneri, ait

Cor-

Corsetus in singul. verbo expensa. num. 2. & quod alium debeat redimere, quantum sua possibilitas patitur, salua sua necessitate, ait Siluester verbo homicidium. 1. quaest. 6. Petrus verò Navarra de restitu. lib. 2. cap. 3. num. 59. ait, qd pro redimenda propria vita tenetur quis, etiam necessaria status dare, allegās summam Armillam verbo homicidium. in fine.

Certè quando ageretur de vita, nimis durum esset praticare istam limitationem, & maxima iudicē caperet miseratio, ad eò, quod nullus posset induci, ad acquiescendū. Et ratio communis, quod hæc electio videri non debeat à lege hoc casu concessa, nimis vrget: si verò ageretur tantum de mutilatione pedis, aut manus, tales possent concurrere circumstatiæ, quæ efficerent, posse hanc limitationem in praxi obseruari.

Secundus casus est, cum pœna non fuit alternatiuè posita, sed vna fuit in aliam transfusa, vt quæ dicit lex, condemnetur in mille, & nisi illa intra mensem soluerit suspendatur, vel amputetur manus. Et hoc casu, non potest agi de electione, vt ait Bald. in l. fina. ff. de in ius vocan. ante num. 1. nã ante lapsum mensis sola pœna pecuniaria est in condemnatione, post mensem sola corporalis, & quod tunc non possit agi de pecuniaria, sed omninò imponenda sit corporalis, voluit Fulgos.

num. 10. in l. quicumque. C. de seruis fugit. sentit Bald. num. 2. in l. commissoria. C. de pactis inter emp. & venditor. & defendit Felyno. nu. 4. in cap. sicut Iudæi, de Iudæis. Arnal. Alberti. in repetit. cap. quoniam. de hæret. lib. 6. q. 8. num. 11.

8 Contrarium, quod nihilominus elapso mense, possit iudex, si reus diues est, etiam eò reclamante, & contradicente, omittere corporalem, & exigere pœnam pecuniariam, voluit Bartol. in l. cum duobus §. si. num. 2. ff. pro socio. Angel. num. 7. Paul. Castrensi. num. 9. in d. l. quicumque. dicit magis communem Ripa num. 63. in cap. inter cæteras. de rescript. & sequuntur plures, quos citat Clarus §. fin. quaest. 85. nu. 7. Farinac. quaest. 26. num. 15. & ita pietatis causa, & ob rationes supra adductas tenendum est.

9 Tertius casus est, quãdo alternatiua versatur inter pœnam pecuniariam, & aliam corporis afflictiuam, non tamen mortis vel mutilationis membri, sed leuiorem, quam posset quisque sibi inferre: prout quatuor ictuum funis, fustigationis, exilij, aut similia; & in hoc etiam casu non posse reum eligere pœnam corporalem, aiunt Bald. & Fulgos. nu. 10. in d. l. quicumque. Marf. singul. 651. num. 2. Felyno. num. 7. in cap. inter cæteras. de rescri. & quod ita etiam loquatur cōmunis, ait Decius in l. si quis id quod. num. 23. ff. de iurisdictione omn. iudic.

Et

Et in hoc etiam casu, quod solvens pro inuito possit repetere, ait Bart. num. 1. in l. Stychus. ff. de pecul. legat. dum generaliter inquit, obtinere in eo, qui soluit pro omni eo, quod tangit personam, vel libertatem, vel vitam, vel ciuitatem: Bald. num. 7. in l. R. C. de negot. gest. Mayner. num. 15. in l. inuito. ff. de reg. iur. & in eo qui soluit pro capto ab hostibus inuito & reluctante. Alexan. num. 7. in d. l. fin. Cagnol. num. 7. in d. l. inuito. Decius consil. 691. num. 6. Carroz. de locato in materia de medico. quaest. 2. num. 5.

11 & in solvente pro condemnato in centum, & si non soluerit, sit bannitus: Barto. in d. l. Stychus. num. 1. Deci. num. 2. in dicta l. inuito. imò, & in solvente pro condemnato ciuilitate inuito, qui carceratus est, quia carcer est species seruitutis, à qua potest inuitus liberari, l. 1. & 2. ff. de liberal. caus. dicunt Ioan. Andr. & Francus num. 6. in cap. cum. C. laicus. de foro compet. lib. 6. Imola in cap. ex literis. de pignorib. Ti raquel. de nobilit. c. 6. nu. 39. Carroz. de locat. ad longum tempus. quaest. 6. num. 145. folio 62.

13 Contrarium, imò quod iste possit eligere penam corporalem in hoc casu, & committere pecuniariam; dixerunt & melius, Socin. nu. 32. in cap. sicut. de Iudæis. Decius nume. 23. in l. si quis id quod. ff. de iurisdic. omni. iudic. idem Decius num. 38. & Ripa. num. 65. in c. inter cæteras. de rescript. &

secundum istam sententiam in dicta Senatu Mediolani, ait Clarus §. fin. quaest. 85. num. 6. ad fin. Et ita tenendum est, cum eiusmodi leues percussiones possit vnus quisque sibi inferre, vt dictum est cap. 11. nume. 8. & fieri potest, quod reo sit vtilius, luere in corpore, quam in ære, cum, vt dictum est, pauperi sit grauior pena pecuniaria; & cum habeat electionem à lege, neque quidquam impediatur, quominus illa vti possit, mos ei gerendus est. Vnde in hoc casu, soluenti pro inuito & reluctante non darem repetitionem.

4 Quartus, & pro nunc vltimus casus est, cum queritur, stante lege, quod reus condemnetur in mille, & nisi intra mensem soluerit, suspendatur, vel amputetur ei pes, vel manus: an iste reus possit renuntiare huic mensi? & quod non possit, ait Bald. nume. 8. Alciat. 127. in c. cum non ab homine. de iudic. Cotta in memoria lib. verbo beneficium. Ias. nume. 12. in l. pactum inter hæredem. ff. de pact. & num. 18. in l. penul. C. eod. titu. quod confirmatur ex adductis infra c. 17. num. 31. vbi probabimus, neminem posse renuntiare dilationi, vt citius condemnetur, quia non potest abbreviare tempus vite suæ.

Prædictis annexam quaestionem; persuasum est vulgo, fuisse aliquando consuetudinem, quod si reus, qui ducitur ad mortem, ab aliqua meretrice in matrimonium peratur, indulgendum sit

fit ei, fauore pietatis, quo illa meretrix à peccato liberetur: quod in Hispania praticari, ait Paris de Puteo & in Francia, Iacobus de Bellouisu, vt referunt Tiraq. de pœnis temper. causa 56. Couarru. 2. par. de sponsal. cap. 3. §. 4. nume. 17. Plaza de delictis ca. 34. num. 15. Anto. Gomez. tomo 3. cap. 13. num. 57. versic. quintus casus. Quod tamen, neque in Francia hodie est in vsu, vt ait Tiraq. neque in Hispania admitteretur, vt ait Anton. Gomez. Adiungitur etiam fabella, quod cum quidam duceretur, & meretrix vetula & deformis profiliret eum petens, à circumstantibus admonitus de sua fortuna, respexisse Megeram illam, dixissetque, malle mori. Nunc ergo quaero, si casus similis eueniret, an licitum esset, eiusmodi vite remedium respuere? Pro parte negante facit, quod videtur vitam perdere, qui tueri eam potest: & sicut non edens cum possit, sicut non fugiens à domo ruinosam, se occidit: ita & qui sibi per id matrimonium non confulit. Præterea, qui ducit meretricem, & eam à peccato liberat opus agit charitatis, & remissionem consequitur peccatorum. 16 cap. inter opera charitatis. de sponsalib. aut omnium peccatorum, iuxta sententiam Cardinalis, & Præpositi ibid. aut certæ partis eorum, cuius penam conuenit ei indulgere, propter istud misericordiae opus: Couarru. 2. part. de sponsalib. c. 8. §. 11. nu. 3.

E contra non omnino purus videtur, qui ducit meretricem, si quidem ea defuncta promoueri non potest: cap. maritum. 33. distinct. cap. si quis viduam. 34. distinct. cap. non est culpandus. 32. 17 q. 1. Equidem crediderim, istum non teneri vitam redimere iactura honoris, & grauiori remedio quam est ipsa mors: ideoque licitum esse ei malle breui morte, quam perpetua pena cruciari. Præterea, multa incommoda & scandala ex eo matrimonio timeri possunt. Et præceptum tuendi vitam vt affirmatiuum, non obligat cum tam difficili medio, prout non tenetur quis pati dolorem immensum ex sectione cruris, vt vitam conseruet. Neque simile non edentis aliquid vrget, non edere enim naturaliter inducit mortem, ideo non edens se ipsum idemmet occidit, quod prohibitum est lege diuina, idem est in non fugiente à domo ruinosam. Et comprobari potest ex his quæ libro secundò fusè differimus.

S V M M A R I A

Ex Capite sequenti.

- 1 Etiã in foro cõscientiæ licitũ est, occidere aggressorẽ, pro sui defensione.
- 2 An aggressus possit seipsum non defendere, an verò teneatur ad defensionem. & nu. 5.
- 3 Prodigalitas regulariter est peccatũ, et si opponitur iustitiæ, est mortale.
- 4 Quando teneatur quis alium defendere, ne occidatur.

- 6 Tolerare mortem non est laudabile secundum se, sed secundum quod ordinatur ad aliquod bonum virtutis.
- 7 Maxima perfectionis est, pro asserenda fide pati mortem.
- 8 Sanctus Abel fuit martyr.
- 9 Et beatus Isaac iuste fecit, non se defendere.
- 10 Licitum est malle mori, quam aduersarium occidere, quando aliter se defendere non potest, nisi aggressorem occidendo.
- 11 Nisi in homine publice utili.
- 12 Bannitus ad mortem an possit, vel debeat se non defendere, ab occidente. & num. 15.
- 13 Iuste damnatus ad leones, an possit se ab illis non defendere. & nu. 15.
- 14 Aduersus indicem, ut indicem iusta decernentem, nemo potest se defendere.
- 16 Peccat qui defensiones suas in causa criminali non allegat.
- 17 Imputatus de delicto ab alio facto, an possit tacere, ne verum reum prodat.
- 18 Non valet renuntiatio defensionum in criminalibus.
- 19 Appellationi non potest renuntiari in criminalibus.
- 20 Executio in criminalibus non potest fieri infra decem dies datos ad appellandum.
- 21 Intellectus l. addictos. C. de Episcop. audien.
- 22 Defensionibus suis in causa status nemo potest renuntiare.
- 23 Probationi defensionum in causa criminali non licet renuntiare.
- 24 A probationibus pendet victoria.
- 25 Ratificationi testimonium non licet renun-
- tiare in criminalibus, hoc est habere testes pro repetitis.
- 26 Testes autem litem contestatam recepti etiam de consensu partium non faciunt fidem.
- 27 Omissa testimonium repetitione reus condemnari non potest.
- 28 Partes possunt dare licentiam iudici, ut recipiat testes illis absentibus.
- 29 Terminum & dilationi an possit renuntiare in causa criminali.
- 30 Probationes in causa criminali possunt fieri sine termino, & post lapsum termini.
- 31 Fenus Paschalis possunt expediri causa carceratorum, qui absolendi sunt, non eorum, qui sunt condemnandi.
- 32 Stante statuto, quod reus condemnatur in centum, & nisi intra mensem soluerit, amputetur ei manus, non potest huic mensi renuntiare.
- 33 Solita concedi a Principe non reputantur impossibilia.
- 34 Dilationi statutaria non potest renuntiare.

CAPUT XVII.

Quatenus se quisque defendere teneatur.

Defensionem suam cuique esse omni iure licitam, etsi pro tuendo corpore hominem occidat, lippis & tonsoribus (ut aiunt) notissimum est. l. vt vim. ff. de iustit. & iure. l. scientiam. §. qui cum aliter. ff. ad leg. Aquil. capit. significasti. de homicid. c. dilecto. de sent.

fen. excom. lib. 6. & licet fuerint, qui iudicauerint, in foro conscientie non licere, occidere aggressorem, pro defensione etiam moderata: cuiusmodi fuerunt Gl. verbo nam iure. Iaf. num. 22. in l. vt vim. ff. de iust. & iur. Ioan. Gerson in tracta. de Eucharistia. Abulens. super Matth. cap. 5. q. 109. & quidam alij. In contrarium tamen est communis, & verior sententia: S. Thomas 2. 2. quaest. 64. art. 7. Soto lib. 5. de iustit. & iur. q. 1. art. 8. Nauarra in tract. de restit. lib. 2. cap. 3. num. 330. Decius num. 30. Bologn. 64. in d. l. vt vim. Couar. in clem. si furiosus. 3. par. §. vnico. num. 1. Nauar. in Manuali. cap. 15. num. 2. & alij alibi.

Maiores autem versatur difficultas in explicando, an haec defensio, quae cuiunque permessa est, sit etiam ita praecipua, ut licitum non sit defensionem suam omittere; an vero possit quis pati, se occidi, & se non defendere, quae res quia in plura veluti membra diducitur, aliquot consideratis casibus explicanda est.

2 Primus casus est, cum quaeritur, an aggressus teneatur necessario vitam suam defendere, an vero possit se non defendendo pati mortem. In qua quaestione, quod peccet, qui se non defendit, si potest, tenent Ioannes de Lignano in tractatu de bello. c. 83. habetur in 16. volum. tract. Paul. Castrenf. in l. 1. §. ius gentium. num. 9. ff. de iust. & iur. Hippolyt. de Marsilijs in l. vnus. §. cogni-

turum. num. 56. ff. de quaestio. Marcius Salomonius in repetitio. l. vt vim. 15. ff. de iustitia & iure. Petrus Plaza in Epitome delictorum. cap. 23. num. 2. colum. 6. versic. & fortissimum. Dominic. Soto lib. 4. de iustitia & iure. quaest. 2. arti. 3. conclus. 4. versic. tertio idem patet. & in tract. de ratione tegendi secret. memb. 1. q. 3. conclus. 3. argumento 4. Martinus Nauarrus in Manuali. cap. 24. num. 18. Pro quibus confidero.

Primo, quod unicuique a Deo data est vitae suae custodia: ut ait Egesip. lib. 3. de excidio Hierosolym. capit. 17. sicut ergo peccat, qui eam non custodit, praecauendo alia infortunia, quae praecauere potest, veluti fugiendo a domo ruinosam, ignem, vel rapidum flumen non ingrediendo, ita videtur peccare, qui se non defendit, quia vitam suam ut debet non custodit.

Huic argumento responderi potest, quod procedit, quando ex non defensione induceretur volitio mortis propriae directa, quando aut non inducitur directa volitio mortis, sed tantum toleratio ut effectus, prout esset, quando quis ob aliquod bonum virtutis se non defenderet, esset licitum: iuxta ea quae resoluimus infra lib. 2. c. 1. & seq.

Secundo, eadem lex naturae quae nos inclinatur ad vitam conseruandam, inclinatur ad illam defendendam. l. 1. §. cum arietes. ff. si quadrupes pauper. fecit. dicitur. l. 4. §. scientiam

riam. & §. qui cū aliter. ff. ad leg. Aquil. sed eum qui se occidit, peccare, quia facit contra hanc legem naturæ, concludit S. Thomas & communis in 2. 2. quæst. 64. ar. 5. igitur eodem modo peccat, qui se non defendit, quādoquidem agit aduersus eandem legem naturæ.

Responderi potest, quod præceptum tuendi vitam est affirmatiuum, ideò non obligat semper & ad semper, vnde ex circumstantijs potest desinere obligare: iuxta ea quæ resoluimus d. li. 2. c. 1.

3 Tertio, prodigalitas regulariter est peccatum, S. Thom. in 2. 2. q. 119. articulo. & quando opponitur iustitiæ, est mortale, Nauar. in Manuali. c. 23. num. 70. sed qui se sine causa nō defendit, vitam prodigit, id quod respectu Reipublicæ cui ciuis subtrahitur, est contra iustitiam: Aristotel. lib. 5. Ethicor. cap. 11. S. Tho. 2. 2. q. 59. artic. 3. ergo sine causa se ipsum non defendere, est peccatum.

Responderi potest, quod hoc procedit quando sine causa fieret, at quādo ob iustam causam, non diceretur prodigalitas, sed actus virtutis.

4 Quarto, qui se non defendit, cum possit, actum agit, ex quo sequitur mors, igitur sui homicida est: vt colligit S. Thomas in 2. 2. quæst. 69. articulo. 4. ad 2. & quēadmodum gubernator nauis qui non seruat eam, si potest, dicitur illam submergere: ita qui non seruat vitam, cum potest, di-

citur illam abrūpere: quid enim interest, quis agendo, an cessando se occidat? factio suo an alterius, eo sciante, & nolente prohibere cum possit?

Responderi potest, quod qui negatiuè se gerit propter aliquod bonum virtutis, non dicitur se occidere, quia vult illud bonum virtutis, vt finem, se non defendere, vt medium, mortem autem nullo modo vult, sed tolerat inuitus tāquam effectū, ideò non potest dici sui homicida: iuxta ea quæ resoluimus lib. 2. c. 1.

Quinto, qui se non defendit à fame edendo, peccat, capit. non mediocriter. & ibi Doct. de consecra. dist. 5. etiam si iustè condēnatus esset ad pereundum inedia: vt deducimus lib. 2. c. 6. ergo & qui se nō defendit ab alio quocunque eum occidente.

Responderi potest, quod non edere, necessario & effectū naturali inducit mortē, ideò nō edēs sine implicatione non potest dici, quia velit & intendat mortē suam propriam: qui se non defendit, non intendit mortem suā quod fusiùs explicamus dicto libro 2. cap. 1.

4 Sexto, de iure ciuili secundum veriore sententiam per l. culpa caret. ff. de regul. iuris. l. vtrū, ff. de parricid. l. Gracchus. C. ad leg. Iul. de adulter. aut quidquid sit de iure ciuili, omninò de iure canonico, saltem in foro consciētiæ, tenetur quilibet alium defendere, ne occidatur, saltē lege chari-

charitatis, alias dicitur fauere delinquenti: c. sicut dignum. §. illa etiam. de homicidio. c. quantæ. in fi. de sent. excom. c. dilecto. eod. tit. lib. 6. ca. non inferenda. c. qui potest. ca. fi. 23. q. 3. c. pasce. 85. distin. c. Deus. 3. q. 1. Nauar. in Manuali. c. 24. nu. 16. cum seq. & num. 20. Gloss. & DD. in l. culpa caret. ff. de regul. iur. vbi Decius nu. 10. Bologn. in l. vt vim. nu. 78. cum seq. ff. de iusti. & iu. Farinac. q. 5. r. num. 5. 11. & 23. Hinc enim Exodi c. 2. Moyse defendit Hebræum ab Aegypto: & Salomon Prouerb. cap. 24. ait. *Erue eos qui ducuntur ad mortem, & eos qui trahuntur ad necem liberare ne cesses.* Quæ verba refert tex. in d. c. non inferenda. Et Eccl. cap. 37. dicitur. *Deus creauit de terra hominem, & mandauit illis vnique de proximo suo.* Imò & inuitos tenemur defendere. cap. & qui emendat. 45. distin. Igitur multò magis tenetur quisq; se ipsum defendere, cum teneatur se ipsum diligere plus quàm alios: l. præses. C. de seruit. & aqua c. nisi specialis. de authorit. & vsu pallij. c. si noluit. 13. quæst. 5. Summa enim diligendi proximum ratio est ad exemplar sui, est autē exemplar maius exemplato. S. Thomas 2. 2. q. 26. artic. 4.

Responderi potest, hoc procedere regulariter, sed propter legitimas circumstantias præceptū hoc se ipsum tuendi, vt affirmatiuum potest desinere obligare.

Septimò receptissimū est, ne-

minem posse renuntiare defensionibus in causa criminali, quia ex tali renuntiatione potest sequi mors: Gl. in l. pactum inter hæredem. ff. de pact. ergo multò minùs poterit se non defendere, & voluntariè mortem pati.

Responderi potest, quod aliud est quærere, an in foro fori renuntiatio sit admittenda, & clarum est, quod non debet admitti, tamen si essemus in casu, quo renuntias nō peccaret: aliud est quærere, an in foro poli peccet se nō defendens, & non sequitur peccare se non defendentem, ex eo quod in foro exteriori non admittatur renuntiatio defensionū, sed aliundè probandum & inferendum est.

5 Contrarium, imò posse quemquam se non defendere, si velit, ac maximæ perfectionis esse, cū aliter euadere non potest, nisi occidat aggressorem, malle mortem pati se non defendēdo, quā illum occidere: volunt S. Thomas de regimine princ. q. 6. Syluester in Summa. verbo bellum. 2. q. 3. Caieta. & Aragon. in 2. 2. q. 64. art. 7. iterum Aragon. ead. q. 64. artic. 5. ad 3. & quæst. 26. art. 4. sub quæst. 3. in corpore. vbi ait, quod hoc concedunt communiter Doctores. Soto de iusti. & iure. lib. 5. quæst. 1. artic. 8. vers. hactenus de libertate. Victoria in relectio. de homicidio. nume. 24. Ludouic. Messia in Pragmat. taxæ panis. cōcl. 6. nu. 135. Simacas in Cathol. inst. tit. 18. nu. 30. Couar.

2. par. de sponsal. cap. 8. §. 12. nu. 17. Petr. Nauarra in tract. de rest. lib. 2. cap. 3. nu. 39. & 62. Michael Salon. in 2. 2. q. 64. art. 7. controu. 1. conclu. 1. Bañes in 2. 2. q. 33. ar. 3. dub. 4. in respons. ad confirmationem 3. argumenti. Pro quibus.

Primò, videtur tex. apertus in e. nō est nostrum. 23. q. 5. vbi Hieronymus scribit in hæc verba. *Non est nostrum mortem arripere, sed illatam ab alijs libenter accipere. Vnde in persecutionibus non licet propria perire manu, sed percutienti colla submittere.* Similia sunt verba Egesippi li. 3. de excidio Hierosol. cap. 17. in fi. *Offerre me, inquit, hosti percutiendum, sine pietatis possum dispendio, manus meas mihi in hostem conuertere, sine scelere non possum.*

Responderi potest, hoc procedere in martyrio. Replicari tamen potest, Hieronymum etiam extra causam martyrij loqui, quia præmittit regulam generalem, & postea infert ad casum martyrij.

Secundò, facit consilium Saluatoris nostri, Matth. c. 5. *Audistis quia dictum est oculo pro oculo, dentem pro dente, ego autem dico vobis, non resistite malo, sed si quis te percusserit in dexteram maxillam tuam, præbe illi & alteram.*

Responderi posset, quod loquitur in alijs iniurijs præter mortem.

Tertiò, facit illud Apostoli ad Romanos cap. 12. *Non vos defendentes charissimi, sed date locum ire, scriptum est enim, mihi vindictam: & ego retribuam.*

Responderi potest, quod ut apparet ex illis verbis *mibi vindicta*, Paulus hic nō ait, quod nemo se defendat, sed quod nemo vindictamumat: alioquin nemini liceret se defendere, cum certum sit, defensionem esse omni iure permissam: ita ait Soto de iustitia & iur. lib. 5. q. 1. art. 8. & ad fi.

Quartò, omnis Christi actio nostra debet esse instructio, cap. Deus. 1. quæst. 1. c. significasti. de elect. c. 1. de sepult. sed Dominus noster Iesus Christus potuit se à Iudæis defendere, & eos simplici nutu ad suum nihil ex quo eos creauerat reducere: noluit tamē se defendere, quinimò Petrum auriculam amputantem seruo principis sacerdotum reprehendit: cap. 26. Matthæi dicens. *Conuerte gladium tuum in locum suum, omnes enim qui gladium acceperint, gladio peribunt. An putas, quia non possum rogare patrem meum, & exhibebit mihi modo plusquam duodecim legiones Angelorum.* Ergo eodem modo licet cuicumq; se non defendere.

Responderi potest multipliciter, prout simili argumento respondemus infra li. 2. c. 2. Quod Christus Dominus erat Dñs vitæ, & potuit facere, vt libuit, nos non sumus. Quodq; mandatum accepit à patre patiendi, Ioan. cap. 10. & de mandato Dei etiam positiuè licet se occidere: vt supra dictum est cap. 8. num. 27. & seq.

Quintò, ad imitationē Domini nostri Iesu Christi multi Sancti

& cum possent, noluerūt se defendere: & sanè decem mille illi martyres milites strenui potuissent se defendere, & noluerunt.

Responderi posset, ob martyrium & fidem fecisse.

Sextò, licet vniciuque periculo se exponere pro alio homine, quia maiorem charitatem nemo habet, quàm vt animam suam ponat quis pro amicis suis: ergo licebit se non defendēdo, pati se occidi pro saluanda vita aggressoris, cum quis aliter nequit se defendere, nisi eum occidat.

Responderi posset, aliud esse periculo se exponere, vbi est spes euadendi, aliud se non defendere, vbi nulla est spes.

Septimò, facit illud Prouerb. c. 12. *Qui negligit damnum propter amicum, iustus est.* Et illud 1. ad Corinth. cap. 13. *Charitas non querit, que sua sunt.*

Responderi potest, procedere in his quæ homo potest perdere, vt quia eorum perfectè dominus est, non in vita, cuius non est dominus.

Huiusmodi dissidentes sententiæ facile possunt in concordiam redigi, si perpēdamus verba Pauli Castren. qui nō simpliciter ait, peccare se non defendentem, sed addit, *sine iusta causa*, quod clarius explicant S. Thomas, & Caieta. in 2. 2. q. 124. arti. 3. in corpore. dum aiunt, tolerare mortem non esse laudabile secundum se, sed secundum quod ordinatur ad aliquod bonū, quod consistit in

actu virtutis: puta ad fidem, & dilectionem Dei. Itaque videtur resoluendum, se non defendere ex intentione, vt occidatur, directo volendo mortem, propriam, non esse licitum: se autem non defendere propter aliquod bonum virtutis, illud directo volendo, & optando se nō occidi, sed nolēdo ab illo actu virtutis (verbi gratia saluandi aggressorem) cessare se defendendo, & si occidatur, esse licitum, & meritorium: se autem nō defendere, propter actum aliquem inanem & non virtuosum, non esse licitum.

Vnde infertur, non solum esse licitum, verum esse maximæ perfectionis actum, pro fide libeter pati mortem, & se non defendere: d. cap. non est nostrum 23. q. 5. S. Thomas & omnes in 2. 2. q. 124. ar. 3. August. serm. 17. de verbis Apostoli super illud ad Heb. 2. *Non dum enim vsq; ad sanguinem, ait, perfectior in hac vita nulla dilectio est ea, ad quam Sancti martyres peruenerunt, qui contra peccatū vsq; ad sanguinem certauerūt.* Et in martyrio forsan est speciale, quod licet positiuè velle mortem propriam, vt medium ad testificandam fidem, & glorificandam Deū quia ipse Deus ita videtur iussisse, cum dixit, *Eritis mihi testes in Israel.* &, *Nolite timere eos qui corpus occidunt.* ac Petro se ostendit, dicens, ire Romam, iterum crucifigi.

Hinc S. Gregor. libro 4. moral. c. 36. commendat beatum Abel,

- eo quod à fratre Cain nō se defendere, quamobrem illum martyrem appellant S. Augustin. lib. quæstion. vet. & noui testam. q. 6. S. Chrysostom. ferm. 1. de martyrib. & aduersus Iudæos orat. 5. S. Cyprian. lib. de bono patientiæ. & de oratione Dominica. S. Isidorus lib. de patrib. vete. test.
- 9 Eodem modo commēdari potest Beatus Isaac, qui cum cernebat patrem Abraham velle illum immolare, possitq; facili negotio resistere, ac se defendere, cū esset natus annos viginti quinque, vti author est Iosephus lib. 1. antiquit. Iudaicar. cap. 14. iuueni namque senis manus euadere, fuisse per quam facile, sciens tamen, quod eum non sceleratē, sed obediēter, non crudelitatis crimine, sed pietatis causa occidere parabat: vt ait August. lib. 1. de Ciuit. Dei, cap. 2. i. tex. in cap. lex æterna 23. q. 5. cap. occidit. 23. q. 8. non solum non resistit, sed manus ligandas, oculos velandos, & rogū ascensus iugulum secundum spontē præbuit. In quo adimplebat voluntatem Dei, qui tanquam Dominus suæ vitæ, iusserat eam adimi, aduersus quam Dei voluntatem non erat licitum ei se defendere.
- 10 Inde etiam si aggressus nō posset aliter se defendere, nisi aggressorem occidendo, liceret ei, malle se non defendere, quàm aggressorem occidere: & hoc casu loquuntur S. Thom. Conar. & ceteri pro parte posteriori cita

ti. Quorum sententia, iure optimo procedit, cum is hoc casu, nullo modo vellet se occidi, sed aggressorem vult saluare. Accedit quod non solum pro vitæ terrenalī, sed etiam pro spirituali aggressoris, qui eo casu mortali crimine innodatus periret, si ab eo occideretur, vitā ponit. Perfectionum autem est, corpus exponere pro salute spirituali proximi. S. Augusti. lib. 1. de doctrina Christi. ca. 27. S. Thom. & omnes in 2. 2. q. 26. art. 5.

Qui verò non ob istum finem, sed volendo mori, se non defenderet, proculdubio mortalitē peccaret, quia ageret contra præceptum tuendi vitam, & positiuè vellet mortem propriam, iuxta ea quæ resoluimus lib. 2. cap. 1. & ita procedunt adducti pro priori sententia.

- 11 Limitant prædicta Dominicus Soto d. lib. 5. de iustit. & iure. q. 1. art. 8. Couarr. d. 2. par. de sponsali. cap. 8. §. 12. num. 17. Aragon. 2. 2. q. 26. art. 4. sub q. 3. ad vltimū argumentum. Michael Salon, in 2. 2. q. 64. art. 7. controu. 1. concl. 1. & ibid. articu. 5. controu. 1. argumento 5. & in solut. vt nō procedant in eo, qui admodum utilis esset Reipublicæ, quasi tunc peccaret in ordinem charitatis se non defendendo, quia eligeret potius, illam exercere in vnum malum, quàm in multos bonos: ordo autem in charitate obseruandus est: S. Thomas in 2. 2. q. 26. artic. 1. & inde finis non

- non esset sufficienter bonus, vt efficeret possit, quod se non defendere, esset actus virtutis.
- 12 Resolui potest & aliud dubiū de bannito, de quo acris pugna est inter Doctores, vtrum possit se defendere, vt per Bart. num. 4. Bald. num. 6. Decium num. 3. Bolognet. nume. 15. in l. vt vim. ff. de iustit. & iure. Nellum de S. Gemini. in tracta. de bannit. 2. par. 2. tēporis. q. 49. num. 49. Petrus Dueñas reg. 192. limit. 2. Hippol. Riminal. in repetit. cap. quæ in ecclesiarum. de constitut. nu. 237. & magis communiter concludunt, non posse, quia vbi licita est offensio, defensio est illicita. l. si seruus. C. de his qui ad ecclesi. confugiunt. Istum enim posse non se defendere, videtur concessurus Dominicus Soto, qui in casu magis dubitabili ait, lib. 5. de iustit. & iure. quæst. 6. artic. 4.
- 13 iustē damnatum ad mortē, posse, si velit, se non defendere, etiam in casu, in quo esset ei permessa defensio, vt si leonibus proijceretur, à quibus consensu omnium esset permittitum se defendere, quia, inquit, nō sine causa se mori finit, sed quia mortē meretur, vult eam à iudice patitur quod possit iuuari communi illa traditione, quæ vult aduersus iudicem, vt iudicem iusta decernentem, neminem posse se defendere.
- 14 re: Bartol. num. 3. Bald. 20. Decium 24. Bolognet. 54. in d. l. vt vim. ff. de iustitia, & iure. Dueñas regu. 192. limit. 4. & alij passim.
- 15 Et quidem in bannito, si licitè non potest se defendere, vt dictum est, non videtur dubium, quin licitè committat defensionē: sed in condemnato ad leones, videtur subsistendum, quia directo & ex intentione videtur velle mortem propriam, quod non licet: vt resoluimus lib. 2. c. 1. & 2. Et quemadmodum condemnatus, etiam iustē, vt inedia pereat, peccat, si oblatos cibos non capit: S. Thom. in 2. 2. quæst. 69. art. 4. ita peccare videtur, qui se à leonibus non defendit. Neque obijciat quispiam Sanctum Ignatium, qui oratione & ieiunijs à Deo impetrauit, ne feræ, quibus erat obijciendus, (quod cū alijs martyribus sapius fecerant) ipsi parcerent: & in epist. ad Romanos ita scribit. *Eruar bestijs mihi paratis, quas opto truculentiores mihi inueniri, quas & blanditijs demulcebo, vt crudelius me deuorent, non vt quidam metuentes non attingerunt; & illa si sponte nolint, ego illas redigam.* Etenim respondebo, & hoc procedere in martyrio, & facile fieri posse, Ignatium habuisse specialē Dei reuelationē, prout ipse insinuat verbis sequentibus, *Ignoscite mihi, quid mihi vtile sit, ego noui.* Sed amplius deliberandum est.
- 16 Secundus casus est, cum quæritur, an apud iudicem reus factus possit sine peccato defensiones suas committere, & quæ illum excusare possent iudici non allegare. Et minimè posse, sed grauē pecca-

peccatū mortale peccare, si ex-
ceptiones & defensiones sibi cōpe-
tentes non alleget, censent Pala-
tios Rubios in Rub. de donatio.
inter vir. & vxor. §. 70. n. 6. Petrus
Plaza in Epitome delictorū c. 23.
nu. 3. sub fin. Eo argumento mo-
uentur, quod nemo potest se oc-
cidere, neque actum facere dire-
cto tēdentem ad mortem, qualis
esset, se non defendere. Adducit
& Plaza, quod nemo possit renun-
tiare defensionibus suis, de qua
re statim, sed argumenta præce-
dentis casus, quæ euincunt, tene-
ri quemquam se defendere, euin-
cunt etiam in hoc casu, defensio-
nes suas apud iudicem allegare
debere.

Contrarium videntur sentire
Covar. lib. 1. varia. resolut. c. 2. n.
7. propè initium. Seraphin. de Se-
raphi. priuileg. iuramenti 132.
nu. 4. per tex. in c. non est nostrū.
23. q. 5. cui in præcedenti casu re-
spondimus, sed Couar. d. n. 7. ad
fin. rem declarat, & distinguit, vt
cum reus de propriæ innocentie
tutela dubius est, possit defen-
siones suas nō allegare, subditq;
hæc verba. *At si certus esset appella-
tionem allegationemq; innocentia plu-
rimum profuturam, & ex ea ipsum à
morte liberandum fore, opinor teme-
rariū esse, & fortasse mortale crimē,
eam omittere, cum ex nulla causa
omittat id agere, quo ab ipiq; mor-
tis periculo propè, et verè imminenti
liberandus est.* Hactenus Couarru.
Qui videtur distinguere, an cre-
dat reus profuturam allegatio-

nem, an nō, quod mihi neutiquā
placet, imò & si credat non pro-
futuram, videtur quod debeat fa-
cere quod in se est: etenim facil-
limum est Deo, cor iudicis incli-
nare, quo vult, nemoq; de Dei au-
xilio desperare debet, in quolibet
statu sit, sed ex parte sua fa-
cere quidquid potest, & euentus
rerum Dei ordinationi relinque-
re. Itaq; verius videtur, peccare,
qui sine causa defensiones suas
apud iudicem non allegat, nisi
lege charitatis moueretur, prout
in casu Soti de ratione tegendi
secretum. memb. 1. q. 3. conclu. 5.
17 qui ait, quod si amicus meus fe-
cisset crimen, quod falso mihi im-
pingitur, quamuis possem me cō-
purgare, liceret nihilominus mi-
hi tacere, vt custodirē famā ami-
ci, sicut licet ponere vitam pro
amicis: iuxta illud Ioan. c. 15. *Ma-
iorem charitatem nemo habet, quam
vt animam suā ponat quis pro amici-
suis.* Sentit etiam Soto, pariter li-
cere, tametsi immineat periculū
vitæ, cū directo is nō se occidat,
neq; actum faciat directo tendē-
tem ad mortem, sed solū cesset,
& velit amicū saluare, vt finē, nō
se defendere, vt medium, mortē
omnino nolit, sed si succedat, tol-
leret vt effectum præter votū in-
uitus, neq; velit ab actu virtutis
saluādi amicum desistere, prout
in eo qui se ab aggressore non
defendit, dictum est præcedenti
casu.

18 Tertius casus est, cum quæri-
tur, an defensionibus suis in fo-

ro exteriori possit quisquam in
causis criminalibus renuntiare?
& hoc casu creberrimè consen-
tiunt Doctores non posse, & eius
modi renuntiationem nullius es-
se momenti: glos. verbo cum li-
ceat. Barto. num. 5. Bald. num. 3.
Angel. num. 5. Paul. Castr. num. 6.
Ias. num. 12. & communis omniū
sententia in l. pactum inter hære-
dem. ff. de pactis. idq; Bal. extol-
lit pluribus in locis, prout refe-
runt, & ornant Iason d. num. 12.
& in l. sed si quis. §. quæsitum. nu.
8. ff. si quis cautio. & in l. pen. nu.
18. C. de pactis. Felyn. in c. pasto-
ralis. §. quia verò. num. 15. de of-
ficio deleg. & in cap. cum venis-
set. nu. 14. de testibus Hippolyt.
in l. 1. §. fin. à num. 65. ff. de quæst.
& in practica criminali. §. exami-
nanda. per totum Menoch. de ar-
bitrar. iudic. lib. 1. q. 7. nu. 9. Ant.
Gomez. tomo 3. vari. cap. 1. num.
66. & latius cap. 13. num. 33. Co-
uarru. 2. par. de sponsal. cap. 8. §.
fi. num. 16. Rojas de hæretic. 2.
par. num. 113. Ioan. Gutierrez de
iuramento confirmatorio. 3. par.
c. 10. & post totam hanc materiā
scriptam. Farinac. q. 39. nu. 51.
plures alios sciens prætereo.

Mouentur isti primò, per tex.
quem Gl. citat in l. non tantum.
ff. de appellat. vbi Vlpia. scribit,
non solum illum qui ad suppli-
cium ducitur, verum & quemli-
bet alium appellare posse à sen-
tētia criminali, tametsi repugnet
ipse condemnatus, quod etiam
concedunt text. in l. addictos. C.

de episcop. aud. l. addictos. C. de
appellat. cuius rei nulla alia vi-
detur ratio, quam quod appella-
tio sit defensio. l. 1. ff. de appella-
tio. c. suggestum. cod. tit. l. 1. titu.
23. par. 3. Baldus vocat theriacā
aduersus venenū primi iudicis,
in l. vnica. nu. vlt. C. si de momen-
tan. poss. fuer. appellatum. Sentit
ergo Vlpian. neminem posse de-
fensionem suam suo consensu ex-
cludere.

Verum arbitror illum tex. hoc
non probare, neque enim Vlpia.
ait, neminem posse se ipsum ex-
cludere ab appellando, sed non
posse excludere alium tertium, qui
velit appellare, propter illam co-
gnationem quam inter nos natu-
ra constituit: l. vt vim. ff. de iusti-
tia, & iur. Quinimò, prædicti tex.
videntur in contrarium posse po-
derari. text. in d. l. non tantum in
illis verbis, *ergo & si ipse acquie-
scit sententiæ*, quæ videntur in-
nuere, posse reum acquiescere
sententiæ mortis, & text. in d. l.
addictos, prout ponderat Barto.
in l. qui vltimo 29. propè finem.
ff. de pœnis. & ibidem extollit
Alex. in addition. Infert enim ex
eo tex. Bar. posse reum renuntia-
re appellatiōni in criminalibus,
siquidem ibidem innuitur, infra
tempora ad appellandum cōces-
sa, posse condemnatum ad sup-
plicium duci, quod enī fieri regu-
lariter non possit, neque enim
executio sententiæ fieri potest in-
fra decē dies datos ad appellan-
dum. Gl. in l. ex iudiciorm. ff. de

accusat. & in l. i. ff. nil nou. appell. pendente infert Bart. ideò fieri, quia reus renunciauerat, indeq; deducit valere renuntiationem appellationis in criminalibus, idem tenent Paul. Castr. nu. 7. in l. pactum inter hæredem. ff. de pactis. & Couarr. lib. i. vari. resol. c. 2. nu. 7. non se fatis explicans.

19 Ceterum, tametsi leges istę nõ videantur probare, neminẽ posse renũtiare defensionibus suis, non tamen probant contrarium, vt Bart. putauit, neq; tenendum est, quod ipse dicit, posse in criminalibus renuntiare appellationi, quia verius est non posse; cum appellatio sit defensio, & defensionis non liceat renũtiare: & ita in terminis tenent Gl. & Bald. in d. l. pactum inter hæredem. ff. de pactis. Bald. sub nume. 4. vers. opponitur quod non possit. in l. si. §. si autem partes. C. de tempor. appellat. Paris de Puteo de synd. dicatu. verbo condemnatio. c. 4. nume. 10. Boueri. in singul. verbo renuntiatione. nu. 1. Hippol. in practica crimin. §. examinanda. nu. 6. Tiraquel. post leges connubiales glo. 7. nu. 77. Seraphin. de Seraphi. priuilegio iuramenti 132. sub num. 7. Menoch. de arbitr. iudic. lib. i. quæst. 87. num. 8. & sine dubio ita sentiunt omnes, qui generaliter dicunt, non valere renuntiationem defensionum in criminalibus.

20 Pariter tenendum non est, qđ pro interpretatione dictarum legum dicebat Bal. in d. l. addictos.

C. de Episcopal. aud. nimirũ, executionem sententię criminalis fieri posse infrã decem dies datos ad appellandum, limitando regulam prædictam in criminalibus, quia contrarium verius est, prout tenent Saly. in l. addictos. C. de appellati. Guido Papæ decif. 74. Robert. Lancelot. de attentatis cap. i. nu. 20. Iul. Clar. §. fin. q. 96. num. 1. & 2. neq; enim vlla ratio differentię assignari potest, cur in criminalibus, vbi maius vertitur periculũ, liceat executioni mandare sententiam infrã decem dies datos ad appellandum, cum in ciuilibus non liceat.

21 Quæredus ergo est sensus dd. l. addictos. ne in lapidem Bartoli, aut Baldi impingamus, & putato dici posse, eos text. in principio loqui generaliter de eximentibus condemnatos, tam qui adhuc sunt in carcere, quam qui ducuntur ad mortem, & quod in fine dat licentiam appellandi pro reis, si tempora largiuntur, non esse referendum ad eos, qui ducuntur, quia duci nõ possunt intra tempora appellandi, sed simpliciter ad condemnatos, quasi sensus sit, nemo eximat reos, sed si eũ alicuius cura sollicitat, præueniat appellando intra legitima tempora, itaque nihil nos cogit dicere, posse sententiam mortis executioni mādari infrã decem dies datos ad appellandum; vt dicit Baldus, neque non posse quidem, nisi reus renuntiet, ac proinde

proinde valere renuntiationem, vt dicit Bartolus.

Secundò, Angelus in d. l. pactũ inter hæredem. num. 5. adducit pro hac sententia tex. in l. custodias. C. de public. iudic. & tex. in l. si conuenit. ff. de iuris d. omni. iudic. qui nihil faciũt, & tex. in l. i. §. si quis vltro. ff. de quæstio. vbi post confessionem quæritur de innocentia. l. vnus. §. cogniturũ illo. eod. tit. Sed hæc non inferũt neminem posse renũtiare defensionibus suis. Adducit etiam qđ defensio est de iure naturali, quę autem sunt de iure naturali renuntiare non possunt, lius agnationis. ff. de pact. §. si. Inst. de iure natur. gent. & ciuil. sed hæc collectio non concludit, vti in alio proposito notauit Baeza de inope debitore. c. 16. num. 50. quia non necessario infertur, hoc ad me iure naturali pertinet, ergo ei non possum renuntiare, hereditas enim patris naturali iure pertinet ad filium. l. scripto. ff. vnde liberi. l. cum ratio. ff. de bon. damnat. cui tamen posse renuntiare, constat: l. si. C. de pact. l. si quando. §. & generaliter. C. de inoffic. testam.

Tertiò, Ant. Gomez. tom. 3. v. riar. c. i. nu. 66. adducit, quod simplici pacto quis se in seruitutem non redigit: l. nec si volēs. l. liberos. l. interrogatam. C. de liberal. causa. l. is cuius. §. liberi. ff. de interrog. actio. sed hoc, quantum ad rem faciat, alij viderint.

Vrgens verò huius sententię

fundamentum in eo situm est, qđ præcedentibus assatum probauimus. neminem posse se occidere, neque id agere ex quo mors vel membri mutilatio possit euenire, quare cum renũtiare defensionibus, ad condemnationem ducat, necessario sequitur, neminẽ posse illis renuntiare.

Aduersus hanc receptissimam sententiam tenuerunt aliqui, vt per Ange. in d. l. pactum inter hæredem nu. 5. ff. de pactis. Farinac. quæst. 39. num. 52. per quædam leuia, & per tex. in cap. cum dilecti 18. de accusat. cui respondemus inf. c. 19. in vltima limitatione.

Magis autem contra communem facit, quod de iure ciuili licitum est vniciq; in corpus suũ fauire: l. peculium 10. §. si ipse. ff. de pecul. vnde videtur inferri, quemadmodum potest de iure ciuili se occidere, posse defensionibus suis renuntiare, quod est minus, Nihilominus autem, etiam de iure ciuili dicendum est, non valere renuntiationem, quia tametsi in se fauientibus conueniat, hæctenus vt illos impunitos relinquat, non tamen vt auctoritate publica immanes ausus cõfirmet, & ita iudex nõ posset voto volentis perire acquiescere, neq; innocentem vltro nẽũ damnare, l. i. §. si quis vltro. ff. de quæst. l. nõ tantũ, ff. de appel. Vñ in proposito, authoranda nõ est renuntiatione defensionũ, quę ad necẽ tẽdit, quo minus renũtiãs iterũ audiat, si innocẽtię suę defensionẽs

fiones alleget, cum per eam non fiat renuntians criminofus eius criminis, quod non commisit, l. si vnus §. pactus ne peteret. ff. de pactis l. 2. tit. 5. part. 7. quam dum ad hoc propositum inducit ibi Gregor. Lopez verbo *nō cae en pena de traycion*, videtur ita sentire.

22 Quartus casus est, cum queritur, an quis possit renūtiare defensionibus suis in causa status, & hoc etiam casu non valere renuntiationem, volunt Gl. verbo cum liceat. Ange. nu. 5. & cæteri. Scribentes in d. l. pactum inter hæredem. ff. de pactis. Salyce. in Auth. iubemus. sub nu. 2. C. de iudic. Bald. sub nu. 4. vers. opponitur quod non possit in l. fin. §. fin autem partes. C. de tempor. appellatio. Tiraquel. post leg. con-nub. gl. 7. num. 77.

Mouentur isti per l. 3. ff. de liberal. causa ibi, *vt causa cognita etiam inuito succurratur*. tex. in l. si perlusorio. ff. de appellatio. l. sepè. §. scientibus. ff. de re iudic. l. liberales 19. C. de liber. causa ibi, *si verò consentiat seruituti, tunc iure concesso, adito praside prouincia eum inuitum etiam defendere poteris*. Et notissimo iure decernitur, neminem confessione, vel pacto se posse seruum efficere, ideoque illis non obstantibus audiendum esse, cum se velit probare liberū. l. nec si volens. 7. l. liberos 10. l. parentes. 22. l. interrogatam. 24. l. post certi 36. l. liberos 39. C. de liberali caus. l. si is cuius. §. fin. ff. de interrogat. actio. verba. d. l. in-

terrogatam. subijcio, *Interrogatū & professam apud acta se esse ancillam, huiusmodi factum defensionem libertatis non excludit*. Cuius ratio redditur, in d. l. parentes, in vltimis verbis, ibi, *cum serui nascantur ratione certa, non confessione constituantur*.

23 Quintus casus est, cum queritur, an probationi defensionum liceat renuntiare in causa criminali, & non posse, apertè profitetur Bal. num. 3. Iason num. 12. in d. l. pactum inter hæredem. ff. de pact. Bal. in fi. Fely. num. 4. in cap. cum venisset. de testibus. Bal. nu. 7. ad fin. Saly. nu. 2. in l. iubemus. C. de iudic. Hippol. in l. vnus §. cogniturum. num. 5. 7. ff. de quæst. Idem sentiunt cæteri omnes, & merito, nam idē in effectu esset, renuntiare defensionum probationi, ac renuntiare defensionibus, siquidem à probationibus pendet victoria. l. qui accusare.

24 C. de edendo. neque sufficit defensiones allegare, nisi probentur. glos. recepta in l. r. ff. si quadrup. pauper. fecit. dicatur Glos. in cap. non est, de consuetudine. lib. 6. quas ornant Felyn. & Hippoly. relati à Bernardo Diaz. de Lugo reg. 27 & alij passim. Vnde vides vel errasse Paridem de Puteo de syndicatu. verbo condemnatio. cap. 4. nu. 11. dum videtur velle, posse renuntiare probationibus, vel esse mendum præli.

25 Sextus casus est, cum queritur, an reus in causa criminali possit renuntiare repetitioni, seu ratificationi

cationi testium, & habere illos pro repetitis, aut ratificatis, & ex hac renūtiatione possit sequi condemnatio. Et quidē non posse, neq; valere eiusmodi renuntiationē, tenent Iacobus Simancas in Catholicis institutionib. tit. 64. nu. 25. Ioan. Redin. de maiestate princip. in parte sed etiam per legitimos tramites. nu. 114. Ioānes Roxas in tract. de hæret. 2. par. num. 111. Ioan. Gutierrez de iuramento confirmatorio. 3. par. cap. 10. num. 1. ad fin. & nu. 3. Gundifalvus de Paz i praxi. par. 5. cap. 3. §. 9. num. 3. cum seq. Salcedo in addition. ad practicam Bernardi. Diaz. cap. 128. addit. vltima ad finem.

Quorum fundamentum est, quod qui renuntiat eiusmodi repetitioni, proculdubio renūtiat defensionibus suis, quandoquidem posset esse, quod testis aliter se declaret, vel quod sit absens vel impeditus, ac propterea non ratificet dictum, & constat, repetitione testium nō facta neminem posse condemnari, duplici ex capite. Tum quia, cū testes in summaria informatione non fuerint examinati parte citata, constat eos nullam fidem facere, cap. 2. de testibus. l. si quando. C. eodem titu. Tum quia in eadem summaria informatione testes recipiuntur ante litem contestatā, contra regulam tex. in c. quoniā frequenter, vt lite non contesta. quo fit vt nullam fidem faciant, etiam de consensu partium. Bal.

num. 6. in l. i. ff. de ferijs. Dueñas reg. 23. limit. 1. ex quibus omnifsa testium repetitione reum non posse condemnari, notant Bart. num. 9. in l. si. ff. de quæstion. Saly. in l. fin. in fi. C. eod. tit. & alij plures, quos referunt & sequuntur Hippolyt. in practica criminali. §. nunc videndū. nu. 19. Iul. Clar. §. fin. q. 11. vers. item quæro, & q. 45. num. 13. vers. cæterum si reus. Redin. vbi suprā, nu. 108. Rojas num. 107. Bertazol. consil. crimi. 71. num. 14. lib. 1. hinc sequitur, quod ad priorem casum reducimur, in quo resolūimus, neminē posse renuntiare defensionibus in criminalibus.

Contrarium, imò hanc renuntiationem validam esse, & posse ream habere testes pro ritè examinatis, & repetitis, ait Hieron. Gabriel. conf. 178. num. 18. & 19. lib. 1. Baiard. ad Clarum. q. 45. num. 25. & seq. & post Foller. Vulpel. Honded. & Chartar. Farinac. q. 73. num. 149.

28 Mouentur isti, auctoritate Baldi nu. 14. in l. si quando. C. de testibus. vbi voluit, quod potest dari iudici licentia, recipiendi testes in absentia partium, argum. tex. in l. Herennius. ff. de euit. & quod ita practicatur i causis criminalibus, de qua praxi attestatur etiam Bartol. in his qui reus. nume. 4. ff. de public. iudic. idem Bald. num. 13. in l. vt perfectius. C. de annali exceptione. & in l. si accusatoribus. num. 4. C. de accusatio. & post plures Iulius Clar. §. fin.

§. fin. quæst. 45. num. 15. vers. facta
autem. Claud. Bertazol. additio-
ne D ad consil. 91. libr. 1. consil.
Barto. Bertazolli patris sui. Con-
cedunt tamen Gabriel, Honded.
& Farinac. num. 156 quod possit
reus, qui testes habuit pro repe-
titis, infra paucos dies re inte-
gra, hoc est ante habitam copiã
inditorum, eiusmodi cõsensum
reuocare, quia in his quæ publici
iuris sunt, non procedit regula.
Quod semel placuit. de reg. iur.
lib. 6. vt habetur in l. si conuene-
rit. ff. de iurisd. omn. iud. sequun-
tur Claudius Bertazo. & Baiard.
vbi supra. id quod confirmatur
authoritate Angeli colum. fin. in
l. pactum inter hæredem. ff. de pa-
ctis. qui voluit, quoties renũtia-
tio defensionis valet, posse eam
reuocari, & sequuntur alij prout
expendam c. ab hinc 2. nu. vltim.

Ego verò, quoties nõ venit im-
ponenda pœna corporalis, non
dubito posse reum habere testes
pro repetitis, & ita etiam volunt
Paz. & Redin. vbi supra. Quoties
autem venit imponenda pœna
corporalis, veriorẽ iudico prio-
rem sententiam, ideò non valere
renuntiationẽ repetitionis, quia
defensionis pars est, neq; ad rem
facit, quod postquam pars cita-
tur, nolit adesse ad videndum iu-
rare testes, quod dicunt Bart. &
Bald. & ceteri, sufficit enim quod
citetur, neq; arctatur si nolit, cõ-
parere: aliud autem est, quando
eo non citato testes fuerunt exa-
minati, & consentit ne repetant.

Septimus & nunc vltimus ca-
sus est, cum quæritur, an termino
& dilationi datæ ad defensiones
allegandas, siue probandas pos-
sit renuntiari in causa criminali?
& hoc casu, pleriq; ex supra
citatis ita loquuntur, vt dicant,
termino & dilationi eiusmodi
non posse renuntiari, signanter
Angel. num. 5. Pau. Castren. nu. 6.
in d. l. pactum inter hæredem. ff.
de pactis. Ange. num. 5. in Auth.
iubemus. C. de iudic. Hippoly. in
pract. crim. §. examinanda. nu. 1.
Gutierrez de iuramento confir-
matorio. 3. par. cap. 10. nu. 1. Ant.
Gomez. tomo 3. vari. cap. 13. nu.
33. Non adducunt isti alia funda-
menta, nisi quod defensionibus
nemo renuntiare possit in causa
criminali, quod tamen non con-
cludit, quia aliud est renuntiare
defensionibus, siuè probationi
earum, aliud renuntiare termino
ad probandum, iuxta subtilem
considerationem Baldi, de qua
statim.

Contrarium, imò quod termi-
no ad probandum possit quisquã
renũtiare in causa criminali, scri-
bit Bald. nu. 3. in d. l. pactum in-
ter hæredem. ff. de pactis. & iterũ
nume. 11. & nume. 22. in l. si. ff. de
ferijs. idem Bald. nume. 11. in l.
si accusatoribus. C. de accusatio.
& num. 4. in l. raptores. C. de epi-
scop. & cleric. idem Bal. in c. quo-
niam contra falsam. nume. 63. de
probatio. & in cap. significante.
num. 4. de appellationib. quem se-
quuti sunt Angel. Areri. in tract.

male-

maleficio. in parte. qui iudex
statuit terminum. 8. Paris de Pu-
teo, in tract. syndicatus. verbo
condemnatio. cap. 4. num. 10. &
seq. Alex. in addition. ad Bartol.
in l. custodias. ff. de public. iudi.
Iason in l. si quis in conscriben-
do. nume. 18. fall. 1. C. de pa-
ctis. Iul. Clar. §. fin. q. 49. nu. 16.

Mouetur Bald. primò, quia ter-
minus & dilatio ad probandum
nõ sunt necessaria ad substantiã
defensionis, quæ consistit in alle-
gatione & p̄batione, licet enim
renuntiatum sit dilationi, manet
facultas probandi, & per conse-
30 quens se defendendi, quia pro-
batio sine termino fieri potest in
causa criminali, siue terminus ab
initio datus non sit, l. in crimine.
ff. de adult. siue datus sit lapsus.
l. vnus. §. cogniturũ, ff. de quæst.
ibi, *Quamuis defensionem quocunq;
tempore postulãte reo negari nõ oportet.*
Per quæ iura ita tenet Iacob.
de Arenis & Bartol. num. nu. 14.
Bald. 22. Ias. 52. in l. si. ff. de ferijs.
Bart. num. 4. Hippoly. num. etiam
4. in l. 1. §. si quis vltro. ff. de quæ-
stion. Felyn. in cap. series. num. 6.
de testib. Alex. conf. 148. num. 8.
lib. 2. Anton. Gomez tomo 3. var.
cap. 13. num. 33. & post hæc scri-
pta Farinac. par. 3. tit. de opposi-
tio. contra testes. q. 80. nume. 64.
imò & post publicationẽ vt mul-
tis probat Farinaz. eod. tit. q. 75.
num. 419. cum ergo non pereat
defensio per renuntiationem ter-
mini, apparet, quod ei poterit re-
nuntiare, & cessabit argumen-

tum contrariæ sententiæ.

Huic rationi Baldi respondet
Paul. Castren. num. 6. in d. l. pa-
ctum inter hæredem. ff. de pactis
quod sit potius verbalis, quàm
realis, sed non probat.

Secundò mouetur Bald. in d.
c. quoniam contra falsam. nume.
63. & in d. c. significante. num. 4.
hoc argumẽo defensionib. ideò
non posse renuntiare, vult com-
munis sententia, quia defensio
est de iure naturali, atquẽ termi-
nus & dilatio sunt de iure posi-
tiuo, quod patet, quia statuuntur
arbitrio iudicis, ergo eis licebit
renuntiare, cessante fundamẽto
communis sententiæ.

Ipse nihilominus verius cre-
do, quod nec termino aut dila-
tioni ad probandum datæ possit
renuntiare, quia licet non tolla-
tur copia aut facultas defensio-
nis, fit tamẽ nimis incommoda,
ac rursus abbreviatur tempus vi-
tæ, cum reus si non renuntia-
ret dilationi, non posset ante illius
lapsum condemnari, quamobrẽ
renuntians, quodammodo se
occidit quoad tẽpus illud, quo
mortem accelerat, quod nemini
permissum est: etenim qui se oc-
cidit, totum tempus à Deo præ-
fixum vitæ suæ sibi subtrahit, qui
efficit, quo citiùs pereat, partem
subtrahit illius temporis, atquẽ
idem est iudiciũ de parte quo-
ad partem, quod de toto quo-
ad totum, & plus & minus non
differunt specie. l. Seio amico. ff.
de adi. legat. l. q̄ de tota. ff. de rei

K vendi.

veni. Neque puto dubitaturum aliquem, reis quodlibet temporis spatium propter varios rerum eventus esse summè utile, & quod dum anima est, spes esse potest, solent enim siue victoria insignis, siue prosper principis ad uetus, siue publica aliqua letitia, siue necessitas ciuitatis abolitio nem generalem vel specialem inopinatò generare, quas spes præcidit, qui termino renuntiat. At rarum id inquis, & vix sine dementia sperandum, sed non impossibile, & ad cauendum vitæ hominum etiam quod rarissimū est, licet considerare: argumento tex. in l. ille à quo 10. §. si de testamento. ff. ad Trebellian. & eorum quæ notat Ripa in tract. de peste. tit. de remed. ad conseruandam vbertatem. num. 262. expendo tex. in l. non tantum. ff. de appellatio. ibi *perire festinans*, ex quo non malè deduces, non esse deferendum perituro, qui citiùs vult perire.

31 Confirmo ex sententia Glos. & Bartoli in l. custodias. nu. 5. ff. de public. iudic. vbi volunt, ideò in illius tex. specie decerni, iudicem posse ferijs Paschalibus, carceratorum qui absoluendi sunt, causas expedire, eorum autè qui damnandi sunt, non itè, quia rei possunt illis renuntiare ad suum commodum, vt absoluantur, non ad sui damnum, vt citiùs cõdemnentur: sequuntur Ias. nume. 12. in d. l. pactum inter hæredem. ff. de pactis. Felyn. nu. 4. ad fin. in c.

cum venissent. de testibus. Conset. in Singul. verbo defensio. nu. 1. Hippoly. in Practica. §. examinanda. nume. 16. & in l. vnus. §. cogniturum. nume. 60. ad fin. ff. de quæstionib. licet refragati videantur Alexan. in additio. ad Bartol. in d. l. custodias. Paris de Puteo, & Angelus Aretin. in locis supra citatis, & Ludoui. Roman. in Rub. de arbitris. n. 42. ad finem. distinguat, an in consequentiam tollatur defensio, an non, semper enim abbreviatur vita, quod non licet reo.

32 Sic etiam Bald. num. 8. in cap. cum non ab homine. de iudicijs quem sequitur Iason. d. nu. 12. & nu. 18. in l. si quis in conscribendo. C. de pactis, in casu admodum simili inquit, quod stante statuto, quod reus condemnetur in centum, quæ nisi intra mensem soluerit, amputetur ei manus, non poterit reus ei mense renuntiare. Et annectit rationem in hæc verba: *Nam per hoc renuntiaretur defensioni, possibile est enim naturaliter, quod condemnatus moriatur interim, quo casu non fieret executio, nec decederet intestabilis, & defensioni, quæ potest esse naturalis, & perpetua, non potest renuntari: vnde singulariter notatur. ff. de pact. l. pactum inter hæredem; item accidentaliter: potest venire defensio, per gratiam Imperatorum, et etiam huic spei renuntari non potest.* Et licet subdat, quod hæc vltima ratio habet obicem, quod reputatur impossibile, quod pender à voluntate prin-

principis, tamen concludit defensionem tenendã, & quidem facile responderi potest, quod cum sæpè concedatur huiusmodi gratiæ, & principes sint soliti eas cõcedere, non debet reputari impossibile: vt notatur in l. idem Iulianus. §. constat. ff. de lega. 1. bonus tex. in l. intercidit. ff. de condit. & demonstrat. Couarr. 2. par. de sponsalib. cap. 3. in princip. num. 8. & alij passim, quos sciens prætereo.

34 Quod si contraria sententia tenenda esset, eam limitat idem Bald. nu. 5. in cap. significante. de appellation. qui censet, omninò non posse renuntari dilationi à statuto præfixæ, *Quia (inquit) statutorum verbis inherendum est, l. prospexit. ff. qui & à quibus. quia cum lex municipalis assignat dilationem per se ipsam, & non per iudicis ministerium, iudex est taxatus in officio suo, Dinus in cap. indultum. de reg. iur. libro 6. ideò melius est verbis edicti seruire. l. 1. §. si is qui nauem ff. de exercitoria.* Hactenus Bald.

S V M M A R I A

Ex Capite sequenti.

- 1 Renuntiatio defensionum non confirmatur iuramento.
- 2 Etiam si agatur tantum de mutilatione membri, non licet renuntiare defensionibus.
- 3 An liceat defensionibus renuntiare, quando venit imponenda pœna mortis civilis.
- 4 Etiam si reus dicat se nullam habere

defensionem, nõ ualet renuntiatio.
 5 *Etiam si dubium sit, an nullam defensionem reus habeat, non ualet renuntiatio.*
 6 *Etiam si defensiones essent illiquida.*
 7 *Etiam si constaret nullam habere defensionem.*
 8 *Exceptioni ne inimicus admittatur ad accusandũ, renuntari non pot.*

C A P. XVIII.

Ampliationes dictorum in capitulo præcedenti,

Ampliantur casus relati in cap. præcedenti, quibus resolutum est, neminem posse renuntiare suis defensionibus, earum probationi, siue etiam termino ad eas probandum, vt nec iureiurando possit renuntiatio confirmari: sed et si illud addatur, non teneat. Bal. in cap. pastoralis. num. 13. in fine. de except. & idem Bal. nume. 27. in l. vnica. C. de confess. Alex. in addit. ad Bar. in l. custodias. ff. de public. iudic. Fely. num. 4. ad fin. in ca. cum venisset. de testib. Ias. in d. l. pactum inter hæredem. nu. 12. ff. de pactis. idem Ias. in l. sed & si quis. §. quæsitum. num. 8. ff. si quis caution. Paris de Puteo de syndicatu. verbo condemnatio. cap. 4. num. 9. Hippolyt. in l. 1. §. si quis vltro. nu. 63. ff. de quæstio. vbi alios citat. Idem Hippolyt. in l. vnus. §. cogniturum. nu. 60. in fi illo eod. tit. & iterum in pract.

criminali. §. examinanda. nu. 16. 2
 Dueñas reg. 190. limit. 4. Anto.
 Gomez. Tom. 3. variar. c. 1. nu. 66.
 Ioan. Gutierrez de iuramento
 confirmatorio. 3. par. c. 10. nu. 8.
 Tiber. Decian. lib. 9. tract. crimin.
 cap. 1. num. 26.

Huius sententiæ signifer Bald.
 in d. c. pastoralis. mouetur ex eo,
 quod notat Innoc. in c. mulieri.
 de iureiur. vbi nihil ad rem inue
 ni, idem Bald. in d. l. vnica eo ar
 gumento vitur, quod defensio
 fit iuris naturalis, Clem. pastora
 lis. de re iudic. ac proinde publi
 ci iuris, l. non tantum. ff. de appel
 latio. indeque non possit tolli
 etiam addito iuramento, ca. si di
 ligenti. de foro compet. ita enim
 mentem Baldi explicant Paris
 de Puteo d. num. 9. Gutierrez. d.
 num. 8. quod fundamentum non
 admodum vrget. Cæterum eo lo
 ci perpendit Gutierrez, ideò
 eiusmodi renuntiationem nõ va
 lere, quia turpis est, & crimino
 sa: quo fit vt aduersus bonos mo
 res præstitum iuramentũ non sit
 obligatoriũ. Præterea, qui se non
 defendit, aut defensiones suas
 nõ allegat, illis uè renuntiat, pec
 cat mortaliter: ergo si iuramen
 tũ addiderit, cum non possit ser
 uari sine dispendio salutis æter
 nę, non erit obligatorium. c. licet
 mulieres. de iureiur. c. quamuis
 pactum. de pact. lib. 6. cumq; ini
 quissimũ sit, sibi insidiari, defen
 siones suas non persequendo, iu
 ramentum uon debet esse iniqui
 tatis vinculum.

Secundò ampliatur, vt nõ
 solum procedant, quando agitur
 de imponenda pœna mortis, ve
 rum etiam quando agitur, de im
 ponenda pœna mutilationis cu
 iuslibet membri: vti annotauit
 Salyce. sub. nu. 2. in Auth. iube
 mus. C. de iudic. & ceteri omnes
 in c. præced. citati sine dubio sen
 tiunt. Neque immerito, siquidẽ,
 quemadmodum quis non potest
 se occidere, ita neque membrum
 abscindere: c. significauit. de cor
 pore vitiat. l. 4. §. diuus. ff. ad
 leg. Corn. de ficar. & mors & mē
 bri abscisio æqua lance pendun
 tur: tex. in Auth. de collator. §.
 vlt. ad fin. coll. 8.

3 Tertiò ampliabat Salyce. in d.
 Auth. iubemus sum. nu. 2. C. de iu
 dic. vt neq; possit defensionibus
 renuntiarı, quoties ex crimine
 venit imponenda pœna mortis
 ciuili, neque huius rei aliud fun
 damentum adducit, quàm quod
 nec in causa libertatis liceat re
 nuntiare.

Cõtrarium, quod hoc casu va
 leat renuntiatio, tenent Anto.
 Gomez. tom. 3. variar. c. 13. n. 33. &
 Gutierrez de iuramento confir
 matorio. 3. par. cap. 10. nu. 2. dum
 coniungunt hunc casum ei, in
 quo venit imponenda pœna pe
 cuniaria: pro quibus faciunt di
 cenda cap. seq. in 1. limitat. & ra
 tio vrgens, quod mortem ciuilem
 hoc est relegationẽ & exiliũ
 quisquam potest sibi imponere,
 vnde cessat ratio, quæ prohibet
 valere eiusmodi renuntiationẽ;
 neque

neque simile libertatis vrget, cũ
 multò sit fauorabilior libertas,
 ideò aduersus Salyce. teneo vale
 re renuntiationem.

4 Quarto ampliatur, vt non va
 leat renuntiatio defensionũ, ta
 met si reus dicat se nullas habe
 re defensiones: Ias. in l. pactum
 inter hæredem. num. 16. ff. de pa
 ctis. Farinac. qui plures citat q.
 39. nume. 56. Quod verissimum
 iudicamus, quia non debet per
 indirectum concedi, quod dire
 ctò fieri non potest: vt est regula
 iuris, neq; verborum captiones
 possunt reo facere potestatem,
 quam Deus negauit: quis enim
 non videt, nunquam regulam ha
 bituram locum, si dicendo se nõ
 habere defensiones, ideò illis re
 nuntiare, valeret renuntiatio?

Contrarium nihilominus, imò
 valere renuntiationem, si reus
 dicat se nullam habere defensio
 nem, tenuerunt Bald. in l. rapto
 res. num. 4. C. de episcopis & cle
 ric. Angel. num. 5. in d. l. pactum
 inter hæredem. ff. de pactis. vbi
 ait, quod est bona practica, & q̄
 sit cautus assessor, facere scribi
 in actis, quod renuntiauit termi
 no, quia dixit se nullam defen
 sionem habere: idem Angelus. in
 Authen. iubemus. nume. 6. C. de
 iudic. idem Angel. & Ludou. Ro
 man. in l. 1. per glos. ibi. ff. de fu
 rib. balnear. lason. nume. 18. sub
 fall. 2. in l. penult. C. de pactis. Pa
 ris de Puteo de syndicato. ver
 bo condemnatio. cap. 4. nume. 6.
 Felyn. not. 5. fall. 3. in cap. cum

dilecti. de accusatio. Angel. Are
 tin. in tract. maleficiorum. in par
 te Qui iudex statuit terminum.
 num. 5. & 8. qui ait, quod semper
 ita practicauit, & iubet notari,
 & quod apponantur hæc verba:
*Talis inquisitus, sciens se nullam ha
 bere defensionem, imò carere omni de
 fensione, sponte & ex certa scientia
 dicto termino defensionis renuntiauit.*
 Corset. sing. 75. verbo defensio.
 el 1. limitatione 3. Hippolyt. de
 Marfilij in practica. §. examinan
 da. num. 5. Iulius Clarus. §. final.
 quæst. 49. num. 16.

Mouentur isti primò, quia si
 nullam defensionem habet, nihil
 renuntiat. Sed respõdetur, quod
 non constat illum nullam defen
 sionem habere, neque id sequi
 tur ex assertione rei, qui talia as
 ferendi potestatem non habet:
 & certum est, quod non statur
 cõfessione prohibiti aliquid age
 re: l. qui testamentũ. & ibi Barto.
 ff. de probationi. Doctores in l. si
 fortè. ff. de Castrensi pecul. imò
 etsi constaret nullam habere de
 fensionem, non liceret perituro,
 accelerare necem, vt capite præ
 cedenti dictum est.

Secundò mouentur, quia con
 fessio præsumetur vera, & stan
 dum erit confessioni in dubio,
 sed iam responsum est, cõfessio
 ni prohibiti non esse standum: d.
 l. qui testamentum.

Tertiò per Gloss. in d. l. 1. ff. de
 furib. balnearijs, sed ea glo. non
 loquitur in his terminis, prout
 latius expendam. c. seq. limit. 5.

Itaque priori sententiæ standum est, fugiendaq; prædicta praxis, quæ etiam displicuit Angelo num. 3. in l. fed & si quis. §. quæsitum. ff. si quis cautio. quem ibi sequuntur Fulgos. Roman. & Iason nu. 9. Clarus vbi sup. & alij quos refert Farinac. August. Arimi. ad Aret. vbi sup. nu. 14. & ait Angel. quod caueant assessores, ne inducant reos ad renuntiandum suis defensionibus, ne sanguis eorū supra se, & filios suos conuertat.

Cæterum, casu quo contraria sententia esset sequenda, limitari debet, ne procedat, quando reus reuocat renuntiationem: Fran. Marc. decis. 60. num. 8. par. 1. Farinac. d. q. 39. num. 57.

5 Quintò ampliatur, vt procedant, etiam quando est dubium, an reus habeat aliquas defensiones: quia licet tunc valere renuntiationē, sed reum posse pœnitere, dixerit Angel. in d. l. pactum inter hæredem. nu. 5. ff. de pactis. & sequantur Aret. vbi sup. nu. 8. Pau. Castren. in l. fed & si quis. §. quæsitum. nu. 7. ff. si quis cautio. Paris de Puteo d. c. 4. nu. 6. Hipp. in pract. §. examinanda. num. 31.

Contrarium tamen, imò neq; eo casu valere renuntiationē, verius est: & ita tenēt Rubeus Alezand. in l. seruum quoque. §. publicè nu. 28. vers. in dubio tamē. ff. de public. iudic. Farinac. d. q. 39. nu. 60. Gutierrez de iuramento confirmatorio. 3. par. c. 10. nu. 5. nā in dubio potius eligēda est via securior, cum agatur de uita

hominis, alioquin nunquam haberet locum regula, cum per negationem omnis res fiat dubia; & quousq; defensiones sint probatæ, semper dubiæ sunt, atque id ipsum, quod est, dubium vel clarum, defensio est, cui nō licet renuntiare.

6 Apparet ex his, multò minùs admittendam esse sententiā eorum, qui voluerunt, reū posse renuntiare defensionibus suis, quādo sunt illiquidæ, quia (inquirit) præsumitur eas non habere, ac propterea renuntiando, in nihilo læditur, Bald. in l. nam & postea. §. si minor. num. 6. ff. de iure iur. Ias. num. 18. in d. l. pactum inter hæredem. & iterum num. 18. fall. 4. in l. pen. C. de pactis. Ang. Aretin. in d. parte qui iudex statuit terminum. sub nu. 8. additq; Iason, quod præsumitur illiquidas habere defensiones, ex quo renuntiat, argumento Gl. in l. 1. ff. de furib. balne. quæ nihil facit vt expendimus c. seq. limitat. 5.

Sextò ergo ampliandi sunt dicti casus, reprobata ista sententiā, vt etiam si defensiones sint illiquidæ, illis renuntiare nō possit, quidquid enim, idest defensionis, quod reus habet, siue liquidum sit, siue illiquidum pars defensionis est, idē id sibi renuntiando subtrahere non potest.

7 Quid autem si constaret reum nullam habere defensionem? & hoc casu valere renuntiationem, volunt Angel. in d. l. pactum inter hæredem. num. 5. & in d. Auchen.

then. iubemus. nu. 6. Paris de Puteo de syndicato cap. 4. nu. 6. Angel. Aretin. vbi supra nu. 6. Felyn. in cap. cum venisset. num. 4. de testib. Hippoly. in l. vnus. §. cogniturum. num. 60. ff. de quæstion. & in Practica. §. examinanda. num. 4. Farinac. q. 39. nu. 58.

Mouentur isti, primò ex eo, quod ille qui nullam defensionem habet, nihil renuntiat, quia non habet ius defendendi: l. pronincia. rum. C. de ferijs, & per talem renuntiationem non læditur, nisi quia citiùs moritur, de quo non videtur curandum, ex quo constat, cum nullam habere defensionem: argumento l. cum reis. C. de pœnis, ita Ang. Aretin. vbi supra. Sed hoc argumentum supra cap. præcedenti sublatum est, cū probauimus periturum non posse facere, quo citiùs pereat.

Secundò, quia quādo certum est reum nullam habere defensionem, non est ei danda per iudicem defensio: Grammatic. decis. 36. num. 69. & seq. ac alijs quos citat & sequitur Farinac. quæst. 39. num. 103. Verum quidquid sit de veritate huius propositionis, non sequitur, iudex potest reum condemnare non datis defensionibus, ergo postquam datæ fuerint, reus ipse potest illis renuntiare: hoc enim nō est in potestate rei, vt in cap. sequenti sæpius probamus.

Ideò ipse contrarium omninò tenerem, eo magis, quod nimis difficilè videtur, posse affirmari,

illum esse reum, qui nullam habet defensionem: etiam in illis casibus in quibus est per Doctores expressum, in quibus solis eā propositionem verificari, concludit Farinac. vbi supra num. 106. videlicet in blasphemio, qui potest probare se fuisse ebrium, vel furiosum: in reperto inflagranti crimine, qui potest probare occidisse ad suam defensionē, etiā si proditoriè occiderit: vt per DD. in l. vt vim ff. de iustit. & iur. potest & alia multa adducere, quæ saltem pœnam ordinariam minuunt. Erit itaque ista septima ampliatio.

8 Octauò ampliatur, vt consentire non possit reus, quod ab inimico accusetur. Etenim iure canonico, inimicus ad accusandum non admittitur. cap. repellantur. cap. meminibus. cap. cum P. cap. cum oporteat de accusat. quod etiam hodie iure ciuili esse seruandum, post alios dicunt Decian. lib. 3. tract. crimin. cap. 25. num. 3. Farinac. q. 12. num. 38. sed quid si reus non opponat? & iudicem ex officio debere inimicum repellere, ait Marian. Socin. num. 20. in d. ca. repellantur. per text. in d. cap. meminimus. subditq; in hæc verba, *Quinimò & fortius, videtur dicendum, quod etiam si accusatus vellet, quod admitteretur, quod iudex tamen debeat ipsum repellere: facit l. vnica. C. si propter inimicitias. lib. 10. qua tamen Rubric. communiter non habetur, & habetur Rubric. de petitio. ad municip.*

nomi. Ad quod etiam adduco, quia interest Reipublica, ne subditi calumniose, vel iniuste vexentur: ut Instit. de his qui sunt sui vel alieni iuris. §. 1. Haecenus ille. Sequitur Decian. d. lib. 3. cap. 25. num. 19. eo argumento, quod nemo possit facere, quo defensiones suae tollantur.

§ V M M A R I A
Ex Capite sequenti.

- 1 Quando non venit imponenda poena sanguinis, valet renuntiatio defensionum.
- 2 Etiam si resultaret infamia.
- 3 An notorius malefactor possit renuntiare defensionibus.
- 4 Pro latronibus insignibus licitum est aduocare.
- 5 Etiam in notorijs danda est copia defensionis.
- 6 An assassinus possit renuntiare defensionibus.
- 7 Ut specialia assassini locum habeant, prius debet constare de qualitate assassini.
- 8 Ad procedendum cum aliqua qualitate, an sufficiat deduci in libello?
- 9 Traditur noua & vera huius controversiae resolutio.
- 10 Defensio etiã diabolo neganda nõ est.
- 11 An captus in flagranti possit renuntiare defensionibus.
- 12 Repertis in flagranti an & quando de tur terminus ad se defendendum.
- 13 Confessus delictum an possit renuntiare defensionibus, & num. 21.
- 14 Declaratur Glos. in l. 1. ff. de furibus balnear.

- 15 Confesso & conuictio, etiam si eam non petat, danda est dilatio ad se defendendum.
- 16 Confessio reuocari potest, & reuocatio est defensio.
- 17 Aduersus confessionem datur reo minori restitutio.
- 18 Confessus homicidium potest etiam ex post facto addere qualitatem, quod occidit ad se defendendum.
- 19 Si non constat de corpore, etiam confessus non potest condemnari.
- 20 Confesso petenti dilationem ad se defendendum danda est.
- 21 Tacite an possit renuntiare defensionibus.
- 22 Per cõclusionem in causa an excludatur reus à defensionibus. & nu. 25.
- 23 Per lapsum termini an inducatur renuntiatio defensionum. & nu. 25.
- 24 In criminalibus non concluditur, ad effectum excludendi defensiones.
- 25 Exceptioni declinatoriae fori an possit renuntiare.
- 26 In criminalibus an possit in iudicio prorogari.
- 27 Exceptionibus dilatorijs an possit renuntiare.
- 28 Exceptionibus de apicibus iuris an possit renuntiare.
- 29 An possit reus consentire, quod feratur sententia non data copia indictmentum, & depositionum testium.
- 30 Intellectus tex. in l. 1. tit. 17. part. 3.
- 31 Cõducho tomado quid significet.
- 32 Quo iure iudices supremi visitentur non data copia testium.
- 33 Manifestationi apud Aragonenses an possit renuntiare.
- 34 Quando timetur scādalum, an valeat renuntiatio defensionum.

- 36 In notorijs quando timetur scandalum, non dantur defensiones.
- 37 Hæreticus an possit renuntiare defensionibus.
- 38 Quando reus in primo termino nihil probauit, an possit renuntiare defensionibus?
- 39 Intellectus tex. in cap. dilecti. de accusationibus.
- 40 Quando valet renuntiatio defensionum, illa reuocari potest.

C A P. XIX.

Limitationes, id est casus, in quibus valet renuntiatio defensionum.

Imitant Doctores prædicta multis modis an satis exactè, ex infra dicendis apparbit.

Primò limitat, vt dicta duobus capitibus præcedentibus non procedant, quoties non venit imponenda poena sanguinis: Bart. nu. 1. Francisc. Areti. col. 1. in d. l. pactum inter hæredem, ff. de pactis Fely. sub nu. 4. in c. cum venisset. de testibus Hippolyt. in l. vnus. §. cogniturum. num. 60. ff. de quaestio. & iterum in practica criminali. §. examinanda. num. 15. Anton. Gomez. tom. 3. variar. cap. 13. nu. 33. Ioan. Gutierrez de iuramento confirmatorio. 3. par. c. 10. nume. 2. Paz in praxi 5. par. capit. 3. §. 9. num. 6. Ioan. Redin. de maiest. princi. in parte. sed per legitimos tramites. numero 114.

Farinae. quaestio. 39. nume. 65. Quorum vrgens fundamentum est, quod illa ratio, neminem posse damnum corporale sibi inferre, ac proinde neque renuntiare defensionibus cum per eam renuntiationem deueniatur ad damnum corporale, cessat in hoc casu, idèò reducimur ad regulam generalem, quod quisquam potest renuntiare iuri suo: l. si quis in conscribendo. C. de pactis.

Sublimitant hanc limitationem Aretin. Fely. Hippoly. Paz & Farinae. vbi supra, vt non procedat quoties ex delicto veniret imponenda poena, ex qua resultaret infamia: quia tunc (inquiunt) non posset reus defensionibus renuntiare, quia infamia mutat statum, vt notatur in l. de minore. §. tormenta. ff. de quaestio. in causa autem status non licet defensionibus renuntiare. l. nec si volens. l. interrogatam. C. de liberali causa. hæc tamen iura nõ simpliciter in causa status loquuntur, sed in causa libertatis, quæ longè fauorabilior est.

Contrarium, quod imò etiam si resultet infamia, possit reus defensionibus renuntiare, voluerunt Anchar. & Aretin. num. 6. in capi. cum dilecti. de accusatione. Couar. 2. par. de sponsal. capit. 8. §. 12. nume. 16. Ioan. Gutierrez de iuramento confirmatorio. 3. part. capit. 10. num. 1. mouentur primò, per tex. expressos in c. cū dilecti. & in cap. inquisitionis. de accusationibus. qui in causis vbi resul-

resultabat infamia, admittunt eiusmodi renuntiationem. Secundo, quia vnusquisq; est dominus fame propriæ, quemadmodum aliorum bonorum fortunæ, vt resoluimus lib. 2. c. 12. ac proinde potest de ea disponere; quare ista sententia tenenda est.

3 Limitantur secundo prædicta, vt non procedant in notorio malefatore, veluti publico & famoso latrone, quæ posse suis defensionibus renuntiare, & validam esse eiusmodi renuntiationem, sentit Bald. num. 4. in l. raptores. C. de Episcop. & cleric. & profitentur Angel. num. 5. in d. l. pactum inter hæredem. ff. de pactis. idem Angel. num. 6. in Auth. iubemus. C. de iudic. Corset. in singul. verbo defensio. Felyn. sub nu. 4. in c. cum venisset. de testibus. & in cap. si diligenti. num. 3. de foro compet. & iterum not. 5. fall. 1. in cap. cum dilecti. de accusation. Iaf. nu. 18. fall. 1. in l. si quis in cõ scribendo. C. de pactis. Augusti. Arimin. in addit. ad Ang. Aret. in tracta. malefactorum. in parte Qui iudex statuit terminum. nu. 12. Paris de Puteo in tracta. sydicatus. verbo condemnatio. ca. 4. num. 6. Carrer. in tract. de hæret. § 8. incip. circa igitur tertium. nume. 70. Hippolyt. in practica crimin. §. examinanda. num. 2. & 6. & 14. & 19. & iterum in l. vnus. §. cogniturum. num. 60. & 62. cū sequen. ff. de quæstio. Farinac. qui alios citat q. 39. num. 63.

Mouentur isti primo, quia hu-

ijsmodi notorios malefactores, & famulos latrones statim puniri, publicè interest: vt ait tex. in l. constitutiones. ff. de appellat. l. pronuntiarum. C. de ferijs. Verum hæc iura præsupponunt, cū his legitimo modo prius habitum iudicium, & fuisse condemnatos: vt est tex. in d. l. constitutiones. ibi quos damnatos statim puniri, publicè interest. Text. in l. raptores. C. de Episc. & cleric. ibi post legitimas & iuri cognitias probationes, sine fori præscriptione durissimis pœnis afficiant, & mortis condemnent supplicio. Iunctis his quæ notat ibi Bald. nume. 4. ad finem.

4 Secundò, Hippolytus mouetur autoritate Angeli Aretini in tractatu de maleficijs in parte Etiam vestem cœlestem abstulit. num. 12. vbi voluit, quod pro latronibus insignibus, & grassatoribus iudex non debet pati, aliquid aduocare: argumento tex. in l. per omnes 6. C. de defensor. ciuit. idem dixit Felyn. num. 4. in cap. dilectus. el. 2. de simonia. & alij plures, quos refert Farinac. quæst. 39. num. 107. Cæterum maxime miror istos Doctores, qui oscitanter illius tex. verba legunt; neque enim loquitur de patrocinio aduocatorum, sed de his qui patrandò sceleri autoritate sua reprobatione, & auxilio patrocinium præstiterunt: & minis, ac alijs illicitis artib. reis solent impunitatem quærere: quales sunt quidam potentes, qui opera perditorum hominũ abu-

tun-

tuntur, quos per fas, & nefas voluit defendere verba tex. sunt, *Remoueant patrocinia, quæ fauorem reis, & auxilium scelerosis impartiēdo, maturari scelera fecerunt.* Itaque verius est, etiam pro insignibus notorijs, & famosis delinquentibus aduocatos adesse posse. Imò solet his indigentibus dari aduocatus, & compelli eos defendere, l. ne quicquam. §. aduocatos. ff. de offic. proconsulis, & si inopes sunt, aduocatus pauperum tenetur illis adesse. Farinac. d. q. 39. nume. 109. in eo, de quo iam constat esse latronem famosum, admittit, ne pro eo audiatur aduocatus. Sed nec hoc casu repellere aduocatum, secundum ius pro reo iusta allegantem: Quis enim negare potest, aduocatorum allegationem partem esse defensionis? atque defensio ipso diabolo neganda non est: vt infra num. 10. ergo neque publico latroni, qui certè non potest dici diabolo deterior: Potest autem esse; & quod pro manifesto latrone dicatur, non nē puniatur, sed ne tali, aut tali pœna puniatur.

5 Tertiò, Hippolyt. in d. §. examinanda. num. 7. cum sequen. mouetur ex eo, quod in notorijs non attenditur ordo, sed iudex potest incipere ab executione denegatis defensionibus. Hoc tamen fundamentum non vrget, quia verius est, quod etiam in notorijs sit danda copia defensionum, & ita est communis opi-

nio: vt per Anton. Gomez. tomo 3. variar. cap. 1. num. 43. & plures, quos refert Farinac. quæst. 21. nume. 77. cum sequen. Et præterea, non sequitur, iudex potest negare defensiones, ergo si eas dederit, reus potest illis renuntiare: iudici enim lex dat potestatem reos occidendi, ipsi reis Deus illam negauit.

Quamobrem sublatis huius limitationis fundamentis, ipse aduersus omnes iudico. non posse etiam publicos & famosos latrones, ac notorios malefactores suis defensionibus renuntiare, vrgenti & insolubili fundamento, quod renuntiatio defensionum non valet, ex defectu potestatis, quia nemo potest actum facere, ex quo mors sequatur: vnde ergo hæc maior potestas aduenit publico & famoso latroni, quam cæteri homines non habent? certè nō potest dici, quod delinquendo illam nactus sit, ac propterea remanet semper, & vrget fundamentum communis sententiæ, quod non valere renuntiationem euincit.

6 Tertiò limitantur in assassino, quem posse suis defensionibus renuntiare, volunt Paris de Puteo de syndicato. verbo condemnatio. capit. 4. nume. 12. Carrer. in tracta. de hæretic. §. 8. incip. circa igitur tertium. num. 70. Hippolyt. in l. vnus. §. cogniturum. nu. 64. ff. de quæstio. & in l. vnica. nume. 103. C. de raptu virgin. & in practi. crim. §. examinanda. num. 2. r.

Anton.

Anton. Gabr. lib. 7. commun. opi. conclus. 1. nume. 26. Petrus Plaza in Epit. delict. cap. 19. nu. 18. Rolan. à Valle conf. 24. num. 9. lib. 1. Monticell. in pract. crimin. reg. 8. num. 31. Farinac. d. q. 39. nn. 64. Tiber. Decian. lib. 9. tracta. criminal. c. 30. nu. 29.

Mouentur isti ex eo, quod affasinus est hostis publicus, diffidatus à toto populo Christiano, & à quolibet offendi potest: c. 1. de homicid. lib. 6. & contra ipsum de facto proceditur, Bartol. in l. non solum. §. si mandato. ff. de iniurijs. Et subdunt Hippol. Anton. Gabr. Monticel. & Plaza multa specialia, quæ in affassinio recepta sunt ob criminis enormi-
8 tatem, ideo concludunt, quod in eo est maior ratio, quam in latrone publico.

Contrarium, imò quod etiam affasinus non possit renuntiare defensionibus suis, voluit Ioannes Gutierrez de iuramento cõfirmatorio. 3. par. cap. 10. nu. 7.

Mouetur primò, quia quo maius est delictum, magis indiget reus defensione, quia maior pœna venit imponenda, & ideo minor est potestas rei, in faciendo actum, ex quo deueniatur ad illam maiorem pœnam: ac propterea magis vrget fundamentum communis sententiæ, quæ ob defectum istius potestatis negat valere renuntiationem.

7 Secundò, quia non potest dici affasinus, quousque per sententiam in contradictorio iudicio

latam, audito reo, & eius defensionibus declaretur talis: ergo interim quod substantiatur processus, & deuenitur ad sententiã non potest produci iste effectus, quod possit renũtiare defensionibus suis: & hanc obiectionem fatetur Farinac. q. 39. num. 64. & 109. vbi videtur requirere quod sit notorium, esse affasinum, eoque fundamento mouetur, quod ad hoc vt specialia affassinij locum habeant, prius constare debere, volunt Doctõ. quod sit affasinus, vt per adductos à Farinac. quæst. 7. nu. 1. & q. 8. num. 85. cū sequen. Mascard. concl. 137. num. vlt. & conclus. 136. nu. 16.

8 Verum hoc fundamentum videtur rem intricare, & tollere omnia specialia affassinij, quomodo enim dum proceditur, potest cõstare de eo, de quo lis est: ideo alij volunt, quod sufficiat qualitatem esse deductam in inquisitione, quoad procedendum prout in tali delicto cum illa qualitate: argum. tex. in l. cum quadam puella. §. fin. ff. de iurisdic. omn. iud. & tex. in l. ordinata. ff. de liberal. causa Bart. num. 9. in 1. lect. in l. 2. ff. si quis in ius vocat. non ier. Bald. Fulgos. Alexan. num. 6. & ceteri ibid. Sentit Innoc. in c. ceterum. de iudic. & in cap. cum sit, de foro compe. com munem dicit Aufrer. ad Capell. Tholosan. decis. 211. & magis cõmunem allegando multos Vrfill. ad Afflict. decis. 297. & ita obseruari ait Imola in cap. si clericus laicum.

laicum de foro compe. & fuit iudicatum Tholosæ, vt per Aufrer. vbi supra. & pluries fuisse iudicatum Neapoli ait Afflict. d. decis. 297. & ibi ait Vrfillus quod semper vidit ita practicari, & quæ ita obseruetur Mediolani, ait Clarus §. fin. q. 36. nu. 26. vbi etiã testatur de consuetudine Neapolis ex Capic. decis. 112. & 115. Gramma. voto 8. & 11. idem obseruatur in senatu Burdeg. Boer. decis. 69. num. 17. cum duob. seq.

9 Ipse in hoc, diu quæsiui, & nõ inueni concludentem resolutionem, puto tamen assignari posse sequentem: quod ad hoc quod specialia affassinij locum habeant, debeat constare de qualitate affassinij, secundum illam probationis speciem, quæ ad illũ actũ, qui explicandus est, de iure requiritur: verbi gratia, ad inquirendum & carcerandum leuia indicia sufficiunt, certè ad formandã inquisitionẽ de affassinio, & carcerandum reum etiam strictiori carcere ac prout affasinum, sufficiunt leuia inditia de qualitate, imò & leuiora, quia hoc est speciale in affassinio, quod leuioribus probationibus probetur: tex. in cap. 1. de homicid. lib. 6. Monticel. in pract. crimin. reg. 8. num. 23. Ad torturam vrgentiora & sufficientia inditia requiruntur, sed quidam etiam si adsint inditia, non torquentur, nisi in affassinio, in hoc non requiro, quod concludenter constet de qualitate affassinij, ad hoc vt torqueri

possit tanquam in crimine excepto, quia si sufficienter cõstaret iam non esset locus torturæ, sed termino, & deinde con demnationi: neq; sufficient inditia de delicto simplici sine qualitate affassinij, sed oportet, & sufficit, quod adsint inditia de qualitate affassinij, vrgentiora quam ad carcerandum, sed non adeò vrgentia ac in alijs criminibus, quia semper lenior probatio sufficit in affassinio; quia & per testes de auditu torquetur affasinus: post plures Monticell. d. reg. 8. num. 24. & 28. Merenda conf. 50. num. 6. & alij alibi. Pariter ad cõdemnandũ requiritur plena probatio, ad condemnandum de affassinio sufficit, quod de qualitate constet cum priuilegijs affassinij, hoc est tali probatione etiam priuilegiata, qua lex contentatur.

Ex his apparet, istud argumentum Gutierrez non vrgere, quod non possit dici affasinus, quousque per sententiam declaretur talis, quia ad hũc effectum si alia non obstarent, sufficeret probatio priuilegiata.

Teneo tamen cum Gutierrez aduersus omnium aliorum sententiam, ex priori argumento, cui non video posse dari congruum responsum: quia cum fundamentum regulæ negãtis posse defensionibus renuntiare sit impotentia, non video quomodo crimina possint dare potestatem reis, quam Deus negauit. Adde, quod
defensio

defensio quantumcunq; nequif-
10 simo auferenda non est: vnde
Hippoly. in l. vnus. §. cogniturū,
num. 47. ff. de quæst. post Cepol-
lam inquit, quod defensio etiam
diabolo neganda non est: quod
sequuntur alij, vt per Farinac. q.
39. num. 50.

11 Quartò limitantur, quādo reus
captus est in flagranti crimine,
quem posse renuntiare suis de-
fensionibus, volunt Ias. numero
15. in l. pactum inter hæredem,
ff. de pact. Paris de Put. d. ver-
bo condemnatio. cap. 4. num. 4.
& 6. Augu. Arimin. ad Ang. Are-
tin. d. par. iudex statuit terminū.
num. 11. Felyn. not. 5. fall. 2. in ca.
cum dilecti. de accusatio. & ite-
rum sub num. 15. in cap. pastorali.
§. quia verò. d. offic. deleg. &
nu. 4. in c. cum venisset. de testib.
Corse. singul. 75. verbo defensio.
limit. 2. Hippolyt. in practica. §.
examinanda. num. 3. & 14. & in l.
vnus. §. cogniturum. num. 60. &
85. ff. de quæstio. & in l. vnica. nu.
91. C. de raptu virgin. Farinac. q.
39. num. 61.

12 Mouentur isti ex eo, quod re-
pertis in flagranti crimine nō est
dandus terminus ad se defendē-
dum, quia contra notorium actū
defensio cadere non potest; Gl.
in l. ictus fustium. ff. de his qui no-
ta. infam. Bal. num. 2. in l. vt vim.
ff. de iusti. & iure. & alij plures,
quos refert Farinac. q. 21. nume.
142. saltim repertis in flagranti
crimine & confests Monticell.
in practica criminali. regula 14.

num. 22. Farinac. qui plures alios
citat d. q. 21. num. 143.

Sed respondetur, hoc posse p-
cedere, quando omninò consti-
ret, hos nullam habere posse de-
fensionem: sed quia hoc nunquā
potest cōstare, etiam repertis in
flagranti crimine semper dādus
est terminus ad se defendendū;
vt concludit Farinac. d. q. 21. nu-
me. 144.

Respondeo secundo, prout iā
suprà in alia limitatione respon-
di, quod non sequitur, iudex po-
test negare terminum reo, ergo
si illum dederit, reus poterit ter-
mino renuntiare, quia eam pote-
statem dedit lex iudici, quemad-
modum & potestatem occiden-
di, reo autem expressè negauit
Deus potestatem quidquam faci-
endi, quod in necem suam, vel
illius accelerationem conuerti
possit.

13 Quintò limitant, quando reus
confessus esset delictum, quia tūc
valere renuntiationem, scribunt
Bald. num. 11. in l. si accusatorib.
C. de accusatio. & num. 4. in l. ra-
ptores. C. de Episc. & cleric. &
nume. 11. in Rubr. ext. de pactis.
vbi videtur sublimitare in duo-
bus casibus, si extra iudicium es-
set confessus, vel si in tormentis,
idem Bald. num. 4. in c. significan-
re. de appella. Paul. de Cast. num.
6. & 7. Ias. latè num. 13. in l. pactū
inter hæredem. ff. de pact. & ite-
rum in l. penult. num. 18. fall. 2. C.
eod. tit. Hippoly. in l. vnus. §. co-
gniturum. nu. 60. & 61. ff. de quæ-
stio.

stio. & in practica criminali. §.
examinanda. num. 13. & 17. Fely.
in c. cum venisset. sub nume. 4. de
testibus. Couarru. 2. par. de spon-
sal. cap. 8. §. 12. num. 16. qui dixit
ita praxi receptum. Iul. Clar. §. fi.
q. 49. num. 16. Farinac. qui alios
refert q. 39. nu. 62.

14 Pro hac sententia adducitur
primò, Gl. in l. 1. ff. de furib. bal-
near. quam frequentissimè addu-
cunt DD. in his limitationibus,
& eam inducunt à contrario sen-
su, ait enim tex. *Fures nocturni ex-
tra ordinem audiendi sunt*, Subiun-
git Accursus: *idest, si volebant fa-
cere aliquam defensionem, quia ne-
gent*. Vnde argumētantur Docto-
res, ergo si consententur & nolunt
facere defensionem, sed illi re-
nuntiant, valebit renuntiatio.

Respondeo primò, Glos. autho-
ritatem probabilem esse non ne-
cessariam. c. ego solis. 8. dist.

Respondeo secundò, hoc esse
argumentum à contrario sensu,
quod non valet, quādo resultat
absonus intellectus, vt hic resul-
tat; Doctores communiter in l.
1. ff. de officio eius.

Respondeo tertio, non inferri
à contrario sensu glos. quod si
reus confessus renuntiet defen-
sionibus, valet renuntiatio, sed
quod si reus confessus nolit se
defendere, non est audiendus
extra ordinem, hoc est, non est,
ei danda dilatio: quod est diuer-
sum, quia dare vel non dare ter-
minum, est actus iudicis. qui po-
testatem habet occidendi nocen-

tes, renuntiare defensionem datā;
est actus rei, qui non potest se oc-
cidere, neque defensionem datā re-
nuntiare.

15 Respondeo quartò, id quod
colligitur à contrario sensu di-
ctæ glossæ non esse verum, quia
reus confessus, & conuictus, etiam
si eam non petat, danda est dila-
tio ad se defendendum, neque
aliter poterit condemnari: Fol-
ler. in practica criminali. 1. par. 3.
parti. verbo & si confitebuntur
num. 64. Franc. Personal. in tract.
de indicijs & tortura. nume. 28.
Clarus. §. fin. quæst. 49. nume. 4. &
13. Farinac. qui dicit magis com-
munem quæst. 39. nume. 35. & 40.
Apparet igitur, ex hac gloss. to-
ties decantata, nullum solidum
argumentum posse desumi.

Secundò argumentatur prædi-
cti, quod postquam reus confes-
sus est delictum, iam constat, quæ
nullam potest habere defensio-
nem, ideo solum renuntiat dila-
tioni & non defensionem.

Respondeo primò, etiam soli
dilationi non posse renuntiare,
vt sup. c. 17. probauimus.

16 Respondeo secundò non esse
verum, quod confessus nullam
possit habere defensionem, quia
imò potest plurimas defensio-
nes habere. Potest enim reuoca-
re confessionem, quæ reuoca-
tio est defensio, l. sancimus. C. de
errore aduoca. notant in termi-
nis Paris de Puteo in tract. syndi-
cat. verbo defensio. c. 4. nume. 1. &
14. Hippol. in l. 1. §. fin. nume. 61.
ff. de

- ff. de quaest. Thom. Grammat. voto 7. num. 6. dicit communem post plures Clar. §. fin. quaest. 55. versic. sed pone. num. 17. & q. 64. nu. 43. Farin. q. 39. nu. 100. & seq.
- 17 Pariter si reus minor est, potest aduersus confessionem in integrum restitui. Anton. Gomez tomo 3. cap. 1. num. 66. & planè post alios tradit Sfortius Oddus in tract. de rest. in integ. q. 65. art. 9. nu. 37. cum seq.
- 18 Vtèrius, qui confessus est homicidium, potest etiam ex post facto addere qualitatem, quod fecit ad suam defensionem: arguenteo tex. in ca. cum dilecti. de accusation. per quem tex. tenet hoc Bald. in l. 2. in fine. C. de custod. reor. & in ca. 1. §. item vasallus. num. 7. de controu. inuestitu. Deci. num. 19. Bologne. num. 50. in l. vt vim. ff. de iustit. & iur. Nat. ta consi. 412. nu. 18. cum sequen. Boer. decis. 164. num. 12. & 13.
- 19 Potest etiam, qui confessus fuit delictum, allegare, quod non constat de corpore delicti, ideò nequit condemnari. tametsi fuerit confessus: Bartol. in l. diuus. ff. de milit. testam. Bald. in l. vnica. C. de confess. Clarus. §. si. q. 55. num. 9. ac post multos, quos citat Farinac. q. 2. nu. 7. Mascari. concl. 354.
- Eodem modo, qui confessus est furtum, potest allegare esse furtum domesticum, quod non punitur: l. aut damna. §. furta domestica. ff. de furtis. vel putasse dominum permitturum, idque probare coniecturis: iuxta do-

trinã, Barto. in l. inter omnes. §. rectis. ff. de furtis & plures alias defensiones quas confessi habere possunt, cõsequuntur Paris de Puteo, vbi sup. Clarus d. quaest. 55. Mascari. concl. 349. cum seq.

Tertiò argumentantur prædicti, confessio petenti dilationem ad se defendendum, iudex illam dare non debet: vt ait Bald. per tex. ibi in l. a procedete. C. de dilatione. ergo si perperam data sit, poterit reus illi renuntiare.

Respondeo primò, non sequi iudex non debet dare dilationem, ergo potest reus illi renuntiare, vt supra sapius dictum est.

20 Respondeo secundò, illam doctrinam Baldi non esse veram, quareo etiam confessio & conuictio petenti dilationem ad se defendendum, danda est: vti est text. in l. desertorem. §. si ad diem. ff. de re milit. per quem ita tenent Salyce. num. 7. & 8. in l. 1. C. de custod. reorum Hippoly. in practi. §. examinanda. num. 33. Anton. Gomez. tomo 3. varia. cap. 1. nu. 43. Paris de Puteo de syndicato. verbo condemnatio. cap. 4. Iul. Clar. §. fina. quaest. 9. versic. quæro etiam. & quaest. 64. versic. sin autè reus. Farinac. qui plures alios citat, & testatur de communi. tit. de indicijs & tortura, quaest. 39. num. 32. neque videtur esse posse vllum dubium, quia si etiam non petenti danda est, vt supra resoluiamus, multò magis petenti.

Quartò, mouetur Paul. Castre. quia per confessionem delictum fit

fit notorium, tex. in cap. vestra. c. tua nos c. fin. de cohabitatione cleric. & mulie. & plenè Farinac. q. 21. nu. 31. sed in notorijs reus potest renuntiare defensionibus, ergo & confessus potest.

Respondeo, negando minorè, quia supra probatum est, etiam in notorijs non valere renuntiationem defensionum.

Quintò, idem Paul. Castrens. perpedit, quod appellationi possit reus renuntiare.

Respondeo, contrarium esse verius, imò non valere renuntiationem appellationis in criminalibus, vt probauimus supra c. 17. num. 19. & confessus in criminalibus appellare potest: cap. ei qui. §. sunt etiam. 2. quaest. 6. l. cum fideicommissum, ff. de confess.

Contra prædictam limitationem tenet Ioannes Gutierrez de iuramento confirmatorio. 3. par. c. 10. nu. 5. versic. quatenus verò. Vbi ait, se non simpliciter sequi dictam limitationem, sed cū distinctione, quod aut constat, reum confessum aliquam habere defensionem, & non valeat renuntiatione exclusa ista limitatione, aut non constat, illum habere aliquam defensionem, & tunc procedat limitatio: quam in hoc casu tenet ipse Gutierrez.

21 Ego verò indistinctè teneo, nõ valere renuntiationem, per argumētum illud fundamētale, & insolubile: renuntiatione defensionū facta per reum non valet ex de-

fectu potestatis, quia non potest id facere, ex quo sequitur mors, vel acceleratur, vel saltem non impeditur, vel differtur: sed hęc potestatem, quam Deus negauit non potest ei tribuere confessio, ergo sequitur, quod etiam confessus non potest renuntiare. Et ita tenendum censeo, præmaximè, cum omnia fundamenta Doctorum in contrarium adducta concludenter sublata sint.

22 Sextò, limitant in tacita renuntiatione, quæ provenit ex lapsu termini iuxta l. 1. C. si sapius in integ. restitutio postuletur istam enim tacitam renuntiationem valere, quia fortior est exclusio temporis, quàm renuntiationis: arguenteo. l. ex facto. §. si quis bonorum, ff. ad Trebelli. & vt termini datio aliquid operetur, arguenteo c. pastoralis. de exceptio. ac proinde elapso termino dato ad probandum vltèrius reum nõ posse testes inducere, sed ex tacita sua renuntiatione esse exclusum: voluerunt Bald. num. 43. in l. 1. C. de his qui accusari nõ poss. idem Bald. num. 3. in l. si. ff. de ferijs Felyn. sub num. 4. in ca. cum venisset 25. de testib. Paris de Puteo de syndicato verbo condemnatio. cap. 4. num. 9. Menoch. de arbitrar. iudi. lib. 1. quaest. 7. num. 13. Couarruu. secunda par. de sponsal. capitu. fina. §. fina. numero 16.

23 Sic etiam, per conclusionem in causa tacito consensu suo excludi reum à defensionibus, sen-

tit Angel. sub num. 5. in dicta l. pactum inter heredem. ff. de pactis.

24 Sic etiam, cum quis patitur labi tempus ad appellandum, sua illa cessazione, & tacita renuntiatione excluditur ab appellando: Bald. num. 4. in l. fin. §. fin. autem partes. C. de tempor. appellatio. Decius in l. 1. in 2. lect. nu. 49. C. qui admitti, & in cap. cognoscentes. in 2. lect. num. 29. de constitutio. & in cap. iuravit. num. 26. de probation. Tiraquel post leg. connub. glos. 7. num. 77. Menoch. de arbitr. iudi. lib. 1. q. 87. nu. 8.

Sic etiam, lapsus termini ab statuto præfixi inducit renuntiationem: l. bonorum. ff. rem ratam haberi. l. 1. & ibi Bald. in princip. C. de in integr. restit. Tiraquel, de retr. lignag. §. 3. gl. 4. num. 2. idè qui permittit, labi terminum ab statuto præfixum ad dicendum de nullitate, ipse se excludit, & videtur renuntiare nullitati: Rober. Lancellor. de attentat. 2. par. cap. 17. num. 130. cum sequen. & ei licitè denegatur audientia & defensio etiam naturalis: uti argumento tex. in l. sed et si per Prætozem. §. sed si dum decreto, ff. ex quib. caus. maior. dixit Bal. num. 4. in l. vt vim. ff. de iustit. & iure. Alexand. conf. 105. numero 8. lib. 5. Natta conf. 120. num. 13. lib. 1.

Aduersus istam limitationem sentit Hippolyt. in l. vnus. §. cognituum. num. 62. ff. de quæstio-

nibus. sed non se satis explicat.

Ego indubitanter credo non esse veram, quia minimè verum est, quod lapsus termini impediatur defensiones in causa criminali; siquidem etiam si terminus labatur, nihilominus potest reus, sine termino defensiones & testes in ducere: vt probauimus supra ca. 17. num. 30.

25 Pariter verum non est, quod conclusio in causa excludat defensiones, quia in criminalibus non fit conclusio, ad effectum impediendi productionem testium: & ita nunquam præcluditur aditus defensionibus, quinimò etiam post conclusionem testes produci possunt per reum Bald. num. 19. in l. si accusatorib. C. de accusatio. Bartol. per text. ibi in l. diui fratres. ff. de pœnis. Bossius tit. de publicatione processus. num. 8. Felyn. sub not. 5. in cap. cum dilecti. de accusatio. Natta conf. 359. num. 1. plenè Hippolyt. qui dicit communem in practica. §. sequens à nu. 1. Iul. Clar. §. fi. q. 61. nu. 5. Farinac. 3. par. tit. de opposit. contra exam. test. quæst. 75. num. 264.

Neque obstat, quod si reus intra decem dies non appellet, sententia mandabitur executioni, neque ulterius audietur appellans, quia hoc non nascitur ex consensu rei, sed ex natura appellationis, cui oportuit certum aliquod tempus assignari, ne alioquin res in infinitum abiret; hæc quod non est iniquitas, sed iustitia potestatiua: vt ait Bald. nu. 19. in l. fin.

§. in

§. in computatione. C. de iure delib. Et iura quæ dicunt, non appellantem videri consentire sententiæ, non hoc volunt dicere, quod ex consensu suo robur accipiat, etenim si quis non appellaret, & protestaretur non consentire, nihilominus sententia suo iure consisteret, & appellatio ulterius non admitteretur, sed adiungitur præsumptio taciti consensus, ad maiorem exclusionem non appellantis.

26 Septimò, limitant in exceptione declinatoria fori, cui posset renuntiare, quia in ea non consistit naturalis defensio: ait Bald. in l. si accusatoribus. nu. 11. C. de accusatio. idem Bal. nu. 9. in l. pen. C. de pactis. num. 8. in c. 1. de iudic. Felyn. sub num. 4. in cap. cum venisset. de testib. Alex. ad Bart. in l. custodias. ff. de public. iudic. Hippolyt. in l. vnus. §. cognituum. num. 60. ff. de quæstio. & in practica. §. examinanda. nu. 14.

Et mouetur Bald. per tex. in l. 1. C. vbi de crimine agi oporteat, qui tex. allegatur ad similem quæstionem, quod in causis criminalibus possit iurisdictio prorogari: ait enim tex. *Quæstiones eorum criminum quæ legibus aut extra ordinem coercentur, vbi commissa, vel inchoata sunt, vel vbi reperiuntur, qui rei esse perhibentur criminis, perfici debere, satis notum est.* Vis stat in illis verbis *inchoata sunt*, quæ habent duos intellectus, alii qui enim intelligunt, quod referuntur ad crimina, & ita dicat

tex. quod vbi crimina sint commissa, vel inchoata, & iste videtur germanior sensus, secundum quem non probat communem sententiam. Alii intelligunt, quod referantur ad verbum, quæstiones, siue iudicia, & ita dicat tex. quod vbi iudicia sunt inchoata, debet finire, & per consequens velit, valere prorogationem iurisdictionis in criminalibus: & iste sensus est communis, & approbatur per l. 15. tit. 1. parti. 7.

Ideo tamen si Speculator tenuerit, quod in causis criminalibus saltem quando proceditur per viam inquisitionis, non possit iurisdictio prorogari, & eum sequantur alii, quos refert & sequitur Hippolyt. num. 199. in l. fin. ff. de iurisdict. omni. iud. Osalcus de cif. 64. num. 8. Maranta in praxi par. 4. distinct. 12. num. 14. qui adducunt text. in l. si quis ex consensu. C. de Episcop. audient. cui facile respondetur, quod loquitur in Episcopo, cui noluit princeps secularis dare cognitionem causarum criminalium, quia neque habere posset, neque condecenter punire.

27 Tamen receptior est sententia Azonis, qui in summa tit. vbi de crimine agi oporteat. tenet valere prorogationem, & idem vult Accursius verbo, inchoatã. in l. 1. illo tit. idem Accursius glos. ff. in l. 1. ff. de iudic. & ibi Bar. num. 9. Bald. in addition. num. 13. Alberic. num. 4. Curt. Iun. num. 39. qui dicit magis communem. Ca.

gnol. nu. 46. qui dicit communiter receptam. Iul. Clar. §. si. quæst. 42. Farinac. quæst. 7. nume. 3. qui alios citant: & hæc sententia expressè approbata est per l. 15. ti. 1. parti. 7. qui omnes sentiunt, idem esse, etiam si procedatur per viam inquisitionis, præter Clarum d. quæst. 42. num. 3.

Cæterum, (quod ad nostrum institutum attinet) omnes fatentur, etiam illi tenent cōtra prorogationem, quod valebit in præ iudicium prorogantis, unde videtur receptissima ista limitatio, quod possit reus renuntiare exceptioni declinatoriæ fori.

28 Octauò, limitabat Bald. in exceptionibus dilatorijs, quibus posse renuntiare reos, voluit: quæ non consistit in eis naturalis defensio, ita Bald. per glos. & tex. ibi in l. si accusatoribus. C. de accusatione. idem Bald. nu. 9. & ibi Ias. num. 18. fall. 5. in l. pen. C. de pactis. iterum Iason num. 14. in l. pactum inter hæredem. ff. de pactis. adducit etiam pro hac sententia Baldus tex. in l. reum criminis. C. de procurator. & in l. si maritus. §. præscriptiones. ff. de adulter. quæ nihil probant.

Et quidem contra Bal. stat doctrina Bart. num. 5. in custodias. ff. de publi. iudic. qui dixit, quod non potest reus renuntiare exceptioni feriarum, ut citius condemnatur, & quæ adduximus supra cap. 17. num. 3. ideo limitatio ista repudianda est.

29 Nonò, limitat in exceptionibus.

quæ non sunt de iure gentium, sed de apicibus iuris, vel statutorum quibus posse renuntiare, voluit Bal. in vltimis verbis in cap. cum venisset. de testibus idè Bald. nu. 43. in l. 1. C. qui accusar. non poss. Felyn. nu. 4. in d. cum venisset. Hippoly. in l. vnus. §. cogniturū. nu. 60. ff. de quæstion. & in practica. §. examinanda. num. 13. Ias. num. 17. in d. l. pactum inter hæredem. ff. de pactis. Paris de Puteo de syndicato. in verbo condemnatio. cap. 1. nu. 4. & 11. Alexan. in additio. ad Barto. in l. custodias. ff. de public. iudic. Angel. Are. in tract. malefici. in par. qui iudex dictis inquisitis. num. 9. Corfet. i. sing. verbo defensio. Farinac. quæst. 39. nume. 67. Gregor. Lopez gl. fina. in l. 1. tit. 17. part. 3.

Mouetur Bal. primò, quia vbi agitur de bona fide, non conuenit de apicibus iuris disputare: l. si fideiussor. §. quodam. ff. mād. sed nō dicit is tex. quod vbi agitur de vita.

Secundò, per gl. 1. in l. si accusatoribus. C. de accusatio. quæ voluit, quod licet de iure non admittantur plures ad accusandū reum, l. si plures, ff. de accusatio. per Iul. Clar. §. si. quæst. 13. tamen huic exceptioni potest reus renuntiare: sed huic argumēto potest responderi, quod authoritas Glos. non est necessaria, ideo ab ea non sumitur efficax argumentum, cui potest responderi, de ciperis.

30 Tertiò, pro hac sententia fortiter facit, tex. in l. 1. tit. 17. part. 3. quæ ait, quod potest reus consentire, quod feratur sententia, nō data ei copia depositio- num, neque editis testium nominibus, & ita sine copia inditiorum: & ibi Grego. Lopez intelligit, quod hoc procedit, quia ista exceptio est de apicibus iuris, idem sentit Redin. de maiestate principis in par. per legitimos tramites. nu. 148.

31 Sed certè nimis dura mihi videtur ista conclusio, quia maxima pars defensionis consistit in copia inditiorum & nominibus testium, quibus non habitis, reus non potest se defendere, neque aduersus testes opponere, neque exceptiones suas, dicta testium elidentes, allegare, ut manifestè patet, & constat ex plurib. quos citat Farinac. q. 39. num. 2. quare illa lex partitæ necessario intelligenda est, in casibus in quibus non veniat imponenda pœna mortis, aut mutilationis mēbri, in quibus reus potest renuntiare defensionibus suis, ut dictum est supra limi. 1. & illa lex cōtinuatimè legenda est, à vers. *pero si el Rey.* vsque ad finem, nam in principio ponit regulam, quod sit dā da reo copia inditiorum, & in d. ver. *pero si el Rey.* ponit exceptio nē, de mandato Regis, sed nō generaliter in oibus casibus, sed tantum in inquisitione *de conducho tomado.* hoc est de extorsionibus, & in hoc casu inquit, quod si

Rex iubet non dari copiam inditiorum, non est danda: & subdit, idem esse si partes, ita paciscantur, debet ergo intelligi, in illa inquisitione *de conducho tomado* in qua, quia non venit imponenda pœna mortis, vel mutilationis membri, reus potest ita pacisci. Quodque *conducho tomado.* significet extorsiones, constat ex l. 2. tit. 22. parti. 1. l. 6. 7. 10. 11. 16. 17. tit. 3. lib. 6. Recopil. notat Mōtal. in Repert. eo verbo. Burgof. de Paz. conf. 33. nu. 28.

33 Sed incidenter notabis, in dicta l. 1. tit. 17. part. 3. esse textum per quem inductum est, in visitationibus iudicū supremorum, non dari nomina neque depositiones testium reo, quem non vidit Redin. de maiest. princip. in parte per legitimos tramites. à num. 147. vbi laborat in cōprobanda praxi ordinaria, conaturque eam deducere, à l. 1. tit. primo. part. 7. non satis feliciter.

Aduersus istam limitationem sentit Bartol. num. 5. in l. custodias. ff. de publi. iudic. quatenus ait, quod si per statutum inducantur aliquæ feriæ, non poterit reus illis renuntiare, ut citius condemnatur.

Concordantur istæ opiniones, distinguendo, ut quando præiudicium sit magnum, vel uti declarat ipse Bald. in dicta l. prima, numero quadagesimo tertio, C. qui accusa. non poss. quando exceptiones excludunt

delictū, vel saltem ut dicit Alex. statim citandus, quando minuūt pœnam, non possit illis renuntia-ri, quando verò solum consistit in eo, ut commodius reus audia- rür, & præiudicium est paruum, valeat renuntiatio: ita Ludouic. Roman. in Rubri. ff. de arbitris. num. 42. Felyn. num. 3. in ca. si di- ligenti. de foro compe. Alexand. in addition. ad Bartol. in dicta l. custodias. Corset. in singul. ver- bo defensio.

Sed ut vides, Bartol. loquitur etiam ubi in nihilo excluditur delictum, aut minuitur pœna, sed tantum elögatur iudicium, qua- re securius est, simpliciter tene- re, non esse validam renuntia- tionem.

34 Hinc perpendi posset, vtrum apud Aragonenses, reus qui pe- tijt manifestationem, posset illi renuntiare, & propensior sum non posse, nisi aliud municipali lege cautum sit: magna enim de- fensionis pars est, & nimis com- moda reis dilatio per eam indu- citur: unde succedunt dicta su- pra cap. 17. num. 30. & seq.

35 Decimò limitant, quando im- mineret scandalum, uti ait Bald. per illum textum in l. cum reis. 18. C. de pœnis ubi ita scribit. *In glos. sine retardatione. facit ad que- sitionem, quod si index dedit dilationē conuicti ad faciendam suam defensio- nem, & amici procurant tumultum, vel procurant quod fiat adunatia ge- neralis, in qua liberetur, quod index non debet istam expectare, sed de-*

bet facere conuictum renuntiare di- lationi, & facere officium sum. Haftenus Baldus. Sequitur post Angel. & Roman. quos citat Hip- polyt. in pract. §. examinanda. nu- me. 30.

36 Et facit, quod in notorijs, quò- timetur scandalum, etiam nõ da- tis defensionibus reus punitur: ut plures aiunt relati per Anto. Gomez. Tomo 3. var. cap. 1. num. 43. Farinac. quæstio. 21. num. 78. & 145.

Cæterū, ipse ab eiusmodi exe- cutionibus semper abstinere, ut etiam consulit Farinac. dicto nu. 145. quia, etiã hoc casu reus potestatem non habet renuntia- di suis defensionibus, & facitè posset innocens inauditus dam- nari, quod esset imitari Pilatum pessimum iudicem, qui innocen- tissimum Salvatorem Dominum nostrum crucifixit, propter tu- multum Iudeorum: Carer. in pra- ctica. crimin. in materia torturæ. q. 7. nu. 26.

37 Undecimò limitant, in crimi- ne hæresis, in quo posse reum re- nuntiare defensionibus suis, vult Carrer. in tracta. de hæretic. §. 8. incipient. circa igitur tertium. num. 70. & mouetur ex eo, quod in assassino & famoso latrone di- cunt Doctores supra citati: sed cum illas limitationes reproba- uerimus, remanet, quod neque etiam in hoc crimine hæresis liceat reo defensionibus suis re- nuntiare. Et multò magis, cum ex eo infamia ad totam cognati- onem

tionem diffundatur.

38 Duodecimò & vltimò, limitat Couar. 2. part. de sponsali. cap. 8. §. 12. num. 16. quando reus in pri- mo termino nihil probauit, & ei datur alius terminus, quia tunc inquit, quod valet renuntiatio, per text. in cap. cum dilecti. 18. de accusatione.

39 Contrarium, & melius tenet Gutierrez de iuramento confir- matorio. 3. par. cap. 10. nu. 6. quia in casu tex. in d. cap. cum dilecti. non veniebat imponenda pœna mortis, neq; mutilationis mem- bri, idè in eius specie licuit re- nuntiare productioni testium, non autem ex eo, quod reus ha- buisset alium terminum: & ita tenendum est, neque in hoc ca- su posse renuntia-ri defensionib. Etenim etiam ille qui vnum ter- minum habuit, licet in illo nihil fecerit, potest in secundo se de- fendere, & si ei renuntiet, de- fensionibus renuntiat, quod fa- cere non potest.

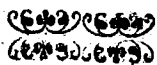
40 Declarantur prædictæ omnes limitationes, casu quo veræ ef- sent, ne procedant, si reus reuo- caret eiusmodi renuntiationem, potest enim id facere: ut ait An- gelus in dicta. l. pactum inter hæ- redem. col. fin. ff. de pactis. ubi di- cit, quod cautus esse debet aduo- catus inquisiti, vel accusati, qui renuntiauit defensionibus suis, ut reuocari faciat ab ipso reo ta- lem renuntiationem, qua reuoca- tione facta non poterit index, aliquam executionem facere cõ-

tra reum; sequitur Hippolytus de Marfi. in praxi. §. examinanda. num. 3. 1. facit Gabriel. conf. 138. num. 19. lib. 1. additio. D. ad Ber- tazoll. consil. 9. 1. lib. 1. criminal. Mascard. conclus. 350. num. 8.

S V M M A R I A Ex Capite sequenti.

- 1 *Membrum sibi abscindens fit irregu- laris.*
- 2 *Etiã si prætextu humilitatis se ab- scindat.*
- 3 *Consentiens ab alio abscindi, fit irre- gularis.*
- 4 *Inuitus abscissus ab alio, si præcessit culpa, fit irregularis.*
- 5 *Adulter à marito abscissus fit irregu- laris.*
- 6 *Mutilans alium casualiter præceden- te culpa, fit irregularis.*
- 7 *Non omnis dans operam rei illicitæ, si inde sequatur homicidium, est ir- regularis, sed cuius actus illicitus fuit ordinatus ad homicidium.*
- 8 *Adulter deprehensus occidens mari- tum ad sui defensionem, an sit irre- gularis?*
- 9 *Abscissus iussu iudicis ob sua delicta, fit irregularis.*
- 10 *Corpore vitiatum est irregularis, si adsit insignis deformitas, vel dese- ctus impediens executionem or- dinis.*
- 11 *Abscindens se ipsum, etiã sine de- formitate, aut impedimento execu- tionis ordinis, est irregularis.*
- 12 *Modica mutilatio non facit irregu- larcm.*

13. Ad irregularitatem requiritur amissio membri principalis.
14. Abscindens se ipsum etiam modicè est irregularis.
15. Cum se abscondente solus Papa dispensat.
16. Etiam si se abscondiderit credens placere Deo.
17. Inuitus ab alio modicè mutilatus, licet ob culpam suam, non est irregularis.
18. Occultus mutilator sui non est irregularis.
19. Medicina causa mutilatus non fit irregularis.
20. Etiam si ipse se mutilauerit.
21. Mutilans membrum superfluum, non fit irregularis.
22. Papa non potest opponi, quod se abscondiderit.
23. Se abscondens aduersus clericum in causa criminali testis esse non potest.
24. Clericus sibi manus iniiciens incurrit excommunicationem.
25. Violenta manus quando dicantur.
26. Clericus zelo deuotionis tundens peccatus, non est excommunicatus.
27. An clericus leniter se percutiens sit excommunicatus?
28. Reuiter cadens clericum, & si puluere tantum aspergat, est excommunicatus.
29. Religiosi leniter se percutientes præ indignatione peccant.
30. Sanguinem sibi extrahens in Ecclesia polluit eam.

CAPVT XX.

De pœnis iuris Canonici aduersus vulnerantes se ipsas.

Contra se occidentes, & vulnerantes; quæ pœnæ iure Canonico, & ciuili statuta sint: pro colophone istius libri dicendum nobis est: & prins de pœnis iure Canonico statutis aduersus vulnerantes se ipsos.

1. Prior ergo pœna est irregularitas, quia membrum sibi abscondens fit irregularis, & promoueri non potest: tex. in cap. ex parte 3. cap. significauit 4. de corpore vitiatis. tex. in cap. maritum. 33. distin. tex. in cap. si quis abscondiderit. cap. hi qui se. ca. qui partem. 55. distin. l. 25. tit. 6. parti. 1.

2. Primò ampliatur, vt procedat etiam si quis membrum sibi abscondat prætextu hamilitatis, vel castitatis conseruandæ, quia licet bono zelo videatur moueri, non tamen est secundum scientiam: idèd fit irregularis. tex. in d. c. significauit, 4. de corpore vitiatis. ibi credens se obsequium præstare Deo. tex. in cap. maritum. 33. distin. ibi iusto vel iniusto timore, tex. in cap. hi qui se. 55. dist. vbi ex Concilio Arelaten. II. cap. 7. referuntur hæc verba. Hi qui se carnali vitio repugnare nescientes abscondunt, ad clerum peruenire non possunt. Notat Abbas num. 5. in cap. 3. de corpore vitiatis. & omnes in distis

Liber I.

Cap. XX.

distis iuribus. Grego. Lopez gl. 4. in d. l. 25. titu. 6. parti. 1. Enriquez in summa lib. 14. c. 8. §. 4.

3. Secundò ampliatur, vt procedat, non solum in eo qui se ipsum abscondit, sed etiam in eo, qui consensit abscondi ab alio. tex. in cap. ex parte. 3. de corpore vitiatis. ibi qui se ipsos abscondiderint, vel affectauerint, vt ab alijs abscondantur: tex. in d. l. 25. tit. 6. parti. 1. notat omnes in d. cap. ex parte. Naua. in Manuali. cap. 27. num. 198. Enriquez vbi supra. & citandi in sequenti ampliacione.

4. Tertiò ampliatur vt procedat & si quis non voluntarius, sed inuitus fuerit ab alio mutilatus, si tamen præcessit culpa: vt quia dans operam rei illicitæ, casu, vel ab inimicis fuit aliquo membro priuatus: vt euenire posset in eo, cui inuento cum vxore maritus amputaret virilia, ita Hostiens. nu. 9. Ioan. And. nu. 10. in cap. ex parte. eod. tit. Nauarr. in Manuali. cap. 27. num. 198. qui dicit communem. Couar. in Cle. si furiosus. 1. par. in initio. nume. 6. Salcedo in additi. ad practicã Bernardi Diaz cap. 17. de corpore vitiatis. num. 8. Plaza in Epit. delict. cap. 24. num. 13. Villadiego de irregularita. c. de corpore vitiatis. col. 2. notat idem Host. in cap. 1. nume. 3. de ætate & qualitate.

Pro quibus facit primò, tex. in cap. 1. de corpore vitiatis. vbi presbyter spontè duellum ingrediens in quo partem digiti amisit, est

irregularis: tex. in cap. 1. de clericis pugnantibus in duello. in final. verbis. ibi, Dummodo ex ipso duello homicidium vel membrorum deminutio non fuerit subsequuta. Intelligendo, multò magis si ipse clerico succedat deminutio, & si aduersario, vt intelligit ibidè Hostien. num. 5. & idem Hostien. in cap. 1. de ætate & qualitate. numero 3.

6. Secundò facit, quia quando culpa præcedit mortem, vel mutilationem membri in alio facta à clerico, & si casualiter, ille est irregularis: c. 1. ca. ad aures. de ætate, & qualitate. Hostiens. in Summa illius tit. num. 4. sic etiã quando dans operam rei illicitæ occasionem dedit, quo alius periret, vel mutilaretur: tex. in cap. dilectus. cap. ex litteris. cap. Ioannes. c. sicut. c. fina. de homicid. explicat Couar. in Clemen. si furiosus. 2. par. §. 4. ergo multò magis quando ob culpam suam, dando operam rei illicitæ, effecit, quo ipsemet mutilaretur, quia grauius crimen est, quod in se committitur, cui impendenda est maior charitas.

7. Contrarium in exemplo proposito, imò eiusmodi passum virilium abscessionem à marito, qui eum cum vxore deprehenderat, non esse irregularem, tenet Enriquez in summa libro decimo quarto, capit. tertio. §. 4. & cap. octauo, §. etiam 4. dicens ita tenere Recentiores contra Nauarrum.

Pro quo facit, quod non omnis qui dat operam rei illicitæ, si sequatur homicidium, est irregularis: sed solum ille, cuius actus illicitus est ordinatus sua propria natura ad mortis læsionem, ut explicant Socin. in cap. ad audientiam. nu. 49. de homicid. Couarr. in d. Clem. si furiosus. 2. par. §. 4. nu. 10. inde deducunt, quod si clericus deprehensus à marito cum vxore, dum se defendit, illum occidat, nõ erit irregularis. Soto de iustitia & iure. lib. 5. q. 1. art. 9. Medina in prima secundæ quæst. 73. art. 8. & alij, quos citat Enriquez d. cap. 3. §. 4. in gl. P. & ita videtur sublatum vtrumque fundamentum, quia ingresso duelli est actus qui dirigitur ad mortem sua natura, & secundum fundamentum supra adductum est intelligendum, cum hac distinctione.

Cæterum Nauarr. in Manuali c. 15. num. 7. & cap. 27. nu. 238. ac conf. 30. tit. de homicid. lib. 2. post S. Antoni. 3. par. tit. 5. §. 8. nu. 1. approbans eandem resolutionem, asseuerat, nihilominus in vtroque casu clerici occidentis maritum, & à marito abscissi, illi esse irregularem, & ita declarasse Pium Quintum Pontificem Maximum; quia adulterium suapte natura, secundum mores hominum, est actus qui tendit ad scandala, & homicidia: & Nauarrum sequuntur alij citati per Enriquez dicta glos. P.

Quare prior sententia videtur

tenenda, tanquam à Pio V. approbata, & ratione concludenti nitens, quia de fide talis viri referentis approbationem Pontificis, non videtur dubitandum, ut fecit Enriquez.

9 Quartò ampliatur, ut multò magis sit irregularis ille, cui ob sua delicta iussu iudicis membrum aliquod fuerit iure abscissum: ut dicunt Nauarr. & Salcedo, vbi supra, argumento tex. in cap. fin. de tempor. ordin. vbi crimina notoria vel in iudicio deducta inducunt irregularitatem: & posset ponderari tex. in c. placuit. in final. verbis. 23. q. 5. prout illi ponderauit Hostiens. in Summa. de corpore vitiat. num. 4. sed alius videtur illius tex. sensus.

10 Quintò ampliatur, ut licet regulariter corpore vitiati ita demum sint irregulares, si defectus ordinis executioni impedimentum præstet, vel insignem inducat deformitatem: textus in c. 2. de corpore vitiat. c. presbyteri. de clerico ægrot. vel debilit. & vtroque Doctor. Couarr. d. 1. par. Clem. si furiosus. in initio. num. 5. vers. prior regula. & omnes passim. Attamen, in eo, qui 11 membrum sibi abscidit, tametsi sit membrum occultum, & vile, & defectus non generet deformitatem, vel scandalum, neque impediat ordinis executionem, nihilominus inducitur irregularitas: ut est tex. in c. si quis absciderit. & in cap. hi qui se. 55. distin. cap. ex parte de corpore vitiat. & li-

cet

cet aliàs modica deformitas, & mutilatio non faciat irregularè, quia requiritur amissio membri principalis, principale officium 13 facientis: text. in cap. 1. & c. fi. & vtroque Doctor. de corpore vitiat. & post alios Enriquez in Summa lib. 14. cap. 18. Plaza in Epit. delict. c. 25. & omnes vbi- 14 que. Tamen, in eo qui se ipsum abscidit, licet modicum mutilauerit, & partem tantum membri, tametsi sibi excusserit vnum tantum dentem, vel se solum vulnerauerit, si eiusmodi actus est publicus, & ille de eo diffamatus, efficitur irregularis: text. in cap. qui partem. 55. distin. ibi, *Qui partem cuiuslibet digiti sibi ipsi volens abscidit, hunc ad eorum canones non admittunt.* Addunt Doctores rationem, quia iste licet non excludatur quia corpore vitiatus, excluditur, tamen quia se abscidit, & probatur in eod. cap. qui partem. in fin. verbis. ibi, *In illis enim voluntas est iudicata, quæ sibi ausa fuit ferrum iniicere.* Ita tradunt Archidiaco. & Turrecrem. num. 13. in cap. maritum. 33. distin. Innoc. num. 2. in c. significauit. de corpo. vitia. Hostiens. num. 4. Anton. de Butrio num. 6. Ioan. And. num. 13. Abbas nu. 5. Anchar. nu. 2. Bellam. num. 5. in cap. ex parte. el. 1. eod. tit. Nauarr. in Manuali. capit. 27. numero 198. Couarr. 1. par. Clem. si furiosus. in initio num. 6. Salcedo in additionibus ad practicam Bernardi Diaz de Lugo. ca. 17. num. 8. Enriquez in

Summa lib. 14. cap. 8. §. 4. Plaza in Epit. delict. capitu. 24. numero 12.

Coniungunt prædicti Doctores quinque rationes huius conclusionis. Prima est, quia qui se abscidit, homicida sui est. cap. si quis absciderit. 55. distin. Secunda, quia nimis crudelus præsumitur, nam qui sibi non pepercit, alijs multò minus parcet: l. 3. antepen. ff. de bon. eor. qui ante sententiam mortem sibi conscuer. l. cum autem. §. excipitur. ff. de ædilit. edicto. Tertia, quia inaudit alienum, cum Deus sit dominus membrorum nostrorum, & non ipsi, quia ipse fecit nos, & non ipsi nos, ideò committit furtum, argumèto c. dudum. de electione. Quarta, quia ille eunuchus Deo placet, quem castrauit voluntas, non necessitas: cap. tunc saluabitur. 33. quæst. 5. id est, ille qui crucifixus cum vitijs & concupiscentijs carnem suam, non scruendo, sed viriliter resistendo. Quinta, quia videntur Deum redarguere, quasi plus in eis creauerit, quam fuit necesse: text. in cap. ab exordio. 35. distin. quæ rationes tametsi non vrgeant, adiubant.

15 Sextò & vltimò ampliatur, quòd in ista irregularitate solus Papa dispensat, & non alius: Innoc. in cap. cum æterni. de re iudic. lib. 6. idem innoc. num. 3. Hostiens. num. 3. Ioan. And. num. 8. Anton. de Butr. num. 8. Abbas nu. 2. Anania, ante nume. 1. Anchar. in fin.

Bel-

Bellam. num. 2. in ca. significauit
4. de corpo. vitiat. Ioan. Andr. nu.
5. in cap. 1. eod. tit. Selua de bene-
ficio. par. 4. q. 7. num. 72. Petrus de
Baisio in Directorio electio. 2.
par. ca. 19. nu. 3. Nauar. in Manual.
cap. 27. num. 200. Couarrui. in
Clem. si furiosus. in initio primæ
partis. num. 7. Salcedo ad Practi.
Bernardi Diaz. cap. 17. num. 15.
Enriquez in Summa lib. 14. c. 8. §.
4. Plaza cap. 24. nu. 14. apud quos
alij citantur, & dicunt communem
Couarr. & Salcedo.

Pro quibus est tex. in cap. 1. de
re iudic. vbi Papa referuat sibi di-
spensationem irregularitatis, &
ex eo tex. notant ibi omnes; solū
Papam dispensare super qualibet
irregularitate: in terminis est tex.
in cap. non confidat. 50. dist. ibi,
*Non confidat quisquam Pontificum
bigamos, aut coniugia fortiētes ab alijs
de relictis, siue quoslibet post pœniten-
tiam, vel sine literis, vel corpore vitia-
tos.* Et infra. *Diuinis seruituros appli-
care ministerijs.*

Vnde mirum est, quod quidam
tentuerint contrarium, quos refe-
runt supra citati.

16 Subamplia, quod etiam cum il-
lis qui se absciderunt, credentes
placere Deo, dispensat solus Pa-
pa, prout aduersus Glof. in d. c. si-
gnificauit. de corpore vitiat. quæ
in hoc casu tenebat, episcopum
posse dispensare, tenent ibidem
Innoc. Hostien. Ioan. And. Anto.
de Butrio, Abbas, Anani. Anchar.
Bellam. & cæteri supra citati, quo-
rum traditio pœdet ab intellectu

tex. in d. ca. significauit. ibi, *inbo-
ritate nostra, & tua.* Et communis
intellectus est, quod illud *tua*, di-
ctum fuit; quia eidem fuerat per
summum Pontificem facta illius
dispensationis delegatio.

17 Limita istam ampliationem, in
eo qui se ipsum non mutilauit, ne
que consensit ab alio mutilari,
sed culpa sua, licet inuitus fuit ab
alio modicè mutilatus, vt in duel-
lo, quia si modicus est defectus;
Episcopus dispensare potest: tex.
in cap. 1. de corpore vitiat. & ibi
notant Ioan. And. num. 5. Anton.
de Butrio num. 9. vers. nunquid.
Francisc. Panuin. de visitat. par. 2.
q. 6. num. 21.

18 Limita primò principalem re-
gulam, quando crimen sibi mem-
brum mutilantis est occultum,
quia tunc non esse eum irregula-
rem, voluit Hostien. num. 4. Abbas
nu. 5. Anto. de Butrio nu. 6. Ioan.
And. nu. 13. Anchar. nu. 2. in cap.
3. de corpore vitiat. Couarru. d.
par. 1. Clem. si furiosus. in ini-
tio num. 6. vbi post Villadiegum,
& alios dicit communem Plaza
in Epito. delict. c. 24. nu. 13. Et mo-
uetur Hostien. per tex. in c. si. de
tempor. ordin. vbi criminofus oc-
cultus post pœnitentiam in su-
sceptis ordinibus ministrat. Sed
is text. potius videtur efficaciter
probare contrarium, quatenus
expresse excipit homicidij reos,
quos vult etiam occultos post pœ-
nitentiam non administrare in su-
sceptis: quando quidem, qui mem-
brum, vel partem sibi abscindit,
homi-

homicida vocatur: in c. si quis ab-
sciderit. 55. dist. idè merito du-
bium est Villadiego, & repudiat
Couarru. qui tamen hanc senten-
tiam admittit, quando mutilatio
sit non membri, sed partis mem-
bri, in quo ipse etiam dubitarem,
& amplius deliberandū erit, cum
casus occurrat.

19 Secundò limita in eo, qui medi-
cinæ causa fuerit mutilatus, ca. ex
parte 1. cap. ex parte 2. de corpo.
vitiat. ca. eunuchus. cap. si quis à
medicis. cap. si quis pro ægritudi-
ne. cum seq. 55. dist. cap. hoc ip-
sum. 33. q. 2. cap. tua nos. de cleri-
co. agro. vel debilit.

20 Neque interest, si ab alio vel à
se ipso abscissus fuerit, quia medi-
cinæ causa, cum consilio medico-
rum, potest se ipsum abscindere:
quia & medicus vt alios, ita & se
ipsum curare potest, etiam cum
incisione sui: Innoc. num. 1. in
ca. significauit. de corpore vitiat.
Bellame. num. 2. in c. 1. illo tit. Ar-
chidiac. & Turrecrem. nu. 3. Præ-
posit. num. 2. in cap. maritum. 33.
dist. idem Turrecrem. num. 1. in
capit. hi qui se. 55. distinc. & ibi
etiam Præposit. Enriquez in Sum-
ma lib. 14. cap. 8. §. 4. gl. E.

21 Tertiò limita, in eo qui habe-
ret aliquod membrum superfluū,
vt si haberet sex digitos, quia
iste talis posset illud superfluū
præscindere, neque esset irregula-
ris, quia non detruncaret mem-
brum, sed quod erat monstri, si-
cut & qui secat vngues, ita dixit
Glo. in cap. qui partem. 55. dist. &

sequitur ibi Præposit. idem Præ-
posit. nu. 2. Archidi. num. 1. ad fin.
Turrecrem. num. 3. in cap. mari-
tum. 33. distinc. Enriquez in Sum-
ma lib. 14. cap. 8. §. 3. in fine. qui
alios citat.

22 Quartò limita in Papa, quia
cum eius electioni nihil possit op-
poni, cap. licet de vitanda. & ibi
Abbas num. 10. & cæteri. de ele-
ctione. non potest etiam opponi
hæc mutilatio voluntaria, ita tra-
dit Cardinal. Iacobarius in tract.
de consilio. lib. 4. art. 3. nume-
ro 54.

23 Secunda pœna de iure canoni-
co fuit ex præcedenti, quod eius-
modi se abscindentes aduersus
clericos in causa criminali testes
esse non possunt: quia contra cle-
ricum testificari non potest, qui
non potest fieri clericus: tex. in
cap. ipsi Apostoli. 2. q. 7. & ita cor-
pore vitiatos non admitti con-
tra clericos, notant omnes in ca.
1. de exceptio. vbi Decius dicit
communem num. 13. Clarus. §. si.
q. 24. nu. 10. Salcedo in addition.
ad Bernard. Diaz. ca. 17. num. 15.
& ca. 128. addit. C. Farinac. 3. par-
tit. de opposit. contra person. te-
stium. q. 61. num. 102.

Quam communem sententiam
non esse admittendam, nisi quan-
do labe corporalis prouenit ex
vicio, & crimine animi, cum aliàs
naturalis, vel casualis defectus
corporis non debeat deminuere
fidem illius, qui animo integer
est, & fide dignus, censet Couar.
practicar. qq. capit. 18. numero 2.
cuius

cuius sententia placet Salcedo, Claro, & Farinazio, vbi supra.

Ex quorum resolutione ad materiam nostram admittenda est communis sententia, vt is qui sibi manus intulit, aduersus clericum testis esse non possit, cum in eo de factus proueniat ex crimine, & ratio legum mirificè adapteretur, quod qui sibi non pepercit, multò minùs alijs parceret: & qui in se ausus est, plus audebit in alios: l. cum autem. §. excipitur. ff. de ædilit. edict. l. 3. §. antepen. ff. de bonis eorum qui ante sententiam mort. sibi consciue.

- 24 Tertia pœna de iure Canonico est, quia si iste in se ipsum manus iniiciens clericus est, incurrit excommunicationem canonis si quis suadente diabolo. l. 7. q. 4. ita tenet ibid. Archidiaconus. idem Archidiaconus. nu. 3. in c. si non licet. 23. q. 5. & ibi Bellam. nu. etiam 3. Ioan. And. & Abb. nu. 6. Felyn. nu. 1. in c. contingit. de sent. excom. Bal. nu. 44. in proœmio Rex pacificus. Præpositus. nu. 1. in c. si quis absceiderit. 55. dist. Turrecrema. in c. qui partem. ead. distinct. vbi dicit communem. Mantua. singul. 1. num. 1. Ias. in l. 1. num. 7. C. de feruis fugit. Decius num. 5. in l. 2. C. qui te stamen. facer. poss. Alberic. in l. peculium. §. si ipse. ff. de pecul. Carer. in practica. tit. de homicid. q. 8. nu. 5. Grammatic. decis. 44. nu. 2. Benedictus in ca. Raynuntius. verbo mortuo itaque testatore. el. 1. nu. 80. Francisc. Marcus 2. par. decis. 879. n. 6. Corneus conf. 195.

nu. 1. lib. 2. Menoch. de arbitrat. in dic. casu 284. nu. 37. Igneus in l. i. §. si sibi manus. nu. 5. cū seq. ff. ad S. C. Syllani. Peregrin. in tract. de iure fisci. lib. 4. tit. 4. nu. 6. Clarus §. fin. q. 77. nu. 3. Tiber. Decian. lib. 6. tract. criminal. cap. 18. num. 4. & lib. 9. c. 3. nu. 4. & c. 7. nu. 6. Nauarr. in Manuali. c. 15. nu. 11. Plaza in Epitome delict. c. 23. nu. 15. vers. ceterum. Ioannes Gutierrez de iuramento confirmatorio. 1. par. c. 16. nu. 54. Anto. de Burgos. in c. quæ in Ecclesiastiarum. n. 188. de constitutione.

Pro quibus facit primò, text. in c. contingit. de sent. excomm. vbi probatur quod clericum violentem percutiens, est excommunicatus, ergo & ipse, si se percutiat: argumento text. in l. filium habeo. ff. ad Macedoni.

Secundò, quod text. in d. c. si quis suadente. l. 7. q. 4. excommunicat eum, qui in clericum violentas manus iniecerit, atque clericus qui se percutit, utique percutit clericum, ergo incidit in canonem, quemadmodum præceptum de non occidendo hominem, includit occidentem se ipsum, quia se occidendo hominem occidit, ait Augusti. in c. si non licet. 23. q. 5.

Tertiò, quod etiam Romani, qui licitum putabant in se sequere, & inultum relinquebant, tamen hoc non permittebant militibus, quinimò illos puniebant: l. si quis aliquid. §. si. ff. de pœnis l. omne delictum. §. qui se vulneravit. ff. de

de

de re milit. Atque valet argumentum de milite sæculari ad militem cœlestis militiæ: vt per omnes in l. miles. ff. de re iudic. Decian. d. lib. 9. c. 3. nu. 4. ergo & clericus se percutientes puniendi sunt, & nulla alia promptior est pœna.

Contrarium, imò quod clericus se ipsum percutiens, licet grauius delinquat, & puniendus sit, non tamen incurrat excommunicationem canonis si quis suadente, tenent Bald. & Raphael. Fulgos. tametsi subdubij: & apertè Ang. in l. peculium. §. si ipse. ff. de pecul. Ioan. Faber. num. 2. in §. iuris præcepta. inst. de iust. & iure.

Mouentur isti primò, ex d. §. si ipse, quatenus habet naturaliter licere in se sequere. Cui facillè respondet, loqui secundum inanem & falsam Romanorum opinionem.

Secundò, quia text. in d. can. si quis suadente, illum excommunicat, qui in clericum iniecerit manus violentas, & ita considerat agentem, & patientem esse diuersos, cum non possint dici manus violentæ, quæ in vtroneum, & violentem iniiciuntur. l. 1. §. vsque ad eò. ff. de iniurijs. l. 3. §. si quis violentem. ff. de liber. hom. exhib. l. quamuis. ff. de in ius voca. Huic fundamento respondet Igneus. vbi supra, & clarius Tiberi. Decian. libro 9. tracta. crim. cap. 3. num. 4. quod illa vox violentas potest capi actiue, & passiue, vt declarat Bartol. num. 7. in l. 2. ff. de duobus reis & in l. si ita scriptum. ff. de mi-

lit. testamento licet ergo, respectu clerici vulnerati tanquam patientis, non sit vis, tamen respectu eiusdem vt agentis, est vis, quæ eum vulnerat. Sed aliter respondet textus expressus in dicto contingit. de sen. excomm. ubi. *Nos autem fraternitati tue super hoc respondemus, quod huiusmodi manus iniectio etsi non violenta, tamen iniuriosa videtur, cum ille canon, non tam in fauorem clerici ordinati, quam in fauorem ordinis clericalis fuerit ordinatus.* Quæ verba ostendunt, ad incurrendam excommunicationem sufficere, quod manus iniuriosa respectu sui, sed etiã si sit iniuriosa respectu ordinis clericalis tantum. Itaque sine dubio amplectenda est communis sententia.

26 Limitat istam sententiam Nauar. in Manuali. cap. 15. num. 11. vt non sit excommunicatus clericus, qui zelo deuotionis pectus sibi runderet: ergo si non zelo deuotionis, esset excommunicatus: plus est quod tacitè sentit, quam quod apertè dicit.

27 Vides ergo, opinionem Nauarri ampliare dictam communem, vt etiam sit excommunicatus clericus, qui ex indignatione leuiter se percuteret: pro quo ego considero.

28 Primò, quod quilibet leuiter percutiens clericum, est excommunicatus, imò, & si tantum puluere aspergat, vel saliuam, incidit in excommunicationem: Nauar. in Manuali cap. 27. num. 77. Clarus.

rus. §. fin. q. 77. num. 14. sed parificatur ipse clericus extraneis, ergo & se ipsum leuiter percutiens est. excommunicatus.

29 Secundò, licet laici non peccent mortaliter, se ipsos ex indignatione leuiter percutientes, religiosos tamen peccare, ait Archidiacon. in cap. qui diuina. num. 5. 13. quæst. 2. sequitur Gregor. Lopez glos. 1. in l. 44. tit. 4. parti. 1. ergo percussio quæ inducit mortale peccatum, inducet etiam excommunicationem.

In contrarium facit, quod quilibet potest modicè se ipsum percutere, alapanè cedere: Bartol. in l. 1. §. vsque ad eod. nu. 2. ff. de iniur. & diximus suprà c. 9. nu. 8. nihilominus prior sententia videtur vera, & ita quod sit excommunicatus.

Ex facto dubitatum scio, an excommunicationem incurrerit clericus, qui cum nobili quodam iurgans, illi alapanam impexit cumq; nobilis euaginato gladio eum peteret, ipse optimè se defendit, & incolumis euasit, postmodum autem, considerans quod si aliquo vulnere affectus fuisset, nobilis putaret honori suo satis consultum, quo non subsequuto, immortales inimicitias manere, & de vita sua se non posse vnquam reddi securum: duobus vel tribus vulnibus sibi vltro illatis, publicauit se à nobili illo in rixa vulneratū, quo commento, & illius nobilis honori, & vitæ suæ cōsuluit. Hunc fanè clericum, tametsi non temerarias, sed prudentes manus sibi

intulisse videatur, iuxta prædicta non sumus ausi à peccato & excommunicatione excusare, quia non sunt facienda mala, vt inde eueniant bona.

30 Quarta pœna de iure canonico est, quia si quis in Ecclesia se percusserit, & sanguinem extraxerit, & hoc sit publicum, perinde erit violata Ecclesia, ac si alium percussisset. Ioan. And. num. 3. Gemini. nu. 9. Philip. Fran. nu. 5. in c. vnico. de consecr. Ecclesiæ vel altar. lib. 6. Bal. nu. 45. in proœmio Rex pacificus. Ias. num. 8. in l. 1. C. de seruis fugit. Guiliel. Benedictus in cap. Raynuntius. verbo mortuo itaque testatore. num. 86. Tiber. Decian. lib. 9. tract. crimin. cap. 1. num. 33. Ioannes de Selua in tracta. beneficio. par. 1. quæst. 5. num. 170. Iacob. de Graphijs in decis. aureis. 2. par. libro 2. ca. 15. num. 19.

Intelligunt isti, hoc non procedere in eo, qui dum esset insanus, se vulnerauit, & merito, quia à furioso factum habetur pro casuali: l. fin. in fi. ff. de administrat. tutor. l. sed & si quemque. §. 1. ff. ad leg. Aquil. & casualis emissio sanguinis Ecclesiam non violat: ca. propositi. cap. fi. de consecrat. Eccl. vel altaris. & ibi omnes.

S V M M A R I A

Ex Capite sequenti.

1 *Vulnerans se ipsum an de iure communi puniendus sit?*

Miles

2 *Miles vulnerans se ipsum de iure communi punitur.*

3 *Aduocatus fiscali, & etiam aduocatus priuatus & clericus, puniuntur si vulnerant se ipsos.*

4 *Amputans sibi virilia, iure communi punitur.*

5 *Hodie puniendus est vulnerans se ipsum.*

6 *Qui se debilitat, ne ad triremes mittatur, arbitrariè punitur.*

7 *Qua pœna puniti sint debilitantes se detrectandæ militiæ causa.*

8 *Condemnatus ad triremes qui casu debilitatur, an alia pœna sit puniendus.*

9 *Quando pœna statuta imponi non potest, in aliam est commutanda.*

10 *Si hoc procedit ante sententiam, non post.*

11 *Medicantes, qui se, vel alios debilitant, vt plus corradant, qualiter puniendi.*

12 *Qui patiuntur se ab alijs debilitari, qualiter puniendi.*

13 *Medicus, aut barbitonsor qui docet, qualiter quis possit debilitari, quomodo puniendus.*

14 *Stante statuto, quod vulnerans aliquem violenter puniatur tali pœna, non punitur eadem, vulnerans se ipsum.*

15 *Conditio de morte violenta, non verificatur in eo qui se occidit.*

16 *Vulnerans se ipsum, an puniatur pœna statuta in vulnerantem aliū.*

17 *Statutum imponens pro homicidio pœnam capitis, & publicationis bonorum, non comprehendit occidentem se ipsum.*

18 *Accusatus de crimine qui se tentat*

occidere, & non perficit, habetur pro confesso illius delicti, de quo erat accusatus.

19 *Debitans se ne possit torqueri, an habeatur pro confesso?*

20 *Indicium est contra impediendum testes aduersarij.*

21 *Et contra subtrahentem vnum testem.*

22 *Et contra occultantem instrumenta, & probationes.*

23 *Et contra subtrahentem aduocatum aduersario.*

24 *Tentans se occidere, non ex conscientia criminis, sed tadio vita, aut alia causa, an sit, & qua pœna puniendus.*

25 *Non esset iusta lex, quæ tentantem se occidere, morte condemnaret.*

26 *Et quid si in nihilo lesus fuit, & ita delictum stetit in simplicibus terminis attentati.*

27 *Attentata delicta de consuetudine communi non puniuntur.*

28 *Tentans se occidere si se læsit, qualiter puniendus.*

29 *Qui venenum fecit necandi se ipsum causa, qualiter puniendus.*

C A P. XXI.

De pœnis iuris Ciuili aduersus vulnerantes se ipsos.

In hoc articulo, qualiter de iure ciuili puniatur vulnerantes se ipsos, quia Doctores diuersas quæstiones confundunt, vt distinctius, & apertius procedam, aliquot casus considero.

M Pri-

1 Primus casus est, cum quæritur, an ille qui se ipsum vulneravit, de iure communi puniendus sit. Et puniendum esse, tenent Bartol. num. 17. in l. transigere. C. de transaction. idem Bartol. & Alex. per tex. ibi in l. si quis aliquod 38. §. si. ff. de pœnis. idem Bar. per tex. etiam ibi in l. 3. §. sic autem. ff. de bonis eorum qui ante sententiam mortem sibi conscii. Paul. Castren. nu. 2. in l. 2. C. qui testam. fac. poss. Dec. num. 5. in l. 3. C. de pactis. Corneus consil. 195. n. 2. lib. 2. Franc. Marc. decis. 879. nu. 2. par. 2. Grammat. de cis. 44. num. 4. & 5. vbi ait, quod punietur ea pœna, qua puniretur, si alium vulnerasset, & hanc esse communem opinionem, ait Menoch. casu 284. numero. 22. Peregrin. lib. 4. de iure fisci. tit. 4. num. 4.

Adducitur ab istis primò, tex. in d. l. 3. §. sic autem. ff. de bonis eorum qui ante sentent. mortem sibi conscii. ibi, *Sicuti cum quæritur, an is qui sibi manus intulit, & non perpetravit, debeat puniri, quasi de se sententiam tulisset, nam omninò puniendus est, nisi tædio vitæ, vel impatientia alicuius doloris, coactus est hoc facere.* Cæterum, is tex. loquitur in eo, qui accusatus de aliquo delicto voluit se occidere, neque I. C. vult dicere, quod vulnerans se ipsum sit puniendus, pro crimine se vulnerandi, sed quod habeatur pro confesso illius delicti, de quo accusatus est. Quinimò is textus apertus

est contra prædictos, in illis verbis. *Nam omninò puniendus est, nisi tædio vitæ, aut impatientia alicuius doloris, coactus est hoc facere.* quæ manifestè dicunt, nò esse puniendum eum, qui tædio vitæ, aut impatientia doloris se ipsum vulnerat: ex quo consequens est, idè esse in alijs casibus, de quibus in frà cap. 23. & hoc est quod modo quærimus.

Secundò, adducitur text. in l. si quis aliquod. §. fin. ff. de pœnis. l. omne delictum. §. qui se vulneravit. ff. de re milit. vbi milites se vulnerantes puniuntur, sed ex eis manifestè apparet, loqui solum in militibus, vnde contrarium constat esse in paganis, vt infrà proximè expendam.

Tertiò, adducitur tex. in l. 4. §. diuus. ff. ad leg. Corn. de fisci. vbi abscindens sibi virilia morte punitur, sed & is text. specialis est in abscissione virilium, vt pariter dicam infrà proximè.

Quartò Corn. adducit argumentum d. conf. 195. nu. 8. lib. 2. quod leges ciuiles non relinquunt impunitos se occidentes, quod credant hoc illis licere; maxime enim detestantur sui occisionem, sed quia morte crimina extinguntur, at in se vulnerante ista ratio cessat, idè merito puniendus est. Idem sentit Peregrin. lib. 4. de iure fisci. tit. 4. nu. 9. sed miror istos Doctores, oscitantè iura ciuilia legentes, quia ius quidem ciuile se occidentes impunitos relinquit, quia puta-

uit

uit hoc illis licere, & se occidere non esse crimen: & hanc rationem in indiuiduo assignat text. in l. 3. §. Papinianus. ff. de bon. eor. qui ante sentent. mortem sibi conscii. ibi, *Non enim fati celebritatem esse obnoxiam.* Tex. in l. factum. C. de accusation. l. peculium 10. §. si ipse. ff. de pecul.

Contrarium, imò de iure ciuili nullam esse pœnam impositam se vulnerantibus, sentiunt infrà referendi, affirmantes tentantem se occidere non puniri, & ego constanter affirmo: per tex. in d. l. 3. §. sic autem. ff. de bonis eorum qui ante sent. mort. sibi conscii: suprà ponderatum, & per textum in d. l. peculium 10. §. si ipse. ff. de pecul. vbi text. est expressè dicès, licere se vulnerare.

2 Limitatur primò, in militibus, isti enim si se vulnerant, siquidem tædio vitæ, aut doloris impatientia, vel alia simili causa, ignominia mittuntur: si autem sine causa, capite puniuntur. tex. in d. l. si quis aliquod 38. §. si. ff. de pœn. & in l. omne delictum 6. §. qui se vulneravit. ff. de re milit. & esse in militibus speciale, notant Grammat. decisio. 44. nu. 4. Menoch. casu 284. num. 24. Decian. lib. 9. tract. crim. cap. 3. nu. 4. & c. 4. num. 7. rationem assignamus suprà cap. 4. nu. 7.

3 Ampliat istam limitationem ad aduocatos fisci, & clericos, Decianus & refert ex Ioanne Andrea fuisse ampliatam ad aduocatum simplicem, idem sentit

lib

Hierony. à Laurentijs decis. Auenion. 123. num. 5. iudicio meo parum exactè, nam si ad leges moresq; Romanos respicias, non est admittenda ampliatio, si ad mores Christianorum non est necessaria, quia in omnibus id scelus plectendū est, vt inf. lim. 3. dicimur.

Limitatur secundò, in eo qui sibi virilia amputauit, is enim ultimo supplicio punitur, tex. in l. 4. §. diuus. ff. ad leg. Cornel. de fisci. car. notant Hippolyt. ibid. Iul. Clar. §. fin. quæst. 68. nu. 7. Farinac. q. 20. num. 153. rationem pariter assignamus suprà cap. 4. nu. 8. & 11. An verò puniatur etiam publicatione bonorum? disputat, & negatiuè concludit Hippolyt. in d. l. 4. §. constitutum. ff. ad leg. Cornel. de fisci. à nu. 13. vsque in fin. Abagarus manus amputatione puniebat: Eusebi. lib. 6. de præpar. Euangel. cap. 8. Sed nec in hoc casu practicarem tam rigidam pœnam, neque triremes temporales excederem, quod posset comprobari opinione Menochij, qui in nouis additio. ad tractat. de arbitrar. casu 570. num. 16. post Fabium Monteleon. in praxi arbitrari. 4. parte. num. 932. nescio qua ratione dixit, quia non reperitur certa pœna lege definita, istum arbitrariè puniendum, cum in d. §. diuus. certa pœna definita sit.

5 Limitatur tertiò, attento præfenti rerum statu, quia licet olim Romani iudicauerint, licere vni cuique in se sentire, ac proinde

M 3 ins

ius nostrum civile, quod ab illis deducitur, nullam pœnam imponat se vulnerantibus: nos tamen Christiani, qui veritatem docti, scimus nefas esse inferre sibi manus, cap. si non licet. 23. q. 5. non debemus tale crimen inultum relinquere. Ac proinde iudex extra ordinem arbitrio suo puniet se vulnerantem: vt tradunt Anton. Gomez. tomo 3. varia. cap. 3. nu. 14. vbi refert, vidisse se, quendam iudicem exilio, & alium fustigatione punisse quosdam, qui in se sæuierant. Petrus Plaza in Epitome delictor. cap. 23. num. 19. in fine. Menoch. casu 284. num. 25. Gregor. Lopez glo. 5. in l. 24. titulo primo. partita 7.

6 Ex quo infero, illum qui se debilitauit, ne ad triremes mitteretur, esse arbitrariè puniendum: vt tradunt Grammat. d. decif. 44. Decian. lib. 9. tract. crimin. ca. 2. num. 5.

7 Fuit iudicio populi Romani in simili casu punitus C. Vatiennus, de quo Valerius Maximus lib. 6. ca. 3. exemplo 3. in hæc verba. *Ne in C. quidem Vatiennus, qui sinistra manus digitos, ne bello Italico militaret, sibi absciderat, seueritas senatus cessauit, publicatis enim bonis eius, ipsum æternis vinculis puniendum censuit.* Simile etiam fuit iudicium Octauij Augusti, vt refert Suetonius in Augusto: cap. 24. in hæc verba. *Equitem Romanum, quod duobus filijs adolescentibus causa detrectandi sacramenti pollices ampuasset, ipsum, bonaque eius subiecit*

hasta, quem tamen, quia imminere impietati publicanos videbat, liberti suo addixit, vt relegatum in agros pro libero esse sineret. Traiani quoque temporibus, is qui delectu per bellum indicto, filium debilitasse dicebatur, vt inhabilis esset militiæ, deportatus est: Marcellinus lib. 15. Suntq; de hac re duæ leges Constantini Imperatoris in Codice Theodosiano l. 1. de fil. milit. l. 4. de tyran.

Sed in eo qui se debilitauit, ne ad triremes mitteretur, si iam condemnatus erat, vltèrius nò to, eum lege Aquilia vel actione in factum illi simili teneri, vt qui fiscum operibus sibi debitis priuauerit: argumento tex. in l. qua actione. l. item Mela. §. sed & si seruus. l. liber homo. §. Iulianus. l. si dominus. ff. ad legem Aquilianam.

8 Rursus, si nondum esset condemnatus, sed immineret condemnatio ad triremes, lege in eo delicto statuta, etsi casu fuisset debilitatus, nò dolo, in aliam æquè grauem ea pœna esset commutanda: quia quando pœna statuta imponi non potest, quia ea non est capax reus, debet in aliã commutari: tex. in l. 2. C. vt intra cert. tempus. tex. in cap. 1. de calumniat. & ibi notat Anani. num. 2. Socin. numero vlt. Clarus q. 85. nu. 11. Farinac. q. 19. nu. 28.

10 Hæc autem commutatio non videtur posse fieri, si post condemnationem se debilitaret, quia cum iudex tulerit sententiam,

taliter est functus officio suo, quod nequit illam amplius mutare: l. iudex posteaquam. ff. de re iudic. & ideo, licet regulariter pœna pecuniaria per iudicem commutetur in corporalem, si reus inops est, id fit ante sententiã, quia post eam non potest commutari: ita post Blacum, & alios Farinac. q. 26. num. 19. itaque si dolo se debilitauit omissio veteri delicto, pro illo nouo se debilitandi arbitraria pœna imponenda erit, in qua vtriusque ratio haberi poterit: argumento eorum quæ tradit Bartol. in l. si vnus. §. pactus ne peteret. nu. 26. ff. de pactis.

11 Infero etiam, quod mendicantes validi qui se ipsos debilitant, aut filios suos, vel sibi, aut illis, herbis, medicaminibus, aut suppositorijs faciunt tibias, vel manus intumescere: vt maiorem ingerant hominibus miserationem, & vberiore stipem corradant, sunt arbitrio iudicis puniendi, tam facientes, quam patientes: Glos. & Bartol. num. 7. Angel. in final. verbis. Platea in princip. Rebuff. nu. 4. in l. vnica. C. de mendicant. validis. lib. 11. Igneus in l. 1. §. excusantur. num. 23. ff. ad Syllaniam. Ripa in tract. de peste. tit. de remed. præseruat. nu. 173. & seq. Menoch. in tract. de arbit. iud. centu. 6. casu 532. nu. 4. neque solet, nec debet imponi alia pœna, quam exilium, aut leuis fustigatio, tamen si pœnam falsi esse imponendam, asserat

Auendan. in Dictionario. verbo mendicantes validi. Quod posset comprobari autoritate Lapi allegat. 18. ac Menochij, vbi supra num. 19.

12 Neque immeritò dixi, etiam patientes se debilitari, esse puniendos, cum Ripa d. n. 174. quia cum nemo possit se debilitare, consentire non potest, vt debilitetur ab alio: argumento tex. in l. filium habeo. ff. ad Macedon. ac proinde qui se patitur ab alio vulnerari, puniendus est arbitrio iudicis: Anton. de Butrio num. 7. Ioan. And. nu. 2. Abbas num. 7. Anchar. nu. 5. in ca. contingit. de sent. excom. Bartol. in l. 1. §. vsque adeo. ff. de iniur. pro quibus est text. in l. 4. §. diuus. ff. ad leg. Cornel. de sicar. cap. ex parte 3. de corpore vitiat.

13 Et notabis quod subdit Ripa, eod. loco. n. 175. quod medicus, aut barbitonfor, qui docet, qualiter debilitari quis possit, seuerissimæ pœnæ venit subijciendus: allegat tex. in l. 3. ff. de crimine stellion. & in argumentum tex. in l. idem iuris. & in l. item si obstetric. ff. ad leg. Aquil. facit tex. in l. 4. §. idem diuus. ff. ad leg. Cornel. de sicar. ibi, *Medico qui excidit capitale erit.* Conducunt quæ de medico sub prætextu medicinæ vulnerante, cum medica manu opus non esset, dixi supra ca. 12. num. 15.

14 Secundus casus est, cum queritur, an stante statuto, quod vulnerans aliquem violenter, puniatur

ali poena, puniatur ista poena, ille qui se ipsum vulneravit? Et non includi, quia verbum illud *violenter* non potest verificari, cum violentia non fiat volenti. l. 1. §. si quis ultro. ff. de iniurijs. l. si quis volentem. ff. de liber. hom. exhiben. & statutum loquens de violentia, debeat intelligi de illata ab alio, non à se ipso: text. in l. qui insulam 33. §. colonus. ff. locati. Tenent Bald. nume. 44. in proemio Rex pacificus Iason. nu. 8. in l. 1. C. de servis fugit. Decian. lib. 9. tract. criminal. c. 4. nu. 6.

15 Ex hoc decidit Franc. Castracanius in tractat. de societ. quæ fiunt super officijs Romanæ Ecclesiæ. cap. 22. quod stante pacto, quod officialis qui recepit pecuniam ad societatem officij, teneatur illam restituere, in casu, quod dans mortuus fuerit morte violenta, si ille se ipsum occiderit, non tenebitur, quia est intelligendum de violentia illata ab alio, non à se ipso: per d. §. colonus.

In contrarium facit communis resolutio, de qua in cap. præced. num. 24. quod clericus se ipsum percutiens incidit in excommunicationem canonis si quis suadente. l. 7. quæst. 4. tamen loquitur de manibus violentis, & ita videtur residere Decian. d. num. 6. ad fin. Sed non est recedendum ab opinione Baldi, quia alia ratio est dicti canonis, si quis suadente, nam ad incurrendam eius tex. censuram, sufficit quod illatio manuum sit iniuriosa, etsi non

violenta, & iniuriosa dicitur etiam in volentem, quia iniuria fit uniuerso ordini clericali: textus in ca. contingit. de sententia excommun. facit ca. si diligenti. de foro compet.

16 Tertius casus est, cum queritur, an stante statuto simpliciter disponente, sine illo verbo *violenter*, quod vulnerans aliquem puniatur tali poena, sit ea poena puniendus, qui se ipsum vulneravit? Et comprehendit hoc statuto, ac proinde illa poena puniendum ab statuto imposita, verè dixerunt Bald. num. 44. in proemio Rex pacificus. Bonifacius in tractat. de malefic. tit. de insultu nu. 34. Ias. num. 8. in l. 1. C. de servis fugit. Corn. consil. 195. num. 2. & 12. lib. 2. Grammat. decis. 44. nu. 4. Hippoly. de Marfit. in practica. §. aggredior. num. 19. Carrer. in practica. tit. de homicidio. q. 1. nu. 4. Decius nu. 5. in l. 3. C. de pactis. Plaza de delictis. c. 23. nu. 16. in fine. Peregri. de iure fisci. lib. 4. tit. 4. num. 7. Decian. lib. 9. c. 1. num. 33.

Pro istis facit primò, quod statutum, dicens quod vulnerans aliquem puniatur illa poena, intelligit de vulnerate hominem, at, qui se vulnerat, hominem, vulnerat, ergo comprehenditur in statuto: tex. qui hoc argumentum facit in ca. si non licet. 23. q. 5. & deducit Decian. d. lib. 9. ca. 3. num. 4.

Et licet huic collectioni responderi posset, non procedere de iure ciui-

ciui, quod non habuit pro delicto, occidere se ipsum, sicut occidere alium, ideo lex Cornelia, quæ loquitur de occidente hominem, non habet locum in occidente se ipsum: prout in proposito considerant Ioan. Andr. ad Specul. tit. de poeni. Corn. d. consil. 195. nu. 6. lib. 2. tamen si balbutiat Decius. num. 14. in l. 2. C. qui testamenta facer. poss.

Virgèter replicatur, quod etsi procedat hoc de iure ciui, quod non habuit pro delicto se occidere, aut vulnerare, non debet procedere in statuto Christianorum, quod habet hoc pro grauissimo delicto: & ita videtur virgere text. in d. cap. si non licet. 23. quæst. 5.

Contrarium, quod imò non comprehendatur in statuto vulnerans se ipsum, & quod ita multis videtur, & communiter seruetur, dicit Ioan. Andr. ad Specul. tit. de poenis. in addit. verbo prælibatum. versic. secundo querro. & cum eo videtur transire Ias. num. 6. in d. l. 1. C. de servis fugitiuis. tenent Francisc. Marc. decis. 882. num. 7. part. 2. Curti. Iun. consil. 182. num. 3. Menoch. casu 284. nu. 36. Tiberi. Decian. lib. 9. tractatu crim. c. 4. nu. 5.

17 Et pro istis facit, quod responderunt Cur. Iun. d. consil. 182. Deci. consil. 438. Paris consil. 155. lib. 4. Soci. Iun. consil. 5. l. 1. statutum, imponens pro homicidio poenam capitis, & publicationis bonorum, non comprehendere occi-

dentem se ipsum. Sed responde-ri potest, illos moueri, quia verba statuti non possunt verificari in occidente se ipsum, cum nequeat decapitari, & quia delictum morte fuit extinctum, quod non procedit in vulnerante se ipsum, & ita in terminis declarat & distinguit Corneus d. consil. 195. lib. 2.

Considerant etiam isti, quod statutum videtur requirere duas personas, agentem, & patientem, quæ in eodem homine dari non possunt, c. si. de iure patronatus. cap. debitum. de baptismo. Sed respondetur, quod idem dici posset in præcepto decalogi, non occides, & tamen Augusti. dicit, quod comprehendit occidentem se ipsum: d. cap. si non licet. 23. quæst. 5.

Ideo prior sententia, ut receptior, ita & verior videtur.

18 Quartus casus est, cum queritur, an quemadmodum accusatus de crimine se interficiens habeatur pro confesso, ita & habeatur pro confesso qui se non quidem interfecit, sed tentauit, & non peregit, & qua poena sit puniendus. Et verè in hoc casu dicendum est, haberi pro confesso illius delicti, de quo erat accusatus, & esse puniendum poenis illius delicti: ita est casus in l. 3. §. sic autem. ff. de bonis eorum, ante sententiam mortem sibi commisiuer. notant Cynus num. 5. Alberic. num. 3. Iason num. 5. in l. 2. C. qui testam. face. pos. Guliel.

Benedict. in cap. Raynūtius. verbo mortuo itaque testatore. el. 1. num. 45. & 76. Iacob. Boulene in repetitione. l. capitaliū. §. famofos. ff. de pœnis. nume. 86. Anto. Gomez. libro 3. variar. cap. 3. nu. 14. Decianus lib. 9. trac. crim. c. 3. num. 4.

19 Ex quorum doctrina dicebatur in occurrenti casu, quēdam accusatum de gravissimo delicto qui se debilitavit, ne posset torqueri, debere pro confesso illius delicti, de quo erat accusatus, reputari. Facit, quia subterfugiens iudicium habetur pro confitente: cap. nullus de præsumptio. & quemadmodum indicium est, 20 contra impediens testes aduersarij, vt per adductos à Farinac. q. 67. num. 25. imò & cōtra subtrahētē vnum testem, adeò 21 vt videatur inditium sufficiens ad torturam. Bossi. titu. de falsis. num. 165. imò & ad condemnationem Hosti. in cap. peruenit. el. 1. de testibus cogen. de qua re Farinac. q. 78. num. 144. cum sequētib. & pariter præsumptio est, 22 contra occultantem instrumenta, & probationes, vt per adductos à Menochio lib. 2. præsump. 23 §. 1. num. 4. & contra subtrahētē aduocatum aduersario: l. prouidendum. §. vlti. C. de postu. ita & erit contra subtrahentem fisco modum istum probandi per torturam. Nihilominus, durum videt, ex hoc solo de crimine plenè non probato condemnare: & pendero, quod d. l. 3. §. sic autē,

ff. de bonis eorum qui ante sententiam mort. sibi cōsciū. loquitur in eo, qui se volebat occidere, nec perfecit, non autem in eo qui tantū voluit se vulnerare, aut debilitare, ideò cum casus occurrat, amplius deliberādum erit, illud nō videtur dubitandum, omninò et se arbitrariè nec leuiter puniendum.

24 Quintus & nunc vltimus casus est, cum quæritur, an tentans se occidere & non perficiens, nō ob conscientiam criminis, sed tædio vitæ, aut doloris impatientia, seu qualibet alia ex causa, puniendus sit, & istum non esse puniendum pœna mortis, certum est, & tradit Petrus Nauarra in tract. de restitutione. lib. 2. capit. 23. nu. 38. vbi dicit, nō esse equā legem, quæ se occidere volentē suspendij damnaret: quæ tamen lex vel forsitan acrior fuit apud Locros lata per Zaleucum, vt dicimus lib. 2. c. 7. num. 5.

Et simpliciter istum nulla pœ esse puniendum, tradūt Bonifac. d. titu. de insultu. num. 34. Benedict. d. num. 45. & 76. Gomez. d. num. 14. Iacob. Boulene. d. nume. 86. Decian. lib. 9. cap. 3. num. 4. & cap. 4. num. 7.

Contrarium, imò puniendum esse, dicunt Cynus num. 5. Paul. nu. 2. Alberi. nu. 3. Fulgos. in fi. in l. 2. C. qui testamen. facer. poss. Ioan. de Platea nu. 4. in l. fina. C. de iure fisci. lib. 10. Francis. Mar. decis. 879. num. 7. par. 2. Plaza d. cap. 23. num. 18. & apertius num.

19. &

19. & dicit communem Clarus q. 68. nu. 38.

Fundamenta vtriusque sententiæ sunt ea, quæ adduximus sup. in primo casu de se vulnerante. Ioan. Fab. in l. 1. num. 2. C. de bonis eorum qui ante sen. mortem sibi consciue. distinguit, an ipse destiterit, & ita non perfecit, quia noluit: an fuit impeditus, & ita non perfecit, quia non potuit: sed supra citati loquuntur, etiā in eo qui fuit impeditus, & per contrarium, etiam illum qui destitit, esse puniendū, quia in hoc casu non prodest pœnitentia, dixit Geminian. in cap. 1. §. sacri. num. 10. vers. gl. in verbo mandauerit. de homicid. lib. 6. idem volunt Ioan. Monach. ibidem, num. 7. Francus num. etiam 7. ad fina. Capici. decis. 155. num. 20.

Ego de iure Romanorum constanter aio, istum nulla pœna puniri, & ita est casus in l. 3. §. sic autem, ff. de bonis eorum qui mort. sibi consciuer. sed attento præsenti rerum statu ita puto distinguendum.

26 Aut quis se tentauit occidere tali instrumento, & modo, quod postea desistente ipso, vel impedito, in nihilo læsus fuit, & ita quod fecit, non est delictum de per se, sed stat in simplicibus terminis delicti attentati, & tunc quia de generali consuetudine nō punitur affectus non sequuto effectu, vt per adductos à Farinac. q. 37. num. 13. istum non esse puniendum, volūt Carrer. de ho-

micid. q. 8. nu. 9. Clarus quæst. 68. num. 38. vel leuiter puniendum, Plaza cap. 23. nu. 19.

28 Aut tali instrumento & modo se retinuit occidere, quod se vulnerauit, vel læsit, vel tale quid fecit, quod hoc solum de per se cōsideratum, si fieret in alium tertium, esset delictum: & hunc puto puniendum esse aliquāto grauius, arbitrio iudicis, ita videtur notasse Plaza c. 23. nume. 11. col. 4. vers. qua in re pensandum. Licet posset teneri, esse puniendū illa pœna, qua per statuta municipalia puniretur, si id in alium admisset: iuxta ea quæ dicta sunt supra in priori casu. Et comprobari posset ex Corneo conf. 195. num. 6. lib. 2. qui dicit, puniri lege Cornelia de sicarijs, qui venenū fecit necādū se ipsum causa, quemadmodum punitur faciēns alterius necādū causa: l. 3. ff. ad legem Cornel. de ficar.

Cæterum, ego pœnam in hoc casu crederem esse debere medicinalem, ne alio tempore perficiat, quod semel tentauit: neque enim volenti perire mors potest negari, tot sunt ad illam viæ, itaque prius religiosus viris commendarem, neque vllō casu leue exilium excederem.

S V M M A R I A

Ex Capite sequenti.

- 1 Se occidens damnatus est.
- 2 Se occidens non est in ecclesiastica sepultura humandus.
- 3 Quilibet notorius peccator caret sepultura ecclesiastica.
- 4 Qualibet ex causa se occidat.
- 5 Idem sanxit olim Plato.
- 6 Apud Athenienses manus se occidentis abscindebatur.
- 7 Neque sepeliuntur in cœmeterio.
- 8 Neque iuxta ecclesiam, aut cœmeterium, sed tam procul ut vox clericorum cantantium non possit audiri.
- 9 Neque clerici possunt corpora talium comitari.
- 10 Occisus ab alio in actu illicito caret sepultura ecclesiastica.
- 11 Et si casu vel errore fuissent in ecclesia sepeliti, debent exhumari, & proijci.
- 12 Repertus in puteo, vel suspensus præsumitur ab alio proiectus, vel suspensus, & traditur sepultura ecclesiastica.
- 13 Furiosus se occidens, habet sepulturam ecclesiasticam.
- 14 Furiosi actio inuoluntaria est.
- 15 Dormiens se occidens traditur ecclesiastica sepultura.
- 16 Et quid si ante somnum habuit imaginationem se occidendi.
- 17 Ebrius se occidens traditur ecclesiastica sepultura.
- 18 Dummodo ebrietas fuerit talis, quæ in duxerit voluntatis exitium.
- 19 Vel nisi se ebriauit, ut ebrius se occideret.
- 20 Vel nisi ebrietas ipsa fuit mortale peccatum, ut quia assidua.
- 21 Fugiens aliquem se precipitans, traditur sepultura ecclesiastica.
- 22 Se precipitans de ponte cum spectandi, traditur ecclesiastica sepultura.
- 23 Etiam si ex iniusta causa fugeret.
- 24 Qui antequam in totum moreretur, pœnituit, traditur ecclesiastica sepultura.
- 25 Pro se occidente non est orandum.
- 26 Orandum non est pro his, quos constat decessisse in peccato mortali.
- 27 Posset tamen orare priuatim, qui crederet illum in ultimo vitæ spiritu pœnituisse.
- 28 Legatum pro sepultura, vel orationibus, si testator se occidat, an sit reuocatum. & nu. 33.
- 29 Reuocato onere reuocatur legatum.
- 30 Electa in alia ecclesia sepultura est reuocatum legatum alteri ecclesie relictum, ubi testator iusserat sepeliri corpus suum.
- 31 Adempta conditione non dicitur ademptum legatum.
- 32 Alienata ob necessitatem rei familiaris re legata, non videtur ademptum legatum.
- 34 Per inimicitiam superuenientem factio testatoris non adimitur legatum.
- 35 Modus mixtus si casu impleri non potest, habetur pro impleto.
- 36 Conditio mixta si casu impleri non potest, habetur pro defecta.
- 37 Conditio vel modus qui factio superioris non possunt adimpleri, habentur pro impletis.
- 38 Conditio faciendi ecclesiam in domo testatoris, nolente episcopo dare licentiam, habetur pro impleta.

CA-

C A P. XXII.

De panis iuris Canonici aduersus occidentes se ipsos.

- 1 **R**ior, maximaq; se occidentium pœna est: quæ cum decedant in grauissimo peccato mortali, & nullum salubris pœnitentiæ sibi locum relinquât, in ignem æternum damnati abeunt: text. in c. si non licet. 23. q. 5. text. in prologo titu. 27. part. 7. S. Thom. 2. 2. q. 64. art. 5. Simanc. in Cathol. Instit. tit. 18. num. 22. Menoch. casu 284. num. 38. significat Virgil. lib. 6. Aeneid. dum sui occiso res sero & inutiliter in inferno pœnitere describit.
- 2 Altera pœna de iure canonico est iactura sepulturæ ecclesiasticæ, quia ille qui se occidit, non debet in ecclesia sepeliri: text. in c. ex parte. el. 2. de sepul. ibi. *Quocirca mandamus, quatenus e illa non sponte precipitauerit se de pœte, sed (si eut superius est expressum) casu ceciderit, corpus eius tradi facias ecclesiastica sepultura.* Ergo si sponte se precipitasset, non traderetur ecclesiasticæ sepulturæ: & ita notât ibidem ex eo text. omnes Scriben-tes text. in c. placuit. 23. q. 5. ibi. *Neque cum psalmis cadauera eorum ad sepulturam deducantur.* Et ibidē etiam notant Glo. & omnes Scribentes: Et ratio est, quia non traditur ecclesiasticæ sepulturæ il-

le, quem constat, decessisse in peccato mortali, ut vsuarius publicus, capit. quia in omnib. de vsuris, blasphemus impœnitens, castatimus. de maledicis, monachus proprietarius, ca. monachi. §. qui verò. cap. super quodam. de statu monachor. exigens nonna pedagia, cap. innouamus de cœsibus & quilibet peccator impœnitens: argumento tex. in capit. non æstimemus. cap. pro obuentibus. cap. quæsitum. 23. q. 5. notant Gl. Hostien. num. 6. & cæteri in d. cap. ex parte. Menoch. lib. 6. præsumpt. 94. nu. 7. Nauar. in cap. si quis positus. num. 3. de pœnit. dist. 7.

Et ira se occidentem non esse in ecclesia sepeliendum: notant Roma. singul. 268. Ias. num. 5. in l. 1. C. de seruis fugit. Ioan. Ign. in l. 1. §. si sibi manus. num. ult. ff. ad Syllan. Guiliel. Benedict. in capi. Raynuntius. verbo mortuo itaq; testatore. el. 1. num. 50. Correr. in practica. tit. de homicidio. q. 8. num. 5. Menoch. de arbitrar. iud. casu 284. num. 36. Palat. Rubi. in Rubric. de donatio. inter vir. & vxor. §. 70. num. 7. Iacobin. in inuestitura. verbo dicti vasalli promiserunt non committere feloniam. nume. 19. Socin. Iun. confil. 51. nume. 2. lib. 1. Roland. confil. 20. nume. 36. lib. 3. Franc. Marcus decif. 789. par. 2. Gregor. Lopez glo. 1. in l. 2. tit. 27. part. 7. Didacus Perez. in l. 9. titu. 13. lib. 8. ordinam. Salcedo ad practicâ Bernar. Diaz. cap. 17. num. 11. Ioan. Gra-

- Gratian. reg. 5. num. 3. Couarr. libro secundo varia. resolut. cap. 1. num. 11. versic. illud. Tiber. Dec. lib. 9. tract. crimin. cap. 3. num. 3. & cap. 4. num. 8. Petrus Plaza in Epito. delict. capi. 23. num. 14.
- 4 Et licet ius civile distinguat, an cōscientia criminis, an tēdio vitæ quis se occidat, ius tamen canonicum non distinguit: vt patet, & notat Ias. num. 4. ad fi. in l. 2. C. qui testam. facer. poss.
- 5 Fuit & hæc pēna statuta à Platone libro 9. de legibus. in hæc verba. *Qui se ipsum vita, & sorte factorum priuarit, nec iudicio ciuitatis, nec tristi & ineuitabili fortunæ casu coactus, nec externo aliquo pudore compulsus, sed ignauia, & formidolosi animi imbecillitate, iniuste sibi mortē conscruerit, ei sepultura fiat solitaria, vbi alius nemo cōdatur, deinde in his locis sepeliatur, q̄ de duodecim partibus vltima, deserta, innotinataq; sunt, sic obscurus, vt neque statua, neque inscriptione notetur.* Referunt è nostris Menoc. vbi sup. Tiraquel de nobili. c. 3. i. nu. 561. Tiber. Decia. lib. 9. trac. crim. c. 1. num. 4.
- 6 Fuit & apud Atheniēses mos, manum eius qui sibi mortem intulisset, à corpore abscindere, & seorsū humare: vt refert Aeschines in orat. in Ctesiphontem. & è nostris referunt Tiraq. d. c. 3. i. nu. 562. Menoch. d. casu 284. nu. 5. Hieron. à Laurent. decis. Auenio. 123. num. 4. Plaza d. cap. 23. num. 14. Decian. d. lib. 9. capit. 4. num. 9. id etiam retulit Iosephus

lib. 3. de bello Iudaico. capi. 14. & Egesippus lib. 3. de excidio Hierosolym. cap. 17. cuius verba non grauabor adscribere, inquit enim. *Hæc non solum moribus hominum, sed etiam legibus interdicta accepimus, namq; alij in sepulchros proieci iubent eos, qui se in ferrum deiecerunt, dignum est enim, vt qui patris imperium non expectauerunt, priuentur, quasi quodam matris gremio, terra sepulchro: alij dexteram manū abscindunt defunctis, vt separetur à membris sui corporis, quæ aduersus corpus suum vasano militauit furore. Sed hunc exitum sacrilegi ferunt, aut proditores, aut percussores parentum, qui verum patrem non agnouerunt, nec se recognoscunt, ideo aut penitus sepeliri prohibentur, aut non toti sepeliuntur.*

7 Ampliatur primò, vt neque in cœmeterio possint sepeliri se occidentes: Glof. verbo non spontè. in cap. ex parte. el. 2. de sepul. Frãcisc. Marcus decis. 879. nu. 5. par. 1. & ita ferè omnes loquuntur de cœmeterio.

8 Ampliatur secundò, vt neque iuxta ecclesiam, vel cœmeterium sepeliri possint, sed debeant procul abijci, & tam procul, vt vox clericorum cantantium non possit audiri, notant Abbas antiquus. numero 3. Anton. de Butrio num. 10. Ioan. Andr. num. 3. Panorm. num. 3. Anani. nume. 5. Anchar. num. 6. in cap. sacris. de sepulch. pro quibus facit tex. in eod. cap. sacris. ibi, *procul ecclesiastica sepultura iactari.* Et text. in c.

fio.

quod in te. de pēnitent. & remissio. vbi tempore interdicti generalis permittuntur officia, ita submissa voce, quod exterius exaudiri non possint: ita etiam sanxerat Plato, (vt dictum est) sepeliendos esse in parte vltima, & deserta: Glof. in ca. placuit. 23. q. 5. & in c. quicumque. ead. causa. q. 8. dicit, in canina sepultura: Plaza d. nu. 14. Didac. Perez & alij ex citatis dicunt, sepeliendos in sterquilino, vel proieciendos in flumina: pro quibus tex. in c. monachi. & in cap. cum ad monasteriū & ibi Glof. & DD. de statu monacho. Guil. Bened. d. nu. 50. dicit, q̄ in aliquib. partib. non sepeliuntur, sed relinquuntur volatib. celi.

9 Ampliatur tertio, vt neq; clerici possint corpora talium comitari, & psalmos canere. tex. in cap. placuit. 23. q. 5. c. 2. de raptorib.

10 Ampliatur quarto, vt non solū procedat in eo, qui se ipsum occidit, verum etiam in eo, qui in actu illicito occisus fuit ab alio, vti esset in eo qui in torneamento, vel duello fuisset occisus: tex. in cap. 1. & 2. de torneamentis. text. in cap. quicumq; 23. q. 8. Cōcil. Trident. sess. 25. de reformat. c. 19. text. in l. 10. titu. 13. part. 1. Quod est limitandum in eo, qui venit in locum torneamenti, nō vt luderet, sed ob alium finem, licet casu ibidem perierit: text. in c. 2. de torneamentis. Summa Tabiena verbo torneamenta. nu. 2. vbi etiam ait, non procedere in vulnerato in torneamento, qui po-

sub

stea moritur ex eo vulnere, & dubitatur an ex solo vulnere, an ex alia causa, puta mala curatione. Gregor. Lopez in gl. 1. in d. l. 10. tit. 13. part. 1. ait, non procedere in eis, qui venerunt ad videndum idem volunt Anani. num. 1. Soci. nu. 3. in d. ca. 1. de torneam. Summa Tabiena verbo ludus. nūme. 13. Summa Angelica verbo torneamenta. nu. 2. In quo notandū est, q̄ Concil. Trid. contrariū statuit in spectatorib. duellorum.

11 Ampliatur quinto, vt non solum procedat ab initio, sed etiā ex post facto; ideo si casu, vel per errorem, vel alio modo se occidentes fuissent ecclesiasticæ traditi sepulturæ, si postea appareat se occidisse, deberent exhumari, & proieci procul ab ecclesiastica sepultura: ita Tiber. Decian. lib. 9. tracta. criminal. cap. 3. num. 3. pro quo facit tex. in cap. sacris. de sepulch. qui hoc disponit in excommunicato sepulto, tex. in l. 8. tit. 13. part. 1. tex. in c. ecclesiam in qua paganus, ibi *iactari foras*, de consecra. dist. 1. ita & hæretici post mortē damnantur: c. sanè profertur. 24. q. 2. cap. à nobis. de sent. excomm.

12 Limitatur primò, vt procedat in eo, de quo clarè cōstaret ecclesiasticæ, q̄ se occiderit: nā in dubio, si quis reperiat in puteo, piectus, suspensus, vel aliter mortuus, nō puterit proieci, suspēdi, & occidi ab alio: vel cecidisse casu, & ita tradetur ecclesiasticæ sepulturæ.

Ber-

- Bertran.conf.134.nu.2.lib.3. Decius conf.438. ante num.1. Soc. Iun.conf.51.nu.1.li.1. Castracan. de societ.offic. c.22. nu.16. Petr. Plaza in Epito. delict.c.23.num. 15. Palat. Rubi.in Rubr.de dona. inter vir.& vxor.§.70.num.7. Diac.Perez.in l.9.tit.13.li.8. ord. Salcedo ad practicam Bernardi Diaz.cap.17.nu.12. Couar.lib.2. lib.2.varia.resolut.ca.1. num.11. Deci.in l.2.nu.13. C. qui testam. facer.poss.Menoch.de arbitr.cas. 284.num.36. & li.5. præsump. 13.nu.7. Clarus §.fina. quæst.68. num.38. Tiber.Decia.lib.9.tract. criminal.cap.3.num.3. & nu. 10. & cap.4.num.8. in fine.
- 13 Limitatur secundò, si cõstaret vel inditijs probari posset, se occidisse furore percitum, Franc. Marc.decif.879. num.9. Plaza d. cap.23.num.14. Couarru. vbi supra. Benedictus in c.mortuo itaque testatore el.1. nu.72. Iacob. Boulene in repetit.tex.in l.capitalium. §.famosos num.86. ff. de pæn. furiosus enim non peccat, vt habetur per omnes in 2. sent. distin.22. quia non intelligit, qd agit: §.furiosus. Inti. de inutil. si pulario. & voluntatem non habet: l.furiosi. ff. de regul. iur. ideò proindè habetur, quod à furioso fit, ac si casu aliquo, effectum esset. l. si. in. ff. de administr. tutorum. l. sed et si quemcumque. §.1. ff. ad leg. Aqu. vnde furiosi actio
- 14 omninò inuoluntaria est: vt per plura Couarr.3. part. clement. si furiosus in initio num. 1. Tiraq.
- de pæn. temper. causa 3. plura Plaza de delict. c.29.
- 15 Limitatur tertio, in eo qui dormiens se occidit, quem in ecclesia sepeliendum, ait Guiliel. Benedict. d. num.72. eadem profectò ratione, quia dormiens nõ peccat: cap. testamentum. distin. 6. S. Thomas in 2.2. q. 154. arti.5. Clem. si furiosus. de homicid. vbi æquiparatur furioso, prout & in cap. maiores. §. sed adhuc. & §. item quæritur. de baptismo. Plaza de delict. c.31.
- 16 Sed an hoc declarandum est, in casu, quo vigilans habuerit vehementem imaginationem se occidendi, & demum cum ea dormiens, se occidat: maximè, quando sciebat, solitum se dormientè similia patrare, ac propterea in culpa fuerit, non faciendo se vinciri, & ligari? Facit dubitationem, quia hoc casu imputatur ei quod dormiens facit: vt plenè tradunt citati per Tiraqu. de pæn. temper. causa 5. num.10. Sed contrarium videtur, quia ea imaginatio non est causa certa, ideò non inducere irregularitatem, ait Couarru. d.3. par. Clement. si furiosus. in initio num.6. Ad sepulturam autem prohibendam requiritur certitudo, vt dictum est supra in priori limitatione. Sic etiam, quoties ob peccatum prohibetur, oportet vt prius cõstet expressè de peccato: Anto. de Butrio nu.3. Anan. nu.2. in c. ex parte secunda. de sepultur.
- 17 Limitatur quartò, in eo qui dum

- dum ebrius esset, se occidit: vt in terminis dixit Benedictus d. nume.72. est enim ebrius similis furioso: tex. in cap. venter. 35. distinct. plura Plaza de delictis. capitulu. 30. quod videtur tripliciter declarandum.
- 18 Primò, vt procedat in eo ebriocuius tâta est ebrietas, quæ quasi induxit mentis exilium, & voluntatem abstulit, non in ebrietate leui, quæ à delicto non excusat: Bald. in l. 1. C. vnde vi. Tiraquel. de pæn. temper. causa 6. nu. 11. & 12.
- 19 Secundò, ne procedat in eo, qui ea intentione se inebriauit, vt ebrius se occideret: hic enim iam sobrius voluit, & in peccato decessit, iuxta tradita per Tiraqu. d. causa 6. nume. 10. Couarru. in initio 3. par. clem. si furiosus. nu. 3. ad fi.
- 20 Tertio, ne procedat in eo, cui ebrietas fuit peccatum mortale, vt quia erat assidua, quæ est mortalis: c. vnum orarium. §. alias ea demum 25. distin. ita est tex. in c. 1. de reliq. & venerat. Sancti. vti intelligit ibi Glos. & Abbas nu. 2. Ioan. Andr. nu.8. Hostien. nu. 12. Anton. de But. num. secundo, Anchar. nu. 3. idem notauit Gl. in c. pro obeuntibus. 13. quæst. 2. quia decedit in peccato mortali quod sufficit, vt priuetur sepultura ecclesiastica.
- 21 Limitatur quinto, in eo qui cû fugeret aliqua ratione, cecidit in flumè, vel cecidit, & casu mortuus est: prout est text. expressus
- in d. capit. ex parte. el. 2. de sepultu. & ibi notant Hostien. num. 1. Ioan. Andr. numer. 3. Anton. de But. nu. 2. & 6. Anan. nu. 1. Anchar. nu. 2. & alij.
- 22 Limitatur sexto, & notabilis vt nõ procedat in eo, qui fugiẽs aliquem spontè se præcipitauit de ponte, cum spe enatandi, vel volens à carcere fugere, defiliit de muro, cum spe euadendi, & mortuus est: ita dicunt Glos. & DD. in d. cap. ex parte de sepult. Benedict. in ca. Raynuntius, verbo mortuo itaque testatore. el. 1. num. 80. Gl. & DD. in cap. nerui testicularum 13. dist. Quod intelligendum est, quãdo verosimiliter sperauit euadere, non quando uoluit se occidere: & quãdo dubium erit de hac uoluntate, ex altitudine muri, & affectibus se præcipitantis, erit coniectandum: Glos. Turrecrem. nume. 8. Bellam. num. 6. Præposit. num. 13. in d. c. nerui. Anto. de Butrio nu. 6. in d. c. ex parte.
- 23 Ceterum illud notandum est, quod tex. in d. cap. ex parte. meminit eius, qui fugiebat ex iusta causa, & hoc uidetur requirere gl. in cap. placuit. 23. quæst. 5. Sed reuera hoc nõ est requisitum necessarium, quia non p̄det à causa fugæ, sed à mente se præcipitantis, an uoluit se occidere, an uerò fugere, ut notant Hostien. nu. 5. Io. And. nu. 2. Anto. de But. num. 6. in d. cap. ex parte. de sepultu.
- 24 Limitatur septimò, ut nõ procedat

cedat in eo qui antequam in totum obierit, pœnituerit, vel ostēdit signa contritionis: vt euenire posset in eo, cui se occidēti fuerit per familiares occursum, iste enim posset in ecclesia sepeliri, cum non sit certum decessisse in mortali. argumento text. in c. 1. de pœni. dist. 7. & in terminis scribit Spino. in Specul. testa. gl. 2. de elect. sepult. nume. 19. licet obitare videatur tex. in cap. 1. de torneamentis. sed in pœnis non valet argumētum etiam à maiore ratione post alios Vincent. de Fran. decis. 315.

35 Tertia pœna de iure canonico est, quod pro se occidente nō est orandum: text. in ca. placuit. 23. quæst. 5. ibi, *Nulla pro fusus pro illis in oblatione cōmemoratio fiat.* Tex. in c. quicumque. 23. quæst. 8. ibi. *Neque in oblatione, neque in oratione pro eo postuletur.* Ex quibus ita notant Glo. & DD. in c. pro obeuntibus 13. quæst. secunda Ias. num. 5. in l. 1. C. de seru. fugi. Menoch. de arbitra. casu 284. num. 36. Couar. lib. 2. var. resolut. ca. 1. nu. 1. Decian. lib. 9. tract. crimi. c. 3. nu. 3. & c. 4. nu. 8. In vol. 6. Biblioth. Sanctor. patrum habentur excerpta quædam Gregorij Papæ III. vbi c. 32. de hac re.

26 Et ratio est, quod non est orandum pro illis, quos constat decessisse in peccato mortali: tex. in c. pro obeuntibus. 13. quæst. 2. ibi, *non tamen pro impijs.* tex. in cap. si quis episcopus, aut Abbas. iuncta gloss. verbo pro hæreticis. 11. q.

3. tex. in c. Cyprianus 21. quæst. 3. & cap. si. 88. distin. quia cum decedentes in peccato mortali sint damnati, nulla est spes: vt habetur Prouerb. ca. 11. & Matth. cap. 25. *Itē maledicti in ignem aternum.* Ideò nō magis orandum est pro illis, quàm pro diabolo: vt ait August. lib. 12. de Ciuit. Dei. cap. 24. quia Deo non placet talis oratio, notant S. Thomas & omnes in 2. 2. quæst. 83. artic. 7. Nauar. in Manuali. de ora. & hor. can. c. 14. num. 64. Turrecremata qui late agit in d. c. pro obeuntibus.

Ampliari, & limitari potest hæc pœna eisdem modis, quibus præcedens pœna sepulturæ ampliata & limitata fuit: quia iura & Doctores promiscuè loquuntur de vtraq; & in eis omni modo est eadem ratio.

Circa eum qui furiosus se occidit, ita respondit Timotheus Alexandri. Episcop. vnus ex 150. Patribus qui Cōstantinopoli cōuenierunt, respōso canonico 14. (habetur vol. 6. Bibliothecæ Sancti Petri.) *Si qui cum sui compos non esset, sibi manum attulerit, vel etiam se precipitauerit, sitne oblatio an nō? Resp. Hoc debet clericus discernere, an reuera hoc fecerit cum esset emota mentis; sepē enim ij, qui ad eum cui hoc accidit, attinent, volentes assequi oblationem, & orationem pro ipso, mentiuntur, & dicunt eum non fuisse apud se: Nonnunquam autē propter insultationem hominum, vel aliquo alio modo per negligentiam hoc fecit tunc autem non est super eum faciendā*

da oblatio, est enim sui homicida, oportet ergo clericum accuratè sciscitari, ne in iudicium incidat. Et Theodorus Balsamon Patriarcha Antiochen. ibid. latius explicat.

27 Limita præterea, quia pro se occidēte posset priuatim orare, ille qui crederet, eum in vltimo vitæ spiritu pœnituisse, & dolorem contritionemq; habuisse: vt sentit Gl. in capitu. si. verbo Dei. 88. dist. & tradunt Petrus de Palude in 4. dist. 20. q. 1. Couar. lib. 2. variar. c. 1. nu. 11. vers. illud profectò. Petrus Plaza in epitome delictor. c. 23. num. 14. Salcedo ad practicam Bernardi Diaz. cap. 17. nume. 11. Menoch. lib. 6. præsump. 94. num. 12. & hoc dicit Nauar. in cap. 1. de pœnit. distin. 7. num. 3. tanquam quotidianum, & raro decisum, se mirabile ducere; & huius sententiæ ratio est, quia in illo vltimo spiritu potuit conuerti, & saluari. iuxta tex. in d. c. 1. de pœn. dist. 7.

Esset etiam limitandum in aliquo sancto viro, qui oraret pro vita & resurrectione illius qui se occidisset. Quemadmodum S. Martinus Turonen. Episcopus, de quo Sulpitius Seuerus cap. 6. sic scribit. *Nec multò post, dum agrum Lupicini cuiusdam honorati secundum seculum viri præteriret; clamore & luctu turba plangentis excipitur, ad quam sollicitus cum astitisset, & quis esset hic stetus inquireret: indicatur, vnum, e familia seruulum laqueo sibi vitam extorsisse: quo cognito, cellulam, in qua corpus iacebat, in-*

greditur: exclusisq; omnibus turbis, prostratus corpori, aliquantisper orauit: mox viuifcente vultu, marcescentibus oculis, in hora illa defunctus erigitur: lentoque conamine enisus assurgere, apprehensa beati viri dextera, in pedes constituit: atque ita cum eo usque ad vestibulum domus, turba omni spectante, processit.

28 Circa has iuris canonici pœnas incidit quæstio, an sit testator legauerit alicui ecclesiæ quãtitatē aliquã, si vel ita vt eum in ecclesia sepeliat in tali loco, aut si vel ita, vt pro eo tot missas celebrent, & tot præces vel orationes fundant, & postea superuiuens se suspendat, ita quod, neq; in ecclesia sepeliri possit, neque pro eo possit orari, vt dictum est, an ecclesiæ debebitur legatū? & non deberi, allegatur tenere Raphael Cuma. in l. in testamento. la 2. ff. de condit. & dem. tamen in meo lib. non repperim.

Pro quo facit primò, quod testator reuocando onus adiectū legato, videtur reuocare ipsum legatum: tex. in l. alūne §. Seia. l. filio. §. matri. ff. de adim. leg. notat Mantica. de coniect. vlt. volunt. li. 12. tit. 2. nu. 27. Menoch. lib. 4. præsum. 169. nu. 3. & inde si testator legauit centum ecclesiæ, in qua elegit sepulturam, & mutata voluntate elegerit, eam in alia ecclesia, legatum erit extinctum: vt dicit Anchar. num. 9. in c. filius. de testam. Mantica d. libro 12. tit. 2. nu. 31. igitur, & erit reuocatum legatum in casu proposito.

cum testator se occidendo, onus sepulturæ, & orationis ademisse videatur; quia non minus declaratur voluntas factis, quam verbis, l. de quibus. ff. de legib. & facto etiam adimitur legatum, l. cū tale. §. pen. l. cum ita datur, l. si quis seruum, ff. de condit. & demenstr.

31 Huic argumento respondet Soci. in d. l. in testamento la 2. nu. 3. ff. de condit. & demonstr. quod procedit in modo, quo adempto videtur ademptum legatum, nō autem in conditione, qua adempta, legatum ademptum non dicitur: l. si quis seruum. ff. de condit. & demonstr. Mātica vbi sup. num. 30. sed non placet hęc solutio Menoch. lib. 4. præf. 183. num. 54. quia & conditione adempta ex coniecturata mēte testatoris videtur ademptum legatum: vt argum. l. 3. §. cōditio. ff. de adim. legat. dixit Craue. conf. 80. nu. 2.

Aliter respondet Menochi. testatorem postea excommunicatum in excommunicatione momentem, (de hoc enim loquitur) non præsumi reuocasse legatum, imò magis confirmasse, vt magis regeret peccatum, vt faciunt vsu rarij, qui multa relinquunt pijs locis, vt significant se malos non fuisse: sed hęc solutio non tollit obiectum, quod sublato onere videretur ademptum legatum: præterea non potest obtinere in se occidente.

Secundò pro Cumano facit tex. in l. cum tale. §. falsam, el pe.

ff. de condit. & demonstrat. vbi testator legauit libertatem Pamphilo, si solueret quod Titio debebat, & post testamentum pecuniam soluit, & ita effecit, ne conditio impleri posset, ac respōdet ibi Papinian. defecisse conditionem, & non deberi libertatem. Et stringitur fortius, quia magis videtur ademptum legatum, quādo conditio non potest impleri facto testatoris, quam si non posset impleri casu: patet in d. §. falsam. vbi facto testatoris soluetis creditori suo illa conditio deficit in legato libertatis, coniuncta l. cum ita datur libertas 93. ff. de condit. & demonstrat. vbi eadem conditio, si decem Titio derit, quæ casu impleri non potest, vt quia Titius mortuus fuit, habetur pro impleta in eodem legato libertatis: ergo cum facto testatoris effectum est, ne onus sepe liendi aut orandi impleri possit; vtique defectam conditionē dicendum esset.

Huic argumento respōdet Soci. d. nu. 13. distinguendo, quod testator aliquando remouet solum conditionem, & nō videtur ademptum legatum: l. si quis seruum. ff. de cond. & demonstrat. aliquando facit, quod conditio nō possit impleri, & tūc videtur ademisse legatum, d. l. cum tale. §. falsam. ff. de cond. & demonstrat. aliquando impeditur conditionis implementum propter factum necessarium testatoris, & tunc nō videtur ademisse legatum: argum.

mento

32 mento tex. in l. fideicommissa. §. si rem. ff. de lega. 3. vbi si testator rem legatā necessitate rei familiaris constrictus alienauerit, nō videtur reuocasse legatum, l. rem legatam. ff. de adim. lega. & hanc solutionem probare videtur Mātica lib. 11. de coniect. vlti. volūt. tit. 16. nu. 26. Menoch. lib. 4. præsump. 183. nu. 59.

Cæterum non video, vbi isti reperiant istam necessitatem in casu proposito, cum nulla possit cōsiderari ad se occidendum, vel ad decedendum in excommunicatione, vnde ex ea resolutione esset dicendum, se occidentem videri ademisse legatum relictū pro sepultura, cum voluntariè & non necessitate constrictus se occidēdo, effecerit, ne cōditio, aut onus posset adimpleri.

33 Contrarium, imò & in eo casu legatum non esse ademptum, sed deberi ecclesiæ, communis est omnium sententia: ita namque voluerunt Dyn. & Bart. per text. ibi in l. miles. §. reā. ff. ad leg. Iul. de adulter. Bald. in fina. verb. in l. vnica. C. de his quæ penæ nomine. idem Bal. num. 27. Paul. Castr. nu. 8. Salyc. num. 6. Alex. nu. 11. Iason nu. 9. in l. i. C. de insti. & sub. sti. Card. in clem. dudum. §. verū, nu. 11. in fi. de sepult. Pet. de Anchar. nu. 1. Ioan. de Anan. num. 4. Ioan. de Imola nu. 8. in c. cum filius. de testamentis. idem Io. de Imo. nu. 3. ad fi. Bart. Soci. nu. 13. in l. in testamento. la 2. ff. de condit. & demonstrat. Andr. Barbat. cō-

fil. 56. col. fin. lib. 1. Catteli. Cottia in memorabilib. verbo inimicitia. sub finem Bertachin. verbo legatum ecclesiæ. num. 54. Angel. de Gambilion. in tracta. de testam. gl. 8. Petr. Plaza in Epit. delicto. c. 23. nu. 14. Guiliel. Benedict. in c. Raynūtius. verbo mortuo itaque testatore, el 2. nu. 50. & 295. Mantica de coniect. vltim. volūt. lib. 11. tit. 16. num. 26. Menoch. de præf. lib. 4. præf. 183. nu. 46. Spino. in Speculo testam. gl. 2. de elect. sepulturæ. nu. 34. Simon de Pretis lib. 4. de interpret. vltim. volunt. interp. 3. dubit. 1. nume. 11. fol. 457. & dicūt communem Socin. Mantica, & Menoch.

Ampliat Capra cōf. vlt. etiam si per testatorem fuisset adiectū, quod alias legatum non valeret, & videtur sequi Simon de Pretis vbi supra, Sebastian. Medicis in tractatu de sepultur. par. 1. quaestio. 25.

Pro quibus facit primò, quod cum impedimētum iuris ortum fuerit ex facto testatoris, non potest dici, quod culpa ecclesiæ nō sepeliatur: argumento tex. in d. l. miles. §. ream. ff. ad leg. Iul. de adulter.

Secundò, quod ista cōditio est mixta, quia implenda est per ecclesiā in caduere testatoris, atque conditio mixta quæ impleri non potest, neque stat per legatarium quominus eam impleat, habetur pro impleta: l. in testamento. la 2. l. vter ex fratribus. l. iure ciuili. l. Titius si statuas. ff.

de condit. & demonstr. l. si post diem. §. si qua conditio. ff. quando dies legati cedat.

34 Tertiò, quia quidquid alij velint tamen communis sententia est, quod per inimicitiam superuenientem factio testatoris non videtur reuocatum legatum, vt constat ex adductis per Mantiam. lib. 12. tit. 5. nu. 9. Menochi. lib. 3. præsumpt. 37. nu. 22. cum sequen. idè per inimicitiam superuenientem cum ecclesia factio se interimentis, non debet videri reuocatum legatum factum ecclesie.

Quartò, quod id onus, siue ea conditio sepeliendi testatorem in ecclesia, effecta est impossibilis de iure, idè habetur pro non apposta. l. 1. ff. de condit. instit.

Circa hanc quæstionem nota primò, in praxi nullum futurum dubium, quin hæc posterior sententia debeat obtinere: in puncto iuris, argumenta contraria non videri benè resoluta.

Nota secundò, quod Socin. & Menochi. videntur constituere differentiam, inter dispositionem conditionalem, & modalem: & ita sentiunt magnam limitationem ad istam communem resolutionem: videlicet, quod quando legatum relictum esset ecclesie sub modo, vt sepeliatur in ea testator, (qui casus erit frequentior) non habeat locum hæc communis, & ita se occidente postea testatore vel decedente excom-

municato nõ debeat legatum ecclesie. Quæ limitatio non videtur admittenda, cum facilius habeatur modus mixtus pro impleto, quia si casu impleri non potest, habetur pro impleto. l. si Titio. ff. de lega. 1. Menochi. lib. 4. præsumpt. 184. quam conditio mixta, quæ si casu impleri non potest, habetur pro defecta. legatum C. de condit. insert. Menoch. lib. 4. præsumpt. 183. numero 40.

Nota tertiò, facilius defendi communem in testatore defuncto excommunicato, quam in se occidente, quia cum excommunicatus fuerit à superiore, verè dici potest, quod siue modus sit, siue conditio, non potuit adimpleri factio tertij superioris. & ita habetur sine difficultate pro adimpletis: iuxta latè adducta per Mantiam. d. lib. 11. titu. 16. Menoch. d. lib. 4. præsumpt. 183. neque potest dici, quod testator effecit quicquam, propter quod videatur velle ademisse legatum, quia cum delictum commisit, propter quod fuit excommunicatus, nõ potuit habere intentionem reuocandi legatum, & actus agentium non operantur ultra eorum intentionem: l. non omnibus. ff. si certum petat. In desperato autem se occidente, potest coniecturari mens reuocans omnia bona & pia opera; saltem virtualiter, vt qui non vult saluari, nolit ea, quæ iuuant ad saluationem.

38 Facit pro prædictis, quod dixit Bald. in l. 1. num. 9. C. de insti. & substi. quod si quis fuerit institutus sub conditione, si ecclesiam ædificauerit in domo testatoris, habetur pro impleta conditio, Episcopo nolente dare licentiam: sequitur Mantica d. li. 11. tit. 16. num. 19.

S V M M A R I A

Ex Capite sequenti.

- 1 Iure ciuili in se occidentes nulla pena statuta est.
- 2 Etiam si sint serui.
- 3 Etiam si sint milites.
- 4 Siue tædio vita se occidant.
- 5 Siue impatientia doloris.
- 6 Siue iactationis causa.
- 7 Hodie verò qui dicens se esse Deum, se occideret, vt hereticus, etiã post mortem esset puniendus.
- 8 Etiam si furore amoris se occideret.
- 9 Vel pudore æris alieni.
- 10 Vel ærore aut luctu aliquo.
- 11 Vel ob quolibet miserias.
- 12 Dormiens se occidens iure ciuili nulla pena punitur à fortiori.
- 13 Feudatarius se occidens non amittit feudum.
- 14 Neque maioratum.
- 15 Condemnati ad mortem ciuilem vel naturalem, an efficiantur intestabiles, & quando.
- 16 Idem quando amittant bona.
- 17 Occidens se ipsum conscientia criminis efficitur intestabilis.

- 18 Donatio causa mortis facta uxori, per mortem illatam à iudice confirmatur, alijs facta, reuocatur.
- 19 Cautela pro maritis.
- 20 Donatio causa mortis facta uxori, nõ confirmatur per mortem à se ipso illatam.
- 21 Occidens se ipsum metu pænæ, efficitur intestabilis, etsi crimen, de quo accusatus est, non habeat pænã publicationis bonorum.
- 22 Oportet tamen, quod pænã delicti, de quo accusatus erat, tolleret testamenti factionem.
- 23 Se occidens conscientia criminis non dicitur decedere intestatus, sed intestabilis.
- 24 Stante consuetudine, quod bona decedentium ab intestato applicentur Episcopo, non applicantur bona se occidentis.
- 25 Iure Hispanico hodie cessat hæc pænã.
- 26 Bona se occidentium conscientia criminis publicantur, si illud crimen erat tale, propter quod esset imponenda pænã publicationis bonorum.
- 27 An requiratur etiam, quod esset imponenda pænã mortis.
- 28 Occidens se conscientia criminis videtur illud confiteri.
- 29 Et non punitur pro delicto se occidendi, sed pro priori delicto confessato.
- 30 Confessio facta regulariter non transit contra hæredes.
- 31 Limitatur in confessione facta, qua resultat ex morte sibi illata.
- 32 Se occidens habetur pro condemnato.

33. Delicta morte extinguuntur regulariter.
34. Præterquam morte à se ipso illata metu criminis.
35. In confesso non extinguitur crimen morte.
36. Se occidens etiam hodie de iure communi efficitur instabilis.
37. Qua se occidentis hodie non publicatur, nisi in criminibus exceptis in Authen. bona damnatorum, de iure communi.
38. Quid de iure partitarum.
39. Partita non corrigunt ius commune, nisi expresse dixerint.
40. Authen. bona damnatorum. non tollit confiscationem bonorum, in specie per aliquam legem impositam.
41. Statutum disponens idem quod ius commune, recipit omnes declarationes iuris communis.
42. Confiscatio bonorum se occidentis conscientia criminis imponenda est, etsi per leges novas illi crimini fuisset addita ea pœna.
43. Consuetudine vel statuto imponi potest confiscatio bonorum.
44. Iudex non potest imponere confiscationem bonorum, ubi à lege non imponitur.
45. In dubio non præsumitur quis se occidisse conscientia criminis, sed à fisco probandum est.
46. Deprehensus vel accusatus præsumitur se occidisse conscientia criminis.
47. Idem est dicere occidere se conscientia criminis, & occidere se metu pœnae.
48. Sufficit esse accusatum, vel esse deprehensum, ut præsumatur se occidisse
- se metu pœnae.
49. Deprehensus dicitur, quando in flagranti fuit repertus.
50. Vel si iussucutus à familia se occidit.
51. Idem est si fuerit inquisitus.
52. Etiam si extra carcerem se occidat.
53. An requiratur litis contestatio, vel aliud amplius?
54. Quando alia coniectura sumi potest, non præsumitur se occidisse metu pœnae.
55. Contra præsumptionem, quæ est profisco num. 46. admittitur probatio hæredis.
56. Vel probando, quod defunctus non se occidit metu pœnae, & quomodo probabitur.
57. Vel quod non commisit delictum, de quo accusatus erat.
58. Vel quod illud delictum erat impunitum.
59. Aduersus fictam confessionem resultantem ex sui occisione, admittitur probatio in contrarium.
60. An sit dicenda ista confessio ficta, an præsumpta?
61. An postquam reus accusatus se occidit, fiscus teneatur probare commississe delictum, de quo erat accusatus? an verà habeat intentionem fundatam?
62. Nisi constet de delicto in genere, etiam confessus non potest condemnari.
63. Reo se occidente fiscus debet probare delictum in genere.
64. An reo se occidente requiratur sententia.
65. Si hæredes volunt probare innocentiam rei, super eorum probationibus

- bus fertur sententia.
66. In criminibus læse maiestatis, & similibus etiam post mortem reus potest condemnari.
67. Si non accusatus se occidit, fiscus potest probare se occidisse metu pœnae.
68. Et quomodo id probabit.
69. Cadavera accusatorum deredentium naturaliter non sunt suspendenda.
70. Nisi iam cõdemnati essent de grauissimis, & atrocissimis delictis.
71. Tadio vite, aut doloris impatientia se occidentium cadavera non suspenduntur.
72. Occidentis se ipsum metu pœnae cadaver an sit suspendendum?
73. Cadaver clerici se occidentis non degradatur.
74. An sine causa se occidentes de iure communi aliqua pœna puniantur.
75. In dubio præsumitur quis se occidisse tadio vite.

CAP. XXIII.

De pœnis iuris Ciuilis aduersus occidentes se ipsos.

Iure ciuili regula constituta est, in se occidentes nullam pœnam esse statutã, ideoque eos neque bona amittere, neque eorum testamenta irritari: tex. in l. factum 12. C. de accus. l. in fraudem 45. §. eius bona. ff. de iure fisci. l. si quis filio 6. §. eius qui deportatur. ff. de iniusto rupto. l. 2. C. qui testamentum facer. poss. l. 3. §. si quis autẽ tadio. ff. de bonis eorum qui an-

te sent. mor. sibi consciu. l. 1. C. eod. tit. l. 1. §. si quis non metu. ff. ad S. C. Syllani. l. omne delictum 6. §. qui se vulnerauit. ff. de re milit. l. si quis aliquod 38. §. si. ff. de penis. l. liberorum 11. §. nõ solẽt. ff. de his qui not. infam. l. id quod 9. §. si. ff. de pecul. legat. l. peculiũ 10. §. si ipse. ff. de pecul. l. in lege Cornel. 7. ff. ad leg. Corn. de fica. tex. in l. 24. tit. 1. part. 7. tex. in l. 1. & l. 2. tit. 27. part. 7. verba d. l. 2. hæc sunt. *E los otros desesparados que se matan ellos mismos, por algunas de las razones que digimos en la ley ante desta, non deuen auer pena ninguna.*

2. Ampliatur primò, ut procedat etiam in seruo: tex. in l. peculiũ 10. §. si ipse. ff. de peculio. l. bouẽ. §. mortis. ff. de ædilit. edicto.

3. Ampliatur secundò, ut procedat etiam in milite, quia licet in militibus se vulnerãtibz sit speciale, quod puniantur: l. si quis aliquod. §. fin. ff. de penis. l. omne delictum. §. qui se vulnerauit. ff. de re milit. tamen circa testamentum, & bona militis se occidentis idem seruatur, quod in paganis. l. si quis filio 6. §. eius qui de portatur. ff. de iniusto rupto.

4. Ampliatur tertio, ut procedat in eo, qui tadio vite se interfecit. l. 1. §. si quis non metu. ff. ad Syllani. l. 3. §. si quis autem. & §. sic autem. ff. de bonis eorum qui ante senten. mortem sibi consciuer. l. 1. C. eod. titu. d. §. eius qui deportatur. & d. §. qui se vulnerauit. notant Bald. num. 1. Alber.

- nu. 1. Deci. nu. 3. in l. 2. C. qui testam. fac. poss. Igne. num. 78. in d. §. si quis non metu. Paris. consil. 155. num. 3. lib. 4. Deci. consil. 438. num. 1. Benedict. in cap. Raynuntius. verbo mortuo itaque testatore. el. 1. nume. 76. Couar. lib. 2. variar. cap. 1. nu. 11. Menochi. casu 284. nu. 16. Iul. Clar. §. si. q. 68. num. 38.
- 5 Ampliatur quartò, vt procedat etiam in eo, qui impatientia doloris, vel valetudinis aduersæ se occidit: d. §. eius qui deportatur. d. §. si quis non metu. d. §. si quis autem. & d. §. sic autem. d. §. qui se vulnerauit. & d. l. si quis aliquod. §. si. ff. de pœnis. l. 2. C. qui testamen. facer. poss. l. 1. C. de bonis eorum qui mort. sibi consciu. Bald. Alberic. Dec. Menoch. vbi suprâ, l. 24. tit. 1. part. 7. l. 1. & 2. titu. 27. ead. par. 7.
- 6 Ampliatur quintò, etiam in eo, qui iactationis causa se occideret: cuiusmodi fuit Empedocles Philosophus, vt pro deo coleretur, vt ait Horatius. *Deus immortalis haberi, dum cupit Empedocles, ardentem frigidus Aetnam insiluit.* Refert Lactantius lib. 3. de falsa sapient. c. 18. Alti. lib. 4. parerg. iuris. cap. 4. & alij passim. nã & huic nulla est de iure ciuili imposita pœna, l. si quis filio. §. eius qui deportatur, ff. de iniusto rupto. Baldus, Alberic. Deci. & alij, vbi sup. tametsi refragari videatur Menoch. cas. 284. nu. 19.
- 7 Declaratur tamen hæc ampliatio, vt non procedat hodie apud nos Christianos, nã qui se occideret, vt Deus haberetur, quia diceret se esse Deum, vel qui diceret sua virtute resurrecturum, esset hæreticus, Auth. Gazaros. C. de hære. & vt talis, etiã post mortem damnaretur: in terminis Roland. consil. 20. nu. 5. lib. 3. nam certum est, hæreticos post mortem damnari: tex. in cap. à nobis. de hæret. capit. sanè profertur. 24. quæst. 2.
- 8 Ampliatur sextò, vt procedat in eo, qui furore amoris, vel multò magis si infania correptus se occidit: text. in l. 2. C. qui test. fac. poss. tex. in l. omne delictum, §. qui se vulnerauit. ff. de re milit. l. 1. C. de bonis eorum qui mor. sibi consciuer. l. 24. titu. 1. l. 1. & 2. tit. 27. part. 7. omnes vbi suprâ.
- 9 Ampliatur septimò, in eo, qui pudore æris alieni se occideret: l. in fraudè 45. §. eius bona, ff. de iure fisci. d. §. qui se vulnerauit. l. 1. & 2. tit. 27. part. 7. Glof. & DD. in d. l. 2. C. qui testamen. facer. poss.
- 10 Ampliatur octauò in eo, qui merore, siue luctu se occideret: l. si quis aliquod 38. §. si. ff. de pœnis. l. 24. tit. 1. part. 7. omnes vbi suprâ.
- 11 Ampliatur nonò, in eo, qui ob quasilibet miseras huius vitæ fugiendas se occideret: vt est de mente omnium iurium & Doctorum citatorum. Benedictus in capit. Raynuntius verbo mortuo itaque testatore. el. 1. nu. 72.
- 12 Ampliatur decimò, in eo, qui dormiens se occidit, quod nullum habet dubium, quandoquidem neque iure canonico puniatur: vt diximus cap. præced. & notat Benedictus vbi proximè.
- 13 Ampliatur vndecimò, vt propterea feudatarius se occidens non amittat feudum, quia antequam moreretur, non inducitur damnatio, post mortem feudum fecit transitum ad successorem: Bald. nu. 4. in cap. 1. an ille qui interfecit fratrem domini sui. Iacobin. de Sancto Georgio in tracta. de feudis. verbo, Et dicti vassalli promiserunt non committere feloniam. nu. 19. Palat. Rubi. in Rubr. de donatio. inter vir. & vxor. §. 80. num. 2. Gregor. Lopez gl. 10. in l. si. tit. 24. part. 7. Petrus Plaza in Epitò. delictor. cap. 23. nu. 11. paulò ante finem Franc. Niconit. in repetit. Rub. de testamentis. numero 310. Peregrin. lib. 4. de iure fisci. titulo 4. numero 12.
- 14 Ampliatur duodecimò, vt pariter se interficiens non amittat maioratum: Mieres 2. parte de maioratu. quæst. 4. illat. 1. nu. 23. Gratianus regula 55. num. 2.
- Limitatur nunc dicta regula, in eo qui conscientia criminis commissi, metuens pœnam nequid grauius pateretur, se occidit: istum enim puniunt iura ciuilia amissione bonorum, & testamenti factione.
- 15 Et pro declaratione istius limitationis prænotandum est primò, quod de iure digestorum: condemnatus ad mortem naturalem, vel ciuilem efficiebatur seruus pœnæ, & intestabilis: ideò neque vltèrius poterat testari, & testamentum prius factum reddebatur irritum: l. eius qui §. 1. ff. de testam. l. si quis filio. §. irritum. ff. de iniusto rupto. l. qui vltimo. l. quidam sunt serui. l. quod ad statum. ff. de pœnis. De iure verò Authenticorum, ingenui condemnati ad mortem ciuilem non fiebant serui pœnæ, neque intestabiles: in condemnatis ad mortem naturalem, manebat prior dispositio digestorum, text. in Authent. sed hodie. C. de donat. inter vir. & vxor. & in corpore vnde sumitur & concord. l. 15. tit. 1. parti. 6. Cæterum, hoc intelligitur, post condemnationem, quia si ante sententiam moreretur, imò & si post sententiam appellatione suspensam, testamentum eius non reddebatur irritum. l. si quis post accusationem. ff. de testam. l. post contractum. ff. de donatio. dicta l. 15. titulo 1. parti. 6. Denuò iure Hispano, fuit ius digestorum generaliter correctum: per l. 4. Tauri hodie l. 3. titulo 4. libro quinto. Recopilat. per quam disponitur, condemnatos ad mortem naturalem, vel ciuilem posse testari.
- 16 Prænotandum est secundo, quod de iure digestorum, bona omnium condemnatorum ad mortem naturalem, vel ciuilem confiscabantur: l. 1. ff. de bonis damn.

damnatorum. l. in metallum. l. de portati. C. eodem titulo. de iure verò Authenticorum, hoc fuit correctum, quando existerent ascendentes, vel descendentes, vel collaterales vsque ad tertium gradum: quibus dicta bona relinquuntur, Authent. bona damnatorum. C. de bonis proscript. l. 5. tit. 31. parti. 7. & hoc pariter procedit in eo, qui decessit iam condemnatus, quia si ante condemnationem decederet, bona non confiscarentur: l. in fraudem. §. bona eorum. ff. de iure fisci. l. defunctis. C. si reus vel accus. mort. fuer.

17 His suppositis, se occidentibus conscientia criminis prior pœna imponitur de iure civili, quod fiunt intestabiles, & prius facta testamenta irritantur: l. 2. C. qui testam. facer. poss. l. si quis filio 6. §. eius qui deportatur. ff. de iniusto rupto. l. 1. §. si quis non metu. ff. ad Syllaniam. l. parricidij. ff. ad leg. Pompe. de parricid. notant ubique Doctores, & concordant etiam iura in sequenti pœna citanda.

18 Ampliatur primò, quod licet aliàs donatio facta vxori p maritum, qui postea fuit de delicto capitali accusatus, & condemnatus, non reuocetur, quinimò, quemadmodum solet morte confirmari. l. donaciones quas parentes. C. de donat. int. vir. & vxor. ita illa morte habeatur pro confirmata. l. res vxoris. 24. C. eod. titulo. tametsi sit donatio causa

mortis. l. sed si mors. 14. ff. eod. titu. quod est speciale in donatione facta vxori, quia aliàs donationes causa mortis extraneis factæ, reuocantur. l. si aliquis. 7. ff. de donatio. causa mortis. Unde datur cautela, faciendi eiusmodi donationem causa mortis vxori, quia commisso postea delicto, & reo punito non venient donata in confiscatione, & si superuivuit, quia deportatur, potest reuocare, & sibi acquiri: Bald. num. 35. in l. executorem. C. de executione rei iud. Peregrin. de iure fisci. lib. 5. tit. 1. nu. 148. Menoch. de præsumpt. lib. 3. præf. 124. num. 71. Farinac. q. 25. nu. 131. Tamen, si quis mortem sibi consciscit conscientia criminis, eiusmodi donatio, que morte naturali illata ex condensatione vera confirmaretur, non confirmatur: quinimò irritatur ex

20 ista condemnatione ficta, text. singul. in l. cum hic status 33. §. si maritus vxori. ff. de donatio. inter vir. & vxor. vbi Vlpia. scribit in hæc verba. *si maritus vxori donauerit, & mortem sibi ob sceleris conscientiam consciuerit, vel etiam post mortem memoria eius damnata sit: reuocabitur donatio, quamuis ea que alijs donauerit valeant, si non mortis causa donauerit.* Notant, rationemq; esse tradunt, propter immanitatem criminis: Bartol. nu. 10. Paul. de Montepico. num. 64. cum seq. Ioan. Annibal. num. 190. cum seq. Alti. nu. 15. in l. post contractum. ff. de donatio. idem

Alciat.

Alciat. lib. 6. parerg. iuris. ca. 27. Palat. Rubi. in Rubr. de donat. inter vir. & vxor. §. 70. nu. 2. Tiber. Decian. lib. 9. tracta. criminal. ca. 4. num. 12. Peregrin. vbi supra. Farinac. q. 25. num. 135.

Ampliabat secundò istam pœnam Igneus, quodcumq; fuisset delictum per prius commissum, cuius conscientia, & pœnæ metu quis se interfecit, quia prædicta iura inter crimina non distinguunt, sed sufficit metu criminis, non distincto aliter crimine mortem sibi consciuisse: ita Ign. nu. 15. in l. 1. §. si sibi manus. ff. ad Syllan.

21 Sed Igneus declaratione indiget, quia si intelligit de distinctione, quæ fit in sequenti pœna, an delictum sit tale, propter quod bona erant confiscanda, necnè, planè verum dicit: quia hoc non attenditur, vt patet in dictis iuribus, & traduat Fulgos. nu. 3. ad si. Corn. nu. 5. & 10. Paul. de Castro. nu. 8. Alex. nu. 10. Iaf. nu. 11. in l. 2. C. qui testam. fac. poss. Et est ratio, quia hæc priuatio testamenti factionis non causatur à publicatione bonorum, sed à feruitute pœnæ: prout argumento text. in l. eius qui apud hostes. §. 1. ff. de testam. tradunt ibi Glos. & omnes. Ign. in eod. §. si sibi manus. numero 83. latè nostrates in l. 4. Tauri.

22 Sed si intelligit, etiam si ex eo crimine non veniat imponenda pœna mortis, notandus est, quia nihilominus requiritur, quod

delictum sit tale, per quod esset imponenda pœna mortis naturalis, vel civilis, quæ tollit testamenti factionem: Cyn. nu. 7. Iaf. nu. 2. & proximè citati in d. l. 2. C. qui testam. fac. poss. Tiber. Decia. lib. 9. tract. crimi. c. 4. nu. 2. & est de mente omnium iurium in hac materia loquentium, præcipuè l. 3. ff. de bon. eorum qui ante senten. mort. sibi consciu. Et facit, quod ratio huiusmodi pœnæ est, quia videtur confessus, & condemnatus de delicto, de quo accusabatur, vt infra dicemus, idèd, si non erat tale, quod tollerent testamenti factionem, quando verè fuisset condemnatus, non debet tollere quando fiet: & ita est tex. in l. 24. tit. 1. parti. 7.

23 Declara, quia iste taliter se occidens conscientia criminis, non dicitur decessisse intestatus, sed intestabilis. Cyn. nu. 7. Bald. nu. 4. Alber. nu. 3. Paul. nu. 4. & 7. Fulgos. nu. 3. Alex. nu. 10. Iaf. & Dec. vterq; nu. 2. in l. 2. C. qui testam. facer. poss. Benedic. in c. Raynuntius. verbo mortuo itaque testatore. el. 1. nu. 45. Petrus. Plaza. in Epito. delictor. c. 23. num. 16. Rolan. conf. 20. nu. si. lib. 3. Iul. Clar. §. si. q. 68. nu. 38. Gratian. reg. 55. num. 5. Peregrin. de iure fisci. lib. 4. tit. 4. num. 8.

24 Et ex hoc inferunt Cynus, & Alber. vbi supra, quod frante consuetudine, quod bona ab intestato decedentium applicentur episcopo, non applicabuntur ei, bona se occidentis, quia non decedit

dit intestatus, sed intestabilis :
plura Igneus in l. 1. §. si sibi ma-
nus. à nu. 78. ff. ad Syllan. vbi ta-
men num. 118 videtur variare.

25 Sed cum hodie, vt supra dictū
est, per l. 4. Tauri cōcessum sit cō-
demnatis ad mortem testari, ces-
sabit ista pœna, etiam in eis, qui
conscientia criminis se occide-
runt, & eorum testamenta non ir-
ritabuntur: ita notat Grego. Lo-
pez. gl. 7. in l. 24. tit. 1. parri. 7.

25 Altera pœna se occidentium
conscientia criminis est publica
tio bonorum, quia bona eorum
confiscantur: tex. in l. 2. C. vbi cau-
sæ fiscal. l. parricidij. ff. ad leg. Pō-
pe. de parricid. l. 3. ff. de bonis
eor. qui ante sent. mort. sibi con-
sciu. l. 1. & 2. C. eod. tit. l. defun-
ctis. C. si reus vel accusat. mort.
fuer. text. in l. 24. tit. 1. partita 7.

Declaratur hæc pœna, vt tunc
demum bona publicentur, si cri-
men illud, propter metum pœnæ
cuius mortem sibi consciuit, erat
tale, propter quod veniebat im-
ponenda pœna publicationis bo-
norum, aliàs non: tex. in l. in frau-
dem. §. eius bona. ff. de iure fisci.
l. 3. §. idem. rescripsit. ff. de bonis
eor. qui ante sent. mort. sibi con-
sciu. vbi Martian. sic ait. Ergo, ita
demum dicendum est, bona eius qui
manus sibi intulit, fisco vindicari, si
eo crimine innexus fuerit, vt si con-
vinceretur, bonis careret: notant ibi
omnes, & in l. 2. C. qui testam.
fac. pos. Bart. & alij in l. fi. C. de
iure fisci. lib. 10. Bertran. conf.
134. nu. 2. lib. 3. Deci. conf. 438.

nu. 1. Corn. conf. 195. nu. 4. & tr.
lib. 2. Didac. Perez. in l. 19. tit. fi.
lib. 8. ordin. Menochi. de arbitra.
iudic. casu 284. nu. 14. Petr. Plaza
in Epit. delict. c. 23. nu. 10. Pere-
gri. de iure fisci. lib. 4. tit. 4. nu. 3.
& concordat l. 24. tit. 1. part. 7.

27 Cæterum, ista lex Partitæ duo
videtur copulatiuè requirere,
ibi, *Si el yerro era tal, que si le fuese
probado, deue morir por ende, e per-
der sus bienes.* vbi Greg. Lopez. gl.
3. verbo *sus bienes*, notat duo re-
quiri, vt bona occidentis se ipsū
metu pœnæ confiscentur, quod
crimea sit capitale, & quod ex
eo bona perdantur: idem tradit
Plaza in Epit. delict. c. 23. nu. 11.

Pro quibus expēdi potest tex.
in l. 3. ff. de bonis eorum qui an-
tē sent. mortem sibi consciuer.
vbi in §. Papinianus. scribuntur
hæc verba: *Vt autem Diuus Pius re-
scripsit, ita demum bona eius, qui in
reatu mortem sibi consciuit, fisco vin-
dicanda sunt, si eius criminis reus
fuit, vt si damnaretur, morte vel de-
portatione afficiendus esset.* Et in §.
idem rescripsit. sequenti subdit.
*Ergo ita demum dicendum est, bona
eius, qui manus sibi intulit, fisco vin-
dicari, si eo crimine innexus fuerit,
vt si conuincatur, bonis careret.* Ex
quibus videtur vtrūque requiri.

Nihilominus credo cōtrarium
esse verius, quia vis consistit in
eo, quod se occidens habetur
pro condemnato de illo crimi-
ne: de quo erat accusatus, vt in
sequentibus dicemus, ideò si in
illo crimine veniebat imponen-
da

da pœna confiscationis bonorū,
etiam citra mortem, ea videbi-
tur incurfa, sed quia raro, aut
nunquam sine morte naturali,
aut ciuili ea pœna imponitur,
ideò de morte leges faciunt mē-
tionem.

28 Et ratio fundamentalis, ob
quam iste pœnæ imponuntur, est,
quod se occidens conscientia
criminis, videtur illud crimen
cōfiteri: tex. in l. 3. §. Papinianus.
ff. de bonis eorum qui ante sent.
mortē sibi consciu. ibi, *Non enim
fati celeritatem esse obnoxiam, sed
eonscientia metum in reo, velut con-
fesso teneri placuit.* Et videtur etiā
se ipsum condemnare: d. l. 3. §. sic
autem. ibi, *quasi de se sententiam tu-
lisset*: text. in l. si quis filio 6. §.
eius qui deportatur. ff. de iniur-
sto rupto. ibi, *qui mori magis, quam
damnari maluerunt*. Et quia cum
dolo malo se occidentis factum
sit, quo minus sequatur condem-
natio, haberi debet pro condem-
nato: argumento l. quoniam. ff.
de his qui not. infamia. l. iure ci-
uili. ff. de condit. & demonst. l.
parem. ff. de reg. iur. ita tradunt
Bald. num. 9. in l. fin. C. de iure fi-
sci. lib. 10. Faber nu. 2. in l. 1. C. de
bonis eorum qui ante sent. mort.
sibi consciu. Fulgos. nu. 4. Alex.
& Iason vterque nu. 2. in l. 2. C.
qui testam. fac. poss. Corn. conf.
195. nu. 11. lib. 2. Roland. conf.
20. nu. 11. lib. 3. Igneus in l. 1. §. si
sibi manus. nu. 113. ff. ad Syllani.
Plaza in Epit. delict. cap. 23.
num. 8. Peregrin. de iure fisci. lib.

4. tit. 4. in fine. Decia. lib. 9. tract.
crimi. ca. 3. num. 6. & 8. Simancas
in Catholic. Institut. tit. 18. nu.
31. Franc. Niconitius in repetit.
Rub. de testamentis. nu. 309.

29 Ex quo infertur, quod huius-
modi pœnæ non imponuntur,
pro delicto & facinore se occi-
dēdi, sed pro illo priori delicto,
cuius conscientia se occidit:
tex. in d. l. 3. §. Papinianus. ff. de
bon. eor. qui ante sent. mortem
sibi consciu. ibi, *Non enim fati ce-
leritatem obnoxiam esse.* Ex quo ita
notant Bald. nu. 9. in l. fi. C. de iu-
re fisci. lib. 10. Salyce. nu. 3. verfi-
quæro modo in l. 1. C. de bonis
eor. qui mort. sibi consciu. Cyn.
nu. 4. ad fin. Alberic. nu. 2. ad fi. in
l. 2. C. qui testam. facer. poss. Cor-
ne. vbi supra. Roland. d. conf. 20.
num. 13. lib. 3. Peregri. de iure fi-
sci. lib. 4. tit. 4. nu. 8. Decian. lib. 9.
c. 3. nu. 6. & 15. & c. 4. nu. 3.

Propter hanc rationem deci-
dendi, & illationem ex ea dedu-
ctam, oriuntur aliquot dubia.

30 Primum dubium est, quomo-
do in hoc casu, ex ista ficta con-
fessione, post mortem publican-
tur bona, & irritatur testamen-
tum, cum regula sit quod con-
fessio ficta non egreditur perso-
nam consentientis, neque transit
contra hæredes: l. eius qui dela-
torem. ff. de iure fisci. & ibi no-
tat Bartol. & cæteri Sebastian.
Medicis qui plura citat in tra-
cta. mors omnia soluit par. 2. nu.
70. Farinac. q. 24. nu. 176.

31 Huic dubio respōdetur, quod

procedit in confessione facta inter vivos, non in confessione facta, quæ nascitur ex morte, quia ista non tollitur eadem morte, per dicta iura: ita notant Bald. num. 11. in d.l. fi. C. de iure fisci, lib. 11. idem Bald. nu. 2. Fulgos. numero quarto. qui allegat tex. in l. Titio non mouetur. ff. de vsucapion. Paul. Castrenf. nu. 3. qui adducit rationem quod ista confessio trahit secum executionem. Corn. num. 2. Roman. nu. 3. qui allegat text. in l. Imperatores quæ est 2. ff. de bonis eorum qui ante sent. mortem sibi consciu. vbi in simili est tex. quod tacita confessio, procedens ex corruptione accusatoris, transit contra hæredes: & denique Alexan. nu. 3. in d.l. 2. C. qui testam. facer. poss. Sebastia. Medicis vbi supra nu. 71. vers. quinto fallit. Anto. Gome. tomo. 3. variar. resolut. c. 3. nu. 3. ad fin. & est vrgens ratio quia cū ex tali morte, non solum habeatur pro cōfesso, sed etiam pro condemnato, vti dictum est, patet condemnationem transire ad hæredes: vt post alios ait Farinac. q. 10. nu. 58.

Secundum dubium est, quomodo ista tacita confessio sint sententia operatur istas pœnas, cum expressè confessus in iudicio, non habeatur pro condemnato, sed requiratur sententia: l. si confessus. ff. de custod. reorum & ibidem Bartolus.

32 Rñderur, quod hoc non procedit in tacita confessione resul-

tante ex morte, quæ trahit secum executionem, & habetur pro cōdemnatione. dicta l. tertia. §. sic autem. ff. de bon. eorum qui ante sentent. mort. sibi consciu. ibi, *quasi de se sententiam tulisset.* l. 2. C. vbi causæ fiscales. vbi pro condemnato habetur, cum vterius non queratur de delicto. l. 2. C. qui testam. facer. poss. cum simil. de quibus supra, vbi irritatur testamentum, sicut si condemnatus esset, & ibi notant Fulgos. nu. 4. Castrenf. nu. 3. Corne. nu. 13. Alexand. & Ias. vterq; num. 2. & inferius iterum expendum est.

33 Tertium dubium est, qui fieri potest, vt puniatur iste se occidēs pro priori illo delicto, cuius conscientia se occidit, & non pro crimine se occidendi, siquidem, omne delictum morte extinguitur, neque post eam potest de eo queri: l. defuncto. ff. de publi. iudic. l. 1. cum sequen. C. si reus vel accusat. mort. fuer. tradunt Doctores passim Dueñas reg. 13. Farinac. q. 10. à nu. 36. Sebastia. Medicis in tracta. mors omnia soluit. par. 2. num. 86. etiam si moriatur reus, postea quā fuit accusatus, quia vt dictum est, testamentum eius non irritatur. l. si quis post accusationem. ff. de testam. neque bona eius publicantur. l. defunctis. C. si reus vel accusat. mort. fuer. l. in fraudem. §. bona eorum. ff. de iure fisci.

34 Responderur, quod hoc operatur occisio sui ipsius, quia inducit

ducit confessionem, & condemnationem, idēd transit contra hæredes, ita Bald. nu. 11. in l. fin. C. de iure fisci. lib. 10. Cyn. num. 3. Fulgos. nu. 4. Paul. Castr. num. 3. Alberic. num. 2. Corn. nu. 18. Ias. num. 2. in l. 2. C. qui testam. facer. poss. Corn. conf. 195. num. 8. lib. 2. Paris. conf. 155. num. 7. lib. 4.

Et comprobatur ex eo, quod in reo confessio crimen non extinguit morte, sed transit pœna ad hæredes. Bald. nu. 9. in l. vnica. C. ex delicto defuncto. Farinac. qui plures citat quæst. 10. num. 56.

Quartum dubium est, an hodie dictæ pœnæ cessent, stante dispositione text. in Auth. bona damnatorum. C. de bon. proscrip. per quam tollitur confiscatio, & duo casus considerandi sunt, prout duas pœnas supra enumerauimus.

Primus casus est, cum queritur, an sublata & correcta sit pœna inhabilitatis testandi, & in hoc Cyn. & Alberic. vterque in final. verbis in l. 2. C. qui testam. facer. poss. videntur velle, quod hæc pœna sit correcta.

36 Sed cōtrarium, quod imò hæc pœna nō sit correcta, sed adhuc se occidens conscientia criminis sit intestabilis, quia publicatio bonorum nō erat causa, quæ olim irritabat testamentum, sed quia per condemnationem efficiebatur reus feruus pœnæ, & sic intestabilis, idēd correcta publicatione bonorum, non debet vi-

deri correctæ intestabilitate, quæ aliundē pendet: tenent Gl. in l. eius qui apud hostes. §. 1. ff. de testam. Fulgos. nu. 3. Paul. Castrenf. num. 8. Corn. num. 5. & 10. Alex. num. 10. Ias. nu. 11. in d.l. 2. C. qui testam. fac. poss. Goffred. nu. 36. in l. si quis filio. §. eius qui depor. tatur. ff. de iniusto rupto. Ign. in l. 1. §. si sibi manus. nu. 82. ff. ad Syllani. Guiliel. Benedict. in ca. Raynuntius. verbo mortuo itaque testatore. el. 1. nu. 48. Tiber. Decia. lib. 9. tract. crimin. cap. 4. num. 4.

37 Secundus casus est, cum queritur, an sublata sit pœna publicatōis bonorum, & in hoc casu, sublata non esse, sed adhuc nō obstante Auth. bona damnatorum, bona se occidentium conscientia criminis, per quod veniebat imponenda pœna mortis, & per consequens de iure antiquo publicatio bonorum, esse confiscanda, tametsi iam hodie, pro illo delicto lata sententia, non confiscarentur, propter dispositionem d. Auth. bona damnatorum, tenuit Iacob. de Rauenna in d.l. 2. eo argumēto ductus, quia d. Auth. bona damnatorum. solum voluit tollere confiscationem, quando ea veniebat imponenda pro vnico delicto, nō autem in hoc casu, in quo ultra delictum prius, adest secūdum hoc se occidendi, quod illud aggrauat: argumento l. nemo. C. de episcopi audiē. & l. relegati. ff. de pœnis. & pro hac sententia

Iacobi de Rauenna. Ign. in d. §. si sibi manus num. 111. ponderat tex. in l. defunctis. C. si reus vel accusat. mort. fuer. ibi, *Pendente a confessione, praterquam si mortē sibi consciuerit, bona successoribus non denegari.* Vbi videtur ponderari conscita mors, velut causa huius publicationis, & eodem modo posset ponderari text. in l. si quis filio. §. eius qui deportatur. ff. de iniusto rupto. ibi, *Proinde si ante decesserit, utique testamentum eius valebit, nisi mortem sibi consciuerit:* text. in l. 2. C. de bonis eorum qui mort. sibi consci. ibi, *Eorum qui in reatu diem suum defuncti sunt, si non perduellionis causam suslauerunt, nec ob metum criminis mortem sibi consciuerūt, bona ad successores transmittuntur.*

Sed nihilominus contrarium, imò hanc penam correctam esse, tenent Glos. in d. l. eius qui apud hostes. §. 1. ff. de testam. gl. vni. in f. Bartol. nume. 2. Platea nume. 4. in l. si. C. de iure fisci. li. 10. Ioan. Faber nu. 4. Salyce. nu. 3. in l. 1. C. de bonis eorum qui mort. sibi consci. Goffred. in d. §. eius qui deportatur. nu. 36. Petr. de Bellapert. & Cyn. num. 4. Bald. nu. 5. Alberic. num. 2. Roman. nu. 4. Corn. nu. 20. Alex. num. 10. Ias. num. 111. in l. 2. C. qui testam. fac. poss. Igneus in d. §. si sibi manus. num. 115. Decian. d. lib. 1. tract. crimin. capit. 4. num. 3. Gratian. reg. 55. num. 1.

Quorum fundamentum est, quod intentio legum est, ita de-

num inducere confiscationē bonorum, in eo qui metu criminis se occidit, si induceretur, quando peruentum fuisset ad sententiam. l. 3. §. idem rescripsit. ff. de bon. eor. qui ante sent. mortem sibi consci. sed in hoc casu, non posset per veram sententiam condemnari ad confiscationem bonorum, stante decis. d. Authentice bona dānatorum. ergo neque per fictam condemnationē, resultantem ex eo, quod se occidit: ne plus operetur fictio in casu ficto, quàm veritas in casu vero. l. qui ad certum. ff. locat.

Non obstat fundamentum Iacobi de Rauenna, quia respondent oēs predicti, quod ad hanc bonorum publicationem, nõ habetur consideratio delicti se occidendi, sed alterius tantum delicti, de quo accusatus erat, vt in d. l. 3. §. idem rescripsit. & supra dictum est: idēo qualitas illa impertinēs ad rem, de qua agimus, non attenditur: iuxta Gl. & DD. in cap. à collatione. de appellatio. lib. 6.

Nõ obstat illa iura supra ponderata pro Iacobo de Rauenna, quia considerāt conscitam mortem, non tanquam causam confiscationis, sed tanquam inducentem confessionem, & condemnationē de priori delicto, quod tempore eorum iurium inducebat confiscationē, sed hodie nõ datur confiscatio, ergo neq; accedente ficta confessione, & condemnatione ex occisione sui ipsi-

Opi-

38 Opinione verò Iacobi de Rauenna approbati per legem Partitæ 24. tit. 1. part. 7. dicit ibidem Gregor. gl. 7. & eo tacito Petrus Plaza in Epito. delict. cap. 23. nu. 9. ponderantq; eam ibi, *Estonce de uen tomar todo lo suyo para el Rey.* Quę etiã post Authen. bona dānatorum, dicit bona se occidentis confiscanda, adduntq; quod l. 5. tit. 31. part. 7. vbi recitatur dispositio dictæ Authen. bona dānatorum. subdit hæc verba, *Fueras ande alque fuese juzgado por traydor, o en otros casos señalados, que son escritos en las leyes deste nuestro libro, en que señaladamente los deuen tomar:* & signanter dicitur in d. l. 24. tit. 1. part. 7. Adiungunt etiam, quod l. 9. tit. 13. & l. fin. tit. fin. lib. 8. ordin. hodie l. 8. tit. 23. libro 8. Recopilat. expressè disponunt, bona se occidentium esse confiscanda, & licet ab aliquibus intelligantur in se occidente metu, & conscientia criminis, tamē saltem in hoc se occidente conscientia criminis, debent operari, vt bona confiscentur secundum iura antiqua, etiam si illud crimen sit tale, quod ex eo hodie non veniat imponenda publicatio bonorum.

39 Ipse nihilominus contrarium credo verius, imò septimpartito iure non esse recessum à dispositione iuris ciuili, & resolutionis communis, à quibus, nisi expressè dicant, nunquam illæ leges recedunt: vt notant idē Gregor. Lopez gl. 3. in l. 9. tit. 13. par.

6. Burgos. de Paz. in l. 1. Tauri. §. num. 571. Couarru. 2. par. desponsal. cap. 7. §. 7. num. 4. & alij passim.

Neque obstant verba d. l. 24. tit. 1. part. 7. supra ponderata, quæ subsequuntur post illa: *Si el yerro era tal, que si le fuese probado, deue morir por ende, e perder sus bienes:* Disponit ergo expressè, non esse cōfiscāda bona se occidentis, nisi crimen, cuius metu se occidit, sit tale, quod præferat publicationem bonorum: cuiusmodi iam ex dispositione d. Authen. bona dānatorum. & l. 5. tit. 31. part. 7. non est quodlibet delictum morte dignum, idēo volens ex ea lege inducere publicationem bonorum se occidentis, necesse habebit probare, ex illo delicto, cuius metu se occidit, bona publicari, & reincideri in idem, quod vult dicta communis resolutio, esse correctā iurā antiqua iura inducentia publicationem bonorum, etiam in se occidente, quod verius loquendo diceremus, in se occidente manere eandem dispositionem, quę tantum habet, tum demum bona eius publicari, si se occidit metu criminis inducentis publicationem bonorum; idēo iure antiquo, secundum quod omnia crimina morte digna inducebant publicationem bonorum, confiscabantur: iure nouo, secundum quod iam illam non inducunt, cessat confiscatio.

40 Non obstat l. 5. tit. 31. parti. 7.

O qua

quæ recitata dispositione d. Authen. bona damnatorum. subijcit exceptionem, præterquam in casibus, in illis legibus expressis, quia respexit cõmunem opinionem, quæ habet, Auth. bona damnatorum. solum correxisse iura antiqua inducentia confiscationem bonorum in consequentiam pœnæ mortis, vel deportationis non quãdo specialiter, & expressè ab aliqua lege imponeretur: vt uoluit Barto. post num. 3. in l. 1. ff. de bon. damnar. & post alios dicunt communem Farinac. q. 25. num. 8. Molina lib. 2. de Hisp. primogen. c. 10. num. 69. qui dum dicit ita quotidie practitari, obstat alijs relatis per Farinac. ubi sup. num. 10. dicentibus contrarium de cõsuetudine obseruari: hæc autem dispositio incidit in idem, quia cum d. l. 24. tit. 1. par. 7. non imponat se occidentibus pœnam publicationis bonorum, nisi se occidant metu criminis illam præferentis, necessario perueniendum est ad ostendendum illud delictum, si sententia ferretur, fuisse publicatione bonorum puniendum.

Ad l. 9. tit. 13. l. fin. tit. fin. lib. 8. ordin. hodie l. 8. tit. 23. li. 8. Recopil. (de quarum intellectu in c. seq. latius agemus) respondeo, quod aut generaliter loquuntur in se occidente, etiam non conscientia criminis, aut si restringuntur ad dispositionem iuris communis, vt non afficiant nisi se occidentes conscientia criminis,

vti quidam ex nostratibus uolunt debent intelligi secundum declarationes eiusdem iuris communis, quia lex noua vel statutum disponens idem quod ius commune, recipit omnes declarationes inris communis. l. 1. §. lex Falcidia. & ibi Bartol. & alij. ff. ad legem Falcid. l. 2. C. de noxalibus. Aymon. Crauetta consil. 923. nu. 8. Menochius consilio 100. num. 123. & alij passim.

Istã pœnam publicationis bonorum ita declaratam, ampliat Igneus in l. 1. §. si sibi manus. nu. 134 & 136. ff. ad Syllaniam. in se occidentibus metu criminis, cui per nouas leges, statuta, siue consuetudinem imponeretur publicatio bonorum. Quod utique uerum censeo, cum possit noua constitutione, statuto, vel consuetudine bonorum confiscatio delictis imponi: vt plenè per adductos à Farinacio quæst. 10. nume. 10. & 18 Thesaurio decis. 198. pedem. & cum lex. semper loquatur, l. Arrianus. C. de hæret. post eam legem latam, verificabuntur uerba l. 3. §. idem respondit. ff. de bonis eorum qui ante sententiã mortem sibi conscuerunt.

Quod autem Igneus inuoluit ex Baldo, Angelo, Salyc. & Alexan. num. 8. in dicta l. 2. C. qui testamen. facer. poss. dicentibus, statuta esse leges priuatorum iudiciorum, ideò imposita morte à statuto non venire publicationem bonorum, etiam attento iure digestorum, ideò etiam ultra

tertium gradum collateralium, ad quos restringitur dispositio Authen. bona damnatorum. succedere agnatos: non attinet ad materiam nostram, ideò non imoramur.

Interim admonentes, agere censura, quod subdit Igneus dicto num. 36. hanc publicationem bonorum non habere locum in se occidente, quando se occidit cõscientia delicti, propter quod lege, statuto, vel consuetudine nõ imponitur cõfiscatio, tametsi iudices soleant illam imponere, quia iudices nõ possunt imponere confiscationem bonorum, ubi à lege non imponitur: l. vnica. & ibi Angel. C. sine iussu principis. Clarus §. si. q. 78. num. 5. Farinac. q. 10. nu. 19.

45 Declaratur nunc ista limitatio regulæ firmatæ initio istius capituli, vt prædictæ pœnæ prohibitionis testandi, & publicationis bonorum procedant, & habeant locum, prout loquitur prædicta limitatio in eo, qui conscientia criminis, propter quod illæ ueniebant imponendæ, se occidit, & de hoc constet, quia in dubio non præsumitur quis se occidisse conscientia criminis; sed à fisco hoc erit probandum. gl. fin. in l. 3. §. si. ff. de bonis eorum qui ante sentent. mortem sibi consciu. glo. uerbo probationibus. & omnes Scribentes communiter in l. 2. C. qui testamen. facer. poss. Bal. num. 3. in l. si quis filio. §. eius qui deportatur. ff. de

iniust. rupto. Igneus in dicta. l. 1. §. si sibi manus. nume. 28. ff. ad Syllaniam. Benedictus in cap. Raynuntius. uerbo mortuo itaque testatore. el. 1. nu. 86. Dec. conf. 438. nu. 2. Rolan. conf. 20. nu. 2. lib. 3. Plaza in Epito. delict. c. 23. nu. 9. Peregrin. lib. 4. de iure fisci tit. 4. nu. 2. & rursus in fi. Tiberi. Decia. lib. 9. trac. crimin. c. 3. nu. 11. Mantica de coniect. vltim. volunt. lib. 12. tit. 17. nu. 21.

46 Limitatur autem ista declaratio, vt si deprehensus in crimine: vel de eo accusatus se occiderit, præsumatur cõscientia criminis se occidisse, & incidat in prædictas pœnas, si uerò non erat accusatus, nec in crimine deprehensus, procedat ista declaratio tex. in l. 3. ff. de bon. eor. qui ante sentent. mort. sibi consci. ibi, qui rei postulati, vel qui in scelere deprehensi & §. Papinianus eiusdem legis ibi, qui rei criminis non postulati manus sibi intulerint, bona eorum fisco non vindicantur. l. 1. C. eodem tit. ibi, qui conscientia delati, admissi; criminis. l. parricidij 8. ff. ad leg. Pompei. de parricid. ibi, parricidij postulatus. & ita notant Glof. uerbo metu. in dicta l. 3. & uerbo postulati in d. §. Papinianus. & ibi etiã Barto. idem Bartol. & Platea in l. fin. C. de iure fisci lib. 10. Faber & Salyc. in d. l. 1. C. de bonis eorum qui mortem sibi consciu. Bal. num. 1. Fulgos. num. 2. Alber. nu. 1. Roman. num. 2. Salycet. num. 3. Cori. nu. 6. & 11. Alex. nu. 6. Ias. nu. 4. in dicta l. 2. C. qui test. face,

poss. Goffred. num. 33. in l. si quis filio. §. eius qui deportatur. ff. de iniusto rupto. Decian. lib. 9. tracta. criminal. cap. 3. num. 6. & 7.

- 47 Neque vlla differentia constituenda est, inter se occidentes conscientia criminis, & se occidentes metu pœnæ, aut etiam metu criminis, quia iura, & Doctores promiscuè loquuntur, & pro eodem accipiunt: quidquid inspidè disputent Igneus in l. 1. §. si sibi manus. nu. 27. ff. ad Syllan. Decian. d. lib. 9. c. 2. nu. 6. & 7.
- 48 Isti verò casus sunt separati, quod sit accusatus, vel quod sit in scelere deprehensus, & sufficit alterù adimpleri: vti notant Alexan. num. 6. in dicta l. 2. C. qui testam. fac. poss. Decian. d. lib. 9. cap. 3. num. 7. & ita loquuntur leges, & Doctores.

49 Subdit Alexan. dicto loco, quod deprehensus intelligitur, quando in flagranti crimine cõpertus est: argumento tex. in l. palam. §. qui adulterio. ff. de ritu nupti. quam ad hoc allegat glo. verbo deprehensi. in l. 3. §. Papinianus. ff. de bonis eorum qui ante sentent. mortem sibi conscii.

50 Dicitur etiam deprehensus, qui insequutus à familia se occidit. Igneus in dicta l. 1. §. si sibi manus. numero 38. ff. ad Syllani. Decianus dicto lib. 9. cap. 2. nu. 8. qui allegant Paul. Castrenf. in d. l. 2. C. qui testam. facere poss. apud quem non reperi.

51 Quod verò dicitur accusatus, intellige idè, si fuerit inquisitus

vel delatus: dicta l. parricidij. ff. ad leg. Pompei. de parricid. ibi postulatus. dicta l. 1. C. de bonis eorum qui mortem sibi conscii. ibi delati. & est de mente omnium; Paris. conf. 155. num. 1. lib. 4.

52 Et procedit ista resolutio, nõ solum in inquisito, vel accusato se occidente intus carceres, sed etiam si extra, & existens in sua libertate se occideret: ita sentiunt Bald. nu. 33. in fi. Paul. nu. 10. Fulgos. & Salyc. nu. 17. Iaf. nu. 7. in l. 1. C. de seruis fugitiu. cum adductis supra c. 10. nu. 15. quatenus aiunt, non excusari bannitù se occidentem prætextu statuti, qd̄ permetteret occidere bannitos: quia cū bannitù delatum esse, necesse sit, & non puniatur se occidens, nisi de aliquo crimine sit delatus, Doctores, qui dicunt, hunc bannitum se occidentem non excusari, necessario intelligunt, à pœnis quæ imponuntur pro delicto, de quo delatus erat, de quo habetur p̄ cõfesso: idè est de mente omnium in l. 2. C. qui testam. facer. poss. & leges in materia loquentes ita sentiunt.

53 Ampliavit hoc Claudius ad eum, qui non quidem se occidit, sed mortis liberum arbitriù postulauit, aduersus Asiaticum, sed hoc dolo Vitellij factum est, refert Dio libro 60. nam conspirationis, aduersus Claudiu delatus Valerius Asiaticus, cum nemo testium, qui aduersus eum producebantur, de facie illum cognosceret, & miles qui se cõ-

filijs

filijs Asiatici interuenisse, pro testimonio dicebat, caluastru quendam, forte fortuna astantem, loco Asiatici designasset: ac proinde accusatio in risum esset versa, & Imperator de absoluteione meditarietur, Vitellius dixit, oratù se ab Asiatico, vt mori sibi liceret, qua morte, ipsemet optauisset, & Claudius existimans conscientia victum, sese calculo suo damnauisse, hominem interfecit. Aliter tamen hanc Asiatici mortem narrat Tacitus lib. 11. annali. neque apud Christianos potest habere locum hæc ampliatio.

Cæterum, non sufficere quod iste se occidēs fuerit accusatus, sed requiri etiam litis contestationem, tenent Gl. mag. circa medium. & Angel. ante num. 1. in d. l. 2. C. qui testam. fac. poss. Azo num. 2. in Summa. C. de bonis eorum qui mortē sibi conscii. Goffred. in d. l. si quis filio. §. eius qui deportatur. num. 33. ff. de iniusto rupto. & approbat expressè tex. in l. 24. titulo 1. parti. 7. ibi, *E seyendo ya el pleyto començado por demanda e por respuesta*: vbi notant Gregor. Lopez. glo. 4. & plaza in Epito. delictor. capi. 23. num. 9. & ita in Hispania erit obseruandum.

Sed de iure communi verius est, quod non requiratur litis cõtestatio, sed sufficiat, quod sit accusatus, vel delatus: vt est text. in d. l. 3. ff. de bonis eorum qui mortem sibi conscii. & omnia

iura ita loquuntur, notat Paul. Castren. num. 7. dicens, quod dicitur deprehensus ex quo crimē venit ad lucem, argum. l. 2. cum ibi notat. C. de custod. reorum. l. 1. C. vbi senatores vel clariss. & Alexan. num. 6. in d. l. 2. C. qui testam. fac. poss. Igneus in d. §. si sibi manus. nu. 40. Decia. d. lib. 9. c. 3. nu. 7.

Amplius videt̄ requirere Bal. nu. 3. in dicta l. si quis filio. §. eius qui deportatur. ff. de iniusto rupto. quod crimen eius iam esset in iudicio decisum, & cessaret spes defensionis. Et mouetur per text. ibi qui, in postulato, accusato & detento videtur distinguere, an conscientia criminis, an tædio vitæ se occidat. Sed reuera ille tex. non adhibet in carcera-to eam distinctionem, vt probè intuentibus apparebit, & si adhæberet, procederet iuxta limitationem sequentem, vt videtur vel le Corn. num. 8. in l. 2. C. qui testam. face. poss. pro Bal. etiam pōderari posset l. fin. C. de iure fisci. lib. 10. prout pōderat Igneus in dicto §. si sibi manus. num. 67. verfic. tertia est. sed nihil vrget.

Ideo verius est, sufficere sola accusationem: vt est tex. Clarus in d. l. 3. in princip. & in §. Papinianus. ff. de bonis eorum qui mortem sibi conscii. cum alijs supra ponderatis, notant Imola in d. §. eius q. deportatur. Corn. num. 7. in fin. in d. l. 2. C. qui testam. facer. poss. & est de mente omnium.

Habet ista limitatio duas partes. Prior est, quod accusatus, vel inquisitus, vel in crimine deprehensus se occidens, præsumitur metu, & conscientia criminis se occidisse, ideò punitur dictis penis. Altera, quod se occidens non accusatus, neque in crimine deprehensus non præsumitur se occidisse metu, & conscientia criminis, ideò non erit dictis penis afficiendus.

54 Sublimitatur nunc prior pars dictæ limitationis, ut non procedat, quando alia coniectura sumi potest, ut si accusatus, vel in scelere deprehensus graui aliquo dolore premeretur, quia tunc, magis esset præsumendum ex causa eius doloris, quam conscientia criminis se occidisse: *tex. in l. 3. §. si quis autem a dio. ff. de bonis eor. qui ante sent. mort. sibi conscuer. cuius verba sunt. Si quis autem a dio vite, vel impatientia doloris alicuius, vel alio modo finierit vitam, successorem habere, Diuus Antonius rescripsit. videri autem, & patrem, qui sibi manus intulisset, quod diceretur, filium suum occidisse, magis dolore filij quissi, sibi mortem irrogasse, & ideò bona eius non esse publicanda, Diuus Adrianus rescripsit. Ecce patrem accusatum de morte filij se occidentem, non conscientia criminis, sed dolore filij amissi præsumi se occidisse, ita notant Goffred. nu. 35. in d. §. eius qui deportatur. Alberi. nu. 2. Fulgos. nu. 3. Paul. Cast. num. 7. Alex. nu. 6. Corn. nu. 8. in l. 2. C. qui test.*

facere. poss. Igneus in d. §. si sibi manus. nu. 29. Franc. Marc. decis. 879. num. 9. par. 1. Grego. Lopez. glo. 2. in l. 24. tit. 1. par. 7. Plaza in Epitome delictor. c. 23 nu. 10. Didac Perez. in l. 19. tit. fi. lib. 8. ordin. Decian. lib. 9. tract. crimi. c. 3. num. 13.

55 Sublimitatur secundò dicta limitatio, si hæres contrarium probare vellet, quia non obstante dicta præsumptione, admittendus esset: *tex. in l. 2. C. qui testam. fac. poss. ibi, Eiusq; innocentia liquidis probationibus commèdari potest à te. Tex. in l. fi. §. ff. de bonis eorum qui ante sent. mortem sibi conscuer. cuius verba sunt. De illo videamus, si quis conscita sibi morte, nulla iusta causa procedente, in reatu decesserit, an si parati sint hæres, causam suscipere, & innocentem defunctum ostendere, audiendi sint, nec prius bona in fiscum cogenda sint, quam si de crimine fuerit probatum, an verò omnimodo publicanda sint? sed Diuus Pius Modesto Taurino rescripsit, si parati sint hæres defensionem suscipere, non esse bona publicanda, nisi de crimine fuerit probatum. Ita notant eò muniter Scribètes in d. l. 2. C. qui testam. fac. poss. Rol. conf. 202 nu. 11. lib. 3. Decia. lib. 9. tract. crimi. cap. 3. nu. 8. & c. 4. num. 1. Plaza c. 23. nu. 10. & 17. Anton. Gomez. tomo 3. varia. c. 3. nu. 3.*

Et sufficiet hoc casu hæredibus unum de tribus probare, ut signanter præ alijs declarât Corn. num. 7. in l. 2. C. qui testamen. fac. poss. Peregr. de iure fisci. li. 4. tit.

4. num.

4. num. 3. et r. nam duplicatus est ille numerus.

56 Vel quod defunctus non se occidit metu criminis, quod poterunt indirectè probare, ostendèdo illam habuisse alium dolorem, vel causam, ob quam se occidit, iuxta sublimitationem precedentem, ita in terminis Bartol. num. 2. in l. fin. §. de illo. ff. de bonis eorum qui ante sent. mortem sibi conscuer. Bald. num. vlti. in l. fin. C. de iure fisci. lib. 10. Alex. num. 4. Corn. nu. 7. in d. l. 2. C. qui testam. fac. poss. Igneus nu. 41. in d. §. si sibi manus Benedic. in d. verbo mortuo itaque testatore. et 1. nu. 86. Grego. Lopez. gl. 2. in d. l. 23. titulo 1. part. 7. Peregrin. vbi suprâ.

57 Vel quod delictum illud prius de quo erat accusatus, non commisit: Bartol. num. 2 in d. §. de illo. Bald. num. 1. Angel. ante num. 1. Alberic. nu. 2. Paul. Cast. nu. 1. & 4. Corn. num. 7. in d. l. 2. C. qui testam. fac. poss. Peregr. vbi suprâ.

58 Vel quod esto quod commississet, erat tale quod non posset puniri, ut quia occidit aliquem ad sui defensionem, vel quod offensus erat bannitus, vel quod delictum erat præscriptum, vel quod indulgentia principis erat abolutum, sufficit enim probare id, quod pro innocentia reputatur, nam qui iustam defensionem habet, innocenti par est, nam eius factum defendi potest, quamuis omninò excusari non possit: *argumento tex. in l. lex Iulia. §. fin.*

ff. ad leg. Iuli. repetundarum ibi, vel innocentem, vel quem punire non debuerant. vbi parificantur innocens, & qui licet sit nocens, tamen ex aliqua causa non est puniendus. Ita tradunt Bal. num. 1. Paul. Castren. num. 1. & 4. Salyceti num. 4. Corn. num. 7. in d. l. 2. C. qui testam. fac. poss. Peregr. vbi suprâ. Didac. Perez. in l. 19. tit. fi. lib. 8. ordin. Et ex hoc apparet, et ralle Fulgos. num. 2. in d. l. 2. dicit, ridiculum esse velle probare innocentiam deprehensi, quia potest probari, quod habetur loco innocentie.

59 Ex hac autem sublimitatione inferitur, quod aduersus fictam confessionem, & condemnationem ex ea procedentem admittitur probatio in contrarium: ita notant Ange. nu. 1. Paul. de Cast. num. 5. Alex. & Ias. vterque num. 5. Corn. 14. Deci. 17. in l. 2. C. qui testamen. facer. poss. & plures alij, quos citat Farinac. q. 11. num. 6.

60 Hinc deducit Alex. d. num. 5. non benè Doctores appellare istam confessionem fictam, sed debere illam appellare præsumptam, quia si ficta esset, aduersus eam non admitteretur probatio: cum certum sit, quod aduersus fictionem non admittitur: gloss. recepta in l. siue possidetis. C. de probat. Menochi. lib. 1. præsump. 8. num. 11. idem cum Alex. conatur defendere Deci. num. 26. in d. l. 2. ita et sentire videtur Igneus nu. 113. in d. §. si sibi manus.

Sed nihilominus, esse appellādam fictam, & non præsumptam tenent & melius Corneus nu. 15. Iaf. nu. 8. in d. l. 2. & in simili plures quos citat Farinac. quæst. 30. nu. 14. quia præsumpta diceretur quando esset dubium, an reus esset verè confessus, & lex præsumeret confessum, & ita super dubio; sed quando certi sumus, quod non fuit verè confessus, & lex habet eum pro confessio, est fictio, quæ cadit super certo: iuxta adducta per Bartol. nu. 21. & alios in l. si is qui pro emptore. ff. de vsucap. Neque obstat, quod admittatur probatio in contrariū, quia non admittitur directè, si quis vellet probare, quod non fuit confessus, sed indirectè, probando, quod licet habeatur pro confessio, tamen quod in confessione continetur, verum non est, & hoc admittitur contra fictionem: Anton. de Butrio in cap. si de confessis. Corn. d. num. 15. Iaf. d. num. 8. Farinac. quæst. 11. num. 12. ad fin. neque vrget, quod conatur replicare Decius ubi sup.

Sublimitatur tertio prædictæ limitationis pars prior secundū quosdam, ut non sufficiat, quod accusatus de aliquo delicto mortem sibi consciscat, sed requiritur, quod fiscus probeat delictum. At quia hæc sublimitatio tollit limitationem in totum, de ea plenius agendum erit.

61 Et quod requiratur probatio delicti ex parte fisci, post conscientiam sibi mortem ab accusato, sen-

tit Glo. verbo probatum. in l. si. ff. de bonis eorum qui ante sententiam mortem sibi consciscunt. dum ait, innocentiam eiusmodi rei se occidentis esse probatam, eo ipso quod contrarium non probatur, & ita vult, quod à fisco sit probandum delictum: Fulg. num. 2. in d. l. 2. C. qui testam. fac. poss. ubi ait, quod ex accusatione non surgit præsumptio, quod sit nocēs, ut ex hoc debeat transferri probatio innocentie, quamuis se pe remerit. Idem post Nicolaum de Matarellis videtur sentire Bald. nu. 6. in d. l. 2. & defendit Igneus in l. 1. §. si sibi manus. à num. 61. usque ad 78. ff. ad Syllani.

Pro quibus facit primò, text. qui videtur expressus, in l. si. §. ff. de bonis eor. qui mort. sibi consciscunt. in illis verbis. *Sed Diuus Pius Modesto Taurino rescripsit, si parati sint hæredes defensionem suscipere, non esse bona publicanda, nisi de crimine fuerit probatum.* Huic tamen text. respondet Gl. verbo probationibus. in l. 2. C. qui testam. facer. poss. quod ibi non aderat præsumptio in contrarium, & explicando melius Petr. & Cyn. in ead. l. 2. num. 1. dicunt, quod in illo text. non erat reus accusatus, & ita sumus in 2. part. limitationis, quæ habet, præsumptionem esse pro reo, & Angel. ibi ante nu. 1. dicit, quod præsumptiones, de quibus loquitur gl. est accusatio, & Corn. nu. 2. & 11. ait quod istæ solutiones sunt coniungendæ, & idè sequuntur Rom. ante nu. 1. Paulus

Castr.

Castr. num. 1. & 3. Salyc. num. 2. Alex. nu. 4. Iaf. sub num. 4. qui dicit communem. Decius num. 16. qui etiam dicit communem in ead. l. 2. C. qui test. fac. poss. & idè ait Bart. nu. 1. in d. l. si. §. ff.

Cæterum, hanc responsionem merito repudiat Fulg. num. 2. in ead. l. 2. quia ex contextu d. §. fin. apparet, loqui in eo, qui iam delatus erat; ut patet ex principio eiusdem, ibi. *De illo videmus, si quis conscita sibi morte nulla iusta causa precedente, in reatu decesserit.* In reatu enim, clarum est intelligi in carcere. l. vnica. §. fraudis. ff. de portio. quælib. dån. conced. l. si diutino. ff. de pœnis. declarant Budæus in Pandectas ad d. l. si diutino. Alti. lib. 2. parerg. c. 10. Corraf. lib. 2. Miscell. cap. 20. Igneus in d. §. si sibi manus. num. 65. plures alios prætereo sciens.

Ipse probabilius respondeo, illum text. loqui, quando hæredes in contrarium probant rei innocentiam, quia tunc illis probationibus stantibus, nisi delictum per probationes fisci constet, elisis probationibus hæredum, non erit prædictis pœnis locus: ostendit hoc ille text. ibi, *si parati fuerint hæredes causam suscipere, & innocentem defunctum ostendere.*

Secundò adducitur pro prædictis text. in l. si. C. de iure fisci. libro 10. ibi, *nisi post publicam accusationem eos constiterit esse cõuictos.*

Verum faciliè respondebis, quod

licet Glof. & Doctores ibid. tres afferant lecturas, & intellectus, quorum vltimus est, ut loquatur de accusato se occidente, tamen priores sunt veri, & tenendi, neque contextura patitur vllò modo intellectum de se occidente.

Tertio adducitur textus in l. in fraudem 45. §. eius bona. ff. de iure fisci. ibi, *Eius bona qui sibi mortem consciscit, non ante ad fiscum coguntur, quam prius constiterit, cuius criminis gratia manus sibi intulerit.*

Sed responderetur, longè alium esse illius text. sensum, nimirum non esse confiscanda bona se occidentis, nisi se occidat metu talis criminis, ob quod veniat imponenda pœna confiscationis bonorum, iuxta superius dicta.

Quarto argumentatur Igneus in d. §. si sibi manus. nu. 69. quod fugiens effracto carcere, habetur pro confessio de delicto, pro quo detinebatur, & nihilominus queritur de illius innocentia, ut notatur per omnes in l. in eos. ff. de custod. reorum.

Sed in hoc maxima est disceptatio inter Doctores, ut patet ex his quæ plenè adducit Farinac. quæst. 30. nu. 7. 8. & seq. Ideò probè intuenti apparebit, nullū hinc posse sumi efficacè argumentum, præmaximè, quia in terminis nostris iura contrarium dicunt, ut statim ponderabo.

Ad alia quæ Igneus adducit, ubi supra nu. 74. & 76. facilis est responsio, ideò non immoror.

Contrarium, imò fiscum habere

bere probatam intencionem suā, neque teneri aliter probare delictum, quando quis de eo accusatus, se interemit, quinimò hoc casu onus probandi incumbere hæredi: tenent Bartol. nu. 2. in l. si. §. de illo. ff. de bonis eor. qui ante sent. mortem sibi consciu. & communiter omnes in l. 1. C. eod. tit. & in l. 2. C. q. testam. fac. poss. & omnes allegari supra nu. 28. & ita tenendum est.

Primò per text. expressum in d. l. 3. §. Papinianus. ff. de bon. eorum qui mort. sibi consciuer. ibi, *in reo velut confesso.* & §. sic autē. ibi, *quasi de se sententiam tulisset.*

Secundò per text. in l. 2. C. qui testam. fac. poss. vbi onus probandi imponitur hæredi.

Sed intelligendum est, de probatione delicti in specie, nimirū quod reus illud commiserit, nā oportet quod in genere constet de delicto, eo modo, quo generaliter in omni crimine, oportet prius constare delictum fuisse commissum. textus in l. 1. §. item illud. ff. ad S. C. Syllani. ibi, *nisi constet aliquem fuisse occisum, non haberi de familia questionem.* tradunt permulti, quos citat Farinac. quæst. 1. numer. 6. & quæst. 2. num. 1. Adeò, quod tametsi quis
62 confiteretur se occidisse hominem, nisi constaret de corpore mortuo, non posset per suā confessionem condemnari. text. in l. inde Neratius. §. fin. cum l. seq. ff. ad leg. Aquil. l. Diuus Traianus. ff. de milit. testam. & ibi notant

Bart. & Doctores, & alij permulti, quos citant Farinac. d. quæst. 2. num. 7. Anton. Gomez. Tom. 3. vari. cap. 9. nu. 1. l. 15. tit. 13. parti. 3. Eodem enim modo dicendum est in ficta confessione, quæ resultat ex occisione sui, quia non debet operari plus quàm vera confessio, ideoque probari
63 debet delictum in genere, & constare de corpore mortuo: ita in terminis Igneus in d. l. 1. §. si sibi manus. num. 72. ff. ad Syllani. Decia. lib. 9. tract. crimin. cap. 3. num. 8. & cap. 4. nu. 1. Didac. Perez. in l. 19. tit. fin. lib. 8. ordin. Benedictus in d. verbo mortuo itaque testatore. el. 1. num. 162. & seq. Bursat. conf. 225. nu. 154. lib. 3. Bertazol. conf. 380. num. 2. lib. 2. & cum alijs Farinac. d. quæst. 2. nu. 7. versic. amplia hanc quin tam.

64 Sublimitatur quartò, secundū quosdam, prædictæ limitationis prior pars, vt post hæc omnia requiratur, sententiam interponi: ita ex Francisco Accurs. & Oldr. tradit Bald. num. 5. ad fi. in l. 2. C. qui testam. fac. poss. videtur sentire Anton. de Butrio consil. 58. num. 1. & defendunt Igneus in d. l. 1. §. si sibi manus. nu. 77. ff. ad Syllan. Tiber. Decian. lib. 9. tract. crimin. cap. 4. num. 1. Didac. Perez. vbi supra.

Pro quibus adducitur primò text. in d. l. 3. §. Papinianus. ff. de bonis eorum. ibi, *vt si se interfecerint, bona eorum confiscantur.* quia illud verbum *confiscantur*, futuri tem-

temporis est, & ferendæ sententiæ, vt per plures adductos à Tiraquello in l. si vnquā. verbo reuertatur. nu. 39. C. de donat. inter vir. & vxor.

Sed respondetur, quod verbū futuri temporis denotat sententiam latam, quando id colligitur ex eadem lege, vel ex alia, vt plenè per adductos à Tiraquello in eod. verbo reuertatur. nu. 63. & 64. constat autem in hoc casu ex eadem l. 3. ibi, *fisco vindicanda sunt.* & ex alijs legibus, vt in fundamentis cōtrariæ sententiæ ostendam.

Secundò adducitur text. in l. res quæ 22. in princip. l. eius qui delatorem 29. ff. de iure fisci. vbi licet corruptens delatorem habeatur pro conuicto, subdit text. *Neque enim exinde perit causa, ex quo redempta est, vel actio perimitur, vel condemnatio facta videtur, verum oportet constare prius, & de crimine pronuciari.*

Verum facilè respondetur, quod loquitur in corruptente delatore, quod est minus, & non in se occidēte, quod est plus, in quò aliæ leges expressè volunt, haberi pro condemnato.

Tertiò adducitur text. in l. fin. C. de iure fisci. lib. 10. ibi, *nisi post publicam accusationem eos constituerit esse conuictos.* & exponunt Doctores, & condemnatos.

Sed huic text. supra respōsum est, quod non loquitur in se occidente.

Contrarium, imò eiusmodi se

occidentes haberi pro confessis, & condemnatis, adeò, quod nulla alia sententia opus sit: tenent Bartol. num. 3. in l. 3. §. de illo. ff. de bon. eorū qui ante sent. mort. sibi consciu. Salyci. num. 3. in l. 1. C. eod. tit. Bart. num. 2. Bal. num. etiam 2. in l. si. C. de iure fisci. lib. 10. Angel. num. 3. Corn. nu. 2. 9. & 13. Fulgos. nu. 4. Alex. num. 2. & 5. Castrensi. num. 3. Ias. num. 2. in l. 2. C. qui testam. facer. poss. Benedictus in cap. Raynuntius. verbo mortuo itaque testatore. el. 1. nu. 47. & sequ. Gregor. Lopez. glo. 6. in l. 24. tit. 1. part. 7. Plaza in Epito. delict. cap. 23. nu. 11. col. 2. versic. illud etiam adnotationem meretur. Peregrin. lib. 4. de iure fisci. tit. 4. nu. vlti. & ista est communis sententia, & tenenda.

Pro quibus facit primò tex. in d. l. 3. ff. de bonis eor. qui mort. sibi consciue. ibi, *fisco non vindicantur.* & ibi, *fisco vindicanda.* & ibi, *hæreditibus adimenda* & ibi, *fisco vindicanda.* & ibi, *bona in fiscum cogenda.* cui consonat d. l. 24. tit. 1. part. 7. ibi, *deuen tomar todo lo suyo para el Rey.* quæ omnia, sunt verba executiua, & denotantia executionem actus, ac proinde sunt latæ sententiæ, Tiraq. d. verbo reuertatur. num. 179.

Secundò facit tex. in d. l. 2. C. qui testam. facer. poss. vbi apparet, testamentum se occidentis metu criminis irritari, ex quo infertur, quod habetur pro condemnato, quia aliàs testamētum

non irritaretur: l. si quis post accusationem. ff. de testam. & eodem modo possunt ponderari textus in l. si quis filio. §. eius qui deportatur. ff. de iniusto rupto. l. 1. §. si quis non metu. ff. ad Syllanian. l. parricidij. ff. ad leg. Pompei. de parrici.

Tertio facit text. in l. 2. C. ubi causæ fiscales. ubi dicitur, amplius non quæri de crimine, quasi iam de illo sit condemnatus, sed de bonis tantum, & inde cognitionem non spectare ad iudices criminales, sed ad patrimoniales: notat Peregri. lib. 4. de iure fiscali. c. 4. num. vlt.

65 Sed si hæredes vellent probare innocentiam rei, super eorum probationibus erit ferenda sententia, vt notat Gregor. Lopez. d. glos. 6. & forma erit, non obstantibus oppositis bona esse fisco incorporanda. vt ait Peregrin. d. num. vlt.

Posterior pars dictæ limitatio nis, quæ habet, non teneri prædictis pœnis illum, qui se occidit, non accusatus, neque deprehensus, quia non videtur se occidere metu, & conscientia criminis, 66 sublimitatur. Primò, nisi crimen esset tale, de quo post mortem posset cognosci, vt est crimen hæresis, & læsæ maiestatis, ita omnes in d. l. 2. C. qui testa. facer. poss. ubi benè aduertunt Fulgos. num. 2. Pau. Cast. nu. 4. Corn. nu. 9. non esse necessarium in hoc casu, quod se interimat, quia quomodocumque decedat, poterit

post mortem condemnari: Ign. in d. §. si sibi manus. num. 23. & 64. concordat l. 24. tit. 1. part. 7.

67 Sublimitatur secundò, vt non procedat, si fiscus probaret, quod metu, & conscientia criminis se occidisset, quia tunc, licet non esset accusatus, neque deprehensus, tamen hoc probato, erit locus prædictis pœnis: cum debeat tantum valere veritas probata, quantum præsumptio: ita Bal. nu. 2. Goffred. nu. 33. & 34. in d. l. si quis filio. §. eius qui deportatur. ff. de iniusto rupt. Salyc. nu. 2. in l. 1. C. de bonis eor. qui mort. sibi consciu. Platea in l. fi. C. de iure fiscali. li. 10. Cynus nu. 2. Alber. nu. 1. Paul. Cast. nu. 1. 4. & 7. Alex. num. 4. & 6. Iason num. 4. Corn. num. 6. & 11. Deci. num. 16. in dicta l. 2. C. qui testam. fac. poss. Peregrin. d. lib. 4. tit. 4. num. fin. Grego. Lopez. glos. 2. in l. 24. tit. 1. par. 7. Plaza d. c. 23. num. 9. Igne. in d. §. si sibi manus. nu. 25. & 38.

68 Eritq; probatio, veluti si dixisset amicis, tale crimen commisi, certè me interficiam, vti exemplificat Baldus, Goffred. & Paul. Castrenf. ubi suprà: & Corn. d. num. 6. & num. 11. vult, quod fiscus teneatur duo probare, delictum ipsum, & quod eius conscientia manus sibi intulit, cum alij sentiant, quod tantum teneatur probare hoc vltimum, quod & verum est.

Pro colofone istius primæ limitationis, videndum est, an cadauera se interimant possint à iu-

à iudice puniri, & in hoc quatuor casus distingo.

69 Primus casus est, cum quæritur, an cadauera sua morte naturali decedentium in carcere, cum accusati essent, possint suspendi. Et dicendum est, non posse: l. 3. l. defuncto. ff. de public. iudic. l. crimen. ff. de pœnis. l. fin. C. si reus vel accusat. mort. fuer. plenè Farinac. q. 10. numero 77. Martin. Delrius lib. 5. Disquisit. magic. sect. 19.

70 Limitatur in conuictis, vel eodem demnatis de atrocissimis & grauissimis delictis, tunc enim posset iudex eos publicè suspendere ad exemplum aliorum. Anton. Gomez. tomo 3. varia. c. 1. nu. 79. Farinac. ubi supra nu. 78.

71 Secundus casus est in eis, qui tædio vitæ, vel alia ex causa, & non conscientia criminis, se occidunt: & horum cadauera nullo modo suspenduntur, neque aliter puniuntur; prout testantur, Iulius Clarus §. fin. quæst. 51. nu. 15. ad fin. Farinac. d. quæst. 10. nu. 80. quidquid in aduertenter videatur dixisse Igneus numero 21. in dicto §. si sibi manus. Gomez. tomo 3. capit. 3. numero 13. & in hoc casu dicat Hieron. à Laurent. decis. Auenion. 123. numero septimo. hoc esse positum in arbitrio iudicis, citando Doctores, qui loquuntur in casu sequenti.

72 Tertius est casus, cum quis accusatus de aliquo delicto in carcere se occidit conscientia cri-

minis, & istum non esse suspendendum, quia crimen morte finitur, dixit Cynus num. 3. in l. 2. C. qui testam. facer. poss. & quod assessores contrarium practican-tes malè faciunt, & possunt in syndicatu ab hæredibus iniuriarum accusari; & hoc sequuntur, vt verius de iure: Alberic. nu. 2. Angel. nu. 5. Corn. nu. 18. ibid. Peregrin. lib. 4. tit. 4. nu. 10. Gaspar Valascus in Repeti. l. imperium. num. 20. ff. de iurisd. omn. iudic. & dicit magis veram, & magis communem Farinac. d. quæst. 10. num. 79. & 80.

Contrarium, quod imò sit in iudicis arbitrio, eos suspendere, propter exemplum aliorum, maximè, quando erant accusati de enormi delicto; dixit Bald. nu. 2. quem sequuntur Roman. num. 5. Alex. nu. 9. Fulgos. nu. 5. Ias. nu. 2. Deci. nu. 9. in d. l. 2. Franciscus Marcus decis. 879. num. 3. par. 2. Plaza in Epito. delicto. cap. 23. nu. 13. Boer. decis. 217. num. 19. Benedictus in d. verbo mortuo itaque testatore. nu. 42. Menoch. casu 284. num. 15. & casu 285. Decia. lib. 9. capitulo 4. numero 14. Delrius ubi suprà. Et ista opinio videtur mihi verior, & Reipublicæ utilior, ac ita practica-rem.

73 Quartus casus est, cum quæritur, an cadauer clerici, qui se ipsum interfecit, debeat degradari, & dicendum est, quod non, quia mortuus non potest ordinari, vt notatur in cap. à nobis. de

sentent. excomm. ideò neq; de-
gradari: Franc. Marc. decis. 879.
num. 12. & 18. part. 2.

74 Secundò principaliter, limi-
tant regulam propositam initio
illius capituli, in eo qui se occi-
dit sine causa, hoc est non tædio
vitæ, nò doloris impatientia, nò
pressus ære alieno, vt is punien-
dus sit etiam de iure ciuili. Dec.
num. 4. in l. 2. C. qui testamen. fac.
poss. Menoch. casu 284. à nu. 18.
adiungitq; num. 20. quod etiam
ille dicitur se occidere sine cau-
sa, qui iactatione, vt Empedo-
cles se occideret, quia hanc cau-
sam non approbat, sed irridet
Vlpian. in l. si quis filio. §. eius
qui deportatur. ff. de iniusto ru-
pto. & cum nullam pœnam repe-
riat de iure impositam, subdit
numero 21. arbitrio iudicis esse
puniendum.

Pro his facit primò, text. in l.
3. §. sic autem. ff. de bonis eorum
qui mortem sibi consciu. ibi, &
merito si sine causa sibi manus intulit, puniendus est. Sed is textus
apertè loquitur in eo, qui de ali-
quo crimine accusatus se tenta-
uit occidere, & quærit, an quem-
admodum se occidēs, si causam
aliam nò habet, præsumitur con-
scientia criminis se occidisse, &
punitur: vt dictū fuit in §§. præ-
cedentibus illius legis: ita puniatur, & qui non perfecit, &
subdit, si nullam aliam causam
habuit, propter quam id tentaf-
se dici possit, merito puniendū,
quasi criminis conscientia id se-

cerit, ac proinde videatur, deli-
ctum, de quo erat accusatus, cō-
fiteri: quem sensum agnoscunt
Anton. Gomez. Tomo 3. vari. c. 3.
num. 14. Plaza d. cap. 23. num. 19.
ostendūt manifestè verba illius
text. ibi, *quasi de se sententiam tu-
lisset.* quia profectò de alio deli-
cto sententiam tulisse videri de-
bet. Adde, quod in se occiden-
te semper potest dici, tædio vi-
tæ se occidisse, nam & in dubio
ita præsumitur, vt ait idem Me-
noch. casu 284. num. 17. & idem
Decius consilio 438. num. 2. Ca-
stracan. de societ. officiorum. ca.
22. numero 15. vnde sequitur, nò
sensisse I. C. sine causa se occidē-
tem, vbi accusatus de alio deli-
cto non fuit, esse puniendum.

Secundò, pro prædictis facit,
quod ista videtur fuisse Roma-
norum opinio, sine causa non
oportere se occidere, vt patet
ex Cicerone 1. Tufculan. Seneca
Epist. 70. Platone lib. 9. de legib.
Plinio, & alijs, de quibus supra
cap. 3. Respondetur tamen, vtiq;
ita faciendum esse, Romanos iudicasse,
non tamen illos, qui sine
causa se occidissent, puniendos
voluisse: vt patet ex text. in l. in
lege Cornelia. 7. ff. ad leg. Corn.
de sicar. l. factum. C. de accusat.
l. peculiū. §. si ipse. ff. de peculio.

Contrarium, imò illum qui si-
ne causa se occidit, de iure com-
muni non puniri: sensit Igneus
in l. 1. §. si sibi manus. numero 20.
ff. ad Syllan. & ita tenendum est.

Primò, per text. in l. si quis fi-
lio.

S V M M A R I A
Ex Capite sequenti.

lio. §. eius qui deportatur. ff. de
iniusto rupto. vbi Vlpian. parifi-
cat se occidentes tædio vitæ, fu-
rore, vel alia simili causa, & se oc-
cidentes iactatione sui, quod est
sine causa, secūdm opinionem
contrarium tenentium, & pari-
ter docet, testamenta istorum va-
lere, & bona non publicari, ne-
que satisfacit Menoch. d. nu. 20.
dicens, quod nò publicabuntur
omnia bona, sed pars eorū, quia
sufficit nobis dicere, eam penam
nulla lege esse impositam: argu-
mento text. in Auth. detriente,
& semisse. §. consideremus. col-
lat. 3. l. at si quis. §. Diuus. ff. de re-
ligios. & sumptib. funer. Couarr.
1. par. de sponsalib. cap. 4. in ini-
tio. ad fin. Farinac. quæst. 18. nu-
mero 6. & seq.

Secundò, quia nulla videtur
posse constitui efficax differen-
tiæ ratio inter eū, qui ob fugien-
das miseras huius sæculi se oc-
cidit, & eum qui sine causa; pa-
riter enim vterque mollis est, &
vilis, & pariter peccat, vnde
quemadmodum ille de iure ciui-
li non punitur, ita nec iste.

Tertiò, quia nunquam potest
hoc verificari, quia vt dictum est
supra num. 76. semper potest di-
ci, quod se occidit tædio vitæ, &
ita semper præsumitur, quan-
do alia causa non apparet, vti
ipsimet contrarij fatentur, quo
casu concedunt, non puniri se
occidentem: ergo nunquam po-
terit puniri.

- 1 *Agitur de intellectu tex. in l. 8. titulo vigesimotertio. libro 8. Recopil.*
- 2 *Leges posteriores declarantur per leges anteriores.*
- 3 *Statuta recipiunt interpretationem passuam à iure communi.*
- 4 *Lex generaliter loquens generaliter est intelligenda.*
- 5 *Quando lex noua vtitur signo vniuersali super re decisa per leges veteres, non restringitur per easdem.*
- 6 *Vel quando si restringeretur remaneret sine effectu.*
- 7 *Exceptio regulam declarat.*
- 8 *Consensu perficitur peccatum.*
- 9 *Omnis existens in peccato mortali in articulo mortis tenetur confiteri.*
- 10 *Præsens ei qui se occidit, & non prohibens, punitur.*
- 11 *De custode carceris, si carceratus se occidat, quid decernendum.*

C A P. XXIV.

Quid nouo Hispaniarum iure circa se occidentes statutum sit.

Nvre Partitarum eadem
inter se occidentes di-
stinctio admissa est,
quæ de iure commu-
ni, nimirum, an conscientia cri-
minis, an sine delicto se occide-
rint. l. 24. tit. 1. l. 1. & 2. titulo 27.
parti. 7. Et quod circa eos, qui
conscientia criminis se occidūt,
posset videri immutatum, in præ-

cedenti cap. expendimus. nu. 38. & num. 53. per l. 4. Tauri sublata est pœna intestabilitatis, prout etiam diximus c. præced. nu. 25.

1 Nouiori iure Regni videtur, indistinctè bona omnium se occidentium, etiã si non conscientia criminis se occidant, publicari: per text. in l. 9. tit. 13. & l. 19. tit. fi. lib. 8. ordina. hodie l. 8. tit. 23. libro 8. Recopil. cuius verba sunt. *Todo hombre, o muger que se matare asi mismo, pierda todos sus bienes, y sean para nuestra camara, no teniendo herederos descendientes.* Ex quibus, iura ciuilia esse correcta, & bona se occidentium indistinctè esse publicanda: dixerunt Anto. Gomez. Tomo 3. vari. cap. 3. num. 13. Ioannes Gratian. reg. 55. num. 10. Villalobos in Antinomia iuris ciuilis, & Regij. nu. 8. vbi Olanus nu. 14. cum eo transit, solitus semper in alijs cõtrariari, & licet subdubitet, & relinquat cogitandum, huc inclinare videtur Couarru. lib. 2. variar. resolut. cap. 1. propè fin. cum prædictis tenet nouissimè Azeuedo in d. l. 8. tit. 23. lib. 8. Recopil. num. 14. cum seq.

Contrarium tamen, imò istas leges intelligendas esse secundũ distinctionem iuris ciuilis, vt cõscientia criminis se occidentes puniantur testamenti factione, & bonorum amissione, si crimen, de quo reperiebantur accusati, erat tale, quod has pœnas præ se ferret, se autem occidentes cædio vitæ, aut alia ex causa, nul-

la pœna puniantur: contendunt Auendan. in Dictionario. verbo desesperados. Petrus Plaza in Epit. delictor. cap. 23. nu. 9. vers. hodie verò. & num. 10. ad fi. vers. hodie verò. & nu. 11. vers. quibus & illud. & nu. 12. vers. postremò. Gregor. Lopez. glos. 7. in l. 24. tit. 1. part. 7. & glos. vnica in l. 2. tit. 27. parti. 7. Didac. Perez. in l. 9. titulo 13. lib. 8. ordinam.

Pro istis adduci possunt Dec. consil. 438. nu. 4. Curt. iun. consil. 182. num. 3. Corneus consil. 195. num. 11. lib. 2. Paris. consil. 155. nu. 4. lib. 4. quatenus in causa sua cõfuluerunt, statutum imponens pœnam pro homicidio non comprehendere occidentem se ipsum, & quod si illũ comprehenderet, esset intelligendum cum distinctione iuris communis.

2 Quorum fundamentum est, quod leges posteriores declarantur per leges anteriores. l. nõ est nouum. l. nam & posteriores. ff. de legibus. & regulæ legis antiquæ trahuntur ad interpretationem legis nouæ. l. regula. in fi. ff. de iuris & facti ignor. l. 1. §. lex Falcidia. ff. ad leg. Falcid. & inde statuta recipiunt interpretationem passiuam à iure communi. l. si ferui vestri. C. de noxal. c. cum dilectus. de consuetudine. cum his quæ ad hanc rē tradunt Bartol. nu. 60. & reliqui in l. omnes populi. ff. de iustitia & iure. Euerard. loco à ratione legis larga. nu. 39. Camill. Gallinus de verb. signific. lib. 6. cap. 21. à num. 7. & lex

lex noua generaliter loquens, recipit distinctionem per legem antiquam, quæ distinguebat: Glos. & Doctor. vbi Ias. numero 4. in l. sciendum. ff. qui satisd. cogantur.

Sed prior sententia, imò quod dictæ leges Regni generaliter sint intelligendæ, & ita cuiuscunque, & qualitercunque se occidentis bona, nisi descendentes habeat, esse publicanda, multis rationibus potest comprobari.

4 Primò, quia lex generaliter loquens generaliter est intelligenda. l. de pretio. ff. de publiciana in rem act. l. 1. §. quod ius generaliter. ff. de legat. præstan. cum his quæ plenè adducit Camill. Gallin. de verborum significat. libro decimo. capit. secundo. numero secundo. & sequ. at hæ leges generaliter loquuntur, ibi, *Todo hombre, o muger que se matare.* nam illud signum vniuersale *todo*, neminem excludit. l. Iulianus. ff. de legat. tertio. capit. solitæ. de maiorit. & obed. Tiraq. in l. si vnquam. verbo totum. C. de reuocat. donatio. ergo generaliter obtinent in quocunq; se occidente. Adde quod videntur ista verba posita ex intentione, ad determinationem istius quæstionis, quia de iure communi, & septimpartito, non omnis homo se occidens puniebatur bonorum confiscatione, sed tantum ille, qui conscientia talis cri-

minis se occidebat, quod præferret bonorum publicatione: superuenit dicta lex, quæ voluit, omnem se occidentem puniri, idè nisi eam simpliciter intelligamus, non poterunt verificari illa verba: *todo hombre, o muger.*

5 Secundò, quia quando lex noua vtitur signo vniuersali, superre, de qua per alias leges veteres erat aliquid decisum, non restringitur, neque limitatur per leges veteres. text. in l. prima. §. nunciatio. ff. de oper. noui nunciat. & ibi notant Iacobus de Arena, & Bartol. numero vigesimo secundo. & vigesimo quinto. Alexand. numero 20. vbi dicit communem. & numero vigesimo primo. vbi ait, quod ad hæc doctrinam semper recurras. Ias. numero septimo. Ruin. numero 53. Gallin. dicto lib. decimo. cap. 5. atquè, dictæ leges vtuntur signo vniuersali, ergo non debent restringi ad distinctionem iuris communis.

6 Tertiò, tunc sine dubio lex noua nõ distinguitur per veterem, quando si distingueretur, remaneret sine effectu aliquid operandi. l. tertia. §. si rem. ff. de leg. tertio. Ruin. vbi supra num. 56. ad fin. Bursat. consilio duodecimo. numero vigesimo quarto. & 52. libro 1. ad fin. & alij passim. Quia imò per contrarium, lex noua, disponens idem quod lex antiqua, debet ita interpretari, quod aliquid addat ad legē an-

tiquam, quia aliàs esset superflua: Bartol. & alij in l. quarta. §. ait Prætor. ff. de damn. infect. Tiraquell. de retract. lignag. §. nono. glos. secunda. numero 56 & in l. si vnquam. verbo reuertatur. numero trigesimo quinto, & quadragesimo quinto, sed si istæ leges intelligantur, quod disponent idem, quod ius commune, & Partitarum disponit, erunt superflua, igitur non sunt ita interpretanda.

7 Quartò, licet exceptio regulam non restringat, nec ampliet, illam tamen declarat, in quibus casibus locum habere voluit: l. nam quod liquidè. §. fin. ff. de pen. legat. Couarr. libro secundo, varia. resolut. capi. quinto. numero sexto. Crauet. consilio 685. numero octauo. & alij alibi. Et ideò illa exceptio, posita in dictis legibus, *no tintiendo herederos descendentes*. declarat, quod earum dispositio non est restringenda ad dispositionem iuris communis, quod in hoc casu non admittit talem exceptionem. Et certè, alioquin sequeretur magnum absurdum, quod si quis accusatus de crimine læsæ maiestatis, aut alio simili, quod bonorum publicationem præferret, conscientia criminis se occideret, & haberet filios, bona non publicarentur, sed reseruarètur filijs, quod est omninò absurdum, & dictæ leges inductæ in pœnam, & odium se occidentium, con-

uerterentur in eorum fauorem, cum de iure communi, etsi descendentes habeant, publicentur. Cum ergo ista exceptio non possit verificari, si regulam illarum legum intelligamus in se occidente metu criminis, apparet, quod non debet ita intelligi, sed generaliter in quocunque se occidente.

Quod si hæc sententia admittenda non esset, prout nos admittendam credimus, adnotauit Io. Gratian. d. reg. 55. nu. 10. ex alio capite, dimidiam partem bonorum se occidentis esse confiscandam, quia scilicet, cū posset confiteri, volens sine confessione obijt, per textum in l. 8. tit. 1. lib. 1. ordinam. l. 1. tit. fi. lib. 8. eiusdem. hodie l. 5. tit. 1. lib. 1. Recopilat. cuius verba sunt. *Todo fiel Christiano al tiempo de su finamiento sea tenido de confessar deuotamente sus pecados, y recibir comunion del Sacramento santo dela Eucharistia, segun lo dispone la Santa Madre Iglesia: y el que no lo biçiere, y finare sin confesion, y comunion, pudien dolo haçer, que pierda la mitad de sus bienes, y sean para la nuestra camara.*

Circa quam nouam considerationem emergit quæstio, quæ, opto ne vsquam in praxi, & vsu eueniat; vtrùm confiscanda esset dimidia pars bonorum eius, qui confessus est, & communicauit, ac continuò se occidit? mouet dubitationem, quod legi videtur

tur satisfactum, quæ non digna confessionem, & communionem exigit, sed simpliciter confessionem, & communionem: qui autè indignè comunicat, corpus Christi accipit, c. sicut Iudas. de consecrat. distinct. 1. & in dubio sumenda videtur illa interpretatio, quæ pœnam facit cessare. l. interpretatione. ff. de penis. Contrariù fortassis probabitur subtiliter intuèti, quia ratio illarum legum in hoc casu videtur militare, nam si is, cum communicauit, intentum habuit se occidendi, grauissimè peccauit, communicans in peccato mortali. 1. ad Corinth. cap. 11. *Qui manducat indignè, iudicium sibi manducat, & bibit.* cap. sancta. cap. quid est. cap. qui manducat. de consecrat. distinct. 2. sin autem, post susceptionem Eucharistiæ deliberauit se occidere, eo ipso, quod deliberatè consensit, simile peccatum admisit, ac si se occidisset: iuxta textum Matthæi cap. 5. cap. meretrices. 23. q. 4. cap. nec solo. cap. qui viderit. 32. q. 5. S. Thomas 1. 2. quæst. 34. artic. 3. & q. 74. artic. 3. & in 2. 2. quæst. 54. artic. 1. & 5. cū ergo se effectualiter occidit, habebat iam peccatum mortale, quod omninò tenebatur, & erat obligatus confiteri, quia omnis ille, qui reperitur in articulo mortis, tenetur peccata sua cōfiteri: prout argumento cap. cum insirmas. de pœnitent. & remissio. est communis sententia. vt per

Syluestrum verbo confessio. el. 1. quæst. secunda. Petrus de Palude in 4. distinct. 17. quæst. 1. Victorii. de Sacram. Pœnitent. quæst. 123. Nauarr. in Manuali. capit. 2. numero 8. Gregor. Lopez. glos. 7. in l. 22. tit. 4. part. 1. Couarru. 1. par. cap. alma mater. de sentent. excommun. lib. 6. §. 1. numero 7. ac proinde, quantumcunq; post confessionem, & communionem continuo, & sine interuallo quis se occidat: verum erit dicere, quod decessit sine confessione, cum teneretur confiteri, & cum posset, & non fecit, teneretur pœna prædictarum legum, & esset locus publicationi dimidiæ partis bonorum: quod posset videri sensisse Simancas in Catholic. Institut. titulo decimo octauo. numero 32. licet alio ten-

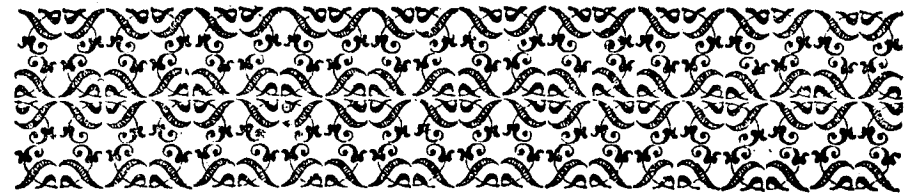
10 Pro auctuario istius materiæ, notabis puniendum esse eum, qui præsens fuit, cum aliquis se occideret, neque prohibuit, cum posset: text. in l. prima. §. si sibi manus. ff. ad Syllaniam. vbi præceteris Igneus numero secundo. 10. & duodecimo. Decian. libro nono. capit. primo. numero 36. debet enim quisquam, etiã inuitum, & reluctantem seruare, ne pereat: capit. & qui emendat. 45. distinct. capit. ipsa pietas. vigesimatertia quæst. quarta. Quãuis sciam, Romanis contrarium persuasum fuisse: vt dictum est libro 1. capit. tertio. numero 36.

vnde Suetonius in Tiberio cap. 61. inter alia crudelitatis eius argumenta, & illud addit. *Mori volentibus, vis adhibita viuendi.* Plura Valer. Max. libro secundo. capit. sexto. exemplo 8. externorum, sed abeant ad inferos, ubi sunt, aliud dicimus Christiani.

11 De custode carceris, quod si carceratus se occidat, sit puniendus: est text. in l. fin. ff. de cū-

stod. reor. tradunt Carrer. in pra xi, titulo de homicidio. quaestione octaua. numero sexto. Palat. Rubios in Rubr. de donat. inter vir. & vxor. §. 70. numer. 7. Plaza in Epito. delictor. cap. vigesimotertio. numero decimo septimo. Mascard. conclus. 267. numero decimotertio. sed plenius Farinac. quaestione trigesima prima. numero quadragesimo quarto. & seq.

FINIS LIBRI PRIMI.

TRACTATUS
DE POTESTATE
IN SE IPSVM.
LIBER SECVNDVS.

SVMMARIA EX CAPITE
SEQUENTI.

- 1 **A**ctus ad mortem tendentes alij sunt negatiui, alij positiui; & isti, aut directo tendunt ad mortē, aut nō.
- 2 Tribus modis possumus aliquid velle, vt finis, vt medium, & vt effectus.
- 3 Præcepta alia sunt affirmatiua, alia negatiua, & ista fortius obligant.
- 4 Aliud est præceptum se non occidendi, aliud tuendi vitam.
- 5 Omnis actus directo tendens ad mortem illicitus est.
- 6 Actus qui necessario mortem non infert, ex iusto sine licitus est, licet sit morti proximus.
- 7 Viri fortis est, pericula, etiam mortis, suscipere propter bonum virtutis.
- 8 Idem actus, etiam diuersis respectibus, non potest esse bonus, & malus.
- 9 Valet pactum, licet per indirectum habeat periculum vita.
- 10 Stante statuto, quod nobilis puniatur acrius, quam plebeius, plebeius effectus nobilis puniatur acrius.
- 11 Susceptio periculi propter finem non iustum, illicita est.
- 12 Labores perpeti propter non bonum rationis, temeritatis peccatum est.

- 13 Quomodo cognoscetur finis iustus, qui susceptionem periculi faciat licitam.
- 14 Actus negatiui non tuentis vitam, possunt ex iusto fine esse liciti.
- 15 Ex intentione non licet, velle perire.
- 16 Actus morales regulantur ex fine.
- 17 An pro defensione propria liceat intendere mortem aggressoris.

CAPVT PRIMVM.

Quatenus liceat periculo se exponere.

Nimverò, vt plena resolutio deinceps habeatur circa potestatem in se ipsum, aliquid specialius, oportet differere; quod, vt analyticè comprehendam.

1 Præmitto primò, actus mortis propriæ cooperatiuos esse posse in duplici differentia, nam alij sunt affirmatiui, positiui, & (vt ita dicam) actiui: cum aliquid ipsi agimus, vt se iugulare, & suspendere, nauigare, bellum ingredi. Alij sunt negatiui, & (vt ita dicam,) passiu, cum nihil agimus, sed cessamus ab agendo, vt non edere, non se defendere, nò fugere.

Præmitto secundò, actus prædictos affirmatiuos, seu positiuos, pariter esse in duplici differentia; nam alij directo tendunt ad mortem, & illam necessario inferunt; vt se iugulare, se præcipitare, ingredi fornacem arden-

tè, sulphureum tormentum corpore excipere. Alij quidem non tendunt ad mortem directo, neque illam inferunt necessario, sed sunt morti proximi, & periculo pleni, vt nauigare tempore fortunali, bellum ingredi, & densò inimicorum agmini se opponere. Pariformiter, & actus negatiui, alij necessario, & naturaliter mortem inferunt, vt nò edere, alij nò natura, sed ex accidenti ad mortem accedunt, vt non se defendere ab aggressore.

2 Præmitto tertio, quod secundum S. Thomam in prima 2. q. 6. artic. 3. eundem S. Thomam Caiet. & alios Thomistas 2. 2. q. 64. art. 7. tribus modis possumus aliquid velle, & intendere, primò tanquam finem, secundò tanquam medium, tertio tanquam effectum consequutiuum. Et inter hos modos volèdi hoc interest, quod qui aliquid vult tanquam finem, simpliciter, directo, & formaliter vult, & intèdit illud: & qui aliquid vult, vt medium, tametsi velit hoc propter aliud, nempe propter finem, nihilominus directo, formaliter, & de per se vult illud. Qui verò vult aliquid tanquam effectum consequutiuum, re vera non vult, neque intendit illud, sed inuitus permittit, & tolerat materialiter, & in hoc non agit, sed patitur. Explicat hoc Caietan. optimo exemplo, præcipit medicus, infirmum potionem, siue vt antiqui dicebant, forbitionem

tionem sumere, vt purgatione curetur, licet vereatur, illa potionem posse debilitari: vel præcipit, scindi venam infirmi, vt emissionem sanguinis curetur, tametsi vereatur, ex tali emissionem posse pati deliquium animi: nollet quidem ægrum debilitari, neque animo linqui, sed quia ægritudo poscit illam potionem, vel sanguinis missionem, vult ea remedia adhibere. In hoc casu medicus vult salutem ægri vt finem, potionem & scissionem venæ vt medium, debilitationem verò, & deliquium nullo modo vult, imò nollet euenire, sed quia aliter salus contingere non potest, si eueniant, tolerat, & patitur inuitus, tanquam effectum consequutiuum. Certum est, istum medicum velle, & intendere salutem, & potionem, vel sanguinis missionem simpliciter, directo, formaliter, & de per se: debilitationem verò, & deliquium animi, neque velle, neque intendere directo, & formaliter, sed tantum consentire, imò verius pati inuitum materialiter, quod eueniant, tanquam effectum quendam consequutiuum, qui inde sequitur per accidens, contra intentionem, & voluntatem ipsius.

3 Præmitto quartò, præceptorum, alia esse negatiua, vt non occides: non furaberis: & hæc obligant semper, & ad semper; quia prohibet actus peccatorum, qui secundum se sunt mali, & nullo

modo possunt fieri benè: neque aliquo tempore, aut loco, quia secundum se sunt coniuncti malo. Aristotel. libro 2. Ethicorum. cap. 6. text. in cap. et si Christus. de iureiurando. Alia verò sunt affirmatiua, vt, honora patrem, sanctifica dies festos, & ista non obligant semper, & ad semper: quia inducunt actus virtutis, qui non quolibet modo fieri debet, sed debitis temporibus, & seruatis debitis circumstantijs, quarum aliqua deficiente, actus potest definere esse virtuosus, ac proinde præceptum definit obligare: ita est communis doctrina Sancti Thomæ, & aliorum in 2. 2. quæst. 33. artic. 2. Abbas numero 34. in capit. nouit. de iudic. & alij passim.

4 Præmitto quintò, quod circa vitam propriam, videntur esse duo præcepta, alterum negatiuum, non te occides. capit. si non licet 23. q. 5. alterum affirmatiuum, tuere, & defende vitam propriam: quia unicuique à Deo commissæ est vitæ suæ custodia. S. Thomas 2. 2. q. 26. art. 5. ad 3. & q. 65. artic. 1. in corpore. & ita distinguunt, & perpendunt in proposito Michael Salon in 2. 2. q. 64. artic. 5. controu. 1. ad 5. Gregor. de Valentia Tomo 3. disputat. 5. q. 8. puncto 2. de occisione sui ipsius. ad 2. argumentum.

5 His præsuppositis, coniungendo varia dicta Doctorum, rem hanc sequentibus conclusionibus comprehendo.

Prima conclusio, omnis actus directo, & ex propria natura necessario inferens mortem, vt se iugulare, se præcipitare, aut suspendere, est omnino illicitus, & reprobus, & nulla circumstantia potest fieri bonus. Ita docent Couarruui. vari. resolut. lib. 1. cap. 2. num. 8. colum. 6. Soto libro 5. de iustitia & iure. quæst. 1. art. 6. ad 1. Aragon. in 2. 2. quæst. 64. artic. 5. ad 3. & ibi Michael Salon controu. 1. ad 5. & quæst. 69. artic. 4. controu. vlti. conclus. 1. Bañes d. 2. 2. quæst. 64. artic. 5. dub. 1. ad 2. Gregor. de Valentia 3. tom. disput. 5. quæst. 8. puncto 2. in parte de occisione sui ipsius. ad 2. & 3. argumentum. Petrus Nauarra de restitut. lib. 2. cap. 3. num. 64. & 72.

Probatur ista conclusio omnibus illis argumentis, quæ adducit Diuus Augustinus. de Ciuit. Dei. lib. 1. à cap. 17. & nos latè super lib. 1. cap. 5. & 8. probantes, nullam esse circumstantiam, qua possit fieri licitum, se occidere: quia prohibito consequente censetur prohibitum omne antecedens necessarium. l. oratio. ff. de sponsal. l. eos. C. de vsuris. Licet enim aliquis actus bonus proponatur vt finis, & vt talis volitus sit, tamen, mors quæ inseparabilis est ad illum actum, videtur etiam, vt medium, volita directo, & de per se: quod non licet.

Apparet hinc, prohibitum esse, agere omnem actum, quo possi-

to, scimus quod necessario, & infallibiliter mors euentura est.

Secunda conclusio, omnis actus affirmatiuus, siue positiuus, qui mortem necessario, & infallibiliter nõ infert, si in aliquem finem iustum, & sufficienter bonum dirigatur, tametsi ex accedenti morti sit proximus, & periculum maximum contineat, licitus esse potest, & meritorius: prout est, in bello pro Republica vitam exponere, & intrepidè tormenta sulphurea non perhorrescere, periculosioriq; loco pugnae se committere. Istam conclusionem tenent Couarruu. Soto, Aragon, Bañes, Michael Salon, Gregor. de Valentia, & Petrus Nauarra in locis citatis Nauarra. in Manuali. cap. 17. num. 87. Simancas in Catholi. Institu. titu. 18. numer. 30. Ioann. de Lignano in tractat. de bello. capit. 83. habetur in 16. volum. tracta. Gloss. & Doctores in cap. nerui testicularum. 13. dist. glos. 1. Anton. de Butrio num. 6. Host. num. 4. Ioan. And. numer. 5. Anchar. nume. 2. in cap. ex parte. el 2. de sepulturis.

Probatur primò, quia in hoc casu, vt declarat Caiet. super lib. Iudic. ca. 16. non infert sibi quis, neque vult propriam mortem, sed illum iustum & bonum finem, & tolerat mortem inuitus, & reluctans, vt effectum consequentium, & concomitantem: quem effectum mallet non euenire, sed propter illum, non vult desistere ab illo actu iusto, idcò,

ideò, quod præter intentionem, & voluntatem suam euenit, ei non imputatur. tex. in cap. de occidendis 23. q. 5. ibi. *Abst, vt ea, quæ propter bonum, ac licitum facimus, aut habemus, si quid per hæc, præter nostram voluntatem cui quam mali acciderit, nobis imputetur.*

Sed huic primò fundamento objicitur, quòd etiam ille, qui actum agit, directo rendentem ad mortem, propter aliquem iustum finem (vt Curtius, qui se in specum pro Republica deiecit, Decij, qui se deuouerunt,) potest dici, quod non vult mortem suam, sed illum iustum finem, & mortem tolerat, vt concomitantem, & effectum consequentium; vnde hoc argumentum multum probat, ac proinde nihil.

Huic difficultati respondere videtur Caieta. in 2. 2. quæst. 124. art. 2. dum ait, quod in his quæ directo occidunt, esset ridiculum, imò fatuum, dicere, quod talia agens non intenderet se occidere; vt si quis iugularet se, & non intenderet mori: ignem ingrederetur, & non intenderet comburi: in abruptam terram se precipitem daret, & non intenderet perire: quia implicaret, & esset velut quædam protestatio contraria facto, quæ non attenditur. l. cum in plures. §. locator horrei. ff. locati. Qui verò, periculo, et si graui se exponit, non habet certitudinem infallibilem moriendi, cum multi euaserint, ac proinde, neque intentum, & voluntatem,

tem, & in eo potest considerari ista diuersitas.

Et clarius explicando, ex tertio præsupposito supra facto, respondendo, quod ille, qui manifestam subit mortem, vel actum agit directo, ex propria natura, & necessario mortem inferentem, vult quidem mortem suam vt mediū, prout prædicti, Curtius, qui se in voraginem præcipitauit, vt Respublica seruarietur, & terra coiret: & Decij, qui se deuouerunt, vt Romani vincerent: nam voluerunt vt finem, Respublicæ bonum, & vt medium, mortem propriam, neque villo modo voluissent euadere, & hoc minimè licitum est, quia qui vult mortem suam, vt medium, iam illam vult, & intendit directo, formaliter, & de per se, neque potest dici, quod eam tolerat vt effectum, sed quod accersit, & deliberatè eligit; velle autem & intendere mortem propriam, perinde est peccatum, ac se occidere, quia peccatum consensu perficitur. S. Thom. 2. 2. quæst. 72. artic. 7. cum adductis supra lib. 1. cap. 24. num. 8. Qui verò actum agit, non directo ad mortem tendentem, sed ex accidenti morti proximum, nullo modo vult mortem propriam, neque vt finem, neque vt medium, neque intendit mori, sed euadere vt qui periculosissimo loco pugnae se committit, vult victoriam, vt finem, pugnam licet periculosam, vt medium, & mortem suam nullo

modo, quinimò intendit vitam defendere, quantum in se erit, & si poterit, vult euadere, verum tamen non vult deserere bonum pugnae pro Republica, tametsi mors eueniat, & intendit illam tolerare, tanquam effectum consequutiuum contra votum suum. Et hoc fundamentum, ita declaratum, videtur mihi clavis istius materiae.

7 Secundò probatur eadem conclusio, quia virtus fortitudinis est, pericula etiam mortis suscipere propter aliquod bonum virtutis, ideo quod aliquis maxima pericula subeat secundum rationem, non est virtuti contrarium. Quia cum actus virtutum maxime deceat, maximeque sint hominibus necessarij, ad eandem virtutem pertinet, ne ab his subeundis homines quibusuis periculis terreantur. S. Thomas 2. 2. quaest. 123. art. 3. in corpore. & art. 4. ad 3. & art. 5. in corp. & art. 11. ad 2. & quaest. 124. art. 2. in corp. & artic. 3. & in 1. 2. q. 45. art. 3. & rursus in 2. 2. quaest. 64. artic. 5. ad 5.

8 Sed idem actus, etiam diuersis respectibus, non potest esse bonus, & malus. S. Thomas in 2. Sentent. distin. 40. q. 1. art. 4. Nauar. in Manual. praelud. 7. nu. 17. ergo se ponere in periculo mortis secundum rationem, est licitum & bonum.

Tertiò probatur, quia preceptum tuendi vitam, tanquam affirmatiuum, definit obligare, quando deficit aliqua circumsta-

tia, quae efficiat, quod illa tueri, non sit actus virtutis, iuxta dicta supra praesupposito. 4. talis autem esset, deserere bonum virtutis propter periculum, ergo licet non deserere.

9 Quartò facit insignis Glo. verbo salutis aeternae. in cap. si verò. 8. de iureiurando. quae voluit, non valere iuramentum, quod directo vergat in interitum, si tamen non directo vergeret, sed contineret periculum vitae, puta inquit Gl. si aliquis Ultramontanus, vel Gallus iuraret se moraturum Romae in Augusto, tametsi occasione talis iuramenti posset vitam temporalem adimi, valeret iuramentum: sequuntur Abb. num. 2. Io. And. num. 5. Imol. num. 4. Bellam. num. 20. Zabarella in principio. Anchar. num. 5. Alexan. de Neuo num. 6. ibidem qui tamen declarant, non procedere, si iudicio medicorum periculum esset nimis certum, & indubitatum.

10 Quintò induco pro hac sententia, quod ait post Bald. Alexand. in additio. ad Barto. in l. non tantum §. si emancipatus. et l. ff. de bonor. posses. contra tabul. quod si stare statutum, quod nobilis puniatur acrius quam plebeius, aut ciuis quam extraneus, si aliquis plebeius efficiatur nobilis, vel extraneus efficiatur ciuis, punietur acrius. Sequitur Tiraquel. de nobili. cap. 6. num. 54. etenim, si expressè consentiret, quod puniretur acrius, non teneret consensus, at quia acceptare nobilitatem,

tatem, vel ciuilitatem, in iustum finem dirigitur, tametsi ex accidenti infurgat acrior poena, valde videtur ea poena teneri, tametsi illa ciuilitas, aut nobilitas ortum habeat à suo consensu.

Videamus, an ex hac conclusione defendatur admiranda illius monachi obediencia, de qua Sulpitius Seuerus Dialogo 1. de virtutibus monachorum orientaliu. c. 13. in haec verba scribit. *Cum quidam saeculi actibus abdicatis, monasterium magna dispositione ingressurus. cepisset rogare. Abbas cepit ei multa proponere, graues esse illius disciplinae labores, sua verò dura imperia, quae nullus valeret implere patientia; aliud potius monasterium, vbi facilius legibus viveretur, expeteret: non tentaret aggredi, quod explere non posset. Ille verò nihil his terroribus permoueri, sed magis ita omnem obedientiam polliceri, vt si eum Abbas in ignem ire praeciperet, non recusaret intrare. Quam illius professionem vbi magister accepit, rō cunctatur probare profitentem. Casu Clibanus propè ardebat, qui multo igne succensus, coquendis panibus parabatur: exundabat abruptis flammae fornacibus, & intra camini illius concava totis habenis regnabat incendium. Hoc igitur aduenam illum iubet magister intrare, nec disulit parere precepto, medias flammis nihil cunctatus ingrediatur: quae mox tam audaci se videri, velut illis quondam Hebrais pueris, cessare venienti. Superata natura est, §. git incendium, & qui probabatur arsurus, velut fri-*

gido rore perfusus se ipse miratus est. Sed quid mirum, si tuum Christi tyronem ignis ille non attigit, vt nec Abbatem pigeret dura mandasse, nec discipulum paeniteret imperio paruisse? qui eo die quo aduenerat, dum tentaretur infirmus, perfectus inuentus est, merito felix, merito gloriosus, probatus obedientia, glorificatus est passione.

Et quidem, magis est, vt dicamus, diuina illum fuisse reuelatione, & latentis spiritu afflatu, neque facile imitandum. Quid enim si iussisset Abbas, suspendere, aut te iugula, essetne excusata obedientia? cum lib. superiori c. 10. probatum sit, neque iudici, neque legi obediendo licere se occidere. Nonne maius quiddam martyrium est? at ex causa martyrij pati haec ab alio libenter, possumus, eadem nobis inferre non possumus. cap. non est nostrum. 23. quaest. 5. c. vide quantum. 1. quaest. 1. Et Sancta Apollonia, quae martyrij ratione in igne se proiecit, ac Sanctus ille puer Homerita, qui idem fecit ex diuina reuelatione, defenduntur libro praeced. cap. 9. nu. 8. prout etiam Sancti tercentum illi martyres, massa candida vocati, supra lib. 1. cap. 8. num. 24. Itaque non ad istam, sed ad primam conclusionem pertinet cum sit actus directo, & ex propria natura ad mortem tendens. Ac idem in similibus casibus dicendum est. Prout constat de obedientia discipuli Abbatis Sysoi Thebei esse

se dicendum, qui filium in flumē proijcere volebat, & alterius Abbatis discipuli qui filium in fornacem ardentem iactavit, ut refert Pelagi^o li. 16. apophtegmat. SS. Monachorum Ægyptiorum. c. 8. & 18. Audax tamen debet esse obedientia, & non discretionem præsumens. Itaque beatus Maurus discipulus S. Benedicti, qui iussus, lacum ingressus super aquas ambulavit, ut refert Diuus Gregor. lib. 2. Dialogor. cap. 7. & Ioannes discipulus Abbatis Pauli qui lænam ligavit, uti refert Pelagius ubi supra c. 4. periculū licitum subierunt.

11 Tertia cōclusio, quilibet actus morti proximus, & susceptio periculi, propter nō bonum finem, aut non sufficienter bonum, sunt illicita, & reproba: ita tenent S. Thomas in 2. 2. quæst. 126. artic. 1. Soto lib. 5. de iustitia & iure. q. 1. art. 6. ad fin. Bañes in 2. 2. q. 64. artic. 5. dub. 1. arg. 2. & in responsione. Plaza in Epit. delict. c. 23. nu. 2. colum. 7. ver. & stabiliri posset. Caietan. in Summa. verbo intimiditas. Couar. Petr. Nauar. & alij in præcedentibus cōclusionibus citati. Martin. Nauar. in Manuali c. 15. num. 8.

Probatur primò, quia quemadmodum prohibemur nos occidere, ita iubemur vitam tueri, & eā à periculis separare, & defendere: iuxta illud Ecclesiast. c. 3. *Qui amat periculum peribit in illo.* Ergo qui se mortis periculo obijcit, nisi iuxta causa alicuius finis bo-

ni virtutis illum excuset, peccabit.

12 Secundò, quia temeritatis, & audaciæ peccatum est, mortem, & labores perpeti, non propter aliquod bonum rationis: S. Tho. in 1. 2. q. 45. art. 3. & in 2. 2. q. 123. art. 3. & q. 127. arti. 1. ergo non licet. Quia, (ut inquit Cicero lib. 2. de inuentione.) *Fortitudo est, considerata periculorum susceptio, & laborum perpessio*: & ita non quæuis, sed considerata.

Huic autem cōclusioni obijcitur, quod ille, qui propter non iustum finem periculo se obijcit, vult illum finem, ut finem, periculum, ut medium, & mortem tolerat inuitus, ut effectum: & ita, licet illa volitio illius finis, possit esse mala, plus vel minus, sicut erit finis: tamen volitio mortis, cum pariter sit tanquam effectus, & iste nolit mori, sed eadere, non videtur peccatū, iuxta præcedentem resolutionem: sicut si ob bonum finem fieret.

Respōdeo, quod, ut ait S. Tho. in 2. 2. quæst. 123. art. 3. toleratio mortis, & susceptio periculi nō est bona propter se, sed secundū quod ordinatur ad aliquod bonum, quod consistit in actu virtutis: & clarius, quod ponere se in periculo, est contra præceptum tuendi vitam, ideò non licet, nisi quando circumstantia talis finis interuenit, quæ faciat cessare illud præceptum affirmatiuum, se tuendi: quando ergo finis nō est bonum uirtutis, manet & obligat

gat præceptum tuendi vitam, & contra illud peccat, qui se periculo committit.

13 Sed hic insurgit dubium, quomodo cognoscendum erit, quæ actio sit licita cum mortis periculo, & Bañes d. art. 5. dubio primo dicit, hoc relinquendum arbitrio boni viri, adducitque tria documenta.

Primum est, quotiescunque ex aliqua actione humana, siue illa sit bona ex natura sua, siue indifferens, sequitur magnum commodum Reipublicæ, siue tēporale, siue spirituale, quale est, exemplum insigne virtutis, licitum est homini, persistere in tali actione, non obstante certo mortis periculo.

Secundum est, quotiescunque ex eo, quod homo desistat ab aliqua actione bona, aut certè non illicita ex natura sua, consequitur notabile incommodum Reipublicæ, vel honori diuino, tenetur homo persistere in tali actione, non obstante periculo mortis.

Tertium est, sæpenumero continget, quod aliquis tenebitur persistere in talibus actionibus, propter pactum quod fecit, aut officium quod suscepit, quando alij, qui non fecerunt pactum, neque habent officium, non tenebuntur persistere: ut in Episcopo, & paroco, qui tenebuntur ministrare sacramenta, & docere populum, non obstante periculo mortis. Et videntur similia ista documenta alijs. quæ tradit

ipse Bañes ead. q. 64. artic. 7. dubio 5.

Sed non videtur, posse dari certa resolutio, cum pericula habeant beatitudinem, & alia sint maiora, alia minora; & finis, propter quem quis illi periculo se permetteret, possit esse varius: quia, ut ait Soto ubi supra, non liceret pro vno aureo periculo vitam exponere, & liceret pro quātitate notabili: imò & occasione posset afferre tempus, in qua liceret pro vno aureo, quoties ingrueret maxima pecuniæ penuria, & vnus aureus pro notabili quantitate haberetur.

Ex hic resolutis, videtur, peccasse insignis ille miles, qui Chirorocam puellæ inter leones sustulit, cum se ex causa inani, tam euidenti mortis periculo obiecerit: tametsi polyticè loquendo, maximum animi robur, & valorem ostenderit.

14 Quarta conclusio, actus negatiui, qui naturaliter, & necessario non inferunt mortē, sed sunt morti valdè proximi, ut se nō defendere, non fugere à carcere, qui manens occidendus est, possunt propter aliquem iustum finem, & bonum virtutis esse liciti. Ita tenent Aragon in 2. 2. q. 64. art. 5. ad 3. argumentum. Michael Salon 2. 2. q. 69. artic. 4. controu. 4. concl. 1. Petrus Nauarra d. ca. 3. nu. 29. & 72. Couar. & alij supra citati, & sentit manifestè S. Tho. in 3. par. quæst. 47. art. 1. & citati supra lib. 1. cap. 17. num. 5.

Probatur primò, quia hoc re-
ducitur ad illud præceptum af-
firmatiuū, tuere & defende pro-
priam vitam, quod, (vt dictum
est supra in 4. præsupposito) non
obligat semper, & pro semper.
Quia ille solus agit contra hoc
præceptum, qui non conseruat
vitam, quando potest, & debet;
neq; adest aliqua iusta causa ad
illam exponendam.

Secundò, quia si rectè perpen-
damus, stante isto actu nega-
tiuo, reducitur mors eueniens
ad effectum consequitiuum, non
volitum neque intentum, & nõ
ad directam occisionem: quia
qui se non defendit à latrone,
ne illum occidat, cum aliter ne-
quit se defendere, vult latronem
non perire, vt finem, & illam
cessationem, vel actum negatiuū,
vt medium, & si ex hoc sequitur,
quod latro illi mortem irroget,
venit vt effectus, contra inten-
tionem & velle ipsius, qui mallet
non occidi. Idem in alijs acti-
bus negatiuis posset perpendi,
quod non potest dici in actibus
directo tendentibus ad mortem
sine implicatione contrarietatis,
vt supra diximus.

15 Quinta conclusio, nõ licet ex
intentione se ipsum occidere,
aut velle perire, siuè per actum
affirmatiuum, siuè per actum ne-
gatiuum, etiam si talis actus di-
recto ad mortem non tendat;
etiam si iustus finis proponatur;
vt si quis non ederet, vt morere-
tur; non se defenderet, vt occi-

deretur, volendo mortem pro-
priam, siuè propter se vt finem,
siuè vt medium propter aliud:
quinimò tunc peccaret mortali-
ter, quia iam intenderet mortem
propriam. Ita tenent Bellame-
ra numero 6. in capit. nerui testi-
culorum. 13. distinctione. Ara-
gon in 2.2. quæstione 64. artic. 5.
Michael Salon ibidem contro-
uerf. 1. ad 5. Nauarra d. lib. 2. de
restit. cap. 3. num. 29. omnes su-
prà citati, & alij vbique.

16 Probatur primò, quia licet
actus morales regulètur ex fine,
S. Thomas 1.2. quæstione 1. arti-
culo 3 tamen ad bonum finem,
non licet applicare mala media,
quia non sunt facienda mala,
vt inde eueniant bona. capit. si-
cut non sunt. 3.2. quæstione quar-
ta. capit. nosse. 30. quæstione 1.
cum similibus. Atqui, velle mor-
tem propriam, & facere actum
quo eueniat, intendendo eam,
est omninò contra legem diui-
nam, ergo non licet ex quolibet
fine: quod abunde probauimus
libro præced. cap. 8.

Secundò, quia præceptum,
non te occides, non solum pro-
hibet effectum exteriorem, sed
etiam interiorem consensum: vt
patet Matthæi cap. 5. & tradit S.
Thomas in 1.2. quæst. 72. art. 7. er-
go qui intendit se occidere, pec-
cat, sicut qui se occidit: adduc-
ti supra lib. 1. capit. fina. nu. 8.

17 Tertiò, quia tamen liceat oc-
cidere aggressorem, propter bonum
defensionis, l. vt vim. ff. de
iustitia

S V M M A R I A

Ex Capite sequenti.

iustitia & iure. non tamen licet
intendere occisionem aggresso-
ris, neque vt finem, quod de se
patet, neque vt medium eligen-
do ex proposito illam, vt mediū
ad propriæ vitæ conseruatio-
nem, eamque directo volendo.
S. Thomas, & Caietan. in 2. 2.
quæstione 64. artic. 7. in corpo-
re. & ad 1. & ibi Michael Salon
sub controuerf. 2. quæst. vltima,
& Aragon ad 3. conclusio. Diui
Thomæ, Bañes dubio 5. & ma-
gis communiter Thomistæ Abu-
lens. super cap. 5. Matthæi. quæst.
109. Henric. quodlib. 5. quæstio.
31. Cordoua. libro primo. quæst.
88. Victoria in relectione, de ho-
micidio. nume. 16. ita, tamen si li-
ceat se periculo exponere, &
mortem perpeti propter ali-
quod bonum virtutis, non ta-
men licebit ex intentione velle
mortem propriam.

Tamen si (vt hoc quoq; dicam)
contra prædictos tenent Soto de
iustitia & iure. libro 5. quæstione
prima. articu. 8. Syluester verbo
homicidium. 1. quæst. 5. Nauar. in
manuali. capit. 15. num. 2. & in c.
ita quorundam. de Iudæis. no-
tab. 11. nu. 15. Alex. Alenf. 3. part.
quæst. 3. 4. memb. 2. artic. 11. ad 2.
& 4. argumentum. Petrus Nauar-
ra lib. 2. de restitut. cap. 3. nume.
339. Gregor. de Valentia 3. tom.
disput. 5. q. 8. punct. 4. de qua re
disputare, nõ est instituti nostri.

Fiet ista resolutio illustrior
ex sequenti disputatione de Re-
publica, ideò ad eam veniamus.

- 1 Pro Republica se occidere non li-
cet.
- 2 Neque membrum abscindere.
- 3 Iudicium de Curtio, & Egisteo.
- 4 Iudicium de Mutio Scevola.
- 5 De Pompeio, Zopiro, Sex. Tarqui-
nio, & alijs quibusdam iudi-
cium.
- 6 An pro Republica liceat se offerre
certa morti, illam volendo. & nu-
mero 11.
- 7 Bonum commune quando præfere-
ndum bono proprio.
- 8 Comparatio membri ad corpus, cum
ciue ad Rempublicam, quomodo
procedat.
- 9 Quomodo intelligitur illud, quod
quis ponat animam pro proximo
suo.
- 10 Quando creatura aliquid iniungitur
ad exemplum creatoris, quomodo
accipiendum.
- 12 Iudicium de duobus fratribus Phile-
nis.
- 13 Miles vt hostem præcipitet, non po-
test cum illo amplexus se præcipi-
tare, & de Gobria Persa.
- 14 Iudicium de Buri, & Sparti Lace-
dæmonijs.
- 15 Iudicium de Stenio Mamertino.
- 16 Pro Republica licet periculo mortis
se exponere.
- 17 Iudicium de Eleazaro filio Saura,
Cynegiro Atheniensi, & C. Atilio
Romano.
- 18 Iudicium de Horatio Coclite.

- 19 *iudicium de Leonida Spartano.*
 20 *Apud Locros licuisset ferre nouam legem cum periculo vita.*
 21 *Adesse patriæ cum periculo vitæ, licitum.*
 22 *Ascendere arbores altas, & cacumina edificiorum, licet.*
 23 *Pugnare cum bestia deuaſtante provinciam, licet.*
 24 *Sumere venenum ad experiendam theriacam, an liceat?*
 25 *Periculo mortis se obſcere pro Republica cum intentione moriendi, non licet.*
 26 *iudicium de duobus Decijs.*
 27 *iudicium de Codro Rege Athenienſium.*
 28 *iudicium de Callicratide Spartano.*
 29 *Pro Republica licet negatiuè pati mortem.*
 30 *Custos caſtri potius debet perire fame, quàm caſtrū tradere inimicis.*
 31 *Imò & prius filium ſuum deuorare.*
 32 *Chriſtianus captus à Turcis, potius debet finire ſe occidi, quàm contra Chriſtianos pugnare.*
 33 *An remiges Chriſtiani peccent, remigando in triremibus Turcarum.*

CAPVT II.

Pro Republica quod periculum ſubire liceat.

Nihil frequentius, quàm pro patria moriendū, at quouſque liceat, non tam obuium, id hoc capite explicare conſtitui. Qua in re ſequentes caſus conſidero.

1 Primus caſus eſt, cum quæritur, an liceat, poſitiuè ſe pro Re-

publica occidere; & in hoc caſu promptum eſt, affirmare, nullo modo licere. Ita multis probat Durandus lib. 4. Sententi. diſt. 17. quæſt. 6. Petrus Nauarra lib. 2. de reſtitut. cap. 3. num. 101. vbi amplius ait, quod nec membrum ſibi abſcindere licet.

2 Probatur, quia vt plenè diximus lib. 1. cap. 8. mors propria nulla circumſtantia poteſt fieri licita. capit. ſi non licet. 23. quæſt. 5. neque pro caſtitate conſeruanda. capit. ex parte. el. 2. de ſepulchris. neque pro fide. cap. non eſt noſtrum. 23. q. 5. ergo neque pro Republica.

3 Inferitur hinc, non licuiſſe M. Curtio id, de quo miris laudibus illum extollit gentilitas; qđ, cum media parte fori, vaſto, ac repentino hiatu collapſa terra, immenſæ altitudinis ſpecum efficeret, neque eam voraginem coniectu terræ populus Romanus explere poſſet, quæſtisque oraculis, vates reſponderent, implendum ſpecum, ſi rem Romanam ſaluam eſſe vellent, nullaq; alia re impleri poſſe, quàm ea, qua plurimum populus Romanus poſſet: M. Curtius nobiliſſimus iuuenis, & bello egregius, nullum magis Romanum bonū, quàm arma prædicans, equo quā maximè poterat ornato inſidēs, armatus in ſpecum ſe immiſit: Reſerunt Liuius lib. 7. Valerius Maxim. lib. 5. capit. 6. exemplo 2. Oroſi. libro 3. capit. 5. Idemque in ſimili terræ. chaſmate, feciſſe Egi-

Egiſteum, cum eſſet ab oraculo reſponſum, fore, vt terra non coiret, niſi quod pretioſius eſt in mundo, ibi demergeretur: dicentem, nihil eſſe vita hominis pretioſius, refert Stobæus in ſermone de prudentia. Hos tamen laudat inaduertenter Petr. Gregor. Tholoſa. in Syntagmat. libro 36. cap. 22. num. 10.

4 Addit (non immerito) Petr. Nauarra, vbi ſuprà, neque etiam licere pro Republica membrum abſcindere, vnde perpendi poteſt, quid ſentiendum ſit de M. Scenola, qui brachium in hoſtili foculo comburi paſſus, ab vniuerſa gentium antiquitate miris laudibus extollitur: & quod amplius eſt, Ferdinandus Minchaca vir doctus, & pius, lib. 1. controuerſ. Illuſtr. ca. 11. nu. 27. poſſe credi ait, fuiſſe egregiæ fortitudinis, & tolerantiaſ opus, egregiæ virtutis, & conſilij prudentiſſimi, quo Porſenna inuictum animum Romanorum admiratus obſidionem ſolueret: vt euentus poſtea comprobauit. Sed omninò aliud dicendum eſt, licuit enim illi periculo ſe exponere pro patria, ſed poſtea, non licuit brachium comburere, ideò inani gloria mundana motum fuiſſe, ait Auguſtin. libro 5. de Ciuitate Dei. cap. 18. Ita verius tradunt Soto de iuſtitia & iure. libro quinto quæſt. 1. artic. 3. Aragon in 2. 2. quæſtio. 64. art. 5. ad vltimum.

5 Eodem modo videtur peccaf-

ſe Pompeius ille, de quo Valer. Max. lib. 3. c. 3. exemplo 2. in hæc verba. *Pompeij etiam probabilis virus: qui dum legationis officio fungeretur, à Gentio Rege interceptus, cū ſenatus conſilia prodere iuberetur, ar denti lucernæ ad motum digitorum cremandum præbuit. Eaque patientia Regi, ſimul & deſperationem tormētis quidquam ex ſe cognoscendi excuſſit, & expetendæ P. R. amicitia magnam cupiditatem ingenerauit. Niſi dicamus, acerbiffima tormenta minori dolore voluiſſe redimere.*

At nullo modo licuit Zopiro, obſidente Babylonem Dario, aures & nares ſibi præcidere, prout fecit, & ad Babylonios ſe tranſtulit, à Dario deformatum ſe clamitans; quos tãdem decepit, & Dario tradidit. Narrat Herodot. lib. 3. Iuſtin. lib. 1. Licuit tamen Licheti, vt refert idem Herodot. lib. 1. accentum illis militibus Lacedemonijs, vt refert Pauſanias li. 4. pati, ſe perſectionem damnari, quo deciperēt hoſtes, & bona fide ſe tranſfuſiſſe, perſuaderent, eorumque conſilia diſcerent, & ſuis proderent. Licuit etiam Sex. Tarquinio filio Tarquinij Romanorum Regis, verbera patris ſpontè perpeti, eadem de cauſa ad Gabinos fugituro; vt referunt Liuius lib. 1. Valer. Maxim. lib. 7. ca. 4. Tametſi factū Zopiri laudet Petr. Gregor. Tholoſan. par. 3. lib. 36. c. 22. num. 6.

6 Secundus caſus eſt, cum quæritur,

tur, an pro Republica possit quis se offerre certæ & manifestæ morti, illâ præligendo. Et quod hoc liceat, videntur velle Soto de iustitia & iure. lib. 5. art. 6. Aragon in 2. 2. quæst. 64. art. 5. ad 5. Petrus Navarra lib. 2. de restitut. cap. 3. num. 46. 49. 57. & seq. & nu. 68. Tiber. Decia. lib. 9. tracta. crimi. c. 2. num. 23.

Pro quibus poteratur primò, quod ait Horatius lib. 2. Oda. 2. *Dulce & decorum est, pro patria mori.* Et Cicero lib. 2. de legibus. *Reipublica nomen vniuersæ ciuitatis est, pro qua mori, & cui nos totos dare, & in qua omnia nostra ponere, et quasi consecrare debemus: quia carior esse nobis debet patria, quam nosmetipsi.*

Sed facilè respõdetur, pro patria omne periculum subeundum, de quo possit aliquomodo sperari euasio; non autem manifesta mors.

7 Secundò, quia bonum commune est præferendum bono proprio, sed bonum Reipublicæ est bonum commune, ergo pro conseruatione Reipublicæ est perdendum bonum proprium; & ita vita potest manifestæ morti obijci.

Respondet Durandus in 4. dist. 17. q. 6. nu. 7. & 11. quod bonum commune non est præferendum bono proprio, nisi quando in bono communi includitur bonum proprium: alioquin bonum commune est extraneum, vt esset alterius Reipublicæ, in qua non includimur, & bonum extraneum non est præferendum bono pro-

prio; quia amabilia quæ sunt ad alterum, venerunt ex amabilibus quæ sunt hominis ad se ipsum. Aristotel. libro 8. Ethicorum cap. 4.

8 Tertiò, ciuis ad rempublicam se habet, tanquam membrum ad corpus, quemadmodum ergo membrum se exponit manifestæ morti, & abscissioni pro salute totius corporis, ita & ciuis exponere se debet pro salute Reipublicæ.

Respondet primò, quod nõ est idem, de membro quoad corpus, & de ciue quoad rempublicam, quia licet soleat ita argumentari ob quandam similitudinem, non tamen per omnia est idem; patet, quia membrum nõ potest recedere à corpore, & ciuis posset in aliam ciuitatem migrare: ita respondet Minchaca lib. 1. cõtrouers. Illustr. cap. 13. in fine.

Respondetur secundò, ius totius Reipublicæ esse ciuile, ius autem totius corporis esse naturale, quod est fortius, §. fin. Instituti. de iure natural. gent. & ciuili. idè, non licet argumentari de toto naturali ad totum ciuile: quia esset de maiori ad minus affirmatiuè: ita sentit Petrus Navarra d. cap. 3. num. 101.

Respondetur tertiò, quod pars naturalis non exponit se manifestæ morti, pro defensione totius, sed totum exponit eam partem pro sui defensione, quod non est, quando ciuis se morti obijcit spontè.

9 Quar-

9 Quartò, omnis Christi actio nostra debet esse instructio, c. Deus. 1. q. 1. cap. significasti. de electio. sed Dominus noster Iesus Christus vitam suam posuit pro nobis, vt ipse dixit Ioan. cap. 10. *Ego sum bonus pastor, & animam meam pono pro ouibus meis.* Sicut & prædixerat per Esaiam ca. 53. *Si posuerit pro peccato animam suam, videbit semen longæuim.* & eam posuit certo, & ex intentione, quia in hoc venit ad mundum, vt clare dixit d. cap. 10. Ioannis. *Nemo tollit eam à me, sed ego pono eam à me ipso.* Et prædixerat etiam per Esaiam d. cap. 53. *Oblatiis est, quia ipse voluit.* Ergo & nos idem facere debemus, maximè cum hoc esse supremum charitatis gradum, dicat ipse Dominus d. cap. 10. Ioannis. *Propterea me diligit Pater, quia ego pono animam meam.* & c. 15. eiusdem Ioannis. *Maiorem hac dilectionem nemo habet, quam vt animam suam ponat quis pro amicis suis.* Et in indiuiduo, quod ita fit à nobis faciendum, ait Dominus per eundem dilectum Ioannem, in sua prima Canonic. cap. 3. *In hoc cognouimus charitatem Dei quoniam ille animam suam posuit pro nobis, & nos debemus pro fratribus animas ponere.* Et per Paulum ad Ephes. cap. 5. *Ambulate in dilectione, sicut & Christus dilexit nos, & tradidit semetipsum pro nobis.*

Respondetur, quoad mortem Domini nostri, non intrando illas rationes adductas per Sotum de iustitia & iure. lib. 5. q. 1. artic.

6. colum. 4. sub concl. 3. & Minchac. libro primo controuers. Illustr. ca. 11. nu. 26. ex multis non obtare.

Tum, quia ineffabile illud mysterium est admirandum, non in exemplum humanæ actionis trahendum. c. fin. §. fin. in fi. 4. quæst. 3. cap. petisti. 7. quæst. 1.

Tum, quia Christus Deus & Dominus noster, vt author, & Dominus vitæ potuit de ea facere quidquid voluit; nos autem non possumus.

Tum, quia Christus passus fuit ex obedientia, cum ei Pater ita mandauerit, vt ipse dixit Ioan. c. 10. *Potestatem habeo ponendi eam, & potestatem habeo iterum sumendi eam, hoc mandatum accepi à Patre meo.* Et Paulus ad Philippenf. c. 2. *Factus est obediens Patri vsque ad mortem.* Et ad Roman. cap. 5. *Sicut per vnus hominis inobedientiam peccatores constituti sunt multi, ita per vnus obedientiam iusti constituitur multi.* Notant Augustin. tract. 82. in Ioan. Cyrill. lib. 10. in Ioan. cap. 20. Ambros. lib. 5. de fide. ca. 20. S. Thomas in 3. par. quæst. 47. art. 2. Atqui ex Dei iussione, posse quemquam, non solum certæ morti se offerre, sed etiam positiuè se occidere, sæpius supra diximus. Aliter respondet Diuus Thomas d. quæst. 47. arti. 1. quod Christus non dicitur fuisse causæ mortis directo, sed potius indirectè, quatenus non se defendit, & tolerauit occidi.

Quod verò ad id, quod Ioan-

nes & Paul. aiunt, quod ad exemplum Christi debemus nos animas ponere pro fratribus, & quod ipse Christus Dominus ait, maiorem charitatem neminem habere, quam ut animam suam ponat quis pro amicis suis. Respondeatur, quod tantum infert, quod debemus id facere, sicut Christus fecit, hoc est quando Deus iusserit: sicut precepit Domino nostro Iesu Christo, ut dictum est.

10 Præterea, quando ad exemplum Dei aliquid nobis iubetur, non dicit æqualitatem, sed similitudinem, prout nos possumus, iuxta illud Matthæi c. 5. *Estote ergo & vos perfecti, sicut & pater vester cælestis perfectus est.* nam, *Quis sicut Dominus Deus noster*, Psal. 112. præterea Ioannis cap. 17. de credentibus ait Christus, *Vt sint vni, sicut & nos vnum sumus.* & paulò antè, *Vt omnes vnum sint, sicut tu Pater in me, & ego in te, ita & ipsi in nobis vnum sint.* Et tamen constat, nolle Christum, ut sint ita vnum omninò, ut sunt vnum diuinæ personæ, explicant Chrysostom. homil. 1. in Ioan. Cyrill. lib. 2. in Ioan. cap. 20. ita ergo eodem modo, quando dicitur, quod sicut Christus animam suam posuit pro nobis, debemus nos pro proximis animas ponere, non intelligitur eodem modo omninò, sed eo modo, quo nos qui non sumus domini vitæ, prout erat Christus Redemptor noster, possumus: hoc est, pericula non recusando, non verò certam mor-

tem amplectendo. Quia animam pro alio ponere, in scriptura significat, se periculo exponere: patet Actorum cap. 15. ubi Apostoli ad fratres, qui erant Antiochiæ & Syriæ, ita scribunt. *Placuit nobis collectis in vnum eligere viros, & mittere ad vos cum charissimis nobis Barnaba, & Paulo, hominibus qui tradiderunt animas suas pro nomine Domini nostri Iesu Christi.* atqui Paulus & Barnabas periculo se obiecerant, non morti certæ, & infallibili, cum adhuc viueret. Et in d. cap. 10. Ioannis dicitur. *Bonus pastor animam suam dat pro ouibus suis.* quæ verba, ut volunt ibi Doctores, ad literam intelliguntur de pastore corporali, ut similitudo adducta per Christum Dominum constet: qui tamen pastor corporalis, non posset pro ouibus mortem certam operere, licet posset se periculo exponere, sicut pro alijs rebus familiaribus. Et Iudicum cap. 5. *Zabulon verò & Neptali obtulerunt animas suas morti in regione Merome.* de quibus hoc dicit, non quia mortui essent, sed quia in bello fortiter periculo se exposuerunt, & vicerunt: vnde sequitur, *venerunt Reges, & pugnaverunt.* Eodem modo intelligitur illud Pauli ad Romanos cap. quinto. *Vix enim pro iusto quis moritur, nam pro bono forsitan quis audeat mori.* Et illud Machabæorum capit. finali. *Precepit autem Iudas, qui per omnia corpore & animo mori pro ciuibus paratus erat.*

erat. Et denique illud 1. Petri. c. 2. *Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum, ut sequamini vestigia eius.*

11 Contrarium ergo, non licere manifestæ morti se obijcere pro Republica, illam præligendo, tradunt, & melius, Durand. lib. 4. Sentent. distin. 17. quæst. 6. nu. 6. 8. 9. & 11. Minchaca lib. 1. controuerf. Illustr. cap. 13. num. 10. & 11. Ioannes de Lignano in tract. de bello. cap. 29. in 16. volumin. tractat.

Probatum primò, ut ait Durand. d. nu. 8. quia non est conueniens medium conseruationi Reipublicæ mors ciuium; sed vita, ideò factuè præligeretur. Sed hoc iam præsupponitur, quod fit in casu, quo cedat in utilitatem maximam Reipublicæ; ideò hoc non vrget.

Secundò, idem Durand. ibi nu. me. 9. ait, quia fortitudo non est circa ea, quæ certitudinaliter inferunt mortem, sed solum circa pericula: sed non attingit clauum veri fundamenti.

Tertiò, (& hoc est iugulum) quia, ut patet ex dictis in capit. præceden. conclu. 1. nullus actus directo ad mortem tendens potest esse licitus, neque per vllam circumstantiam iustificatur: ut dictum est lib. 1. ca. 8. sed offerre se certæ, & infallibili morti, est talis, ergo neq; pro Republica licet.

Quartò, quia qui se offert certæ & infallibili morti, habet intentionem moriendi, neque ali-

ter potest sine implicatione considerari, ut deducimus cap. præceden. nume. 6. sed actum agere, intendendo mori, nullo modo licet, ut dictum est in eod. capit. præced. conclu. 5. ergo neque pro Republica licet.

Alia fundamenta adducit Ioannes de Lignano ubi supra, & alia adduci possunt ex his, quæ diximus supra lib. 1. cap. 5. & cap. 8.

12 Infertur ex hoc, non licuisse illis duobus fratribus Philænis, id, de quo eos laudat Valerius Maxim. lib. 5. cap. sexto. exemplo 4. externorum. in hæc verba. *Cum inter Carthaginem, & Cyrenas de margine agri pertinacissima contentio esset, ad vltimum placuit, vtrinque eodem tempore iuuenes mittere, & locum, in quo se conuenissent, finem ambobus haberi populis. Verum hoc pactum, Carthaginensium duo fratres nomine Phileni perfidia præcurrere, citra constitutam horam maturato egressu, in longius promotis terminis: quod cum intellexissent Cyrenensium iuuenes, diu de fallacia eorum quæsti, postremò acerbitate conditionis, iniuriam discutere, conati sunt. Dixerunt namque, sic eum finem ratum fore, si Phileni viuos se ibi obrui, passi essent. Sed consilio euentus non respondit, illi enim nulla interposita mora, corpora sua bis terra operienda tradiderunt. Qui quoniam patriæ, quam vitæ suæ, longiores fines esse maluerunt, bene iacent, & manibus, & ossibus suis punico dilatato imperio. Hactenus Valerius Maxim. meminere Plinius lib. 5;*

cap. quarto. Solin. capit. 30.

13 Infertur etiam, quod non posset miles, ut hostem precipiter, se simul cum illo amplexus precipitare, licet posset poni in periculo, ut precipitetur, cum hostem precipitat. Bañes in 2.2. q. 64. art. 5. dub. 1.

Diuersum dicendum videtur, de facto Gobriæ illius Persæ, qui cum alijs aduersus Magos coniurauit, nam cum vnum eorum abiectum corporis pondere vrgeret, socio plagam inferre dubitanti, ne cum Magum peteret, ipsum vulneraret. Tu verò (inquit) nihil est, quod respectu mei timidiùs gladio vtaris, vel per vtrumque illum agas licet, dum hic quam celerrimè pereat. Referunt Herodot. lib. 3. Iustin. lib. 1. Valer. Maxim. lib. 3. cap. secundo. noluit enim metu mortis desistere ab actu virtutis liberandi patriam tyrannide, non se occidere.

14 An autem licuerit illis duobus iuuenibus Lacedæmonijs, quos Burim, & Spartim vocat Plutarchus in apophthegmatib⁹, Spartien, & Bulim Herodotus lib. 7. quod pro patria fecerunt, quæri potest. Hi spontè profecti ad Xerxem Persarum Regem, daturæ pœnas, quas Lacedæmonij, iuxta oraculum pendere debebant, cum venissent ad Xerxem, iusserunt, ipsos quocumque modo videretur, interficeret pro Lacedæmonijs: cum Rex admiratus, & pietatem in patriam, & ani-

morum fortitudinem, liberasset eos à pœna, peteretque, ut apud se manerent, qui possumus (inquiunt) hic manere relicta patria, patrijsque legibus, ac viris, quorum gratia tantum iter suscepimus morituri. Cumque Indarnus exercitus Regij dux rogans instaret, diceretque fore, ut in pari honore haberentur, cum his qui inter Regis amicos primas tenebant, in hunc modum responderunt: videre nobis, ignorare, quam ingens bonum sit libertas, quam nemo sanus, vel cum Persarum Regno commutaret. Et quidem dum isti sperarunt omnino occidi, & ex intentione mortem prælegerant pro patria, ex prædictis apparet, illos peccasse. Verum fieri potest, quod crediderint, quod euenit, euenturum: & hac spe, non certam mortem, sed dubium periculum subierint, idque ex dicendis in sequenti casu defendi posset.

15 Sic etiam licitum, & præclarum facinus edidit Mamertinus ille Stenius, qui adijt Pompeium omnes Mamertinos interficere destinantem, quod hostium partibus adhæsisset, his verbis. Non equum facis Pompei, qui propter vnum noxium, multos innocios occidere paras, atqui ego ipse sum ille, qui amicis persuasi, & inimicos coegi, Marianas sequi partes. Referunt Plutarch. & alij. Neque enim ad certam, & indubitatam mortem accessit, quinimò laudato eo, Pompeius

om-

omnibus indulfit.

16 Tertius casus est, cum quaeritur, an liceat pro Republica periculo se exponere mortis, & affirmandum est licere, etiamsi periculum sit maximum, & morti nimis proximum, dum adsit aliqua spes euadendi, & intentio, & desiderium, si poterit, se tuendi. Et patet, quia tunc est actus directo fortitudinis, quæ maxime versatur circa pericula mortis in bellicis, & tunc præteditur victoria, & bonum Reipublicæ, ut finis, pugnare viriliter, ut medium, & si sequitur mors, venit præter intentionem, & contra voluntatem, ut effectus consequentiùs: ideo licet ex dictis in cap. præced. conclus. 2. Ita tenent S. Thomas, & omnes in 2.2. q. 123. art. 5. Soto lib. 5. de iustit. & iure. quæst. 1. art. 6. concl. 1. Durand. in 4. sent. dist. 17. q. 6. Bañes in 2.2. q. 64. art. 5. dub. 1. & ibi Aragon ad 5. Michael Salon ad 2. Ioannes de Lignano d. cap. 29. Bart. Bald. & Ang. in l. 1. §. bestias. ff. de postul. Anan. nu. 5. & 6. in cap. 1. de torneam. Couart. lib. 1. variar. resolut. cap. 2. num. 10. vers. nono subinde. Minchaca libro 1. controu. Illustr. cap. 11. nu. 30. & cap. 31. num. 12. Plaza de delictis. cap. 23. nu. 7. & passim omnes, est enim hoc in ore omnium, pro patria moriendum.

17 Hinc infertur, licuisse Eleazaro filio Saura, ut scribitur 1. Machabæor. cap. 6. dum bestiam cæteris eminentem occidere, desi-

derabat: sub ea intrare, tametsi cadens bestia oppressit eum, & mortuus est. Laudat eum Ambros. lib. 1. officior. cap. 40. & inter eum, & Samsonem differètia est, quod Eleazarus non intendit mori, Samson intendit.

Sic licebit cuicumque, periculosiori loco pugnae se committere, ascendere murum, tormenta sulphurea non declinare, & quodcunque munus militiæ obire, tametsi mors præ oculis oberrer. Licuitque Cynægiro Atheniensi, quod referunt Herodot. lib. 6. & Iustin. lib. 2. in hæc verba. *Cynægiri quoque militis Atheniensis gloria magnis scriptorum laudibus celebrata est, qui post prælij innumeras cædes, cum fugientes hostes ad naues egisset, onustam nauem dextra manu tenuit: nec prius dimisit quam manum amitteret. Tum quoque amputata dextra, nauem sinistra comprehendit: quam & ipsam cum amisisset, ad postremum morsu nauem detinuit. Tantam in eo virtutem fuisse, ut non tot cædibus fatigatus, non ambabus manibus amissis victus, ad postremum truncus, & veluti rabida fera dentibus dimicauerit.* Idem euenisse Caio Attilio Romano Iulij Cæsaris militi, referunt Sueton. in Iulio. capit. 68. Valer. Max. lib. 3. cap. 2.

18 Infertur etiam, licuisse Horatio Coclitio, Etruscis in urbem ponte sublicio irrumpentibus, postquam pugnam sustinuit, donec post tergum suum pons fuit abruptus, armatum in Tiberim se mittere,

prout fecit : & siue debilitatus est, vt ait Dionys. lib. 5. siue incolumis euasit, vt aiunt Valer. Max. lib. 3. c. 2. exemp. 1. & Liuius lib. 2. euasit tamen. Precipitare namque se de ponte, cum spe euadendi, licet. cap. ex parte. el. 2. de sepult. & ibi Glos.

19 Sic etiam licuit Leonide Sparano, cum paucissimis militibus ad Termopilas Persis se opponere, tametsi tam certum erat periculum, quod euenit, quod Ephoris interrogantibus quid rei facere statuisset, nihil aliud, respondit, quam verbo tenus impediturus barbarorum transitum, sed re vera pro Græcis moriturus. Dicenti que, quod cum paucis aduersus multos conflicturus esset, ait, imò multos duco, vt morituros : & in re milites, ita adhortatus est, ita prandete commilitores mei, tanquam apud inferos cœnaturi. Refert Plutarch. in apophtheg. Iusti. lib. 2. Quia videbat periculum, agnoscebat, nec recusabat; nolēbat tamē mori, si posset, sed non difugiebat periculum amore vitæ, quinimò aggrediebatur amore patriæ.

20 Liceret pariter apud Locros, periculo nouæ legis ferendæ se submittere, apud quos, lege à Zaleuco lata, qui aduersus instituta maiorum, & leges publico vsu approbatas, nouarum legum author esse volebat, collo in laqueū inferto illas ferebat : vt si displicerent, stricto laqueo periret. Refert Demosthenes contra Timo-

cratem, è nostris Corrafi. nume. 4. in l. 2. ff. de constitut. princip. Idem apud Thuriōs in legum emēdatione fuisse obseruatum, ex Diodoro Siculo libro 12. Bibliothecæ. ait Tiraquel. l. 7. conubiali. num. 3. Sic & Athenienses capitale esse decreuerunt, si quis de vendicanda insula Salamina legem tulisset, Solonq; dementia simulata, persuasit: vt ait Iusti. lib. 2. Hoc ergo periculum pro vtilitate publica quisquam subire posset.

21 Sed & adesse patronum patriæ suæ cum periculo vitæ, licitum esset: exemplum præstat Iosephus lib. 13. antiqu. Iudaicar. c. 6. Qui refert, cum Alexandria, inter Iudæos, & Samaritanos, vsque ad seditionem orta fuisset contentio de templo : Iudæis Hierosolymitanum, Samaritanis quod in monte Gazirim Alexandri temporibus ædificarant, defendentibus: Ptolomæum Philometorem voluisse, vtriusque partis aduocatos cum capitis periculo de controuersia dicere. Pro Samaritanis dixere Sabæus, & Theodosius, pro Iudæis Andronicus, summa attentio, summa expectatio fuit, superior tamen, vt oportuit, euasit Andronicus. Ptolomæus pronunciauit, templam Hierosolymitanū verē Moisaicum videri, itaque Sabæum, & Theodosium mori oportere.

22 Inde Bart. nu. 6. in l. 1. §. remouet. ff. de postulan. ait, quod ille qui locat operas suas, vt ascen-

dat

dat in arborem multū altam ad colligendos fructus, non est infamis, quia fit gratia vtilitatis publicæ: & eodem modo, qui vadit per turres ad capiendas aues, Ang. in ead. l. §. bestias. numero 3. & 4. idem ait, adiungēs, idem esse in magistris ascendentibus cacumina ædificiorum pro ipsis reficiendis: & constituit regulam generalem, quod omnis actus, qui fit ad publicam vtilitatem, licet aliās sit reprobatus, tamen commendabilis est: & ait,

23 quod si aliqua fera deuastaret prouinciam, licitum esset, cum ea pugnare pro liberanda prouincia, nam ita fecerunt Diuus Georgius, & beata Martha quæ tamen potius oratione, quam pugna vsa est: sequitur Anania numero 5. & 6. in capit. 1. de torneamentis.

24 Ex hac publica vtilitate defendi potest, non peccare eos, qui sumunt venenum ad experiendam theriacam: qua in re Nauarr. in Manuali. cap. 15. num. 8. ait, ante factum se consulturū, ne fiat, eo quod, satis experimenti potest sumi in brutis, post factum, se non audere, recedere ab opinione eorum, qui putant, si legitimè fiat, abesse peccatum: idem volunt Nauarra lib. 2. de restitut. capit. 3. num. 83. Ludouic. Salon in 2. 2. quæst. 69. articulo 4. controuers. 4.

25 Quartus casus est, cum quaritur, an liceat pro Republica periculo mortis se obijcere, cū in-

tentione moriendi, & non euadendi; & dicendum est non licere, per adducta in cap. præced. concl. 5. quia tunc mors propria est volita, quod non licet, ita tenent Durand. & Ioan. de Lignano vbi supra.

26 Vnde sequitur, peccasse vtrūque Decium, patrem, & filium, qui pro exercitu se deuouerunt, concitatis equis in hostes irruentes, salutem Reipublicæ, & sibi mortem imprecando: vt referūt Valerius Maxim. lib. 5. capit. 6. exemplo 5. & 7. Liuius libro 10. & alij. Tametsi eorum facta pluribus argutijs commendare nitatur Laurentius Valla lib. 2. de volupt. & inaduertenter probet Decianus lib. 9. tract. criminal. c. 2. num. 23.

27 Infertur etiam, non licuisse Codro Regi Atheniensium, id, de quo eum cōmendāt Velleius Patercul. lib. 1. Iustin. lib. 2. Pausan. lib. 7. & Valer. Max. lib. 5. c. 6. exemplo 1. externo. in hæc verba. *Rex Atheniensium Codrus, cum in genti hostium exercitu Atticæ regio debilitata ferro ignique vastaretur, diffidentia humani auxiliij, ad Apollinis Delphici oraculum confugit, perque legatos sciscitatus est, quomodo illud tam graue bellum discuti posset. Respondit Deus, ita finem ei fore, si ipse hostili manu occidisset. Quod quidem, non solum totis Atheniensium castris, sed etiam contrarijs percubuit, eoque factum est, vt ediceretur, ne quis Codri corpus vulneraret. Id postquam cognouit, de-*

deposuit insignibus imperij, familiarum cultum induit, ac pabulantium hostium globo sese obicit, unumque ex his falce percussus, in eadem sua compulit; cuius interitu, ne Athenæ occiderent, effectum est. Meminit Igneus in l. 1. §. iuxta hoc tamen. nu. 33. ff. ad Syllaniam. tametsi Codrum, & Decios laudet Petr. Gregor. Tholosan. lib. 36. cap. 22. numero 10.

Isti enim egerunt actum, qui de se potuit esse licitus, si fuisset factus cum intentione evadendi, sed quia voluerunt perire, illicitè fecerunt, & videntur directo se occidisse. Potuerunt enim cum hoste congregari, de se inferiori inimicorum agmini se offerre, periculum non fugere, mortem non recusare, non tamen mortem accerere, & nolle saluari. Itaque licuit Callicratidi Spartano, cum apud Arginussas navali pugna cum Atheniensibus esset conflicturus, aruspici nuntianti, exercitui quidem portendi victoriam, Imperatori mortem respondere, haud penes unum sunt res Sparta, me siquidem mortuo, nihilo deterius habitura est patria, sed si cesserero hostibus, aliquid decederet patriæ: & Cleandro pro se duce designato navalem conflictum aggredi, ubi pugnando interiit. Refert Plutarch. in apophthegmat.

29 Vitimus casus est, cum quaeritur, an possit quis, negativè pati mortem pro Republica, & dicendum est posse, imò debere,

per adducta in cap. precedenti, conclus. 4. Ut si miles nollet fugere, neque stationem deserere, & potius permetteret se occidi: si castrum custos, etsi fame periret nollet castrum inimicis tradere; quia tunc isti, nullo modo voluit mortem propriam, neque ut medium, neque ut finem, quinimò vellent servari, sed præter eorum intentionem advenientem mortem tolerant inuiti: ne desistant ab actu virtutis. De hoc est textus in l. 6. titulo 18. partita 2. ibi. *E si acaeciese que gelo cercassen, o gelo combatiesen, de uelo amparar hasta la muerte, e por tormentar, o ferir, o matar la muger, o los hijos, o otros omes qualesquier, que amase, ni por ser el preso, ni atormentado, o ferido de muerte, o amenazado de matar, ni por otra raçon que ser pudiese, de malo de bien que le ficiesen, o le promettesen de hacer, non deve dar el castillo, ni mandar que le diesen.*

30 Idem habetur in l. 2. eod. tit. ibi. *Ca maguer natural cosa es, de aver los omes miedo de la muerte, pero pues que saben, que por ella han de pasar, ante de uen querer morir, haciendo lealtad, y derecho, e dar a los omes raçon verdadera de los loar despues de su fin, mucho mas que quando eran viuos, e dexar otrosi a su linage buen prez, e buena fama, e carrera abierta, para que los Señores con quien viueren, ayan debdo deles hacer bien, y honrra, e de fiar siempre en ellos, que mostrar luego couardia, por qui sean tenidos por malos.*

31 Quarum legum decisio confirmatur

matur ex alia singulari, quæ vult, quod castellanus potius debet proprium filiū manducare, quàm castrum inimicis tradere. l. 8. tit. 17. parti. 4. ibi. *Ca segun el fuero leal de Hespaña seyendo el padre cercano en algun castillo, que tuuie se de señor, si fuese tan cuytado de hambre, que no tuuiese al que comer, puede comeral fijo sin mala eslança, ante que diese el castillo sin mandado de su señor.*

32 Idem esset, si quis ab hostibus captus, compelleretur in Christianos arma cōtorquere, aut bōbarderius tormenta sulphurea mittere sub pœna mortis, posset enim tunc, imò deberet, potius finire se occidi, quàm talia facere. Ita etiam, quod captiui apud Turcas, potius debeant pati mortem, quàm remigare in triremibus eorum venientibus contra Christianos: tradunt Nauarr. in Manuali. cap. 27. num. 63. & in c. ita quorūdam. de Iudæis. notab. 11. nume. 10. cum seq. Molina de iustit. & iure. tract. 2. disput. 115. Toledo in Summa lib. 1. cap. 24. qui aiunt, non esse excommunicatos, sed peccare mortaliter. Quos tamen excusare conantur Cordoua quæst. 137. Azor. par. 1. Instit. moral. lib. 8. cap. 25. q. 17. constat autem eos piè facturos, si potius velint occidi, quàm remigare.

S V M M A R I A

Ex Capite sequenti.

1 Pro Rege non licet se occidere, neque

manifesta morti se ex intentione obycere.

2 Vasallus tenetur vitam propriam anteponere vitæ domini.

3 Desilire in mare, ut Rex in nauis saluetur, non licet.

4 De Antinoo, & Hadriano.

5 Pro Rege quilibet tenetur se periculo vitæ exponere.

6 Equum dare Regi in pugna, & remanere in periculo, licet.

7 Comes Rodericus Cisneros de Giron laudatur.

8 De his qui aquam hauserunt ex cisterna Bethlehem, & attulerunt ad David.

9 Seruus non potest vitam domini anteponere vitæ suæ, debet tamen pro eo quodlibet periculum subire.

10 Lex Evangelica præualet etiam in foro exteriori.

11 De seruo Urbini, liberto Demosthenis, & similibus.

12 De Harmonia Gelonis Regis filia, & eius famula.

13 Liberi homines, pro his quibus submercede seruiunt, cui periculo possint se exponere.

14 Pro parentibus non licet certa, & infallibili morti se obycere.

15 Sed cuius periculo mortis, etsi graui se opponere, filij & possunt, & debent.

16 De duobus egregijs filiorum paribus.

17 De quodā præclaro iuvene Toletano.

18 Pro filijs, vxoribus, maritis, propinquis, quod periculum subire liceat.

19 De vxoribus, quæ remanendo in carceribus, maritos fugere fecerunt.

20 Sugere vulnera venenata mariti licet.

- 21 *Filium vicaria morte saluare, an liceat?*
 22 *Impingere sibi falso delictum, ex quo morte afficiendus est, pro saluando patre non licet.*
 23 *Pro amico non licet certam & infallibilem mortem oppetere.*
 24 *Iudicium de Pilate & Oreste.*
 25 *Pro amico licet se periculo obijcere.*
 26 *De S. Firmo Tagastensi Episcopo.*
 27 *Iudicium de Damone & Pitbia.*
 28 *De Demetrio Suniensi iudicium.*
 29 *Pro re familiari proximi licet periculo se obijcere.*
 30 *Restituere quis potest cum periculo vita.*

CAPVT III.

Pro Regibus, parentibus, filijs, vxoribus, maritis, propinquis & amicis quod periculum subire liceat.

Adem resolutio quæ in Republica, habet etiam locum in Rege, capite Reipublicæ, pro quo se occidere, aut mortem suam positiuè velle, velex intentione manifestæ & certæ morti se obijcere, non licet. Idem tradunt communiter Doctores, vasallos debere antepone vitam suam vitæ domini, & ita non debere, illi obiectu corporis liberare, & defendere: cum neque illum defendere debeant contra se ipsos. cap. petitio. de iureiurando. ita notant Bald. num. 4. Roman. num. 2. Cu-

man. num. 1. Alberic. num. 2. in l. 1. §. hoc autem. ff. ad Senatufconsult. Syllani. Gl. verbo debet. Andreas de Ifern. num. 4. Bald. num. 8. Aluarot. num. 6. in cap. 1. quib. mod. feud. amitta. Gl. verbo potuerit. Andr. de Ifern. num. 5. Aluarot. num. 4. in cap. fina. de alienat. patern. feud. Grammati. decis. 18. num. 7. & conf. 13. num. 32. & conf. 3. 1. num. 38. Ferdin. Loazes qui plures alios citat in allegatione super oppido de Mula. fundameto 3. pro Marchione delos Velez. num. 35. pag. 174. Minchaca qui ab eo sumpsit, lib. 1. cõ trouerf. Illustr. cap. 1. 1. num. 5. Ripa de Peste. titu. de remedijs ad conseruandam vbertatem. num. 254. Gregor. Lopez. glos. 6. in l. 2. tit. 19. & glo. vlt. in l. 4. tit. 27. par. 2. & gl. 4. in l. 5. tit. 2. 1. par. 4. Petr. Surd. decis. 3. num. 21.

Tametfi contrariū, imò quod debeat vasallus salutem domini antepone salutem propriæ, voluerit Gl. verbo salutem. in d. §. hoc autem. & ibi teneat Ang. & Igneus qui multum insistit, & num. 16. extendit ad quemcumque subditum.

3 Infertur ex hoc non esse verū, quod ait Aragon in 2. 2. quæstio. 64. art. 5. arg. 4. quod si seruus esset cum Rege in naufragio, essetque nauicula, quæ vtrunque sustinere non posset, licitum esset seruo, desilire in mare, sine spe euadendi, vt Regem à morte seruaret. In quo videtur alluisse Aragon ad factum nobilium

Perfa-

Perfarum, qui, quòd Xerxes saluaretur, in mare desiluerunt: vt refert Herodotus lib. 8. Non inquam verum est hoc, quia esset positiuè, & ex intentione se occidere, quod neque pro Rege, neque ex vlla circumstantia licet: vt sæpè dictum est.

4 Ac multò magis detestanda est adulatio infanda Antinoi illius eximia pulchritudinis pueri, quem Hadrianus Imperator habuit in delicijs, qui, cum Hadrianus magiæ deditus, ad quasdam magicas operationes indigeret anima hominis, qui spontè occubisset, voluntariam mortem oppetijt: vt retulerunt Dio, & Spartianus in Hadriano, Eusebius in Cronico. Neque minus impiam vicem retulit Hadrianus, Antinoium in Deum conseruando: quod merito derident Eusebius libro 4 histor. cap. 10. Origen. contra Celsum. libro 3. Hieronym. in cap. 2. Isaia. & lib. 2. contra Iouinian. Chrysoftom. homil. 27. in cap. 2. ad Corinth. & homil. 66. ad popul. Antioch. pulchrè Prudentius libro primo contra Simachum. & alij alibi.

5 Posset autem, imò tenetur quilibet vasallus, vitam suam cuius maximo, & vrgentissimo periculo cum intentione, & spe euadendi, pro saluando Rege opponere: quod neminem dubitare, ait Soto de iustitia & iure. lib. 5. quæst. 1. artic. 6. conclus. 3. propè fin. tex. in l. 9. tit. 9. parti. 2. ibi. *Por que ellos siempre deuen estar*

aparejados, a poner los cuerpos a vida o a muerte por el Rey. tex. in l. 3. tit. 29. eadem parti. 2. ibi. Mas aun auenturar el cuerpo a muerte, o a prision para sacarlo. tex. in l. 4. titulo 24. parti. 4. ibi. E recebir buena muerte por los señores, si menester fuere.

6 Quemadmodum, si quis in bello de equo suo descenderet, & Regi daret, tametsi ei infra hostes, & in loco periculis pleno, & morti admodum propinquo remanendum esset: de quo meminit tex. in l. 4. tit. 27. part. 2. ibi. *Dandole su cavallo, si se le vuisse el suyo muerto.* Opinor Regem Alphonsum meminisse præclari illius facinoris, cum comes Don Rodericus de Cisneros postea, dictus delos Girones Regi Alphonso sexto, cui equus in bello fuerat occisus, propriū equū obtulit, & propriam vitam in maximo discrimine relinqui voluit, vt Rex saluus fieret. Referunt Mexia in Nobiliario libro 2. cap. 16. Hierony. Gudiel. cap. 3. histor. delos Girones. Oratorum de nobilit. par. 2. cap. 4. num. 8.

8 Imò amplius videtur, quod etiā pro delicijs Regum licitis, & concessis, liceat se periculo exponere, nam tres illi fortissimi viri, quia aquam ex cisterna Bethlehem cum magno vitæ periculo hauserunt, & ad David attulerunt, laudantur. 2. Reg. capit. 23. & 1. Paralipom. cap. 11. & à Iosepho. lib. 7. antiqui. c. 10. verba tex. ex libro Regum hæc sunt.

Porro

Porrò statio Philistinorum tunc erat in Bethlehem. Desiderauit igitur Dauid aquam de lacu, & ait: O si quis mihi daret potum aquæ de cisterna, quæ est in Bethlehem iuxta portam. Iruperunt ergo tres fortes castra Philistinorum, & hauserunt aquam de cisterna Bethlehem, quæ erat iuxta portam, & attulerunt ad Dauid. At ille noluit bibere, sed libauit eam Domino dicens, propitius sit mihi Dominus, ne faciam hoc, num sanguinem hominum istorum qui profecti sunt, & animarum periculum bibam? Rupertus Abbas de Trinitate. & oper. eius. lib. 2. cap. 37. hos tres virtutibus animi Ioab præcessisse dicit. Gregor. etiam eos laudat in Registro. lib. 9. cap. 36. neque in hoc casu videtur dubitandum, nam qui pro delicijs Regum se ipsum periculo exponit, re vera pro gratia Regis acquirenda, vnde status sui exaltatio, & dignitatis bonorumque maximorum acquisitio resultat, se ipsum periculo exponit.

Constat etiam ex prædicta resolutione, quod tametsi iura ciuilia voluerint, seruum teneri pro salute domini, vitam suam negligere, & mori, eumque defendere obijciendo corpus inter ipsum, & vulneratem: tex. in l. 1. §. hoc autem, ff. ad Syllan. ibi. *Serui, quoties dominis suis auxilium ferre possunt, non debent eorum salutem suam anteponere.* & in §. tulisse eiusdem legis. ibi. *aut si corpus suum obiecit, vel alias corpore suo auxilium tulit.* l. cum dominus 19. eod. tit.

ibi. *Cum dominus occiditur, auxilium ei familia ferre debet & armis, & manu, & clamoribus, & obiectu corporis.* Quæ verba transcripsit l. 16. tit. 8. parti. 7. ibi. *Amparandolos con las manos, o con armas, o ponien dose en medio de aquellos que los quieren matar.* text. in l. 5. titu. 2. l. parti. 4. ibi. *Dene accorrer a cada vno de ellos, e morir por ellos, por escusarlos de muerte, o de deshonra.* Et ita notant omnes supra citati, & dicit mirabile Mantua singular. 1. nu. 7.

9 Tametsi inquam, ita voluerint iura ciuilia, quæ Deum verum non cognouerunt, neque præceptum suum, quo prohibet se ipsum occidere, & leges Partitæ, quæ vbi que ius commune transcribunt, aliter re non discussa, ita etiam 10 transcripserint, lex tamen Evangelica (quæ omnibus præponderat, etiam in foro contentioso, Glos. verbo eloquiorum. in Authen. vt iudices sine quoquo suffragio. §. cogitatio. collat. 2. Bal. num. 6. in Authen. ad hæc. C. de vsuris. Iason in l. 1. nume. 3. 2. ff. si cert. petat.) contrarium vult. Ideo ita accipiendum est, vt liceat, imò debeat seruus, se cuiuscunque periculo pro domino exponere, nõ tamen certam, & præcognitam mortem pro salute domini sponte, & ex intentione subire.

11 Itaque decarati illius serui factum, de quo Macrobius libro 1. saturnaliorum. cap. 11. App. lib. 4. Valer. Maxim. lib. 6. cap. 8. & alij alibi. lege Christiana proba-

ri non

ri non potest. Res sic se habet. Vrbinus ciuis Romanus, cum iussus occidi, in Reatino lateret, latebris proditis, vnus ex seruis annulo eius & veste insignit^o, in cubiculo, ad quod irruerant, qui persequebantur, pro domino iacuit, militibusque ingredientibus ceruicem præbuit, & ictum tanquam Vrbinus excepit: Vrbinus postea restitutus, monumentum ei fecit, titulo inscriptionis, qui tantum meritum loqueretur, addito.

Sed Esopus libertus Demosthenis, qui diutissime tortus, per seueravit non prodere patronum: seruus M. Antonij oratoris, serui Antij Restionis, & alij, qui tale quid fecerunt, de quibus Valer. Macrob. & Appi. vbi supra, non solū potuerunt id facere. sed egregia etiã laude digni sunt; quidquid enim non est, mortem ex intentione velle, & arripere, pro domino faciendum est.

12 Pariter, quod egerunt Harmonia Gelonis Regis filia, & eius famula, defendi potest. Rem narrant Liuius lib. 24. Valer. Maxim. lib. 3. cap. 2. in hæc verba. *Virginitatis fortitudinis exemplo, æquæ fortitem duarum puellarum casum adiuciam. Cum pestifera seditione Syracusarum. tota Regis Gelonis stirps euidentissimis exhausta cladibus ad vnicam filiam Harmoniam esset redacta, & in eam certatim ab inimicis impetus ferret, nutrix eius æqualem illi puellam Regio cultu ornatam hostilibus gladijs obiecit, quæ nec cum ferro quidē*

trucidaretur, cuius esset conditionis edidit. Proclamauit admirata illius animum Harmonia: & tantæ fidei superesse non sustinuit: reuocatosque interfectores, professa quanam esset, in eadem suam conuertit. Ita alteri teſtum mendacium, alteri veritas, aperta finis vitæ fuit. Et inter seruum Urbini, & famulam Harmoniæ eam constituo differentiã, quod Urbini seruus ipse sese obtulit, & voluit occidi, famula Harmoniæ ab alia oblata, tantum noluit dominam prodere, etſi cum periculo suæ vitæ, quod licet, ex adductis supra lib. 1. cap. 17. nu. 17. 13 Eodem modo intelligendum est, quod tradit Bald. numer. 21. ad fin. in l. 1. C. vnde vi. Quod liberi homines possunt se morti exponere, pro dominis, quibus sub mercede seruiunt si volunt, tamen non coguntur. Et sequuntur Montaluis verbo a corriendo a su señor in l. 1. tit. 17. lib. 4. fori. Gregor. Lopez. gloss. 1. in l. fin. tit. 8. part. 7. & gloss. 4. in l. 5. titu. 2. l. part. 4. quia verum est, quod periculo mortis se poterunt exponere, non autem certæ, & infallibili morti se obijcere.

14 Pariter, neque pro parentibus licebit, se infallibili morti obijcere: vt ait Petrus Nauarra d. libro 2. de restitut. cap. 3. num. 58. Nam si non licet pro Republica, ergo neque pro parentibus, quibus Respublica præfertur: l. minime. ff. de religios. & sumptibus funer. & citati à Cenedo collect. 20. num. 4. part. 1.

- 15 Sed liceret cuicumque, etiam grauissimo periculo mortis se offerre pro parentibus, imò est officium debitum: Soto lib. 5. de iustitia & iure. quæst. 1. artic. 6. sub conclus. 3. Minchaca lib. 1. controuerf. Illustr. cap. 11. nume. 33. & seq. & sentiunt omnes relati, & referendi, & alij passim. Et iuxta hanc resolutionem intelligenti sunt Menochi. lib. 3. præsump. 29. nume. 19. Cenedo d. collect. 20. num. 1. ad fin. tradentes, filios pro patribus mortem pati debere: ex Cicerone pro Roscio Amerino dicente. *Etenim si id quod præclarè à sapientibus dicitur, vultu sapè latur pietas, quod supplicium satis acere reperietur in eo, qui mortem obtulerit parenti, pro quo mori ipsum, si res postularet, iura diuina atque humana cogebant.*
- 16 Patet hinc, eximium virtutis exemplum præstitisse duo illa filiorum paria, de quibus Valer. Max. lib. 5. cap. 4. exemplo 4. externorum. in hæc verba. *Notiora sunt fratrum paria, Cleobis & Byron, Amphinomus & Anapus, illi, quod ad sacra Iunonis peragenda matrem vexerunt, hi quod patrem & matrem per medios ignes Aethnæ portarunt. Sed neutris pro spiritu parentum expirare, propositum fuit.* Hætenus Valer. Celebrauit Virgilius pietatem Aeneæ, qui patrem per media Troiæ incendia sustulit.
- 17 Cæterum, quid de illo præclaro iuvene Toletano dicemus? de quo Rodericus Sanctius Episco

pus Pallentinus historiae Hispanicæ part. 4. c. 16. de Rege Petro loquens scribit in hæc verba. *Tandem inter eos, quos Petrus ea die neci dedit, aurifabrum quendam probum, & antiquum virum iugulandum decreuit, cuius filius pietate naturali motus, Regi Petro supplicauit, ne patrem innocentem occideret, aut eundem filium loco patris morti substitueret. Petrus verò, ut erat totus sauuus, iraque repletus, iussit patrem liberari, & filium infontem interfici.* Non dubium est, si certo sciuit se occidendum, & animum habuit pereundi, peccasse istum filium, & impia pietate usum: sin autem credidit, se non occidendum, sed tam insigni pietate permouendum Regem, ut olim Dionysius pro Damone & Pythia, ac ita non certam subiit mortem, sed magnū illius periculum, si Rex, quod euenit, naturali saeuitia stimulatus in asperiora prolaberetur, forsitan defendi posset. Meminerunt de eo Gariuai lib. 14. cap. 31. Palat. Rubi. in Rubr. de donat. inter vir. & vxor. not. 3. §. 3. num. 6.

Nota est etiam pietas filiarū, quæ patres carceribus detentos, & ad inedia dānatos vberibus aluerunt: de quibus Valerius Maxim. vbi suprā. Plinius lib. 7. cap. 36. Solin. cap. 7. Higin. cap. 254. vbi de Xantipe filia & patre Mycone, periculum si seiret in eas magistratus, sed quod pro patribus subire debuerunt.

18 Idem de filiis, maritis, vxori-

- bus, & cæteris propinquis dicendum est: vt pro eis non liceat, certæ, præcognitæ, ac necessariæ morti se obijcere, liceat verò quodcunque subire periculum: vt signanter tradunt Soto vbi suprā, & Minchaca d. ca. 11. nu. 34.
- 19 Quocirca apparet, eximiam virtutis exemplar præstitisse feminas illas, quæ maritos carceri mancipatos inuisentes, commutatis vestibis eorum locoremanferunt, deceptisque custodibus, viros fecerunt euadere: licet in periculo graui remanserint. Cuiusmodi Minyæ fuerunt, apud Strabonem libro 8. Plutarch. de claris mulier. Polyen. lib. 7. stratagem. Valer. Maxim. lib. 4. cap. 6. & domina Sæntia filia Regis Legionis vxor Ferdinandi Gonzalez Comitiss Castellæ, ac alia, quarum è nostris meminit Palatios Rubios in Rubrica de donatio. inter vir. & vxor. §. 32. num. 8. & §. 50. num. 24. quas non esse puniendas pœna ordinaria, aiunt Ant. Gomez. tomo 3. vari. cap. 9. num. fin. Farinac. quæst. 30. nume. 118. & quæst. 32. nu. 79. Et ipse verius affirmo, excusari prorsus ab omni pœna, cum Floriano in l. liber homo. la 2. numer. 4. ff. ad legem Aquil. Montaluo verbo marido fuera dela tierra. in l. 1. tit. 1. libro tertio fori. & Auiles. in cap. Prætorum. capit. decimo octauo. verbo carçel. num. 32.
- 20 Liceret etiam vxori, venenata vulnera mariti suggere, pro salute illi reddenda, tametsi non si-

ne magno periculo suo facere posset: quod fecisse dicitur quædam infans Hispaniæ vxor Eduardi principis Angliæ: vt refert Roderic. Sanctius 1. par. cap. 4. & Palat. Rub. vbi suprā.

21 Apparet è contra, non licuisse illi patri, de quo Quintilianus declamat. 11. cum eius filius ad supplicium peteretur, se offerre, illum vicaria morte feruaturum: nisi eum eodem modo, ac prædictum Toletanum iuuenem excusemus.

22 Diuersum est in altero illo patre, de quo Andræas de Isern. in capit. primo. §. publici latrones. ad fin. de pace tenenda. Qui, cum accusarentur ipse, & filius homicidij, certumque esset, alterum eorum facinus perpetrasse, sed vter fecisset incertum, & Carolus Secundus Imperator iussisset filium suspendi, vt illum morte vindicaret, & in se pœnam conuerteret, crimen passus est: & ideò liberato filio, fuit suspensus: vt etiam tradit post alios Tiraquellus in præfatione. l. si vnquam. numero 8. C. de reuocan. donat. Hic enim, si verè ipse occiderat, potuit, imò cum iam esset inquisitus, debuit, crimen confiteri; sin autem falsum confessus fuit, nulla ratione videtur posse excusari, cum aliàs non liceat, pro saluanda vita sua, vel alterius mentiri; Sanctus Augustinus libro de mendacio. ca. 6. & 17. & super illo versu Psal. 5. *Perdes omnes, qui loquuntur mendacium.*

ducium. cap. ne quis arbitretur. cap. faciat homo. cum cap. sequ. 22. quæst. 2. Et falsum crimen sibi imponere, ex quo venit imponēda pœna mortis, peccatum est mortale: cap. si non licet. 23. quæst. 5. quod latius tradimus infra cap. 12. num. 15. Tametsi contrarium disertè doceat Soto de ratione tegendi secretum. membro 1. quæst. 3. conclus. 6. vbi ait, non peccare mortaliter eum, qui sibi imponit falsum crimen, vt seruet vitam patris, & pœnā eius capituli in se transferat, si facit sine iuramento, & scandalo: quod nulla ratione defendi potest.

23 Denique eodem modo definienda est illa antiqua controuersia, an pro amicis liceat vitā exponere, & dicendum est, non licere certam & infallibilē mortem oppetere pro saluando alio; quia tunc esset mors propria volitā directo, & de per se, tametsi vt medium saluandi amici, quod non licet: vt dictum est. Ita tenent S. Augustinus de mendacio. cap. 6. Paludan. in 4. distin. 15. quæst. 3. artic. 2. Durandus in 4. distin. 17. quæst. 6. num. 19. S. Bonauentura in 3. distin. 29. q. 3. Petrus Nauarra dicto lib. 2. de restitut. cap. 3. num. 41. vbi late probat, Minchaca d. c. 11. nu. 26. in fine.

Tametsi contrarium sentire videantur Bañes, Aragon, Gregorius de Valentia, & quidam ex infra citandis: quorum traditio ex-

adductis duobus capitibus superioribus cōfunditur. Neq; enim alia fundamenta adducunt, quā ea, quibus in cap. præceden. in quæstione de Republica respondimus; insuper Gregor. de Valentia videtur sibi contrariari.

24 Hinc sequitur, non licuisse Pyradi, & Orestis, vnumquemque se alterum confingere, vt eo occiso, alter seruaretur: quia ex intentione propriā mortē volebant, vt medium saluādi amici: de quibus Quid. lib. 3. de ponto. sic ait: *Ire iubet Pylades charum periturus Orestem,*
Hic negat, inq; vicem pugnat uterque mori.

Exitit hoc vnum quod non cōuenit illis:

Cætera pars concors, & sine lite fuit. Ita sentit S. Augu. lib. 4. cōfessio. c. 6. & tradit Nauarr. d. c. 3. nu. 51.

Contrarium velle videtur Gregor. de Valentia tomo 3. disput. 3. quæstio. 4. puncto 3. assert. 3. versic. dixi autem, vbi ait, non licere hoc ex charitate, sed licere si fiat non amore vitæ amici, sed amore virtutis amicitiae.

Sed fallitur Gregor. de Valentia, quia neque pro fide, neque pro qualibet virtute licet se occidere, vt abunde probatum est lib. 1. cap. 8. Quod si pro virtute amicitiae liceret, pro saluanda amici vita liceret. Neq; subsistit illud sophisma, non licet ex charitate, sed licet amore virtutis amicitiae, fieri enim potest, quod id, ad quod non tene-

mur

mur ex charitate, teneamur alijs respectibus, sed quod id, quod non licet ex charitate, alia ratione liceat. Fieri non potest: quod enim non licet, nunquam licet. Adde maioris efficaciae, & altioris ordinis virtutem esse charitatem, quā amicitiam: & quod ob amicitiam nihil iniustum fieri potest. Ambrosius lib. 3. officior. cap. 16.

25 Licet tamen, & magnæ perfectionis opus est, pro amicis periculo mortis se exponere, cum spe euadendi; quia tunc nullo modo est volita mors, neque vt finis, neq; vt medium, sed si euenit, toleratur vt effectus ab inuito, qui nollet mori, non vult tamen desistere ab actu virtutis timore mortis. Ita tradūt S. Thom. in 2. 2. q. 26. artic. 5. ad 3. Soto de iustit. & iur. lib. 4. q. 2. art. 3. & lib. 5. q. 1. art. 6. Michael Salon in 2. 2. sub q. 61. in tract. de dominio q. 3. art. 2. concl. 4. ad 3. Aragon late in 2. 2. quæst. 26. artic. 4. in dubio 3. & ibi Bañes, & ante hos Diuus Augustin. lib. de amicitia. cap. 10. Minchaca dicto num. 26. Durandus dicto numero 12. Victoria in relectione de homicidio. numero 24. Nauarra dicto c. 3. num. 49. Martinus Nauarrus in Manuali. cap. 17. num. 87. quorū aliqui, tametsi generalius videantur loqui ad hanc distinctionem reducendi sunt, cum alioqui decipiuntur.

26 Apparet hinc licere Christiano, quolibet tormenta pati, ne

prodat proximum. Augustinus libro de mendacio. cap. 13. ita scribit. *Quanto ergo fortius, quanto excellentius dices, nec prodam, nec mentiar. Fecit hoc Episcopus quondam Tagastensis ecclesie, Firmus nomine, firmior voluntate. Nam cum ab eo quaereretur homo iussu imperatoris, per apparitores ab eo missos; quem ad se confugientem, diligentia, quanta poterat occultabat: respondit querentibus, nec mentiri se posse, nec hominem prodere, passusque multa tormenta corporis, (nondum enim erant Imperatores Christiani) permansit in sententia. Deinde ad Imperatorem ductus, vsque adeo mirabilis apparuit, vt ipsi homini, quem seruabat, indulgentiam sine vlla difficultate impetraret.*

27 Perpendi potest ex prædictis, an licuerit Damoni, aut Pythiæ, (quisquis eorum fuit) periculum illud subire, remanendi alterum vadem pro altero: quod refert Valer. Maxim. lib. 4. cap. 7. exemplo 1. extern. in hæc verba. *Damō & Pythias Pythagoricæ prudentiæ sacris initiati, tam fidelem inter se amicitiam iunxerunt, vt cum alterum ex his Dionysius Siracusanus interficere vellet, atque is tempus ab eo quo priusquam periret, domum profectus res suas ordinaret, impetrauisset: alter vadem se pro reditu eius tyranno dare, nō dubitauit: solutus erat periculo mortis, qui modo cernices gladio subiectas habuerat, eidem caput suum subiecerat, cui securo viuere licebat. Igitur omnes, & inprimis Dionysius noua atque ancipitis*

rei exitum speculabantur. Appropin-
quante deinde definita die, neque illo
redeunte, unusquisque stultitia tam
temerarium sponsores damnabat. At
is, nihil se de amici constantia metue-
re predicabat. Eodem autem momen-
to, & hora à Dionysio constituta qui
eam acceperat, superuenit. Admi-
ratus eorum animos tyrannus, suppli-
cium fidei remisit, in superque eos ro-
gavit, ut se in societate amicitiae, ter-
tium sodaliciij gradum intima cultu-
rum benevolentia, reciperent. Memi-
nerunt cum laude Ambros. lib. 3.
officior. c. 12. Hierony. in c. 7. Mi-
cheæ & huc alludit Augustin. in
cap. cum homo. 23. q. 5. Lactant. lib. 5.
diuinar. instit. c. 18. Ioan. Andr. in cap. innotuit. nu. 24. de
elect. Chafen. in consuetud. Bur-
gund. Rubr. l. glo. si el ne agrace.
nu. 167. in fi. Addo gl. verbo bo-
na. in l. Diuus 3 l. ff. de iure fisci.
dum inter alios casus, quibus dā-
tur obfides, dicit, aut pro alio ca-
pto qui recessit eo dimisso, l. 16.
tit. 1. parti. 6. in princip. quæ uti-
tur eadem verborum conceptione.
Text. in l. nam & Seruius 22.
ff. de negot. gest. loquitur de his
obfidibus, qui pro alio manent
apud hostes, quem dicit singul.
Bald. in cap. ex rescripto. nu. 1. de
iureiurando. & Iason num. 1. in
l. conuentionum, ff. de pactis. Sē-
tiunt omnes licuisse, & merito,
nam qui obfes remansit, utique
mori non cogitauit, cum de ami-
ci fide, hoc est quod rediturus
esset, non dubitaret: & ideò non
certa, & prælecta morti, sed pe-

riculo, si fortè non rediret: &
tyrannus uellet infontem occi-
dere, se exposuit. De illo verò,
qui reuersus est, si iustè carcera-
tus fuit, dubium non est potuif
se redire, cum etiam teneatur gl-
in Cle. pastoralis. verbo per vio-
lentiam. de re iudi. & ibi Docto.
Farinac. quæst. 30 num. 9 r. Sin au-
tem iniuste detinebatur, disputa-
tio est, de qua infrà cap. 10. ubi
concludimus, posse redire. Sed
qui vadem reliquit, videtur om-
ninò teneri ex c. cum homo. 23.
quæst. 5.

28. Videtur etiam (nisi mendaciū
interuenisset) licuisse Demetrio
periculum subire pro Antiphilo
amico. Rem ex Luciano de ami-
citiā referet Petr. Herodius lib. 5.
decretorum tit. 16 ad legem Iu-
liam peculatus. c. 10. in hæc ver-
ba. *Syrus seruus Antiphili Alopecen-
sis inita societate cum aliquot sacrile-
gis in templū Anubis irruerat, sub-
latoque Deo, phialis aureis, caduceo,
alijsque rebus sacris, potissimam par-
tem inscia Domino apud Antiphilum
deposuerat. Ex conscijs, dum furti-
uum aliquod proponerent venale, nō
nulli capti sunt: qui statim, apud quē
essent res furtiue, Aegypti præfecto
responderunt. Itaque simul in carce-
rem ducti Syrus & Antiphilus. Quo
loco cū dominus miserimè haberetur
superuenit amicus eius Demetrius Su-
niēsis, qui, quod diligēter custodia ob-
seruabantur, neq; eū præpositus carce-
ris admittere uellet, ut cū Antiphilo
colloqueretur, potius q̄ amico nullum
auxilium ferret, detulit sese adma-
gistra-*

gistratum, ut consciū Antiphilo, &
ea ratione deductus in carcerem, po-
stremò impetravit, ut proxime Anti-
philo atque in eadem trabe vincire-
tur. Postea verò, cum accidisset, ut qui-
dam è nexis, noxijsque limam nactus,
catenam secuisset, qua sociatim deti-
nebantur, & custodibus occisis; con-
spiratione facta, omnes alij è carcere
profligissent: soli Demetrius, & Anti-
philus, vi etiam retento Syro, non au-
fugerunt. Itaque præses tanta legum
iudiciorumque reuerentiā causa col-
laudatos abire permittebat. Sed ex
hac causa dimitti noluerūt, absolutio-
nem non abolitionem petere. Notare,
quos liberat indulgentia, nec infamiā
criminis tollere, sed pena gratiam fa-
cere. Vnde præses adductus est, ut rē
exactius inquireret, porrò in ea actio-
ne hoc admirabile fuit, quod Deme-
trius de se nihil responderet, pro An-
tiphilo preces adhiberet, funderet la-
chrymas, crimen in se vnum spontè,
& sine ullo teste coniceret. Quapro-
pter cæpit ea tam sollicita confessio,
& sine ullo teste coniceret. Quapro-
pter cæpit ea tam sollicita confessio,
quàm nocere Demetrio confitenti. Et
summum argumentum innocentiae ex
eo quoque sumebatur, quod non eua-
sissent è custodia, cum euadere potuif-
sent. Sed & Syrus postremò scelus
indicauit. Igitur Antiphilum & De-
metrium nō modo absoluit iudex, sed
& muneribus honorauit de suo, Syrū
flagris casum, ne quidem opinor occi-
disse, sed domino se restituisse. Egre-
gium sanè veri amici exemplar,
sed mētiri, se consciū Antiphilo,
nulla ex causa licuit. c. ne quis ar-
bitret. c. ne faciat homo. 22. q. 2.

29. Ampliant Soto dicto libro 51
de iustitia, & iure. quæst. 1. artic.
6. conclu. 3. & Petrus Nauarra d.
cap. 3. nu. 40. 41. & 56. quod etiā
licitum sit se periculo exponere
pro re familiari, & honore proxi-
mi. Vnde sequitur, quod tamen si
quis non teneatur ad restitutio-
nem, quoties illam nō potest fa-
cere sine periculo vitæ suæ: tex-
tus & ibi Innocent. in cap. officij,
30 de pœnitent. & remissi. Tamen,
si vult restituere, & exponere se
periculo, licitè, imò & laudabili-
ter id facere posset. Nauar. in Ma-
nuali. c. 17. num. 87. Michael Sa-
lon in 2. 2. quæst. 62. artic. 2. con-
trouer. 16. concl. 2.

S V M M A R I A

Ex Capite sequenti.

- 1 Tenemur plus diligere animam proximi, quàm corpus nostrum :
- 2 Pro salute spirituali totius mundi nemo potest se occidere, neque certam, & infallibilem mortem optetere.
- 3 Non potest prægnās consentire, quod occidatur, ut infans baptizetur.
- 4 Pro salute spirituali totius mundi nemo potest salutem spiritualem propriam amittere.
- 5 Periculo mortis etiam grauissimq; & certo tenetur quis se opponere, pro salute spirituali illius, qui est in extrema necessitate spirituali.
- 6 Pastor verò animarum non solum pro eo, qui est in extrema, sed etiam in graui necessitate spirituali.

- 7 Qui pastor non est, pro eo qui est in graui necessitate spirituali, etsi non teneatur, potest tamen se in periculo ponere, & est perfectorum.
- 8 Sacerdos optime facit, confitendo infectos peste.
- 9 Etiam laici possunt infectis peste ministrare, assidere, consolari.
- 10 Imò, & qui hoc facientes decedunt, pro martyribus habentur.
- 11 Predicator posset hereticis predicare cum periculo vite.
- 12 Sacerdos potest puerum baptizare cum periculo vite, & quo casu teneatur.
- 13 Itinerari cum periculo naufragij, & latronum licet, pro opere pio.
- 14 Imò, & generaliter, etiam non ad opus pium.

CAPVT IV.

Pro salute spirituali proximi, cui periculo liceat se exponere.

Pro salute spirituali proximi, perfectorum est, pericula subire; quatenus autem liceat, & obliget, explicandum suscipimus.

- 1 Et quidem, teneri quemquam plus diligere animam, & salutem spiritualem proximi, quam corpus proprium, & vitam propriam, & ita, quod illam debeat hoc casu exponere, vel saltem possit, etiam si non sit talis, cui incumbat cura proximi, & id sit maxime perfectionis, tradunt S. Thomas in 2.2. quæstio. 26. artic.

5. & ibi omnes ipsius glossamarij. Soto de iustitia & iure. lib. 5. quæstio. 1. art. 6. in fin. Nauar. in Manuali. cap. 24. num. 9. & 10. Gregor. de Valentia, & alii infra citandi.

Sed si rectè S. Thomas & alii inspiciantur, non dicunt, quod teneatur, aut possit se occidere, vel certam, & infallibilem mortem præeligere pro salute spirituali proximi, sed quod possit, & in casu teneatur, periculo mortis etiam maximo, & imminenti vitam exponere. Quamobrem eadem resolutione retenta, sub correctione Sanctæ matris Ecclesiæ constituo, quod.

- 2 Pro salute spirituali proximi, imò neque pro salute spirituali totius mundi, nemo potest certam, & infallibilem mortem opterere, & illam velle, & præeligere; ita tenent Petrus Nauarra lib. 2. de restit. cap. 3. num. 63. & 66. Iacobus de Graphiis in suis decisionibus aureis tomo 1. li. 2. tit. 62. num. 62. vbi ait, quod non potest mulier pregnans, in tanto periculo mortis infantis in utero, consentire, quod ipsa occidatur, vt infans possit baptizari, quia sicut, nemo potest innocentem interficere absque peccato mortali, ita nemo potest consentire, absque eodem peccato, quod alius occidat eum. Idem ait Nauar. consil. 16. num. 2. & 3. titu. de regularibus lib. 3. tomo 1. Quod tamen intelligendum est, ita procedere, si ne-

cel-

cessarium est, quod occidatur: quia alias solent esse partus cæsarij, cum vterus fœminæ aperitur, & infans extrahitur: in quo magnum est periculum, sed non certa mors, quia multæ conualuerunt, & huic periculo posset mater se exponere.

- Conclusio probatur primo, quia (vt supra hoc lib. cap. 1. & 2. probatum est) manifestæ & certæ & infallibili morti volitæ, & præelectæ nullo casu potest quis se obicere, neque pro Republica, neque vlla ex causa; ergo neque pro salute spirituali aliorum. Et quidem, qui per aliū occidit, per se ipsum occidere videtur. 1. non ideo. C. de accusat. l. etsi certus. ff. ad Syllani. Ergo & qui certo consentit se occidi, videtur se occidere, quod nullo modo licet. c. si nō licet. 23. quæst. 5. ideo consentire nemo potest ab aliū occidi. l. 4. §. diuus. ff. ad leg. Cornei. de sicar. cap. cōringit. de sentent. excomm. Adde, quod pro salute spirituali propria, idest pro conseruanda castitate non licet se occidere, neque membrū sibi abscindere, vt latè probamus lib. 1. cap. 9. Ergo neque pro salute spirituali aliorum. Consentendo enim morti propriæ occiditur anima, atqui pro salute spirituali totius mundi non debet quis amittere salutem spiritualem propriam: Augustin. li. 1. de doctrina Christiana. c. 22. S. Thomas in 2.2. quæst. 26. art. 4. & ibi omnes, Soto lib. 5. de iust.

& iure. q. 1. art. 6. argumento 3. & in responsione ad 2. & concl. 2. Petrus Nauarra lib. 2. de restit. c. 3. num. 41. & 50.

Exemplum huius conclusionis est, præter iam adductum, veluti si quis, videns sulphureum tormentum, quod archibusium vocant, glandem ignitam contra aliquem, qui esset in peccato mortali, emittentem, in medio se ipsum poneret, & pectore istū exciperet, volens mori, ne ille tali peccato irretitus periret, & damnaretur: hoc enim nullo modo esset licitum, & impiè talis vellet esse pius.

Cæterū, periculo mortis etiam graui, & euidenti se exponere, pro salute spirituali aliorum, qui essent constituti in extrema necessitate spirituali, non solū vnus quisque potest, verum etiam tenetur. S. Thomas in 2.2. quæst. 26. art. 5. & ibi Caietan. Bañes, & Aragon art. 4. & omnes. S. Thom. d. 2.2. quæst. 44. art. 3. & ibi etiā omnes, ac iterum in 3. Sent. dist. 29. quæst. 1. art. 8. quæst. 2. Nauar. in Manuali. cap. 24. num. 10. & post alios latè Rutilius Bezonus in tract. de fuga tempore pestis. lib. 1. disp. 1. q. 1. & concl. 1.

Pastor verò animarum, pro salute spirituali eorum, quorum sibi cura incumbit, tametsi positi non sint in extrema necessitate, sed simpliciter in graui necessitate, tenetur vitam propriam periculo exponere, alias peccaret: vt ministrare Sacramenta

R 4 infe-

infectis morbo epidemix. S. Th. 2.2. quæst. 185. art. 5. & opusculo 18. cap. 16. Ioannes Maior. in 4. distinct. 17. q. ult. Summa Armilla verbo episcopus. num. 6. Ripa in tract. de peste. tit. de priuileg. contract. causa pestis. num. 147. post Imolam in cap. fi. de cler. nō residentibus. Bezonus d. quæst. 1. conclus. 4. & conclus. 5. dicto. 3. & per totum.

7 At ille, qui pastor non est, pro eo, qui constitutus non est in extrema necessitate spirituali, tamen in magna necessitate spirituali constitutus sit, non tenetur vitam suam periculo mortis exponere, si tamen velit, potest eā exponere, & erit maximæ perfectionis. Vnde etiam sacerdos simplex optimè facit, confitendo, & spiritualiter consolando infectos morbo epidemix. S. Th. in 2.2. quæst. 26. artic. 5. ad 3. Bañes, & Aragon ibid. in art. 4. Bezonus d. quæst. 1. conclus. 2. Nauarrus conf. 1. num. 78. tit. de cōstit. & alij passim.

9 Imò, & huic periculo, visitando, scilicet infirmos tempore pestis, quilibet se exponere potest: tamen non profit in spiritualibus, vt medicus, & laicus qui vellet mederi, aut ministrare p̄ salute corporali infecti: a sidere, consolari, etiam si cum periculo infectionis. S. Thomas in 2. 2. q. 123. artic. 5. in corpore. Bañes, Aragon, Michael Salon, & ceteri Thomistæ in 2.2. quæst. 64. artic. 5. & quæst. 26. art. 4. Nauar.

d. conf. 1. nu. 77. & 78. Simancas in Catholic. institut. tit. 18. num. 30. Petrus Nauarra d. cap. 3. nu. 76. Petrus Plaza in Epitome delictor. cap. 23. num. 7. colum. 2. in princip.

10 Quod non solum licet, verum est ad eodē eximium pietatis opus, vt ita morientes pro martyribus habeantur. Vt habetur in Martyrologio Romano die 28. Febr. in hæc verba. *ibidem* (nempe Alexandria) *commemoratio Sanctorum presbyterorum, diaconorum, & aliorum plurimorum, qui tempore Valeriani Imperatoris, cum pestis seuissima grassaretur, morbo laborantibus ministrantes libentissimè mortem optetere: quos velut Martyres religiosa priorum fides venerari consuevit.* Idem ait Dionysius Episcopus Alexandrinus in Epistol. ad Hieracem. apud Eusebium historix lib. 7. cap. 16. & 17. dum ait, hos nihil videri abesse ab splendore martyrij.

11 Inde prædicator posset hæreticis prædicare, tamen si magnū periculum esset, ab illis occidi, vt ait Bañes 2.2. quæst. 64. artic. 5. colum. 2.

Et circa rem istam latius distinguunt; & disputant Theologi in 3. Sent. dist. 27. & alij dist. 29. Aragon, Bañes, Salon, Gregor. de Valentia, & ceteri Thomistæ in d. 2.2. quæst. 26. articulo 4. & 5. quæst. 33. articulo tertio. vbi signanter Bañes, Bezonus dicta quæst. 1. nobis prædicta delibasse sufficiat.

12 Infertur ex prædictis, licere sacerdoti, qui dū baptizat puerū in discrimine vitæ constituit, nolere ab hoc actu baptizandi cessare, propter tale periculum mortis: Vt tradunt Ioannes de Lignano in tract. de bello. quæst. 89. Bo lognetus in l. vt vim. num. 24. ad fi. ff. de iustit. & iure. Imò, quod si puer esset in extremis, teneretur quilibet particularis homo illū baptizare, non obstante, quod probabiliter timeret, se à tyranno fore occidendum: quia est casus extremæ necessitatis spiritualis, in qua tenetur quis vitam ponere pro suo proximo: ait Bañes in 2.2. quæst. 33. artic. 3. dub. 4. in respons. ad confirmationem argum. 3.

13 Sic etiam, posse quemquam itinerari ad aliquod opus pium prosequendum, tamen si adessent pericula naufragij, & latronum, ait S. Thomas in 2.2. quæst. 123. art. 5. in corpore. ad fi. Simancas in Cathol. inst. cap. 18. nu. 30. qui generaliter, licere, etiam si non ad opus pium, idem aiunt Minchaca controuers. Illustrium. c. 11. num. 32. Aragon in 2.2. quæst. 64. artic. 5. argum. 5. & in responsione. & ibi etiam Michael Salon, Petrus Nauarra lib. 2. de restit. cap. 3. num. 60. vbi etiam de nauigantibus ad Indos.

S V M M A R I A

Ex Capite sequenti.

1 Pro bonis temporalibus non licet cer-

ta morti se offerre.

2 Licet autem periculo se exponere.

3 Pro defensione bonorum temporalium possumus occidere volentem nobis illa tollere.

4 Nisi esset quantitas parua.

5 Licitum est patrimonij augmentum querere.

6 Pro honore non licet certa morti se offerre.

7 Honor maximum bonorum temporalium.

8 Honor minus quam vita.

9 Antepone minus maiori, non conuenit rehta rationi.

10 Pro honore licet periculo se exponere.

11 Honor equiparatur vita.

12 Et habetur in maiori pretio quam vita.

13 De intellectu tex. in l. isti quidem. ff. quod metus causa.

14 Fœmina non consentiens stupro, etsi non obnitat, sed immobilis stet, non peccat.

15 Pro defensione honoris potest quis alium occidere.

16 Alapa casus, an possit cadentem fugientem sequi, & percutere.

17 Aggressus non tenetur fugere, etiam si possit.

18 Pro honore mortem appetere, non est vera fortitudinis.

19 Pro honore non licet ingredi duellum.

20 Duellum omni iure prohibitum.

21 Etiam si priuatim sine patris duconueniant in duello.

22 Etiam si de consuetudine toleraretur.

- 23 Stante verò consuetudine in foro exteriori excusarentur duellantes.
- 24 Quid si partes simulant duellum, vel ad certum modum definiunt?
- 25 Rixa incontinenti facta non est duellum.
- 26 Quid in eo qui certò scit se occidendum, vel bona sua comburenda, nisi ingrediatur duellum?
- 27 In bello licitum est duellum.
- 28 Etiam si non totum bellum reducatur ad id duellum.
- 29 Dummodo sit publica causa, & non priuata simulas.
- 30 An infidelibus possint principes Christiani concedere duellum.

CAPUT V.

Pro bonis temporalibus, quod periculum subire liceat.

Riter, imò multò magis, pro bonis temporalibus tuèdis, licitum non est propriam vitã certò, & infallibiliter perdere: vt notant Nicolaus de Lira, & cæteri in c. 10. Ioannis, declarando illa verba. *Bonus pastor animam suam ponit pro ouibus suis.* Quod, præter resolutionem iam dictam, ex eo probatur, quod cum vita sit prætiosior omni re temporali, l. fancimus. C. de sacrosanct. eccles. esset contra rectam rationem, ac propterea illicitum, antepone- re quod minus est, ei quod maius est: argumento cap. ad hoc. 89.

dist. Nauar. in cap. inter verba. 11. q. 3. concl. 5. nu. 15.

Sed pro eisdem bonis temporalibus liceret, propriam vitam periculo exponere, quia rursus eadem bona ordinantur in conseruationem eiusdem vitæ, atq; in statutum eius felicem. Ita tradunt Durandus in 3. Sentent. distinct. 29. quæst. 2. num. 16. & in 4. distinct. 17. quæstio. 6. in finali- bus verbis. Soto de iustitia & iure. lib. 5. quæst. 1. artic. 6. conclus. 3. Nauar. in Manuali. ca. 17. num. 87. Minchaca lib. 1. controuer. Illustr. capit. 11. nume. 26. Petrus Nauarra d. capit. 3. nume. 1. Aragon d. quæst. 26. artic. 4. quæst. 3. Bañes & cæteri Thomistæ, vbi suprã.

3 Confirmatur ex eo, quod pro defensione bonorum nostrorum temporalium possumus occidere, volentem illa nobis tollere: vt est communis sententia. Co- uarruu. in Clement. si furiosus. 3. part. §. vnico. num. 6. Bernard. Diaz. de Lugo reg. 507. Plaza de delictis. cap. 28. num. 52. Minchaca lib. 1. controuerf. Illustr. cap. 18. num. 15. & alij alibi passim. & est expressum in l. 2. titu. 1. part. 1. l. 4. titu. 13. lib. 8. ordinam.

4 Limitat prædicta Soto vbi suprã, nisi quantitas esset parua, pro qua non conuenit rectæ rationi, periculo se exponere: quod credo verum.

Limitat & Petrus Nauarra dicto capit. 3. num. 58. nisi bona essent superflua statui, vel naturæ loqui-

loquitur autem de se obijcienti certæ morti, & sentit, quod pro bonis téporalibus necessarijs statui licet certè morti se offerre: quod omninò repudiandum est. Credimus autem, quod etiam pro superfluis statui posset quis periculo vitam exponere, cum debita discretionem, quia licitum est augmentum patrimonij, & statui amplitudinem quærere, & altiore, illustrioremque velle, & procurare: argumento l. fina. C. arbitri. tutelæ quod opibus fit. l. 1. & ibi Bartolus. C. de dignitat. libro 12. & plures quos citat Simon de Pretis de interpretat. vltim. volunta. interpretatione tertiam. dubio primo. solutione. 11. num. 2. Alexan. Raudens. consil. 5. nu. 19. lib. 2.

6 Pro honore, pariter dicendū est, quod non licet se ipsum certæ, & indubitæ prælectæ, & volitæ morti obijcere: vt volūt Aragon in 2. 2. quæst. 64. artic. 5. ad 5. Nauar. in c. inter verba. 11. quæst. 3. conclus. 4. nume. 25. & de finibus humanorum actuum nu. 31.

Et probatur primò, quia nulla circumstantia dari potest, per quam hoc licitum sit, vt sepè diximus, & probamus libro primo cap. 8. ergo neque pro honore.

7 Secundò, quia licet honor sit maximum bonorum temporalium: l. Iulianus. ff. si quis omiffa caus. testamen. l. miles. §. focer. ff. ad leg. Iul. de adulter. Prouerb. cap. 22. *Melius est bonum nomen, quam diuitia multa. ca. deterior es.*

6. quæst. 1. cum alijs adductis à Nauarro d. cap. inter verba. conclus. 4. num. 18. Iason in l. si tibi. §. quædam. ff. de pactis. Silua nuptial. lib. 4. nume. 82. Menoch. de arbitrar. quæstio. 88. num. 24. Sfor- ci. Oddus de in integr. resti. quæstio. 89. nume. 21. Burfat. consilio 191. nume. 13. libro 2. & alij passim. Est tamen minus quam vita, Soto de ratione tegendi secret. memb. 1. quæstio. 3. Nauar. d. con- clus. 4. num. 20. Arqui antepone- re, quod est minus, ei quod est maius, non consonat rectæ ratio- ni, ac proinde licitum non est, vt argumento cap. ad hoc. 89. distin- ctione. ait Nauar. in d. cap. inter verba. 11. quæst. 3. conclus. 5. nu- me. 15. sub. versic. sexto denique. post Sanctum Thomam & alios. Ergo pro honore non licebit vi- tam perdere. Cæterum hoc fun- damentum Nauarri, quo conten- dit, honorem esse minus bonum quàm vita, habet multa obsta- tia, quæ inferius adducemus.

Tertiò, quia honoris proprii vnusquisque dominus est, vt di- cemus infra capit. 12. num. 3. vitæ dominus non est, vt diximus lib. 1. capit. 1. Ergo non potest dare, id, cuius non est dominus, pro eo cuius doninium habet.

10 Sed pro honore cõseruando, debet vnusquisque, nedum po- test, periculo mortis quantumcū que graui se exponere: quod multis comprobari potest.

11 Primò, ex communi illo elo- gio, pro honore moriendum, in hunc

hunc sensum accepto, quod periculo mortis pro honore nos debemus exponere: quia non solum honor æquiparatur vite, tex. in l. iusta. ff. de manumiss. vindicta. ibi, *vita infamior*. & ibi notant Accursi. & omnes l. i. tit. 2.2. parti. 4. ibi, *de morte, o de mala fama*. notant plures, quos refert Anton. Cordub. de Lara in l. si quis à liberis. in principio. num. 33. ff. de liber. agnoscen. & alij passim. Sed etiam præfertur vitæ, quia debet quis potius pati mortem, quàm honoris detrimentum, l. isti quidem. ff. de eo, quod met. causa. ibi, *quod si dederit ne stuprum patiat vir, sed mulier, hoc editum locum habet, cum viris bonis isse metus maior, quàm mortis esse debeat*. Apostolus ad Corinthi. c. 9. *Bonū est enim mihi magis mori, quàm vt gloriā meā quis euacuet*. vnde Bald. ait, quod diuinitus eligibilis est mori, quàm vilipendi. consil. 312. num. 3. lib. 4. & consil. 382. nu. 2. lib. 5. Aymo. Crauet. consil. 168. num. 2. Et quod honor præferatur vitæ, est quotidie in ore omnium. Alexand. num. 2. in l. si victum. ff. de re iudic. Soc. iun. consil. 117. num. 22. lib. 3. Cæphal. consil. 295. nu. 22. lib. 2. Hippolyt. Riminal. consil. 5. nu. 99. lib. 1. & consil. 234. num. 62. lib. 3. Menoch. consil. 96. nu. 15. lib. 1. Hondedeus consil. 105. nu. 42. Decian. consil. 8. nu. 8. lib. 1. Rogeri. consil. 56. num. 3. Viui. decis. 46. num. 5. lib. 1. Farinac. quæst. 15. num. 6. & alij passim.

13 Neq; obstat, quod respondet Nauarr. in d. c. inter verba. concl. 4. num. 22. & in tract. de finibus. num. 31. quod tex. in d. l. isti quidem. non probat id, ad quod communiter allegatur: sed quod vir, & fœmina pudici potius debent ferre mortem, quàm consentire stupro, quod est peccatum mortale. Quia defendendo communem allegationem, respondeo, quod ille text. non loquitur de eo, qui excusat peccatū, & idèd mauult mori, quàm consentire, quia consensus non potest per vim extorqueri, neque quantumuis quis polluat, si inuitus patitur, peccat. cap. tolerabilius. c. ita ne. cap. propositum. & perto 14 tum. 32. q. 5. Quo fit, vt fat sit fœminæ, nō consentire, adèd quod licet pro virili non obnitat, sed immota maneat, si tamen non consentit, non peccet: vt ait Soto lib. 5. de iustit. & iure. quæst. 1. art. 5. col. 5. sed quæ ingenua est, quodcunque genus mortis patrius debet, vt idem ait, & Petr. Nauarr. lib. 2. de restit. cap. 3. nu. 104. qui licet subdubitet, an liceat se occidi sinere resistendo, antequam stuprum pati, omninò affirmandum est, licere: cum ergo extorqueri nō possit per vim consensus, non potest dici, quod in illo text. dedit, ne consentiret, ac proinde ne peccaret, sed ne infamiam illam etiam inuitus pateretur. Adde, quod Romani non credebant stuprum. esse peccatum, idèd patet, quod text. loquitur

quitur de infamia resultante ex stupro inuito illato, & huius infamiae metum, maiorem esse debere quàm mortis viris bonis decernit.

Non etiam obstat, quod idem Nauarrus ait d. concl. 4. nu. 24. illum text. esse intelligendum, iuxta ethnicam Romanorum sententiam, qui gloriam habebant pro vitimo fine, vt ait Augusti. de Ciuitate Dei. lib. 5. cap. 12. quia ei obstat, quod ait Apostol. d. cap. 9. ad Corinth. & quod in specie idem dixit Diuus Augustinus libro contra mendacium ad Cosentiam. capit. 17. in hæc verba. *Nisi forte oblitus sumus, hoc fuisse in Sodomis factum, vbi masculi in masculos nefanda libidine accensi, nec ostium domus, in qua erant, quos quærebant, inuenire potuerunt: quoniam vir iustus in causa omninò simillima pro suis hospitibus mœturi noluit, quos esse Angelos nesciebat, & vim mortepicrem ne paterentur, timebat*. Ac præterea, quæ etiã de iure diuino pro re familiari potest vita exponi periculo: Io. cap. 10. *Bonus pastor animam suam dat pro ouibus suis*. cū adductis ibi per Doctores, & supra diximus. Atqui honor maior est omnibus alijs rebus temporalius, d. l. Iulianus. ff. si quis omifsa causa testam. Ergo & pro honore licebit eam periculo exponere.

Nō etiam obstat, quod subdit idem Nauar. nu. 25. quod commune illud elogium, pro honore moriendum, ne sit communis error,

est intelligendum, id est pro eo, quod causat honorem, id est pro virtute: quia non intelligitur sic communiter, vt patet ex supra citatis, & vt communiter intelligitur, non est error.

15 Secundò probatur, quia pro defensione proprii honoris potest quis alterum interficere, vt si ei immineret ab eo periculum alicuius iniuriæ personalis, vt dixit Gerard. de Petrasancta singular. 33. nu. 4. Aymon. Crauet. consil. 119. nu. 7. lib. 1. Minchaca lib. 1. controuers. Illustr. cap. 11. nu. 10. Iul. Clarus in §. homicidium. num. 21. vers. idemque, & multò magis Nauar. in Manuali. cap. 25. num. 3. vbi nu. 4. singulariter inquit, quod licet, vulnerantem, & fugientem non possit quis insequi, & occidere, quia hoc non est se defendere, sed vindicare: 16 si tamen recepit alapam; ex qua grauem honoris iacturam reciperet, nisi illū insequeretur, posset eum persequi, & percutere tantum, quantum ad sui honoris defensionem opus esset: in quo tamen contrarium sentiunt Soto de iustitia, & iure. lib. 5. q. 1. art. 8. Bañes in 2. 2. quæst. 64. art. 7. dub. 3. quidquid autem de ea re sit, hinc constat, quod quemadmodum licet, pro defensione honoris proprii alterum occidere, multò magis licebit, se ipsum periculo obijcere.

17 Tertiò probatur, quia communis omnium sententia est, quod aggressus nō tenetur fugere, etiam si

etiam si posset, quia esset dedecus, sed potest rixari, & se defendendo aggressorem occidere: vt per Theologos in 2. 2. q. 64. artic. 7. Bartol. num. 10. & omnes in l. vt vim. ff. de iustit. & iure. Tiraq. de nobilitat. cap. 20. nu. 63. Hippolyt. in praxi. §. quoniam. nu. 8. Clar. §. homicidium. nu. 25. Petrum Rojicium decis. 4. Lituanica num. 75. sed non fugiendo, cum possit, exponit vitam periculo, ergo ex communi licet, pro honore vitā periculo exponere.

Et hæc quidem, in re tam notoria, tam altè repetita, superflua videri possent, nam si pro amicis, pro consanguineis, pro Republica, pro Rege, pro re familiari, licet periculo exponere vitam, quidni, & pro honore? quē homines plus omnibus alijs rebus æstimant: nisi Nauarrus in locis supra citatis, Andreas Gail. & Bertazolus infra citandi videntur sentire, quod nec pro honore liceat vitam periculo exponere. Et præter iā adducta, ponderat Nauarrus, quod non est vera fortitudinis pro honore mortem oppetere. Aristot. lib. 3. Ethicor. cap. 8. S. Thom. in 2. 2. q. 128. artic. 1. in argum. 7. & in responsione. Sed respondeo, quod licet non sit vera, & pura fortitudinis virtus, tamen est permissum, id facere: quemadmodum non est etiam veræ fortitudinis, pro bonis temporalibus mortis periculum subire, vt aiunt Aristotel. & S. Thomas eod. loco, & tamen cō-

stat, quod pro defensione bonorum temporalium mortis periculum subire possumus: vt supra dictum est: vnde multò magis debet licere pro honore maximo bonorum temporalium.

Inferbat ex prædictis Bald. in tit. de pace Constantiæ. num. 16. ad fin. quod pro honore conseruando licitū est ingredi duellum, vel rixam, sequuntur Gerard. Petrasancta singul. 33. num. 5. & singul. 82. num. 6. Chafen. in Catalogo gloriæ mundi. 1. par. considerat. 2. Robert. Maranta conf. 77. num. 5. & 6. Iul. Ferret. in tract. de duello. nu. 41. Iacob. del Castillo in eod. tract. libro 2. cap. 5. Alciat. de singul. certamine. cap. 3. num. 2. And. Gail. lib. 1. obseruat. 10. num. 2.

19 Sed falluntur isti, & contrarium omninò verius est, imò neque pro honore licere, ingredi duellum: tradit alibi cordatus idem Andreas Gail. lib. 2. obseruat. 100. nu. 8. & Claudius Bertazolus addit. vlt. ad consil. 152. lib. 1. criminal. Bartol. Bertazol. Alexan. Raudens. in disputatione de duello post indicem lib. 1. consiliorum. sub casu 2. & latè Antonius Massa Galles. in tract. contra vsum duelli, per totum. Minchaca qui alios citat lib. 1. controuerf. illustri. cap. 12. num. 2. & Theologi communiter quos refert & sequitur Petrus Nauarra lib. 2. de restit. c. 3. num. 282.

Quorū sententia tenenda est, quia duellum non est mediū necessa-

cessarium ad conseruandum honorem, cum possit quis, per iudicem honori prospicere, vt ait Minchaca, vbi supra. & multis probat Anton. Massa loco citato. Et vt ait Bañes in 2. 2. quæst. 40. art. 1. dubio vlt. apud homines huius sæculi amatores, vanos, & carnales est tanti honor, nō apud probos, & Christianos, qui animam omnibus rebus præferunt: vbi præclare tradit, quomodo respondere debeat prouocatus ad duellum, & conseruabit honorem humanum, pariter, & bonam conscientiam: nimirum, ego vbiq; me aggressus fueris, paratus sum me defendere, neque latitabo, sed mei copia per ordinarias ciuitatis vias faciam, & forsan tuo magno malo me aggredieris, cæterum duellum recuso, quia impium est, & à sacris Canonibus reprobatur, quibus obedientiam, quam debeo, volo præstare.

20 Est inquam duellum prohibitum omni iure, diuino, gentium, canonico, ciuili. text. in c. monomachiam 2. q. 4. capit. 1. de cler. pugn. in duello. capit. 1. de purgat. vulgar. l. vnica. C. de gladiator. lib. 1. 1. text. in l. 8. tit. 14. parti. 7. l. 3. tit. 23. lib. 8. Recopilat. & multis probant Iacob. à Castillo in præludijs ad tract. de duello. Ias. conf. 144. num. 11. lib. 2. & citati à Petro Cenedo par. 2. coll. 117. & plures constitutiones Iulij II. Leonis X. Clementis VII. & Pij IV. refert Hieronym. Ga-

briel. conf. 178. num. 25. cum seq. libro 2. nouissimè Concilium Tridentinum sess. 25. cap. 19. anathematizauit duellantes, parrinos, suadentes, consulentes, spectatores, & principes permittetes. Deinde Gregorius XIII. anno 1582. nonis Decembris, & Clemens VIII. anno 1592. pœnas, & excommunicationes auxerunt, & ampliarent: vt ex Bullis eorū apparet: & refert Raudens. vbi supra. Qui tamen probare intendit, etiam hodie, in duodecim casibus quos ibi enumerat, licitum esse duellum, ego nō omnia, sed quædam delibabo.

21 Amplia ergo primò, etiā si non sit duellum publicum, cum campo franco, & parrinis, sed duo cōuenerint die certo, & loco certo se inuicem inuenire, & ibi pugnare, aut rixari: hi enim, & eos iuuantes incurrunt dictas censuras: vti tradit Iosephus Ludouic. decis. Lucens. 11. num. 12. & 14. & in expresso decreuit Gregor. XIII. dicta sua constitutione dicens. *Statuimus, omnes illos, qui ex conditio, statuto tempore, & in loco conuento monomachiam commiserint; etiam si nulli patrini, socijve ad id locati, nec loci securitas habita, nullave prouocatoria littera, aut denunciationis chartula precesserint: censuris & pœnis omnibus à dicto Concilio propositis teneri: perinde, ac si publico, & consueto abusu singulare certamen inuissenti.* Vnde cessat, quod dicebat Salcedo ad Bernardū Diaz. in practic. c. 100.

- 22 Amplia secundò, etiam si de consuetudine toleraretur duellum, quia non potest consuetudine approbari, vt per adductos à Iosepho Ludouico d. decis. 11. num. 6. Ias. d. conf. 144. Petra de potestate principis. capit. 24. nu. 163. & habetur in Concilio Tridentino dicto loco.
- 23 Verù si alicubi eiusmodi consuetudo extaret, licet iniusta, & iniqua, in foro sæculari non punirentur taliter duellantes. Dec. consil. 686. nu. 5. Curt. iun. conf. 173. num. 2. Maranta conf. 77. nu. 5. Decian. conf. 41. num. 82. lib. 2.
- 24 Amplia tertio, etiam si inter aliquos pactiones inicitæ sint, de dirimendo certamine, quamprimum aliquis vulneratus fuerit, seu sanguinem effuderit, seu certus aliquis ictu numerus, vtrinque illatus fuerit: vt censuit Clemens VIII. d. constitutione anni 1592. Quod tamen Raudensis, vbi supra, ait, non procedere, quando duo conuenerint se non vulnerare, sed simulare duellum, vt quoad opinionem hominum iniuriatus abluat maculam sibi iniustam: ita Raudens. casu 10.
- 25 Limita primò, in rixa, quæ in continenti fieret calore iracundiæ, vt si diceret vnus alteri euagina ensem, & congregere mecum, quia hoc non est propriè duellum: Plotus nu. 705. in l. si quando. C. vnde vi. Ioseph. Ludouic. d. decis. Lucensi 11. nu. 10. Alex. Raudens. in d. disputatione de duello. post repertor. primi volum. consil. casu 6.
- 26 Limita secundò, in eo qui falso accusatus videret se interimendum, vel membro mutilandum, nisi duellum subiret, quo casu ei licere, tradunt Caieta. in 2. 2. q. 95. artic. 8. Nauarr. in Manuali. c. 11. nu. 39. & cap. 15. num. 9. Alex. Raudens. vbi supra, casu 4. contè dens, hoc etiam obtinere post Concilium Tridentinum, & dictas cõstitutiones, & in casu 12. Idem tradit, in eo, qui certo sciret, domum, & res suas esse comburendas, nisi ad duellum veniret: Petrus Nauarra lib. 2. de restitut. cap. 3. num. 289. Verum ego subdubito, neque adduci possum, vt credam, post tot prohibitiones, hoc his casibus licere, alioquin, & in omni casu liceret, quia prouocatus ad duellum si non comparet, solet vt fœmina pingi, & cauda equi circumferri, ac pro imbelli & infami publicari: quod si ne cõburatur domus, liceret ingredi duellum, quidni etiam, ne tam insigniter dehonestetur? quod sine dubio scit futurum, igitur ista limitatio repudianda est.
- 27 Limita tertio, in iusto & licito bello, posset enim bellum reduci ad vnum ex vna, & alium ex alia parte, duos, decem, vel aliu certum numerum: quia potius esset restrictio belli, & euitatio maioris mali: vt fecit Dauid cū Goliath. 1. Regum c. 17. ita Nauarr. in Manuali. cap. 11. nu. 39. Raudens. vbi supra casu 1. & 2. Minchaca libro

- libro 1. controu. Illustri. cap. 12. num. 2. Martinus Delrius lib. 4. Disquisit. magicar. cap. 4. q. 4. sectio. 2. Petrus Nauarra vbi supra, num. 293.
- 28 Quod ampliatur, etiam si totum bellum non restringeretur ad istam monomachiam, sed fieret, ad parandam faciliorem viam victoriæ: Nauar. in Manuali. cap. 15. num. 28. Petrus Nauarra d. c. 3. num. 295. Raudensis vbi supra casu 5. Quod tamen declarant isti, non procedere pro gloria vana, vt strenui, & fortes milites videantur, idem ait Delrius vbi supra. Illud certum est, esse omninò accipiendum pro publica causa, non si prætenderetur publica, esset autem privata similtas: vt statuit Clemens 29 VIII. dicta sua constitutione, dicens. Ita, vt nec militans in exercitu seu aliàs in hostium castris, præsidij, aut terris degens, priuatas similtates, aut inimicitias publicæ causæ intermiscendo, possit, nec ducum permisso ad singulare certamen descendere: aut illud prouocare, licet publicum, & forsan iustum bellum sit in dictum.
- 30 Limitat quartò Delrius loco citato, censens, posse principes, hanc licentiam concedere infidelibus, tum quia sunt extra curam Ecclesiæ, tum quia Concilium expressè dicit inter Christianos. Mihi durum est, tum quia princeps concedens Christianus est, qui certè comprehenditur, cum principes campum francum con-
- cedentes specialiter excommunicentur, tum quia infideles, etsi infideles, sint, homines sunt, & iure gentium ligantur, quo iure duellum esse prohibitum, diximus, idè eos comprehendit hæc prohibitio, vt ipse Delrius admittit, & licet liberentur à cõsuris, non tamè à peccato; quomodo ergo princeps Christianus licitè permittet, imò fouebit peccatum mortale.

S V M M A R I A

Ex Capite sequenti.

- 1 Qui non vult edere, vt moriatur, peccat mortaliter.
- 2 Etiam si id faciat pietatis, & religionis intuitu.
- 3 Indi secreta ieiunia peccatum mortale.
- 4 Qui probabiliter putat, abstinentias suas non esse indiscretas, non peccat.
- 5 Indiscretis abstinentijs vtens pietatis intuitu, aduertenter, vt peccet.
- 6 Carthusienses, vbi adest periculum vitæ, debent edere carnes, non obstante voto.
- 7 Panem vnum habens, in extrema famis necessitate, an possit eum alteri largiri?
- 8 Naufragus an possit tabulam alteri cedere.
- 9 Et quid persona publicæ.
- 10 Iniuste condemnatus, vt inedia pereat, peccat mortaliter, oblatos cibos non comedendo.
- 11 Et quid si iuste condemnatus sit.

- 12 *Immolatis quando possimus vefci.*
 13 *Nemo tenetur vti cibis delicatioribus & selectis.*
 14 *Qualis fuerit cibus S. Ioann. Baptista.*
 15 *Medicinaliter viuere, quotannis se purgare, aut adire saluberrimam prouinciam, nemo tenetur.*
 16 *Scienter fumens aliquid notabiliter nocuum, peccaret mortaliter.*
 17 *Alimenti renuntiarī non potest.*
 18 *Et quid si interueniat iuramentum.*

CAPVT VI.

Quando abstinentia peccetur .

Endet ex prædictis resolutio illius questionis, an, & quando qui nimia vitur abstinentia, quæ vitam abbreviat, peccet; in qua sequentes casus considero .

- 1 Primus casus est, cum quis ex intentione nõ vult edere, vel minus necessario edit, vt moriatur, quemadmodum fecisse Porũ Regem Indiæ; cum victus esset ab Alexandro, refert Iustin. lib. 12. & promptum est istum mortaliter peccare: nihil enim interest, (vt ait Diuus Hieronymus) paruo, an magno tempore te occidas: cap. non mediocriter. de peniten. distinct. 5. ita in terminis aiũt Caieta. in 2.2. quæst. 147. artic. 1. Nauar. in Manuali. cap. 15. num. 12. Aragon. 2.2. quæst. 64. artic. 5. ad 5. argumentum. etiam si hoc facit pietatis, & religionis intuitu: Couarru. lib. 1. varia. re-

solut. cap. 2. num. 10. cum nullã causa possit rectificare actum se occidendi. Confirmat hoc beatus Gregorius Nazianzenus in epistola ad Hellenium de institutis monachorum agentũ in Pontica solitudine, vbi inter alia multa sic ait. *Mihi enim uero animum horror subit, cum pijs monachis, quos tametsi quam pluribus hominibus notos, nonnulli tamen vt feruentiores quã piorum hominum ratio postulare videatur, aspernari, ac suggillare non dubitant. Hanc legem vitæque consuetudinem esse audio, cum vir aliquis pius ad eos accessit, nostræque legis instituti que nostri prorsus ignarus primum cum testõ perhumanè per honorificeq; excipiunt, omni que benivolentia genere corripuntur, atque ipsius animum diuinis, & à spiritu sculptis sermonibus in altum efferunt, luculentas epulas ipsi apponentes. Tum verò in medio cetu quispiam dura acerbæque legis mentionem facit, quæstionemque huiusmodi profert, an honestum ac laudabile sit pijs hominibus, pro Deo mortem oppetere, ea videlicet ratione occultè id agens, vt amarulentum aliquod verbum ab eo eliciat, quod si ille præ imperiua mortem huius laudãdam esse respondeat, atqui subiungit quæstionis author, multas ipsi partim sua manu, partim fame, atque inedia mortes, & quidem alacri animo ferunt; atque in scopulis, & rupibus, in profundis, ac recõditis cavernis, medijque pluuijs veritati testimonium dicunt, mortali que hac via non secus ac tristi, & luctuoso bello defungi, alioque migrare gestiunt.*

fiunt. At o Christe, animis illis propius esto, pijs quidem fateor, cæterum nõ satis consultis, ac circumspectis, perindeq; affectis, ut equi illi in decursionibus militaribus, qui pernicitate pedum freti, extra curriculum feruntur, nec freno vllõ coerceri possunt.

- 3 Secundus casus est, cum nullo pietatis intuitu, aduertens notabilem vitæ diminutionem sequi posse, indiscretas abstinentias, & ieiunia quis admittit: & istum peccare mortaliter, etiam si non habeat intentionem moriendi; aiunt Couarru. d. lib. 1. varia. resolut. c. 2. num. 10. Petrus Nauarra in tract. de resitut. lib. 2. c. 3. nu. 85. & 88. Iacob. de Graphijs 1. par. decis. cas. conscien. li. 2. cap. 62. num. 63. Et consentire videtur omnes citati in casibus sequentibus, estque extra omnem dubitationem, quia ridiculum est, actum gerere, ex quo sequitur naturaliter & necessario mors, sciens & prudens, & non intendere mori, & est implicatio & cõtradiçtio: vt supra dictum est.
- 4 Tertius casus est, cum quis indiscretis abstinentijs vitur, sed id facit intuitu religionis, & probabiliter putat, eas non esse indiscretas: hoc casu, istum nullo modo peccare, docent Caietan. in 2.2. quæst. 147. artic. 1. Couarru. dicto lib. 1. varia. cap. 2. num. 10. Nauar. in Manuali. cap. 15. nu. 12. Petrus Nauarra d. c. 3. num. 85.
- 5 Quartus casus est, in quo consistit difficultas, cum quis intuitu religionis, & ad effectum piũ

vitur nimia, & indiscreta abstinentia, aduertens, quod inde sequitur diminutio vitæ, & in hoc casu sunt tres opiniones.

Quidam enim volunt, quod hoc sit peccatum veniale, propter rectum intetionis finem, Caieta. in 2.2. quæst. 147. artic. 1. Couarru. libro 1. varia. resolut. cap. 2. num. 10.

Alii dicunt, nullum esse peccatum, Simancas in Catholic. Institut. tit. 18. num. 30. qui dicit, qd licitum est vitam reddere breuiorem abstinentijs; Plaza (qui ab eo trãscripsit) in Epitome delicto. cap. 23. num. 2. col. 6. Iacob. de Graphijs decis. cas. conscien. part. 1. lib. 2. cap. 62. num. 63. pro quibus facit, quod ait Ioannes de Lignano in trac. de bello. cap. 83. licitum esse vnicique affligere corpus suum.

Sed tertia verior sententia, & communis est, esse peccatũ mortale: ita dicit textus, & ibi notant Archidiacon. Bellamera, & Turrecremata in c. non mediocriter. de consecrat. distinct. 5. Abbas num. 3. in cap. cum infirmitas. de penitent. & remissio. idem Abbas num. 3. in cap. etfi Christus. de iureiurando. S. Thomas. in 2.2. quæst. 88. artic. 2. ad 3. & quæst. 147. artic. 1. & ibi Caietanus & cæteri, idem S. Thomas quod lib. 5. artic. 18. Palacios Rubios in Rubrica de donatio. inter virum & vxorem. §. 70. numero quinto. Nauarr. in Manuali. cap. decimoquinto. num. 12. Pe

trus Nauarra de restit. lib. 2. cap. 3. num. 91.

Pro quibus facit primò, Hieronymus in dicto cap. non mediocriter. de consecratione distinct. 5. dum ait. *Non mediocriter errant, qui bono magno præferunt mediocre bonum. Nonne rationabilis homo dignitatem amittit, qui ieiunium charitati, aut vigilias præfert sensus integritati? ut propter abstinentiam immoderatam, psalmorum, vel officiorum decantationem, aut amen- 6* *tia, aut tristitia notam incurrat. Et post modicum. Audiant itaque, quæ necessaria sunt corpori. subtrahunt, illud, quod per Prophetam Dominus loquitur, Ego Dominus odio habens rapinam holocaustorum; de rapina vero holocaustum offert, qui sine ciborum nimia egestate, vel somni penuria corpus immoderate affligit.*

Secundò, Apost. ad Roman. c. 12. postquam dixerat. *Exhibeatis corpora vestra hostiam viuentem, sanctam, Deo placentem. addidit, rationabile obsequium vestrum.* Ex quo sequitur, quod ieiunia & maceratio corporis, in tantum sunt opus virtutis, in quantum cum debita discretione fiunt: ut scilicet concupiscentia refrenetur, & natura non nimis grauetur: ita perpendit S. Thomas 2. 2. quæstio. 88. articu. 2. ad 3. & quodlib. 5. art. 18.

Tertiò, Diuus Petrus in 2. Canonica cap. 1. ait. *Ministrate in fide vestra virtutem, in virtute autem scientiam, in scientia autem 7* *abstinentiam. Dum enim ait, in*

scientia esse debere abstinentiam ministrandam, vult, quod homo à cibis absteineat, prout oportet, pro congruentia hominum cum quibus viuunt, & personæ suæ, & pro valetudinis suæ necessitate: S. Thomas in 2. 2. q. 146. art. 1. in corpore.

Quartò considerat Petrus Nauarra d. num. 91. quod materia grauis est, idè quod in ea peccatur, mortaliter peccatur.

Ampliatur hoc, ut procedat, etiam si adesset votum, quia nihilominus si esset nociuum salutis, non esset seruandum: idè si iudicio periti medici Carthusiensis monachus, qui vouit carnes nunquam comedere, attentata sua complexionem, & qualitate, incurreret mortem, vel grauem infirmitatem, nisi carnes comederet, posset, imò deberet, & teneretur illas comedere. Ita sentit Sanctus Thomas d. quæst. 88. art. 2. & tradunt Ioan. Andr. numero 15. Abbas num. 2. Felyn. numero 3. Alexand. de Neuo num. 6. in fin. & num. 15. in cap. si verò. de iureiurand. Est verum, quod Arnaldus de Villanoua medicus contendit, sine esu carnum posse homines viuere, & infirmos reparari; prout tradit Ioannes Andr. in capit. 2. de obserua. ieiun. & Anania in cap. sicut ex litterarum. num. 2. de homicidio. verum Abbas in d. c. si verò remittit iudicio medicorum.

Perpendi ex prædictis potest, an de necessario nature, sine quo non

non potest sustentari, fieri elemosyna possit: ut si quis vnum solum panem haberet in extrema famis necessitate, quo dato esset ei pereundum, an posset hunc alteri largiri? In quo articulo non reperio resolutionem concludentem. Nam Sanctus Thomas in 2. 2. quæst. 32. art. 6. dicit, quod hoc non licet, quia esset sibi vitam subtrahere, & sequuntur ibi Scribentes, idem ait S. Thomas in 4. distin. 15. q. 2. ar. 1. quæst. 4. Sequuntur Petrus Nauarra de restit. lib. 2. cap. 3. num. 40. 63. 66. & 74. Aragon in 2. 2. quæst. 64. artic. 5. argument. 3.

Contrarium, imò licere, securè tradit Simancas in Cathol. Instit. tit. 18. num. 30. & idem Aragon in 2. 2. q. 26. artic. 4. q. 3. arg. 4. & in responsione, quia dicit, hoc esse ponere vitam pro bono virtutis, quia pro amico.

Limitat S. Thomas sententiam suam d. 2. quæst. 32. art. 6. his verbis. *Nisi forte talis casus immineret, ubi subtrahendo sibi, daret alicui magna personæ, per quam Ecclesia, vel Respublica sustentaretur, quia pro talis personæ liberatione, se ipsum & suos laudabiliter periculo mortis exponeret, cum bonum commune sit proprio præferendum.* Sequuntur ibidem Caietanus qui hoc ait esse præceptum, & cæteri Thomistæ Aragon, & Nauarra ubi sup.

Sed hoc habet maximam difficultatem, quia loquitur de necessario, sine quo vita seruari non potest, & in hoc ait posse largiri

publicæ personæ, quod sanè non videtur posse defendi, cum sæpius suprà dictum sit, neque pro Rege, neque pro Republica, neque pro salute spirituali totius mundi licere id facere, ex quo sequitur mors certa. Et cum loquimur de possibilitate: nulla differentia est inter Regem personas ecclesiasticas, & publicas, & alias quasunque, licet sit differentia, quando agimus de obligatione. Fieri enim potest, quod teneamur pro publica persona subire periculum, quod non teneremur pro priuata, sed quod possumus subire pro Rege, & Papa, possumus etiã, si volumus, subire pro quolibet: quia periculo nos exponere pro quolibet possumus; quod verò non possumus facere pro quolibet priuato, neque etiã possumus pro aliqua publica persona: ut constat ex dictis in capitibus præcedentibus, & ita in terminis esse hoc illicitum perpendit Petrus Nauarra dicto cap. 3. num. 65. & seq.

8 Similis omninò quæstio est de naufragis, cum vna sola tabula adest, vtrum qui eam habet, vel capere potest, possit eam alteri cedere. In qua pariter nullam videri deo cõgruentem resolutionem: nam Cicero lib. 3. de officijs definit in hæc verba. *Quid si vna tabula sit, duo naufragi, hique sapientes, sibi ne vterque rapiat? an alter cedat alteri? cedat verò: sed ei, cuius magis inter sit sua, vel Respublica causa viuere. Quid si hæc paria in vtroque?*

nullum erit certamen, sed quasi sorte aut dimicando victus, alteri cedat alter. Sed missum facio ethnicum hominem. Aragon in 2.2. quæst. 26. artic.4. dubio 3. argum.3. & in solutione tenet licere, idem ait Michael Salon in 2.2. quæst. 65. artic.5. controuers. 1. argum. 5. & in solutione. Idem post longam disputationem concludit Petrus Nauarra d. lib.2. de restit. cap.3. num.74. dicens, quod tunc fit ob finem bonum, idem non videtur se occidere. Quæ ratio omninò nihil est, cum directo se occidat, licet ut medium, & non ut finem mortem suam velit, quod etiam illicitum est, & reprobatum, ut supra hoc libro cap. 1. probauimus. Victoria saltem in eo qui eam daret Regi, idem admittit in relectione de homicidio. num.26.

Sed Dominicus Soto de iustitia, & iure. lib.5. quæst. 1. artic.6. ad 3. sensit difficultatem, & ait in hæc verba. *Professio res est dubia, respondetur ergo, quod antequam tabulam filius capiat, potest eam relinquere patri, quia non hoc est positum se occidere, sed permittere se mori postquam verò eidem infidet, re vera non apparet licitum esse, ut se in litus deiciat.* Hactenus Soto. Sed hæc distinguendi ratio merito displicet Petro Nauarra d. cap. 3. num. 66. quia idem est, tabulam non capere, & captam dimittere, idem est se occidere, & permittere se mori: Gregor. Lopez. in prologo. tit. 9. par. 5. non an

possit cedere, sed an possit eripere, dubitauit.

Verum ego ex superiori resolutione distinguendum ita censeo.

Aut certum est, & indubitatum, ei, qui panem alteri dat, aut tabulam cedit, sublato pane, aut tabula pereundum esse, attentis loco, tempore, & qualitate personæ, ac alijs circumstantijs: & hoc sciens, panem in fame dat, vel in alto mari tabulam statim submergens cedit, volens vitam illius, cui dat, vel cedit, saluam fieri, suam verò negligens, & hoc nullo modo licet: neque pro Rege, neque pro salute spirituali totius mundi, siue tabulam iam captam cedat, siue non capiat, cum possit. Quia iam directo intendit mortem propriam, licet ut medium saluandi alterius, iuxta ea que latè probauimus supra cap. 1. & 2. neque potest intentio saluari ex fine, quia nullus finis iustificat actum se occidendi, neque potest negari intentio, quia esset implicatio: ut cap. 1. diximus ex Caiet. 2.2. quæst. 124. artic. 2. & hoc casu non videtur loqui S. Thomas d. 2.2. quæst. 32. artic. 6. ut infra perpendam.

Aut vero, non est adeò certum, dato pane, vel cessa tabula pereundum ei esse, qui dedit, aut cessit, sed licet maximum, & presentaneum adsit mortis periculum, aliqua tamen licet minima superest spes euadendi. Ut si panem dans, herbis, aut alijs rebus speret vitam tueri, aut qui tabulam cedit,

cedit, speret enatare, licet id admodum sit difficile, & hoc casu, crederem esse licitum, & actum virtutis. Quia is verè mortem non vult, sed finem illum iustum, prout dictum est supra cap. 1. conclus. 2. Et posset perpendi factum viduæ Sareptanæ laudatæ. 3. Regum cap. 17. quæ licet dixisset. *Viuit Dominus tuus, quia non habeo panem, nisi quantum pugillus capere potest farina in hydria, & paululum olei in lecytho, en colligo duo ligna, ut ingrediar, & faciam illud mihi, & filio meo, ut comedamus, & moriamur.* Tamen sperans in promissione Eliæ, ei dedit panem subcinericium de illa farina. Et quod plures Sancti patres Cœnobiarchæ sperantes Dei misericordiam, in heremo pauperibus totum panem, quod pro victu monachorum erat in monasterio, sæpè distribuerunt: & diuina providentia, vnde minimè sperabant, refecti sunt. In isto casu accipio S. Thomam in 2.2. d. quæst. 32. artic. 6. quia non dixit, *laudabiliter mortem obiret, sed, laudabiliter se periculo mortis exponeret.* Est enim longè aliud, periculo mortis se exponere, & aliud, mortem certam, & indubitatam amplecti. Licet non negem, contexturam verborum Sancti Thomæ aliquantulum repugnare, verum in hoc casu eius doctrina intelligenda est, ne quid magis censoriè cogamur dicere.

Hoc autem casu, subire eiusmodi periculum pro persona pu-

blica, non solum esset licitum, sed & nonnunquam præceptum: ut ait Caiet. d. 2.2. quæst. 32. artic. 6.

Est eiusdem viæ quæstio, an condemnatus, ut inedia pereat, oblatos ab aliquo cibos possit recusare, an verò illos non edendo, peccet mortaliter? in quæstione duo casus distinguuntur. Primus casus est, quando quis iniuste condemnatus est, & hoc casu minor est inter Doctores controuersia, quia non videtur adesse iustus ille finis, satisfaciendi Reipublicæ. Et nihilominus Soto de iustit. & iure. lib.5. q.6. art.4. colum.8. etiam in hoc casu subdubius est. Ex mente tamè omnium videtur sine dubio, istum peccare mortaliter, oblatos cibos non comedendo.

Secundus (& ille controuersus) casus est, in eo qui iuste damnatus est, & istum peccare mortaliter, oblatos cibos non sumendo: dixit Archidiac. in c. cum homo. 23. quæst. 5. Caietan. in 2.2. q.69. art.4. quæst.8. & sequuntur ibid. Aragon, & Bañes ad 4. argumentum. Couar. lib. 1. variar. resolut. capit. 2. num. 10. Petrus Plaza in Epitome delictor. cap. 23. nu. 4. Victoria in relect. de homicidio. nu. 28. Ioannes Driedo de libertate Christiana. c.6. Nauar. in castatuimus. 1.1. quæst. 3. nu. 64. Ancharan. num. 13. in Clementi. pastoralis. de re iudicata.

Mouentur isti primò, ex doctrina Sancti Thomæ d. q.69. artic. 4. ad 2. qui dixit, quod non se-

mere cibum, efflet se ipsum occidere: at hoc nullo casu licet, ergo nullo modo licet non fumere. Sed respondent, qui contra sentiunt, Sanctum Thomam non dicere, quod formaliter se occideret, sed reductiue, quia vitam non conseruaret, at quia iuste condemnatu est, non tenetur illam conseruare.

Secundo mouentur, quia sententia non prohibet illum cibum fumere, neque prohibere posset, quia esset iniqua, non enim potest condemnari facere, sed pati, prohibet ergo tantum, ne cibi eidem ministrarentur: igitur non potest defendi bono obediencie, & manet lex, que vnumquemque obligat ad vitam tuendam.

Contrarium, imo istum posse oblatos cibos non capere, dixit Ioannes Maior in 4. distinct. 15. q. 22. sequuntur Soto de iustit. & iure. lib. 5. quest. 6. art. 4. colum. 7. & 8. Michael Salon in 2. 2. quest. 64. artic. 5. controu. 1. argum. 5. & in solutione. & q. 69. art. 4. controu. vlt. qui dicit, quod est communis opinio inter Thomistas, Petrus Nauarra lib. 2. de restit. c. 3. num. 75. cum seq.

Mouentur isti primo, quia non comedere non est actus positivus se occidendi, sed actus negatiuus, atque multi actus negatiui licent, vt non fugere de carcere, ergo & non comedere. Respondet huic fundamento Bañes, non esse eandem rationem, quia non fugere, est expectare mortem ab extrinseco infligen-

dam, non comedere, est expectare mortem ab intrinseco efficienda: quod, non video quam vim habeat, sed planius infra respondebo.

Secundo, quia non sine causa mori se finit, sed ex bono obediencie, cum mortem mereatur, vult illam pati. Respondet Bañes, quod cum sententia non condēnet illum ad non edendum, non adest bonum obediencie. Sed iam replicauerat Soto, fateor quod sententia non condēnat illum ad non edendum, ideo posset comedere, sed quia est condēnatus, ne illi ministraretur esca, donec exhalet animam, potest non comedere: sed hoc non aliter probat, & est assumere id, de quo disceptatur.

Tertio, mirum est, quod Nauarra inducat ex Diuo Augusti. quod licitum est, potius mori, quam Idolothytis vesci: & quod Machabæor. cap. 6. laudatur Eleazarus, qui elegit potius mori, quam carnes porcinas manducare: ex quo infert, quod non edere, non est se ipsum occidere. Cum tamen ista non possint ad propositum induci, quia cum in contemptum religionis cogitur quis per tyrannum, edere ex Idolothytis, sicut cogebatur Eleazarus, edere carnes porcinas: non solum potest, sed imò debet abstinere, & potius mori, quam Idolothytis vesci in cooperationem Idololatriæ: quod dixit Augusti. de bono coniugali. cap. 16. & habetur in capit. sicut latius. 32. quest. 4.

Sicut

Sicut & azima cum Iudæis comedere nemo potest: cap. nullus. c. omnes. 28. quest. 1. Hoc enim casu moritur quis pro obseruatione religionis, quam ne quis viollet etiam in minimo, centies motiendum est. capit. sacris, de his que vi. cap. ita ne. 32. quest. 5. canon solum. cap. nolite. 11. quest. 3. c. Lotharius. 31. quest. 2. Tunc enim nolo peccatum facere, & si mors venit, tolero illam pro actu virtutis non eam accerso. At si ingrueret necessitas famis, & abesset scandalum, neque posset videri cooperatio Idololatriæ, ex immolatis, vt creaturis Dei mundis possemus vesci: vt declarant Goffredus Archidiacono. & Turrecremata in d. cap. sicut fatius 28. q. 1. Marquard. de Susannis in tracta. de Iudæis. par. 4. cap. 4. num. 23. & alij, quos citat Enriquez in Summa. lib. 8. cap. 60. litt. F. & factis expressè, ita declarat Apost. 1. ad Corinth. ca. 8. quo casu qui abstineret, & pateretur se mori, mortaliter peccaret.

Ego indubitanter teneo priorem Caietani, & sequacium opinionem, istum etiam iuste condēnatum vt inedia pereat, mortaliter peccare, oblatos cibos non comedendo, quia qui non edit, positivè se occidit: quid enim interest, paruo an magno tempore se occidat? capit. non mediocriter. de consecrat. distin. 5. Neque potest esse, quin ille qui sic non edit, habeat intentionem finiendi vitam, quia esset nimia implicatio,

vti suprà diximus ex Caieta. 2. 2. quest. 124. art. 2. Et cum sit consequens naturale, & necessarium, mori non edentes, non potest mutari, ac proinde non potest negari intentio se occidendi, in non edente. Atque, quidquam agere, vel non agere, vel negatiuè se habere, nullo modo licet cum intentione moriendi, etiam ob quemcunq; bonum finem, vt supra dictum est, ergo clarum est quod non licet.

Non obstat, quod sit actus negatiuus; quia neque actus negatiuus cum intentione quod sequatur mors, licet: vt diximus hoc libro cap. 1.

Non obstat, quod non fugere à carcere liceat; quia respondeo, quod non fugere à carcere, non est causa naturalis, ac proinde immutabilis moriendi, sicut non edere, licet possit esse occasio nimis propinqua, ex circumstantia iudicis, & tyranni, quem non omnino scio me occisurum, ideo potest sperari mutatio, & per consequens in sic non fugiente non damus necessariam intentionem moriendi; sed nolendi deserere bonum virtutis, & si mors aduenit illam patienter tolerandi, tanquam effectum consequentiuum: quod licet, vt suprà dictum est. Præterea, ex cessatione ista fugiendi, non sequitur mors sed tamen alius actus, qui illam inducat; ex cessatione autem edendi immediatè sequitur ipsa mors, & ita non edēs se ipsum occi-

occidit, quod non licet, non fugiens autem ab alio mortem patitur: quod ultro pati, ex causa licet.

Non obstat prætenfum illud bonum obedientiæ, & volendi mortem quam meretur, quia hoc est dicere, non vult mortem vt finem, sed vt medium, quia finis est obedire iudici, & satisfacere Reipublicæ: sed iam iste vult mortem vt medium satisfaciendi, & obediendi, & ei cooperatur, imò eam operatur non edēdo, atquē iam suprā cap. 1. & 2. probatum est, qui vult mortem suam vt medium, illam velle directo & formaliter, & hoc nō licere pro quo cunque bono virtutis: igitur nō licet. Præterea, neque ob pœnitentiam commisi peccati licet se occidere, cap. si non licet. 23. q. 5. cap. sceleratior. ca. nihil Iudæ. de consecrat. distin. 3. neque obediendo iudici, aut legi præcipiēti, vt diximus suprā lib. 1. cap. 10. nume. 5. ergo clarum est, peccare talem condemnatum, non fumēdo cibum, cum possit.

13 Prædictis addam pro corollario, non teneri nos vti cibis delictioribus, & selectis ad effectū prolongandi vitam, sed sufficere si communibus, dummodo sint ex his, qui ad vitæ conseruationem naturaliter sunt producti. Soto d. lib. 5. de iustit. & iure q. 1. artic. 6. col. 7. Ioannes Maior in 4. distin. 38. quæst. 24. Corduba li. 1. quæst. 38. in solutione ad 4. Gerson in tract. de abstinen. Carthu-

sien. à carnibus, Aragon, & Michael Salon in 2. 2. q. 64. arti. 5. ad argumentum 5. Couarr. lib. 1. variar. resolut. cap. 2. nu. 10. Petrus Nauarra lib. 2. de restitut. cap. 3. num. 88.

14 Habemus exemplum Diui Iohannis Baptistæ, qui locustas & mel siluestre edebat, Matth. c. 3. Marci cap. 1. Locustas quidem, non marinos illas delicatioris gustas caneros, vt hæretici somniant, sed insectum illud animal, quod saltando incedit, plusque videtur quam reptile, minus quā auis: ut ait Hieronym. in cap. 4. Ionæ, cuius esus lege veteri fuit permittus, Leuit. cap. 11. ac orientalibus Lybiæ populis fuit familiaris, vt ait idem Hieronym. lib. 2. contra Iouinian. habens grauē odorem, malumq; gustum: vt ait Eurhymus in capit. 3. Matthæi, Ethiopes etiam eas vicitasse, ait Strabo lib. 16. & Parthos, ait Plinius lib. 11. natural. histor. ca. 29. Mel etiam siluestre summē amarum, & omni gustui inimicum & infestum, ait Isidor. Pelusiota lib. 1. epist. 132.

15 Addit etiā Aragon vbi suprā, quod neque tenemur quotannis nos purgare, neque adire saluberrimam prouinciam, neq; pretiosa medicina vti. Et Innocen. in cap. tua nos. num. 5. de homicidio. inquit, quod non tenetur aliquis viuere medicinaliter, quia omnia sunt sana sanis, sed si sciēter acciperet, sine causa, aliquid nociuū, vnde mors ei eueniret,

vel

vel infirmitas, quæ subtraheret eum à seruitio Dei, peccaret. Idē ait Hostien. ibi. num. 7. Anton. de But. num. 23. Ioan. And. nume. 6. Abbas num. 5. Anchar. num. 8. Fe lyn. colum. 2. Marian. Socin. num. 9. Cardin. Zabarella nume. 6. Imò quod sanus malè faciat, viuendo medicinaliter, ait Ripa de remedijs ad curandam pestem. in §. incipi. medicorum auxilio. num. 121. dixerat etiam ante eū Cornelius Celsus lib. 1. de re medica. cap. 1.

17 Ex prædictis autem fit, dignitatis & rationis plenam esse orationem Diui Marci, qua decreuit, neminem posse alimentis testamentis relictis renuntiare inconsulto Prætorē. l. cum hi. ff. de transaction. l. 5. tit. 7. l. 1. titu. 9. parti. 2. Pendet enim vita hominis de alimentis: l. necare. ff. de liber. agnosc. Et vt Ennius ait, vita vitalis secundum spiritum nihil habet, quo arctius teneatur cibo potuque. Inde Aristoteles 1. de Anima. & post eum Baldus nu. 4. in l. reos. C. de accusation. illud inquit, viuere vita, quod suscipit alimentum. Ad eò quod Bartolus in dicta l. cum hi. nu. 6. voluerit, transactionem eiusmodi, neque iuramento confirmari, quia fauor est alimentorum, ne transgens fame pereat, habetque plures sequaces: sed verius cēsuit alibi idem Bartolus, nimirum in l. si quis pro eo. num. 17. ff. de fideiussoribus confirmati iuramento, quod crebriori cal-

culo receptum est, vt apparet ex adductis per Couarruuiā 2. par. cap. quamuis pactum. §. 6. num. 4. & 2. par. de sponsalibus. cap. 8. §. 6. num. 3. Tiraquel. in præfatione l. si vnquam. nu. 141. & 146. & in tract. nobilitatis. cap. 37. nu. 122. Minchacam libr. 2. de successio. creatione. §. 18. nu. 78. Gregorium Lopez. glos. 1. in l. 34. tit. 34. parti. 7. Ioannem Gutierrez. 3. par. de iuramento confirmatorio. cap. 3. nu. 4. Anton. Cord. de Lara in l. si quis à liberis. §. si quis ex his. num. 139. & in §. parens. num. 59. ff. de liber. agnosc. Ioan. Matienzo in l. 8. tit. 8. lib. 5. Recopilat. glos. 1. num. 24. & nouissimē Io. Petr. Surdum in tract. de alimentis. tit. 8. priuileg. 56. num. 42. cum pluribus sequentibus. Apud quos plures ampliaciones, & limitationes traduntur, quæ omittimus, quia non sunt instituti nostri.

S V M M A R I A

Ex Capite sequenti.

- 1 *Medicis non obedire non est peccatū.*
- 2 *Edere, quod leuiter nocet, est veniale.*
- 3 *Comedens aliquid nocuum, cum intentione, quod sibi detrimentum eueniat salutis, mortaliter peccat.*
- 4 *Comedens notabiliter nocuum, etiā sine intentione moriendi, mortaliter peccat.*
- 5 *Lex Zaleuci apud Locros.*
- 6 *Qui respuit humana remedia, mortaliter*

raliter peccat.

- 7 Medicinas respuens, præsumitur furiosus.
- 8 Nisi aliqua ratione motus id faciat.
- 9 Martyr susceptas pro fide plagas posset nolle curare.
- 10 Leues ægri tudines possemus nolle curare.
- 11 Cum ingenti dolore, & cruciату nemo tenetur tueri vitam.
- 12 Qui nollet sibi mederi, posset à propinquis ligari.
- 13 Medicus curans inuitum, potest ab eo expensas, & mercedem repetere.
- 14 Inuitum debemus extrahere de domo ruente.
- 15 Se trucidare volentem debemus impedire.
- 16 Vnusquisque emens medicinas, vel ministrans infirmo inuito, potest ab eo repetere.
- 17 Etiam si æger moriatur.
- 18 Medicus, curans eum, qui non vult ab eo curari, sed ab alio, nihil repetit.
- 19 Medicus coniunctus, an possit repetere, quod erogauit pro curando inuito.
- 20 Etiam inter coniunctos non præsumitur donatio sine alijs coniecturis.

C A P. VII.

Respuens medicinas qualiter peccet.

X prædictis perpendi potest, quatenus peccet infirmus, medicis non obediendo, medicinas non sumendo, vel quid

edendo nocium: circa quæ dico sequentia.

- 1 Primò, quod Innocentius in cap. tua nos. num. 4. de homicid. ait in hæc verba. *De infirmo autem, videtur quod non peccat, si non obediat medico, quia nec prælatus est eius, neque aliter tenetur sibi obedire: tamen bonum est, quod ei tanquam perito in arte credat.* Et hæc est receptissima sententia, illam enim sequuntur ibidem Hostiens. nu. 5. ad si. Ioan. Andr. num. 5. Ant. de But. num. 21. Abbas num. 5. Anchar. num. 7. Anan. nu. 10. Felyn. col. 2. Zabarel. num. 7. Marian. nu. 8. Syluester in Summa. verbo medicus. q. 8. Credo quod sentiunt isti, quod peccabit æger, si quid edit, vel non edit, quidquamvè aliud facit, quod salutem suam noceat, secundum infra dicenda, quia ita facit, non verò, quia medico non parat, itaque si nullum detrimentum ei eueniat, nõ obediendo medico, non est peccatum.
- 2 Dico secundò, quod edere, vel non edere, vel quid facere, quod parum, & leuiter nocet, est peccatum veniale: vt bibere infirmum, quia aliquando grauior est afflictio stris, quam febris: sentiunt Innoc. Hosti. Butr. Anan. & cæteri vbi supra, docet expressè Nauarr. in Manuali. c. 15. num. 13. Syluester d. q. 8. Ripa tit. de remed. ad curan. pestem. §. medicorum auxilio. num. 38.
- 3 Dico tertio, quod ægrotus, aut sanus comedens, aut bibès quilibet rem, cum intentione, quod sibi

sibi notabile nocumentum salutis eueniat, peccat mortaliter: patet ex dictis supra isto libro cap. 1. & ait Aragon in 2. 2. q. 64. artic. 5. ad 5. argumentum.

- 4 Dico quartò, quod comedès, aut bibès quid mortiferum, aut notabiliter nocium, sciens, aut scire debens esse tale, etiam sine intentione, sed ex intemperantia, aut appetitu, mortaliter peccat, maximè si prohibente medico id faciat: ita argum. text. in c. si. de iniur. & l. qui occidit. ff. ad leg. Aquil. aiunt Innoc. numer. 4. Hosti. num. 6. Ioan. Andr. num. 5. Anton. de Butr. nu. 22. Abbas nu. 5. Anchar. nu. 7. Anan. nu. 10. Zabarella nu. 5. Maria. Socin. nu. 8. Felyn. col. 2. in c. tua nos. de homicidio. Syluester verbo medicus. q. 7. Nauarr. in Manuali. c. 15. num. 13. Ripa tit. de re med. ad curandam pestem. §. medicorum auxilio. nu. 37. Addit tamen isti, quod si non crederet mortiferum, sed minus nociturum, venialiter peccaret, vel saltem non tam grauius: in quo videntur velle, etiã in hoc casu mortaliter peccatum.
- 5 Fuit in hac re notabilis, & iniusta lex apud Locros à Zaleuco lata, qua si quis ægrotans vinum intemperatum bibisset, nisi iubente medico, etiam si ad pristinam valetudinem rediisset, mortis ei supplicium erat constitutum: ex Athenæo libro 10. cap. 9. & Eliano libro 2. refert Petrus Herodius lib. 4. decretorū. tit. de ex-

traord. criminib. cap. 31. Subiungit Herodius causam legis, quasi sibi mortem conciscere voluisset, qui fomentum, & irritamentum ægri tudini sciens attulisset. Sed volentem se occidere, non posse morte puniri, diximus superiori libro cap. 21. num. vigesimo quinto.

- 6 Dico quinto, quod ægrotus qui curari non vult, sed respuens humana remedia, soli se diuinæ prouidentia committit, mortaliter peccat, quia Deum tentat. S. Thomas, & Caiet. in 2. 2. q. 97. art. 1. ad 3. Nauarr. in Manuali. ca. 12. num. 41. Tiberius Decian. libro 9. tract. crim. cap. 1. num. 46.

7 Confirmatur ex eo, quod si quis medicis obedire nolit, & medicinas respuat, præsumitur furiosus, & mente non sanus. Gl. & Doctores in Summa 83. distinet. Speculatores in tit. de salarijs. §. 4. num. 4. Ioannes de Lignano in tractatu de bello. cap. 49. decisio 1. Lituanica. nu. 1. & 63. Alexan. in l. apud Iulianum. §. constat. num. 4. ad finem. ff. de leg. 1. Man tua in l. is potest. num. 141. ff. de acquir. hæred. lason numero 4. in l. furiosum. C. qui testament. facer. poss.

8 Verum, vt hæc præsumptio locum habeat, oportet quod probetur, ægrotum medicinas respuere, more furiosorum, non aliqua ratione motus. Possent enim esse, quod ob amaritudinem, ob nauseam, ob difficultatem sumendi, ob timorè ne sibi noceret,

vel ob aliam causam à furore longè distantem, illam respueret. Ita declarat Alciat. regula 1. præsumpt. 38. Mantica lib. 2. de cōiectur. vltim. volunt. titu. 5. num. 12. ad finem. Mascard. tomo 2. conclus. 826. num. 24. Menochius lib. 6. præsum. 45. nu. 38.

9 Limitantur prædicta primò, in eo, qui tempore martyrij nollet, inflixa sibi à tyranno vulnera curare, ob gloriam Dei, & fidei testimonium, ne videretur minus spontè illa suscipere: prout Sancta Agatha volebat curari, vt refert in eius actis Metaphrastes, & habentur tomo 5. Lipomani. & tomo 1. Surijs. ita Caietan. in 2. 2. quæst. 97. artic. 1. Nauar. in Manuali. cap. 12. num. 41.

10 Limitantur secundò, in eo, qui nollet mederi quibusdam egritudinibus, quæ mortis periculum non adferunt, vt cauterijs, vulneribus aliquot minoribus, dolori iliaco, vel stomachi, ad carnem domandam, & Christi passioni cōpatiendum, vel expeditius vacandum spiritui, ita Caietan. & Nauar. vbi supra.

Sic admirabilis ille Sāctus monachus Simeon Stylita, qui terre nus angelus, & martyr acrius merito appellatus fuit, vt ait Nicephor. lib. 14. cap. 5. 1. quemq; pluribus extollit Euagrius lib. 1. ca. 13. & 14. in altero pede molestissimum vlcus habebat, neq; tamè curari vnquam voluit. Theodor. Episcop. Cypri in libro què Philotheus siue Sanctorum Patrum

Deum amantium inscripsit, c. 26. Pariter Benjamin senior graue, qua laborabat, hydropisim nunquā curauit, qui multos suis orationibus curauit, inuisentelque se consolabatur, & rogabat, vt Deum præcarētur pro ipsius anima. nihil de corpore solliciti, qd & dum sanum (inquiebat) esset, nihil mihi profuit, neque dum infirmum, me læsit. Sozome. lib. 8. tripartit. cap. 1. Pallad. in Lausiaca historia sectio. 12. Tiraquel. de nobilit. cap. 31. num. 516.

11 Limitatur tertio, in eo, qui ingentem dolorem, & cruciatum esset passurus in curatione, quia non obligat præceptum tuendi vitam, cum tam difficili medio, quemadmodum esset, si membrum esset secandum, vel latus aperiendum: ita Soro de iustit. & iure. li. 5. quæst. 2. artic. 1. Gregor. de Valentia tomo 3. disput. 5. q. 9. Aragon in 2. 2. quæst. 26. artic. 4. q. 5. in corpore ad medi. Petrus Nauarra d. cap. 3. num. 102. Refert Plutarch⁹ hoc euenisse Caio Mario, qui cum in vtroque pede varices haberet, nullis vinculis alligatus, præbuit sese medicis secandum, ac ne suspirio emisso, nec adductis supercilijs, chirurgi curationem pertulit, addit Seneca epist. 78. dum varices secarētur, eum legere librum perseuerasse, quia licet Marius nō nominet, manifestè de eo loquitur. Cæterum, cum medicus ad alterum crus transfret secandum, vetuit dicens, curationem non esse tan-

to

to dignam cruciatu. Refert & Cicero 2. Tusculan.

12 Ex prædictis fit, quod regulariter, qui nollet ægritudini suæ mederi, posset à propinquis ligari, vt notant Turrecremata in cap. 1. num. 10. distinct. 83. Ign. in l. 1. §. si sibi manus. num. 10. ff. ad Syllanian. Est enim consequens clarum, si furiosus præsumitur. cap. ipsa pietas. 23. q. 4.

13 Indeque fluit, quod illum inuitum, & reluctantem medicus curare posset, imò deberet, S. Th. in 2. 2. q. 33. art. 6. argumento 1. & licet, qui rem alicuius gerit illo vetante, non possit postea age reactione negotiorum gestorū, neque ab illo quidquam exigere, mercedis, aut expensarum nomine. l. si. C. de negot. gestis. l. si pro te. ff. mandati. tamen si medicus etiam inuitum, & reluctantem curauerit, poterit ab eo expensas, & mercedem recuperare: ita Glos. & Archidiacon. & Turrecremata num. 10. Præpositus num. 1. in cap. 1. distinct. 83. Speculat. tit. de salarijs. §. 4. nu. 4. Bartol. per text. ibi num. 1. in fi. in l. Stychus. ff. de pecul. legat. Alex. ibid. & in l. quamuis. num. 13. ff. sol. matrim. & in d. l. fin. nu. 7. C. de negot. gestis. Roman. singul. 124. Felyn. in cap. pastoralis. num. 15. de offic. deleg. & in cap. contingit. colum. 2. de sentent. excom. Decius consil. 691. num. 11. idem Dec. num. 2. & Cagnol. num. 7. in l. inuito. ff. de reg. iur. Socin. consil. 26. num. 11. lib. 1. &

sub littera E. reg. 28. limitat. 4. Segura in l. 1. §. si vir. num. 123. ff. de acquir. posses. Cartelian. Cotta in memorialibus. verbo beneficium. Francus in cap. cum. C. laicus. nu. 6. de foro compet. lib. 6. Corset. in singul. verbo expensa. el 1. num. 2. Tiraquel. in tract. de nobilit. cap. 6. nu. 38. Ripa, tit. de remedijs ad curand. pestem. §. medicorum auxilio. nu. 103. Vincent. Carroz. in tract. de locato, & conducto. par. 2. verbo medico. quæst. 2.

14 Quorum sententia optimo iure procedit, quia etiam inuitos seruare debemus, ne pereant, prout extrahendo de domo mente, vt ait text. in cap. ipsa pietas. 23. q. 4. Singularis Hippolyto de Marsilijs singul. 189. Tiraquel 15 lo d. cap. 6. num. 37. impediendo se trucidare volentem, Ign. in l. 1. §. si sibi manus. nu. 10. ff. ad Syllanian. Decian. li. 9. tract. crimin. cap. 1. num. 34. detinendo eū, qui in locum periculosum ire vult: Glos. in l. sed eximendi. §. Prætor ait. ff. ne quis eum qui in ius vocat. est. Tiraquel. d. cap. 6. nu. 39. etiā appellando à sententia condemnatoria, l. non tantum. ff. de appellat. l. addictos. C. de episc. & cleric. Nam & Angeli violenter extraxerunt Loth de subuersione Sodomorum, ne simul cum impijs ipse periret: Genes. c. 19. vtilitati enim istorum non voluntati consulendum est, cum ipsi inueniantur sibi inimici. capit. & qui emendat. 45. distinctione.

Am-

16 Ampliatur hoc, vt procedat etiam in quocunque emente medicinas, aut ministerium curatio ni præbente, Felyn. in cap. contingit. colum. 2. de sententia excommunicata. Cagnol. num. 7. in l. inuito. ff. de regu. iur. Surdus decif. 225. nu. 26. & videtur de mente omnium citatorum.

17 Ampliatur secundò, vt procedat, etiam si æger moriatur, non enim debet medico imputari mortalitas, l. illicitas. §. sicuti. ff. de offic. præfidis. & sufficit, si vtiliter cæperit gerere, licet euentus non fuerit sequutus. l. sed an vltro. ff. de negot. gest. ita Glof. & Præposit. num. 1. in d. cap. 1. dist. 83. Speculat. ti. de salar. §. 4. nu. 5.

18 Limitantur prædicta, vt procedant in medico curante eum, qui absolutè nollet curari, nõ in eo, qui nollet à certo aliquo medico curari, quia forsan de eo non confidit, neque vitam suã ei vult credere, vult tamen ab alio curari, ab isto enim, si eum inuitum talis medicus curauerit, nihil petere poterit. Ita declarat Ioan. de Lignano in tracta. de bello. c. 49. quod habetur in 16. volumi. tractatum.

19 Limitantur secundò, in medico coniuncto, qui si inuitum curauerit, videbitur pietatis causa fecisse, & nihil petere poterit: argumento tex. in l. alimenta. C. de nego. gestis. & l. si seruus communis. ff. de donatio. inter virum & vxor. ita Glof. & Præposit. num. 1. Archidiaconus. num. 2. in d. cap. 1. di-

stinct. 83. Corset. in singul. verbo expensa. el. 1. nume. 2. Carroz. de locato. verbo medico. q. 2. nu. 7.

20 Cæterum ab hac sententia recedit Gaspar Baeza in tractat. de decima tutori Hispano præstanda. cap. 4. num. 25. & seq. eo argumento motus, quod etiam inter coniunctos non præsumitur donatio, nisi aliæ coniecturæ cõcurrant. l. ex duobus fratribus. l. penult. ff. de negot. gestis. l. si negotium. C. eodem tit. cum amplè cõgestis à Menochio lib. 2. de arbitrar. iudic. casu 88. nume. 16. Mascardo 1. par. de probation. conclus. 554. num. 41. Rem hanc ipse ita componerem, vt si expensæ vel labor essent magna, possent peti à medico coniuncto, quia non præsumitur donata, ex proximè adductis. Sin autem essent modica, non possent, quia tunc ex sola cõiunctione præsumitur donatio. Mascard. qui alios refert, vbi supra. num. 44.

S V M M A R I A

Ex Capite sequenti.

- 1 Deliberatè optare mortem, à se ipso sibi inferendam, est peccatum mortale.
- 2 Idem si ab alio, cum propria cooperatione.
- 3 Optare sibi mortem, à Deo mittendam sine propria cooperatione, peccatum non est, etiam si fiat ob fugiendas miseras huius sæculi.
- 4 Si præimpatentia sibi mortem im-

pre-

preatur, vt peccet.

- 5 Optare mortem amore Dei, est meritum.
- 6 Deliberatè cupiens se nõquam fuisse, mortaliter peccat.
- 7 Tradere se ministris iustitiæ licitum an sit?

C A P V T V I I I.

An liceat mortem desiderare, & an liceat reo tradere se ministris iustitiæ.

Via congruè non potuerunt istæ duæ quæstiunculæ alibi inferri, hoc loco de illis agamus.

Quo ad priorem, Plinius li. 1. histor. natural. cap. 1. inquit. *Tot periculorum sunt genera, tot morbi, tot metus, tot curæ, toties inuocata morte, vt nullum frequentius votum.* Sed an hoc votum sine peccato habere possimus, quæstionis est. Et Nauar. in Manuali. cap. 15. nu. 11. ait, quod peccat mortaliter, qui animo deliberato sibi mortem, vel membri mutilationem præ ira, impatientia, dedecore, paupertate, aut pro quouis alio infortunio exoptat. Idem ait Graphæus lib. 2. decif. aurea. cap. 62. nu. 64. Neque aliud adducunt, quàm quod nemo potest se ipsum occidere: cap. si non licet. 23 quæst. 5. S. Thomas 2. 2. q. 64. artic. 5.

In contrarium facit, nam Christus Dominus mortem desiderabat, Lucæ cap. 12. versic. 50.

Baptismo habeo baptizari, & quomodo coarctor, vsque dum perficiatur. Et Paulus ad Philippenses cap. 1. vers. 23. *Coarctor autem è duobus, de siderium habens dissolui, & esse cum Christo.* Et ad Roman. cap. 7. vers. 28. *Infelix ego homo quis me liberabit de corpore mortis huius? Et Moses Numer. cap. 11. versic. 19. & sequen. Non possum solus sustinere omnem hunc populum, quia grauis est mihi, sin aliter tibi videtur, obsecro, vt interficias me, & inueniam gratiam in oculis tuis, ne tantis afficiar malis.* Et Tobia capit. 3. Tobias ait. *Tracipe in pace recipi spiritum meum, expedit enim mihi mori magis, quàm viuere.* Et ibidè Sara ait *Peto Domine, vt de vinculo improperij huius absoluas me, aut certè de super terram eripias me.* Et Ionas cap. 4. vers. 3. ait. *Et nunc Domine tolle quaeso animam meam à me, quia melior est mihi mors, quàm vita.* Et vers. 8. ait tex. *Percussit Sol super caput Ionæ, & astuabat, & petiuit anima sua vt moreretur, & dixit melius est mihi mori, quàm viuere.* Et paulò inferiùs. *Benè irascor ego vsque ad mortem.* Et 3. Regum cap. 19. vers. 4. *Elias Perrexit in desertum viam vnus diei, cumque venisset, & sederet subter vnam iuniperũ, petiuit anima sua, vt moreretur, & ait, sufficit mihi Domine, tolle animam meam.* Et Psalm. 101. vers. 8. *Educ de custodia animam meam; habet alia translatio de carcere, quod idem est, nam corpus est, carcer animæ, & custodia idè est, quod carcer.*

T Hac

Hæc res potest sequentibus conclusionibus comprehendere.

1 Prima conclusio, optare sibi deliberatè mortem à se ipso inferendam, est peccatum mortale; quia deliberat se occidere, quod est peccatum mortale, etiam si opere non impleat. Nam peccata cordis, oris, & operis sunt eiusdem speciei. S. Thomas in 2. 2. q. 72. artic. 7.

2 Secunda conclusio, optare sibi mortem ab alio inferendam, cum cooperatione propria, aut negligentia illicita, est pariter peccatum mortale, eadem ratione.

3 Tertia conclusio, optare sibi mortem, non cooperando ad illam, neque volendo cooperari, sed quod Deus illam mittat, quomodo sua maiestas voluerit, siue per infirmitatem, siue per aliquem violentum hominem, etiam si sit pro fugiendis miseris huius vitæ, non est peccatum. Probatur, quia & Moses, Ionas, Esaias, Thobias, & Sara ita desiderabāt, & petebant à Deo mortem, & in hoc casu habebant speciem boni; Eccles. cap. 30. vers. 17. *Melior est mors, quam vita amara, & requies æterna, quam languor perseverans.* Et iterum cap. 41. vers. 3. *O mors, bonum est iudicium tuum homini indigenti, & qui minoratur viribus.* Ergo licet desiderare, quod sibi melius est. Ita Iob cap. 10. vers. 1. *Tædet (inquit) animam meam vita mea.* Ita in terminis tenent Aragon in 2. 2. quæst. 83. artic. 6. col.

6. versic. ex dictis inferitur. Michael Salon in 2. 2. quæst. 64. art. 5. colum. 5. qui dicunt, quod desiderare mortem, cum conditione quod illam inferat Deus, non est peccatum. Petrus Navarra libro 2. de restit. c. 3. nu. 17. & 34.

4 Quarta conclusio, qui per impatientiam sibi mortem desiderat, peccabit plus minusve, secundum gradum impatientiæ: iuxta ea, quæ tradunt S. Thomas & Doctores in 2. 2. quæst. 136. artic. 1. Et ita peccat qui mortem sibi præ impatientia imprecatur. Navar. in Manuali. cap. 23. nu. 117.

5 Quinta conclusio, optare sibi mortem ex bono fine, ut amore Dei, desiderando peruenire ad illum facie ad faciem contemplandum, vel desiderando pro fidei suæ testimonio vitam fundere, non solum non est peccatum, verum est heroica virtus. Ita coarctabatur Christus Dominus, ita desiderabat dissolui Apostolus Paulus, & optimè ait Turcremata num. 2. in cap. quam præposterum. 13. quæst. 2. in hæc verba. *Merito ergo mors à bonis, & sanctis desideratur, quoniam mors nihil aliud est quam exitus de carcere, finis exilij, laboris consummatio, ad portum applicatio, peregrinationis finitio, oneris gravissimi, scilicet corporis depositio, de furioso equo, id est de carne descensio, de domo ruinosâ liberatio, omnium aegritudinum terminatio, omnium periculorum evasio, omnium malorum consumptio, debiti nature solutio, reditus in patriam, &*

regres-

regressus in gloriam: & propter hoc dicitur Eccles. 7. Melior est dies mortis, quam infirmitas. Hactenus ille. Idè ait Aragon vbi suprâ, si optaretur, ut veniret mors, antequam in peccatum caderet.

6 Sexta conclusio, qui deliberatè cuperet, se nunquam natum fuisse, peccaret mortaliter: ita post Alex. de Hales Navar. in Manuali. cap. 15. num. 12. licet enim disputent Doctores, an aliquando non esse possit esse melius, quam esse: ut per S. Hieronym. super Ion. capit. 20. Thomistas in 1. par. quæst. 5. artic. 2. Michael Salon in 2. 2. quæst. 64. artic. 5. ad 1. argumentum. Tamen qui desiderat non fuisse, videtur nolle Deum laudare, & glorificare, & votum habet damnatorum existentium in inferno, non viuorum, qui possunt saluari.

7 De posteriori, an quis possit se tradere ministris iustitiæ, quoties ex suo delicto venit ei imponenda pœna mortis, potest dubitari, quia nemo se ipsum prode re tenetur, iuxta illud Chrysostr. mi. *Non dico tibi, ut te prodas in publicum, neque apud alios te accuses.* cap. quis aliquando. §. non tibi. de pœnitent. dist. 1. S. Thomas in 2. 2. quæst. 69. art. 1. Soto de iustit. & iure. lib. 5. quæst. 6. artic. 1. plures per Menoch. conf. 405. numero 12. lib. 5. Decian. lib. 9. tracta. criminal. cap. 1. nu. 34. & 38. quod etiam ita obligare, ut non solum quis non teneatur, verum non possit; ait Navar. in d. §. non

tibi dico. nu. 9. inde ait Farinac. q. 34. num. 51. quod iste talis comparando, morti se offerret, quod non licet.

Pro hac parte facit, quod dicimus infra c. 12. num. 14. detegentem crimen suum occultum, ex quo incurrit periculum vitæ, mortaliter peccare.

E contra S. Thomas in 2. 2. q. 64. artic. 5 ad 2. ait, quod licitum esset iudici, qui aliquod maleficium commisisset, committere se iudicio aliorum. Et Soto lib. 5. de iustitia, & iure. quæst. 6. artic. 4. colum. 7. ait. *Quis enim ambigat, quin scelerosus homo suorum criminum conscius, sciens Prætozem venire ad se capiendum, possit illum operiri.* Idem vult idem Soto de ratione detegendi secretum. memb. 1. q. 3. concl. 3. argum. 5.

Facit pro hac parte, quod aiunt Gl. verbo offerre. & Abb. nu. 10. in Clem. pastoralis. de re iudic. posse quemquam se offerre morti ex multæ patientiæ merito, cum his quæ adducimus c. seq. num. 8. vers. tertio facit. Imò & videtur idem, quod resoluimus eodem cap. seq. num. 7. iuste carceratum, & à fortiori quod nu. seq. iniuste carceratum, posse à carcere, data oportunitate, non fugere: nam quemadmodum potest non fugere à carcere, videtur quod possit ad carcerem spontè venire. Rursus si relaxatus sub iuramento, qui potest non redire, quo scit se iniuste occidendū, potest nihilominus, si velit, redi-

re: vt infra cap. 10. ostendimus, ergo qui delictum fecit, pro quo iuste potest occidi, tamen si non teneatur se prodere, & latere possit, poterit nihilominus ministris iustitiæ se ipsum tradere. Et de Sancto Anastasio, ac de Sancto Maximo legitur in Martyrologio Romano die 5. Decemb. & die 20. Octob. quod se persecutoribus obtulerunt; id quod plures alij Sancti Martyres fecerunt, tamen si scirent, quæri se vt iniuste occiderentur. Imò & Christus Dominus, vt ait B. Petrus episto. 1. cap. 2. Tradebat autem iudicanti se iniuste.

Legitur etiam in Prato spirituali. cap. 166. in hæc verba. Dicebat Abbas Sabbatius: cum sederem in monasterio Abbatis Firmini, venit quidam latro ad Abbatem Zosimum Cilicem, & rogabat senem, dicens: fac charitatem, per Deum te precor, quia multis homicidijs obnoxius sum, fac me monachum, vt iam tandem desistam à sceleribus meis. Senex vero exhortans illum, fecit monachum, & sanctum ei habitum dedit. Post modicum verò temporis dixit ad illum senior, crede mihi fili, non potes hic habitare, nam si audierit Princeps, tenebit te: similiter autem & aduersarij tui necabunt te, sed audi me, & ducam te in cænobium Abbatis Dorothei prope Gazam, & Maiumam.

Illuc igitur iuit, vbi cum moratus esset annis nouem, didicissetque psalterium, & cunctam monasticam observationem, redijt rursus in Firmini monasterium ad senem, & ait il-

li, fac misericordiam mecum pater, & da mihi vestimenta mea secularia, & recipe monastica. Senior autem tristis effectus, ait illi, cur fili? qui respondens ait, ecce nouem, vt nosse pater, annos egi in cænobio, & quantum potui, ieiunavi, & continenter vixi, & cū omni quiete, & timore Dei fui in subiectione: & scio, quia illius infinita bonitas multa peccata mea remisit mihi: veruntamen, aspicio sapius puerulum astantem, & dicentem mihi, cur me occidisti? hunc autem aspicio in somnis, & in ecclesia, & cum ad communionem pergo, & in refectorio hæc eadem mihi dicentem, & vel vna hora non sinit me quiescere: ideo itaque pater abire volo, vt pro puerulo moriar, frustra enim, & sine vlla causa occidi puerulum ipsum. Superius ergo vestimentis suis exijt, & cū sic indutus pergeret Diospolim, tentus est, & sequenti die decollatus. Corocottas Hispanus latro, cum præmium propositum esset ab Augusto, decies festertium ei, qui illum adduxisset, ipse sese Imperatori tradidit: à quo & veniam, & promissum præmium obtinuit. Dion. lib. 56.

S V M M A R I A

Ex Capite sequenti.

- 1 Iniuste carceratus licet potest fugere à carcere, in vtroque foro.
- 2 Etiam cum effractione.
- 3 Et an possit custodem occidere?

Con-

4 Condemnatus iniuste ad carcerem perpetuum, vel temporalem licet fugit.

5 Iniuste carceratus fugiens, an iure civili puniatur?

6 Iuste carceratus, an & quomodo possit à carcere fugere?

7 Iuste carceratus si potest fugere, an licet possit remanere in carcere, quando imminet periculum vitæ?

8 Et quid in eo qui iniuste carceratus est?

9 Morans cum latronibus, cum possit fugere, puniendus est. & numero decimo.

10 De intellectu tex. in l. non omnes. §. captus. ff. de re milit.

11 Bello iusto ab hostibus captus, an possit à domino aufugere?

C A P U T I X.

Condemnato ad mortem qui potest fugere, an liceat in carcere manere.

Non absimilis præceditibus est quæstio, an carcerato ad mortem condemnato, vel qui certo scit se ad mortem condemnandum, liceat non fugere, sed in carcere manere, data fugiendi opportunitate: an verò fugere omnino teneatur, & non fugiendo peccet? & vt intelligatur status quæstionis.

Præmitto primò, quod iniuste carceratus licet potest fugere à carceribus, tam in foro interio-

ri, quàm exteriori. S. Thomas & omnes in 2. 2. quæst. 69. artic. 4. Bartol. & Doctores in l. vis eius. C. de probation. omnes per Glo. ibi in Clement. pastoralis. de re iudic. citant multos Tiraquel. in præfatione. de retract. lignagier. num. 69. Couarrui. lib. 1. variar. resolut. cap. 2. num. 11. Farinac. q. 30. num. 120. Imò & poterit carcerem effringere, vt tradunt Couarruias num. 12. Farinac. d. num. 120. & quod amplius est, si aliter fugere non potest, posse licet custodes occidere, dixit Lucas de Penna num. 11. in l. prohibitum. C. de iure fisci. lib. 10. & sequuntur multi, quos referunt Mascard. conclus. 266. num. 27. & conclu. 820. num. 17. Menoch. de arbitr. iudic. casu 301. num. 5. & dicit esse communem sententiã Farinac. d. quæst. 30. num. 129. Quod tamen non admittit Couarrui. vbi supra num. 13. nisi vbi tyrannice fuisset inclusus, neque ego crederem tanta esse prælia libertatis, quod liceat innocentem occidere: re copiosus declarat Farinac. d. q. 30. num. 130. 131. 132. & 133.

Habet autem hoc etiam locum in eo, qui ad carceres perpetuos, vel temporales condemnatus esset iniuste, quia eodem modo posset fugere, vt ait Angelus in l. eos. ff. de custod. reorum. Couarrui. d. lib. 1. variar. resolut. cap. 2. num. 14. ad fin. Salcedo ad practicam Bernardi Diaz. capit. 137. addit. B. Nauarr. in c. statui-

mus. i. i. quæst. 3. num. 64. ubi amplius dicit, idem esse quando pena esset iusta, sed modus exequendi iniustus, ut quando ab impio custode detinetur in loco subterraneo, humido, & obscuro, sine victu, sine vestitu, & taliter quod mors timeri possit: & sequitur Salcedo ubi supra.

Circa quod aduertendum est, esse inter Theologos, & Iurisperitos æquiuocationem, quia Theologi iniuste captum vocant eum, qui innocens est, & hoc sensu videntur accipere Couarr. & Nauarr. Iurisperiti non eum, qui innocens est, sed qui ordine iuris non seruato carceri traditus est. Nam innocens iudicis præsumptus, ac proinde rite captus, si aufugiat a carcere, tamen innocens se ostendat, punitur. textus in l. in eos. ff. de custod. reorum. ubi, *Quamuis innocens ex eo crimine inueniatur. tradunt per multi, quos citat Farinac. dicta quæst. 30. num. 35. & declarat ipse exartus. num. 134. cum sequentibus. Nos autem, qui modo de foro interiori disputamus, accipimus iniuste carceratum, ut Theologi, id est innocentem.*

Præmitto secundo, quod circa illum, qui iuste carceratus est, tres reperiuntur opiniones.

6 Prima est dicentium, illum nullo modo posse fugere a carcere, & istam tenent Ioannes Maior in 4. distinct. 15. quæst. 22. & communiter Iurisperiti Bartol. num. 1. in l. relegati. ff. de pœnis. Abb.

num. 3. in c. 1. de testib. cogend. idem Abbas num. 2. in c. ex parte. el. 2. de sepultur. Zabarella in Clement. pastoralis. §. ceterum. nu. 2. de re iudic. & plures alios citando Bolognet. in l. ut vim. num. 18. ff. de iustit. & iure. Iulius Clarus. §. fin. quæst. 2. i. num. 16. & ita sentire videtur Farinac. d. q. 30. num. 89. tamen dum allegando Couarru se inuoluit, ad sensum sequentis opinionis trahi possit.

Secunda est opinio dicentium, etiam iuste carceratum, vel condemnatum ad mortem, aut membri mutilationem, dummodo ad carceres non sit condemnatus, posse fugere, non tamen vincula rumpere, aut carcerem infringere, neque esse in consideratione, quod inde committenti possit graue damnum evenire, quia ex accidenti venit, & præter voluntatem fugientis. Ita Henric. de Gandauo. quodlib. 9. art. 25. Syluester verbo accusatio. q. 16. Summa Rossella verbo carceratus. Couarru. lib. 1. variar. resolut. capit. 2. numero 11. 13. & 14. Simancas in Catholic. Institut. titulo 16. numero 27. & seq. Archidiacon. in cap. cum homo. 23. quæst. 5.

Tertia est opinio dicentium, posse istum iuste carceratum a carcere fugere, & ad id faciendum vincula rumpere, carcerem infringere, portas referare, muros perfodere, quia totum hoc feruit fugæ; dummodo neque vim, neque

neque damni quicquam custodi inferat. Ita Caietanus in 2. 2. q. 69. artic. 4. quæst. 3. & 4. Soto de iustit. & iure. lib. 5. quæst. 6. art. 4. Michael Salon dicta quæst. 69. artic. 4. controuers. 2. concl. 3. Aragon ibid. dub. 2. & Dominicus Bañes conclus. 3. Nauarrus in c. statuimus. i. i. quæst. 3. nu. 63. argum. 4. & in solutione.

Conueniunt ista duæ posteriores sententiae in eo, quod etiam iuste carceratus, in foro interiori potest a carcere fugere, siue cum effractione, siue sine effractione. Igitur quæstio nostra est, an iste sic carceratus, vel condemnatus, qui fugere potest, si commoditatem habet fugiendi, teneatur fugere, an verò possit remanere. Et iam vides, duos casus esse distinguendos.

7 Primus casus est in eo, qui iuste captus, vel condemnatus est, & hunc posse manere, neque peccare non fugiendo, quia non temerè mortem appetit, sed iudicem reueretur, neque id agere vult, quod esset in foro exteriori puniendum, actum autem facit, qui non necessario, & naturaliter, ac proinde certò, & immutabiliter mortem infert, sed periculosum, & morti proximū: quod ob illum iustum finem fieri potest: tenent Ioannes Maior. d. quæst. 22. Couarru. d. lib. 1. cap. 2. num. 10. vers. sexto eadem ratione. Petrus Plaza in Epitome delicto. cap. 23. num. 5. versic. ceterum illud. Simancas in Catholic.

Institut. tit. 18. numer. 30. Petrus Nauarra libro 2. de restitut. cap. 3. num. 75. & seq. & concurrunt illi, qui pro hac parte sunt in sequenti casu.

Neque obstat, quod supra dictum est, condemnatum ad perendum inedia peccare, si oblatos cibos respuat, quia, ut ibidem dictum est, non edere, est causa naturalis, ac proinde certa, & inuariabilis moriendi, in carcere manere, non est causa mortis, quia non producit mortem ipsa actio manendi, sicut ipsa cessatio edendi, & licet moraliter sit occasio nimis proxima, non est tamen omnino certa, quia potest fieri, quod non condemnetur ad mortem, etiam si illam mereatur, pœna commutata, & iudice quamuis iniquo, & tyranno, ob aliquam emergentem causam benigno effecto: potest etiam iam condemnatus superueniente indulgentia principis, ob victoriã, aut quid simile liberari.

8 Secundus, & verè difficilis casus est, in eo, qui iniuste captus est, & vel condemnatus, vel verosimiliter scit, se ad mortem omnino condemnandum. Istum enim posse nihilominus manere in carcere, & non peccare, si non fugiat data opportunitate; aiunt Aragon in 2. 2. quæst. 64. artic. 5. argumeto 4. Michael Salon ibid. controuers. 2. Soto de iustitia, & iure. libro 5. quæstione 6. articulo 4. qui dicunt, quod erit actus heroicus.

Pro quibus facit primò, quod Paulus, & Syllas cum essent Philippis in carceribus, & omnia ostia diuina virtute, & miraculo aperta fuissent, noluerunt tamen fugere, vt habetur Actorum cap. 16. igitur licet. Posset autem responderi, quod noluerunt fugere, ne custos se occideret, *qui euaginato gladio, volebat se interficere, existimans fugisse vinclos.* vt habetur ibi. Nam & certum est, si non posset aliter euadere, nisi occidendo custodem, posse manere, ne illum occidat: sicut potest quisquam se non defendere, ne occidat aggressorem, & eximia charitatis est: vt resoluimus lib. 1. c. 17. num. 10.

Secundò facit, quod multi martyres, cum possent fugere, maluerunt manere, & certè iniuste detinebantur. Potesse tamen responderi, ob finem excelsum, & heroicum martyrij, cù fidei propagationi conueniret, illos manere potuisse. Socrates autem, sine hoc fine, cum posset à carcere fugere, noluit, prout ex Xenophonte de dictis, & factis Socratis, Athenæo, Diogene, Laertio, & alijs constat. Seneca Epistola 24. *In carcere Socrates disputauit, & exire, cum essent, qui permitterent fugam, noluit, remansitque, vt duarum rerum grauissimarum hominibus metum demeret, mortis, & carceris.*

Tertiò facit illud Hieronymi, *Non est nostrum mortem arripere, sed illatam ab alijs libenter accipere.*

Et paulò post. *Sed percutienti colla submittere.* cap. non est nostrum. 23. quæst. 5. Et illud Ambrosij episto. 33. *Si patrimonium petitur, inuadite, si corpus, occurrat, vultis in uincula rapere, vultis in mortem, voluptati est mihi.* Habetur in cap. conuenior. 23. quæst. 8. vnde Gl. verbo offerre. & Abbas num. 10. in Clem. pastoralis. de re iudi. aiunt, posse quemquam se offerre morti ex multæ patientiæ merito. Potesse tamen responderi, Hieronymum loqui in martyrio, & Ambrosium pro bono virtutis, defendebat enim bona Ecclesiæ. vnde de subdit. *Non ego me vallabo circumfusione populorum, neque altaria tenebo, vitam obsecrans, sed pro altaribus gratius immolabor.* Et Abbas non simpliciter notat, licere se offerre morti, sed supplens glossam addit, *propter iniustitiam auferendam.* nam certæ morti ex intentione volendo perire, se offerre, sapius dictum est supra, non licere.

Quartò facit, quod manere in carcere, non est actus directo, & ex sui natura mortem inferens, neque infallibilis, cum non sit agens naturale, licet sit periculosum, ex malitia alterius; ergo si fiat ob aliquem finem bonum, vt est patientia, & mansuetudo, vt Deus inde glorificetur, & homines ædificentur, erit actus licitus.

Quintò, si licet delinquenti, qui iuste captus est, & condemnatus, vt dictum est precedenti casu,

casu, ergo multò magis debet licere innocenti, neque enim delictum illi potestatem dedit, quã Deus negauit: neque pœnitentia cõmissi criminis iustificat mortem propriam. c. scelerator. ca. nihil Iudæ. de consecr. distinct. 3. neque; finis ille satisfaciendi Reipublicæ, & obediendi iudici, est altior, quàm iste, summam patientiam, & mansuetudinem, & vitæ contemptum ad gloriam Dei ostendendi: & pariter iste, licet innocentem se ostendat, ob fugam carceris puniendus esset in foro exteriori. d. l. in eos. ff. de custod. reorum.

Contrarium autem, imò non licere, aiunt Couarru. lib. 1. variar. resolut. cap. 2. num. 10. vers. septimo his animaduersis Plaza de delictis. c. 26. num. 6. Ioannes Guierrez. de iuramento confirmatorio. par. 1. c. 57. num. 26. Clarus §. fin. quæst. 21. num. 16. Farinac. d. quæst. 30. num. 122.

Primò ponderat Couarr. maximæ temeritatis esse, id agere, ex quo, licet mediatè, & indirectè mors sequatur. Cæterum facile respondetur, id posse dici, si temerè, & inconulto fieret, secus si ob fines prædictos.

Secundò facit, quod S. Thomas in 2. 2. quæst. 69. artic. 4. sentit, manere in carcere, esse facere id, vnde mors sequatur: ex quo infert, neminem ad id condemnari posse, neminem teneri; ergo & sequitur etiam, non posse fieri. Sed iam respondit Couarru. d. cap. 2. num. 9. id esse mediatè,

& præter sui naturam, ideò ex iusto fine posse fieri.

Tertiò adducit Farinac. quod non solum peccat iniuste detentus, qui potest fugere, & non fugit: verum etiam puniendus fit, prout ait, dixisse Lucam de Penna in l. prohibitum. nu. 11. C. de iure fisci. lib. 10. quem sequuntur Paris de Puteo, Conradus Hippolyt. de Marf. & Siluius de Arceijs, qui dicunt, (si Deo placeat) quod capite punitur, eos refert sequiturque Farinae. d. q. 30. nu. 123. & mouentur per text. in l. non omnes. 5. §. qui captus. ff. de re militari.

Cæterum maximè miros istos Doctores, alioqui viros doctos, & oculatissimos, nam quæ iustitia, quæ ratio, aut æquitas est, innocentem punire, & capite punire, quod legibus paruerit, iudici habuerit honorem, & carceres noluerit violare. Rursus quis ferat, hunc si fugiat, tametsi ostendat se innocentem, puniri, d. l. in eos. ff. de custod. reorum. si non fugiat, capite puniri ex opinione doctorum? Quisvè iudex talem puniret, etsi mille I. C. dicerent? Sed nihil magis alienum à mente Arriani Iuriconsulti, qui in illo text. loquitur de capto ab hostibus, qui cum posset euadere, & ad suos reuerti, mauult cum hostibus manere; & istum ait, iudicandum esse transfugam. Ex quo Glos. deducit, vt talem esse puniendum. Verba text. sunt. *Qui captus, cum poterat reaire,*

non redijt, pro transfuga, habetur. Ex hoc autem nemo sanus inferre potest, innocentem carceratum à iudice, nisi carcerē effringat, capite puniendū esse. Enimvero Lucas de Penna non id dixit, quod alij volunt, neque malè deduxit ex eo textu, quod captus à latronibus grassatoribus publicis, qui interea excusandus est, quia inuitus detinetur, si quādo potest ab illis se proripere, mauult cum eis manere, pro latrone, & grassatore publico habendus sit, & puniendus. Nam qui viro cum grassatoribus versatur, & vias obsidet, quid aliud est quam latro? sed hoc ad rem nostram nihil facit.

Vides igitur, prioris sententiæ fundamenta multum vrgere, posterioris esse debilia.

11 Libet ex eo textu reprobare sententiam Glo. in cap. ius gentium. verbo seruitus. dist. 1. quæ voluit, bello iusto captum peccare, si aufugiat à domino, quod sequuntur Præpositus, & Turrecremata, ibidem Syluester verbo seruitus. quæst. 3. & saltem honestū pretium teneri illi restituere, ait Nauarr. in Manuali. cap. 17. num. 103. Verum cum obligatus sit fugere, quamprimū possit, & aliàs pro transfuga habeatur, d. l. non omnes. §. qui captus. ff. de re milit. dicendum est, neque peccare, neq; ad aliquid teneri. Ius enim gentium est, vt captus ad suos, si potest, aufugiat, & qui vi cœpit, vi retineat, alioquin quod nō te-

nerit, perdat. Ita tradit Couarruias lib. 1. variarum resolutionum. cap. 10. num. 11. & in regula peccatum. 2. par. §. 11. nume. 6. & latius probat Bañes in 2. 2. q. 40. artic. 1. dubio 13. Adde ex instituto nostro rationē, quod fortior, & naturalior est potestas in se ipsum, quam quilibet vēdicare potest ab opprimente.

S V M M A R I A

Ex Capite sequenti.

- 1 *Relaxatus sub iuramento de redeundo, si iniuste carceratus erat, tenetur redire. si iniuste non tenetur.*
- 2 *An iste qui non tenetur, possit, si velit, sine peccato redire?*
- 3 *De Attilio Regulo laudato.*
- 4 *Bello iusto capti, postquā capti sunt, non debent occidi.*
- 5 *Dimissus ab hostibus, etiam iustis, si timet mortem, non tenetur redire.*
- 6 *Filia Iephie, an fuerit realiter immolata?*

C A P V T X.

Relaxato sub iuramento, an liceat redire ad carceres, vel hostes, ubi scit se occidendum?

Non dissimilis, sed propè eadem est quæstio, an relaxatus sub iuramento de redeundo, cum redire non tenetur, possit tamen redire, siuè ad carcerem, siuè ad hostes, vbi scit mortem si-

bi

bi esse infligendā. Et hic pariter
1 Præmitto, quod iniuste carceratus tenetur, tametsi sciat, se iusta morte esse afficiendū: iniuste vero carceratus, si periculū vitæ redeundo possit incurrere, redire non tenetur, neque est periurus non redeundo. Quia iuramentum non ligat cum dispendio salutis corporalis, quemadmodū neque cum dispendio salutis spiritualis, ita dixit Glos. verbo per violentiam in Clement. pastoralis, de re iudic. & sequuntur communiter Scribentes ibi. Abbas in cap. si verò. num. 8. & in ca. sicut, nume. 4. de iureiuran. & alij plures, quos referunt & sequuntur Præpositus. num. 10. in cap. ius gentium. dist. 1. Seraphin. de Seraphinis in tract. de priuileg. iuramenti. priuileg. 132. Couarru. lib. 1. variar. resolut. cap. 2. num. 7. & 8. colum. 3. vers. ceterum. & nu. 10. in fine. Iuli. Clar. §. fin. quæst. 21. nu. 16. Ioān. Gutierrez. de iuramento confirmatoriō. 1. par. cap. 57. num. 24. Dueñas regula 393. limitat. 4. Farinac. quæst. 30. num. 91. & 124. Nauarr. in Manuali. cap. 12. nu. 18. Plaza de delictis. cap. 23. nu. 6. apud quos probatur, & dicitur communis.

2 Quæstio ergo est, an is iniuste captus qui redire non tenetur, si velit, possit sine peccato licite redire?

Et quidem, illum redire non posse, sed si redeat, mortaliter peccare, in terminis aiūt Couarru. d. lib. 1. variar. resolut. cap. 2.

num. 7. Seraphin. de Seraphinis, de priuileg. iuramenti. d. priuileg. 132. num. 6. Plaza d. capit. 23. numero 6. & Farinac. d. quæst. 30. num. 125.

Pro quibus facit primò, quod, qui sciens se esse morte afficiendum, cum redire non teneatur, redire tamen vult, se ponit in periculo mortis euidenti, ergo peccat. Sed responderi potest, quod iste non est actus directo tendens ad mortem, idè ex iusto fine potest fieri licitus, tametsi periculū grande contineat: iustus autem finis est, velle simpliciter, & plenè implere iuramentum, tametsi ex interpretatione possit, non adimplere.

Secundò, Couarru. argumentatur, hoc iuramentum non potest adimpleri sine dispendio salutis æternæ, ergo non debet obseruari, cap. licet mulieres. de iureiur. cap. quamuis, de pactis. lib. 6. Verum respondetur, quod hoc est assumere id, de quo disputamus.

Tertiò ait Couarru. ire ad locum, vbi est auferenda vita, est cooperari morti, sicut manere in carcere, vt colligitur ex S. Thom. 2. 2. q. 69. art. 4. ergo non licet. Sed iam respondimus in præcedenti quæstione ex eod. Couarru. ibid. nu. 9. manere in carcere, & redire ad carcerem, vel hostes, nō esse actum directo tendentem ad mortem, idè ex iusto fine posse fieri.

Quartò ait Couarru. quilibet tenetur vitam suam tueri, sed redeundo.

deundo ad eos, quos scit, se inte-
rempturos, temerariè vitam ex-
ponit, ergo redire non potest.
Sed respondetur, non posse dici
temeritatem, reuerti propter fi-
dem iuramenti implendam.

Contrarium voluit Bald. num.
9. in l. adoptionem 7. C. de ado-
ption. quem sequuntur Paris de
Puteo de re milit. par. 9. c. 5. nu.
1. Petrus Bellin. in eodem tracta.
4. par. tit. 8. num. 1.

Pro quibus facit primò, quod
in præcedenti quæstione conclu-
sum est, iniuste cõdemnatum ad
mortem posse manere in carce-
re, tametsi habeat fugiendi op-
portunitatem, ergo eodem mo-
do licebit ei, qui iurauit ad car-
cerem, vel ad hostes redire, fidẽ
implere. Imò multò magis, cum
hic præterea adsit religio iura-
menti, neque video quæ ratio
differentiæ possit adduci, inter
remanentem; cum posset fugere,
& redeuntem.

Secundò, qui redit, non agit
actum, qui sui natura ad mortem
tendat, ergo ex iusto fine fit licit-
us, licet periculum habeat: finis
autem iustus est, fidem seruare,
ergo licitum est redire, tametsi
ex malitia aliorum possit mors
euenire.

Tertiò, qui redit ad hostes, vel
carcerem, vult implere fidem, vt
finem, redire, vt medium, mortẽ
autem nullo modo vult, imò vel
let non occidi, sed si occidatur,
vult pati, & tolerare vt effectũ, er-
go licet: ex adductis sup. cap. 1.

Quartò facit factũ Damonis,
& Pythiæ, de quo supra hoc lib.
capit. 3. omnes enim laudant eũ,
qui redijt, & ad id alludens Au-
gustin. in epist. 54. ad Macedoni.
relatus in c. cum homo. 23. quæst.
5. ait. *Et aliquando qui causa mortis
fuit, potius in culpa est, quàm ille
qui occidit, veluti si quispiã decipiat
fideiussorem, & ille pro isto legitimũ
supplicium luat.* Quibus verbis
Augustin. videtur velle, esse in
culpa illum, qui ad carcerem nõ
redit occidendus: ergo qui re-
dit, culpa caret. Hoc autem ar-
gumentum potest euitari, quia
Augustin. dum ait, quod non re-
deundo est in culpa, videtur lo-
qui de eo, qui redire tenetur, nos
loquimur de eo, qui redire tene-
tur, nos loquimur de eo, quem
certum est, non teneri redire, &
disputamus, an possit.

3 Quintò facit exemplum illud
exemplum M. Attilij Reguli, qui
à Carthaginensibus Romam mis-
sus, vt de commutandis captiuis
ageret, sub iureiurando de re-
deundo, si nõ impetrasset, in se-
natu dissuasit, & ad crudelissimã
mortem redijt. Refert l. postlimi-
nij. 5. §. captiuus. ff. de captiu. &
postlimin. reuer. Quem non solũ
laudat Linius libro 18. ac Valer.
Max. lib. 1. c. 1. exemp. 14. dicens,
eum custodia religionis omnes
præcessisse: sed & beatus Augu-
stin. lib. 1. de Ciuit. Dei. c. 24. Qui
post alia in eius laudem dicta
subdit. *Inter omnes suos laudabiles,
& virtutum insignibus Illustris vi-*

ros, non proferunt Romani meliorem,
quem nec felicitas corruperit, nam in
tanta victoria pauperrimus perman-
sit, nec infelicitas fregerit, nam ad
tanta exilia reuertit intrepidus. Et
ibid c. 15. dixerat. *Merito certè lau-
dant virtutem tam magna infelicitate
maiores.* Et quamuis Couarr.
vbi sup. dixerit, non esse certum,
illud bellum ex parte Carthagi-
ginensium fuisse iniustum, & qđ
cum eis seruabant Romani leges
de captiuis: tamen esto, qđ
esset iustũ, certè iniusta erat occi-
sio, quia bello capti iure gētium
4 occidi nõ debēt, sed seruari, l. li-
bertas. §. serui. ff. de statu homin.
per quem tex. dixit ibi Cynus, &
sequitur Bald. quod etiam in bel-
lo licito non est licitum occide-
re inimicum, postquam esse cap-
tus. Paul. Castrenf. conf. 2. i. viso
processu. num. 22. lib. 3. Hippoly.
in l. 1. num. 4. ff. ad leg. Cornel. de
ficar. Paris de Puteo de re milit.
5 par. 9. cap. 1. Ideò cum ad iniustã
mortẽ rediret, potuisset manere,
nam & dimissus ab hostibus etiã
iustis, quando timet mortem, po-
test non redire. Bald. in l. in ado-
ptionem. nu. 7. C. de adoption. &
consilio 358. licet latrunculis.
numero 1. ad fin. libro secundo.
Bellin. de re milit. par. 4. titulo
octauo. numero 5. neque efferati
mores Pænorum erant Attilio
ignoti, vt ait Valer. Maxi. vbi su-
prã, qui inquit, *Carthaginem repe-
runt, non ignarus ad quam crudeles,
quamq; etiam merito sibi infestos ho-
stes reuertetur.* Et Cicero lib. 3.

officiorum ait, illum scientem re-
dijisse ad supplicium. Qui potuit
ergo manere, sciens & prudens
maluit ad mortem redire, & ob
id ab Augustino laudatur. Tam-
etsi debuisset redire Attilium,
insinuent Couarruias 2. parte
de sponsalibus cap. 3. §. 4. nume-
14. Lucas de Penna in l. prima.
numero 11. C. de veteranis. lib.
duodecimo.

6 Sextò facit etiã insigne exem-
plum filiæ Iepthe, de qua habetur
libro Iudicum. cap. 11. Quæ cum
à patre immolanda esset, & per
duos menses in montana abijisset,
licet non iurata, licet ad mortem
certam, tamen Scriptura dicit,
quod expletis duobus mensibus
reuerfa est ad patrem: & illam
piè fecisse, ait Ambrosius lib. 3.
officiorum cap. 12. vbi post alia,
cum etiam recitasset factum Da-
monis, & Pythiæ, ait. *Quod ergo
in spectatis, & eruditus viris plenum
miraculi est, hoc in virgine multò ma-
gnificentius, multoque illustrius depre-
henditur, qua ingemiscenti patri ait,
fac mihi, vt exiit de ore tuo. Sed spa-
tium duorum poposcit mensium, vt
cum aequalibus conuentum ageret in
montibus, qua virginitatem eius præ-
destinatam, nec impio affectu prose-
querentur. Nec stetus aequalium mo-
uit puellam, nec dolor flexit, nec ge-
mitus retardauit, nec dies præterit,
nec sefellit hora, redijt ad patrẽ quasi
ad votum rediret, & propria volun-
tate cunstantè impulsit, fecitq; arbitra-
tu spontaneo, vt quod erat impietatis
fortuitum, fieret pietatis sacrificium.*

Laudat & illam Origenes Tom. 9. in Ioannem. Et licet alij inter interpretentur factum hoc Iepthe, & filia illius: nimirum, quod fuerit virginitas eius consecrata Deo in perpetuum, manseritque absque spe coniugij: non autem quod fuerit occisa, quod adiubatur eius petitione, que non perijt illos duos menses ad plorandam vitam, sed ad plorandam virginitatem, prout interpretantur Liranus ibi, & quidam alij. Tamen ad nostrum hoc argumentum sufficit, quod Ambrosius interpretetur de morte, & præsupposita ea interpretatione, factum ad mortem redeuntis laudet. Quinimò non ipse Ambrosius solus, sed cæteri patres communiter intelligunt, filiam Iepthe uisisse realiter immolatam, & occisam. August. & Hieronym. ibid. Augustin. iterum de Ciuit. Dei. lib. 1. cap. 21. Chrysof. homil. 14. ad popul. Antiochen. Origen. d. Tomo 9. in Ioannem. Iustin. Martyr. q. 99. Tertullian. lib. 3. contra Marcion. Gregor. Nazianz. orat. 22. de laudibus Machabæor. Beda lib. qq. super lib. Iudic. cap. 7. Rupertus de Trinitate in lib. Iudic. cap. 12. S. Thomas in 2. 2. q. 88. artic. 2. ad 2.

Cerrè rationes istæ posterioris sententiæ nimis vrgent, & adiungi possunt authoritates, & fundamenta, quibus in c. præced. probauimus, licere condénato, qui fugere potest, manere in carcere, quauis sciat se occidendum.

S V M M A R I A

Ex Capite sequenti.

- 1 *Gladiatorum ludus quando sublatus.*
- 2 *Venationes ferarum qualiter olim fierent.*
- 3 *Christianis non licuit spectare gladiatores, & venationes.*
- 4 *Quales ludi, spectaculaque sint licita.*
- 5 *Et quid tempore Quadragesima, vel in diebus festis?*
- 6 *Gladiatores illiciti.*
- 7 *Venationes illicitæ.*
- 8 *Torneamenta equestria illicita.*
- 9 *Torneamenta pedestria licita.*
- 10 *Hastiludia, vulgo Iustas, licita.*
- 11 *Luctari, saltare, palum, vel discum mittere, licita.*
- 12 *Cannarum ludus licitus.*
- 13 *Ludu pugnorum vt licitus.*
- 14 *Homicidium in ludo pugnorum contingens, an punibile?*
- 15 *Consuetudo excusat.*
- 16 *Lapidationes illicitæ.*
- 17 *Homicidium in lapidatione tolerata eueniens non punitur.*
- 18 *Ludicrum Troianum licitum.*
- 19 *Batuere, vulgo esgrimir, licitum.*
- 20 *Funambuli, vt licite faciant.*
- 21 *Taurorum agitationes, an licite?*
- 22 *Reipublica gubernatores si bene omnia disponant, in agitatione taurorum non peccant.*
- 23 *Agitantes tauros equestres non peccant.*
- 24 *Pedestres an, & quando peccent?*
- 25 *Spectantes taurorum agitationes, nõ peccant.*
- 26 *Etiã si essent spectacula illicita.*
- 27 *Lucratum in his ludis illicitis non debet*

debet restitui.

- 28 *In diebus festis agitationes taurorum fieri non possunt.*
- 29 *Et quid si non à iure, sed à voto populi festi sint?*
- 30 *Nisi tauri sint ligati.*
- 31 *Congredi cum ipso tauro non licet.*
- 32 *Absurdum est votum agitandi tauros.*
- 33 *Morientes in agitatione taurorum, an ecclesiastica sepultura careant?*
- 34 *Clerici interesse an possint agitationibus taurorum?*
- 35 *Et an si intersint, peccent mortaliter?*
- 36 *Et quid in religiosis laicis?*
- 37 *Et an sint excommunicati ipso iure, vel excommunicandi?*
- 38 *Et an qui non vident, sed rumorem audiunt?*

CAPVT XI.

Quatenus ludi, & spectacula sint licita.

- 1 *Aria apud Romanos spectaculorum genera fuere, maximè cruenta, gladiatores, & venationes. Gladiatores in paria compositi vsque ad mortem pugnabant, armati plerumque, nonnunquam & nudi, vt ait Vegeti. lib. 6. de re milit. cap. 43. Rem, modum, multaque scitu digna docet Iustus Lipsius in Saturnalibus. Atrocem hanc, & inhumanam voluptatè Constantinus anno à Christo nato 325. sustulit, Sozomen. lib. 1. c. 8. Eusebi. lib. 4. de vita Constant. c. 25. Nicepho. Calixt. lib. 3*

7. c. 46. l. 1. C. de gladiat. lib. 11. Sed nõ videtur vsus acquieuisse. Rursus anno 357. Constantius venit. l. 2. de gladiator Codicis Theodosiani. Sed vsque ad Honorium peruenerunt, vt ex l. quãquã. de pagan. Codic. Theodof. & ex Augustin. lib. 6. confessio. c. 8. & ex Prudentio lib. 1. contra Simachum videre est. Cuius ætate, Almachius monachus sanctifimus, cum Alipius præfectus urbi gladiatores ederet, ab impia actione, dum homines reuocare conatur, iussu Alipij à gladiatoribus occisus est. Eius martyrij memoria in tabulis ecclesiasticis celebratur die 1. Ianuarij. Telemachum appellat Theodoret. lib. 5. histor. eccles. c. 26. Cassiod. lib. 10. tripart. cap. 2. Dirimachiũ Otho lib. 4. cap. 19. puto ab effectu, nam hac occasione Honorius gladiatores prohibuit, & inde cessarunt.

2 Venationes omnis generis ferarum exhibebant, quibus homines laniandi offerebantur, noxij, vt plurimum, hinc cõdemnatio ad bestias, quæ viliorum pœna erat. l. eiusdem 3. §. pen. ff. ad leg. Cornel. de ficarijs. l. aut damnum. 8. §. quicumque. l. ad bestias 31. ff. de penis. Cuiusmodi martyrium S. Egnatius, & multi martyres sustinuerunt: frequens enim fuit gentilium acclamatio, Christianos ad leonem, vt cõstat ex Tertulliano in Apologia, Cypriano Epist. 55. & alijs.

3 Solebant & operas aliqui locare

care ad pugnandum cum bestiis, l. 1. §. item Senatusconsulto. ff. de postulan. l. hæc demum. ff. de operis libertor. l. in arenam. C. de inoffic. testam. Vtrumq; spectaculum Christianis inhibatum spectare, multa Tertullian. libro de spectacul. August. in Psalmo 39. & 147. & homil. 21. Tomo 10. Theophi. Patriarcha Antiochen. lib. 3. ad Autolyicum. Basil. in sermo. de legend. libr. gentili. Chrysofom. homil. 38. in cap. 12. Matthæi. Clemens Alex. lib. 3. Pædagog. cap. 11. Sexta Synodus Constantinopolitana in Trullo. c. 51. tex. in cap. non oportet de consecrat. dist. 2. c. presbyteri. 34. distinct. Iustinianus ecclesiasticis prohibuit l. placet. & Auth. inter dicimus. C. de episc. & cler. & in corpore vnde sumitur. Sustulit ergo pietas Christiana eiusmodi ferinam oblectationem. Sed sub ingressa sunt alia spectacula, nonnunquam etiã inhumana, de quibus modo, quatenus sint licita, differendum nobis est.

4 Et quidem resolutio est, quod ea spectacula, iijvè ludi, in quibus promptum est periculũ mortis, vel vulnere, quique à communiter accidentibus, sine morte, aut vulneribus non peraguntur, prohibiti sint: & qui ea ingrediuntur, mortaliter peccent. cap. 1. de torneamentis. Illa verò, in quibus à communiter accidentibus, non solent evenire mortes, neque vulnera, tamen si aliquando eveniant, prohibita non

sint: neque illa ingredienti peccent, propter publicam utilitatem, quæ exerceri ad bella milites poscit. extrauag. 1. de torneamentis. Ioan. 22. ita concludunt S. Thomas in 2. 2. quæst. 40. artic. 1. ad 4. Hostiens. num. 3. & 4. Ioan. And. num. 7. Anton. de Butr. nu. 4. Abbas nu. 3. & ibi additio Alexand. de Neuo. Anan. num. 4. Ancharan. nu. 2. Socin. nu. 5. 9. & 11. in c. 1. de torneamentis. Ioannes Maior in 4. distinct. 15. q. 5. Summa Angeli. verbo torneamenta. num. 1. & verbo ludus. nu. 2. Tabiena verbo torneamenta. nu. 1. & verbo ludus. num. 5. ad fin. Syluester verbo torneamentum. & verbo ludus. num. 2. Victoria in relectione de homicid. num. 32. Nauarr. in Manuali. cap. 15. nu. 9. Aragon in 2. 2. quæst. 64. art. 5. ad 5. argumentum. Molina 1. par. de iustit. & iure. tract. 2. q. 111. vers. quod denique. & alij passim.

5 Limitat hoc Corduba qd. 42. si fierent in Quadragesima, quo tempore ea spectacula exercere, etsi aliàs liceret, esset peccatum mortale. Pro quo facit l. quo tempore. tit. 5. lib. 15. Codic. Theodosi. Sed in contrarium facit, quod etiam diebus festiuis possunt fieri sine peccato, Caietan. in 2. 2. quæst. 168. artic. 3. Syluester verbo ludus. nu. 2. Alcocer in tract. de ludo. cap. 52.

6 Gladiatorum munera peccatum grauissimum continere, apud omnes expeditissimum est, Sanctusq; Almachius sanguine suo

con-

confirmavit, & aboleri obtinuit, quod Imperatores ante eum non potuerunt.

7 Pugnare cum bestiis in arena, vbi aut occidere illas, aut occubere oportebat: pariter esse peccatum mortale, constat, Gl. & Doctores in c. qui venatoribus. 86. distinct.

8 Torneamenta esse prohibita, sub pœna peccati mortalis, est tex. in cap. 1. de torneamentis. l. 10. tit. 13. par. 1. Intelligi de torneamentis equestribus, ait Alcocer in tract. de ludo. c. 51. Et merito, quia vix sine morte fieri possunt, esse tamen licita, asserit Molina d. quæst. 111. vers. licet ergo. & Clarus in §. ludus. num. 6. Et quidem si lanceæ essent sine ferro, si enses essent nigri, si omnia cauta, vt mors nullius timeri posset, forsitan esset verum.

9 Torneamenta pedestria, quia nullum continent periculum, licita sunt. Franc. Alcocer. in tracta. de ludo. c. 51.

10 Hastiludia quas vulgo *Iustas* dicimus, damnant Summa Tabiena verbo torneamenta. nu. 1. Ricardus in 3. distinct. 37. esse tamè licita, ait Summa Angelica verbo torneamenta. num. 1. & videtur expressum in d. extrauag. 1. Ioannis 22. de torneamentis. Respondet ex præcedenti resolutione, si ita sit hic ludus, quod periculum mortis, aut vulnere non timeatur, prout communiter fit, licet, si contra, non licet, prout si ferris acutis fieret, Syluester

verb. torneamentum. & verbo ludus. num. 2. Alcocer in tracta. de ludo. c. 52. Grego. Lopez glos. 1. in l. 10. tit. 13. par. 1. Nauar. in Manuali. cap. 15. num. 9. Anan. nu. 6. ad fin. in cap. 1. de torneamentis. vbi ait, quod hastiludores, & intrantes in carbonam Neapolitanam, & illi qui Romæ in festo carnis priuij pugnant cum bestiis, non peccant: loquitur autem de bestiis ligatis, à quibus facilè licet fugere, & ita raro nocent.

11 Luctari, saltare, lapidè, palum, discũ, aut hastã, vel similia proijcere, quod virtutis causa fit, licitum est. Hostien. num. 4. Anton. de Butr. nu. 4. Ioan. And. num. 7. Anchar. num. 2. Cardinal. num. 2. Anani. num. 4. ad finem. in cap. 1. de torneamentis. tex. in l. solent. ff. de aleæ lusu & aleator. idè est de lusu pilæ, vbi nullum omninò potest adesse periculum.

12 Cannarum ludus, vulgo *juego de cañas*, omninò licitus est, Alcocer de ludo. c. 52. Nauar. d. cap. 15. nu. 9. Ioannes Garzia de expensis & melioratio. cap. 21. numero 29.

13 Ludum brachiorum, & pugnorum, Bononiæ & Senis frequentem, esse permissum vtroq; iure, etiã si casus mortis ibi contingeret, quia verosimiliter non est ordinatus ad talè casum, ait Socin. num. 12. in cap. 1. de torneamentis. Et respondit Decius consil. 9. non esse punibile homicidiũ in eo casu contingens, pro-

V pter

- pter consuetudinem, quæ ludum 20 tolerat, quæ excusat Gl. & Doctores communiter in cap. cum venerabilis de consuetudine. plures per Farinac. q. 20. nu. 45.
- 16 Lapidationes, vulgo *apedreas*, omninò esse illicitas, quia suapte natura ad vulnera, & mortes ordinantur, & nulla publica utilitate defenduntur, neque opus videtur comprobare, neque credimus vllum dubitaturum. Sicut 17 bi autem tolerarentur, homicidia in eis euenientia, non esse puniendi, argumento text. in l. qua actione. §. si quis in colluctatione. ff. ad leg. Aquil. respondit Anchar. conf. 283. iure stricto. & sequuntur Anani. num. 2. in cap. 1. de torneamentis. Alexan. consil. 8. num. 9. lib. 6. Decius d. consil. 9. Marfil. in l. 1. num. 101. ff. de questionibus. Cremenf. singul. 140. mos puerorum, vbi longa additio Tiraquell. de pœnis temperan. cauf. 42. nu. 1. & alij passim.
- 18 Ludicum Troianum licitum est, Nauar. in Manuali. cap. 15. nu. 9. idem credimus de his, quas vulgo *syzas* vocant, & de ludo Christianorum & Maurorum, & alijs similibus.
- 19 Batuere, vulgo *esgrimir*, cum omni genere armorum, vel non acutorum, vel ita temperatè ne vulnera executioni mandentur, sed tantum signentur, licitum est. Alcocer d. tracta. de ludo. c. 52. Est tamè ab hoc secundo abstinendum, quia vix potest moderari.
- 20 Qui super funibus altissimis in locis corpus volutando, aut per acutos enses, non semel in promptum incidunt periculum, peccant mortaliter, nisi prudentis viri arbitrio, eis viribus, agilitate, & exercitatione polleant, vt sine verosimili periculo talis volutatio possit exerceri. Syluester verbo ars. quæstione 8. Nauar. in Manuali. cap. 15. num. 8. Alcocer in tractatu de ludo. c. 55. Petrus Nauar. lib. 2. de restitutio. ne. c. 3. num. 83.
- 21 De Taurorum agitationibus magna dubitatio est, & nimis principè decere, eiusmodi prophanam voluptatem, venationibus gètilium per quam similem abolere, multrorum, & mea sententia est: quia vix sine mortibus & grauibus vulneribus peraguntur, neque Reipublicæ videntur conducibiles, cum nihil ad militaria exercitia pertineant. Quinimò, vt dicebat Capitaneus loanes ab Azpilcueta & Xabier, magis ad fugiendum hostem, quam ad dimicandum homines assuefaciant. Itaque eiusmodi agitationes damnant Hierony. Rom. 2. part. de Republi. lib. 10. cap. 6. Bernard. Diaz. in praxi. cap. 72. Gregor. Lopez. glo. 2. in l. 57. tit. 5. part. 1. qui ait, se ludum istum noxium, & culpabilem reputare, arbitrarique, nullam diligentiam sufficere, ad euitandas mortes & damna, quæ ex isto ludo eueniunt, tam ex tauris, quam ex iaculis in eos missis, & istæ mortes non raro,

raro, sed sæpè, & sæpissimè, & quasi communiter eueniunt, & euenire est probabiliter sperandum. Idem dicit Bernard. Diaz. d. cap. 72. & quod inficiari nemo valet, quod ille actus inhumanus sit, & antiquam redoleat barbariem, in quo plures exinde hominum sequuntur interitus, tantoque solent incundiora reputari similia spectacula, quanto sæuior in homines fuerit taurorum ferocitas iaculis lacessita. Idem tenent Alcocer in tract. de ludo. c. 53. conclus. 2. Auiles 2. part. de exequend. mandat. Regum. c. 10. nu. 12. & mouet me plurimum iudicium sanctissimi viri Pij Papæ V. qui anno 1567. Kal. Nouembris eiusmodi spectaculum interdixit.

Sed quia Gregorius XIII. Pontifex Maximus alio suo diploma te dato die 25. Augu. anni 1575. censuras à Pio V. latas sustulit, damnari taurorum agitationes sine temeritate non possunt. Quamuis enim cõtendat Petrus Nauarra lib. 2. de restitut. cap. 3. num. 84. neque Ioan. 22. in d. extrauag. 1. de torneamentis, neque Grego. XIII. in prædicto motu proprio anni 1575. torneamenta, aut taurorum agitationes approbasse, sed tantum relaxasse censuras à prædecessoribus latas. Non tamen credimus, ab eis fuisse relaxandas, nisi celebrari permitterent, neque si peccatum esse iudicarent, fuisse permissuros. Gregorius autem expressè reuo-

cat cõstitutionem Pij, qui etiam expressè prohibebat, tauros agitari: ergo permittit, qui reuocat prohibitionem. Itaque aliquot propositis conclusionibus res ista explicanda est.

22 Prima conclusio, qui Rempubli- cam administrant, si debitam adhibent diligentiam, quo forus aut locus, in quo tauri agitantur, benè sit dispositus, & clausus, subsellia firma, & loci apti, vt fugientes se recipiant, & pueros fenes, mulieres mente captos, claudos, & infirmos eijci, curant: ac ita cauent, vt verosimiliter caedes, & vulnera sperari, non possint: non peccant: alioqui peccabunt. Ita tenent Ioannes de Medina in Codice de pœnitent. q. 21. Ioan. Garzia in tract. de expensis c. 21. num. 29. Nauar. in Manuali. cap. 15. num. 18. Ludou. Lopez in Instructor. conscient. 1. par. c. 70. Humada ad Gregor. Lopez in l. 57. tit. 5. part. 1. Salcedo ad Bernard. Diaz. in practica. capit. 72. Gutierrez in practica. qq. c. 7. num. 9. Azenedo in l. 4. tit. 10. lib. 5. Recopil. Petrus Nauar. lib. 1. de restitut. cap. 3. num. 300. & alij, quos nouissimè citat Cenedo ad cap. 1. de torneament. collect. 13. De ista verò cautela habetur expressè in Bulla Gregorij XIII.

23 Secunda conclusio, qui ad agitandos tauros procedunt equestres, quia rarissimè visum est, eos periculum aliquod subire, nullo modo peccant. Franc. de

- Alcocer in tractatu de ludo. cap. 23. conclus. 6.
- 24 Tertia cōclusio, qui pedestres tauros agitant, si ea agilitate, & viribus polleāt, si refugia ita sint apta, vt periculum verosimiliter non timeatur, non peccant; contra est, si timeatur. Ita Alcocer de ludo. cap. 53. concl. 4. Medina & ceteri in 1. conclus. citati.
- 25 Quarta cōclusio, spectantes in fenestris, aut locis tutis non peccant, dummodo de peccato, aut negligentia, si qua in rectoribus fuit, de decurrentium temeritate, aut de damno alicui ex tauro rum agitatione venienti, non letentur. Ita Medina vbi supra. Alcocer d. cap. 53. conclu. 7. Nauar. in Manuali. cap. 19. nu. 14. & sentiunt ceteri supra citati. Sed amplius, quod etiam si spectaculū esset illicitum, & illud edentes, & facientes peccarent, tamē spectatores, non cooperantes non peccent, volunt S. Thomas in 2. 2. quæst. 167. artic. 2. ad 2. Angel. in l. Athletas. ff. de his qui nota. infam. Anani. num. 1. Socin. nu. 3. in cap. 2. de torneamentis. Summa Angelica verbo torneamenta. num. 2. & verbo ludus. num. 6. Tabiena eod. verbo, nu. 8. & verbo duellum. 3. Nauarr. in Manuali. cap. 15. num. 9. versic. decimo peccat. Licet contrarium teneat Corduba quæst. 42. ad fin.
- 27 Cōfirmatur ex alia communi, quod lucratum in his ludis, etiā illicitis ratione periculi, licitè retinetur, sine vlla obligatione re-
- stituendi. Summa Tabiena verbo ludus. numer. 10. Angelica eod. verbo num. 7. Syluester eod. verbo num. 16. Alcocer. in tracta. de ludo. cap. 52. & 53. in fine.
- 28 Quinta cōclusio, in diebus festis non potest fieri agitatio taurorum, & facientes, & interestes peccabunt. Ita habet vtraque Bulla Pij Quinti, & Gregorij Decimertij notant Gutierrez. ca. 7. canonic. qq. nume. 10. Petrus Nauarr. lib. 2. de restitut. capit. 3. numer. 304. videturque manasse ex Concilio Carthagin. IV. cap. qui die. de consecrat. distinct. 1. Chrysoptom. homil. 15. in Genes. tomo 1.
- 29 Ampliat Nauarra ibid. nume. 305. quod neque in festis, non à iure, sed à voto priuato populi, poterunt agitari, sed non credo verum, neque seruari, non enim sensit Pontifex, nisi de festis Ecclesiæ.
- 30 Limitatur, si ligatus esset taurus funibus securis, & cornuum cuspidibus præcis, & ita temperatè, ne vllum damnum sequi possit. Ita Alcocer d. cap. 53. conclus. 1. Nauar. in Manuali. cap. 15. nu. 21. vers. ex quo infertur. Gutierrez. d. cap. 7. num. 14. vbi amplius requirit, quod non in foro clauso, sed in via aperta, alioquin contradicit, ibid. nu. 13. neque vim facit, quod cuspides sint præcisi.
- 31 Sexta conclusio, congregari ipso tauro, non licebit, Gutierrez. d. cap. 7. nu. 10. sed hoc etiā

ex

- ex periculo metiendum erit, iuxta supra adducta.
- 32 Septima conclusio, absurdum videtur votum agitandi tauros. Alcocer d. cap. 53. conclus. 8. tametsi approbari videatur in l. 4. titulo 10. lib. primo. Recopilat.
- 33 Octaua conclusio, morientes in agitatione taurorum, etiam si antequam vltimum spiritū emittant, confiteantur, non sunt ecclesiasticæ sepulturæ tradendi. argumento cap. 1. de torneam. Alcocer d. cap. 53. conclus. 5. Gutierrez. d. cap. 7. num. 10. Spino gl. 2. num. 27. Sed hoc intelligendum esse, quando agitatio taurorum fuit facta in casu illicito, & reprobato, secus si in casu licito, & præter spectationem successit mors, videtur inferri ex his quæ notantur in d. c. 1. de torneamentis. & tradunt Summistæ verbo ludus. Sed perpende, vtrum possit simpliciter contrarium teneri, quia hæc est pœnalis dispositio, quæ ad alium casum extendi non potest, etiam ex maiori-tate rationis, post alios Vincent. de Franch. decis. 315. & faciunt dicta supra lib. 1. capitu. 22. numero 24.
- 34 Nona conclusio, clerici in sacris, vel beneficium habentes nullo modo possunt interesse eiusmodi agitationibus taurorum, argumen. text. in c. non oportet. de consecrat. distin. 5. c. cum decorum. de vita & honest. cleric. cap. quicumque. 23. quæst. vltima. cap. vident homines. 86. distinct.
- 35 Amplia primò, quia contra facientes peccant mortaliter, siquidem eis imponitur pœna excommunicationis. Latè disputant, & comprobant Gutierrez. cap. 7. canonicar. quæstion. à num. 18. Humada ad Gregor. Lopez. in l. 57. tit. 5. parti. 1. glo. 2. num. 2. Petrus Nauarra lib. 2. de restitutione. c. 3. num. 301. Spino glos. 2. nume. 28. & ita declarauit Sixtus Quintus Pontifex Maximus, in Bulla directa Episcopo Salmanticensi, data 14. April. 1586. quam refert Gutierrez. vbi supra.
- 36 Amplia secundò ad religiosos etiam laicos, Nauarra d. c. 3. nume. 307.
- 37 Limita primò, quia licet peccent mortaliter, non tamen sunt ipso iure excommunicati, sed veniunt excommunicandi. Gutierrez d. cap. 7. numero 17. Nauarra d. cap. 3. numero 304. Spino glo. 2. numero 29.
- 38 Limita secundò, vt non ligentur, qui sunt in aliqua domo, vel casu, vel quia expectant, quod taurorū agitatio finiatur, vt videant alia spectacula ipsas

V 3 licita,

licita, tamen si audiant rumorē,
si tamen non vident, ita pluribus
Humada vbi supra à num. 4.

S V M M A R I A

Ex Capite sequenti.

- 1 An vnusquisque sit dominus famæ, & honoris sui? & num. 3.
- 2 Fama non negligenda, etiam ab eo qui fidit conscientia sua.
- 4 Restitutio famæ potest fieri in pecunia.
- 5 An qui verum suum delictum detegit peccet mortaliter?
- 6 Simplex prodigalitas regulariter est venialis.
- 7 Verum suum delictum detegere ex causa bona, est actus meritorius.
- 8 Qui in tormentis occultum suum crimen detegeret, non peccaret, etiã venialiter.
- 9 Grauius est prodigere famam, quàm pecuniam.
- 10 Occultum suum crimen iactando detegens, mortaliter peccat.
- 11 Persona publica cum scandalo reuelas occultum suum peccatum, mortaliter peccat.
- 12 Idem, quando resultaret scandalum, etsi non esset persona publica.
- 13 Qui notabiliter indigens fama, illam prodigit, mortaliter peccat.
- 14 Vel si ex reuelatione incurreret periculum vite.
- 15 Falsa crimina sibi imponens, ex quo imminet periculum vite mortaliter peccat.
- 16 Falsa crimina sibi imponere extra

iudiciũ, quando solum imminet periculum famæ, an sit peccatum mortale?

- 17 Mendacium in re graui est mortale.
- 18 Falsa crimina sibi imponere metu tormentorum, vbi solum imminet periculum famæ, an sit peccatum mortale?
- 19 An qui se infamauit, teneatur ad restituendam sibi ipsi famam?
- 20 An infamatus teneatur, se purgare?
- 21 An possit quis remittere famam suam restitutionem?

C A P V T XII.

De potestate in famam, & honorem proprium.

Nihil magis amatur quàm fama, & honor, in ista quam potestatem habeamus, sequentibus propositis quæstionibus explicamus.

Prima quæstio est, an vnusquisque sit dominus famæ, & honoris proprii? Et partem negatiuam, nimirum neminem esse famæ, & honoris proprii dominum; tenet Caietanus in 2. 2. quæst. 73. artic. 2. & in Summa verbo detractio. Idem volunt Ioãnes Maior in 3. distin. 15. quæst. 16. Cosmus Philarch^o de officio sacerdotis. 2. par. lib. 4. cap. 14. Burfatus con filio 191. num. 13. ad fin. libro 2. qui ait, ita sentire Minchacam controuerf. Illustri. cap. vndecimo. numero 7. cum mihi diuersum

sum sentire videatur.

Pro quibus facit primò, quod famæ, & honoris videmur custodes constitui, non domini, Ecclesiastic. cap. 40. Curam habe de bono nomine. Et Prouerb. cap. 22. dicitur, Melius est bonum nomen, quam diuitia multa.

Respondet Soto lib. 4. de iustitia & iure. q. 2. artic. 3. conclus. 4. & sequuntur Aragon & Michael Salon vbi infra quod intelligi debet, lege charitatis, nõ autem lege iustitiæ, quemadmodum, & bona temporalia, cuius perfectè sumus domini, tenemur tamen custodire, & non prodigere. Aliter respondet idem Soto lib. 4. de iustit. & iure. q. 6. artic. 3. col. 16. & lib. 5. quæst. 10. artic. 2. col. 8. ad fin. quod, illud sapientis. Curam habe de bono nomine, intelligendum est, de eo quod facit bonum nomen, hoc est de virtute, quam sequitur honor, sicut vmbra solem: nam alijs, honores spernere docuit Christus Dominus, & Paulus 1. ad Corinth. cap. 4. ait, pro minimo habere, iudicari ab hominibus. Vtramque responsionem coniunxit idem Soto de ratione tegendi secretum. mēb. 1. q. 3. ad fin.

Secundò facit, quod dominiũ famæ nostræ videtur esse penes Rempubicam, idem Augustinus de bono viduitatis. cap. 22. reprehendit eos, qui conscientia sua freti; famam suam negligunt: & subdit, Nobis enim necessaria est vita nostra, alijs fama nostra. Habetur

in cap. non sunt audiendi. 17. quæst. 3. Idem ait idem Augustin. ferm. 52. ad fratres in heremo, dum idem argumentum tractat, subditque, Duæ res sunt, conscientia & fama, conscientia necessaria est tibi, fama proximo tuo, qui fidens conscientia sua, negligit famam suam crudelis est. Habetur in cap. nolo. 12. quæstio. 1. Idem vult Gelasius Papa in cap. quatuor autem. 12. quæstio. 2. & Lucius in cap. iubemus 60. de consecrat. distinct. 1. Augustin. lib. 1. de Ciuitate Dei. cap. 29.

Hoc argumentum potest dupliciter deduci. Primo modo, quatenus ait, neminem debere famam suam negligere, & hoc modo nõ facit ad hanc quæstionem, sed ad sequentem, quia etsi sit dominus famæ suæ, nemo debet illam negligere. Secundo modo, quatenus ex dictis capitulis inferre volunt prædicti, nõ esse penes nos, sed penes alios, ac adeò penes Rempubicam dominium famæ nostræ, quod affirmat Caietan. vbi supra, & hoc modo facit pro hac quæstione.

Respondetur, hoc non colligi ex dictis capitulis, quæ hoc volunt, quod non debemus famam nostram negligere, ne alij scandalizentur: ex quo non sequitur, dominium famæ nostræ esse penes Rempubicam, & non penes nos. Præterea, si ex eo, quod dicit Augustin. vitam nostram nobis necessariã esse famam nostrã alijs, colligimus, non esse

nos dominos famæ, debemus etiam colligere, esse dominos vitæ, sed hoc est falsum, ergo non potest fieri ista illatio. Deindè, verum non est, Respublicam esse dominam famæ nostræ, & ita contra Caietanum tenent Aragon in 2.2.q.62.in tract. de dominio. colum.32. Michael Salon 2.2.quæst.61.in eod. tract.q.3. art.3.ad 4.Et probatur. Quia sequeretur absurdum, quod nec ipse Caietanus concederet, quod si Respublica iniuste infamaret aliquem ciuem, non teneretur ei aliquam famæ restitutionem facere, quia nemo tenetur restituere illud, cuius est dominus, etiam si in illius dispendio peccet; vt in consumente prodigè bona propria.

Tertiò aiunt prædicti, quod non magis est quis dominus honoris, & famæ suæ, quàm vitæ, cū honor sit pretiosior vita, sed vitæ nullus est dominus, ca. si non licet. 23. q.5. & dictum est lib.1. cap.1.ergo neque famæ.

Respondet Couarru.lib.1.variar.resolut. cap.2. num.8. col.2. quod non est par ratio vitæ, & famæ, quia vitæ dominium Deus sibi reseruauit, famæ non reseruauit, ita etiam Soto, Aragon, Salon, & alij qui contra Caietanum tenent. Aliter responderi potest, quod neque verum est, honorem esse prætiosorem vita, vt dictum est supra cap.5. num.8. neque sequitur, non est quis dominus rei vilioris, ergo neque prætiosio-

ris, quia non pendet dominium à valore rei.

Quartò arguitur, fama, & honor non sunt in posse nostro, sed in mentibus, & actibus aliorum; quomodo ergo possumus esse domini eorum, quæ non possidemus?

Respondet Aragon vbi supra, quod imò possidemus famam, quia iste est modus illam possidendi, non enim omnes res possidentur eodem modo, pecunias possidemus, cum sunt in manu nostra, famam, cum est in mentibus aliorum.

Quintò arguitur, fama nostra aut est iuxta merita, aut ultra merita, si sumus domini famæ; debemus esse vtriusque, nam p parte, non videtur conueniens: sed famæ ultra meritum non possumus esse domini, quia aliàs sequeretur, quod nemo posset reducere famam, ad id quod iuste debetur, quia esset tollere ius acquisitum, hoc videtur inconueniens, ergo non est dominus huius famæ ultra merita, & per consequens nullius, ne sit dominus partis famæ.

Respondet Aragon vbi supra, negando dicta inconuenientia, quia neque quis potest tollere famam acquisitam ultra merita, quia iam est sua, neque est inconueniens, quod dicamus, quem esse dominum solius famæ debita suis meritis, nam vltior est æstimatio præter veritatè, vt si ego habeo mille scutos, & alij

putant, me habere duo millia, non sum dominus nisi mille. Sed hoc latius & aliter deducit vbi supra Aragon.

3 Contrarium ergo, imò quemlibet esse dominum suæ famæ, & honoris, videtur verius; & communiter receptum. Ita tenent Anchar. & Aretin. num.6. in cap. cū dilecti. de accusatio. Soto lib.4. de iustit. & iure. q.2. art.3. conclus.4. & q.6. art.3. col.24. & lib.5. quæst.10. art.2. col.6. & de ratione regendi secretum. memb.1. q.3. conclus.3. Nauarr. in Manuali. cap.18. nu.27. & in cap. inter verba. concl.6. num.13. Aragon in 2.2. quæst.62. in tractatu de dominio. colum.3. Bañes in 2.2. quæst.64. artic.5. dubio 2. ad primum argumentum. Michael Salon in 2.2. quæst.61. in tractatu de dominio. quæst.3. artic.3. conclus.1. & quæst.62. artic.2. controu.23. Couarruui. lib.1. variar. resolut. cap.2. num.8. colum.2. & 2. par. de sponsalib. cap.8. §.12. nu.16. Ioānes Gutierrez. de iuramento confirmatorio.3. par. c.10. nu.1. Enriquez in Summa lib.5. c.4. nu.115. cum seq. Toledo in Summa lib.5. c.66. Grego. de Valentia tomo 3. disput.5. quæst.10. puncto 1. quæstio.4. vbi tamen ait, istam sibi videri quæstionem de nomine.

Mouentur isti primò, quia fama, & honor acquiruntur factis nostris proprijs per nos ipsos, sunt enim præmium virtutis, vt ait Aristotel.1. & 10. Ethicorum.

& pars fœlicitatis, vt ait idè Aristotel.1. Rhetori. ca.5. virtus autem, saltè naturalis, est proprium opus nostrum per concursum generalem Dei, & supernaturalis quodammodo, per eius singulare auxilium, & fœlicitas est boni proprium nostrum, ergo domini sumus eius, quod acquirimus.

Secundò, iura vocant prodigos, eos, qui famam suam negligunt, cap. fin. de accusation. l.1. C. de his qui potentio. nom. ergo eos habent pro dominis, quia quando rem nostram perdimus, dicimur prodigi, quando alienam, iniusti, & vsurpatores.

Tertiò, si non essemus domini famæ, esset, vel quia Deus reseruauit sibi dominium illius, quod nusquam fecit, vel quia Respublica esset domina famæ nostræ, sed hoc non est verum, vt dictum est supra ad 2. argumentum contrarium, ergo sumus domini.

Quartò, si non essemus domini famæ, sequeretur, quod si aliquis nos infamaret, teneremur eum refellere, & non possemus omittere nostram purgationem, sequeretur etiam, quod nõ possemus restitutionem famæ remittere, sed hoc est falsum, vt infra dicetur, ergo sumus domini.

4 Quintò, magna pars pecuniæ præualet alicui famæ, licet fama prætiosior sit pecunia, sicut magna quantitas argenti præualet pauco auro, idè & restitutio famæ potest fieri in pecunia, Doctores in 4. dist.15. Soto de ratione.

tionem tegendi secretum . memb. 1. q. 3. concl. 3. argum. 2. Glos. & Doctores in c. ecclesia Sanctæ Mariæ vt lite pendet. Michael Salon in 2. 2. quæst. 62. art. 2. controuers. 14. vbi latè Petrus Nauarra lib. 2. de restitut. cap. 4. à nu. 414. sed pecuniæ, quantumuis maxima quantitas sit, domini sumus, ergo & famæ, quæ minus illa est, ergo & totius famæ. Sed hoc argumentum tutum non est, quia nõ à valore rei pendet dominiũ.

Sextò, si non essemus domini famæ, non possemus, etiam pro vita æterna illam perdere, vt de vita dicitur in cap. si non licet. 23. quæst. 5. sed consequens est falsum, quia qui cognosceret, famam esse illi impedimento ad vitam æternam, posset illam licitè, imò meritorie perdere, vt patet in Ambrosio, qui ne fieret episcopus, induxit fœminas in cubiculum suum; ergo sumus domini illius.

Septimò, pondero tex. in cap. cum dilecti. & in cap. inquisitionis. de accusation. vbi valet renunciatio defensionum in causa, in qua vertitur infamia, quæ non valeret, nisi renuncians famæ dominus esset, nam vbi agitur de vita, cuius nemo est dominus, non valet renunciatio: vt plenè deducimus lib. 1. cap. 17. cum seq.

Octauò ponderatur, voluisse S. Thomam in 2. 2. quæst. 65. art. 5. ad 3. quatenus ait, hominem per liberum arbitrium constitui sui

ipsius dominum, quatum ad ea, quæ pertinent ad hanc vitam, sed fama & honor pertinent ad hanc vitam, ergo sumus illorum domini: & q. 129. art. 1. quatenus inter res humano vsui subiectas, famam & honorem commemorat, & quæst. 73. art. 4. ad primum. dum ait, arbitrij nostri esse famæ detrimentum pati, nisi vergat in aliorum præiudicium. Ita ergo tenendum est.

Secunda est quæstio, an famam suam prodigere sine causa, verum suum delictum occultum detegendo, sit peccatum mortale? Et esse peccatum mortale, sentire videtur Caiet. in 2. 2. q. 73. art. 2. & in Summa verbo detractio. tamen si loquatur in terminis sequentis quæstionis, de imponente sibi crimen falsum, ita perpendit Soto de ratione tegendi secreti. memb. 1. quæst. 3. & ab alijs Recentioribus ita intelligitur, & eodem modo possunt intelligi plures alij, qui loquuntur in terminis quæstionis sequentis, idem videtur tenere Bellameram. 3. in cap. senti. 1. q. 3. & tenent expressè Gregorius de Valentia 3. Tomo. disput. 5. quæst. 17. puncto 2. quæst. 1. & in grauius pro statu nostro Michael Salon in 2. 2. q. 61. in tract. de domino. q. 3. artic. 3. concl. 6.

Pro istis facit primò, quod Augusti. ait, neminem debere conscientia fidendo, famam suam spernere. cap. non sunt audiendi. 11. quæst. 3. cap. nolo. 12. q. 1. cap. quatuor

tuor autem. 12. q. 2. cap. iubemus 60. de consecr. distinct. 1.

Respondet Soto lib. 4. de iustit. & iure. q. 2. conclus. 4. quod hoc procedit, quando alijs fit scandalum, nam alijs, ait idem Augustin. contra Secundinũ Manichæum. cap. 1. *Senti de Augustino, quidquid libet, sola me in oculis Dei conscientia non accuset.* Vbi contentus conscientia, nõ curat opinionem aliorum, habetur in cap. senti. 1. quæst. 3. & ita interpretantur Glos. Archidiacon. Præposit. Bellamera, Turrecremata in d. cap. non sunt audiendi. 11. quæst. 3. alijs etiam modis respondent Soto, Aragon, & Salon in locis dictis.

Secundò facit, quod Christus Dominus videtur præcepisse, curandum, vt per bona opera nostra glorificetur pater noster, qui in cœlis est: Matthæi cap. 5. & ita curandum esse, habetur in cap. præcipuè. 11. quæst. 3. c. quatuor sunt. 12. quæst. 2. cap. in mandatis. 41. dist. cap. paratus. 23. q. 1.

Respondetur, hoc procedere in prælatis, & publicis personis, qui tenentur dare bonum exemplum, & alijs prodesse, ita Soto, Turrecremata, & Præposit. vbi supra. S. Thomas quod lib. 9.

Tertiò argumentatur Gregorius de Valentia, fama est quoddam bonum externum maxime necessarium, tanquam stimulus ad virtutem, ergo qui se ipsum sine causa infamat, notabiliter lædit charitatem erga se ipsum,

& consequenter ex genere suo, peccat mortaliter.

Respondetur, negando vtrūque, quia fama non est necessaria ad virtutem, quando autem esset necessaria, non essemus in casu, de quo disputamus, sed in limitationibus, de quibus infra, præterea infamatio sui non lædit notabiliter charitatem, sed leuiter, ideò non est mortale.

Quartò argumentatur idem Gregorius de Valentia, infamare alterum, etiam ea parte qua est contra charitatem, est genere suo mortale, quia est magnum instrumentum dissoluendi amicitiam, & ita offendendi Deum, ergo à fortiori erit mortale, diffamare se ipsum; cum strictius nos debeamus diligere.

Respondetur, cessare, quia nõ est instrumentum dissoluendi amicitiam sui ipsius, & ita non procedit argumentum.

Contrarium igitur, quod regulariter, qui occulta sua delicta detegit, etiam sine causa, non peccet mortaliter, sed venialiter, aiunt, & verius, Soto de iustit. & iure. lib. 4. quæst. 2. artic. 3. concl. 4. & lib. 5. q. 10. art. 2. col. 6. & de ratione tegendi secretum. memb. 1. q. 3. concl. 3. Bañes in 2. 2. q. 64. art. 5. dubio 2. argum. 1. Nauarrus in Manuali c. 18. num. 27. Couarr. lib. 1. variat. resolut. cap. 2. nu. 8. colum. 3. Aragon in 2. 2. q. 62. in tractatu de dominio. colum. 34. Adrian. in 4. de restitut. quæst. penult. & quod lib. 11. Cor duba

duba de detractioe. memb. 1. quæst. 3. concl. 3. & memb. 4. q. 3. conclus. 4. dub. 1. Angles in 4. de restit. famæ. dub. 2. diff. 2. Petrus Nauarra de restit. lib. 2. cap. 4. nu. 113. Toledo in Sūma lib. 5. c. 66.

Pro quibus facit primò, quod homo dominus est famæ suæ, ac proinde illam prodigendo, non facit contra iustitiam, quæ non est respectu sui ipsius, sed ad alterum, Aristot. lib. 5. Ethicorum. c. 11. non facit contra charitatem terrij, quia nemini nocet, non contra charitatem propriam, quia ea non obligat, nisi quoad spiritualia virtutem & gratiam, ergo est simplex prodigalitas, quæ regulariter non est peccatum mortale, sed veniale, S. Thomas, & alij in 2. 2. q. 119. art. 3.

Huic argumento videtur responderè Caietanus, infamare se ipsum, esse contra iustitiam respectu Reipublicæ, cuius pars est, cuiusq; interest, integram esse famam suorum ciuium. Sed in hac disputatione excludimus casum, quò interficit Reipublicam, de quo in limitationibus, generaliter negamus interesse.

Secundò argumentatur Soto, Christus Dominus docuit honores, & gloriam mundi spernere, Matthæi cap. 5. & Paulus parui estimat iudicari ab hominibus, Gregor. homil. 9. super Ezechiel. ait, tolerandam esse infamiam, ergo licet se infamare.

Respondet Gregorius de Valentia, Christum prohibuisse ni-

miam, & illicitam ambitionem; ac appetentiam honoris, non licitam, & moderatam: de qua iusserat curam haberi, Ecclesiast. capit. 40. sicut & iubet, animam suam odisse, ex quo nõ sequitur, quod homo potest sibi abrumperè vitam, ex quibus planè hoc argumentum non vrget.

Tertiò, Soto adducit exempla Sanctorum, qui se infamarunt, Ambrosius inclusit scæminas in cubiculo, ne fieret episcopus, Anselmus plorat amissam virginitatem, Augustinus confessiones suorum criminum scripsit, ergo credendum, esse licitum.

Respondet Philiarthus de officio sacerdotis. 2. par. lib. 4. cap. 14. ista facta Sanctorum esse admiranda, & non imitanda, sicut de Sancto Simeone Abbate referunt Simeon Metaphrastes, & Surius die primo Iulij, quod simulabat libidinem, & velle cum feminis cubare, & contrectabat illas, ab illisque contrectari patiebatur, ne haberetur Sanctus: ista enim nullus deberet imitari, ca. duo sunt. §. lex verò priuata. 19. q. 2. cap. licet. de regular.

Gregorius de Valentia vbi supra respondet, quod Sancti non se infamabant sine causa, sed ex maxima causa, pro summa humilitate, vnde non potest in argumentum adduci, cum loquamur de eo, qui se infamat sine causa.

Quartò argumentatur Soto, si esset peccatum mortale, reuelare crimen suum sine causa, esset etiam

etiam peccatum mortale, non se purgare, & refellere alium, cum illud reuelat, sed hoc est falsum, vt infra dicitur, ergo & illud.

Quintò, pro hac sententia pōdero, quod licitum est vniciq; peccata sua publicè confiteri, vt habetur in Concilio Tridentino sessio. 14. cap. 5. ergo licet, peccata sua occulta publica facere. Potest tamen euitari, quia tunc esset ex iusta causa pœnitentiæ. Nilominus ista videtur recepta opinio, & ex argumentis quibus responsum non est tenenda.

7 Ampliatur primò ista sententia, vt si quis bona aliqua causa ductus, eiusmodi crimen suum reuelasset, neque etiam esset peccatum veniale, sed potius actus meritorius, vt si pro humilitate consequenda, pro fugiendis honoribus, pro petendo consilio, pro obtinendo remedio à superiore. Ita Michael Salon vbi supra, Gregorius de Valentia dicto puncto 2. quæst. 1. conclus. 2. & eodem tomo 3. disput. 3. q. 10. puncto 5. casu 5. Petrus Nauarra lib. 2. de restit. cap. 4. num. 114.

8 Ampliatur secundò; vt neque etiam sit veniale, si pro fugiendis doloribus corporis quis reuelaret delictum suum secretum, vt reus occultus qui metu tormentorum occultum suum crimen fatetur. Ita Soto lib. 4. de iustit. & iure. quæst. 2. arti. 3. conclus. 4. & melius lib. 5. quæst. 10. artic. 2. colum. 9. conclu. 2. & de ratione regendi secretum. memb. 1. q. 3. cō-

clus. 5. Vbi, quod etiam liceret pro vtilitate amici, & iterum eodem tract. memb. 3. quæst. 4. conclus. 10. Couarru. lib. 1. variarum resolut. cap. 2. num. 8. col. 3. Aragon in 2. 2. quæst. 62. in tracta. de dominio. colum. 34. Gregor. de Valentia d. puncto 2. concl. 2. verficu. item eodem modo potest quis. Nauarr. in Manuali. cap. 18. num. 28. & seq. Quod ita probat Soto, vt posset re- pecunijs, imò magnis, & multis pecunijs redimere illam vexationem sine peccato, ita & potest iactura famæ suæ, cuius dominus est, prout pecuniarum, & quæ est infra magnum cumulum pecuniarum. Atque prout non tenetur pati tormenta, & cruciatus pro celando secreto naturali alterius, ita neque pro suo.

9 Limitatur dicta sententia primò, quia licet prodigere famam sine causa, non sit plus quam veniale, est tamen grauius quam prodigere pecuniam, quemadmodum & fama est prætiosior pecunijs. Couarru. d. num. 8. Nauarrus d. cap. 18. nume. 28.

10 Limitatur secundò, in eo qui iactando detegeret suum peccatum occultum, quia tunc esset mortale, per ea quæ habentur Psal. 55. & 93. & Esaia cap. 3. Ita Soto d. lib. 4. de iustit. & iur. q. 2. art. 3. conclus. 4. & de ratione regendi secret. memb. 1. quæst. 3. conclus. 4. à quo cæteri non dissentiunt. Pro his est tex. in c. quam sit graue. de excessibus prælat. vnde & glo-

gloriam se de delicto extra ordinem punitur. Purpuratus in l. magistratibus. num. 23. ff. de iurisd. omn. iudic.

11 Limitatur tertio, quando reuelans esset persona publica, & ex tali reuelatione resultaret scandalum, vel aliquod damnum subditorum: Soto dictis locis, Turcremata, & Præpositus in cap. non sunt audiendi. l. 1. q. 3. Michael Salon in 2. 2. quæst. 61. in tract. de dominio. quæst. 3. art. 3. conclus. 3. Petrus Navarra lib. 2. de restit. cap. 4. num. 123.

12 Limitatur quarto generaliter, quando alicui alij damnum resultaret, vel scandalum, Soto vbi supra, Couarru. d. num. 8. col. 3. Nauarrus in Manuali. cap. 18. nu. 28. & in cap. inter verba. l. 1. q. 3. conclus. 6. num. 13. vbi de monacho se infamante, quod resultat in præiudicium totius religionis; Aragon d. colum. 34. Turcrem. & Præpositus vbi supra, Salon dicto loco. conclus. 4.

13 Limitatur quinto, quando indignus notabiliter fama ad se honestè continendum, illam pro digit: Nauar. d. num. 28. Aragon vbi supra, Salon d. art. 3. concl. 2.

14 Limitatur sexto, si ex reuelatione secreti incurreret periculum vitæ, quia tunc esset mortale: Soto de ratione tegendi secretum. memb. 1. q. 3. concl. 4. quod corroborari potest ex his, quæ in sequenti quæstione dicemus.

Vltimò vult limitare Salon d. q. 3. art. 3. conclus. 6. quando deli-

ctum graue, & turpe in ordine ad suum honorem, quis reuelaret. Sed hoc tolleretur in totum conclusionem, ideò repudandum est.

Tertia est quæstio, an crimina falsa sibi imponere, sit peccatum mortale: & hic tres casus distinguendi sunt.

15 Primus casus est, quando ex tali impositione immineret periculum vitæ, aut amissionis membri, siue effemus extra iudicium, & ita spontè quis sibi imponeret, siue in iudicio, & ita coactè, prout in teo, qui metu tormentorum imposita sibi crimina non vera confiteretur. Et istum mortaliter peccare, quia id agit, ex quo sequitur mors: tenent Abbas nu. 2. in cap. ex parte. el. 2. de sepult. idem Abbas num. 3. Felyn. num. 7. in cap. 1. de testibus cogendis. Palacios Rubios in Rubric. de donatio. inter vir. & vxor. §. 70. num. 4. Guiliel. Benedictus in cap. Raynuntius. verbo mortuo itaque testatore. num. 84. Couarru. lib. 1. variat. resolut. cap. 2. num. 8. Nauar. in Manuali. cap. 18. num. 28. & 29. Petrus Plaza in Epitome delictor. cap. 23. num. 2. colum. 5. & nu. 3. Aragon d. colum. 34. & seq. & sentit Soto de ratione tegendi secretum. memb. 1. q. 3. conclus. 4. in fine. vbi ait, peccasse Samsone, detegendo Dalidæ secretum capillorum: Nauarrus iterum in capit. inter verba. conclus. 6. numero 13. Petrus Navarra de restit.

stit. libro 2. cap. 4. num. 126.

Contrarium, in eo qui metu tormentorum falsa crimina sibi imposita confitetur, nititur defendere Soto, dicens, quod non tenetur homo, cum tanto cruciatu vitam seruare. lib. 5. de iustitia, & iure. quæst. 10. art. 2. colum. fin. & de ratione tegendi secretum. d. memb. 1. quæst. 3. cõcl. 5. & 6. sequitur Toledo in Summa lib. 5. cap. 66. Et Nauar. in Manuali. cap. 18. nu. 29. putat, eum qui certus est, esse torquendum, donec fateatur, non peccare, si fatetur. Sed non est recedendum à communi supra relata, quia nõ tolerat pro vita, sed pro virtute, ne mentiat, & corroborabitur ex dicendis in casibus sequentibus.

16 Secundus est casus, cum solù imminet periculù amissionis famæ, & sumus extra iudicium, & necessitatem tormentorù, & hoc casu, istum imponentem sibi falsa crimina, mortaliter non peccare: aiunt Soto de iustit. & iure. lib. 4. q. 2. art. 3. concl. 4. ad fin. & de ratione tegendi secretum memb. 1. q. 3. concl. 6. Nauarrus in Manuali. cap. 18. nu. 27. & 29. & in cap. inter verba. conclus. 6. num. 13. & Couarr. Plaza, & alij, in sequenti casu citandi, ita sentire videntur.

Eo fundamento mouetur isti, quia cum quisquam sit dominus famæ suæ apparet, non peccare contra iustitiam, & ita esse mendacium non perniciosum.

Responderetur, quod etiam si sit mendacium contra charitatè, est in re graui, ideò genere suo est mortale.

Huic sententiæ (si vera esset) applicari etiam possent plures limitationes, de quibus in casu sequenti agemus.

Sed contrarium, imò istù falsa crimina in prædicto casu sibi imponentem, mortaliter peccare, videtur mihi verius, & tenent Caietanus in Summa verbo detractio. & in 2. 2. quæst. 73. art. 2. Syluester in Summa. verbo detractio. q. 3. Michael Salon in 2. 2. q. 61. in tract. de dominio. q. 3. art. 3. conclus. 5. & videntur tenere à fortiori citandi in casu sequenti.

Pro quibus facit primò, quod præcepta decalogi ex suo genere obligant ad mortale, sed in præcepto decalogi, non falsum testimonium dices, comprehenditur etiam, ne aduersus se ipsum quis falsum testimonium dicat: Augustin. lib. 1. de Ciuitate Dei cap. 20. & habetur in capit. si non licet. 23. q. 5. ergo est peccatum mortale.

Huic argumento respõdet Soto in locis supra citatis, quod Augustin. tantum dicit, quod illo præcepto decalogi prohibetur falsum testimonium aduersus se ipsum, sicut aduersus proximum, non tamen, quod tantum peccatum sit, quia non ait, quod sit contra iustitiam, idem ait libro 5. de iustitia, & iure. quæst. 10. art. 2. colum. 8. & Ara-

gon vbi suprâ, colum. 35.

Sed certè ista responsio non tollit vim argumenti, quia si est contra præceptum decalogi, ergo est suo genere mortale, siuè sit contra iustitiam, siuè contra charitatem.

17 Secundò facit, quia hoc est mendacium in re graui, & perniciosum, cum perdat fama, quâ constat esse omnibus facultatibus præciosiorem: ergo est peccatum mortale, iuxta tex. in ca. primum. 22. q. 2. S. Thomam, & alios in 2. 2. q. 100. art. 3. & 4.

Tertiò pro hac parte facit Augustinus in lib. de mendacio. ca. 9. in fine, vbi ait in hæc verba.

Sed virum etiam volentis fama falso stupri crimine lædenda sit, vt ab alterius corpore stuprum auertatur, magna quæstio est. Et nescio virum facile reperitur, quomodo iustum sit, volentis famam falso stupri crimine maculari, quam ipso stupro corpus inniti. Vides, etiam officiosè, pro liberando aliquo ab stupro, non licere lædere volentis famam: vnde sequitur, neque eidem licere velle.

18 Tertius casus est, cū quis metu tormentorum falsa crimina sibi imposita confitetur, quando ex hac confessione non imminet periculum mortis, aut membri, sed tantum amissionis famæ, & istum non peccare mortaliter, sed venialiter, volunt Syluester in Summa verbo detractio. q. 3. Soto d. lib. 4. de iustit. & iure. q. 2. art. 3. concl. 4. & lib. 5. q. 10. art.

2. col. 9. in fi. & de ratione tegendi secretum. memb. 1. q. 3. concl. 6. & memb. 3. q. 4. concl. 9. ad fin. Couarr. lib. 2. variar. resolut. c. 2. num. 8. col. 3. in fin. Nauarrus in Manuali. c. 18. num. 29. & in cap. inter verba. concl. 6. nu. 13. Aragon vbi suprâ. col. 35. Plaza in Epitome delict. cap. 23. nu. 3. ad fin. Enriquez in Summa lib. 5. capit. 4. §. 2.

Eo fundamento mouetur isti, quia ipsi credunt, non esse mortale, spontè sibi imponere falsa crimina, & insuper, adest illa ratio fugiendi tormentorum cruciatus; vnde aiunt, effici mendacium officiosum.

Sed hoc argumentum iam est sublatum in casu superiori, neque illa ratio fugiendi cruciatus, quicquam valet, cum potius debeat homo mori, quam mentiri, maximè in re graui: text. in cap. ne quis arbitretur. ca. faciat homo. cum cap. seq. 22. q. 2.

Limitant isti sententiam suam aliquot casibus, Primò, in persona publica, quia redundaret in præiudicium subditorum, Soto, Nauarr. Couarr. Aragon, & Plaza vbi suprâ.

Secundò, si nefanda, & absurdissima quæ aures perhorrescunt, sibi quis imponeret: Soto, Couarr. Nauarr. & alij vbi suprâ.

Tertiò, si hæresim sibi imponeret, propter magnum scandalum, & posterorum ignominiam: Soto, Couarr. Nauarr. Aragon vbi suprâ.

Quartò,

Quartò, si falsum sibi crimen cum iuramento imponeret, iudè eisdem locis: & quod magis est, etiam his casibus, (præter iuramentum) negat esse mortale, Petrus Nauarra lib. 2. de restit. cap. 4. num. 121. cum sequentibus.

Verum contrarium simpliciter verius est, imò peccare mortaliter, qui metu tormentorum falsa crimina sibi imposita confitetur, tametsi non imminet periculum mortis, quia si extra iudicium est mortale, vt diximus in casu præcedenti, multò magis in iudicio: in quo omne mendacium est mortale. S. Thomas & DD. in 2. 2. q. 69. art. 1. & vt diximus, merus tormentorum nõ ex cusat, quia debet quis potius mortem pati: August. lib. de mendacio. cap. 6. & 17. cap. ne quis arbitretur. c. faciat homo. 22. q. 2. Ita, & melius, tenent Caietan. in 2. 2. q. 73. art. 2. & in Summa verbo de tractio. S. Antonin. in Summa 2. par. tit. 2. cap. 2. §. 3. Abbas nu. 2. in cap. ex parte. de sepult. idem Abbas num. 3. Fely. num. 7. in ca. 1. de testib. cogend. Palacios Rubios, & Gulielmus Benedictus in

20 Quinta quæstio est, an ille cui aliqua infamia imposita est, teneatur se purgare, & infamiã refellere, an verò possit non se purgare? Et in hoc S. Thomas quodlibeto 9. ait, quod personæ publicæ, quibus incumbit ex officio, aut ex statu perfectionis aliorum saluti providere, peccant, nisi infamiam repellant, alij, quibus solum incumbit animæ suæ cõsulere,

21 Idem volūt S. Antoninus in Summa. par. 2. tit. 2. cap. 2. num. 3. Syluester in Summa. verbo detractio. q. 3. Abbas nu. 3. in c. ex parte. de sepultur. idem nu. 3. Fely. num. 7. in c. 1. de testibus cogend. & alij citati in primo casu quæstionis præcedentis, quatenus aiunt, illum, qui falsa crimina sibi imposuit metu tormentorum, teneat ante mortem retractare, alioquin decedere in peccato mortali. Michael Salon in 2. 2. q. 61. in tract. de dominio. q. 3. art. 3. cõclus. 4. videtur distinguere.

Contrarium, imò non teneri sibi ad restitutionem, aiunt Soto de ratione tegendi secretum. memb. 1. q. 3. concl. 7. & memb. 3. q. 4. conclus. 9. ad fin. Aragon vbi supra. Petrus Nauarra de restit. lib. 2. c. 4. nu. 120. 134. & 366.

Nõ dubitem, veros restitutionis terminos hic non posse verificari, credamque, vbi simplex casus est, non teneri se retractare, cum dominus sit famæ suæ, publicam personam teneri, sed propter tot dicentes consultius forsitan erit id facere.

20 Quinta quæstio est, an ille cui aliqua infamia imposita est, teneatur se purgare, & infamiã refellere, an verò possit non se purgare? Et in hoc S. Thomas quodlibeto 9. ait, quod personæ publicæ, quibus incumbit ex officio, aut ex statu perfectionis aliorum saluti providere, peccant, nisi infamiam repellant, alij, quibus solum incumbit animæ suæ cõsulere,

tere, possint, imò meritorium illis sit, se ex humilitate nō defendere, sed pariēter tolerare infamiā. Nam Christus Dñs cum malediceretur, non maledicebat, & Pilato dicenti, non audis quanta aduersum te dicunt testimonia, nihil respondit, sed tāquam ouis coram tondente se obmutuit. Et Apostolus ait, non vos defendentes charissimi, sed date locū irę. Ira Greg. homil. 9. super Ezech. S. Thomas d. quodlib. 9. & in 2. 2. quæst. 73. artic. 4. ad 1. Soto de ratione tegendi secretum. memb. 1. quæst. 3. concl. 3. argum. 4. & cōclu. 5. Aragon vbi sup. Turrecremata num. 2. Præposit. nu. etiam 2. in c. non sunt audiendi. 11. q. 3. Petr. Nauarra de restit. lib. 2. c. 4. num. 116.

21 Sexta quæstio est, an possit quis sine peccato remittere famę suę restitutionem, in qua quæstione, licet Caieran. in locis citatis videatur tenere negatiuam. Tamen præcedentis quæstionis distinctio recepta est, quod publica persona, cuius fama necessaria est pro subditorum utilitate, non possit famę suę restitutionem condonare, priuatus autem possit, & si ex humilitate faciat, meritoriē agere, præterquā in infamia hæresis, vel apostasię, quia respicit honorem Dei, & magnum Ecclesię scandalum. Ita tradunt & extendunt Soro libro 4. de iustit. & iure. quæst. 6. art. 3. col. 24. & de ratione tegendi secretum. memb. 1. q. 3. conclus. 3.

argum. 2. Aragon vbi supra. col. 34. Couarru. lib. 1. varia. resolut. c. 2. nu. 8. col. 2. Angles in 4. de restitut. famę. dub. 3. difficult. 2. Nauarra. in Manuali. cap. 18. num. 46. Gregor. de Valentia tomo 3. disputat. 5. quæst. 6. puncto 5. assert. 4. colum. 897. & latius alij, quos viderim Michael Salon in 2. 2. q. 62. artic. 2. controuer. 23. vbi per octo conclusiones rem istam examinat, & declarat Petrus Nauarra d. lib. 2. de rest. cap. 4. nu. 385.

S V M M A R I A

Ex Capite sequenti.

- 1 *Anima sua nemo dominus est.*
- 2 *Nemo potest renuntiare his, quæ sunt necessaria ad salutem anime.*
- 3 *Bonorum suorum spiritualium quilibet dominus est.*
- 4 *Valorem satisfactorium, & impetratorium bonorum nostrorum spiritualium possumus alijs largiri.*
- 5 *Valet obligatio sub pena amissionis beneficij, & ordinis.*
- 6 *Quod intelligitur de ordinis executione, non de charactere.*
- 7 *Character indelebilis est.*
- 8 *Quatenus valeat obligatio, sub pena excommunicationis.*

C A P V T XIII.

De potestate in bona nostra spiritualia.

1 **Q**uari potest, an homo sit dominus bonorum suorum spiritualium? In qua quæstione, partem negatiuam, quod

quod nemo sit dominus animæ suæ, tenent Abbas ante num. 1. in cap. fin. de pactis. Felyn. num. 2. in cap. cōtingit. de senten. excommun. Franciscus Marcus 2. parte. decis. 879 num. 8. Tibe. Decian. lib. 9. tract. criminal. cap. 1. num. 35. eandem tenuisse Soto libro 4. de iustitia & iure. q. 2. art. 1. ait Salon infra citandus, ego apud Sotum non reperi.

Pro istis facit primò, quia si homo non est dominus vitæ, vt constat, & dictum est supra lib. 1. cap. 1. ergo minus erit dominus animæ suæ, quæ multò prætiosior est corpore, & vitæ l. fancinus. C. de sacrosan. ecclesijs.

Respondet Aragon vbi infra, quod dominium non pendet à valore rei, sed à potestate, quam in eam habemus: itaque homo potest habere dominium in re pretiosissimam, & non in aliam vilissimam. Respondeo aliter, quod vitæ dominium Deus sibi reseruauit, Deuteronomij cap. 32. Sapientiæ cap. 16. bonorum spiritualium non reseruauit.

Secundò, nemo potest se obligare in præiudicium animæ suæ, 2. 2. quæst. 4. per totum. & iuramentum non obligat ad peccandum, quia non debet esse iniquitatis vinculum, cap. quanto, cap. si verò. de iureiurand. etiam si obligaret se ad peccatum veniale. cap. 2. de pact. libro 6. nemoque potest renuntiare his, quæ sunt necessaria ad salutē animæ suæ, Nauarra. in Manuali. cap. 18. num.

28. Socin. & Felyn. num. 3. in fi. in cap. P. & G. de officio delegati. Qui dicunt, quod sicut non valet pactum, per quod corpus affligi potest, ita non valet pactum, per quod anima ligari potest. Ergo nemo est dominus gratiæ, & bonorum spiritualium, nam quorum quis est dominus, aliquo casu debet ea posse exponere, & consumere sine peccato mortali.

Respondetur, quod non posse se obligare ad peccatum, nō infert, non esse dominum bonorū spiritualium, quia dominium est facultas vtendi ad vsum licitum, & non prohibitum: vt diximus lib. 1. cap. 3. ad fin. Itaque verum est, neminem se obligare posse ad peccatum, etiam veniale: quia est vsum prohibitus, sed ad alios vsum licitos, & concessos, dominus est; sunt autem alij vsum liciti, vt apparebit ex argumentis contrariæ sententiæ. Sed Michael Salon vbi infra respondet, quod etiam si quis nunquam posset consumere sine peccato mortali, potest esse dominus, quia sufficit, quod quando consumit, nulli faciat iniuriam, aut iniustitiā, vt in diuite prodigente pecunias, quibus posset iuuare pauperem, peccat mortaliter, sed verè illarum dominus est.

Tertiò, quemadmodum Dominus reseruauit sibi dominium vitæ corporalis, ita videtur reseruasse bonorum spiritualium, gratiæ, & virtutum: Psal. 83. *Gratiam & gloriam dabit Dominus.* Et ibidē,

& Psal. 23. vocatur Dominus virtutum.

Respondent Aragon, & Michael Salon infra referēdi, quod non sequitur, habemus gratiam dono Dei, ergo non sumus illius domini, quia quidquid habemus, etiam temporalium bonorum, habemus dono Dei: & tamen sumus illorum domini. Item, quod est differentia, inter vitam corporalem, quam nulla ratione nos possumus acquirere, & spiritualem, quæ ita est donum Dei, ut nos per nostrum arbitrium ad illam adiuti gratia præueniente nos disponamus; & hoc nomine sumus domini.

Quartò, imò homo solum est dominus eorum, quæ potest sua industria acquirere, gratiam & dona spiritualia non potest sua industria acquirere, quia illa Deus in nobis sine nobis operatur: uti in Concilio Mileuitano, & alijs multis diffinitum est contra Pelagium: ergo non sumus illorum domini.

Respondet Michael Salon, esse nos dominos istorum bonorū, quia licet non simus prima, ac præcipua causa, ac efficiens gratiæ nostræ, & virtutum, consequimur tamen illa, disponendo nos ad ea diuino auxilio adiuti, sicut neque qui feminat, neque qui rigat, est aliquid, (ut habet Diuus Paulus) sed qui incrementum dat Deus: & nihilominus agricola ob suas industrias & labores est dominus fructuū, quos

colligit. Et ad illud Concilij Mileuitani dicit, Deum operari hæc in nobis, sine nobis, id est sine nostris meritis, aut propria virtute nostri liberi arbitrij, ut volebat Pelagius; non tamen sine concursu nostri liberi arbitrij, ac nostris dispositionibus gratia præueniente, & diuino auxilio adiutis, propter quod vocamur Dei cooperatores.

Contrarium, imò quemlibet esse dominum bonorum suorum spiritualium, tenet Melchior Cano in relectione de pœnitentia. part. 4. ad 2. argumentum. Aragon in 2. 2. quæst. 62. in tracta. de dominio. colum. 42. versic. est & aliud dubium. Gregorius de Valentia tomo 3. dispu. 5. quæst. 10. puncto 1. quæst. 5. Michael Salon in 2. 2. q. 61. in tract. de dominio. quæst. 3. artic. 4. vbi ait, quod ita tenuit magister Victoria, quem sequuntur ferè omnes Recentiores, & conatur Aragon in hac sententiam inducere S. Thomam in 2. 2. q. 64. art. 5. sed aliquanto duriusculè.

Pro his facit primò, quia Deus dedit homini liberum arbitriū, ad operandum bona vel mala, Ecclesiast. cap. 15. & per consequens est dominus bonorum spiritualium, ad quæ propria opera sua diuina gratia adiutus se ipsum disponit. Quia cum sit dominus suarum operationum supernaturalium, quibus acquiruntur virtutes, & alia bona spiritualia, adiuvante auxilio diuino, ergo

& bonorum spiritualium, quæ per huiusmodi operationes habentur: quia etsi ad huiusmodi bona acquirenda exigatur diuinum auxilium, acquiruntur tamen à nobis, mediante isto diuino auxilio, proprio labore, & industria: vnde in sacra Scriptura vocatur opera nostra, & vocantur etiam opera Dei, Esaia cap. 26. *Omnia enim opera nostra operatus es nobis Domine*: ergo sumus domini eorum.

Secundò, licet ista bona non possimus disperdere sine peccato, tamen quando illa disperdimus, nulli facimus iniuriam: ergo sumus domini, quia ratio dominij in hoc consistit, quod si disperdimus, nulli fiat iniuria.

Tertiò, si non essemus domini bonorum spiritualium, semper peccatum esset duplex, & in omni peccato faceremus duo peccata, vnum contra præceptum, quod transgredieremur, & alterum contra iustitiam, disperdendo gratiam, cuius non eramus domini: sicut qui furatur cum periculo vitæ, facit duo peccata, vnum contra præceptum de non furando, alterum, quod exponit se periculo mortis, sine fine iusto, & ita peccat contra iustitiam, quia non est vitæ dominus. Aragon vbi supra, Navar. in Manuali. cap. 15. nu. 8. vers. qui timidus. Sed hoc est absurdum, quia transgrediens aliquod præceptum diuinum, vnum tantum peccatum

committit, & non duplex, ergo quia sumus bonorum spiritualium domini.

Quartò, si non essemus domini bonorum spiritualium, sequeretur tria absurda, Primum, quod qui aliquem induceret ad peccatum, non solum teneretur curare illius conuersionem, sed aliquid alij restituere, illi scilicet, qui esset verus dominus gratiæ illius peccantis, quod esset ridiculum. Secundum, quod omnis peccans teneretur statim pœnitere sub nouo peccato, quia vnusquisque tenetur, cum potest, restituere, sub nouo peccato: quod nemo concedet. Tertium, quod cuilibet peccanti posset quilibet resistere, sicut potest volenti se interficere, quia non est vitæ dominus, sed hoc non est, quia qui hoc faceret, iniuriam illi faceret, sicut qui resisteret prodigenti suas pecunias; ergo sumus domini bonorum spiritualium.

Quintò, aliqua bona nostra spiritualia possumus alijs largiri nimirum valorem satisfactoriū & impetratorium: ut per S. Thomam in 4. distin. 35. q. 2. Navar. in Manuali de oratione & horis canonicis. c. 20. nu. 44. cū seq. Azor. lib. 9. c. 33. q. 4. ergo sumus illorū domini, & ne simus domini partis, & partis nō, quod nō videretur conueniens, sumus domini omnium bonorum spiritualium.

Sextò, ponderare potest, quod valet obligatio sub pœna amissionis beneficii, c. cum dilectus,

in fine. de electio. cap. fin. de crimine falsi. Fely. num. 2. in cap. cōtingit. de sentent. excom. Anton. de Butrio nu. 16. in c. P. & G. de officio deleg. Valet etiam obligatio sub pœna amissionis ordinis, text. in c. quoties cordis oculus. 1. quæst. 7. vbi notant Gl. & Doctores tex. vbi Glof. verbo ordi- ni. Bald. num. 5. Abbas num. 24. in c. post translationem. de renū- tiatione. Lucas de Penna in l. cū scimus. nu. 2. C. de agricol. & cen- sit. lib. 11. Quod tamen intelligē- dum est, de ordinis executione, non de caractere, cui renūtiari non potest: c. quod quidam. §. si enim aliqui. 1. quæstio. 1. Gl. Ab- bas, & Doctores in d. cap. post translationem. Est enim charac- ter indelebilis etiā per mortē. Gl. 2. in cap. 2. 32. quæst. 7. Bartol. in l. 1. C. ne sanctum Baptisma ite- retur. Abbas in Rubr. de sacra- mentis non iterandis. num. 2. & alij passim.

Pariter, potest quis se obli- gare sub pœna excommunicationis, vel anathematis, vt proba- tur in eod. cap. quoties cordis oculus. 1. quæst. 7. cap. nunc autē. 2. 1. distinct. cap. si is qui. 1. 1. quæst. 3. cap. ego Berengarius. de conse- cratio. distinct. 2.

8 Circa quod tamen distinquen- dum est, quia si quis se obligaret sub pœna excommunicationis, ita quod, sine alia monitione, quæ requiritur, cap. sacro. de sen- ten. excommunic. aut sine aliqua causa, quæ etiam requiritur, cap.

Romana. §. caueant. eodem tit. lib. 6. adueniente aliquo termi- no posset excommunicari, & ita obligatio sola esset causa ex- communicationis, ista obligatio non valeret, neque termino ad- ueniente esset sine noua admo- nitione excommunicandus: quia excommunicatio non potest ferri, nisi pro contumacia; & deli- cto, cap. nemo. cap. notum. 2. quæ- stio. 1. cap. nemo. 1. 1. quæstio. 3. d. cap. sacro. & c. cum medicinalis. de sentent. excommunic. lib. 6. & pactum præcedens non efficit, quod termino adueniente sit cō- tumax, cum posset ob impossibi- litatem excusari, cap. Odoardus. de solution. neque per illud pa- ctum præcedens, potuit effici cri- minosus, qui non est, l. si vnus. §. pactus ne peteret. ff. de pactis, neque potest quis separari à gra- tia Dei, nisi primo delinquat, c. illud. 1. 1. quæst. 3. cap. cum æterni. de re iudicat. lib. 6. Si verò quis, obligando se aliquid soluere in- tra certum tēpus, consentit nūc & de præsentī, quod iudex præci- piat ei, quod infra dictum termi- num soluat, & pronuntiet senten- tiam excommunicationis sub ea conditione, si intra dictum ter- minum non soluerit, adueniente die erit excommunicatus, quia terminus habetur pro monitio- ne, & consensus pro causa, adeo, quod ab hac sententia nequibit appellare, propter suum consen- sum, tamen si à simili sententia, sine cōsensu debitoris lata, possit aliàs

aliàs appellari, etiam post decē dies, ante aduentum termini, & ita eius effectus suspenderetur: tex. & ibi Doctores contra Abba- tem communiter in capit. præte- rea. de appellation.

Ita resoluunt Innoc. num. 1. & 2. Host. num. 2. Bald. nu. 9. Guido Pap. num. 4. & 5. Ioan. And. nu. 2. & 8. Anton. de Butrio nume. 14. Abbas num. 7. Henric. Bohic. nu. 22. Bellamera nume. 1. Ioann. de Anani. num. 2. Cardinal. q. 4. An- chart. num. 1. Ioannes de Imola à num. 10. Felyn. num. 2. & 3. in cap. P. & G. 40. de officio delega. Ale- xan. nume. 10. in l. alia. §. elegan- ter. ff. solut. matrimon. Felyn. nu. 14. in cap. ex rescripto. de iureiu- rand. Matthæus Brunus in tract. de cessione bonorum. quæst. 20. principali. nu. 17. Chafeneus in consuetud. Burgun. Rubr. 1. §. 6. glof. 1. num. 99. Couarru. in cap. Alma mater. de sententia excom- municat. lib. 6. par. 1. §. 10. nume. 4. Salcedo ad Bernardum Diaz. regula 263. versicu. primo igitur declara. Anton. Massa Gallefi. ad formam cameralis obligationis. parte secunda. particula 3. q. 3. apud quos constat, ita recepisse praxim Romanæ Curia.

S V M M A R I A

Ex Capite sequenti.

- 1 In causa publica homo liber potest da- ri hostibus in obsidem.
- 2 Et dari potest à quibuslibet habenti-

bus iura principis.

3 Quid inter ciuitates recognoscetes superiorcm.

4 Veri obsides testamenti factionem nō habent.

5 Nec videntur liberi, sed quasi serui.

6 Et bona eorum fisco quaruntur.

7 Quod est intelligendum, post mortem eorum.

8 Bonorum domi relictorum an amittat dominium?

9 Obses cuius expensis pascitur?

10 Obsides possunt dari inuiti.

11 Qui tenetur dare obsidem pro causa etiam pecuniaria, liberatur dando aliquem de sanguine suo, etsi non soluendo.

12 Et mortuo obside, non tenetur alium subrogare, nisi dictum sit. Nec da- rus pro vna causa potest pro alia re- tineri.

13 Obses non potest se obligare ad pœ- nam corporalem & de Narsete.

14 Offendens obsidem committit crimen læsæ maiestatis, quia stat sub prote- ctione principis.

15 Obsidi non possunt imponi seruitia.

16 De Appio Claudio & Vuitige Rege Gothorum.

17 Creditor non potest debitorem inui- tum in pignus capere.

18 Lege veteris testamenti iudex dabat debitorem non soluendo creditori in seruitium.

19 Et quid lege Atheniensem?

20 Quid legibus duodecim tabularum? quæ & secari permittebant.

21 Quid iure civili?

22 Denuò ius veteris testamenti posset in- troduci in hac materia.

23 Iudicialia veteris legis sunt mortua,

sed non mortifera.

- 24 *Quid iure Hispano introductum sit?*
 25 *Quid alijs in prouincijs?*
 26 *Liber homo inuitus, in priuata causa dari in pignus non potest.*
 27 *In famis necessitate pater dare potest filium in pignus.*
 28 *Papa dare potest monachū in pignus.*
 29 *Quid in Abbate?*
 30 *Clerici seculares à Papa dari possunt in obsides inuiti, ab episcopo non possunt.*
 31 *Nemo potest dare se ipsum in pignus verum, & reale.*
 32 *An possit quis se in obsidem dare? ita vt licet verum pignus & ius reale in eo non constituatur, possit detineri, donec placitum adimpleat. & numero 33.*
 34 *Et quid interueniente iuramento?*
 35 *Ab hostibus redemptus remanet pignori.*
 36 *Remanens pro alio in pignus, exabus, habet actionem contra illum.*
 37 *Clerici se in pignus dantes, an possint retineri.*

C A P V T X I V.

An possit quis se ipsum pignori dare?

Percelebris est disceptatio, an possit quis se ipsum pignori dare? quæ aliquot propositis casibus explicanda est.

- 1 Primus casus est, cū quæritur, vtrum in causa publica, & auctoritate publica possit homo liber dari hostibus in obsidem: & di-

endum est posse, siuè pro pace, siuè pro treuga, siuè pro alia securitate. Ita est text. vbi notant. Glos. Bartol. Bald. & cæteri in l. obsides. ff. de testam. tex. & ibi omnes in l. diuus. ff. de iure fisci. c. suppliciter. 23. q. 8. Bald. nume. 12. in l. 2. C. de patrib. qui fili. distraxer. Abbas nu. 7. Felyn. nu. 6. & cæteri in cap. ex rescripto. de iureiuran. Socin. regu. 174. aliàs est 7. sub lit. h. incipit homo liber. Iason in §. rursus, nu. 53. Inst. de actio. Brunus de cessione bonorum. quæst. 21. principal. num. 20. Gigas in tract. de crimine læsæ maiestatis. titu. qualiter, & à quibus crimen læsæ maiestatis committ. quæst. 19. Petrus Bellin. de re militar. par. 11. Gail. de pace. lib. 2. cap. 2. nume. 10. Et licet Bald. in d. l. obsides dubitauerit pro pace facta, quo modo possint dari, illi respondent ibidem. Ange. & Arerin. Gigas, & Bellin. vbi suprà, & approbatum est in l. 3. tit. 13. partita 5. & in l. 16. tit. 1. parti. 6.

- 2 Et dari possunt à quibuslibet habentibus iura principis. Paris. ad Barto. in d. l. obsides. Alex. de Neuo nu. 26. in c. ex rescripto. de iureiuran. Gigas d. q. 19. num. 15. Bellin. d. par. 11. nu. 10. Decianus lib. 7. tracta. crimin. cap. 18. nu. 6.
- 3 Pariter, tametsi inter ciuitates recognoscentes superiorem, stricto iure obsides non possint dari, consuetudine receptum est, vt dentur: non tamen erunt veri obsides, & ita non amittent facultatem

cultatem testandi, Bartolus nu. 2. Baldus, Paul. & Alberic. ac Arerin. num. 2. in dicta l. obsides. Bartol. num. 2. in d. l. Diuus. Gigas d. q. 19. numero 11. & 14. Bellinus d. parte 11. num. 13. Alexand. de Neuo d. num. 26. Capra reg. 102. num. 203. Decianus d. cap. 18. nu. 5. & 7. Gregor. Lopez. glos. 1. in l. 16. tit. 1. parti. 6.

- 4 Nam veri obsides testamenti factionem nõ habent, nisi eis expressè permittatur per principem, vel tacitè concessio vsu togæ. d. l. obsides. ff. de testamentis. l. sed si accepto. ff. de iure fisci. & vtrouique Glos. & Doctores d. l. 16. tit. 1. parti. 6. Soc. fen. cõf. 13. num. 24. lib. 1. Surdus de alimentis. tit. 1. q. 69. nu. 5. Et ratio est, quia non videntur omninò liberi, sed quasi serui. d. l. 16. tit. 1. parti. 6. Decia. d. tit. 18. nu. 3. Surdus d. tit. 1. quæst. 69. num. 3. & 5. & titulo 6. quæst. 1. numero 29. Petrus Bellinus de re militari. par. 11. num. 5.

- 6 Et bona quæ sita dum sunt obsides, fisco quæruntur: text. in l. diuus. ff. de iure fisci. Vbi Glos. verbo bona. variat, an in vita, an post mortem; & dum vltimo loco refert, videtur sentire, quod eis in vita auferuntur bona, & applicantur fisco: idem sentit Glos. in dicta l. obsides. Martin. Laudens. de confederatione, & pace. quæst. 40. Gigas dicta q. 19. num. 3. Decian. lib. 7. capit. 18. numero 10.

- 7 Sed verior est prima glo. intel

ligentia, quod intelligatur ille tex. in d. l. diuus. per text. in d. l. obsides. nimirum, quod obsides non possunt testari de bonis in obsidatu quæsitis, & ideò post mortem eorū cedunt fisco: prout intelligit ibi Bartolus & Peregr. de iure fisci lib. 4. tit. 3. nume. 15. Quod sequenti coniectura confirmo, quod illa l. diuus defumpta est ex Martiano lib. 4. institutionum. in quo Martianus de testamentis ordinandis, & his qui possunt testari, agebat vt constat ex l. his verbis 48. ff. de hæred. instit. l. potest 36. ff. de vulgari. l. condiciones 14. l. si Titius 16. ff. de constit. instit. l. quod constitutum 22. ff. de testamento milit. l. cum hæres 52. ff. de acquir. hæredit. l. si quis priore. ff. ad Trebellian. quæ omnes defumptæ sunt ex eod. lib. 4. institutionum Martiani, & pariter text. in l. qui à latronibus. ff. de testamentis. vbi agit, an captus à latronibus possit testari? vnde credibile est, idem quæsiisse de obside, & subiunxisse non posse, sed eius bona fisco vindicari, quod vltimū sumpsit Tribonianus, & locauit sub titulo. ff. de iure fisci. in d. l. diuus. & ita non in vita, sed post mortem.

- 8 Amplius etiam bonorum domi relictorum obsidem amittere dominium, dixit Glo. in d. l. obsides. & in d. l. diuus. Contrariū verius est, & tenent Goffredus in d. l. obsides. Decia. lib. 7. tract. crimin. tit. 18. num. 10.

9 Prædicta confirmantur ex eo, quod pascit se suis expensis, neque qui illum in obsidem recepit, tenetur eum exhibere, nisi operibus eius utatur: Ioan. And. nu. 2. Anton. de Butrio nu. 9. Bellamera num. 1. & 21. Anan. nu. 7. Anchar. num. 10. Imola num. 6. in cap. ex rescripto. de iureiurad. Paris. ad Bartol. in d. l. obsides. Guido Pap. decis. 61. num. 2. Surdus d. q. 69. & tit. 6. q. 1. nu. 3. Igitur dum vivit, ei bona non sunt auferenda, ut habeat unde se alat, alioquin iniquissimum esset, quod ait Glos. obsidem amittere dominium bonorum domi relictorum, & si quid in obsidatu acquirat, statim fisco vindicari, & ipsum debere se alere.

10 Istos obsides inuitos dari non posse, dixerunt Ripa num. 12. in fi. in l. obligatione generali. ff. de pignor. Surdus de alimentis. tit. 1. quæst. 69. num. 3. Sed contrarium verius est, imò quod inuiti dentur, prout tenent Petrus Bellinus de re militar. parte 11. num. 20. Gregorius Lopez. glos. 8. in fi. in l. 3. tit. 13. parti. 5. nã quemadmodum corpus exponit membrum periculo pro salute totius, ita potest Respublica exponere ciues.

11 Cæterum pro Colofone adnotabo, eum qui tenetur dare obsides pro aliqua causa, etiã pecuniaria, liberari dãdo aliquem de sanguine suo, licet non locupletem: Bald. in l. filius. num. 6. ff. de his qui sunt sui, vel alienis

iuris. Alex. num. 4. in l. 1. ff. in ius vocati, ut eant. Et si obses moriatur, non tenetur alium dare in locum illius, nisi expressè fuerit dictum in conuentione: Bald. num. 1. vers. tertio de pacto. in cap. ex rescripto. de iureiurando. Ioan. Faber num. 7. in §. serui autem. Instit. de iure personarũ. Qui voluit, hæredem illius, qui se obligauit ad ostagia nõ posse detineri, neque debere tenere ostagia, per text. in l. fin. l. de captiuis. l. si cohortalis. C. de cohortal. lib. 11.

Pro quo expedi potest doctrina Bart. num. 1. in l. si deceferit. ff. qui satisd. cogan. de qua infra cap. 20. num. 38. Adde etiam, obsidem datum pro vna causa, non posse pro alia retineri, argumento eorum quæ ait Ioann. de Platæa. num. 23. in fi. in l. nemo carcerem. C. de exactor. tribut. lib. 10. quem sequitur Gregor. Lopez glos. 4. in fi. in l. 2. titulo 13. parti. 5.

13 Secundus casus est, cum quaeritur, an is obses etiam in causa publica possit se obligare ad penam corporalem, & dicendum est, non posse: ita Baldus in titulo de pace Constantiæ. verbo dãna. nu. 4. idem Baldus num. 8. Alexand. de Neuo nu. 43. in cap. ex rescripto. de iureiuran. Decian. lib. 7. tract. criminal. cap. 18. nu. 12. Molina de iustit. & iure. tomo 2. tract. 2. disput. 120. & est approbatum in l. 3. tit. 13. partit. 5. ibi. *Enaguer el pleyto, sobre que fuefe alguno*

alguno empenado en esta manera, non fuefe guardado, con todo eso non deuen a el matar, nin ferir, nin darle pena ninguna, nin facerle mal ninguno. Obseruauit hæc Narses dux Iustiniani, qui acceptis obsidibus à Lucensibus, ni post dies triginta se dedissent, tametsi non paruissent, crudele existimauit, in obsides innocentes animaduertere. Refert Agathias libr. 1. Et efficaci ratione probatur, quia cum ipsemet sibi ista inferre nõ possit, prout latè supra libro 1. probatum est, non potest consentire, quod ab alio sibi fiant. l. filiũ habeo. ff. ad Macedon. Conducit, imò idem est communis traditio, Glos. & Doctorum in ca. cum homo. 23. q. 5. quod fideiussor in causa criminali non potest se obligare ad penam corporalem: de qua re supra lib. 1. cap. 15.

14 Imò amplius, obsides esse sub protectione principis, & ideo qui illos offenderet, incurrere crimen læsæ maiestatis, sicut qui offendit carceratum. l. fin. C. de custodia reorum. dixit Decianus dicto lib. 7. tract. criminal. ca. 18. num. 11. Vbi num. 14. limitat, nisi priuata inimicitia ductus obsidem quis offenderet.

15 Amplius etiam dixit Baldus, quod obsidi non possunt imponi seruitja: ita Bald. num. 13. in l. 2. C. de patribus qui filios distrax. Berous conf. 160. num. 16. lib. 3. Surdus de alimentis. tit. 4. q. 23. nu. 32. Gregor. Lopez. gl. 9. in l. 3. tit. 1. parti. 5.

Vnde non video, quo spiritu dixerint, posse obsides se obligare ad penam corporalem, quia & interfici possunt: Archidiaconus & Bellamera in cap. cum homo. 23. quæst. 5. Roderic. Xuarez in tractatu de fideiussore in causa criminali. num. 22. quos d. ca. 14. reprobamus. Tametsi Appius Claudius consul tercentum obsides à Volscis datos, quia rupro fœdere bellum integrarant, in foro virgis cæsos securi percussit. Ut refert Dionys. Halicar. libr. 6. Et Vuitiges Rex Gothorũ in bello aduersus Bellisarium, magis immaniter, quàm iure cõcesso, idem in simili casu iusserit. Ut ait Procopius libr. 1. de bello Gothorum.

17 Tertius casus est, cum quaeritur, an creditor possit, propria autoritate debitorem suum liberum hominem inuitum in pignus capere, & dicendum est, nõ posse: cap. 2. de pignoribus. l. obses. & Auth. imò. C. de action. & obligat. text. in Auth. ut non fiant pignorationes. & in Auth. ut nulli iudicum. §. quia verò. collat. 9. l. nullus. C. de Iudæis. l. 1. ff. quorum legatorum. l. extat. ff. quod metus causa. l. meminerint. C. unde vi. l. 3. tit. 13. l. 14. tit. 14. par. 5. l. 9. & 10. tit. 4. par. 3. l. 15. titulo 10. patt. 7. l. 5. & 6. tit. 14. libro 3. ordinamenti. hodiè l. 5. & 6. tit. 13. lib. 4. Recopilat. l. 1. & 6. tit. 11. lib. 3. ordinamenti. hodiè l. 1. & 4. tit. 17. li. 5. Recopilat. Quod tamen hætenus, ut capiatur, & ad iudi-

- iudicem ducat, limitatur quibusdam casibus, quos persequuntur Ripa in l. obligatione generali. ff. de pignor. Matienzo gl. 1. in d. l. 1. tit. 17. li. 5. Recopilat. Gutierrez. lib. 1. practicar. quæstion. q. 81. & seq. & alij passim.
- 18 Quartus casus est, cum quæritur, an liber homo debitor per iudicem publica autoritate sit creditori in pignus, & seruitiū assignandus, & in hoc, antiquissima videtur Diuina veteris testamenti lex, quæ debitorem, & filios vendi, & dari in seruos creditori, permittebat. Exodi cap. 22. vers. 3. *Si non habuerit quod pro furto reddat, ipse venundabitur.* Lib. 4. Reg. cap. 4. *Ecce creditor venit, vt tollat duos filios meos ad seruiendum sibi.* Matthæi cap. 28. versic. 25. *Cum autem non haberet, vnde redderet, iussit eum Dominus eius venundari, & uxorem eius, & filios, &*
- 19 *omnia quæ habebat, & reddi.* Similem fuisse apud Athenienses legem, quam sustulit Solon, ait Plutarchus in Solone, & refert è nostris Couar. lib. 2. variar. resolut. cap. 1. num. 1. Lex duodecim tabularum non solum addici debitorem, sed & inter plures creditores secari in frustra, permittebat. Oldendorp. tit. 8. Verruci. tit. 7. Quintil. lib. 3. orator. instit. cap. 8. Carol. Sigo de antiquo iure ciui. Roman. lib. 1. cap. 6. Accurs. in l. 1. C. qui bon. ceder. poss. Sed hoc nunquam fuisse praxi receptum ait Gellius lib. 20. noctiū
- 21 Attic. cap. 1. Et fuit postea lege

Pætilia sublatum. Lata fuit ea lex anno ab vrbe condita 428. Lucio Papirio Mugilano, & Catio Pætilio consulibus. Quæ decreuit, vt pecuniæ creditæ bona debitorum, non corpora essent obnoxia: Liius libr. 8. Sed non videtur vsquequaque vsum applaudisse, nam post legem Pætilianam de eiusmodi nexis magna mentio est apud scriptores Romanos. Cicero pro Flacco de quodam Heraclide ait, *Cum iudicatum non faceret addictus Hermipo, & ab hoc ductus est.* Meminit, & Fab. Quintilian. lib. 7. oratori. instit. c. 4. vbi probat addictum non esse seruum, verba inferius opportunè reddam. Plautus in pænulo. scena 1.

Dupli tibi, auri, & hominis fur leno fiet.

Neque id vnde efficiat, habet, vbi in ius venerit,

Addicet Prator totâ familiâ tibi. Valer. Maxim. lib. 6. cap. 1. Seneca lib. 7. de benefic. cap. 10. Alia adducit Ludouic. Celius Rodigini. lib. 12. lectio. antiquar. cap. 20. Idem colligitur multis post sæculis ex Diuo Basilio in Psalm. 14. ac ex Gregorio in Registro lib. 1. cap. 94. vbi ait, *Cosmas ex varijs periculis necessitatibus, multis se dicit debitis obligatum, ita vt pro eis à creditoribus suis suos dicat filios detineri.* Plura Reuard. ad leges duodecim tabul. cap. 8. Qui ait, legem Pætilianam sustulisse sectionem, & venditionem, non additionem, & nexum. Sed Venu-

leius

- Ieius Iurifconsultus in l. fi. §. fin. ff. de liber. homi. exhibend. vestigium legis Pætiliæ retulit, dum ait, creditori non competere interdictionem, vt debitor exhibeatur. Postmodum Diocletianus & Maximianus id quasi constitutum referunt in l. ob æs. C. de action. & obligation. dicentes. *Ob æs alienum seruire liberos creditoribus iura non patiuntur.* Et Gregor. 3. in cap. 2. de pignoribus inquit. *Lex ait, vt homo liber pro credito non teneatur, nisi res defuerint, quæ possint pro credito addici.* Neque qualia sint ista iura, quorum meminere Diocletian. & Maximia. vel quæ sit lex ista, cuius meminit Gregor. alia videtur, quam lex Pætilia. In Hispania, ab antiquissimo tempore, leges illæ veteris testamenti videntur aliter
- 22 quo modo denuò introductæ, (id namque posse fieri, ait Nauarrus in Manuali. cap. 17. num. 88. quod videtur omninò sine dubio, cū fuerit lex iudicialis, quæ licet mortua sit, non est mortifera, ideò denuò potest lege humana reduci, & introduci S. Thomas in 1. 2. quæst. 104. art. 3. & in 2. 2. quæst. 87. art. 1. Couarr. lib. 1. variar. resolut. cap. 17. nu. 1. col. 2.) In Hispania igitur, debitor, qui soluendo non est, creditori addicitur, vt ei seruiat. Ita cõstat ex legibus Gothorum in lib. Iudicum. l. 1. tit. de los peños. li. 5. & l. 2. tit. 4. eod. lib. idem habetur in l. 2. tit. 8. lib. 3. fori Regalis. l. 2. & l. fi. tit. 20. lib. 4. eiusdem fo-

- ri. l. 1. tit. 3. lib. 3. ordinamenti. l. 4. l. 5. tit. 13. lib. 5. eiusdem ordinamenti. l. 4. cum quinque sequentibus. tit. 16. li. 5. Recopilat. Prædicta latè deducunt Couarru. lib. 2. variar. resolut. cap. 1. nu. 1. Gregor. Lopez. gl. 8. in l. 3. tit. 13. parti. 5. Baeza de inope debitore. cap. 1. a num. 56. Ioannes Matienzo gl. 2. nu. 3. in d. l. 4. titu. 16. lib. 5. Recopilat. Menoch. de arbitrar. casu 183. Paz. in praxi tomo 1. parte 4 cap. 5. num. 1. Et legum Regiarum meminit etiam Bursatius consil. 204. nu. 17. lib. 2.
- 25 Similia statuta alijs in locis adesse, notat ex pluribus quos citat Baeza d. cap. 1. num. 67. & c. 2. nume. 13. & obseruari etiam in Saxonia ait Gail. libr. 2. de pace publica. cap. 2. nu. 23. Adde Petrum Barbosa in l. alia. §. eleganter, num. 53. ff. solut. matrim.
- 26 Quintus casus est, cum quæritur, an alius possit inuitum liberum hominem, in causa priuata in pignus dare; & regulariter dicendum est, non posse. Sic in patre, quod non possit filium in pignus dare, est tex. in l. qui filios. C. quæ res pig. oblig. non poss. l. fin. ff. eod. tit. text. in Authent. vt nulli iudicū. §. quia verò. collat. 9. ex quo sumpra est Auth. imò. C. de actio. & obligat. Vbi imponitur pœna eiusmodi pignus recipienti, tex. in l. 3. tit. 13. parti. 5. l. 8. tit. 10. lib. 3. fori. Etenim, homo liber non est in cõmercio. l. inter stipulantem. §. sacram. ff. de verb. obligat. l. 22. tit. 21. part. 5.

Nec

Nec possideri potest, l. cum hæredes. §. si. ff. de acquir. possess. l. si seruus, ubi notat Imola. ff. de stipul. seru. Nec dicitur esse in bonis nostris, d. l. qui filios. Nec recipit æstimationem, l. fin. ff. de his qui deiecer. vel effuder. l. ex hac. ff. si quadrup. paup. fecit. dicitur. l. liber homo. ff. de verbor. obligat.

27 Quod autem in maxima famis necessitate, quemadmodum pater potest filium vendere. l. 2. C. de patrib. qui fili. distraxer. possit etiam illum in pignus dare, licet aliquando dubitatum sit, receptum est. Glof. & Bald. nu. 2. & alij in d. l. 2. Glof. & Doctores in d. l. qui filios. Glo. in d. l. fin. ff. que res pign. obli. poss. Glof. & Bald. num. 4. Ant. de Butr. nu. 14. Abbas num. 7. Felyn. nu. 4. & 6. Ioannes de Imola nu. 5. in cap. ex rescripto. de iureiuran. Gl. & Guido Papæ. nu. 5. Ioan. de Anan. nu. 7. in cap. 2. de pignorib. Bartol. num. 3. in Authent. vt nulli iudicum. §. quia verò. colla. 9. Ripa in l. obligatione generali. nu. 13. ff. de pignor. & est approbatum in l. 8. tit. 17. parti. 4. l. 3. titulo 13. par. 5. Quidquid contradicat Iason in l. in suis. num. 28. ff. de liber. & posthum. Molina lib. 4. c. 5. num. 13. & quidam alij. Ampliat Benincasa ad matrem, in tractat. de paupertate. q. 7. priuileg. 5. cõtractus num. 17. magnum verbũ, sed an verum sit, amplius delibendum erit.

29 Circa monachos, an possint

inuiti in pignus dari à Papa non est dubium posse omnes, in cap. ex rescripto. de iureiurando.

29 Ab Abbate dari non posse, voluerunt Glof. & Bald. num. 1. ac cõsentire videtur Ioan. de Imola. num. 5. Cardinal. nu. 1. in d. cap. ex rescripto. Bald. nu. 16. & 17. in l. 2. C. de patrib. qui fili. distrax. Roma. singul. 505. nunquid episcopus. Petrus Bellin. in tract. de re milit. par. 11. nu. 17. & 18. Gigas in tract. de crimine læsæ maiestatis. tit. qualiter & à quibus. q. 19. num. 10.

Rationem subnectit Baldus in hæc verba. *Nam si Abbas non potest adire hereditatem delatam monacho, nisi de consensu monachi. ff. de acquir. rerum dominio. l. acquiritur. §. 1. quia ius adeundi est inseparabile à persona, vt. ff. de acquir. heredit. l. Paulus multò minò potest eum inuitum tradere creditori, licet secus in seruo, vt ff. de furtis. l. interdum. §. qui furem. & l. penult. ff. de condit. ob turpem causam. Et si dicatur, quod monachus non habet nolle nec velle, respondetur, verum est, ad faciendũ, sed ad non faciendũ sic: vt C. de hered. instit. l. cum proponas. & C. de acquir. poss. l. fin.* Hætenus Baldus.

Contrarium, imò quod Abbas possit inuitum monachum in obsidem dare, voluit Hostiens. num. 1. Ioan. Andr. num. 9. Abbas numero 8. Felyn. num. 3. Alexand. de Neuo num. 33. in c. ex rescripto. de iureiurand. Corfet. in singul. verbo obses. Petrus Barbosa in l. alia. §. eleganter. num. 41. ff. solu.

ff. solut. matrim. Quorum sententia verior videtur, quia monachus non potest resistere, aut contradicere abbati, cum voluntas eius de abbatis voluntate pendeat: cap. si religiosus de electione. libro 6. capit. non dicatis. 12. q. 1. Et ita tenendum est, tametsi aliter distinguat Decian. libro 7. tractat. criminal. capit. 18. numero 8.

Et hoc casu, dicunt isti, quod detinentes monachum, etiam inuitum, de voluntate tamen Abbatis, nõ essent excommunicati, de quo in si. istius cap. iterum agemus.

30 De clericis secularibus, communis resolutio est, quod à Papa dari possunt in obsides inuiti, ab episcopo non possunt: Abbas nu. 8. ad fin. Alexand. de Neuo num. 34. in d. cap. ex rescripto, Roman. d. singul. 505. Corfet. ubi supra Bellin. d. par. 11. nu. 15. 16. & 22. Gigas d. q. 19. nu. 7. Barbosa d. nu. 41.

31 Sextus casus est, cum quæritur, an quis possit se ipsum in pignus verum, & reale dare, ita vt constituatur in eo ius reale pignoris, & non posse, creberrimè receptũ est: Glof. 1. Innoc. Bald. num. 4. Butri. nu. 14. Abbas nu. 7. Bellamera num. 16. Anchara. nu. 6. Imola nu. 5. Felyn. nu. 7. Alexand. de Neuo num. 26. in cap. ex rescripto. de iureiuran. Glof. & Doctores in cap. exposita. de arbitris. Gl. in cap. suppliciter. 23. quæst. 8. Glof. verbo conflata. in

cap. hoc ius. 10. q. 2. Speculat. tit. de cõclusionone & renuntiatione. nu. 29. Bal. nu. 14. & 15. in l. 2. C. de patrib. qui fili. suos distrax. Ripa nu. 12. in l. obligatione generali. ff. de pignor. Baeza de inope debitore. cap. 1. nu. 5. Decian. lib. 7. tract. crimi. cap. 18. num. 2. & 9. And. Gail. libro 2. obseruat. 45. nu. 4. & de pace publica. lib. 2. cap. 2. num. 7. & alij citandi in casu sequenti ac videtur approbari in l. 3. tit. 13. parti. 5. neque inueni contradictorem.

Mouentur isti per text. in Authent. vt nõ fiant pignorationes. & in Authen. vt nulli iudicum. §. quia verò. colla. 9. l. os æs. & Authent. imò. C. de actio. & obligat. l. qui filios. C. quæ res pignor. oblig. pos. l. si. ff. eod. tit. l. fin. §. si. ff. de lib. hom. exhiben. cap. 2. de pignoribus.

Verum facillè defendi posset, omnia ista iura non loqui in casu isto, sed in diuersis admodũ speciebus, prout ex distinctione casuum supra adductorum perspicuè patet, & in disputatione sequentis casus latius expendã: & contendì, iure communi licuisse, se ipsum in pignus dare. Romani enim, qui in se sæuendi potestatem unicuique concedebant, & ad mortem se vendendi, prout supra lib. 1. cap. 3. deduximus, se in pignus dare posse, non videtur fuisse negaturi, nisi plus sit, in pignus dari, quàm vri, vinciri, ferroque necari: ad quæ sapius authorabantur. Sed in re tam

tam recepta nihil muro.

32. Septimus, & nunc ultimus, illeque controuersus casus est, cum queritur, an possit quis se ipsum in obsidem pro causa priuata pecuniaria dare, vel consentire, ut ab alio detur, in hunc sensum, ut pignus quidem, & ius reale non constituitur, verum possit detineri, donec placitum fuerit adimpletum. Et hoc etiam in casu non posse, dixerunt Glos. in cap. suppliciter. 23. q. 8. & videtur residere gl. 1. in fine. atque ibi clare tenent Abbas num. 7. Imola num. 5. in cap. ex rescripto. de iureiuran. Bald. num. 6. in l. ob res. C. de actio. & obliga. Paris. in additio. ad Bartol. in l. obsides. ff. de testamentis. & Aret. ibid. num. 2. qui dicit communem. Bald. in margarita Innocentij. verbo homo liber. Socin. regula 174. aliam est 7. sub lit. h. incipit homo liber. Iason num. 53. in §. rursus. Instit. de actio. Gulielm. Benedictus in ca. Raynuntius. verbo testamentum. 3. num. 26. Ripa in l. obligatione generali. num. 9. & 12. ff. de pignor. Petrus Bellin. de re milit. par. 11. num. 11. Couarr. lib. 2. variar. resolut. cap. 1. num. 1. qui dicit communem Gaspar Baeza da inope debitore. cap. 1. num. 6. & num. 24. Ioannes Matienzo in l. 4. tit. 16. libro 5. Recopilat. gl. 2. nu. 2. qui etiam dicit communem.

Mouentur isti primo, per tex. in l. ob res. C. de actio. & oblig. & in ca. 2. de pignor. Verum ista iura loquuntur in debitore, qui sim-

pliciter se obligat ad pecuniam creditam, non in eo, qui expressè se obligat pro obside, aut pignore, & quod possit detineri: de quo diuersa ratio est, itaque hæc iura non spectant ad hunc casum, de quo modo agimus, sed ad casum quartum supra relatam, imò & in eo casu, per leges Hispaniæ sublata sunt.

Secundò mouentur prædicti, per l. qui filios. C. quæ res pign. oblig. non poss. l. ff. eod. tit. Authent. ut nulli iudicium. §. quia verò. collat. 9. & quæ inde desumitur Auth. imò. C. de action. & obligat. Cæterum ista iura nō loquuntur in eo, qui spontè se in pignus dat, sed in eo, qui inuitus vel saltem non consentiens ab alio in pignus datur, vel accipitur. Loquuntur enim de patre, qui filium dat in pignus, quod in re optimo prohibitum est, quia ad Rempublicam, & non ad commercium, & vile lucrum filios genuisse, scire debent patres. Ideò in illis legibus nulla fit mentio de consensu filij in pignus, vel obsidem dati, itaque prædicta iura non ad hunc, sed ad quintum casum supra relatam spectant.

Aliter etiam his duobus argumentis respondent Doctores, nimirum, quod ius reale pignoris non possit in homine libero constitui, & hoc sit quod in prædictis iuribus habetur, verum quod ea iura non negent, quod in obsides, & pignus dari possint, ad hoc, quod licitè possint retine-

ri,

ri, donec debitum solvatur; & hæc interpretationem sequuta est l. 3. tit. 12. parti. 5. sed fortassis simplicius est, quod supra respondi, & illorum textuum contexturis congruentius.

Tertiò mouetur ex tex. in Authen. ut non fiant pignorationes colla. 5. Verum ille tex. non loquitur de debitore se ipsum in pignus dante, sed de creditore, qui pro debito alterius alterum capit, & ad soluendum compellit, (quod nostri reprefalias appellant) & hæc quidem iniuriosissime sunt, & omni iure prohibita: l. prouidendum. C. de decurio. lib. 10. ca. primo. de iniur. lib. sexto. Bald. in cap. fin. de treuga & pace. & in l. nullus. C. de Iudæis. Alberic. 1. parte. statutor. q. 53. Afflict. in constit. violentias. notab. 1. & alij passim. l. 2. l. 10. tit. 17. li. 5. Recopilat.

Quartò pōderat Abbas, quod detineri in aliquo loco, est species seruitutis: l. Titio centum. §. Titio centum. ff. de conditio. & demonstra. l. succurritur. l. nec nō. §. 1. ff. ex quib. caus. maior. ad seruitutem autem nemo se obligare potest simplici pacto: l. nec si volens. C. de liberal. caus. Verum respondetur, quod obsides à priuatis dati nō sunt serui, sed liberi, ut supra dictum est; neque hic adeft perpetuitas, sed detinetur, donec adimpleatur contractus: ideò non potest dici induta seruitus. Probat hoc Quintilianus lib. 7. orator. instit. cap. 4.

dicēs. *Seruus cū manumittitur liber tinus, additus recepta libertate est ingenuus: seruus inuito domino libertatem non consequetur, additus solūdo citra voluntatem domini consequetur: ad seruum nulla lex pertinet, additus legem habet, propria liberi, qua nemo habet, nisi liber, prænomen, nomen, cognomen, tribum, habet hac additus.*

Quintò pōderat etiam Abbas, quod hoc est factum, ad quod nemo præcisè potest obligari: l. stipulationes non diuiduntur. §. Celsus. ff. de verborū obligatio. Sed responderetur, verius esse, factum præcisè obligare, & de iure canonico & Regio esse sine dubio, prout infra capit. 18. probamus.

Sextò ait Abbas, posse hominem inuitum detinere, est species carceris priuati, ad quem nemo potest se obligare: l. 1. C. de priuat. carcer. Sed facile respondetur, quod præsupposita validitate pacti, illius executio in inuitum, & reluctantem, non est faciendā per creditorem, propria authoritate, sed publica iudicis, ideò cessat timor carceris priuati. Aliter respondet Alexand. de Neuo numero 29. in d. capit. ex rescripto. de iureiurando.

Septimò adducitur, quod nemo est dominus membrorum suorum: l. liber homo. ff. ad legem Aquilæ. Sed facile respondemus, supra libro primo à nobis fuisse probatum, quemlibet in se ipsum

potestatem habere, ad omnia, quæ non reperiuntur expresse prohibita, quale non est id, de quo modo agimus.

Octauo adduci potest auctoritas eorum, qui tenent, neminem posse obligare se ad commorandum in aliquo loco, nemine posse obligare se ad carceres, neminem posse renunciare cessione bonorum, & similia. Sed facile retorquetur argumentum, dicendo, in his omnibus questionibus in contrarium esse veritatem, prout disputamus in capitibus sequentibus.

33 Contrarium ergo, imò valere eiusmodi pactum, quo quis se in pignus, vel obsidem dat, aut consentit ab alio dari, in priuata etiam causa, saltem in hoc sensu, ut licet non constituatur ius pignoris reale, retineri tamen possit, quousque quod placuit, adimpleatur: verius est. & tenuerunt Glo. in cap. exposita. de arbitris. Glof. in capit. 2. de pignori. & ibi Hostiens. & Antonius de Butrio, & Guido Papæ num. 3. & 4. idem volunt Bald. num. 1. Hostiens. nu. 5. & 6. Henric. Bohic. num. 17. Anton. de Butrio num. 13. Bellamerana num. 16. Ioan. de Anan. nume. 6. Petr. de Ancharan. num. etiam 6. Cardinal. num. 1. Felyn. num. 7. Alexan. de Neuo num. 29. in cap. ex rescripto. de iureiurand. Speculat. titu. de conclus. & renunc. numero 29. Glof. & Bald. numer. 14. in l. 2. C. de patribus qui filios distraher. Archidiacon. num. 3. in

cap. suppliciter. 23. quæst. 8. Gofredus in l. obsides. ff. de testamētis. Ioannes Faber in §. fina. num. 7. Institu. de iur. personar. Guido Papæ decis. 61. Ioan. de Platea in l. nemo carcerem. nume. 23. C. de exactor. trib. lib. 10. vbi ait, quod magis assimilatur obsidi quam pignori captus pro debito. Benedictus Capra reg. 75. num. 5. Berous consil. 160. num. 14. lib. 3. Gas in tractatu de crimine læsæ maiestatis. tit. qualiter & à quibus. quæstio. 19. numer. 16. Matthæus Brunus in tracta. de cessione bonorum. quæst. 21. princip. nume. 20. Surdus in tract. de alimentis. tit. 1. quæst. 69. nume. 3. Andræas Gail obseruationum lib. 2. obseruatio. 45. numer. 1. & 2. & de pace publica. lib. 2. cap. 2. & 15. Gregorius Lopez glo. 8. in l. 3. titulo 13. partita 5.

Primò pro hac veriori sententia facit tex. in cap. ex rescripto. 9. de iureiurando quo loco Alexander Tertius Summus Pontifex in hæc verba rescripsit Sardinensibus Episcopis. *Ex rescripto, quod nobis est presentatum, innotuit, Abbatem Tremensem cum Petro pro summa octo millium solidorum taliter conuenisse, & infra. Super hac, prædictus Abbas quosdam ex monachis obsides dedit, qui de obseruanda conuentione iurauerunt, ut si ipsi deficerent, alij monachi loco eorum in ostagio ponerentur. Insuper si fidem dicti monachi non seruarent, Abbas dedit eidem V. & eius uxorem fideiussores, qui similiter fidem præstis-*

tisse,

tisse, dicuntur. Ideoque mandamus, quatenus tam Abbatem, quam monachos, quam V. & uxorem ipsius monere curetis, ut sicut iurauerunt, eandem conuentionem faciant adimpleri. Ex quibus verbis manifestè apparet, in causa pecuniaria octo millium solidorum, validè consensisse se monachos, in obsides dari: ideò monentur obseruari promissa.

Huic textui conantur respondere contrariæ partis assertores, & Primò Glo. & Abbas num. 7. in d. capit. ex rescripto. & Parisi. ad Bart. in d. l. obsides. dicunt, quod is textus loquitur de facto, quia refert, non approbat, quod factum fuit inter partes. Sed hoc nihil est, quia cum Summus Pontifex iubeat pactum obseruari, apparet valuisse, & ita ait, ibi Alexan. der de Neuo num. 24.

Secundò respondent ibid. Gl. Abb. & Imola, & etiam Ripa numero 12. in l. obligatione generali. ff. de pignori. nec displicet Baeza de inope debitore. cap. 1. nu. 24. quod ibi fauore pacis, nimirum ut pax obseruaretur, fuerit dati illi monachi in obsides. Sed valdè miror hos Doctores, quia in illo textu manifestè apparet, fuisse datos obsides pro summa octo millium solidorum, neque vlla est mentio de pace, & ita contra eos esse illum textum, perperit Alex. de Neuo dicto num. 24. & nouissimè Petrus Barbosa numero 40. in l. alia. §. eleganter. ff. soluto matrimonio.

Tertiò communiter respondetur, quod in illo textu interuenit iuramentum, & propter eius vim sustinetur, quod possit homo liber in pignus dari, siue in obsidem: & ita limitant suam illam opinionem assertores contrariæ partis, quando interuenit iuramentum. Potest ponderari ille textus in decisione, quæ fundari uidetur in ipso iuramento: *ibi, monere curetis, ut sicut iurauerunt, eandem conuentionem faciant adimpleri.* Ita tenent Abbas nu. 7. in d. cap. ex rescripto. Bald. in margarita Innocent. verbo homo liber. Parisi. ad Barto. in d. l. obsides. Petrus Bellin. de re milita. par. 11. nume. 14. Couarruu. lib. 2. variar. resolutio. cap. 1. num. 1. Benedictus in cap. Raynuntius. verbo testamentum. 3. numer. 26. Soci. regu. 174. homo liber. aliàs est 7. sub litt. h. Ripa nume. 12. in l. obligatione generali. ff. de pignori. Baeza de inope debitore. cap. 1. num. 24. Petrus Barbosa in l. alia. §. eleganter. num. 40. ff. soluto matrimon.

Cæterum replicat Alex. de Neuo in eod. cap. ex rescripto. nu. 29. quod non stat vis in iuramento, sed in ipso pacto, quod est validum, si enim pactum non valeret, neque iuramento confirmaretur, quia si non valeret, non esset ex alia causa, quam, quod esset turpè ex parte recipientis, & tunc Papa non iuberet obseruari iuramentum, sed potius illud relaxaret. ex cap. 1. de iureiuran.

Ex quo infert, quod si valet pactum cum iuramento, prout ibi valet, valet etiam pactum simplex. Ego eandem respondendi formulam retineo, sed aliter deduco, nimirum, si pactum illud simplex non valeret, esset, quia illi monachi non potuissent de corpore suo disponere, dando illud in pignus: sed ex hac causa neque etiam iuramento confirmaretur, vt ait Baldus num. 13. in cap. pastoralis. de exceptio. & est communis opinio, vt diximus libro 1. cap. 20. nume. 1. esset enim pactum turpe, & criminofum, vt ait post alios Gutierrez 3. parte de iuramento confirmatorio. capit. 10. num. 8. igitur, quando Alexander Tertius iubet pactum illud obseruari, manifeste censet, vale re etiam sine iuramento. Et quidem textus in ca. exposita. de arbitris. de quo statim, etiam sine iuramento sentit ualere obsidum dationem pro causa priuata.

Secundò, videtur pro hac parte text. in dicto cap. exposita. de arbitris. vbi pro litibus ciuilibus intra Feltrén. & Beluacens. Episcopum, ac ciues Ternisinos fuit factum compromissum in Ducem Venetorum, & dati obsides, quorum datio præsupponitur valuiffe, nam licet Pontifex iubet eos restitui, non id iubet ex hac causa, quod eorum datio non uale rit, sed quod compromissum non comprehendat articulos per Hostiensem Episcopum Sedis Apostolicæ delegatum diffinitos.

Tertiò facit text. in l. 3. §. si quis volentem. ff. de liber. hom. exhib. vbi dicitur text. quod si quis volentem retineat, non dicitur dolo malo retinere, & volens dicitur qui semel voluit. l. in diem. ff. de aqua pluuiæ arcend. & ad rem nostram perpendunt Guilielm. Naso, Anton. de Butrio numero 14. Alexan. de Neuo numero 34. in d. cap. ex rescripto.

Quartò, videtur pro hac parte text. in l. si vsum fructum. 23. §. 1. ff. de liberali causa. ibi, *quo ad eos qui pignori se dari passi sunt.* vbi textus præsupponit posse quem pati, se pignori dari. Quamquã & is textus vitari potest, si intel ligatur, concurrentibus illis requisitis, quæ ad sui venditionem sunt necessaria, vt dixit Ripa numero 9. in fi. in l. obligatione generali. ff. de pignori.

35 Quintò, non est absolum, & inconueniens, quod homo liber detur in pignus, nam & leges id aliquando inducunt, vt in eo qui ab hostibus redemptus est. l. senatus. §. fina. ff. de legat. primo. l. secunda. l. tertia. l. 17. l. fin. C. de captiuis. l. qui testamento. §. primo. ff. de testamentis. & idem esset in redempto à latronibus. Ripa numero 16. in l. obligatione generali. ff. de pignori. de iure regni est text. in l. penult. tit. 29. l. 3. titu. 30. partita 2. l. 3. titu. 13. partita 5.

36 Sextò, facit text. in l. nam & Seruius. ff. de neg. gest. vbi refertur casus triu Romanoru captorum

rum à Lusitanis hostibus, quoru vnus dimissus fuit, ea conditio ne, vt pecuniam pro tribus afferret, & nisi redisset, duo pro eo pecuniam darent, qui pro pecunia remanserunt obsides, & vide tur præsupponi valuiffe, ac illis exactis datur actio, contra illum tertium qui non redijt, quod notat ibi Barr. Calcan. conf. 81. idè præsupponit text. in l. 16. titu. 1. part. 6. & tex. in cap. cum homo. 23. q. 8. vbi Glo. & Doctores dubitant, quomodo qui pro alio remansit, obligare se valuit ad poenam corporalem, præsupponentes validè potuisse remanere obsidem, quando tantum se obligaret ad pecuniam. Sic Genes. cap. 42. Simeon datus est fratri Ioseph in pignus, pro securitate adducendi Benjamin ad illum.

Septimò, validè confirmo ex his, quæ in toto hoc tractatu probamus, vnumquemque habere in corpus suum potestatem de eo disponendi, præterquam, quoad mortem, aut vulnus, aut membri mutilationem: siue vt loquitur S. Thomas, præterquam quoad transitum de hac vita ad aliam; & cum hoc efficaciter iudicio nostro probauerimus, lib. 1. cap. 2. 3. & 4. infertur necessario, posse se ipsum in pignus dare, & consentire, quod in pignus detur.

Octauò, hæc sententia expresse approbata est in l. 3. titulo 13. parti. 5. ibi. *Otro si decimos, que ome libre puede ser dado en rehenes por raçon de paz, que firmasen algunos*

entresi, o por tregua, o por otra seguridad, o por otra cosa semejante destas. E maguer el pleyto en que fuese alguno empeñado desta manera, non fuese guardado, con todo eso non deuen a el matar, nin ferir, nin darle pena ninguna, nin facerle mal ninguno, mas pueden le guardar, quanto tiempo tuuieren por guisado, o fasta que el tiempo se cumpla, assi como fue puesto. Et licet Baeza de inope debitore. cap. 1. nu. 24. velit, eum tex. loqui in pace publica, vel alia publica causa, ponderando illa verba, *por raçon de paz, que firmasen algunos entresi, o por tregua, o por otra seguridad, o por otra cosa semejante destas.* Verius est, quod notat ibi Gregor. Lopez. glos. 8. quod ea lex loquitur in causa priuata, & voluit approbare istam opinionem, dicentium, hominem liberum non posse dari in pignus, ita quod ius reale constitutur, sed posse dari in obsidem, ita vt retineri possit, etiam pro causa pecuniaria, & ita constat ex ea. Primò, quia præmittit illam regulam, quod homo liber non potest dari in pignus in causa priuata, & subiicit limitationem, quæ, vt sit de regula, intelligenda est, etiam in causa priuata. Secundò, quia neque lex illa, neque titulus sub quo situata est, loquuntur de causa publica. Tertiò, quia illa pax, de qua in illa lege, non est pax publica cum hostibus, sed inter priuatas personas, quæ æqualis est cuilibet causa pecuniaria. Quartò, quia ait, pro pace, pro

renga, vel pro alia securitate, certè inter priuatos, inter quos loquitur, alia securitas esse non potest, nisi talis, quæ reducatur ad pecuniariam.

Vltimò Gregor. Lopez. d. gl. 8. perpendit leges Regni, quæ iubent, debitorem addici creditori, vt illi seruiat, istam partem approbare: nam id nascitur ex obligatione debitoris, quam facere non posset, si ad id non posset se obligare, quia facilè posset, ex obligatione ad istam additionem perueniri: argumento. tex. in l. oratio. ff. de spòsalib. cum simil. Potest etiam pòderari text. in l. 14. tit. 14. parti 5. & l. 6. tit. 9. par. 7. & tex. in l. 1. tit. 17. libro 5. Recopilat. sed vrgentius tex. in l. 2. tit. 13. lib. 8. Recopilat. ibi. *O tuuere poder, o facultad que el deudor le viuere dado, para que le pueda prèder, nole pagãdo su deuda.*

37 In clericis, & religiosis, an hoc etiam procedat? vt detineri possint inuiti, disputant Doctores, ex quorum resolutione sequentes colligo conclusiones. Prima conclusio, si clerici vel religiosi spontè adimplent fidem, & stant in loco, vbi promiserunt, qui eos detinent, non incurrunt excommunicationem. Secunda conclusio, si volunt abire, eos inuitos detinentes, etiam si prius se obligauerant stare, incurrunt excommunicationem: per text. in cap. nuper. de senten. excommu. Hoc Abbas num. 8. in d. cap. ex rescripto. non admittit, in eo, qui

detinet monachum de licentia Abbatis, quia Abbas potest monachum, vbi vult detinere, & potest facere per alium, vt posset per se ipsum, quod non potest Episcopus, quoad clericos. Tertia conclusio, si clericus vel religiosus detinetur in vinculis, & carceribus, etiam si spontè detineatur, incurrunt detinentes excommunicationem: quia cum redundet in dedecus totius ordinis clericalis, non potest in hoc consentire. c. contingit. de sent. excomm. ita resoluunt Abbas antiq. Burrius. Hostien. Ioan. Andr. nu. 11. Henric. nu. 17. Anch. nu. 8. in d. c. ex rescripto. Archidiac. & Bellamera nu. 3. in cap. suppliciter. 23. quæst. 8. Aretin. nu. 3. in l. obsides. ff. de testam. Petrus Bellin. de re milit. part. 11. num. 22. Ioan. Faber num. 7. in §. serui autem. Instit. de iure personarum.

S V M M A R I A

Ex Capite sequenti.

- 1 Meretrix licitè accipit suæ turpitudinis pretium, etiam in foro conscientia.
- 2 Et habet actionem ad petendum in iudicio, quod sibi promissum est, & num. 13.
- 3 Et promittens in foro conscientia tenetur implere.
- 4 Et si nihil promissum sit, tenetur ei satisfacere.
- 5 Fiscus in his, quæ meretrici dantur, nihil pretendere potest.

Turpi-

- 6 Turpitude, an versetur ex parte meretricis de iure ciuili, & de intellectione l. 4. §. sed quod meretrici. ff. de condic. ob turp. caus.
- 7 Datio vt sit meretrix, turpis est ex vtraque parte.
- 8 De iure canonico est turpitude semper ex vtraque parte.
- 9 Quando versatur turpitude vtriusque non tenetur accipiens restituere.
- 10 Noua ratio pro communi resolutione.
- 11 Valet donatio causa affectionis honesta vel inhoneste.
- 12 Soluens meretrici facit actum iustitie, & licitè soluit.
- 14 Intelligitur tex. in l. fi. §. Seia. ff. de actio. & obligatio.
- 15 Masculus retinet, & petere potest sibi à femina datum, vel promissum pro coitu.
- 16 Immoderatum pretium vel fraude extortum meretrix tenetur restituere.
- 17 Et filij possunt retractare.
- 18 Promissa & data alijs feminis non meretricibus pro coitu, an licitè accipiant, & petant? & nu. 20.
- 19 Fiscus an ab eis auocet?

C A P V T XV.

Meretrix, an licitè accipiat suæ turpitudinis pretium.

X potestate hac in corpus proprium, decidit Recetiores quidam quæstionem illam antiquam, an meretrix licitè recipiat suæ turpitudi-

nis pretiū. In qua cõstituendū est. Quod secundum communio-rem resolutionem, licitè recipit suæ turpitudinis pretium, & quod ei datum est, repeti non potest: tex. est in l. 4. §. sed & quod meretrici. ff. de condic. ob turp. caus. l. 5. tit. 14. part. 5. & quod in conscientia licitè accipiat, tradunt S. Thomas in 2. 2. quæst. 62. art. 2. ad 2. Bañes ibi dub. 5. & ceteri Thomistæ, Soto de iustitia & iure. lib. 4. q. 7. artic. 1. ad 3. Mincha ca. controuers. Illustr. cap. 48. nu. 5. Castro lib. 2. de lege pœnali c. 10. vers. tertio principaliter arguo. Gregor. Lopez gl. 2. in l. 53. tit. 14. parti. 3. Couarrui. in reg. peccatum. de reg. iur. lib. 6. parte 2. §. 2. num. 4.

Quod si meretrici pretiū promissum fuit, datur illi actio ad petendum in iudicio promissum; prout voluerunt Bart. num. 1. Alberi. Fulgos. & Salyc. nu. 4. in l. idemque 4. ff. de cõdic. ob turp. caus. Alexan. nu. 4. in l. 1. eod. tit. Iacob. Petrus & Cynus num. 5. Guido Papæ num. 3. Fulgos. num. etiam 3. in l. 2. C. eod. tit. Angel. num. 2. Fulgos. num. etiam 2. qui ait, quod est peccatum non soluere meretrici promissum: Alexand. num. 2. Ias. num. 5. in l. 1. C. illo tit. Bart. ante nu. 1. Angel. & Cuman. nu. 2. i. affectionis. ff. de donation. Bartol. in fine. Roman. num. 13. Alexand. num. 3. Zasius num. 29. in l. generaliter. ff. de verbor. obligatio. Paul. de Castro num. 3. in l. multum interest eo-

dem tit. Minchaca d. cap. 48. nu. 6
 3. Couarru. d. §. 2. num. 1. qui dicit communem, prout etiam magis communem dixit Ias. in fin. in d. l. generaliter. Palacios Rubios in Rubri. de donatio. inter vir. & vxor. §. 40. num. 6. cum seq. Anton. Gomez. in l. 62. tauri. nu. vlt. ad fin. Gregor. Lopez. glos. 2. in l. 38. tit. 11. & gloss. vlti. in l. 53. tit. 14. parti. 5. qui dicit communem, & quoad forum exterius cōfentit Nauarr. in Manuali. cap. 17. num. 40. ver. quinto infertur. Sed quod etiam in foro conscientie promittens meretrici, teneatur promissum adimplere, tradunt Fulgos. in d. l. 1. Abbas num. 14. in cap. quia plerique. de immunit. ecclesiar. & Bermondus de public. concubinarijs. verbo contra prædictos. nu. 7. Intrigliolus de casibus conscientie. casu 39. num. 8. & 19. Soto vbi supra, & citati.

4 Imò amplius, etsi nihil promissum sit, teneri tamen in conscientia coeuntem soluere cōsuetam mercedem, ait Couarru. d. num. 4. & antea Iferniā in c. 1. ver. turpiter luserit. num. 11. quib. mod. feud. amittatur.

5 Neque in his que meretrici datur, fiscus quidquam iuris prætere dere potest: Cynus num. 4. in fi. Ioan. Faber num. 1. Guido Papæ num. 2. Salice. num. 2. in l. 2. C. de cond. ob turp. caus. Bald. num. 6. in l. 1. C. eod. tit. Cuma. num. 1. in l. affectionis. ff. de donatio. Bermondus vbi supra num. 8.

Sed quæ sit prædictorū ratio, non facile est assignare, nam quæ dedit Vlpianus, Recentiores vt manifestè falsam arguunt: quam ipsi excogitarunt, alij reprehendunt. Animus ergo est, adductas ab alijs rationes expendere, & nouam assignare.

Prima ergo prædictorum ratio solet adduci, quia cum vtriusque turpitudine versetur, tam dantis quam accipientis, non datur repetitio: l. vbi autem. 3. ff. de condict. ob turp. caus. l. 2. C. eod. tit. l. fin. ff. de condict. sine caus. Ista tamen ratio non placuit Vlpiano, in d. l. 4. §. sed quod meretrici, qui considerauit, ex parte meretricis non versari turpitudinem, illam verò defendit Sarmiento lib. 6. selectar. interpretatio. c. 8. cui necesse est, negare, quod meretrici datur actio ad promissum, quod ex hac ratione euincitur, est tamen contra communem, & falsum.

Secundò Vlpian. in d. §. sed & quod meretrici. nouam rationem adducit, quod non vtriusque, sed solum dantis versetur turpitudine, ait enim. *Sed & quod meretrici datur, repeti non potest, vt Laheo & Marcellus scribunt: sed noua ratione, non ea, quod vtriusque turpitudine versetur, sed solius dantis, illam enim turpiter facere, quod sit meretrix; sed non turpiter accipere, cum sit meretrix.* Et ita turpitudinem versari ex parte dantis, & non ex parte meretricis, notat Odofredus in fi. ver. or signori. in l. 1. illo tit.

Glo.

Glos. verbo ob turpem causam. in l. 1. C. eod. tit. Odofred. & Cy. num. 1. Angel. nu. 2. Fulgos. num. 2. in l. 2. C. eod. tit. Bartol. in fin. Alex. num. 13. Alciatus nu. etiam 13. in l. generaliter. ff. de verbor. obligat. Paul. Castren. num. 3. in l. multum. eod. tit. Et ita etiam expressit. l. 53. tit. 14. parti. 3. dicens. *Esso mismo seria, si alguno diese dineros à alguna mala muger, porque yoguiese con ella, ca despues que se los oniese dado, non gelos podria demandar, porque la torpedad vino de su parte tan solamente, por ende no los deue cobrar, ca como quier que la muger face gran yerro, yoguer con los homes, non face mal, en tomar lo quel dan, e por ende en recibillo non viene la torpedad de parte della.*

Verum planè ista ratio minus cōcludens est, cum præsupponat I. C. turpiter illam facere, quod sit meretrix, quod vtique negari non potest, l. palam. §. nō est ignoscendum. ibi, *turpissimam vitam elegit.* ff. de ritu nuptiarum, & velut, non accipere turpiter. Ideo Nauarr. in Manuali cap. 17. num. 34. dicit, Vlpianum sibi contradicere, cum in l. 2. 3. & 4. illo tit. tradatur pro regula, illum accipere turpiter, qui accipit vt rem turpem faciat. d. enim l. 2. ait, turpiter quem accipere, vt hominē occidat, quia turpe est, hominē occidere. l. 3. turpiter accipere; vt sacrilegium faciat, quia turpe est sacrilegium. l. 4. turpiter accipere ob stuprum, quia stuprum turpe est: ergo si turpiter facit

meretrix copiam sui, turpiter quidem accipit, quod illi datur, vt hoc faciat, quomodo ergo lex ait? *Ca como quier que la muger face gran yerro, en yoguer cō los omes, non face mal, en tomar lo quel dan.*

Francisc. Sarmiento lib. 6. selectarum, interpretat. cap. 8. ait, istam rationem non esse veram, & dormitasse Vlpianum, nam si seiungas (inquit) dationem à causa, idem erit in quolibet maleficio, vt si assassino pecuniam ob homicidium des, dationemque seiungas à turpi causa, quod fieri non potest, iure pecuniam accipiet, licet enim turpiter fecerit occidendo, sed non turpiter facit accipiendo pecunias, neque enim turpitudine in accptione consistit, sed in causa.

Sensit hanc difficultatem Bald. in d. §. sed & quod meretrici. dū opposuit, quod causa dandi potius inspicienda est, quam ipsa datio, vel factum. l. verum. ff. de furtis. Et respondet, quod speciale est in meretrice, quæ legum laqueis non innodatur, neque digna est supponi legibus. l. quæ adulterium. C. de adulter. Sensit prius ibi glo. si. que ait, ob vilitatem vitæ non inspicere præcedentem causam, sed neutra ratio vrget, quia sequeretur, in vilissimo quoque causam non inspicere.

Nauarr. vbi supra ait, nō posse defendi Vlpianum, nisi per æquiuocationem, nimirum quod quædo dixit, quod est turpe meretricium, respexit ius naturale, quan-

quando vero, quod non est turpe accipere, respexit ius civile, quod permisit meretrices. Senserunt hoc Aret. in l. 1. ff. de condict. ob turpem causam. in si. Fulgos. num. 4. in l. 2. C. eodem tit. Cuman. in l. affectionis. ff. de donatio. dum perpendunt, ideò nō dici meretricem turpiter accipere, quia permixtum est meretricium, & istam esse veram rationem, quia datur ob turpitudinē permissam, ait Sarmiento d. lib. 6. select. interpretat. cap. 8. & in effectu idem ait Molina de iustit. & iure. tract. 2. disput. 94. cōcl. 3.

7 An dici potest pro defensione Vlpiani, esse quidem meretricem turpe esse, & si quis daret alicui fœminæ, vt esset meretrix, turpiter ille daret, & ipsa turpiter acciperet, & versaretur turpitudine vtriusque, prout subobscure sentiunt Alberic. & Fulgos. in dicto §. sed & quod meretrici. & clarè Archidiacon. & Præposit. num. 3. in cap. qui venatoribus. 86. dist. postquam autē est meretrix, non turpiter cum vno, vel altero coite de iure civili?

Sed maior insurgit aduersus Vlpianum difficultas, cur turpitudinem ex parte dantis considerat, cum iure civili, nullā sit turpitudine, cum fœmina meretrice coire, siquidem ius civile simplicem fornicationem non credit rem esse turpem, vnde Aristippus, vt referunt Plutarchus, & Laertius, cum aliquando adiret sortum, sensit, quendam ex-

adulescentibus, qui aderant, erubescere, quasi turpe esset philosopho, ingredi fornicem, & ad hunc versus, huc (inquit) ingredi, turpe non est adolescens, sed egredi non posse turpe. Et Portius latro apud Senecam patrem lib. 1. controuersia 2. in diuisione. innocentem vocat militem, qui voluit vt corpore prostituto. Igitur, si turpe non est coire cum meretrice de iure civili, turpe non erit, illi ob hanc rem mercedem dare; quinimò videtur actus iustitiæ, vt ait Præpositus in capit. qui venatoribus. 86. distinct.

8 Insurgit etiam magna difficultas, aduersus legem Regiam, quæ eandem rationem sequuta, fœminam meretricem, dicit, turpiter non accipere, cum inter Christianos constet, tam meretricem accipientem, quam dantem pro coitu, turpiter facere, ac ideò turpiter dare, & accipere, quia pro actu Christianis turpi, & prohibito dat, & accipit: prout ait S. Thomas in 2. 2. q. 62. artic. 5. ad 2. & perpendunt Nauarr. in Manuali. cap. 17. num. 34. Couarru. 2. par. regulæ peccatum. §. 2. numero 1. Aragon in d. 2. 2. q. 62. art. 5. in solutione ad 2.

Vides & Vlpianum, & legem Regiam vix defendi posse. Quærenda est ergo alia ratio, quæ ius civile, & canonicum, legemque Christianam in vtroq; foro comprehendat.

Tertia igitur ratio adducitur, ex

ex his quæ in hoc tractatu comprobamus, quod quamuis fornicatio praua sit, & iure diuino vitata, ipsa tamen meretrix domina est sui corporis, & materia vendibilis est, neque ipsa venditio actus venerei illicita censetur, & licet actus venereus ex se ipso malus sit, eius tamen venditio non est illicita, ratione materiæ, ita ex Caiet. in 2. 2. q. 32. art. 7. tradunt Soto lib. 4. de iustit. & iure. q. 7. art. 1. ad 2. Couarruuias in regula peccatum. 2. parte. §. 2. nu. 1. Intrigliolus dicto casu 39. num. 10.

Verum isthæc ratio displicet Nauarro in Manuali. cap. 17. num. 35. & 40. & ridiculam dicit Sarmiento d. cap. 8. quia obtineret in quolibet maleficio, nam locas operas ad occidendum aliquem, vtiq; periculum, & laborem subit, & dominus est sui corporis, ideò illud vendere potest, vnde sequeretur, in homicidio, & in alijs delictis non turpiter dari, neque accipi, quod est contra omnes leges in tit. ff. de condict. ob turpem causam. Et sanè, licet isti actus in genere entis sint vendibiles, in genere moris sunt turpes, & inuendibiles, & iura diuina, & humana non considerant actus in genere entis, sed in genere moris, & ita volunt, quod licet aliquid sit vendibile ex se, coniunctum tamē peccato, quod est inuendibile, quia turpe, fiat inuendibile.

Sed Couarruuias huic difficultati

respondet, quod lex permittendo meretrices, facit iustam venditionem earum, quod non procedit in alijs maleficijs, quæ non permittit. Verum respondet Nauarrus dicto nu. 35. quod non concludit, quia inferretur, datum alijs fœminis non meretricibus repeti posse, cum neque ius civile permittat stupra, sed prohibeat, quod tamen est falsum, secundum eundem Couarruuiam, & communem modernorum sententiam.

Molina de iustit. & iure. tract. 2. disput. 94. concedit, in omnibus peccatis, & delictis idem esse, & post factum ait, licet peti, & retineri mercedem maleficij, licet ante factum promissio non sit efficax, & vterque possit restituere. Sed videtur ista opinio peregrina, & aduersus omnes Doctores, & iura, fauetq; quodammodo delictis.

Nauarrus in Manuali cap. 15. num. 36. aliter rem diffinit, nimis enim, quod meretrix peccat quidem, accipiendo pretium suæ turpitudinis, sed illud non tenetur restituere, quia quando versatur turpitudine vtriusque, non tenetur accipiens restituere, prout post alios, quos citat, tenet ipse Nauarrus in eodem cap. 17. num. 30. vers. secundo dico. Couarruuias d. §. 2. nu. 7. & ita inquit Nauarr. quoad forum exterius procedit ex permissione, quoad forum interius, licet non excusetur à peccato, excusatur à resti-

tutione. Ista opinio non videtur admittenda, quia inferuntur ex ea duo falsa. Alterum est, quod meretrix in foro conscientiae non posset petere pretium sibi promissum, quod est contra communem resolutionem. Alterum, quod accipiendo sponte datum, peccaret, quod aiebat Medina in Codice de poenitentia. q. 20. ac pariter est contra omnes supra citatos.

10 Vides igitur, quam sit difficilius ratio huius decisionis, quam prima facie apparet. Sed consideremus, an dici possit, speciale esse in materia hac venerea, in qua videtur omni iure permitti foeminis, suae turpitudinis pretium accipere: & iuberi viris, pretium turpitudinis solvere: patet Genes. capit. 38. vbi Iudas misit Thamar nurui suae haedum pretium stupri, & cum non inueniretur, dixit, *Habeat sibi, certe mendacii arguere nos non poterit, ego misi haedum quem promiseram.* Unde si promissam mercedem non soluisset, potuisset argui. Sic etiam dicitur Exodi cap. 21. *Pretium pudicitiae non negabit,* & cap. 22. & sequent. stuprator iubetur dotare stupratam in pretium pudicitiae, habetur in cap. 1. & 2. de adulter. Et Proverbiorum cap. 6. *Pretium scorti vix est vnius panis.* Ezechielis capit. 16. *Omnibus meretricibus dantur mercedes.* Quae autem est ratio specialitatis? an quia foemina in amissione pudoris amittit etiam honorem, & commodum,

cum adeo vilescant, ut facile nisi eis succurratur, nequeant se exhibere? an ob fragilitatem earum? an quia in hoc vitium carnale proni sunt homines, & hoc veluti freno retinentur?

11 Bartol. in l. idem si. ff. de conditione ob turpem causam. considerat generalitatem tex. in l. affectionis. ff. de donation. vbi valet donatio causa affectionis honestae, vel inhonestae, de qua re plura Bertazolus consilio 18. ciuili. Lancelot. Gallia ad statutum Alexandrinum. q. 3. tomo 2. tract. & quod speciale est in milite, quod non valet. l. 2. C. de donat. inter virum, & uxorem. vnde in contrarium est ius commune, Alex. in l. 1. illo titulo. ponderat, quod magis inspicitur persona stipulantis, quam promittentis, ad sustinendam stipulationem. l. multum. ff. de verbor. obligat. sed certe etiam quando est turpitudine solius promittentis, non valet promissio. l. 1. C. de condict. ob turpem causam.

Ut cunque de ratione sit, tenendum est cum communi meretricem licite accipere, & retinere suae turpitudinis pretium, neque teneri restituere: quod si promissum sibi sit, posse agere ad promissum, & quod pariter non peccat, qui illis mercedem soluit, ratione talis solutionis, imò facit actum iustitiae, cum ad id teneatur, ut supra dictum est: licet peccet ratione libidinis. Vnde apparet, decipi Glos. in cap. qui venato-

natoribus. 86. distin. quam ibi reprobatur Praepositus, licet alij sequantur, ut Tindarus de decimis num. 54. & alij alibi.

13 Contrarium quoad actionem, imò quod non detur actio meretrici ad mercedem promissam, tenuerunt ubique glossae, nimirum Glos. verbo noua ratione. in d. §. sed & quod meretrici. gloss. verbo meretrices in l. affectionis. ff. de donatio. Gl. in l. fin. ff. de actio. & obligatio. gl. verbo non potest. in l. ea que. C. de donatio. ante nup. gl. verbo melior. in l. 2. C. de condictio. ob turp. causam. gl. in d. cap. qui venatoribus. 86. distin. & sequitur Butrigar. & Bal. num. 6. in l. 1. C. de condictio. ob turp. causam. Roman. num. 4. in dicta l. affectionis. Angel. & Bald. in dicta l. 4. Paul. Castrensis. in l. 1. §. ob rem. num. 13. eod. tit. & num. 2. in fi. in l. generaliter. ff. de verborum obligation. & ibi Iason num. 6. Alciat. num. 13. Imola numero 3. Tindarus de decimis. numero 54. Ifernus in cap. 1. verbo turpiter luserit. num. 11. quibus modis feudum amittatur. Et quoad forum conscientiae, quod promittens non teneatur dare, tenet Nauarr. in Manuali. cap. 17. num. 4. versic. quinto. & versic. sexto. & ante eum Antonius de Butrio num. 6. in cap. quia plerique. de immunit. ecclesiar.

Mouentur isti primò, ex l. mercalem. C. de cond. turp. ob causam. vbi non datur ius petendi promissum, Respondetur, quod lo-

quitur in marito laenone, ut pendit ibi Angelus.

Secundò mouetur ex eo, quod stipulatio de re turpi non valet, l. generaliter. l. si plagij. ff. de verborum obligatio. Sed respondet Alexand. numero 3. in dicta l. generaliter. & alij, quod non est turpitudine ex parte accipientis, & ego verius, quod non valeret stipulatio coitus, quia turpis, pretij valet, quia speciale est in actu venereo, ut dictum est supra.

14 Tertio, adducunt tex. in l. fin. §. Seia. ff. de actio. & obligation. vbi text. ait. *Seia cum salarium constituere vellet, ita epistolam misit Lucio Titio salutem si eodem animo, & eadem affectione erga me es, qua semper fuisti, ex continentia acceptis litteris meis distracta re tua veni, & tibi, quandiu viues, praestabo annua decem, scio enim, quod valde me bene ames. Quae cum & rem suam distraxerit Lucius Titius, & ad eam profectus sit, & ex eo cum ea sit, an ei ex his epistolis salarium annuum debeatur. Respondit ex personis, causisque eum, cuius notio est, aestimatum, an actio danda sit.* Subiungit gloss. verbo ex personis, quod si causa luxuriae, non tenetur, argumentantur praedicti ergo non datur actio ad promissum causa libidinis.

Respondent Bartol. Ang. Bal. & Fulgos. in d. l. 4. ff. de condict. ob turpem causam. Corneus numero 5. in l. 1. C. eod. tit. Salyc. in l. 2. num. 3. eod. eum text. procedere

ere è contra, quando fœmina promittit viro, quia maior est turpitudine, cum fœminæ soleant recipere, pro quo facit illud Ezechielis cap. 16. supra relatum, & quod tunc nihil peti possit, volunt etiam Abbas num. 14. in ca. quia plerique. de immunit. ecclesiar. Gregorius Lopez glos. fi. in l. 53. tit. 14. parti. 5.

15 Displicet hæc solutio, quia etiam masculinum posse retinere, & petere, quod sibi à fœmina fuerit datû, aut promissum pro concubitu, videtur verius, & tenent Soto de iustitia, & iure. lib. 4. q. 7. art. 1. ad 2. Nauar. in Manuali. c. 17. num. 40. vers. quarto inferitur. Bañes in 2. 2. q. 62. art. 5. dub. 5. in corpore. & ad 3. argumētū.

Facile tamen responderi potest, in d. l. fin. non agi de promissione causa libidinis, neque text. meminit, sed solum ex personis, & causis æstimandum esse, nimirum si mulier non sui iuris sit, si minor, si talis quæ nequeat obligari: ex causis si tacite videtur actum, quod Lucius Titius negotia eius curaret, & modo detrectar, vel quam aliam operam præstaret. Ex personis enim, & causis statuendum ait textus, nemo verò nos adigit, libidinem præsumere in Seia, quam planè I. C. expressisset, si de ea quæret.

Vltimò adducunt text. in l. ea quæ. C. de donat. ante nupt. vbi vxoratus alteram ad nuptias sollicitabat, & vt sponsæ, daturum se quid promissit, ait text. ad id

actionem illi nõ competere. Sed facile respondetur, in eo text. promittentem noluisse obligari, nisi esset sponsa, quod erat impossibile, ideò obligatio non tenet. Ita Bald. Salyc. & alij ibid. Alexand. nu. 3. in l. generaliter. ff. de verborum obligat.

Ista sunt, quæ adducebant contrariæ partis assertores, quibus, vt vides, responsum est. Itaque standum erit communi sententiæ.

16 Prædicta intelliguntur, nisi esset pretium immoderatum, tunc enim teneretur meretrix restituere, quod ita accepisset, Glos. Angel. & additio ad Bald. in d. l. 4. in princ. ff. de condict. ob turp. caus. S. Thomas in 2. 2. q. 62. art. 5. ad 2. & ibi Bañes dub. 2. & dub. 5. Aragon in 2. 2. q. 32. art. 7. ad 3. conclus. Diui Thomæ, Soto lib. 4. de iustit. & iure. q. 7. artic. 1. ad 2. col. 4. Nauar. in Manuali. cap. 17. num. 41. vers. septimò inferitur. Couarr. in regula peccatum. par. 2. §. 2. nu. 2. in fi. Molin. de iustit. & iure. tract. 2. disput. 94. vbi ait, quod secus esset, si blanditijs extorsisset, pro quo ponderari potest. l. fin. C. si quis aliq. testat. prohibuer. Sed non videtur admittendum, quia tolleret principale dictum, semper enim blanditijs extorquent meretrices.

Multò minùs admittendū est, quod alij dicunt, etiam fraude, & dolo extortum non esse à meretrice necessario restituendum, Hostiens. num. 1. Innoc. nu. 2. Cardinal. nu. 1. Ioan. And. nu. 4. Ant. de

de Butr. num. 5. Abbas nu. 12. in cap. quia plerique. de immunit. ecclesiar. quod nunquam potui imperare mihi, vt crederem.

17 Imò, immoderatam donationem filij possent retractare, tradit Palacios Rubios in cap. per vestras de donat. inter vir. & vx. in proemial. §. 17. num. 15.

18 An prædicta procedât in alijs fœminis, quæ meretrices non sunt, sed occultè fornicantur? dubiū est, & eiusmodi fœminas non posse accipere, neque retinere, quod sibi pro coitu datum est, & multò minùs promissum petere, quia eiusmodi concubitus sunt à iure prohibiti, argumento text. in l. 4. in princ. ff. de condict. ob turp. caus. l. 2. C. eod. tit. 1. fin. ff. de condict. sine caus. volunt Scribentes vbique, Bart. Angel. Fulgos. in d. l. 4. Bald. nu. 6. Castrens. num. 8. Corn. 5. in l. 1. C. eod. tit. qui dicunt, quod non facit suum Guido Papæ num. 2. Fulgos. num. 4. Salyc. num. 2. & 4. in l. 2. eod. Et ibi Cynus nu. 3. ait, quod tenetur ad restitutionem, Abbas dicit, quod in foro conscientie non potest retinere, in d. cap. quia plerique. num. 14. de immunit. ecclesiar.

Et quod eiusmodi res datas fiscus posset ab ea fœmina vindicare, voluerunt Glos. verbo desideras. Cynus num. 3. Faber nu. 1. Guid. Pap. nu. 2. Ang. nu. 2. Salyc. nu. 1. in l. 2. C. de cond. ob turp. caus. Cuman. num. 1. in fi. in l. affectionis. ff. de donat. Paul. Castr.

& Iason numero 3. & 4. in d. §. sed & quod meretrici. Gregor. Lopez. glos. 2. in l. 53. titulo 14. parti. 5. Quod, ait, procedere, etiam si re accepta mulier noluerit turpitudinem committere, Bermondus de publicis concubinar. verbo contra prædictos numer. 8. Hieron. de Zanchis in tractatu de foro conscientie. numero 147.

Contrarium nihilominus tenendum est, cum rationes prædictæ pariformiter militent in fœmina non meretrice, ita tenent Henric. Bohic. in cap. peruenit. de adulter. Bañes in 2. 2. quæst. 62. articulo quinto. dubio 5. & Aragon ibi ad 2. col. 8. vbi ait, quod promittens eis aliquid tenetur in conscientia soluere, idè Aragon in 2. 2. quæst. 32. articulo 7. circa 3. conclus. Diui Thomæ, Soto libro 4. de iustitia, & iure. quæst. 7. articulo 1. colum. 3. Nauar. in Manuali. cap. 17. num. 34. versic. secundo ideò. & numero 40. versic. secundo inferitur. Molina de iustit. & iure. tract. 2. disput. 94. col. 2. Couarr. in regula peccatum. de regulis iuris. libr. 6. par. 2. §. 2. num. 3. vers. secundæ quæstionis. vbi alios citat. Minchaca controuers. Illustr. cap. 48. nume. 13. Et hi nimirum Couarruias, & Minchaca nominatim 19 excludunt fiscum, & ita tenendum est, & semper fuit tentum, neque vnquam diuersam sententiam praxis recepit.

S V M M A R I A

Ex Capite sequenti.

- 1 Stuprans virginem inductam importunis precibus, tenetur penis ordinarijs stupri.
- 2 In dubio presumetur seducta.
- 3 Stuprans virginem pellicientem, ad nihilum tenetur.
- 4 Et si abduxerit, non tenetur de raptu, etiam in foro exteriori.
- 5 Femina est domina sui corporis, etiam ad scindenda claustra pudoris.
- 6 Stuprans virginem leuiter rogata, ad nihilum tenetur in conscientia.
- 7 Quid in foro exteriori?
- 8 Quid respectu parentum, & tutorum.

CAP V T XVI.

Stuprans virginem volentem, ad quid teneatur.

Endet etiam ex hac potestate in se ipsum, resolutio alterius questionis, an stuprans virginem volentem, ad aliquid teneatur: in qua aliquot casus considerandi sunt.

- 1 Primus casus est, quando importunis precibus, blanditijs, vel pretio induxit illam ad volendum, & tunc utique tenetur penis ordinarijs, quia illa fuit seducta: cap. 1. de adulterijs. l. 1. C. de raptor. Anton. Gomez. in l. 80. tauri. num. 10. Matefillan. notab. 99. Angusola conf. 33. Gutier-

rez in canoni. quæstionib. ca. 37. num. 23. Plotus in l. si quando. C. vnde vi. §. 2. nu. 14. Mascard. conclus. 1409. nu. 28. Clarus in §. raptus. nu. 3. & omnes vbique, Michael Salon in 2. 2. q. 62. artic. 2. controu. 5. conclus. 3. Gregor. de Valentia Tomo 3. disput. 9. q. 3. puncto 3. versic. stuprum.

2 Et in dubio esset presumendum, mulierem esse seductam; Anchar. nu. 1. in cap. 1. de adult. Nauar. in Manuali. c. 16. num. 16. Mascard. concl. 1253. nu. 31. Decian. lib. 8. tract. crimin. capit. 7. num. 7. & 8.

3 Secundus casus est, quando virgo ipsa pellexisset virum, illum prior ipsa sollicitado, vel ad eius lectum, aut domum veniendo, & isto casu, stuprantem ad nihilum teneri, ait Anton. Gomez. in l. 80. tauri. nu. 10. ad fin. Gutierrez. in canonic. quæst. c. 37. num. 23. vers. secundus casus. Nauar. in Manuali. c. 16. num. 16. & conf. 1. sub tit. de sponsalib. nu. 5. Bernardus Diaz. in pract. c. 83. & ibi Salcedo in additionibus. Vbi ponderat Diaz. text. in l. si. tit. 7. lib. 4. fori, quæ voluit, quod si mulier ierit libidinis causa ad domum viri, & ipse illam cognoscat, ad nihilum teneatur.

4 Sic etiam eum, qui pellicientem, & prouocantem virginem abduxit, non committere raptum, neque penis raptus teneri, aiunt Decian. lib. 8. tract. crimin. cap. 7. num. 19. Ruin. conf. 122. lib. 4. Mascard. conclus. 1253. numero 28. Baiard.

Baiard. ad Clarum. §. raptus. nu. 16. qui loquuntur etiam in foro exteriori.

Sed contrarium in foro exteriori vult Nauar. d. nu. 5. Et idem quod etiam si virgo eat in domum viri, ille puniatur dimidia parte bonorum, argumento text. in §. sed eadem. Institut. de public. iudic. quia non debuit infamæ mulieris volûtati acquiescere, dixit Ifernia in tit. quæ sint regalia num. 41. & ibi Afflictus verbo condemnatorum. num. 3. & Liparul. in addit. ad Ifern. ibidem idem Ifernia, & Afflictus nu. 9. in constitutione si quis rapere. Et puniendum esse arbitrariè, loquens in raptore, dixit nouissimè Menochi. in additio. ad tract. de arbitrar. iudic. casu 291. num. 13.

Prior sententia nihilominus videtur verior, imò quod etiam in foro exteriori, stuprans virginem pellicientem, ad nihilum teneatur, quia cum hodiè pro simplici stupro sine violentia nulla alia pœna imponatur, quàm quod nubat, aut dotet, etiam si precibus, aut blanditijs, fœminam seduxerit, Anton. Gomez. in l. 80. tauri. num. 8. Clarus §. stuprum. num. 3. eam, quæ virum pellexit, & ad eius domum iuit, utique dicendum est, remississe dotem: nam quis tam continens erit, qui hoc casu abstineat.

- 5 Huius casus ratio est, quam to hoc tractatu probamus, quod mulier sit domina sui corporis, & ita in specie ait Soto in 4. di-

stinct. 18. quæst. 2. art. 4. col. 13. cõtra Caietan. quod puella est domina sui corporis, etiam ad scindenda claustra virginitatis, & licet peccet libidine, non peccat iniustitia: sequuntur Gutierrez. d. cap. 37. nu. 22. Salcedo ad Bernardum Diaz. d. c. 83. littera C, Michael Salon in 2. 2. quæst. 62. artic. 2. controu. 5. conclus. 1. & sentit Decian. d. cap. 7. num. 21. tametsi Caietan. in 2. 2. quæst. 154. artic. 6. dixerit, quod puella non est magis domina illius membri, ad scindendum, quàm digiti, & sicut non potest abscindere sibi digitum non potest aperire illam partem, nisi per viam matrimonij: & Abbas in cap. cum causam. numero 4. de raptoribus ait, quod mulier non potest membra sua exponere raptui, argumento text. in l. liber homo ff. ad leg. Aquil. Sed his respondent, quæ latius supra lib. 1. cap. 2. 3. & 4. probamus.

6 Tertius casus est, quando vir leuiter persuasit virgini, quæ facile consensit: & isto casu, nihilominus eum teneri, ait Abbas in cap. 1. nume. 2. de adulter. & Molina vbi supra.

Contrarium tamen est communiter receptum, & ita tenent Summistæ omnes. S. Antonin. 2. par. tit. 5. cap. 6. §. 1. Syluester verbo luxuria. num. 5. Tabiena verbo restitutio. §. 22. Summa Astensis lib. 2. tit. 46. Summa Angelica verbo stuprum. vers. quod si non seduxit. Corduba quæstio. 13.

in 6. dicto. speculum coniugior. in appendice de impedimento raptus. num. 4. Sylua nuptial. lib. 3. num. 23. Soto de iustitia, & iure. lib. 4. quæst. 7. artic. 1. ad 2. colum. 4. & facit quod tradit Mascard. concl. 1253. nume. 29. Michael Salon d. conclus. 1. Petrus Navarra lib. 2. de restitut. cap. 3. num. 438.

Sed in hoc casu distinguunt Navar. in Manuali. c. 16. nu. 16. & Gutierrez. in canonic. quæstion. cap. 37. num. 23. vers. tertius casus. vt in foro interiori ad nihilum teneatur, in foro autem exteriori condemnetur.

7 Contrarium verò, imò quod etiam in foro exteriori ad nihilum teneatur, voluit Bernardus Diaz. in practica. cap. 83. num. 4. & ibi Salcedo in additio. & posunt pro hac parte adduci Mascard. vbi sup. Baiard. ad Clarum. §. stuprum num. 28. Decian. lib. 8. cap. 7. nu. 20. quatenus solum requirunt, quod appareat de spontanea puellæ non seductæ voluntate: quia secundum mores hodiernos, puellam, quæ leuiter rogata consensit, plus quàm certū est, spontè voluisse, & ardentè voluisse: nam & illæ, quæ nimis volunt, spectant valdè, & importunè rogari.

Iacobus verò de Graphijs. lib. 2. decis. aurearum. c. 79. nu. 13. dicit, istum in foro exteriori non esse cogendum ad ducendam, vel dotandam eiusmodi puellam: sed pœna arbitraria puniendum,

quod posset sustineri, intelligendo. Quod condemnetur ad aliquam pœnam pecuniariam dandam puellæ, quia etiam si leuiter rogata consensit, tamen aliquod pretium pudicitia illi dandum est, quod Syluester & alij supra citati admittunt.

8 Et prædicta intelliguntur quoad ipsam puellam, si verò patrè, tutorem, aut propinquos haberet, circa eorum iniuriam aliter esset considerandum: vt per Decian. d. cap. 7. num. 21. Gutierrez. d. c. 37. nu. 29. Michaelem Salon, Petrum Navarra & Salcedo vbi supra, qui alios citant, quidquid sentire videatur Mascard. dicta conclus. 1253. nume. 29. adde Fanuc. de in litem iur. par. 1. num. 72. & 73. nouissimè Menoch. in additio. ad tracta. de arbitrar. casu 291. num. 17.

S V M M A R I A

Ex Capite sequenti.

- 1 Plena libertas est, posse se ipsum vendere.
- 2 Germanos solitos se ipsos vendere.
- 3 Et Hunnos, & Gallos.
- 4 Iure Romano, solo pacto nemo se facit seruum.
- 5 Quinque requisita interuenire debent, vt valeat venditio se venire patiens.
- 6 Maior viginti annis sit oportet, qui se venire patitur, vt venditio valeat.
- 7 Minor se venire patiens, iure communi an restituatur?

Iura

- 8 Iura ciuilia non habent vim legum.
- 9 Eo animo se patiatur venire necesse est, vt pretium participet.
- 10 De intellectu tex. in l. si quis filio. §. irritum ff. de iniur. rupto.
- 11 Qui calidè, cum sit liber, pro seruo se venire patitur, emptori tenetur in duplum.
- 12 Pretium cum effectu participet, necesse est, qui se venire patitur, vt venditio teneat.
- 13 Emens liberum. sciens liberum, nihil agit, etsi ille pretium participet.
- 14 Duobus ementibus, altero sciente, altero ignorante, an & pro quo teneat venditio?
- 15 Qui nescit se liberum, etsi ad pretium participandum patiatur se venire, non fit seruus.
- 16 Qui se venire passus est, manumissus, non fit ingenuus.
- 17 Quæ, de his qui se venire passi sunt, diximus, procedunt in his, qui quolibet alio contractu patiuntur se transferri.
- 18 Qui se venire passus est, an possit pretium domino reddere, & libertatē recuperare.
- 19 Patronus vendicat in libertatem libertum, qui se venire passus est.
- 20 Et vxor maritum.
- 21 Et pater filium propinqui propinquū.
- 22 Nisi scierint venditionem.
- 23 Coloni adscriptitij qui.
- 24 Censiti qui.
- 25 Originarij siue originales qui.
- 26 Parabolani qui.
- 27 Adscriptitij neque plenè liberi sunt, neque in totum serui.
- 28 Vasallos solariegos Hispania qui, & qua eorum conditio.
- 29 An pacto possit quis se facere adscriptitium? & num. 30.
- 30 Libertatem suā grauare pactis vnusquisque potest.
- 31 An cum quis se facit adscriptitium, requiratur causa?
- 32 An valeat pactum, quod debitor frumenti non possit soluere, nisi ad beneplacitum creditoris?

C A P V T XVII.

De potestate in libertatem propriam.

Incipit potestatem in libertatem propriam duo principalia capita sunt consideranda. Alterum seruitutis absolutæ, & formalis, an quis possit se verè seruum efficere? Alterum seruitutis cuiusdam, aut libertatis conditionatæ, an quis possit se obligare ad seruiedum, & facere se eius conditionis, cuius sunt adscriptitij, censiti, originarij, parabolani, & id genus.

Quoad primum, plena libertas est posse sibi libertatem adimere, ideò quilibet homo liber potest se ipsum vendere, & in seruitutem redigere: l. in seruum. l. homo liber. ff. de statu homin. l. sed tunc 4. l. liberis. 7. l. cū pacto 40. ff. de liberali causa. l. r. l. his qui se. ff. quibus ad libertatem proclamare non licet. l. 2. ff. si libert. ingenu. esse dicatur. l. 4. titulo 5. l. 1. titu. 2. l. parti. 5. Rationem reddit Cicero in oratione pro Cornelio Balbo, dum ait,

O iura præclara, atque diuinitus, iam inde à principio Romani nominis à maioribus nostris comparata, ne quis inuitus ciuitate mutetur, neque inciuitate remaneat inuitus, hæc sunt fundamenta firmissima nostræ libertatis, sui quemque iuris, & retinendi, & dimittendi, esse dominum. Idem Cicero in oratione pro domo sua ait, Hoc ius à maioribus proditum est, ut nemo ciuis Romanus, aut ciuitatem, aut libertatem, possit amittere, nisi ipse auctor factus sit Fabius Quintilianus nepos declamatio ne 7. Genus, inquit, seruitutis est coacta libertas, & eadem iniquitas, quidquid de inuito homine facias. 4 Summa enim libertas est, posse de se, ut libet, disponere. Seneca pater lib. 1. declamat. 1. Odiuersatur oculis latissimæ forma Reipublicæ, cui ad summam libertatem nihil deest, nisi pereundi licentia.

2 Et quidem Germani olim palam se ipsos vendebant, imò & alea ludebant Corneli. Tacitus de moribus German. ait, Aleam (quod mirere) sobriè inter serua exercant, tanta lucrandi, perdendive temeritate, ut cum omnia defecerunt, extremo, ac nouissimo iactu de libertate, & de corpore contendunt. Vitus voluntariam seruitutem adit, quamuis iunior, quamuis robustior, alligari se, ac venire patitur. Ea est in re praua pernicacia, ipsi fidem vocant. Seruos conditionis huius per commercia tradunt, ut se quoque pudore victoria exoluant.

Idem apud Hunnos obseruari ait Diuus Ambrosius de To-

bia cap. 11. Ferunt. (inquit) Hunnos, cum sine legibus viuunt, alea solius legibus obedire, in procinctu ludere, testes simul, & arma portare, & plures suis, quam hostilibus illibus interire, in victoria sua captiuos fieri, & spolia suorum perpeti, quæ pati ab hostibus nequiverunt.

Vendebant se, & Galli, Cæsar libro sexto de bello Gallico. Plerique, cum aut ære alieno, aut magnitudine tributorum, aut iniuria potentiorum præmuntur, sese in seruitutem dedunt nobilibus: in hos eadem omnia ferè sunt iura, quæ dominis in seruos.

Romanis indignum visum fuit, emere liberum hominem, se ipsum vendentem. tex. in l. liberis. 7. §. si quis sciens. ff. de liberali. caus. ibi, Quia non est venia dignus, qui emit, etiam si scientem, prudentemque se liberum emerit: nolueruntque conuentionibus, aut pactis priuatis posse quemquam mutata conditione seruum alterius fieri. l. conuentio. 37. ff. de liberali. caus. l. liberis. 10. C. eod. titu. Neque etiam præiudicium libertati fieri confessione, vel scriptura, qua liber homo se esse seruum, profiteretur. l. nec si volens. 7. l. interrogatam. 14. l. parentes. 22. l. Arrianus. 27. l. liberis. la. 2. 39. C. de liber. caus. l. non nudis. C. de probationibus. l. ingenuam. C. de ingenuis manumiss. quod intelligitur, si constat alias eum esse liberum. l. iubemus. 41. C. de liberali causa.

5 Ideo, quinque requisita necessaria

rio interuenire debere, ut liberi hominis venditio valeat; collegit Gloss. verbo maior. in §. serui. Instit. de iure personarum. Gloss. & Doctores in l. & seruorum. ff. de statu homin. Gloss. verbo diuortij. in cap. perlatum. 29. quaestio. 2. Præpositus in cap. primo. numero 7. de coniugio seruorum. tex. in l. i. titulo 2 i. partita 4.

6 Primum requisitum est, quod vendens se ipsum, sit maior annis viginti: dicto §. serui. Instit. de iure personarum. l. & seruorum. ff. de statu homin. l. i. ff. quibus ad libert. proclam. non lic. l. liberis. 7. §. si quis minor. ff. de liber. caus. l. si ministerium. 16. C. eod. titulo. vbi redditur ratio in hæc verba. Et placuerit, minores viginti annis nulla ratione mutare statum posse, ac pro liberis seruos fieri ne ante libertatem inconsulte amittant, quæ alijs propter ætatis rationem præstare non possunt. Quia nimirum, per legem Aeliam Sentiam domino viginti annis minori non aliter manumittere permittebat, quam si vindicta apud consilium causata manumissionis approbata fuisset: l. si minor. cum sequen. ff. de manumiss. vindicta. §. eadem lege. Instit. quibus ex caus. manumitt. non lic. Neque hodie hoc mutatum est, tamen per textum in §. fina. Instit. dicto tit. quibus ex caus. manumitt. non licet. iam decimo septimo anno expleto libertas dari possit, & per textum in Authentico ut sponsalitia largitas. §. primo. collat. 9. eo ipso

quod quis potest testari, possit testamento manumittere, ut notant in terminis Faber numero 2. Syluester Aldobrandinus numero 16. in §. serui autem. Instit. de iure personarum. Siue quia inducitur, id est fauore libertatis, ideo non debet in damnum retorqueri, siue quia limitatè inductum in vltimis voluntatibus. Siue quia correctæ ratione legis remanet illius autoritas, neque censetur lex correctæ, ut ait Io. Andr. in c. post translationem. de renuntiatione. Aldobrand. d. nu. 16. quod etiam alij tenuerunt, quos refert Tiraquell. de cessante causa. in princip. num. 135. Sed hæc ratio tuta non est, quia contrarium crebrius est receptum, ut constat ex adductis à Tiraquello ibidem numero 132. cum sequentibus.

Quod si minor ante vigesimum annum se venūdedit, postea pretium participatus est, valet venditio: l. liberis 7. §. si quis minor, ff. de liber. caus. l. i. §. minori. ff. quibus ad libert. proclam. non lic.

7 Maior autem viginti annis, si minor est viginti quinque, adhuc in ea ætate est, cui solet per Prætozem succurri per in integrum restitutionem, & nihilominus si se ipsum venire patiatur, non restituitur in integrum: text. singular. in l. ex causa. 10. §. Papinianus. ff. de minoribus, cuius verba sunt. Papinianus ait, si maior annis viginti, minor autem

vingtinquie se in seruitutem venire patitur, id est si pretium participatus est, non solera restitui, & hoc merito, quoniam res non capit restitutionem, cum statum mutat. Difficilis fanè text. quia si se minor in arrogationem dat, statum mutat, l. fina. C. de adoption. & nihilominus aduersus adoptionem de se factam restitutio minori cōceditur. l. 3. §. si quis minor. ff. de minor. Et expressè Paulus Iuriconsultus aduersus status mutationem, ait, restitutionem in integrum concedi: in l. 2. ff. de in integrum restitut. Doctores verò intelligendum putant, de status mutatione per adoptionē, quia est minima capitis diminutio, in qua ciuitas non amittitur, & ita minuitur status, nō consumitur. §. 1. Instit. de capit. diminutione. at diuersum est in seruitute, quæ statum consumit, & annihilat. l. cognitionum. 9. ff. de varijs & extraordinar. cognition. & operatur, quod de iure civili pro nihilo reputatur. l. quod attinet. ff. de regulis iuris. Ita interpretantur Glos. Bartolus, Baldus, & cæteri in dicta l. 2. in dicto §. Papinian. & in dicto §. si quis minor. Glos. & Aldobrandinus num. 19. in §. feruitus. Instit. de iure personarum. Gregorius Lopez. gl. 1. in l. 5. titu. 19. parti. 6. Maurici. in tracta. de restitutione in integrum. cap. 242. Chaldas Pereyra in l. si curatorem habens. C. de in integrum restitutio. verbo hunc contractum. num. 29. Sfortius Oddus

de in integrum restitu. quæst. 58. artic. 5. num. 38.

Sed quid facerent isti? Papinianus dixit, ego qui neque in verba Papiniani iuraui, ppè est, vt assentiam Rebuffo, qui secundo tomo ad leges Gallicas. titu. de restitution. & releuam. articu. 1. glos. 2. nu. 19. nihilominus censuit ex bono & æquo dandam restitutionem minori se venire patienti. Neque enim iura ciuilia in his Regnis iurisdictione, & auctoritate constringunt, sed tantum, quatenus rationi consentanea sunt, illis in vim rationis vimur, prout post Baldum in cap. si na. nume. 25. de consuetud. & in cap. primo. §. iniuria. de pace iuramento firman. tradunt alij plures, quos referunt & sequuntur Afflictus in prælud. constitutio. quæstio. 2. numer. 4. & quæst. 20. numer. 5. Palacios Rubios in introductione ad Rubric. de donatio. inter virum & vxorem. num. 16. Pet. Plaza in Epitome delict. cap. 1. num. 24. Burgos. de Paz. in l. 1. Tauri. num. 5 13. & 543. Pinel. 2. par. Rubricæ. C. de bon. mater. numer. 12. plures alios prætereo sciens. Quod si rationibus agendum est, nimis subtilis, & scrupulosa videtur decisio Papiniani, quia non est mutatio, aut priuatio naturalis, quæ impediatur ad habitum regressum, sed dispositio iuris ciuilis, quod ætatis & liberratis fauore potest conuicere: prout in l. is qui suis nummis. 4. ff. de manumiss. l. in fundo. ff.

ff. de iure doti. l. 8. titu. 2. parti. 3. nam si vbi minus læditur minor, ei succurrit Prætor, vbi grauius, & inconsultius, cur non succurret? argumento cap. vbi periculum. de elect. lib. 6.

9 Secundum est requisitum, quod eo animo se vendat, vt pretium participet, neque aliter rata seruitus est. l. non ideo minus. 6. C. de liber. caus. ibi. *Cum ætatis allegatio, non aliàs possit præscriptionem aduersus ciuem Romanum accommodare, quàm si participandi pretij gratia consensum seruituti dedisset probetur.* text. in l. & seruorum. ff. de statu homin. §. serui. Instit. de iure personar. & in omnibus legibus quæ de hac sui venditione loquuntur.

10 Quocirca difficilis videtur text. in l. si quis filio. 6. §. irritum. ff. de iniust. rupto. ibi, *Vel si maior ætatis viginti se venundari passus sit, ad actum gerendum, pretium vè participandum.* Nam quis actus est iste ad quem gerendum potest homo liber se ipsum vendere? Doctores nihil. An certum genus administrationis, quod serui soli administrare debent? l. 1. C. ne quis lib. inuit. actum Reipublic. gerer. cogat. lib. 1. l. eum actum. ff. de negot. gest. sed is actus liberum non facit seruum. l. liberos. 10. C. de liber. caus. l. fin. C. de seruis Reipublic. manumittend. An quemadmodum validè quisque se ipsum venire patitur ad pretium participandum, ita & ad actum gerendum? quia ex illius

administratione aliquod commodum consequitur, quod vicepretij fungitur. An verba dicti §. irritum coniungimus? & intelligimus utrumque ibidem interuenisse, & actus gerendi intentio, & pretium participatū, quia illud vè nonnunquã copulet Berachin. eo verbo, certè apud Hebræos copulat.

11 Cum quis autem se liberum sciens, callidè pro seruo se uenire passus est, neque pretium participauit, vt rata sit venditio, in duplum emptori condemnatur. l. 1. C. quibus ad libert. proclam. non licet. l. rectissime. l. idem est, l. imò eum. l. in seruo. l. in tatum. l. vel permutauit. l. vel obligatus, l. vtique. l. non solum. l. si vsu fructum ff. de liberal. causa. vbi variè ea res exponitur.

12 Tertium requisitum est, quod verè pretium participet. text. in l. 1. ff. quibus ad lib. proclam. non licet. l. 1. C. eodem titu. Sed qui fieri potest, quod pretium acquirat, cum sit seruus, qui quidquid acquirit domino acquirit? l. placet. ff. de acquirend. hæredit. §. 1. Instit. de his qui sunt sui. neque potest dici, quod antequam fiat seruus, quia etiam post seruitutē participat. l. libris. 7. §. si quis minor. ff. de liber. caus. Et eam regulam in hoc casu esse limitandam, volunt Portius num. 7. Aldobrandin. nu. 16. in §. serui. Instit. de iure persona. quia cum leges velint, quod participet, intelligendū est, quod cum effectu

- possit participare: l. 1. ff. si ager. vestig. vel emphyt. petatur. alioquin essent frustratoriae, & verbis impositae, contra regulam l. 2. C. communia. de legat.
- 13 Quartum requisitum est, quod emens ignoret eum, quem emit, esse liberum; l. liberis 7. §. si quis sciens. l. qui sciens. 33. ff. de liber. caus. l. Licinius. l. fina. ff. quib. ad libert. proclam. non lic. l. scientis. C. de ingenuis manumiss. Ad hoc requisitum reducitur aliud, quod sexto loco obseruabat Aldobrandinus, in d. §. serui. nume. 15. vers. adde tu sextum. Insti. de iure personar. quod liber homo ab alio, & non à se ipso vendatur, quod etiam notauit Gloss. in l. si vsumfructum. ff. de liber. caus. Alex. in l. alia. §. eleganter. nume. octauo. ff. solu. matrimo. nam si se ipsum ipsemet venderet, non posset emptor ignorare eum liberum.
- 14 Sed si duo liberum hominem emerint, alter sciens: alter ignorans, an teneat emptio, & cuius erit? & quidem si vterque emit in solidum, totus erit ignorantis. l. non solum 22. §. sed si plures. ff. de liber. caus. l. fin. ff. quib. ad libert. proclam. non lic. Sin autem pro parte emerint, sit vtriusque, ac etiam scienti cedit pars, ne sit pro parte seruus, pro parte liber. l. liberis 7. §. si duo simul. ff. de liber. caus. Diuersum est in sententia, si aduersus petitorum partis seruus vincit, cum alio succumbit, quia tunc sit liber, soluta
- victori parte sua: l. si pariter 9. in fi. l. duobus. 30. ff. de liber. caus. l. iudicata. ff. de except. rei iudic. l. si seruus. ff. de vulg. l. 1. C. de ser. commun. manumiss.
- 15 Quintum est requisitum, quod ipsemet se venire patiens, sciat se esse liberum: l. 2. ff. si libert. ingen. esse dicatur. l. Licinius Rufinus. ff. quibus ad libertat. proclam. non lic. nam qui putans se seruum, patitur se venire, quia credit impedire non posse, non consentit, sed errat, nihilque tam contrarium consensui quam error: l. si per errorem. ff. de iurisd. omn. iudi.
- 16 Qui se venire passus est, licet manumittatur, non fit ingenuus: l. homo liber. 21. ff. de statu. hominum l. cum pacto. 40. ff. de liber. caus.
- 17 Quod dictum est de sui ipsius venditione, idem erit, si quolibet alio contractu dominium sui trāf ferri patiatur: dummodo pretium participet, & cetera requisita concurrant: l. si ministerium. C. de liber. caus. l. si vsumfructum 23. §. 1. ff. eod. tit. Gloss. verbo venundari in d. §. serui autem. Insti. de iure person. Ripa in l. obligatione generali. num. 9. ff. de pignor.
- 18 An autem qui se venire passus est, possit pretium domino reddere, & ita libertatem recuperare? uideretur affirmatiuè respondendum. Primò, per tex. in l. 2. ff. si liber. ingen. esse dic. Sed ibi refertur, interdum D. Hadrianum permisisse, non ita ius esse or

dinarium. Secundò, per l. 2. C. de patribus qui filios distraxer. sed ibi conceditur patri, famis necessitate coacto vèdere, & filio obsequenter consulenti patris incolumitati, nos sumus in degenerare, & vili, qui exigui lucri causa venire se passus est, qui non meretur inuari. Tertiò, per §. dominus Insti. de noxalib. Sed ibi seruus erat noxæ deditus, non se venire passus. Quartò, quia pluribus casibus permittitur cap. 1. de Iudæis. l. fin. C. de episcop. & cleri. l. 1. C. ne Iudæi Christian. mancipi. l. senatus. ff. de lega. 1. l. 2. l. fin. C. de captiuis. Sed hi casus speciales sunt. Quintò, quia cum libertas sit inestimabilis, uideretur nimis ultra dimidiam lesus, idè rescindenda venditio. l. 2. C. de rescind. vendit. Sed ille non vendidit libertatē, neque emptor putauit emere nisi seruum, idè ad communem seruorum æstimationem reducenda cognitio esset. Contrarium ergo, imò quod et si pretium emptori reddat, ille non cogatur accipere, & seruum liberare, licet possit, si velit: dixerunt Gloss. Iason ad Portium. addit. l. Aldobrandinus num. 17. in §. serui autem. Insti. de iure person. Quia iam est effectus emptoris, & sine eius voluntate auferri ei non debet. l. id quod nostrum. ff. de regul. iuris. nemoque compellitur vendere. l. nec emere. C. de iure deliber. Crederem nihilominus, ex æquitate, ad exemplum Diui Hadriani iudicem de

bere permittere, pretium restitui, & emptorem cogere recipere.

- 19 An alij, quorum interest, possint vindicare, non immeritò queratur: & patronus, si libertus eo ignorate se venire passus est, reuocare eum in libertatem potest: tex. in l. amplius. 3. §. si. l. sed tunc. 4. ff. de liber. caus. l. principaliter, la 2. quæ est 109. C. eod. tit. Aldobrand. in d. §. serui. num. 20.
- 20 In vxore, inaduertenter negarunt Glo. & Barto. num. 3. in l. in causa. 10. §. Papinianus. ff. de minor. Quia verius est, posse eam maritum vindicare: gl. verbo diuortij. in cap. perlatum. 29. quæst. 2. Præposit. num. 7. in cap. 1. de coniugio seruor. Fulgos. in d. §. Papinianus. Angel. num. 7. Aldobrand. num. 17. in §. serui. Insti. de iure person. text. & ibi Grego. Lopez in l. 4. tit. 5. parti. 6.
- 21 In patre, & propinquis, negatur etiam Gloss. in d. §. serui. Gloss. & Barto. num. 3. in d. §. Papinianus: per text. in l. tutelae, §. si libertate, ff. de capitis diminutione. Sed huic tex. respondet Iason addit. M. ad Portium. in d. §. serui. quod ibi non datur restitutio ex illo capite, sed datur ex alijs. Melius Aldobrandinus respondet, quod ille text. non loquitur in eo, qui passus est, se venire, & sequitur Sforcius Oddus vbi infra.
- 22 Contrarium ergo, quod pater & consanguinei possint vindicare patientem se venundari, si eis ignorantibus venditio facta est, volunt

wolunt Ioan. Faber. num. 3. Ang. num. 7. Syluester Aldobrand. nu. 22. in §. serui autem. Instit. de iure person. Sfortius Oddus, de integ. restitut. quæst. 57. art. 5. nu. 42. Gregor. Lopez. glos. 6. in l. 4. tit. 5. parti. 6. Alciat. num. 8. in l. transactione. C. de transactione.

Pro quibus facit primò, l. 1. 2. & 3. ff. de liber. caus. & licet Glo. dicat quod in illis iuribus non mutauerat statum, sed mutare volebat, contrarium est verius, ut perpendit Aldobrandin. num. 20. vbi supra.

Secundò, quia si patronus hoc potest, ut dictum est, l. 3. & 4. ff. de liberal. caus. ergo & pater, qui non minus iuris habet in filio.

Tertiò, l. 1. ff. de rei vendic. vbi vendicatio patri datur.

Quartò, l. 2. ff. si liber. ingen. esse dic. ut ponderat Ias. addit. M. ad Portium. in d. §. serui autem.

Quintò, Sfortius vbi supra nu. 43. ponderat text. in l. non solù. §. proinde. ff. de minor.

Sextò, Ioan. Faber d. nu. 3. ponderat tex. in l. 2. C. de patrib. qui fil. distraxer. l. 1. ff. de priuileg. credit. l. 1. C. de commun. seru. manumiss. l. finali. C. de captiu. cap. Titius. si de feud. fuer. controuers.

22 Et licet Iason d. addit. M. contendat posse patrem, & propinquos vendicare, etsi scierint venditionem: contrarium videtur verius, cum Angelo d. num. 7. Aldobrand. d. num. 29. & 22. argumento tex. in l. sed tunc. 4. ff. de liber. caus. ibi, si eo ignorante liber-

tus se venire passus est.

23 Circa secundum principale caput, fuere olim quidam colendis agris destinati, qui nec plene erant serui, neque in totum liberi. Originem fortè non ineptè à latifundijs Romanorum deducam. Deuicta namque Italia, multum agri Romanis cæsit, eum Respublica partim subhasta vendidit, partim tenuioribus ciuibus vtendum fruendum exigua pensione concessit: sed diuites ad se traxere finitimos quisque agros, quibus colendis, exhausta liberis capitibus Italia ob bella ciuilia, coloni non suppetebant, inde empti serui, & ergastula introducta, quod latè explicat Iustus Lipsius xui nostri decus libro 2. electorum. cap. 15. Ex his, ut sæpè fit, partim manu emisi in ipso rure cum posteris manentes, partim ingenui pauperes ad id genus operarum se, & posteros obligabant. Varro lib. 1. de re rustica. Saluian. libro 5. de prouid. qui ait, *Coloni diuitum fiunt, in quo se inquilina abiectionis addicunt.* Appellati sunt isti adscriptitij, siuè quia adscripti censibus, ut ait Cuiat. in Rubric. C. de agricol. & censit. libr. 11. l. colonos. 18. illo tit. ibi, *Sed nec apparitores magistræ potestatis censibus adscriptos probari, concedimus.* Siuè quia adscripti glebæ. l. colonos. 15. illo tit. ibi, *Quos ita glebæ inharere præcipimus, ut nec puncto quidem temporis debeant amoueri.* De his frequens mentio. l. omnes 6. l. ne diutius

diutius 20. l. cum scimus 21. l. cū fatis 22. l. fn. C. de agricol. & censit. libr. 11. l. fi. C. de transactione. l. possessionum 11. C. comun. vtriusque iud. Authent. de nuptijs. §. adscriptitios. coll. 4. l. iubemus. & Auth. adscriptitios. C. de episcop. & cleric.

24 Appellantur etiam censiti, l. hi penes 4 l. omnes 6. C. de agricol. & censit. libr. 11. Alij, quia censum domino in pecunia præstant, cum adscriptitij partem fructuum pendant: Glos. & Doct. in Rub. d. tit. Glos. in l. 2. C. in quib. caus. colon. censit. domin. accus. poss. Baeza de inope debit. cap. 2. num. 21. Gulielm. Benedict. in c. Raynuntius. verbo & uxorem nomine Adelasiam. decis. 5. num. 407. Alij, quia cum ipso fundo cui adscripti erant in publicum censum referebantur, & maius patrimonium domini efficiebant, & consequenter maioris census. l. hi penes. l. omnes. l. quemadmodum. C. de agric. & censit. libr. 11. d. l. 2. Auth. de collat. §. 1. collat. 9. l. quicumque. C. de re milit. lib. 12. & ideò isti censiti nulla suo nomine fisco tributa pendebant. l. colonos. C. de agric. & censit. libr. 11. adscriptitij ergo alij censiti, alij non censiti, quod nec latuit Accursi in d. l. 2. C. in quib. caus. colon. libro 11. & ut verius post alios tradit Aluarus Valascus de iure emphyteutico. quæstione 32. num. 5.

Coloni, pro liberis exaudiuntur, sed & isti adscriptitij vocan-

tur coloni, inquilini, ad prædia urbana referuntur, sed etiam hi censiti, & adscriptitij compellantur inquilini, ac pro eodem ferè accipiuntur. l. seruos 12. vbi text. vocat eos tributarios inquilinos. l. diffinimus 13. l. si coloni 14. l. colonos 15. l. per colonum 17. l. colonos 18. l. litibus 19. l. cū scimus 21. l. cum fatis 22. C. de agricol. & censit. libr. 11. l. possessionum 11. C. comun. vtriusque iudic. l. præsentis. C. de his qui ad statuas confugi. Baeza d. cap. 2. nu. 22. Cuiat. in Rub. C. de agric. & cens. libro 11. vbi considerat alios dici domini, alios ipsius terræ. l. 1. C. de colon. Thracens. libro 11.

25 Originarij, siuè originales sunt, posterij, qui ex adscriptitij nascuntur, l. hi penes 4. l. quemadmodum 7. l. originarios 11. l. mulier 16. l. ne diutius 20. l. cum fatis 22. §. cum autem. C. de agricol. & censit. libr. 11. cap. 2. de Iudæis. Baeza d. cap. 2. nu. 20. Ioannes Corrafi. in l. in summa. nu. 6. ff. de statu homin. sequitur enim parentum conditionem, ut in dictis legibus habetur. Romanus consilio 355.

26 Ad horum exemplum parabolani, de quibus in l. placet 17. l. parabolani 18. C. de episc. & cleric. & licet Accurs. in d. l. placet. interpretetur medicos, & defendat Tiraquell. de nobilit. cap. 31. num. 421. Verius videtur, quod ait Alciat. lib. 4. dispunctio. c. 9. fuisse quosdam deputatos famulatio,

litio, vel ecclesiarum, vel hospitalium, vel xenodochiorum, & vt adscriptitij glebæ adscripti sunt, neque à cultura agrorum possunt recedere, ita isti parabolani à seruitio ægrorum, qui in nosocomijs residebant. Nā aliàs quomodo ferēdus numerus sexcētorum medicorum, de quibus in dictis legibus fit mētio? Cum Alciato sentiūt Celius Rodigin. lib. 29. lectio. antiquar. capit. 11. Turneb. lib. 13. aduersar. cap. 23. Cuiat. in paratitla. tit. de episc. & cleric. & in nouella 3. Corraf. nu. 7. in l. in summa. ff. de statu homin. Baeza d. capit. 2. num. 17. & alij alibi.

27 Planè isti adscriptitij, neq; dici possunt serui, vt patet ex l. quemadmodum 7. l. seruos 12. l. ne diutius 20. C. de agricol. & censit. lib. 11. l. fin. C. de transact. nam & testamentum facere possunt. l. 2. C. in quib. caus. colon. lib. 11. & testes esse, Glos. in Authent. seruus. C. de testib. & matrimonium contrahere. l. si. d. tit. de agricol. & censit. tradunt latè Glos. & Doctores in l. in summa. ff. de statu homin. Gl. & Aldobrand. num. 2. in princip. Instit. de iure person. Faber num. 3. in §. serui. eod. tit. Bart. in l. si quæramus. ff. de testam. Baeza vbi supra. Neque possunt omninò dici liberi, sed sunt quasi serui, quia nullo modo possunt ab agris, qui bus sunt adscripti, discedere. l. si quis prædium 2. l. omnes 6. l. quæadmodum 7. l. originarios. 11. l.

seruos 12. l. si coloni 14. l. colonos 15. l. mulier 16. l. cum satis 22. C. de agricol. & censit. lib. 11. Itaque eos seruire, enunciāt plures leges, l. vnica. C. de colon. Thracens. lib. 11. ibi, *Et licet conditione videantur ingenui, serui tamen terra ipsius, cui nati sunt, existimantur.* l. 2. C. in quib. caus. coloni lib. 11. ibi, *pene est, vt quadam diutius 20. ibi, que enim differentia inter seruos, & adscriptitios intelligatur, cum vterque in domini sui potestus sit potestate, & possit seruum cum peculio manumittere, & adscriptitium cum terra dominio suo expellere?* l. mulier 16. l. colonos 18. l. cū scimus 21. ibi, *non videri in libertate morari.* l. cum satis 22. ibi, *sibi vindicet libertatem.* l. fin. ibi, *materna conditionis maculam, & non paternam sequatur libertatem.* C. de agricol. & censit. lib. 11. l. quicunque 10. C. de re milit. lib. 12. l. fin. C. de transactio. l. si quis 20. C. de episcop. & cleric. & in nouella 22. tex. in capit. 2. de Iudæis. ibi, *licet cum distinctione sint liberi. iunctis finalibus verbis. ibi, ipse sibi imputet, qui ius colonarium, & ius domini sibi iuris solemnitate damnauit.*

28 Diuersa ratio est eorum, quos Hispania vocat solariegos. Hi enim omninò liberi sunt, & possunt abire, quo volunt, dum bona relinquunt, nec vendant, vt constat ex l. 3. titulo 25. partita 4. l. 2. l. 3. & per totum. titulo 3. libro 4. Recopilation. de quibus Gregorius in dicta l. 3. Ioannes Gar-

Garzia de expensis. cap. 9. nu. 52. cum sequentib. & de nobilitate. glos. 18. nu. 42. Oratoria eodem tractatu par. 2. cap. 4. num. 8. Didacus Perez. in l. 2. tit. 11. libr. 4. ordinam. Baeza de inope debitore. capit. 2. numero 24. & alij alibi.

29 Est ergo quæstio, an quis pacto possit se facere adscriptitiū, & hominem alterius? Et negant Odofredus, & Baldus numero tertio. in l. fin. C. de transact. pro quibus ponderari possunt Paulus, Fulgos. Salycet. Alberic. Alexand. & Alciatus ibi numero 18. ac Pallida numero 3. quatenus aduersus Glos. & Bartol. ibi dicunt, valere transactionem inter dominum, & adscriptitiū, etiam si ipse debeat ex ea remanere adscriptitius: & ad objectionem ex l. nec si volens. C. de liberal. caus. respondent, quod aliud est, quando certum est, quem esse liberum, & tunc non valet pactum, aliud quando est dubiū, & tunc valet transactio. Sentiunt enim, non valere pactum, quò homo liber se facit adscriptitiū: Baeza de inope debitore. capit. primo. numero nono. 12. & 14. vacillat, neque satis explicat, quid sentiat.

Pro Baldo facit primò, quod simplici pacto nemo se potest seruum facere. l. nec si volens. l. interrogatam. l. liberos. C. de liber. caus. l. conuentio. ff. eodem tit. neque aliud videtur, hominem

alterius se facere, nam & seruos nostros, homines nostros leges vocant. l. si fundum. §. seruum. tunm. ff. si certum petatur. l. qui duos. ff. de solutio. l. 1. l. 2. C. de episc. & clericis.

Respondetur, quod hoc procedit in vera, formali, ac plena seruitute, quia tunc status omninò annihilatur. l. cognitionum. 9. ff. de varijs, & extraordin. cognitio. l. quod attinet. ff. de reg. iur. aliud est in alijs obligationibus, quæ licet restringant libertatem, non tamen ad veram, & formalem seruitutem reducant. l. cum scimus. C. de agric. & censit. libro vndecimo, cum adducendis in fundamentis sequentis sententiæ. Ita venditio sui ipsius ad munera gladiatoria iure valebat, vt deducimus libro primo. cap. tertio. numero 16. tamen si mors erat quasi certa, imò plusquam certa, ideoque cauebant, posse vri flammis, virgis secari, ferroque necari.

Secundò adduci posset, quod nemo sit dominus sui ipsius; sed facilè respondetur, hoc procedere, quoad transitum de hac vita ad aliam, & in reliquis quemlibet esse sui ipsius dominum: vt conclusum est lib. 1. cap. 4.

30 Contrarium, imò posse quemquam pacto, & stipulationibus conditionem suam grauare, ac libertatem restringere, & facere se adscriptitiū, & hominem alterius, tenēt Gl. verbo in cremētum verbo cōditionem. & verbo

verbo adscriptione. Andræ. de Barulo num. 3. Bartol. Iacob. Rebuff. Ioan. de Platea ante num. 1. Lucas de Penna num. 3. in l. cum scimus. C. de agricol. & censit. libro 11. Glos. & Salyc. in l. nec si volens. & in l. interrogatam. C. de liber. caus. Martinus de Fano in tract. de homagijs. q. 1. Specular. 4. par. tit. de feudis. §. quoniam. num. 6. & 8. Azo num. 3. in Summa. C. de agricol. & censit. lib. 11. Ioannes Faber num. 4. in §. serui quoque. Institut. de iure personarum. Alberic. in l. fin. nu. 6. C. de patrib. qui filios distrax. Iacobin. de Sancto Georgio in l. fin. num. 2. C. de transaction. & iterum in tractatu de homagijs. num. 7. Guido Papæ decis. 314. & 315. Afflictus lib. 2. constitut. Siciliae. Rubr. 36. constitutione. incipi. Probationum defectus. nu. 9. Chaseneus in consuetud. Burgund. Rubr. 9. §. 5. glos. 4. verbo, & deuen par conuention homme maim mortable. num. 1. Guilielm. Benedictus in c. Raynuntius. verbo, & vxorem nomine Adelasiam. decis. 5. nu. 425. 427. & 436. Gregor. Lopez. glos. 1. & glos. 4. in l. 4. tit. 25. partita 4. & iterum glos. 1. & gl. 4. in l. 89. tit. 18. partita 3. Aceuedo in Rubric. tit. 3. lib. 6. Recopilatio. nu. 3. Burfatus conf. 204. nu. 19. lib. 2. & habetur inter communes opiniones lib. 6. pag. 386. col. 1.

Pro istis facit primò, tex. in d. l. cum scimus. C. de agric. & censit. lib. 11. vbi expressè dicitur,

quod licet, nemo possit confessione facere se seruum, tamen si cum confessione, etiam enunciatuè scripta, concurrat aliud adminiculum, vt est cursus temporis, aut alia confessio in iudicio, fit adscriptitijs, prout illū text. intelligunt ibi Glos. & Doctor. Azo in Summa illo tit. text. in d. l. 89. tit. 18. par. 3. & ita habemus tex. expressum, ac licet requiratur ille secundus actus, non efficit, quin ex eo appareat, adesse in homine potestatem se adscriptitium faciendi, licet propter magnum rei momentum, lex voluerit, eam adhiberi solemnitatem. Et Bartolus ibi dicit, quod si per solemnem stipulationem promiserit, non requiritur secundus actus, videtur tamen velle, quod procedat, cum sit ad pretium participandum, tamen neque ille tex. neque DD. ibi volūt, quod interueniant requisita formalis seruitutis: neque id vllō modo verificari potest, cum agamus de ipsomet se obligate, iuxta dicta supra nu. 12. itaque simpliciter stipulationem sufficere, notat Guilielmus Benedict. dicto num. 427.

Secundò, facit text. in c. grandi. de supplenda neglig. prælat. lib. 6. ibi, *fidelitate, homagio, iuramento, seu pacto*. in quibus verbis manifestè apparet, posse aliquē, pacto facere se hominē alterius.

Tertiò, facit text. in l. fin. C. de transact. vbi valet transactio inter dominum, & seruum, & inter do-

dominum, & adscriptitium, tamen si ex ea transactione adscriptitius, & seruus grauent statum suum, confirmando dubiam seruitutem: prout aduersus Glos. cōmuniter tenent Doctores ibi, vt per Padillam post alios nu. 3. vbi ait, qd est sine dubio in adscriptitio, per tex. in l. iubemus, & Auth. adscriptitios. C. de episcop. & cleric. quod etiam dicūt ibi Cynus Paul. Salycet. & Alex. Viderur enim idē esse sine dubio in adscriptitio, quia adscriptitium potest se quisq; facere.

Quartò, Speculator Ioann. de Platea, & alij allegant pro hac parte text. in l. cum decurionatus. & l. si quos spontaneos. C. de decurion. lib. 10. l. fi. C. de tabul. eod. lib. l. adoptiuum. §. fin. ff. de in ius vocan. l. fin. C. de tabul. exhiben. Guido Papæ allegat l. fin. C. de constit. pecun. alij frequenter allegant c. 2. de Iudæis. quos non aliter expendo.

Quintò, argumentatur Speculator pacto potest quis se facere religiosum: cap. omnes fœminæ 27. quæst. 2. sed esse religiosum, est esse seruum, licet non seruum formalem. c. multos 54. distinct. ergo licet non se possit homo liber facere seruum formalem, potest restringere suam libertatem.

Sextò, argumentatur idē Speculator, & cum eo ceteri, sententia lata cum aliquo, quod sit homo meus, sufficit ad hoc, quia in iudicio quasi contrahitur. l. licet. §. filius. ff. de peculio. ergo

multò magis sufficiet pactū, quod verè contrahitur. l. 1. §. si. ff. de liber. agnosci. l. Pomponius. §. si ex causa. ff. de usufructu. l. si seruus plurium. ff. de legat. 1. Sed hoc argumentum non videtur tutum, quia sententia non idē seruum facit, quia in iudicio quasi contrahitur, sed quia detegit, & declarat veritatem, & id, quod est. l. res iudicata. ff. de reg. iur. alioquin, idem concluderet in vera, ac formali seruitute.

Septimò, ponderatur text. lib. 11. iudicum vbi maiores natu de Galaad fecerūt se hoīes Iepthe.

Octauò, apud Neapolitanos est constitutio Probationum defectus, sub tit. 36. libro 2. quæ ita expressè rem hanc determinat, & ibi notant Gl. Andr. de Ifern. & Affliet.

Nonò, est text. expressus in l. 4. tit. 25. partit. 4. tex. in l. 89. tit. 18. parti. 3. cuius aliquot verba refero. *Metense algunos omes se ñorio de otros, faciendo se suyos, e la carta deue ser fecha de aquesta manera. Sepan quantos esta vieren, como Bernaldo por si e por sus hijos que ha, e aurà de aqui a delante, que seran varones, prometio à Domingo Yuañez recibiente por si, e por sus herederos, de ser su ome, e de sus hijos para siempre jamas.* Et reliqua, vbi obligatur agrū colere, & ab eo non recedere.

Décimò, adiungitur hæc potestas, quam in se ipsum quemlibet habere, toto hoc tractatu probamus: & quod dictū est, supra lib.

1. cap. 3. num. 16. dummodo non fit ad formalem seruitutem, quælibet possit se ipsum vendere: quod Romani extendebat, etiam si ad mortem se venderet.
- 31 An autem requiratur causa, vel sine causa teneat hæc submissio? Et non requiri causam, aiunt Speculat. d. §. quoniam. num. 11. Faber numer. 4. in §. serui autem. Instit. de iure person. & sequitur Gregor. Lopez dicens ibi approbati in l. 4. tit. 25. part. 4. gloss. 1. Contra requiri, dixit Chafeneus in consuetu. Burgund. Rubr. 9. §. 5. gl. 4. num. 3. & hoc quoque tenet Gregor. Lopez dicens ibi approbati gl. 1. in l. 89. tit. 18. part. 3. Crederem causam interuenire debere, ut dominus vel terram colendam tradat, vel promittat hominem suum defendere: alioquin esset iniustus contractus, & generale est, sine causa non tenere stipulationem. l. 2. §. circa. ff. de doli exceptione. l. cum de indebito. §. si autem. ff. de probation. cum similibus.
- 32 Patet ex prædictis, quantum ad institutum nostrum spectat, non rectè sensisse Paul. Castrum. nu. 8. in litem quia 4. ff. de pact. & consil. 144. pactum istud lib. 2. quatenus dixit, non valere pactum, quod debitor frumenti non possit solvere, nisi ad beneplacitum creditoris, quia esset contra publicam utilitatem, quæ suadet, quod unusquisque ab hac seruitute debiti possit se liberare: quod sequitur Ioannes Baptista Lupus in l. 2. C.

de pactis inter emptor. & venditor. num. 23. vers. tu etiam. Quia ad hanc seruitutem quilibet se obligare potest. Et licet illud pactum reprobandum sit, quando est positum in fraudem iuramentorum. Glo. in l. fin. C. de pact. pignor. & in l. qui Romæ. ff. de verbis obligat. Quando abest suspicio sceleris, valet, quia forsitan creditor sperat frumentum breui efficiendum vilioris pretij, & vult spectare tempus, in quo valeat tanti, quanti eo tempore, quo mutat. Ita dixerunt Raphael Cuman. & Paul. de Castro, ac Alexan. num. 7. in l. qui Romæ. ff. de verborum obligat. idem Alexan. num. 1. Iason num. 10. in d. l. item quia. §. idem Iuliano. ff. de pactis.

S V M M A R I A

Ex Capite sequenti.

- 1 *Pactum commorandi in aliqua ciuitate ad certum tempus, valet.*
- 2 *Et quid de pacto de habitando perpetuo?*
- 3 *Non posse ab aliquo loco recedere, est species seruitutis.*
- 4 *Obligatus ad factum an præcisè cogatur?*
- 5 *De iure Regni, obligatus ad factum præcisè cogitur adimplere.*
- 6 *Idem de iure canonico.*
- 7 *Potius standum est iuri canonico, quam civili.*
- 8 *Quando partes expressè paciscuntur, ad factum præcisè compelli possunt, valet, & compellenda sunt.*

idem

- 9 *Idem cum paciscentis interest.*
- 10 *Interueniente iuramento factum præcisè obligat.*
- 11 *An valeat pactum in contractu matrimoniali appositum, quo maritus se obligat habitare in domicilio uxoris?*
- 12 *Et quid si in certa domo?*
- 13 *Et an contraueniens soluat pœnam?*
- 14 *Pactum de habitando in aliqua ciuitate, fauore certa persona, valet.*
- 15 *Ac multo magis si illa persona habet aliquod ius in se obligantem.*
- 16 *Iuri diuino congruit, maritum habitare in domicilio uxoris.*
- 17 *Proverbiū Hispanum explicatum.*
- 18 *Iusta causa interueniente recedendi à domicilio uxoris, pactum in contrarium factum soluitur.*
- 19 *Pactum, ne quis ad tempus possit ingredi ciuitatem, valet.*
- 20 *An pactum, ne perpetuo possit ingredi, & numeris sequentibus, præcipue num. 29.*
- 21 *Pactum contra publicam utilitatem non valet, neque iuramento firmatur.*
- 22 *Nobilior actus iustitiæ est punitio delictorum.*
- 23 *Maior utilitas publica præfertur minori.*
- 24 *Ius principaliter priuatum secundario publicum pacto potest tolli.*
- 25 *Remittens iniuriam quoad animi rancorem, potest accusare iniuriam.*
- 26 *Pactum contra naturam contractus valet, contra substantiam non valet.*
- 27 *Exilium sequuntur peregrinatio, paupertas, & mors.*
- 28 *Patria naturaliter diligitur.*
- 29 *Pactum ut offendens perpetuo exulet, valet.*
- 30 *Pacta seruari ius est natura.*
- 31 *Arbiter quando possit iubere, quod partes exeant ciuitatem.*
- 32 *An pœna apposta ingrediendi ciuitatem possit exigi.*
- 33 *Pœna apposta contractui nullo est nulla.*
- 34 *Pœna remissa, adiecto, quod si de nouo contraueniat, incidat in priores pœnas, quando reuiscat interueniente contrauentione?*
- 35 *Et quid si fuit remissio conditionalis?*
- 36 *Et quid si comprobata a principe?*
- 37 *Procurator ad faciendam pacem, an possit apponere pactum ne offendens accedat ad ciuitatem.*
- 38 *Procurator simpliciter ad contrahendum potest apponere pœnam, & pacta solita.*
- 39 *Utens contractu videtur illum approbare.*

C A P V T XVIII.

Quatenus valeat pactum de commorando in aliqua ciuitate, aut de eam non ingrediendo.

Vo distinctius hæc res explicari possit, aliquot casus considerandi sunt. Primus casus est, cum queritur, an valeat pactum, quo quis obligatur, aliquo certo ac limitato tpe in aliqua ciuitate morari. Et non valere, dixit Dy. in l. Titio centum. §. Titio centum. el. 2. ff. de condit. & demof. prout refert Bart. ibi ante nu. 1. dicens, Dynum dixisse, illum tex. facere per illo, qui promisit stare aliquo tempore

pore in aliqua ciuitate, & idem Bartol. ibi num. 4. ait. *Nota quod non potest alicui constitui domicilium, vt in aliquo loco habitet.* Baldus ibidem in fine ait. *Nota quod per pactū non potest quis necessitari ad domiciliū habendū in tali loco.* Idem ait Ioannes de Imola ibid. nume. 5. qui non loquuntur de perpetuitate, sed simpliciter reprobāt pactum, idem sentit Bartol. num. 3. in l. qui concubinam. §. vxori. ff. de lega. 3. dum ait, quod si quis obligetur ad commorandum in certo loco non valet, quia est species seruitutis, neque loquitur de perpetua obligatione, sed simpliciter de obligatione, quæ potest etiam in temporali verificari.

Pro hac opinione ponderatur tex. in d. §. Titio centum. & quod sit species seruitutis, de qua re latius agendum est in casu seq.

Si hæc sententia vera esset, neque ad interesse teneretur, sic paciscens, hic est enim sensus dicentium pactum non valere.

Contrarium, imò id pactum valere, sentiunt Couarru. Gail, Capicius, & reliqui citandi in casu sequenti, quatenus vim faciunt in perpetuitate pacti, & tradit Scipio Rouitus in pragma. 8. nu. 8. tit. de cōpositionibus. ita Baldus in cap. ex rescripto. num. 11. de iureiurand. ait, quod potest debitor se obligare, etiam absq; iuramento, ad standum in aliqua ciuitate, & inde non discedendum absque licentia creditoris, idem notarunt Innoc. & Hostien.

num. 6. & num. 10. Henric. Bohic. num. 17. Imola num. 6. Bellamer. num. 17. Anto. de Butrio num. 2. & nume. 10. in eod. c. ex rescripto. Archidia. nu. 3. in cap. suppliciter. 23. q. 8.

Pro istis videtur tex. in d. cap. ex rescripto, & in cap. exposita. de arbitris. & faciunt aliæ rationes adductæ hoc libro c. 14. quibus probatū est, licere se in obfidem & in pignus dare; faciunt etiam fundamenta adducenda in casu sequenti, quæ multo magis verificantur in hoc casu.

Secundus casus est, cum quaeritur, an valeat pactū, quod quis teneatur perpetuo habitare in aliqua ciuitate. Et pactum hoc nullatenus valere, sentiunt Dynus, & Bartol. num. 3. Bald. in fine Cumanus & alij in d. l. Titio centum. §. Titio centum. el. 2. ff. de cōdit. & demonstratio. Albericus in §. Titio centum. el. 1. eiusdem legis. Anchara. num. 5. Alexan. de Neuo nu. 6. in cap. 1. qui matrim. accusar. poss. Ludou. Roman. in l. stipulationes non diuiduntur. num. 65. ff. de verb. obligat. Palacios Rubios in Rubri. de donatio. inter vir. & vxor. §. 2. num. 3. Capicius decis. 135. Andr. Gail li. 2. de pace. c. 2. nu. 20. Matthæus Brunus in tract. de cessione bonorum. q. 21. principali. num. 15.

Idem tenent, specialius declarantes, non valere eiusmodi pactum, ad hoc vt quis præcisè cōpelli possit ad habitādū, sed valeat, ad hoc vt parti teneatur ad

id,

id, quod sua interest: Couarru. 2. par. de sponfalib. ca. 7. in initio num. 5. Salcedo in additi ad Bernardum Diaz. reg. 880. limit. 1.

Mouetur isti primò, per text. in l. Titio centum 70. §. Titio centum. el. 2. ff. de cōditio. & demonstration. cuius verba sunt. *Titio centum relicta sunt, ita vt à monumento meo non recedat, vel in illa ciuitate domicilium habeat, potest dici non esse locum cautioni, per quam ius libertatis infringitur, sed in defuncti libertis alio iure vtimur.* Vnde vides, non valere illud onus, quod in illa ciuitate domicilium habeat, ergo eodem modo non valet pactum.

Huic text. respondet Odofredus in proprio loco, quod aliud est per modum legandi, aliud per modum contrahendi, quia contractus obligant vltro citroque: l. Labeo. ff. de verborum signific. sentit Odofredus, quod licet legatum inducens eiusmodi onus non valeat, pactum autem valet: & ita non licet arguere ab illo tex. Minchaca de succession. creatione. lib. 3. §. 29. nu. 17. ait, quod in hoc casu non valet argumentum de vltimis voluntatibus ad contractus: allegat l. non solum. ff. de action. & obligatio. coniuncta l. 1. ff. de condit. instit. l. 3. ff. de condit. & demonstrat. Ego ex eo confirmo, quod pacto potest se quisque facere colonum adscriptitium: l. cū scimus. C. de agrico. & censit. lib. 11. l. 89. tit. 18. parti. 3. qui se obligant

habitare perpetuo in fundo, & ab eo recedere non possunt: l. 2. l. originarios. l. seruos. C. de agri & censit. lib. 11.

Secundò mouentur per rationem illius tex. ibi, *ius libertatis infringitur.* quia per hoc pactum infringitur libertas, cum nihil multum à specie seruientium differant, quibus non datur facultas recedendi: l. 2. ff. de libero homine exhiben. l. ab hostibus. ff. de captiu. & postlim. reuer. nam qui liber est, potest ire quo vult: l. pe nult. C. de operis libertor. l. quis fit fugitiuus. §. idem rectè. ff. de ædilit. edict. neque solutus dici potest, qui à ciuitate non potest recedere: l. qui neque sequuntur §. solutum. ff. de verborum signific. & in Auth. quomodo oportet episcopos. §. si verò. collat. 1. sed pacto nemo potest sibi libertatem adimere: l. nec si volens. l. in interrogatam. C. de liberali causa. ergo eiusmodi pactum nō valet.

Respondetur, quod debere habitare in aliqua ciuitate, non est esse seruum, licet aliquo modo restringat libertatem, & hæc restrictio talis est, quam quilibet sibi ipsi imponere potest pacto, & voluntate sua: licet à dispositionibus, in quibus præter voluntatem propriam apponitur, lex velit illam excludi: vt in d. §. Titio centum. Et licet verè & formaliter seruum pacto nemo se possit facere, si est ingenuus: d. l. nec si volens. dicta l. interrogatam. tamen restringere sibi libertatem,

potest, vt dictum est capite præcedenti: neque vlla lex est, quæ eiusmodi restrictionem prohibeat, esset enim contra ipsam libertatem, & ita Baldus in c. 1. nu. 4. de lege Corradi inquit, quod per hoc non infringitur libertas: sequuntur Afflicti. ibi nu. 17. Greg. Lopez gloss. 8. in l. 27. tit. 11. parti. 3.

Tertiò mouentur, quia communis sententia vult, ne valeat locatio operarum in perpetuum, ne sit libertas inutilis: argumento tex. in l. 3. §. ne tamē. ff. de vsu fruct. l. antiquitas. C. eodem tit. & eodem modo possunt ponderari illi, qui tenent, non licere pacisci, quod quis possit carcerari, nō valere renuntiationem cessionis bonorum, & id genus, de quibus 5 infra capitulis sequentibus.

Respondetur, nimis diuersum esse, habitare in aliqua ciuitate, & teneri ad perpetuas operas, neque obligato habere alicubi domicilium, inutilis sit libertas: in cessione bonorum, & obligatione ad carceres, verius esse, valere pactum, vt eisdem locis probamus. Ac vtcunque sit, ex auctoritate non sumitur efficax argumentum, Bart. in l. 1. C. de professor. vrbis Cōstan. lib. 10. Syluester Aldobrandin. in §. responsa 6 prudentum. Instit. de iure natur. gent. & ciuili.

4 Quartò mouentur prædicti ex eo, quod factū præcisè non obligat, sed qui factum promisit, soluendo interesse liberatur: l. in sti-

pulationibus. §. operarum. l. stipulationes non diuiduntur. §. Celsus, ff. de verborum obligatio. vbi tradunt Bartol. & communiter Doctores. l. si quis ab alio. §. final. ff. de re iudic. l. si traditio. C. de action. emptio. ita & qui promisit commorari in aliqua ciuitate, debet posse liberari, soluendo interesse, neq; est præcisè cōpellendus habitare.

Respondetur primò, in puncto iuris forsan esse verius, factum præcisè obligare, prout tenent Corrafi. lib. 2. Miscellaneor. cap. 3. Bolognet. num. 213. in dicta l. stipulationes non diuiduntur. ac alij Recentiores, cuius rei disputandæ non est præsens locus.

Respondetur secundo, quod iam hodie iure Regni factum præcisè obligat, & ad illud obligatus præcisè compellitur: l. 13. l. 35. tit. 11. parti. 5. l. 3. tit. 14. ead. parti. 5. vbi notant Gregorius Lopez gl. 4. Mieres de maioratu. 4. part. quæstio. 1. limit. 2. in fine. Gutierrez. de iuramento confirmatorio. 1. part. cap. 39. nume. 5. Villalobos & Olanus in antinomijis iuris ciuil. & Regij. litt. O, nu. 5. Quidquid velit Anton. Gomez. tomo 2. variar. c. 10. nu. 20.

6 Quod eo verius est, quia de iure canonico factum præcisè obligat, vti argumento tex. in cap. 1. & in cap. qualiter. de pactis. notat Abbas in c. per tuas. de arbitris. tex. & ibi Abbas in c. veniēs. de iure iur. Ruin. num. 82. Alciat. num.

num. 84. limita. 10. in d. l. stipulationes non diuiduntur. Decius num. 18. in cap. 1. de iuditijs. Couarr. in cap. quamuis pactum. de pactis lib. 6. par. 1. §. 4. num. 6. ad finem. Atqui in Regnis Christianorū, quoties iure ipsorum proprio nihil expresse decisum reperitur, potius standum est iuri canonico, quam iuri ciuili, prout loquendo de Hispania tradunt Montaluis gloss. vlt. in l. 4. tit. 5. lib. 1. fori. Burgos. de Paz. in l. 1. Tauri num. 590. Palacios Rubios in introductione ad Rubric. de donation. inter vir. & vxor. num. 15. Villalobos in communibus opinionibus. litte. L. num. 74. Didacus Perez. quæst. 3. proœmiali. Io. Gutierrez. de iuramento confirmatorio. 3. part. cap. 17. num. 8. quorum rationes idem euincunt in quolibet alio Regno.

8 Respondetur tertio, quod quādo inter partes actum est expresse, aut tacite, apparetq; per vrgentes coniecturas, quod obligans se ad factum præcisè compellatur, neque soluendo interesse liberetur, standum erit conuentioni, etiam de iure ciuili, cū præcisè cogi, non sit contra bonos mores ciuiles, neque naturales, idē seruanda erit conuentio: l. 1. l. iuris gentiū. §. Prætor. ff. de pact. l. 1. §. si conuenerit. ff. de positi. ita in terminis tenent Gl. verbo cogēdam. in l. hæreditatē. ff. de donation. Bolognet. in d. l. stipulationes nō diuiduntur. nu. 224. Pariter cum paciscentis in-

9 terest. factum præcisè adimpleri, & nō fatisset suæ intentioni solutione pecunię, cogi obligatū, vt præcisè factum præstet, dixit Bald. num. 1. in l. cum precibus. C. de rer. permutatio. per l. cū seruus. ff. mandati & rationem text. in l. procurator ad exhibendum. §. fin. versic. infinitum. ff. rem rat. haber. l. isti quidem. §. fin. ff. quod metus causa. sequitur Alex. num. 27. in d. l. stipulationes non diuiduntur. Atqui dubium non est, quin ille qui ab alio stipulatur, q̄ in aliqua ciuitate perpetuo domicilium habeat, velit id præcisè obseruari, soleatq; interesse habere, qđ præcisè obseruetur, & id interesse non sit pecunia æstimabile, quod interesse affectionis solet in iure considerari, & ob id actionem tribui. l. cum seruus. ff. mandati. l. videamus. §. 1. ff. de in litem iur. l. si venditor 6. §. si. ff. de seruis exportand. Ergo valet conuentio.

10 Respondetur quarto, quod in omnibus instrumentis hodie in Italia solet apponi iuramentum, quo appposito, dubium non est, quin factum præcisè obliget: c. si. & ibi Anton. & Abbas, & ceteri. ne prælati vices suas. Gl. & Doctores in l. si pecuniam. ff. de conditio. ob caus. Alex. num. 27. Ias. nume. 33. & alij in d. l. stipulationes non diuiduntur, ac per multi, quos citant Gutierrez. de iuramento confirmatorio. 1. part. cap. 39. Seraphinus de Seraphin. de priuilegijs iuram. priuili. 74.

Et ita in Hispania ex iure patrio, in Italia ex iuramento semper factum præcisè obligat.

Contrarium ergo, imò validè posse quemlibet se obligare ad habitandum perpetuo in aliquo loco, sensit Odofredus in d.l. Titio centum. §. Titio centum. et 2. ff. de conditio. & demonstratio. dum dicit, aliud esse per modum legandi, aliud per modum paciscendi, & Alexand. ibi in addit. ad Bartol. vbi ait, quod pro hac sententia est casus, si bene ponderetur, in l. Iulianus §. eum quoque. ff. ex quib. caus. maior. Baeza de inope debitore. cap. 1. nu. 13. dum non acquiescit contrariæ opinioni, & pro hac sententia stant Antonius de Butrio, & cæteri in casu sequenti referendi, quatenus voluit, valere eiusmodi pactum in contractu matrimoniali appositum, quod vir teneatur habitare in domicilio vxoris, & inter alias reddunt hanc rationem, quod nullibi reperiatur tale pactum prohibitum, euincit enim hæc ratio, valere pactum etiam extra illum casum matrimonij.

Pro hac sententia facit primò, potestas hæc, quam toto hoc tractatu probamus, habere vnumquemque in corpus suum, quoad pertinètia ad hanc vitam, debet enim posse & hoc pactum pacisci.

Secundò facit, summa vis patrum, quæ ex æquitate naturali poscit placitum adimpleri, nulla lege prohibitum: l. 1. ff. de pactis.

præsertim cum hoc pactum non sit contra bonos mores, ciuiles neque naturales.

Tertiò facit, text. qui videtur expressus in l. cum scimus. C. de agric. & censit. lib. 11. vbi probatur, posse aliquem se efficere colonum adscriptitium, ac se obligare adhærere glebæ perpetuo, & culturæ fundi insistere, à qua non potest vllò modo recedere: l. 2. l. originarios. l. seruos. eod. tit. l. 89. titu. 18. part. 3.

Quartò, quisque potest se curialem facere spontè sua, l. cum decurionatus. C. de decurionib. lib. 10. qui non possunt vllò modo à sua ciuitate discedere: l. si quis decurio. l. curiales. l. quidam. C. de decurio. lib. 10. l. vnica. C. si curialis relicti. ciuit. eodem lib. l. 1. ff. de decurio. cum simili. ergo valet obligatio ad habitandum perpetuo in aliquo loco.

II Tertiùs est casus, cum in contractu matrimoniali, prout sapè fit, apponitur pactum, quod vir teneatur perpetuo habitare in domicilio vxoris, neque possit aliò domicilio transferre, & quaritur, an hoc pactum valeat, & vir sit præcisè compellendus ad illius obseruationem. Et valere, compelliq; virum posse, dixerunt Hostiens. in Summa. tit. de coniugio seruorum. §. & an consensus num. 5. idem Hostiens. num. 3. Ioan. Andr. num. 2. Anton. de Butrio num. 9. Panormitan. qui dicit communem, num. 5. Præposit. num. 5. Anchar. num. etiam

etiam 5. Alexand. de Neuo qui pariter dicit communem. num. 5. & 6. in c. 1. qui matrimonium accusat. poss. Cardinal. Zabarella in cap. 2. num. 3. eod. tit. Henric. Bohic. in cap. de illis num. 4. de sponsalib. Angel. Clauasi. in Summa. verbo vxor. num. 9. Syluester in Summa. eod. verbo. quæstio. 8. Ludouic. Roman. in l. stipulationes non diuiduntur num. 66. ff. de verborum obligation. Emanuel Suatez in thesauro communi. opin. verbo vxor. Iacobinus de Sancto Georgio num. 3. in Rubr. ff. de iure dotium. Francis. Marc. decis. 740. num. 2. par. 1. Anton. Capic. decis. 135. qui pariter dicit communem, Matthæus Brunus conf. 167. num. 16. qui etiam dicit communem, & iterum in trac. de cessione bonorum. quæst. 21. principali num. 15. Capella Tholosan. decis. 87. Petrus Rebuff. in tractat. de priuileg. scholar. priuileg. 79. in fin. Palatios Rubios in Rubric. de donation. inter vir. & vxor. §. 2. num. 3. Bernard. Diaz de Lugo regul. 800. limitat. 1. Ferdinandus Loazes in allegatio. super oppido de Mula in responsione ad 5. & 6. fundamentum oppidi nume. 51. Nauarra in Manuali. cap. 14. nume. 20. Didacus Perez gloss. 1. ad fin. in l. vlt. tit. vlt. lib. 4. ordinam. Gregor. Lopez gloss. fin. in l. 2. titu. 5. parti. 4. Bursatus conf. 207. nu. 13. & conf. 204. nu. 18. libro 2.

12 Imò amplius volunt prædicti, non solum valere pactum de ha-

bitando perpetuo in aliqua ciuitate, verum etiam in aliqua domo, ita enim loquuntur Hostien. Ioan. Andr. Præposit. & sequuntur cæteri supra citari.

13 Adduntq; Anron. de Butrio, Abbas, Alex. de Neuo, & Palac. Rub. ac sequuntur cæteri, quod in casu voluntariæ cõtrauentionis, valebit ac poterit exigi pœna, quia nõ tollit libertatem matrimonij, in contrahendo vel dissoluendo.

Pro hac vera & communi sententia facit primò, quod in traditione rei suæ vnusquisque potest apponere pactum quod vult: l. 1. c. de pactis conuent. c. verum de conditio. apposit. vnde idem multò magis debet licere in traditione mulieris, cum videlicet mulier tradit se ipsam viro, iuxta notatam in cap. gemma. de sponsalibus.

Secundò, Anton. de Butrio addit, quod eiusmodi pactum non est contra libertatem matrimonij, neq; in coniungendo, neq; in separando, ergo debet valere.

Tertiò, Alexand. de Neuo ponderat, quod istud pactum non tam ponitur ad obligandum maritum, quod habitet in certo loco, quam ne vxor cogatur dimittere ciuitatem, in qua fuit nata, & nutrita, & ne separetur à parentibus & consanguineis suis: vt in l. possessioni. C. communia vtriusque iudic. quæ separatio est nimis dura. l. liberorum. ff. de verborum significat. vnde propter

indiuuam vitæ cōsuetudinem quam vir & vxor habere debēt. l. 1. ff. de ritu nuptiar. sustineatur, quod in matrimonio valeat. hoc pactum.

Quartò, idem Alex. de Neuo ponderat quasdam congruētias, sed præstat ipsius verba referre, ait enim. *Licet maritus obligetur per hoc ad habitandum in domicilio vxoris, per hoc vxor non compellitur ad dimittendum domicilium propriū, vnde non perdit libertatem morandi in proprio domicilio, & sic licet viro restringatur libertas transferendi domicilium, ex hoc vxor retinet libertatem non mutandi domicilium proprium, vnde vnum cum alio debet compensari.*

14 Quintò, Palacios Rubios, & Gregor. Lopez. dictis locis perpendunt, quod licet regulariter secundum communē non valeat pactum, quo quis se obligat perpetuo habere domicilium in aliqua ciuitate, tamen si appositum est in fauorem alterius personæ, valet: argumento text. in l. cum tale. & in l. si quis legauerit. ff. de condit. & demonst. l. qui concubinam. §. vxori. ff. de legat. 3. ita declarant Raphael Cuman. Pau. Castr. & Ioannes de Imola in d. §. Titio centū. el. 2. Emanuel Costa lib. 2. selecta. interpretat. cap. 19. num. 5. Atqui in hoc casu sumus i pacto appposito fauore mulieris ergo valere debet. Hoc tamen argumentum videtur habere difficultatem, quia, vt declarat Imola, isti nō sentiunt, quod

valeat simpliciter, ad hoc, quod præcisè compellatur, sed ad hoc, vt teneatur ad interessē, & ita pendit etiam Gregor. Lopez. vbi supra.

Sextò, Ludouicus Rom. in d. stipulationes non diuiduntur. nu. 66. ff. de verbor. oblig. in fi. Palac. Rubios d. §. 2. nu. 3. Capicius decis. 135. num. 4. & Matthæus Brunus conf. 167. nu. 16. perpendit, quod licet communis relata supra casu secundo, esset vera, tamen limitatur, quoties persona quæ facit pactum, aliquod ius habet in eam personam, cui imponitur onus habitandi in certo loco, quia eo casu valet, & tenet eiusmodi onus, & præcisè compellit adimplere: prout est text. in ead. l. Titio centum. §. Titio centum. el. 2. ff. de condit. & demon. vbi notant omnes l. Meuiā. ff. de manumiss. testamen. sed vxorius habet in maritum c. 1. & ibi Glo. & Doctor. de coniugio leproforum. cap. si quis vxorem. 32. q. 1. cum adductis supra lib. 1. ca. 2. l. 4. ti. 5. par. 4. ibi, *E esto es por que ha derecho en el.* igitur valet pactum.

Septimò, pondero quod hoc pactum non habet absolutā perpetuitatem, quia tantū durat matrimonio permanente, quod posset esse admodum breuis temporis, & ita pactum temporale sine dubio valere debet: iuxta notata per Gl. in l. 3. §. ne tamen. ff. de usufructu. Glof. & Doctores in l. antiquitas. C. eod. titu. & dicta supra in primo casu.

Octa-

Octauò, facit potestas hæc, quam toto hoc tractatu comprobamus, quamque superiori casu diximus efficere, quod verius sit, quemlibet posse obligare se ipsum ad habitandum in aliqua ciuitate perpetuo.

16 Nonò, & nunc vltimò, facit etiam non vulgare fundamentum, quod à nemine animaduersum ad hanc rem, valde miramur, nempè, conforme esse iuri diuino, maritum in domicilio vxoris suæ commorari, nam in diuinis scripturis non sine mysterio sæpius repetitū est, *Propter hanc relinquet homo patrem & matrem, & adhaerebit vxori suæ.* Genes. capit. 2. Matthæi cap. 19. Marci cap. 10. 1. ad Corinth. cap. 6. & ad Ephes. cap. 5. quod refertur in cap. fraternitatis. 35. quæstio. 10. cap. debitum. de bigamis. cap. gaudemus. de diuort. quibus verbis præcipi videtur, vt quis vxori suæ cohabitaret, prout declarauit Christus Dominus, & tradit Concilium Tridentinum session. 24. in princip. Archidiacon. in dicto cap. fraternitatis. scribitur etiam lib. 3. Esdræ cap. 4. *Homo patrem suum relinquit, qui enutrit illum, & suam regionem, & ad mulierem se coniungit, & cum muliere remittit animam, & neque patrem meminit, neque matrem, neque regionem.* Perpendit Tiraquel. in præfat. l. si vnquam. nu. 12. C. de reuoc. donat. & hinc videtur fluxisse Hispanū adagium, *de donde eres hombre? 17 de la tierra de mi muger.* tametsi

Mallara non aduertat centur. 4. adag. 16. Valebit ergo, imò piū erit pactum, quod nos ad vetustiore legem diuinam reducit. l. si vnus. §. pactus ne peteret. ff. de pactis.

18 Limitatur ista communis sententia, vt nihilominus si nouus aliquis casus emergat, propter quem oporteat à pacto recedi, possit maritus aliò domicilium suum transferre: quia non est nouum, propter casum superuenientem pacti vim relaxari: cap. pastoralis. de exception. l. si conuenerit. cum duobus sequent. l. si cum Cornelius. ff. de solutio. Ita notant Henric. Bohic. nume. 4. in cap. de illis. de sponsalibus, qui ponit exemplum, si vir incidisset in capitales inimicitias, vel in corporis valetudinem, vel aeris insurrexisset eo loco intemperies, idem aiunt Hostien. in Summa titu. de coniugio feruorum. §. & consensus. num. 5. idem Hostien. num. 4. Ioann. Andr. num. 2. Anton. de Butrio num. 9. Abbas, Anchara. & Præposit. omnes nu. 5. in cap. 1. qui matrimon. accus. poss. Zabarella in cap. 2. nume. 3. eodem titulo. Franc. Marcus decis. 704. nume. 2. part. 1. Didac. Perez. & Gregor. Lopez, Syluester, Angel. de Clauasio, Bernar. Diaz de Lugo, Roman. & alij supra citati. Tiraquell. l. 1. conubiali. num. 39. Bursat. consil. 207. numer. 13. lib. 2. Rebuff. in priuileg. 79. scholar. qui ponit aliud exemplum, videlicet, si maritus esse-

ctus

ctus fuisset consiliarius, sequitur Loaces d. nu. 51. quod posset generalius intelligi, si effectus esset officialis, vel oporteret causa Reipublice proficisci, Anton. Gomez. tomo 2. variar. c. 10. nu. 24.

Hoc ergo casu, liceret marito transferre domicilium, neq; teneretur ad penam promissam, quia tunc tolleretur libertatem consequutiui ad matrimonium, nimirum exactionis debiti, prout notant Anto. de Butrio nu. 9. Abb. num. 5. Alex. de Neuo num. 6. in d. cap. 1. qui matrim. accus. poss. Palacios Rubi. in Rub. de don. inter vir. & vxor. §. 2. nu. 3. & sequuntur ceteri.

Et hoc casu, mulier non obstante pacto, teneretur sequi virum suum, ex regula text. in cap. vnaquaque 13. q. 2. c. admonere. 33. quaest. 2. cum his quae adducunt Doctores vbique, Gratianus regula 499. quod illi laudi erit, nam & quae vagabundos maritos sequuntur, laudantur. Plotus conf. 1. nu. 18. & 19.

Contrarium simpliciter, quod hoc pactum non valeat, ad hoc quod maritus cogatur praecise illud obseruare, sed tantum quoad interesse, voluerunt Couarr. 2. par. de sponfal. cap. 7. in initio. nu. 5. Anton. Gomez. tomo 2. variar. resolut. cap. 10. nu. 24. Salcedo in addition. ad Bernardum Diaz. d. reg. 800. limit. 1. Ioannes Matienzo in Rub. tit. 1. lib. 5. Recopilat. nu. 95. & videntur ita residere Burfatus conf. 204. nu. 18.

& Gregor. Lopez. vbi supra.

Mouentur isti primò, quia est species seruitutis, idè valere non debet d. §. Titio ceterum. Sed iam supra responsum est, valere, quando imponitur onus ei, in quem ius habet paciscens, ex Romano nu. 66. in d. l. stipulationes non diuiduntur, quam conclusionem si Couarruu. apud Romanum vidisset, ait Matthaeus Brunus d. conf. 167. nu. 16. quod non tenuisset contra communem.

Secundò mouentur, quia est factum, ad quod nemo praecise tenetur. Sed huic etiam fundamento in praecedenti casu quadrupliciter responsum est, idè sublata sunt omnia, quae pro hac parte contra comunem dici possunt: ac proinde sine dubio standum erit communi resolutioni.

19 Quartus casus est, cum quaeritur, an è contrario valeat pactum, ne quis possit ingredi in aliquam ciuitatem, quod frequentissime fit in remissionibus iniuriarum, & quidem quando pactum est temporale, ne infra tot annos liceat esse in ciuitate, nemo dubitat valere, dixit in expressio Scipio Rouitus super pragmat. 8. de compositionibus. nu. 8. & conducunt Bald. nu. 11. in cap. ex rescripto. de iureiuran. & ceteri citati supra casu primo. Glos. & Doctor. in l. antiquitas. C. de usufructu. Glos. & DD. in l. 3. §. ne tamen. ff. eodem tit.

20 In pacto verò perpetuo, quod non valeat, tradiderunt Ancharan.

ran. confilio 75. num. 3. Alciatus conf. 134. na. 3. lib. 5. Octau. Vulpellus in tract. de treuga, & pace. quaest. 55. Nicolaus Moronus in eod. tract. q. 187. Scipio Rouitus super pragmat. 8. de compositione. Regni Neapolitani. num. 8. cum sequentibus. Viui. opinio. ne 574. & habetur in Syntagm. commun. opinio. loco 4. tit. 3. de pactis capit. 7. qui censent, quod offensus remittens iniuriam, & delictum offendenti, non potest, etiam de consensu offendenti, apponere pactum, quod offendens non possit commorari in illa ciuitate, vbi delictum fecit, & quod si id pactum appositum fuerit, erit nullum, ac eo non obstante offendens poterit ingredi, & habitare in illa ciuitate.

Mouetur isti primò, quia aiunt, pactum praedictum esse contra publicam vtilitatem, cum Reipublice intersit ciuitates liberis hominibus repleti. l. fin. C. de indict. viduit. tollen. l. cum ratio. ff. de boni. damnat. hoc autem pactum priuat ciuem propria patria, & patriam ipsam priuat ciue, nec dicatur, quod parum refert, quia poterit alibi constituere suum domicilium, & sic Reipublica in vniuersum considerata illum retinet, idè neque dici poterit laesa, quia in propria patria est ciuis originarius, in alia erit incola, inter quos magna est differentia, Menoch. lib. 21 sexto. praesump. 12. num. 56. cum ergo sit hoc pactum contra pu-

blicam vtilitatem, neq; iuramento poterit confirmari: Bartol. in l. si pro eo. num. 7. ff. de fideiussor. Alciat. num. 86. in cap. cum contingat. de iureiuran. Couarruu. 2. par. capit. quamuis pactum. de pact. lib. 6. §. 1. num. 1. cum sequitur argumentum hoc tangit Anchar. d. conf. 75. num. 4. & latius deducit Scipio Rouitus vbi supra num. 11. Viui. vbi supra.

22 Respondetur primò, quod maior vtilitas publica versatur in punitione delictorum, l. ita vulneratus. ff. ad leg. Aquil. l. licitatio. §. quod illicitè. ff. de publican. & post Scotum ait Plaza in Epitome delict. cap. 21. in princ. quod actus punitionis est nobilior omnibus alijs actibus iustitiae, maior autem vtilitas publica praefertur minori, cap. bonae. de postulatione praelat. l. ceterum. §. sed & si quis. ff. de legat. 1. post alios Surdus decis. 155. num. 24. ergo ne delictum remaneat omninò impunitum, sustinendū est, vt ille, qui ob homicidium, nisi remissio partis interueniret, esset suspendendus, saltem in ipsa remissione possit obligari, non intrare perpetuo ciuitatem, vt aliquo modo puniatur.

Respondeo secundò, quod Reipublicae interest repleti ciuitate ciuibus honestis, frugi, & quietis, non homicidis, & delinquentibus, qui priuatorum, & publicam quietem turbant, idè eijciuntur à ciuitate. l. congruit. ff. de officio praefidis.

Respondetur tertio, quod retinere in ciuitate illum, qui aliquem occidit, non est via replendi ciuibus urbem, sed potius priuandeam multis ciuibus, nam ex aspectu perpetuo inimici, facile inter vtriusque partis consanguineos exardescit ira, & deuenitur ad arma, & mortes multorum, vt sæpius experientia docuit.

24 Respondetur quarto, quod non posse in ciuitatem aliquam venire, principaliter est interesse priuatum, secundario publicum, imò & nimis remotè, & quando agitur de interesse alterius, publica utilitas, quæ venit in consequentiam, non attenditur. l. 2. ad fin. ff. ad municipal. Bartol. & alij in d. l. si quis pro eo. Surdus decis. 62. num. 9. & alij passim.

Secundò argumètur Ancharan. pacisci quod non liceat mihi ciuitatem intrare, non videtur paciscentis interesse, ergo non debet valere, argumento text. in l. penult. ff. de pactis. stipulationes enim inuentæ sunt, vt vnusquisque stipuletur, quod sua interest. l. stipulatio ista. §. alteri. ff. de verborum obligat.

Respondetur, quod imò nimis interest, remouere ab oculis inimicum, qui patrem, filium, aut fratrem, vel alium consanguineum occidit, & in specie Baldus in c. 1. num. 4. de lege Corradi dicit, quod est quodammodo de iniuria satisfieri: argumento text. in l. sed si unius. 17. §. si ante iudi-

cem. ff. de iniur.

Tertio, propter prædictam responsionem replicat Ancharan. quod qui pacem, & concordiam perpetuam facit, non videtur hoc posse honestè dicere, quia sic indignationem penæ non remitteret, & duritiem in animo retineret, contra naturam pacis, & concordia, quæ est deponere omnem animi languorem. l. feruus. ff. de seruis exportand. §. fin. Instit. de iniurijs ducunt, idem argumètum Alciat. & Vulpellus, & Viui. vbi supra dicentes, quod istud pactum est contra naturam pacis, quia retinet rancorem, pactum autem contra naturam contractus, aiunt non valere. per l. 1. §. penult. ff. depositi. l. cum præcario. ff. de præcario.

25 Respondetur primò, quod non est verum, quod istud pactum sit contra naturam pacis, & multò minùs contra substantiã, neque quod faciat retinere rancorem, quia imò certum est, quod remittens iniuriam quoad animi rancorem, non videtur remittere quoad satisfactionem, ideò post talem remissionem, potest accusare iniuriantem, neque id tenetur remittere, sed solum odium intrinsecum, Glof. in capit. quia prælatus 1. quæst. 4. Glof. & Doctores in c. 1. de maledicis. Glof. & Faber in §. fin. Instit. de iniurijs. Bartol. in l. non solum. §. 1. ff. de iniur. Iason num. 2. & 3. in l. si tibi. §. quædã. ff. de pact. Bossius tit. de iniurijs. num. 17. Iul. Clar. §. fin.

§. fina. quæst. 58. nu. 37. & 38. Molina lib. 2. cap. 5. num. 12. Decian. lib. 3. tracta. crimin. cap. 34. num. 29. alios prætereo sciens. Si ergo non est contra naturam, neque contra substantiam remissionis, retinere ius accusandi, & petendi offendentem suspendi, & retenta ea potestate non remanet animi rancor, multò minus erit contra naturam, aut contra substantiam pacis, velle, quod absit à ciuitate, neque ex hoc potest dici, quod remanet animi rancor. Ex prædictis apparet cessare ea omnia, quæ adducit Viuius vbi supra, adeò vt superfluum sit illis vltèrius respondere, neque enim tenetur offensus lege Christiana remittere supplicium & pœnas, sed solum odium intrinsecum. Imò aliquando non debet illa remittere, sed expetere punitiorem. Nauarr. in Manuali. capit. 14. num. 25.

Respondetur secundò, quod non solum istud pactum non ostendit retineri rancorem, & odium, verum est prudens cautio, ne possit vnquam odium, & rancor recrudescere, quia cum potest irascibilis sit ignea, & facilius accendatur, atque nemo ita habeat animæ pansiones sedatas, quin subinde pullulent, & renascantur, maximè ex præsentia obiecti, non potest caueri melius, quam per illius remotionem, ne viso occifore patris, aut filij, oblitteratum odium reaccendatur. Præterea inter consanguineos oc-

cisi, & occiforem possunt multe controuersia oriri, quæ licet inter alios sint leues, propter animorum exasperationem in magna scandala solènt euadere: quæ oia absente delinquente excusantur.

26 Respondetur tertio, quod licet hoc pactum esset contra naturam pacis, tamè vulgatum est in iure, quod aduersus naturalia contractus licet pacisci, & valet pactum, licet aduersus substantialia non valeat. l. 1. §. si conueniat. ff. depositi. l. 1. C. de iure emphyteut. tradunt latè Cagnol. num. 70. in l. contractus. ff. de regulis iuris. Aymon. Crauet. conf. 767. nu. 12. & conf. 924. num. 2. Dec. conf. 94. num. 28. Surdus decis. 261. nu. 12. & seq. & conf. 243. nu. 29. Turretus conf. 81. num. 15. & 17. lib. 2. & alij passim, ideò Nicolaus Moronus vbi supra, vrgèntius enunciabat argumentum, dicens, esse contra substantiam pacis, sed non esse ex prædictis patet.

Quarto argumentantur Ancharan. d. conf. 75. & Scipio Rouitus vbi supra num. 9. Exilij imperio pertinet ad Prætoris imperium, quia est de mero imperio: Bart. nu. 10. in l. imperium. ff. de iurisd. omni. iudic. sed in his, in quibus Prætoris imperium versatur, priuatorum pactiones reijciuntur. l. iuris gentium. §. si paciscar. ff. de pactis. ergo pactum hoc reijciendum est.

Respondetur, quod partes hoc non possent facere in forma exilij, ita vt illud fragens teneretur

tur pena exilij fracti, sed possunt facere in vim pacti: argumento text. in l. fin. ff. de officio pro cura. Cęsar. & ita in specie declarat Baldus num. 4. in cap. 1. de lege Corradi. dum ait. *Cave tibi, quia istud præceptum non habetur loco relegationis, aut interdictionis publicæ, ita quod, si non seruetur, debet tanquam violator interdicti criminaliter puniri.* Faciunt adducta infra ca. 20. num. 11.

27 Quintò argumentatur Scipio Rouitus num. 10. exilium inter pœnas capitales ponitur à l. 2. ff. de public. iudic. saltem est pœna corporis afflictiva, quia ab exilio prouenit peregrinatio, ex peregrinatione paupertas, ex paupertate cruciatio, ex cruciatio-
ne mors; Bart. in l. si constante. nu. 20. & 21. ff. solut. matrim. Bos-
sius tit. de carcerat. fideiuss. com-
mit. nu. 7. Magoni. decis. Lucens.
36. num. 25. Farinac. q. 19. nu. 17.
ergo non licet hoc onus assumere.
arg. text. in l. liber homo. ff. ad
leg. Aquil. Adde, quod vocat pœ-
nam quasi corporalem Alberic.
in l. non distinguemus. §. Iulianus.
num. 11. ff. de arbitris. & cor-
poralem Ioan. Andr. ad Specu-
lat. tit. de arbitris. §. potest. nu. 7.
verbo arbitretur. argum. tex. in
l. fin. ff. de pœnis. & in l. si. ff. de
integ. restit.

Respondetur, quod illa longa catena Rouiti non est necessaria, non peregrinetur, sed domicilium contineat in alia ciuitate.

Respondetur secundò, quòd abesse à patria sua, quia non pertinet ad tràsitum de hac vita ad aliam, est de his, quæ quilibet spontè facere potest, & domicilium vbi velit constituere. l. domicilium. l. incola. l. nihil. ff. ad municipal. ac proinde, potest ad id se obligare, ex his quæ adducta sunt lib. 1. cap. 4. & per totum hunc tractatum.

28 Sextò, argumentatur Rouitus, quod hoc pactum est contra ius naturale, quo diligimus patriam. l. veluti. ff. de iust. & iure. Alciat. præsumpt. 37. regu. 3. ideò velle, quod absit à patria, est quid impium, quia leges impios vocant eos, qui deserunt ciuitatem, & rus habitant. l. vnica. C. si curial. relict. ciuit. lib. 10. & pactum contra hoc ius naturale non valet: Bald. nu. 22. quæst. 19. in l. pactu. C. de collation.

Respondetur, illam legem loqui in curialibus; quia aliàs liberum est cuicumque incolatum, & domicilium mutare. l. incola. l. nihil. ff. ad municipal. Neque propterea perditur amor patrię, nam & absens illam amare potest, quis verò promitteret nõ diligere patriam, non valeret pactum, & hoc est quod ait Bald.

Septimò & vltimò, aliter deducit Scipio Rouitus nu. 16. hoc pactum esse contra ius naturale, nimirum, quia infringit libertatem: argum. tex. in l. Titio centu. §. Titio centu. el. 2. ff. de condit. & demonstrat. & posset adduce-

re

re communem opinionem, de qua supra in secundo casu.

Respondetur primò, quod ille text. loquitur in casu contrario, quando quis obligatur non recedere à certo loco, quòd quidem strictius est, modo loquimur, quando obligatur non accedere, quod est multò laxius, quia remanet ei residuum mundi, in quo liberè vagetur: ideò in terminis Bal. nu. 4. in cap. 1. de lege Corradi. ait, quod hoc pactum non infringit libertatem, sequuntur infra citandi. Neque in hoc Bal. loqui contra text. in d. §. Titio centum. qui hoc casu non loquitur. Sensit Diogenes, cui, cum quidam dixisset, Te Sinopenfes Ponto. exulem esse iusserunt, Respondit, At ego illos hac damno pœna, vt in Ponto extremis que Euxini littoribus inclusi perpetuò maneant. Refert Plutarch. in libello de exilio.

Respondetur secundò, quod etsi essemus in illo pacto stricto, tamen illius text. decisio limitatur, quando onus imponitur ei personę, in quam aliquod ius habemus, vt habetur in eod. §. Titio centum. l. Mæuia. ff. de magni. testam. & dictum est supra num. 15. sed offensus maximum ius habet in offendentem, quam potest accusare, & si casus talis est, facere occidi, ergo potest ei ex pacto hoc onus imponere.

29 Contrarium ergo, imò quod prædictum pactum valeat, etiam in forrioribus terminis, si pactu

cótingeret, quod perpetuo exulet in aliqua insula; dixit Anton. Gama. decis. Lusit. 63. & licet nihil alleget, comprobari potest ex eo, quod hoc pactum non est contra bonos mores naturales, nec ciuiles: & est de re tali, quam spontè quis facere potest, nimirum domicilium mutare, & trãf-
ferre. d. l. incola. l. nihil. ff. ad municipal. ideò seruandum est, quia nihil vehemētius Rempublicam continet, quàm fides. Vt ait Cicerò lib. 2. officior. Nihilq; magis deberi hominibus, quàm pactorum obseruantiam, ait tex. in l. 1. ff. de pactis. Et hoc interesse Reipublicę, esse que de iure naturali, de iure gentium, imò & de iure diuino, multis adductis, latè comprobatur Surdus decis. 261. nu. 12. Et ad quietem consanguineorum occisi, securitatem ipsius delinquentis, ac decus publicum conducit, ne obuius conspectui inimicorum sit occisor. Adde quod Reipublicę interest, vt aliqua saltem pœna puniatur, qui debuit vltima puniri, nisi remissionem illam conditionatam impetrasset ab offenso. Vt inde non sint vllius considerationis, quæ adducit Viuius conatus probare, hoc pactum esse contra bonos mores, sed ita vt ei respondere necesse non sit. Adde etiã leuissimum malum esse exilium, vt probant Seneca de consolat. ad Heluiam. Plutarch. de exilio.

31 Eandem opinionem tenet in expresso Baldus num. 4. in cap. 1.

de

de lege Corradi. vbi scribit in hæc verba. *Quærit idem Iacob. quando cõpromittitur in offensum, vtrum offensus possit mandare offendenti, quod de ciuitate exeat, & dicit, quod non, nisi in compromisso fuerit hoc actum, nec per hoc dicitur infringi libertas, vt leg. & not. in cap. quintaual. de iureiuran. & in l. fin. de Pretor. stipulat. per Bartol. sed quodammodo de iniuria satisfieri. ff. de iniurijs. l. sed si vnus. §. si ante. Caue tamen tibi, quia istud præceptum non habetur loco relegationis, vel interdictionis publicæ, ita quod, si non seruetur, debeat tanquam violator interditi criminaliter puniri: non enim hæc authoritas competere potest his, qui non habent merum imperium. C. de sent. & interlocut. omn. iud. l. nulli. Hactenus Baldus. Qui manifestè vult, quod si inter partes actum est, quod offensus exeat à ciuitate, valet pactum, & obseruandum est. Baldus sequitur ibidem Afflictus num. 17. & ante hos dixerunt Iacob. de Ardizone in Summa de feudis. colum. vlti. & Ioan. Andr. ad Speculat. tit. de arbitris. §. potest. nu. 7. verbo arbitretur. idem vult Alberic. per tex. ibi in l. fin. nu. 5. ff. de officio procurat. Cæsar. idem Alberic. in l. non distinguemus. §. Iulianus. num. 11 & in l. penult. num. 2. in fi. ff. de arbitr. Gregor. Lopez. glos. 8. in l. 27. tit. 11. parti. 3. Baiardus ad Iulium Clarum. quæstio. 67. num. 20. & 21. Et ita tenendum censeo, tamen si sciam, cõtrarium fuisse aliquando iudicatum, sed an rectè,*

aliorum esto iudicium. Meum fanè hoc est, ferendum non esse eum, qui post occisum filium, patrem insuper decipit, subdolè & fraudulenter impetrans ab eo remissionem, sub pacto non ingrediendi ciuitatem, ac rursus illud pactum vult aduersus naturalem fidem corrumpere, & annullare, in perniciem eius, qui ius suum nõ remississet, nisi speraret inimicũ ab oculis suis perpetuò submouere. Neque vllam vim facio, quod remissio vocetur, adt pax, cum vtroque modo eadem naturalis ratio militet.

32 An autem si apposita sit pena in casu quo offendens ingrediat ciuitatẽ exigi possit? Anchar. dicto consil. 75. nu. 4. tenet quod non, eo argumento quod nõ valet pactum, idè nõ debet valere pœna. Quia cum principalis obligatio sit nulla, non valet accessoria. l. fideiussor obligari. l. Marcellus. ff. de fideiussor. Pro quo facit insignis Glos. verbo fauiana. in l. si patronus. 3. §. patronum. ff. si quid in fraudem patroni. quæ voluit, quod si pœna addatur contractui nullo erit nulla, neque exigi poterit, quam dicunt celebrem & communẽ post alios Padilla num. 74. Pinell. par. 1. cap. 2. num. 26. in l. 2. C. de rescind. vendit. Anton. Gomez. in l. 45. Tauri. nume. 30. Peralta in l. cum pater. §. à filia. nu. 53. ff. de legat. 2. Farinac. quæst. 15. nume. 47. & alij alibi.

Contrariũ nihilominus videtur.

tur verius, quia cum suprã tenuerimus, valere pactum, consequens est, valere etiam pœnam. Quinimò etsi dubium esset, an pactum valeret, ad hoc, vt præcisè cogi posset habitare extra ciuitatem, non posset dubitari, valere quoad interesse: ex his quæ adducta sunt suprã in 2. & 3. casu facit Alex. num. 4. in l. si quis accepto. ff. de condict. caus. data.

34 Et in expresso ita tenet Bart. in l. si vnus. §. pactus ne peteret. num. 26. ff. de pact. vbi Bart. quærit, si alicui facta est remissio pœnarum, in quas ob delictum incurrerat, hoc adiecto, quod non debeat de cætero similia attentare, & si secus fiat, ipso iure reincident in primas pœnas, tam temporales quam spirituales, vtrum si veniat contra pacta, incidat in primas pœnas? & in hac quæstione Bartolus ita distinguit.

Aut ista pacta facta sunt cum domino, qui habet potestatem legem condendi, & tunc quia ista pacta sunt leges: l. fin. C. de donat. inter vir. & vxor. l. Cæsar. ff. de publican. & vestigal. ille qui contrauenit, reincident in primas pœnas, non tanquam ex in prioribus delictis, quia sublata sunt illa, & illorum obligationes: d. §. pactus ne peteret. sed ob nouum delictum, per quod contrauenit, meretur illas pœnas, in quas prius incurrerat ex omnibus delictis, & hoc facere lex potuit, punitur enim secundum delictum grauius, propter præcedẽ

tia, de quibus fuit condemnatus; vel absolutus: l. capitalium. §. famosos. ff. de pœnis. l. 2. C. de Episcopal. audien.

Aut sumus in pactis illius, qui non habuit potestatem legem condendi, sed vt priuatus contraxit, & interposuit stipulationem, deduxitque in ea priores pœnas, quæ erant pecuniariæ, vel tales quæ possent ab illo promitti, & tunc contraueniens incidit in illas pœnas, non tanquam provenientes ex delicto, sed tanquã debitas ex stipulatione, potest enim per stipulationem promitti, quod est possibile per legem deberi: l. non impossibile. ff. de pactis. facit pro hoc membro, quod post alios ait Bertazollus consil. 280. num. 6. lib. 2. quod pœna pacis rupta non venit ex criminali, sed ex ciuili.

Sub hoc membro continetur casus noster, vnde si in remissione apposita fuerit pœna pecuniaria, quod si ingrediat ciuitatem teneatur ad mille, ex hac doctrina Bartoli pœna poterit exigi, sequuta contrauentione.

Aut verò in stipulationem à priuato factam deductũ est, quid tale, quod in pactum deduci nõ potest, puta, quod teneatur pœna corporali, & tunc etiam si contraueniat, non possunt illa pœna imponi; & ratio est, quia priores pœnae sublatae fuerunt per remissionem, & absolutionem illius virtute sequutam, vnde ad illas denuo deueniri non potest.

test, etiam si placitum conuen-
tum in cōtractu remissionis non
impleatur, casus est i. l. quamuis.
C. ad Senatusconsult. Turpil. vbi
Bald. rationem reddit, quia fuit
illa pœna sublata ipso iure, arg.
l. sicut. §. quædam. ff. de pœnis. est
etiam de hoc text. in d. l. si vnus.
§. pactus ne peteret. ff. de pactis.
& facit text. in l. Imperator. ff. de
manumiss. testam. notat Farinac.
q. 5. nu. 11. Ex pacto verò non po-
test criminalis pœna causari, er-
go non possunt illæ priores pœ-
næ imponi.

Aut denique (dicit Bartolus)
ista remissio fuit facta per pactū
nudum, quod non est efficax ad
producendam actionem, & tunc,
quia prior pœna non resuscita-
tur, & ex pacto agi non potest,
nullo modo ad priorem pœnam
datur regressus, vt est casus in d.
§. pactus ne peteret.

Hanc distinctionem Bartoli te-
nent idem Bartol. num. 4. Angel.
num. 5. Bald. num. 20. in l. tale pa-
ctum. §. qui prouocauit. ff. de pa-
ctis. idem Bartol. num. 4. in l. non
solum. §. iniuriarum ff. de pœnis.
Bald. nu. 3. Roma. nu. 4. Ias. num.
etiam 4. in l. si quis accepto. ff. de
condict. canf. dat. Angel. num. 2.
Paul. Castrenf. nu. 3. in l. si vnus. §.
si cum reo. ff. de pact. Fulgos. nu.
21. Alexan. nu. 26. Ias. nu. 46. Iaco-
bin. de S. Georgio. num. 37. Bolo-
gnet. nu. 66. Hippol. Riminal. nu.
336. in d. §. pactus ne peteret. Ca-
rauita super ritu. 275. num. 13. &
14. Baiardus ad Iul. Clar. §. fin. q.

58. num. 19. Tiber. Decian. lib. 3.
tract. crimin. c. 34. nu. 71. vbi ait,
quod distinctionem Bartoli om-
nes sequi videntur.

35 Illud adnotabo, quod Angel.
in dicto §. qui prouocauit. num.
quinto. Bolognet. numero 66. Ri-
minald. numero 347. in d. §. pa-
ctus ne peteret. contendunt, con-
ditionaliter absolutum, si deinceps
tale quid non fecerit, in pri-
stinas pœnas incidere, si faciat,
aiuntque, neque id Bartol. negare,
pro quibus faciunt Angel. nu-
mero 2. Paulus Castrenf. num. 3.
in l. si vnus. §. si cum reo. ff. de pa-
ctis. sed hoc examinare non est
instituti nostri.

36 Incidet tamen contraveniens
in priores pœnas, etiam crimina-
les, si contractus pacis, siuè re-
missionis à principe fuerit con-
firmatus, ex priori membro præ-
dictæ distinctionis, & ita consu-
lere videntur Gama d. decis. 63.
Bolognet. d. num. 66. & ceteri.

37 Quintus, & nūc vltimus casus
est, cum quaritur, an si offendēs
dedit mandatum ad faciendam
pacem cum offenso, possit pro-
curator apponere hoc pactum,
ne liceat offendenti ingredi ciui-
tatem. Et non posse, dixit Anhar.
d. conf. 75. Quia in mandato non
videtur includi iste casus grauif-
simus, amittendi propriam ciui-
tatem, quæ cuiuslibet est dulcif-
sima: l. qui habebat. ff. de legat.
3. Nam qui perdit ciuitatem, di-
citur capite diminutus mediâ ca-
pitis diminutione, prin. Insti. de

capis

capitis diminutio. Procurator
autem, quantumcunque habeat
mandatum expressis certis casu-
bus specialibus, nunquam tamē
sub clausula generali sequenti
veniunt grauiores, nisi specificē
exprimantur: & hoc est grauissi-
mū, & fortē grauius quā vnus
inimicitiam sustinere. Et patria
dicitur quodammodo genuisse
suum ciuem, ideò potest illum
vendicare: l. de iure. ff. ad munici-
pal. l. 1. ff. de rei vendic. vnde
quemadmodum generale & libe-
rum mandatum habens, non po-
test grauare patrem ad exhære-
dationem filij, c. quinta uallis. de
iure iuran. ita videtur, quod nec
procurator vigore talis manda-
ti possit ciuem priuare patria, &
patriam ciue. Sequuntur Iacob.
Novellus in practica criminali.
c. fin. num. 59. Baiard. ad Iul. Clar.
§. fin. q. 58. nu. 19. & videntur se-
qui illi, qui in casu præcedenti
tenent, non valere pactum ab ip-
so principali factum. Imò & Bal.
& sequaces, qui tenent valere, si
quidem volunt, quod si compro-
missum est in offensum non pos-
sit iubere, exire de ciuitate, nisi
expressè dictum sit. Neque in
praxi ab hac opinione videtur
recedendum, tamen si in contra-
rium ponderari potest, quod fe-
rè in omnibus remissionibus
38 hoc pactum solet apponi, & pro-
curator censetur habere manda-
tum ad ea facienda, quæ sunt ex
consuetudine. Bartol. in l. si. ff.
quæ in fraud. credit. Vnde procu-

rator simpliciter constitutus ad
contrahendum, potest apponere
pœnam, & pacta solita: Bald. in l.
benè à Zenone. C. de quadriēnij
præscriptione. post alios Surdus
decis. 213. num. 4. Præmaximè,
quod aliter non fuisset obtenta
remissio, nec reus liberatus.

Sed si offendens instrumen-
tum pacis produxisset, obtinuis-
setq; illius virtute abolitionem
criminis, videretur ratum habuisse
se pactum prædictum. Quia vtēs
instrumento videtur in eo con-
39 tenta approbare: l. si quis testi-
40 bus. C. de testib. & qui agit ex
contractu, illum ratum habere
videtur: Bal. consi. 34 nu. 1. lib. 2.
& contractum ratificat, quicun-
que ex eo percipit aliquod com-
modum: l. Iulianus. §. si. ff. ad Ma-
cedon. plura per Tiraquell. de iu-
re constit. par. 3. limit. 30. nu. 12.
Surdum cons. 28. nu. 20. & 21. &
decis. 229. nu. 4. cum seq. & alios
alibi. Neque posset partem ac-
ceptare, partem repudiare: l. qui
dam elogio 20. C. de iure deli-
ber. l. si ita stipulatio. in fin. ff. de
oper. libert. l. in causæ. ff. de pro-
curat. l. qui vtilia. C. de omni
agro defert. lib. 11.

S V M M A R I A

Ex Capite sequenti.

1 Opera obsequiales, etiam præstito iu-
ramento, alij quàm patrono deberi
non possunt.

2 Ad tempus potest quis locare operas

Bb 2 suas

- suas, ita ut præcisè cogatur.*
- 3 Perpetuo an possit quis operas suas locare? & num. seq.
  - 4 Debere perpetuas operas, non est esse seruum.
  - 5 Valet perpetua locatio operarum, ad hoc ut teneatur locans ad interesse.
  - 6 Quando est electa industria personæ, non potest seruire per substitutum.
  - 7 Locatio operarum perpetua hoc adiecto, quod præcisè cogatur ad seruitudum, non valet.
  - 8 Valet locatio perpetua operarum facta à paupere.
  - 9 Valet etiam fauore religionis.
  - 10 Et an fauore Reipublicæ.
  - 11 Et quid in liberto?
  - 12 De locante operas, aut se obligante seruire in Regijs irremibus.

CAPVT XIX.

An quis possit operas suas locare in perpetuum?

Irca operas liberi hominis tres casus considerandi sunt.

Primus casus est, cum agimus de operis obsequialibus, & harum promissio ab ingenio emissa, siue perpetua sit, siue temporalis, nullam producit obligationem, etiam si stipulatio solemus fuerit interposita, imò etiam si iuramentum fuerit additum, quia à solo libero parrono suo deberi possunt:

tex. in l. 2. l. fabriles. l. operæ in rerum. l. seruus. l. vt iurisiurandi. ff. de operis libertor. l. penult. ff. si à parente quis fuer. manumiss. l. penult. ff. de obseq. à liber. & libert. l. 3. ff. de usufruct. legat. l. si quis pro eo. ff. de fideiuss. Notant post alios Lucas de Penna nu. 4. in l. cum scimus. C. de agricol. & censit. lib. 1. t. Baeza de inope debito re. c. 1. num. 11. Couar. in c. quamuis pactum. de pactis. lib. 6. par. 1. §. 2. num. 5.

2 Secundus est casus in operis fabrilibus, quæ cuiilibet & à quolibet deberi possunt, quādo quis ad tempus eas operas alicui locauit, & quæritur, an præcisè compelli possit ad eas exhibendas, & non posse dixit Glo. in l. post certi. 36. C. de liber. caus. eo fundamento, quod sit factum, ad quod nemo cogitur præcisè: l. stipulationes non diuiduntur. §. Celsus. ff. de verbor. obligat.

Contrarium in hoc casu operarum ad tempus locatarum, & possit locans præcisè compelli, quia videtur electa industria personæ: l. inter artifices. ff. de solutio. quo casu videtur actū, quod præcisè fiat, nec licet soluere in interesse: dixerunt Gl. verbo seruari. Odofred. nume. 2. in l. si hi 22. C. locari. Florian. in l. 3. §. constituitur. ff. de usufructu. Azo in Summa tit. C. de locato. num. 7. Henric. Bohic. in cap. ex rescripto. num. 14. de iureiur. Boer. in tracta. de autoritate magni consilij. nu. 34. Andreas Gail li. 2. de pace publi-

publica. cap. 2. num. 23. in fi. Carroc. in tract. de locato. tit. de libero homine. num. 9. fol. 125.

Pro quibus est tex. in l. qui operas. ff. locati. tex. in l. si hi contra quos. 22. C. eodem titu. l. stipulatio. §. siue. ff. de noui oper. nunc. l. si fundum. ff. de verbor. obliga.

3 Tertius casus est, quādo liber homo ingenuus operas suas, quæ cuiilibet deberi possunt, in perpetuum locat, & hoc casu, non valere locationem, adeò quod nec ad interesse teneatur, neq; opus sit per substitutum adimplere, dixit Irneri. antiquus glossator, & tenent Glos. verbo tibi. in l. post certi 36. C. de liberal. caus. Azo in Brocard. Rubr. 2. de tempor. considerat. nume. 31. Paul. Castr. num. 4. in l. antiquitas. C. de usufructu. & videtur tenere Siluan. consil. 34. num. 11. Boeri. in consuetud. Bituricen. tit. 1. §. 1. vers. contra hanc. Ioann. Gutierrez. in tracta. de iuramento confirmat. 1. par. cap. 6. num. 72. in fine.

Mouetur Irnerius primò, quia operas in perpetuum debere, videtur species seruitutis, quia quod perpetuo alteri operari debet, non potest recedere ab eo loco, vbi ille residet, quod sine dubio à seruientium specie non multū differt. l. 2. ff. de liber. homin. exhiben. l. Titio centum. §. Titio centum. el. 2. ff. de condit. & demonstratio. sed seruum se efficere, nemo priuatis conuentionibus potest. l. nec si volens. l. interrogatam. C. de liberal. caus. ergo non

valet ea conuentio.

4 Respondetur primò, quod debere perpetua seruitia non est esse seruum, ita in specie dixit Bald. nu. 4. in ca. solitæ. de maior. & obediē. probat in addicto, qui operari debet creditori, Quintilian. lib. 7. oratoriar. institut. c. 4. & dicit Ioannes Marienzo post alios in l. 4. tit. 16. lib. 5. Recopilat. glo. 2. num. 16. quod non tollitur ei libertas, sed voluntas comprimatur, & vt ait Gl. in l. 1. C. qui bon. ceder. poss. non dicitur seruus, sed seruire: sequuntur Roderic. Suarez. l. 2. tit. de los gouier nos. in princ. nu. 20. Carroc. de locato. tit. de libero homine. nu. 8.

Respondetur secundò, quod licet per hanc locationem perpetuam operarum restringatur aliquo modo libertas, non tamen inducitur formalis seruitus, quæ pacto induci non potest, sed grauat libertas, quod fieri potest. l. cum scimus. C. de agricol. & censit. lib. 11. l. 89. tit. 18. part. 3. & supra cap. 17. deduximus.

Respondet tertiò, quoad tex. in d. l. Titio centum. §. Titio centum. el. 2. ff. de condit. & demonstratio. quod ille tex. reijcit eā conditionem de legato, neq; loquitur in pacto, vbi interuenit ipse se obligantis voluntas, vt intelligit Odofred. ibi.

Secundò mouet Irnerius, quia illa interpretatio sumenda est, per quam libertas non sit inutilis, sicut in usufructu, ea sumit ne sit proprietatis inutilis: l. antiquitas. C. de usufructu.

fructu. l. 3. ff. eod. tit. §. ne tamen. Instit. eod. Sed debens perpetuas operas habet libertatē inutilem, ergo non est admittenda ea locatio.

Respondetur, quod nō est inutilis libertas in eo, q̄ debet perpetuas operas, quia habet dies feriatos liberos, vt notat Gloss. verbo certi. in l. si hi 22. C. locati. ac licet Baldo ibidem. & Ioanni Andr. infrā citando, non videatur ista ratio generalis, quia non comprehendit famulos, qui etiā diebus feriatis seruiunt, multis probari potest, libertatem non esse inutilem debenti perpetuas operas, potest enim acquirere, testari, testificari, contrahere, neque compellendus est incessanter operari, sed ciuilitur. Nihilominus Baeza de inope debitore. c. 1. num. 16. dicit esse splendida verba, in rei autem veritate nimis decedere libertati.

5 **Contrarium**, imō valere eam locationem operarum in perpetuum, in hunc sensum, vt non cogatur præcisè operari, sed possit, vel per substitutum seruire, vel soluendo interesse liberari, communis est sententia. Eam tenent Gl. verbo nunquam redire ad proprietatem. Odofred. num. 3. Bartol. num. 2. Bald. num. 8. Alberic. num. 1. Fulgos. num. 2. Salycet. nu. 3. in l. antiquitas. C. de usufruct. Gloss. verbo abscedente. Portius num. 6. Angel. num. 1. in §. ne tamen. Instit. eod. tit. Gl. verbo reuerti. Odofred. Bart. Angel.

Bald. in l. omnes. §. constituitur. ff. eod. tit. Gloss. verbo certi. Odofred. num. 2. Bald. in addit. num. 2. in l. si hi 22. C. locati. Portius num. 8. Faber num. 6. in §. seruitus Instit. de iure personar. Speculat. tit. de locato. §. postquam. num. 18. Azo in summa. C. eod. tit. nu. 6. Rosfred. in titulo de actione ex locato. num. 17. Henric. Bohic. in c. ex rescripto. num. 15. de iureiuran. Anchar. in cap. lator. num. 7. de pignoribus. Dynus, Odofred. Bartol. Imola in l. Titio centum. §. Titio centum. el. 2. ff. de conditio. & demonstr. Guido Papæ dec. 314. nu. 2. Roman. singul. 365. an si quis obligauerit. Nenizan. conf. 86. num. 16. in fine. Montalius in l. 8. tit. 4. lib. 4. fori, verbo asoldada. Carrozi. in tract. de locato. par. 2. tit. liber homo. nu. 4. Ripa in l. obligatione generali. nu. 10. ff. de pignor. Baeza de inope debitore. c. 1. nu. 3. 16. & 17. Ioan. Gutierrez. de iuramento cōfirmatorio. cap. 16. num. 39. & 73. par. 1. Bonacosa in tract. de famulis. q. 85. Benincasa in tract. de paupertate speciali. 5. in contractibus. num. 14. Nicellus in concordantia glossarum. num. 415. concordant. 80. Suarez in Thesauro commu. opinio. verbo operas num. 16. Bursatus conf. 204. nu. 2. l. 2. quorum plures testantur de communi, & magis communi.

Prior pars huius sententiæ, qd̄ hic contractus non debeat esse nullus, sed valere, eo fundamento

sub-

subsistit, quod si declinamus illam difficultatem, quod libertas restringatur, publica vtilitas, & naturalis ratio postulant, pacta seruari. l. 1. ff. de pactis.

Posterior pars, quod præcisè non compellatur, duobus fundamentis nititur.

Alterum, quod ille, qui seruire teneretur, potest seruire per substitutum: l. quisquis. l. ad similitudinem. C. de Episcop. & cleri. l. vnica. §. ne autem. C. de caduc. tollend. l. 3. ff. de usufructu legat.

6 Hoc fundamentum plerisque ex suprā citatis displicet, quia quando est electa industria personæ, non potest seruitium per substitutum explicari: l. fideicommissa. §. si. ff. de legat. 3. d. §. ne autem. l. inter artifices. ff. de soluti. idē non esse in eo insistendum, aiunt Fulg. nu. 2. Salycet. nu. 6. in d. l. antiquitas. & sequuntur alij.

7 Insuper ergo inspectio, si dictum esset expressè, quod teneatur præcisè seruire, neq; possit per substitutum, an valebit locatio perpetua operarum, & nihilominus valere, ac nihilominus posse fauore libertatis, ne infringatur, seruire per substitutum, dixerunt Faber num. 6. in §. seruitus. Instit. de iure personar. Ripa num. 10. in d. l. obligatione generali. Nicellus d. num. 415. Baeza de inope debitore. cap. 1. nu. 17. Angel. verò num. 1. in §. usufructus. Instit. de usufructu. ait, quod valebit, & soluendo interesse liberabitur.

Contrarium, imō eo casu non valere, est de mente communis, & in expresso docent Angel. in l. 3. ff. de usufruct. Henric. Bohic. num. 15. in cap. ex rescripto. de iureiurand. Montalius in dicta l. 8. titulo quarto. lib. 4. fori. verbo asoldada. Gutierrez. 1. par. de iuramento confirmat. cap. 16. nu. 73. Benincasa dicto tract. de paupertate speciali. 5. in contractibus. num. 14. Bonacosa in tract. de famulis. q. 85. Boeri. de authorit. magni. conf. num. 34. Carrozi. de locato tit. liber homo. num. 5.

Alterum est fundamentum, quod obligatus ad factum soluendo interesse liberatur: l. si pœna. l. in stipulationibus. §. operarum. l. stipulationes non diuiduntur. §. Celsus. ff. de verbor. obligat. l. si quis ab alio. §. si. ff. de iudic. l. si procurator. §. mādati. ff. mādati.

Huic fundamento in cap. præcedenti multipliciter respondimus, de iure forsan verius esse, factum præcisè obligare, esseque sine dubio quando verisimile est, partes ita sensisse: quod in hoc casu verosimile est, & iure Canonico, & Regio, factum generaliter præcisè obligare, interposito iuramento, prout in omnibus contractibus in Italia fit, esse expeditum, quæ omnia possent euincere, valere eiusmodi locationem perpetuam operarū.

Possit insuper pro responsione ponderari potestas hæc, quā, toto hoc tractatu probam⁹, quēlibet habere in se ipsum: quodq;

supra cap. 17. probatum est ex cōmuni, posse quemquam grauare suam libertatem, & quod videtur expressum in l. cū scimus. C. de agricol. & censit. lib. 11. l. 89. tit. 18. partita. 3. pactum enim de se faciendo adscriptitium, nihil aliud est, quàm perpetuo locare operas suas ad agrum colēdum. Sed Baeza de inope debitore. c. 1. num. 16. in fine. & cap. 2. nume. 24. in fin. ait, inde non posse sumi argumentum, quia ille est quidā hominum status à lege introductus. Quod mihi non videtur vrgere, & summo iure verius est, valere conuentionem, quod excidisse videtur Marino Freciæ in trac. de executione instrum. par. 8. q. 3. nu. 38. Sed in re tam recepta nihil muto.

8 Limitatur prædicta communis primò, in viro inope, qui paupertate pressus pro alenda anima operas suas in perpetuum locaret, quam locationem validam esse, & præcisè compellendum ad eius obseruationem, dixerunt Guiliehm. & Paulus de Castro nume. 4. in l. antiquitas. C. de vsufuctu. Florianus in l. 3. §. constiuitur. num. 3. ff. de vsufuctu. Carrocus de locato. tit. de liber. hom. num. 5. vers. declaratur, nec videtur refragari Baeza de inope debitore. c. 1. num. 3.

Mouentur isti primò, quia ob famem conceditur patri vendere filium, partem viscerum suarū: l. 1. & 2. C. de patrib. qui fil. distraxer. multò ergo magis debet cō-

cedi, posse locare operas in perpetuum.

Secundò, quia in mendicantibus validis propter eorum paupertatem, decisum est, quod cogantur se facere colonos perpetuos: l. vnica. C. de mendican. valid. lib. 11. ergo multò magis poterit ipse idem spontè facere.

Cæterum idem Baeza dicto c. 1. nume. 16. non vult huic sententiæ acquiescere, dicens esse duriorē, quam Christiana charitas patiatur. In quo forsan decipitur, cum animæ pauperum melius consulatur, si operantur, quàm si vagentur.

9 Limitatur secundò, favore religionis, quo casu valere locationem perpetuam operarum, & præcisè compelli posse seruire illum, qui ad seruitium hospitalis seu ecclesiæ se obligauit, insinuat Innocent. & dixit Abbas. numero 11. in cap. inter dilectos. de donationi. Roman. singul. 365. an si quis obligauerit. Carrocus dicto tract. de locato. titu. de libero homine. nu. 10. Andræas Gail libro 2. de pace. cap. 2. nume. 20. Bursatus consilio 204. num. 22. & 23. lib. 2.

Qui eo fundamento mouentur, quod ecclesia & Respublica æquiparantur: l. fina. C. de sacrosanct. Eccles. & Respublicæ obligatus non liberatur præstando interesse, sed compellitur præcisè implere obligationem: l. fideicommissa. §. final. ff. de legat. tertio.

Ori-

10 Oritur hinc tertia limitatio, vt pariter valeat locatio perpetua operarū fauore Reipublicæ, ita in iurisperito, in medico, in senatore, in clerico tradit Bursatus d. consil. 204. num. 23. Carrocus d. num. 10.

Sed Ripa in d. l. obligatione generali. num. 11. ff. de pignorig. ait, quod si non potest soluendo interesse liberari, (in quo prædicti constituunt priuilegium Ecclesiæ, & Reipublicæ,) non valebit perpetua locatio operarū: & hoc magis placet Nicolao Pignolio in additione ad Romanū dicto singulare. 635.

11 Quartò limitat Carroci. in liberto, quem ad perpetuas operas posse obligari, ait, dicto tractat. de locato. tit. de liberto. argumento text. in l. Titio centum. §. Titio centum. el. 2. ff. de conditio. & demonstrat. l. Mæuia. ff. de manumiss. testamento.

12 Ex prædictis apparet, iuxta cōmunem resolutionem non valere conuentionem, qua quis se locat ad seruiendum perpetuò super Regijs triremibus, tametsi summo iure posset defendi: valere autem ad tempus. Ideò dubitandum non est, valere illam conuentionem Barchinonæ frequentem, qua reus promittit spontè, tot annos seruire in Regijs triremibus, in pœnam delicti, de quo accusatus est: & illā, in qua se obligat exulare, & si exilium fregerit, pœnam remigandi per tot annos sibi impo-

nit: dummodo non sit perpetua obligatio. Quia si acceptis pecunijs posset, operas ad remigandum per quinquennium, & amplius locare, cur non poterit in prædicto casu? Accedit doctrina Bartoli in l. si vnus. §. pactus ne peteret. ff. de pactis de qua supra cap. 19. nume. 34. Quod si cum principe habente potestatem legem condendi fiat hæc pactio, valebit etiam obligatio perpetua ex eadem doctrina Bartoli.

S V M M A R I A

Ex Capite sequenti.

- 1 *Pactum quod creditor debitorem suū capiat, & in priuatum carcerem detruat, non valet.*
- 2 *Carcer priuatus omni iure prohibitus est.*
- 3 *Pactum de carcere priuato non firmatur iuramento.*
- 4 *Iurans redire ad carcerem priuatum, non tenetur redire, neq; propterea est periurus.*
- 5 *Carcerem priuatum quisque potest infringere.*
- 6 *Detinens volentem debitorem, non cōmittit carcerem priuatum.*
- 7 *Scriptor an possit detineri, quousque librum scribat?*
- 8 *Pactum quod creditor propria auctoritate debitorem capiat, & in carcerem publicum mittat, non valet.*
- 9 *Carceratio eiusdem cognitionis est, cuius est causa principalis, ob quā fit.*

Pactum

- 10 *Pactum quod creditor possit propria autoritate debitorem capere, & ad iudicem ducere, an valeat? & numero sequenti.*
- 11 *Captura qua exercetur à priuato, non est iurisdictionis, sed facultatis.*
- 12 *Pactum capiendi debitorem non est exercendum in resistentem.*
- 13 *Pactum de ingrediendo bona propria autoritate, non est exercendum in eum, qui de facto resistit.*
- 14 *Iudex potest committere parti capturam aduersarij.*
- 15 *Sed hoc sine vi, & contra non resistentem.*
- 16 *Quando dominus propria autoritate potest capere rem emphyteuticā, intelligitur sine vi, contra non resistentem de facto.*
- 17 *Pactum de capiendo debitorem fugitiuum propria autoritate, valet, & quem effectum habeat.*
- 18 *Pactum de capiendo debitorem propria autoritate operatur, quod mandato iudicis, etiam si non sit suspectus de fuga, capitur.*
- 19 *A lege ad pactum affirmatiuè non valet argumentum.*
- 20 *Iure Romano quilibet vocabat in ius quem volebat, sine mandato iudicis, & nolentem venire, capiebat, & per vim ducebat ad iudicem.*
- 21 *Qui teneant non valere pactū, quod debitor autoritate publica iudicis capiatur, & in carcerem publicū mittatur.*
- 22 *Ordini iudiciario partes non possunt renuntiare.*
- 23 *Sine prauiā citatione nemo capiendus est.*
- 24 *Habens bona vnde soluat, capi non potest.*
- 25 *Liquidum esse debet debitum, & iustificari, antequam fiat executio, & debitor capiatur, alioquin non valet executio, & captura, etsi postea liquidetur, & iustificetur.*
- 26 *Ordini iudiciario in totum possunt partes renuntiare.*
- 27 *Valet pactum quod debitor capiatur sine citatione.*
- 28 *Et non tollitur per hoc defensio, sed variatur modus defendendi.*
- 29 *Valet pactum, quod debitor possit capi non facta excussione bonorum.*
- 30 *Fideiussor renuntiare potest beneficio excussionis.*
- 31 *Valet pactum, quod executio fiat ante liquidationem.*
- 32 *Qui teneant valere pactum, quod debitor autoritate publica possit capi, & in carcerem publicum detrudi.*
- 37 *Lege introduci potest, quod debitor ante omnia productio instrumento capiatur, & videtur generaliter introductum.*
- 34 *Pactum, quo quis se obligat ad carceres perpetuos, non valet.*
- 35 *Debitor qui pepigit, pro debito posse carcerari, non poterit pro alio debito detineri.*
- 36 *Quando per statutum debitor capi potest, poterit etiam capi eius haeres.*
- 37 *Pactum de ingrediendo bona propria autoritate exercetur in heredem debitoris.*
- 38 *Quando per pactum debitor capi potest, eius haeres capi non potest.*
- 39 *Iure Regni, an haeres debitoris capi poterit?*
- 40 *Quando haeres capi potest, prius est citandus, ut constet an sit haeres, & non capitur, si fecit inuentarium.*

citandus, ut constet an sit haeres, & non capitur, si fecit inuentarium.

CAPVT XX.

An valeat pactum quo quis se obligat ad carceres.

Recelebris, & multo rù traditionibus agitata quæstio est, an valeat pactum, quo quis se obligat ad carceres; qua in re quatuor casus considerandi sunt.

- 1 Primus casus est, cum quæritur, an valeat pactum, quo continetur, posse creditorem priuata autoritate, debitorem suum capere, & in priuatum carcerem mittere, & huiusmodi pactum omninò non valet, ita dixerunt Baldus in margarita Innocentij. verbo homo liber. idem Baldus num. 6. in cap. ex rescripto. de iur. iuran. idem Baldus nu. 8. ad finem. in l. fin. §. sed cum Seio. ff. si certum petatur. idem Baldus nu. 3. in Authen. sacramenta puerum. C. si aduers. vendit. idem Baldus in l. Titio centum. §. Titio centum. el. 2. ff. de condit. & demonstratio. idem Baldus consilio 247. proponitur quod Ioannes lib. 2. idem Baldus num. 5. in l. ob æs. C. de action. & obligatio. idem Baldus num. 5. Salycet. nu. 3. in Authent. imò illo. eodem tit. idem Baldus num. 2. Angel. num. 5. Fulgos. in additio. nu. 2. Roman. num. 7. Alexand. num. 7.

in l. alia. §. eleganter. ff. soluto matrimonio. Angel. ante num. 1. in Authen. vt non fiant pignorationes. collat. 5. Guido Papæ decis. 6. num. 1. Ripa in l. obligatione generali. nu. 22. ff. de pignorib. Anton. de Canario in tractat. de executione instrum. quæstio. 32. nu. 69. Matthæus Brunus in tract. de cessione bonorū. quæstio. 21. principal. num. 14. Natta consil. 45. nu. 32. lib. 2. Purpuratus nu. 228. in l. imperiū. ff. de iurisdic. omn. iudic. Ferdin. Minchaca de successione creat. lib. 1. §. 9. num. 33. & lib. 3. §. 22. num. 81. Gregor. Lopez. glos. 1. in l. 15. tit. 29. parti. 7. Couarrui. lib. 2. varia resolutio. cap. 1. num. 7. ad finem. Gaspar Baeza de inope debitore. cap. 1. num. 35. Ioannes Matienzo glos. 3. nu. 9. in l. 1. tit. 17. lib. 5. Recopilation. Antonins Quesada quæst. iuris cap. 8. Tiberi. Decian. lib. 9. tractatu criminal. cap. 1. num. 31. Far nazius quæst. 27. num. 20. nouissimè Petrus Barboza in dicta l. alia. §. eleganter. num. 36. ff. soluto matrimo. & idem. sentiunt omnes. alij, qui in sequentibus casibus citandi sunt, neque in hoc casu, (quod sciam,) adest contradictor.

2 Horum vrgens fundamentum est, quod carcer priuatus omni iure prohibitus est, & qui illum exercet, delictum committit, neque priuati possunt autoritate & pactione sua efficere, quod carcer priuatus à lege prohibitus legitimè exerceri possit: l. qui ce-
tum.

tum. l. & eum. ff. ad leg. Iuli. de vi publica. l. vnica. C. de priuat. carcerib. l. i. C. de cohortal. lib. 12. l. 1. l. fina. C. de curios. & stationar. eod. lib. l. 15. tit. 29. par. 7. l. 6. l. 7. titu. 9. eadem parti. 7. l. 12. titu. 4. l. 2. titulo decimoquarto. libr. 2. fori. l. 5. tit. 13. l. 5. tit. 23. lib. 4. Recopilat. A deo, quod exercens carcerem priuatū, incidit, in crimen læsæ maiestatis, d. l. i. C. de priuat. carcer. Farinac. quæst. 27. num. 8. Accedunt & aliæ rationes, quod carceratio sit imperij & iurisdictionis, idè neque pactionibus priuatorum concedi potest, neque per priuatum explicari, de quibus in casibus sequentibus agemus.

3 Ampliatur iste casus primò, vt prædictum pactum neque etiam iuramento confirmari possit, ita dixerunt Bal. num. 3. in Authen. sacramenta puberum. C. si aduersus vendition. Angel. de Vbald. in tracta. de carceribus inter tractat. Bartoli. num. 23. Roman. nu. 6. Alexan. num. 6. in dicto §. eleganter. & ibi nouissimè Petrus Barbosa num. 38. Crotus numer. 95. in l. nemo potest. ff. de lega. 1. Natta, Ripa, Minchaca, Farinac. locis supra citatis.

Quorum sententia eo fundamento subsistit, quod pactum de exercèdo carcere priuato est cōtra bonos mores, ac proinde iuramentum desuper præstitum nihil operatur: regula non est obligatorium. de reg. iur. libr. 6.

4 Ampliatur secundò, vt propte

rea qui iurauit ad carcerem priuatum redire, non teneatur, neque si non redeat, periurus sit. Bal. consi. 247. proponitur quod Ioannes libr. 2. Natta consil. 45. num. 32. lib. 2. Farinac. quæst. 27. num. 20. & generale est, quod iniuste carceratus relaxatus sub iuramento, nō teneatur redire: gl. & Doctor. in clem. pastoralis. de re iudic. & diximus suprā hoc lib. cap. 10. & quod carcerem priuatum possit quisquam violare, & infringere: Glo. & Doctor. in l. succurritur. ff. ex quibus caus. maior. Farinac. d. quæst. 27. num. 13. Quesada d. cap. 8. num. 7.

Ampliatur tertio, vt nec valeat adiectio pænæ, ita i terminis Natta dicto consil. 45. num. 33. lib. 2. Quesada d. cap. 8. num. 7. Farinac. d. quæst. 27. num. 20. quia, quādo principalis dispositio nō valet adiectio pænæ pariter non valet: l. Seius augerius. & ibi notat Bartol. num. 3. ff. ad leg. Falcid. Bald. nu. 47. in l. omnes populi. ff. de iustit. & iure. & est celebris glos. verbo fauiana in l. si patronus 3. §. patronū. ff. si quid in fraud. patroni. diximus suprā hoc libro cap. 18. num. 33.

Limitatur primò is casus, vt procedat in pacto de præterito, quod creditor vult exercere in nolentem de præsentem, quia is propriè dicitur exercere carcerem priuatum, secus autem esset, si de præsentem creditor consentiret, se in domum creditoris includi, & ibi detineri, donec solueret,

ueret, quia tunc non diceretur mitti in carcerem priuatū, quia volenti non fit iniuria, neque dolus: l. cum donationis. C. de transactio. l. 3. §. si quis volentem. ff. de liber. hom. exhiben. cuius verba sunt, *Si quis volentem retineat, non videtur dolo malo retinere*. Et ita fuisse determinatum Bergomi, cum ex facto incidisset, in quodam, qui cum ad carceres iussu iudicis duceretur, veritus alios creditores, quorum copia præmebatur, illum, ad cuius instantiam tunc capiebatur, rogauit, vt potius eum domi suæ retineret, ne ad carceres ductus, ab alijs creditoribus arrestaretur, cui creditor acquieuit, eumque non incidisse in crimen carceris priuati, resolutum fuisse, refert Alberic. in l. vnica. num. 2. vers. quæro de quæstione. C. de priuat. carcer. sequuntur Gigas in tractatu de crimine læsæ maiestatis. lib. 1. tit. qualiter & à quibus crim. læsæ maiest. com. quæst. 35. num. 10. Didacus Perez. verbo carcel priuada. in l. 5. titu. 14. libro 3. ordinam. Gregorius Lopez. glos. vltima. ad fin. in l. 15. titu. 29. parti. 7. Ioānes Gutierrez. practicar. quæstio. lib. 1. quæstio. 83. Farinac. quæst. 27. num. 30. qui refert simile casum euēnisse Romæ anno 1586. in quodam Antonio Brambilla.

Loquuntur isti in debitore, qui iam autoritate iudicis capiebatur, & dubiū inde iniiciūt, an idem essent dicturi, si captura

non fuisset à iudice decreta, sed ex consensu debitoris fieret detentio, & planè idè videtur: Tum quia, ratio dictæ l. 3. §. si quis volentem. ff. de liber. hom. exhib. hoc etiam casu locum habet, tum per textum in cap. ex rescripto. de iureiurand. cap. exposita, de arbitris. cum adductis hoc libro 2. cap. 14. num. 32. cum seq.

7 Limitatur secundò, in scriptore, qui promisit librum scribere, quem fauore publicæ utilitatis posse ex facto cogi præcisè ad scribendum, & poni in compedibus, dixit Glo. in verbo siue. in l. stipulatio 21. §. siue autem. ff. de operis noui nunciatio. quam ibi miratur Bartolus non esse ab scriptoribus destructam, & Baldus, & Alexand. exaudiunt in eo, qui promisit scribere libros graues alicuius egregiæ artis, non in eo qui libros vanos, prout Bocacij, & similibus; & illam glos. defendunt Speculat. titulo de conclus. & renuntiatione. num. 29. Bald. numer. 3. in l. quisquis. C. de episcop. & cleric. Anton. de Butrio num. 2. Abbas etiam num. 2. in c. 2. de pigno. Crotus in l. nemo potest. num. 12. ff. de legat. 1. Alciat. numer. 84. in l. stipulationes non diuiduntur. ff. de verborum obligation. Felyn. numer. 8. & 14. in cap. ex rescripto. de iureiurando. Matthæus Brunus in tractatu de cessione bonorum. quæstio. 21. principal. numer. 19. Auedan. ad l. 4. & 5. titu. 8. libro 3. ordinamenti. num. 14. vers. nonus casus

casus Gregorius Lopez glos. 2. in l. 75. titulo 18. parti. 3.

Nihilominus eam Glos. communiter improbari, dixerunt Alexand. in l. alia §. eleganter. num. 6. vers. secundò fallit. ff. soluto matrimonio Ripa num. 9. in l. obligatione generali. ff. de pignorib. Iason num. 12. in §. fina. Instit. de actio. Baeza de inope debitore cap. 1. num. 4. ac meritò, quia non videtur sufficiens causa, vt carcer priuatus exerceri possit, sed si scriptor compellendus est, præcisè pactum adimplere, per iudicem cogatur.

8 Secundus casus est, cum pactum continet, quod creditor possit propria autoritate debitore capere, & in carcerem publicum mittere: & hoc pactum non valere, tradunt Angel. num. 5. Rom. num. 3. & 4. Alexan. nu. 9. ac nouissimè Petrus Barbosa num. 42. in l. alia. §. eleganter. ff. soluto matrimonio. Angel. num. 2. in Authent. vt non fiant pignorat. collat. 5. Paulus de Castro nu. 3. in l. Titio centum. §. Titio centum. ff. de cōdit. & demonstr. Salyce. nu. 3. in Auth. imò. C. de actio. & obligatio. Anton. de Canar. in tractatu de execut. instrum. quæst. 32. nu. 69. Afflictus lib. 1. Rubr. 8. constitutione Pacis cultum. nu. 16. Purpuratus num. 228 in l. imperium. ff. de iurisdic. omn. iudic. Ripa nume. 23. in d. l. obligatione generali. Brunus d. quæst. 21. princ. num. 14. Minchaca de succession. creat. lib. 1. §. 6. nu. 33. & lib. 3. §.

22. num. 81. Gaspar Baeza de inope debitore. c. 1. nu. 36.

Mouetur isti ex eo, quod aiunt, carcerationem esse de mero imperio, argumento tex. in l. 1. C. de priuat. carcer. & in Authent. de exhibend. reis. §. si verò. collat. 7. ita Ripa in d. l. obligatione generali. numer. 22. & 23. Petrus Barbosa in d. §. eleganter. nume. 37. Farinac. d. q. 27. nu. 6. Sed non benè enuntiant maiorem huius argumēti, quia carceratio ad custodiam pro debito, non est meri imperij, sed simplicis iurisdictionis; regulariter enim carceratio est eiusdem cognitionis, cuius est causa principalis: iuxta communem resolutionem Bartoli num. 8. Baldi nu. 10. Alber. nu. 14. Angeli num. 6. Romani nu. 6. Fulgosi nume. 26. Alex. num. 22. Socini num. 21. Iacobini de San. Georgio. num. 35. Ioannis Baptistæ de S. Seuerino. num. 29. Decij num. 45. Curt. Iuni. nu. 38. Ioann. Mariæ Riminaldi nu. 21. Hippolyti Riminaldi num. 435. Purpur. num. 225. Aluari Valasci nu. 162. Bologneri nume. 73. Cagnoli nu. 218. Alciati num. 130. in l. imperium. ff. de iurisdic. omn. iud. Est ergo carceratio hæc iurisdictionis, ea autē quæ sunt iurisdictionis, pactis priuatorum concedi non possunt. l. priuatorum. C. de iurisdic. omn. iud. neque per priuatos possunt explicari. l. non est singulis ff. de reg. iur. ergo id pactum non valet.

Ac tametsi huic fundamento obijci

obijci possit id, quod eidem, in sequentis casus disputatione respondemus, nō procedere in priuato debitorem suum iure permissio capiente, dubio procul, vt id obtineat in capiente, & ad iudicem ducente, non videtur posse obtinere, in detrudente in carcerem publicum, quod omninò sapit iurisdictionē. Carcer enim locus publicus est, in quo nemo nisi iurisdictionem habēs, quidquam inris exercere potest, neque priuatus potest sua pactione ius facere, quidquam in carcere faciendi, quia hoc non potest fieri iure facultatis, sed iure iurisdictionis.

Contrarium, imò valere hoc pactum, conatur probare Ioānes de Platea in l. nemo carcerem. C. de exactor. tribut. lib. 10. Vbi quæstionem diuisit in duas partes, & in prima probauit, valere pactum quod debitor possit propria autoritate creditoris capi, & huius rei argumēta in sequ. casu expendemus, sed non inferunt quod possit capere, & carcerare; sat autem facient, si probabunt, quod possit capere, & ad iudicem ducere. In secunda parte probauit, valere pactum, quo quis se obligat ad carceres, & eius fundamenta in casu 4. expendemus, sed non inferunt, quod possit se obligare ad carceres ducendus autoritate priuata creditoris, & sat est, probent, valere obligationē ad carceres decernendos à iudice. Itaq; in hoc

casu priori receptæ sententiæ standum est.

10 Tertius casus est, cum quæritur, an valeat pactum continens, quod liceat creditori priuata autoritate debitorem capere, & ad iudicem ducere: & hoc pactum non valere, expressim dixit Salyc. in Authent. imò. num. 3. C. de action. & obligat.

Idem tenent, qui simpliciter volunt, non valere pactum, quod creditor possit propria autoritate debitorem capere, vimque faciunt in ipsa sola captura: cuiusmodi sunt Bart. num. 6. Alberic. num. 5. Pau. Castren. num. 2. Ioan. de Imola num. 3. Alex. num. 9. in l. alia. §. eleganter. ff. solu. matrim. Paul. Castren. num. 3. in l. Titio centum. §. Titio centum. el. 2. ff. de cōditio. & demonstrat. Angel. num. 3. in l. si vnus. §. pacta quæ turpē ff. de pactis. Alberi. in l. 2. num. 3. ff. de liber. hom. exhiben. Ludouic. Roman. in l. si decesserit. nu. 4. & 5. ff. qui satisf. cogan. Franc. Aretin. nu. 1. Ioan. Crot. num. 11. Ioannes Annibal. nu. 95. in l. nemo potest. ff. de legar. 1. Fely. nu. 13. in cap. ex rescripto. de iureiurand. Hyeronym. Cagnol. in l. non est singulis. num. 4. ff. de reg. iur. Matthæus Brunus in tract. de cessione bonorum. q. 11. principal. num. 18. Ioan. Matienzo gl. 3. num. 9. in l. 1. tit. 17. lib. 5. Recopilat. Afini. in tracta. de executione instrum. §. 3. cap. 4. num. 9.

Imò & Baldus, contrariæ partis, assertor, videtur sentire, non

valere huiusmodi pactum, in l. consentaneum. nu. 26. C. quomodo & quando iudex.

Mouentur isti ex eo, quod supra dictum est, capturam istam esse meri imperij, vel saltem iurisdictionis, ideò non potest à priuato concedi, neque per priuatum explicari: l. priuatorum. C. de iurisd. omni. iudic. l. non est singulis. ff. de regu. iur. Vtuntur hoc argumento Alexan. nu. 6. argum. 8. in d. §. eleganter. Ripa num. 23. in d. l. obligatione generali. & ceteri.

11 Responderetur, quod quando ex pacto, vel alias de iure, priuatus habet ius capiendi debitorem, vt in l. capere quinto. ff. de adulter. l. interdum. §. qui furem. ff. de furtis cum simil. illa captura non est iurisdictionis, sed simplicis facultatis, ita declarant Bald. nu. 10. Alberic. nu. 14. Socin. nu. 21. Ioan. Mar. Riminald. num. etiam 21. Purpurat. num. 225. vers. limito tamen. in l. impetrium. ff. de iurisd. omni. iudi. Ideò cessat omninò ista difficultas, quia nec creditor, stante hoc pacto, exercet iurisdictionem, nec debitor concedit iurisdictionem, sed solam prehensionem, non per modum iurisdictionis, sed per modum facultatis. Ita etiam respondet huic argumento Ioannes de Platea in l. nemo carcerem. nu. 28. ad fin. C. de exactor. tribut. lib. 10.

Secundò mouetur ex eo, quod si hoc pactum valeret, facile pos-

sent scandala, & rixæ euenire, dum enim creditor vult debitorem capere, ille verò resistit, ad dissensiones, rixas, & vulnera facile deueniri potest: interest autem Reipublicæ, cauere, ne hæc scandala eueniāt: & ita in his terminis videtur text. in d. l. non est singulis. ff. de reg. iur. dum ait, *Non est singulis concedendum, quod per magistratus publice fieri possit, ne occasio sit maioris tumultus faciendi.* Conducunt tex. in Auth. de mandatis principum. §. 1. vers. deinde. collat. 3. text. in l. penul. C. ad legem Cornel. de sicarijs. l. æquifinum. ff. de usufruct. cum similib. ergo pactum non valet. Vtuntur hoc argumento Roma. nu. 4. Alex. nu. 6. argum. 3. in d. §. eleganter. Minchaca, Baeza, & ceteri supra citati.

12 Responderetur, quod pactum hoc valet quidem, sed non est exercendum cum scandalo, in debitorem resistentem, & repugnantem: ita Fulgos. nu. 2. Aretin. num. 3. in d. §. eleganter. Socin. conf. 99. num. 11. lib. 4. quod, licet displiceat. Petro Barbosa viro doctissimo, in d. §. eleganter. num. 42. tamen num. 47. videtur placere.

13 Sic etiam valet pactum, quod creditor possit propria auctoritate ingredi possessionem bonorum debitoris: l. 3. C. de pignori. l. 11. tit. 13. parti. 5. & tamen, si debitor resistat, eadem scandala oriri possunt ex hoc pacto, neque enim minus solent homines

pro

pro rebus, quàm pro persona tumultuari, & huic difficultati satisficit, quod non debet eiusmodi pactum exerceri contra eum, qui de facto cum armis resistit, neque hoc efficit, quin valeat pactum: Bartol. nu. 18. in d. l. 3. C. de pignori. Ripa num. 23. in d. l. obligatione generali. Afflictus lib. 1. tit. 8. constitut. Pacis cultum. nu. 16. Tiraquell. de iure constituti possessorij. 1. par. nu. 38 Menochi. de adipiscen. rem. 5. num. 81. Ioannes Marienzo gl. 3. num. 7. & 8. in l. 1. tit. 17. lib. 5. Recopilat.

14 Sic etiam, iudex potest committere parti, quod ingrediatur possessionem propria auctoritate: Glof. in l. meminerint. C. unde vi. imò & ipsi parti potest committere capturam aduersarij: vti ait Baldus num. 37. in Authen. sed omnino. C. ne vxor pro marito. argumento text. in l. miles. §. qui indicati. ff. de re iud. & quia possent succedere scandala, in-

15 telligitur vtunque, sine vi, & cõtra non resistentem: Bartol. d. nu. me. 18. ad fin. Abbas. nu. 13. Felyn. pariter nu. 13. in cap. de cetero. de re iudic. Alex. in d. §. eleganter. nu. 6. argum. 6. Iason nu. 13. in l. iustè possidet. ff. de acqu. posses. Cagnol. num. 5. Maineri. num. 6. & seq. in dicta. l. non est singulis. Parisi. consil. 12. nu. 54. lib. 1. & alij passim.

16 Sic etiam, licet ex pacto possit dominus, non soluente emphyteuta canonem, propria auctoritate ingredi possessionem

rei emphyteuticæ, id tamen intelligitur sine vi, & contra non resistentem de facto: Bartolus nu. 3. Iason num. 103. in l. 2. C. de iure emphyteut. Imola num. 32. in capit. potuit. de locato. Crauetta consil. 18. nu. 7. Clarus §. emphyteusis. quæstio. 11. de qua tamen re videndus Corbulus de causa priuatio. ob non solut. canon. quæst. 13.

Pariter, eadem scandala oriri possunt, quando quis capit debitorem fugitiuum, & tamen licet: l. ait Prætor. §. si debitorem. ff. quæ in fraud. credit. & quando capit furem, & tamen licet: l. interdum. §. qui furem. ff. de furtis. & quando manum iniicit in seruum, (nam & seruus est humana creatura, vt ridiculè norabat Abbas in c. solitæ. de maiorit. & obediens. & potest tumultuari, & rixari,) ac nihilominus licet: l. Titius. ff. de seruis export. l. si quis sub hoc pacto. ff. de contrahen. emptio. & quando capit liberum sui debitorem, & tamen licet: l. pro hærede. §. si quis ea mente. & ibi Glof. & Bartolus. ff. de adquiren. hæredit.

Non est ergo inconueniens, quod valeat pactum istud, & tamen non debeat violenter, & cū scandalo exerceri in debitorem armis resistentem; si verò creditor possit commodè, debitorem capere, & ad iudicem ducere, non videatur iniuria fecisse, pacto suffragante.

Tertio, Alex. in d. §. eleganter.

Cc

num.

nu.6.arg.4.pōderat tex.in l. misi opinatores.C.de exactor.tribut. lib. 10. & posset ponderare l. 1. C. de curios. & stationar. lib. 12. Sed utrobique nihil de pacto.

17 Si opinionem istam teneamus, limitanda est, ut valeat pactum de capiendo debitore, si fugiat, vel in alijs casibus a iure permis: Bald.num.6.& in cap. ex rescripto. de iureiurando. Angel. nu.5.Fulgof.in addition. qui dicit, q̄ pactum operabitur, quod sine alia probatione eorum, quæ requiruntur in debitore suspecto de fuga, iudex iubebit eum capi: Roman. num. 8. in dicto §. eleganter. Antonius de Canario in tractat. de execut. instrumen. q. 32. num. 70.

18 Imò amplius, quod istud pactum simplex de capiendo debitore propria autoritate, etsi aliàs nō valeret, operetur, quod a iudice iubeatur capi,etsi nō sit suspectus de fuga: dixit Baldus nu.26.in l.cōsentaneum. C. quomodo & quando iud. sequuntur Paris de Puteo in tract. de syndi catu. verbo captura. cap. 1. nume. 3. Baeza de inope debitore. cap. 1. num. 36. ad fin. Barbosa nu. 44. in d. §. eleganter.

Sed contrarium simpliciter, imò valere pactum, quod possit creditor, propria autoritate debitorem suum non soluentem capere, & ad iudicem ducere, dixit Bal. nu. 2 & videtur assentiri Fulgof. num. 2. in additione in d. l. alia. §. eleganter. ff. solut. matrim.

ac latè defendit Ioannes de Platea à nu. 24. in l. nemo carcerem. C. de exactor. tributor. lib. 10.

Pro istis arguitur primò valet pactū, quod creditor capiat res debitoris propria autoritate: l. 3. C. de pigno. l. fistulas §. 1. ff. de contrahen. emptione. l. 11. tit. 13. parti. 5. sed de re ad personas valet argumentum, l. si quis inquilinos. §. si ita legatū. ff. de legat. 1. l. si quis ex heredato. §. ergo. ff. de iniusto rupto. ergo valet pactum capiendi personam. Addit Platea in dicta l. nemo carcerem. nume. 26. argum. 6. quod personalis quæstio & omnium bonorū, vel maioris partis eorū equiparantur: Auth. quod mater. C. de reuoc. donation. sed pactum valeret, capiendi propria autoritate omnia bona debitoris, vel maiorem partem eorum, per d. l. 3. ergo & capiendi personam. Addit etiam num. 25. argumento 3. quod etiam in testamento potest concedi ista occupatio propria autoritate: l. Titia cum testamento. §. 1. ff. de legat. 2. & de vltima voluntate ad contractum valet argumentum. l. seruū. §. eum qui chyrographum. ff. de legat. 1. ergo.

Huic tamen argumento facile respondebunt contrariæ partis assertores, quoties diuersa ratio interuenit, non valere dictum argumentum: l. si domus. §. in pecunia. ff. de legat. 1. & ibi Iason nu. 8. hic autē interuenire, quia plus sit personam capere, quàm res: ita

ita Aretin. num. 3. Alexan. num. 7. in d. §. eleganter.

Secundò, in multis casibus per leges permittitur creditori, capere debitorem, vel aliquē aliū, & ad iudicem ducere: ut in l. fina. C. de malefic. & mathemat. l. capite quinto. ff. de adulter. l. interdum. §. qui furem. ff. de furtis. §. necessitatem in Auth. ut iudices sine quoque suffragio. collat. 2. l. ait Prætor. §. si debitorem. ff. quæ in fraud. credit. l. generali. C. de decurion. libro 10. l. 1. C. si quis decur. vel cohort. eodem lib. l. omnes omninò. C. de agricol. & censit. lib. 11. l. 2. C. de exactor. trib. lib. 10. ergo & pacto fieri potest, quia de lege ad pactum valet argumentum: l. non impossibile. ff. de pactis. l. 1. §. si conueniat. ff. depositi.

19 Respondetur valere argumentum de lege ad pactum negatiuè, non potest fieri per legem, ergo nec per pactum: non tamen valere affirmatiuè, potest fieri per legem, ergo & per pactum: quia esset de maiori ad minus, est enim lex maioris potentia. Ita respondent Bartolus num. 9. Aretin. num. 3. Alexan. num. 7. in dicto §. eleganter. Ioannes Annibal. nu. 27. in l. nemo potest. ff. de lega. 1. & ibi Ripa nu. 19. Ita son latè à num. 1. in d. l. non impossibile. Minchaca lib. 1. de successio. creat. §. 6. nu. 33. Menoch. consilio 4. num. 32. qui multis similibus comprobant.

Tertiò, Ioannes de Platea in

dicta l. nemo carcerem. num. 25. 26. & 27. multa argumenta coaceruauit. Tum, quod pacta inter contrahentes pro lege debent obseruari: l. 1. §. si conueniat. ff. depositi. regula contractus ex conuentione. de reg. iur. lib. 6. Tum, quod licet vnicuique iuri pro se introducto renuntiare: l. si quis in conscribendo. C. de pactis. Tum, quod ut dictum est supra, potest quis executor esse in re propria: l. eum qui. §. qui epistolam. ff. de furtis. & alia genera, quibus facile potest responderi, idè non refero.

Nihilominus, ista sententia videtur verior, & tenenda, quia quæ, pro contraria parte adducuntur, ex dictis in responsione sublata sunt: & pro hac parte expendi possunt noua fundamenta, quæ subijcio.

Quartò ergo, facit hæc potestas, quam toto hoc tractatu probamus, vnumquemque habere in corpus suum: vnde & se potest in seruitutem redigere, idè multò magis poterit, concedere creditori potestatem se prehendi. Et licet Alexand. numero 8. in dicto §. eleganter respondeat. tunc debere interuenire illa requisita, de quibus supra cap. 17. vrgenrer replicatur, id habere locum in vera & formali seruitute, cum aliàs libertatem suam grauare, sine illis solemnitatibus quisquam possit: l. cum scimus. C. de agricol. & censit. libro 11. cum plene adductis dicto ca. 17.

Quintò, addo pro hac parte text. Matthæi. c. 5. ibi. *Esto consentiens aduersario tuo citò, dum es in via cum eo, ne forte tradat te aduersarij iudici, et iudex tradat te ministro, & in carcerem mittaris.* Vbi creditor non prius dicitur aditurus iudicem, vt is iubeat, aduersariũ à ministro capi, sed ipse creditor tradit aduersarium iudici. Eadẽ habentur Lucæ cap. 12. & tamen si non ignorem, ea verba longè aliam mysticam habere interpretationem; prout tradunt in eisdem locis sacri Doctores, Hieronymym. epist. 8. ad Demetriadem. Augustin. lib. 1. de ferm. Domini in monte. cap. 22. & in lib. de decem chordis. cap. 3. Gregor. homil. 39. Bernardus ferm. 85. in Cantica. tamen similitudo sumpta videtur ab his, quæ communiter in debitore & creditore temporalibus fiebant.

Sextò, videtur sine dubio hoc pactum valere, quia nos reducit ad terminos vetustissimi iuris legum duodecim tabularum: secundum quod, Romani, cum aliquem in ius vocare vellent, non prius adibant Prætorem, vt ille per ministrum iuberet aduersarium vocari, prout fit hodie, l. fina. C. de exhib. reis. sed vnusquisque, sine alio iussu Prætoris, suũ aduersarium adibat, eique dicebat, veni mecum in ius, & ille venire tenebatur, quod si nollet venire, actor testes aduocabat, eisque auriculas rangebat, vt meminissent, se prius illum in ius

vocasse, & noluisse venire, & hoc dicebatur *antestari*, & ille qui vocabatur in ius, post istam solemnitatem dicebatur *antestatus*. Si verò sine ea vocabatur, dicebatur *intestatus*. Facta ergo antestatione, poterat creditor in vocatum non venientem in ius, manus iniicere, & eum inuitum vi trahere ad Prætorem, imò si vilis esset, poterat eum sine antestatione in ius rapere. Explicat Alciat. lib. 2. parerg. iuris. cap. 20. Cuiat. lib. 7. obseruat. c. 16. Iacob. Reuard. lib. singul. ad leg. 12. tabul. c. 5. Iustus Lipsius epistol. car. q. lib. 4. epistola. 26. Ioannes Corraf. in §. pœnales. Infit. de action. & in l. in tantum. §. vniuersitatis. ff. de rerũ diuis. Brissonius & alij Lexiographi verbo antestari. Verba legis duodecim tabularum erant, *Si in ius vocet, ni ear, manum iniicito, encapito, antestari.* de quibus emendandis prædicti variè. Horatius lib. 1. Saty. 9.

— *casu venit obuius illi*
Aduersarius: & quo tu turpissimè?
magna.

Exclamat voce, & licet antestari?
ego vero.

Oppono auriculam; rapit in ius, clamor vtrinque,

Vndiq; concursus —

Plautus in Aulularia scena. Quis homo loquitur. vbi Euclio ait Li conidi, *Nisi refers, quod surripuisti meum, iam quidem ad Prætorem Hercle te rapiam, & tibi scribam dicam.* Et in Pœnulo scena. Suspendant omnes Lycius Leno ait, *Sed quid ego*

ego dubito, fugere hinc in malam crucem, priusquam ad Prætorem ob torto collo trahor. Et scena. Fuit hodie. *Poe. Ite in ius, ne moramini, Antestare me, atque duce, Ag. Ego te antestabor, postea hanc amabo, atque amplexabor, sed illud quidem volui dicere, imò dixi hercle, quid volebam.* *Poe. Moramini? in ius vos voco, nisi honestius est prehendi.* *Ad. Quid in ius vocas nos, quid tibi debemus.* Idẽ Plautus in persa scena. *Nisi ego. Sa. Age, ambula in ius leno. Do. Quid me in ius vocas. Sa. Illi apud Prætorem dicam, sed ego in ius voco. Do. Nonne antestaris? Sa. Tunc ego causa carnis, cuiquam mortali libero aures atteram.* Idem Plautus in Rudente scena. *Meam ne ille. Pl. Nihil salutem moror, opta Ocyllus, rapite obtorto collo manus, an trahi, virtutis opta dum licet.* *La. Neutrum volo. Pl. Abi sanè ad littus curriculo, Tracali, iube illos in urbem ire obtorto collo mibi, quos mecum duxi, hunc qui ad carnisficem traderent, post, huc redito, atque agitato custodiam, ego hunc scelestum in ius rapiam, exulem, age ambula in ius.* *La. Quid ego deliqui.* Et post modicum. *Pl. In iure causam dicito, hic, verbum sat est, sequere.* *La. Obsecro te, subueni mi Charmites, rapior obtorto collo.* *Ch. Quis me nominat. La. Viden me vt rapior.* Adest vestigium huius moris in l. qui neque 48. ff. de verborum signif. & in titulis De in ius vocando. In ius vocari vt eant. Si quis in ius vocatus non ierit. & Ne quis eum qui in ius vocatus est vi eximat.

Vides ergo, pactum hoc nihil aliud esse, quam remissio illius solemnitatis, adeundi prius iudicem, vt is adduci faciat ad se debitorem, esseque fauorabile, cum nos ad vetustius ius reducat: l. si vnus. §. pactus ne peteret. & ibi Doctores. ff. de pactis.

Septimò de iure Regni Antonius Quesada d. cap. 8. num. 1. ad fin. ponderat pro hac opinione l. 6. tit. 9. part. 7. & eodem modo posset ponderare tex. in l. 14. tit. 14. parti. 5. text. in l. 1. tit. 17. lib. 5. Recopilat. sed ista iura loquuntur in pacto de ingrediendo possessionem bonorum propria auctoritate, non de capiendo personam, vt non opus sit solutione eiusdem, ibid. num. 13. ad fin. Tex. tamen est, qui euitari non potest, in l. 2. tit. 13. lib. 8. Recopilat. ibi. *X. entienda se ser carçel priuada, saluo si el acrehedor prendiere a su deudor, que se vaya huyendo. Sequitur & facit. O tuuere poder, o facultad que su deudor le aya dado, para que le pueda prender, no le pagando su deuda.* Eum autem tex. in hoc casu loqui, constat ex verbis sequentibus, dum iubet, creditore ex pacto capientem debitorem suũ debere illũ infrà vigintiquatuor horas ad iudicem ducere.

21 Quartus casus est, cum pactum continet, quod debitor in casibus, in quibus aliàs de iure non posset capi, possit auctoritate iudicis capi, & in publicum carcerẽ detrudi: & hoc etiã pactum non valere voluerunt Speculator

titu. de conclusione, & renuntiatione. num. 29. Bartol. nume. 3. Imola num. 5. in l. Titio centum. §. Titio centu. el. 2. ff. de cōditio. & demonstrat. Bartol. nu. 9. Roman. num. 8. & 9. Imola num. 4. Aretin. num. 3. Alexan. num. 9. in l. alia. §. eleganter. ff. solu. matrimo. Angel. nu. 1. Ioan. Crot. num. 12. in l. nemo potest. ff. de legat. 1. Bald. consil. 286. quia non est opus colorari. nu. 9. lib. 1. Anton. de Butr. num. 3. Abbas nu. 2. Anchara. nu. 6. in cap. 2. de pignor. Ioan. de Imo. nu. 6. Anchara. nu. 7. Felyn. nu. 13. in cap. ex rescripto. de iureiur. Deci. cons. 669. nu. 13. Lucas de Penna qui acerrimè propugnat in l. curiosi. quæ est 1. C. de curios. & stationar. libro 12. Chafen. in cōsuetud. Burgun. Rub. 1. §. 3. glos. 1. num. 10. Francisc. Curti. Seni. in tracta. de sequestris. q. 22. Matthæus Brunus in tract. de cessione bonorū. q. 21. princip. num. 15. Ripa in l. obligatione generali. à num. 24. & firmat. num. 27. ff. de pignorib. Purpurat. cons. 282. nume. 25. lib. 1. Franc. Marcus decif. 396. par. 1. Couarr. in c. quamvis pactum. de pactis. lib. 6. 2. part. in initio num. 6. & iterum lib. 2. varia. resolutio. cap. 1. num. 7. Andr. Gailis tractatu de pace publica. lib. 2. c. 2. nu. 21. Gaspar Baeza de inope debitore. cap. 1. nu. 37. & 38. Afini. in tract. de executione instrum. §. 2. cap. 4. nu. 8. Cauallcan. decif. 1. à num. 7. par. 1. Ioannes Gutierrez de iuramento confir-

matorio. 1. parte. cap. 18. nu. 5. Mouentur isti primò, per tex. in d. l. alia. §. eleganter. ff. soluto matrimo. vbi non valet renuntiatione mariti, illius priuilegij, ne conueniatur vltra quàm facere possit, quæ renuntiatione operaretur carcerationem.

Respondetur cōmuniter, quod ille text. solum habet locum in marito, cui vxor reuerentiam debet, & ideò alij habentes idem priuilegium, quibus non debetur reuerentia, possunt eidem priuilegio renuntiare: vt socius, & donator; creditor autem nullam reuerentiam debet debitori, imò debitor est quasi seruus creditoris: glos. fin. in l. 3. C. de nouat. glos. verbo non accipere in l. fideicommissa. §. si rem. ff. de legat. 3. ita respondet Paul. Castrenf. num. 2. Aretin. num. 2. Alexand. num. 6. Petrus Barbosa nume. 36. in d. §. eleganter. & cōmuniter cæteri.

22 Secundò, (& in hoc fit omne fundamentum) quia ordini iudiciario partes non possunt renuntiare, quia inductus est in fauorem iudicis, vt rectam ferat sententiã: Glos. & Bart. in Authen. offeratur. C. de litis cōtestat. Clement. sapè. & ibi Doctores. de re iudic. cap. de causis. de officio delegat. Aretin. num. 3. Alex. nu. 9. Barbosa num. 48. in d. §. eleganter. Crotus num. 10. Ioannes Annibal. nume. 87. in l. 1. ff. de legat. 1. Ripa num. 24. & 27. in d. l. obligatione generali. Baeza de

ino

inope debitore. cap. 1. nu. 38.

Atqui si admittimus valere hoc pactum, tollitur in multis ordo iudiciarius, ergo non valet, ea autem in quibus tollitur ordo, sunt.

23 Primò, quia fit captura sine citatione, contra iuris ordinem, qui est, ne deueniatur ad carcerationem, nisi præmissa prius citatione: text. & ibi notant Bartol. Bald. & alij in l. consentaneū. C. quomod. & quand. iud. Felyn. num. 13. in cap. ex rescripto. de iureiurand. Ripa nume. 25. in l. obligatione generali. ff. de pign. Brunus d. quæstio. 21. nu. 16. Baeza de inope debitore. cap. 1. nu. 37. Hippol. de Marsil. in l. de vno quoque. num. 24. ff. de re iudic.

24 Secundò, quod non præmissa bonorum excussione debitor carceratur, quod fieri non debet, carceratio enim est odiosa, & nõ potest fieri in ciuilibus, quãdo debitor habet bona super quibus possit creditori satisfieri. Gl. verbo vinculis in l. 3. §. tutores. ff. de suspect. tutori. Maranta 6. part. tit. de executione sententiæ. numero 9. Cauallcan. decif. 1. nu. 1. par. 1. Couarru. lib. 2. variarum resolut. cap. 1. nu. 2. Minchaca de successio. creat. lib. 1. §. 6. nume. 38. Baeza d. c. 1. nu. 36. Ioannes Matienzo glo. 2. num. 4. in l. 4. tit. 16. lib. 5. Recopilat. plures alios prætereo sciens.

25 Tertiò, quia capitur debitor non liquidato credito, debet enim antea capturam liquere, &

iustificari, adeò, quod si ante eã non sit debitum liquidatum, non possit postea iustificari, quia si ab initio sine causa conceditur, est iniuriosa, & iniuriarum nulla est confirmatio: l. si cū nulla. ff. de re iudic. Bald. consil. 318. ista captura. num. 3. lib. 4. & in l. ab executione. num. 16. C. quorum appellatio. non recipi. Paul. Castr. cons. 71. num. 2. lib. 1. & cōs. 169. in fi. lib. 2. & cons. 20. num. 6. & cons. 31. nu. 5. lib. 3. Aymon. Crauetta cons. 802. num. 14. & cons. 819. nu. 10. & cons. 840. nu. 5. Ripa nume. 25. in d. l. obligatione generali plures alios sciens prætereo.

26 Respondetur, quod verius est, posse fieri in occurrenti casu renuntiationem ordinis iudiciarij, quia tunc renuntiatione illius non valet, quando pro parte renuntiat, quia implicat contradictionem, iudicium enim dicit ordinem, c. forus. de verborum signific. l. in hoc iudicio. ff. famil. erciscund. & ira, partes volentes iudicialiter procedi, & in parte sine ordine, videntur velle, quod procedatur cum ordine, & sine ordine, quod est impossibile: l. Titia si non nupserit. 99. ff. de cōdit. & demonstr. l. vbi pugnancia. ff. de reg. iur. Secus autem est, quã partes volunt, in totum ordini iudicario renuntiare, vt in casu nostro, quia tunc valet renuntiatione: Gl. verbo illustrium. Francus nu. 9. Geminian. nu. 12. in c. fin. de re iudic. lib. 6. Abbas nu. 8. Fel. nu. 6.

Berous num. 44. in c. de causis. de officio delegat. Minchaca de successio. creatio. lib. 1. §. 6. num. 27. ver. præterea dū solemnitas. Vbi ait, ordinē, qui requiritur ad maiorem rei probationē, nō esse inductum fauore iudicis, sed fauore partis, quo negotiū suum melius expediatur, ideò ab ipsa parte posse renuntiari. Et nominatim huic argumento ita respondent Roderic. Suarez. in l. post rem iudicatam. in declaratione legis Regni euidentiali. 1. nu. 13. post medium. Anton. Massa Gallef. ad formam cameral. obligatio par. 2. parti. 3. q. 4. num. 4.

Et in expresso, tres illæ conclusiones de ordine, quæ per hoc pactum dicuntur peruerti, possunt tolli pactis contrahentium.

27. Nam quoad primum de citatione, valet pactum, quod possit deueniri ad capturam personæ sine citatione. Ita per text. in l. diem proferre. §. si quis ex litigatoribus. ff. de arbitris. dixit Roma. conf. 142. quod cessionarius. num. 2. Bald. in l. vt perfectus. C. de annali exceptione. Bartol. & Ioannes de Imola in l. is qui reus. ff. de public. iudic. & post alios Hippol. de Marfil. in l. de vnoquoque. nu. 98. 99. & 100. ff. de re iudic. Ant. Gabriel. lib. 2. tit. de citatione. concl. 1. nu. 362. & 371. qui plures alios citant.

28. Neque per hoc pactum tollitur defensio, sed variatur modus defendendi, quia postquam debitor captus fuerit, poterit sua

iura allegare, Ang. Ioan. de Imola. Raphael. Cuman. & Alexan. num. 18. in l. si sic. ff. de legat. 3. qui dicunt, quod si statuto continetur, quod propter instrumentū guarentigium capiatur debitor ad meram voluntatem creditoris, tunc poterit incipi à captura, ostenso instrumento, nulla præcedente citatione, & non tollitur defensio, sed variatur modus defendendi, quia reseruantur defensiones ex post facto quod fieri potest: argumēto tex. in l. 2. C. de edicto diui Hadrian. tollen. & l. fin. C. de cōpensatio. idem Alex. conf. 227. nu. 7. lib. 6. & in pacto loquens Afflictus lib. 1. Rub. 8. cōstitut. Pacis cultum. num. 17. Auendan. in declarat. ad l. 4. & 5. tit. de las excepciones lib. 3. ordinam. num. 26. vers. constit. & in dictionario verbo almoneda. vers. item in ista materia. Afin. in tractat. de executio. instrum. §. 2. cap. 4. nu. 1. cum seq. Barbosa. in d. §. eleganter. nu. 44. & alij alibi.

29. Quoad secundum, de præmittenda excussione bonorum, pariter huic ordini, & excussioni potest renunciari, & quando renuntiatum est, incipitur à captura personæ, & ita hodie est vniuersalis practica. Ita aiunt in terminis Paul. de Castro in l. Titio centum. §. Titio centum, el 2 ff. de condit. & demonstrat. Gallef. ad formam camer. oblig. 2. par. 3. parti. q. 6. Rebuffus tit. de liter. obligator. §. 11. glos. 3. nu. 1. & 2.

Ripa

Ripa num. 26. in d. l. obligatione generali. Anchar. Regien. q. 37. nu. 5. par. 1. Afinius de executione instrum. §. 2. c. 1. Caualcand. decis. 1. num. 31. par. 1. Barbosa nu. 44. & 45. in d. §. eleganter. Bernardin. Pandus de præsentat. instrum. 4. par. declar. 11. num. 1.

30. Sic etiam, si fideiussor renunciat beneficio excussionis, valet pactum. Glos. verbo accedat. in Auth. de fideiussor. §. 1. collat. 5. Bartol. in l. si seruum. §. nunc videamus. ff. de verbor oblig. Bald. in Authen. præsentat. in fi. C. de fideiussor. Ripa nu. 26. in d. l. obligatione generali post multos Carrocius in tract. de excussione bonorum. 2. par. q. 16. Bertazzolus in tract. clausular. clausul. 30. glos. 4. num. 4.

31. Denique quoad tertium, de liquidatione præmittenda priusquam fiat executio, pariter potest illi per pactum renunciari, & adiecto pacto, quod possit executio fieri ante liquidationē, ea facta, debito non liquidato, valebit. Bart. num. 16. Salycet. nu. 27. in final. verbis. in l. creditores. C. de pignor. Negusant. in tractatu de pignor. 4. par. nu. 22. Socin. conf. 80. versic. tertia conclusio. lib. 4. Cotta in memorialibus iuris. verbo pacta executiua. Menochius de adipiscenda poss. remed. 5. num. 63. Antopius Gallef. ad formam camer. obligationis 3. par. principal. 2. part. quæst. 2. num. 10. de qua re vsque ad nauseā disputat Marinus Frec

cia in tract. de præsentat. instrument. parte 8. quæst. 3.

Vides ergo, secundū hoc fundamentum, in quo consistit vis istius sententiæ, esse sublatum.

Tertiò, monentur prædicti ex eo, quod neminem aiunt esse dominum membrorum suorum: l. liber homo. ff. ad leg. Aquili. ac proinde non posse se obligare ad carceres, vbi est mala mansio: l. item apud Labeonem. §. quæstionis. ff. de iniurijs & iniurijs cruciatus. l. omnes. C. de pœnis. c. nulli dubium. 3. q. 1. Doctores passim.

Respondetur, neminem esse membrorum suorum dominum, quoad eorum amputationem, esse tamen dominum, quoad eorum actiones dirigendas, etiam cum aliqua passione, & ita ad carcerem posse se obligare: vt lib. 1. c. 3. & 4. & toto hoc tractatu probamus. Ita in terminis respondet Ioannes de Platea in l. nemo carcerem. num. 32. arg. 8. C. de exactor. tribut. lib. 10. dum ait, quod non est dominus membrorum suorum extinctiue, sed potest se subijcere vindictæ. Ripa in d. l. obligatione generali. nu. 24. qui ait, non esse dominum membrorum suorum quoad amputationem, sed esse quoad macerationem, vbi etiam alio modo Ripa respondet huic argumento.

Quartò, pactum hoc videtur infringere libertatem, argumēto text. in l. 2. ff. de liber. homin. exhiben. ergo non valet. l. nec si

volēs. l. liberos. C. de liberal. caus.

Respondetur, quod debitor etsi possit carcerari, non erit seruus: Glof. & Bartolus in l. 1. C. qui bon. ceder. poss. Antonius de Butrio numero 3. in cap. 2. de pignorib. Neque per hoc pactum infringitur libertas, sed volūtas: Ioannes de Platea in dicta l. nemo carcerem. num. 32. & licet nemo possit, simplici pacto facere se seruum formali seruitute, potest tamen libertatem suam grauare: l. cum scimus. C. de agricol. & censit. lib. 1. cum adductis supra hoc lib. 2. c. 17.

Roman. & Alexan. in d. §. eleganter. Lucas de Penna in d. l. curiosi. Quesada d. cap. 8. adducunt alia argumenta leniora, quam vt opus sit illis respondere, ideo omittimus.

32 Contrarium, imò hoc pactum, quod aliquis possit per iudicem capi, & in publicum carcerem detrudi, vbi alias de iure communi carcerari non posset, valere, videtur verius, & ita voluit Bald. in margarita Innocent. verbo homo liber vbi ait, quod nemo potest se obligare ad carcerem creditoris, sed ad carcerem iudicis sic, idem Bald. nu. 6. in c. ex rescripto. de iureiurando. vbi dixit, quod non valet pactum, quod creditor stet ad discretionem creditoris, sed benè quod stet ad discretionem iudicis, idè Baldus in l. Titio centum. §. Titio centum. el. 2. ff. de condit. & demonstrat. idem Bald. num. 12. in

l. 1. C. qui bon. cede. poss. idem Bald. nume. 2. Angel. num. 5. Fulgosi. in additio. nume. 2. ac nouissimè Petrus Barbosa nume. 43. in d. l. alia. §. eleganter. ff. solu. matrim. Federic. de Senis consil. 60. num. 1. Guido Papæ in c. 2. num. 4. de pignorib. vbi ampliat valere pactum; etiam si paciscens esset clericus, idem Guido Papæ decis. 61. nume. 1. & decis. 495. in fi. Henric. Bohic. numer. 16. Anchar. num. 7. in cap. ex rescripto. de iureiurand. Abbas conf. 42. ante num. 1. lib. 2. Ioan. Fab. num. 7. in §. seruitus. Insti. de iure persona. Francisc. Aretin. num. 3. in l. nemo potest. ff. de legat. 1. Ioannes de Platea q. latè propugnat à num. 28. in l. nemo carcerem. C. de exactor. tributor. libro 10. Antoni. Massa Gallefi. ad formam cameral. obligatio. par. 2. partic. 3. quæst. 6. Hieronym. Gigas consil. 96. nu. 15. Afflictus lib. 1. Rub. 8. constit. Pacis cultum. nume. 17. Ancharan. Regien. quæst. 37. num. 5. parte 1. Anton. Thesaur. decis. Pedemon. 36. numero 3. vers. contrariam sententiam. in fin. Ferdinand. Minchaca lib. 1. de successio. creat. §. 6. num. 34. Gregorius Lopez. glo. 4. in fine. in l. 22. titu. 13. partita 5. Andreas Gail. lib. 2. obseruatione 45. num. 5. Idem tenet Paulus de Castro consil. 52. nu. 4. qui ait, quod si filius se obligauit, quod teneatur in carceribus, donec pater soluerit, valebit conuentio. sequitur Palacios Rubios in Rub. de donatio. inter vi-

rum

rum & vxorem. §. 2. num. 4. Simile quid fecisse Simonem Atheniensem filium Milciadis, qui patrem ob crimè peculatus in carcerem coniectum, ibi quæ defunctum, translatis in se vinculis ad sepulturam redemit; scribit Iustin. lib. 2.

33 Mouentur isti primò ex eo, quòd per statutum vel cõsuetudinem introduci potest, quod debitor ante omnia productio instrumeto carceretur, imò generaliter vbique est introductum, vt dicunt Paulus de Castro, & ceteri in dicto §. Titio centum. Paul. de Castro num. 4. Roman. num. 13. in d. §. eleganter. Ripa num. 29. in d. l. obligatione generali. Baeza de inope debitor. cap. 1. nu. 39. versic. illud. Couar. lib. 2. variarum resolut. cap. 1. num. 7. Bernard. Pandus in tract. de presentat. instrumeto. par. 4. declara. 1. 1. & alij passim, approbatur in l. 19. tit. 2. libro 4. Recopilation. ergo & pacto poterit introduci.

Potest responderi, non valere argumentum de lege ad pactum affirmatiuè, vt dictum est in casu præced. Potest tamen hoc fundamentum sic deduci, vt aliquid faciat, nimirum, si maiori parti Europe, adeò æquum visum est, debitores statim carcerari productio instrumeto, vt vbique statuto consuetudineuè receptum sit: æquum videri debet pactum, quod id inducat, vbi statutum deficit.

Secundò, hoc pactum nulla lege prohibetur, neq; est cõtra bonos

mores naturales, nec ciuiles, ergo valere debet: l. 1. §. si cõueniat. ff. de positi. l. 1. ff. de pact. Accedit, quod debitorem morosum non soluentem lex carcerat: l. nemo carcerem. C. de exactor. tribut. lib. 10. l. 1. C. qui bon. ced. poss. & licet non carceret habentem bona, huic excussioni bonorum renuntiare potest, vt supra dictum est. Ita ponderant Angel. nume. 5. Aretin. nu. 4. in d. §. eleganter. Aretin. nu. 3. in d. l. nemo potest. Minchaca de successio. creatio. lib. 1. §. 6. num. 34.

Tertiò, pactum, quod aliquis non recedat a certo loco, valet, quando ille qui hoc pactum apponit aliquid ius habet in eo cui apponitur: tex. in l. Maui. ff. de manumif. testam. & in d. §. Titio centum. cum adductis supra hoc libro c. 18. num. 15. sed creditor ius habet in debitorem, ergo valet hoc onus ei appositum, vt in carcerem duci possit, & ibi debeat manere, donec soluat. Ita Ioannes de Platea in dicta l. nemo carcerem. num. 28. argumento 2. Palacios Rubi. in Rubric. de donatio. inter vir. & vxor. §. 2. num. 4.

Quartò, simili modo induci possunt tex. in cap. ex rescripto. de iureiurand. tex. in cap. exposita de arbitris & in l. nam & Seruius. ff. de negotijs gestis. & omnia adducta supra cap. 14. quod videtur fecisse Platea d. num. 28. argumento 1. & 4. neque istis iuribus videtur posse responderi.

Quin-

Quintò, induci etiam possunt resoluenda infra cap. 23. & cap. 24. ubi probabimus, nobiles; Doctores, donatores, socios, egregias personas, posse renuntiare privilegijs suis, ne conueniantur ultra quam facere possunt, aut ne carcerentur, hoc enim nihil aliud est, quam obligare se ad carceres; qui alias de iure carcerari non potest.

Sextò, hæc sententia approbata est per l. 5. tit. 9. lib. 9. Recop. ibi. *No puedan haçer ni hagan la dicha cession de bienes, y juren de non la haçer, ni pedir relaxacion del juramento, y si la hicieren, que no les valga, y que ayan de estar presos, basta tanto que cumplan, y pagen loque deuen, y fueren obligados a pagar delas dichas rentas.*

- 34 Limitatur hæc sententia primò, vt non valeat pactum, quo quis se obligat ad carceres perpetuos, ita dicunt Henric. Bohic. nu. 16. in cap. ex rescripto. de iureiurando. Baeza de inope debitore. c. 2. num. 9. Couarru. lib. 2. variar. resolut. cap. 1. num. 7. ac illi omnes, qui censent, non valere renuntiationem cessionis bonorum, & mouentur ex eo, ne debitor adstringatur ad carcerem perpetuum, de quibus infra cap. 22. Et licet hoc impugnari possit, per argumentum 3. supra adductum, eo modo intellectum, prout in renuntiatione cessionis bonorum resoluiimus: dicto cap. 22. quia tamen nimis receptum est, admitti potest.
- 53 Limitatur secundò, quia licet

pignus possit retineri pro alio debito. l. vnica. C. etiam ob chirograph. pecuni. tamen debitor qui se obligauit ad carceres pro vna causa, nõ potest pro alia causa detineri: Ioannes de Platea num. 23. post medium. in dicta l. nemo carcerem. Gregor. Lopez. glos. 4. in fine. in l. 22. tit. 13. parti. 5. Baeza de inope debitore. c. 1. num. 49.

- 36 Limitatur tertio, quia tametsi quoties per statutum decernitur, capi, & carcerari debitorem, eo defuncto carcerari possit eius hæres, prout dixerunt Bartolus nu. 1. Paulus num. 3. Alexan. num. 6. in l. postulante. per textum ibi. ff. ad Trebelliani. & hoc teneat in numeri, quos referunt, & sequuntur Alexand. conf. 188. nu. 2. lib. 2. Iason in l. si sic stipulatus. num. 16. ff. de verborum obligationi. Roland. à Valle consil. 20. nume. 3. lib. 1. Menochi. consil. 75. nume. 101. & de adipiscend. posses. remed. 5. num. 59. Bursatus consil. 412. nu. 29. libr. 4. Cephalus consil. 399. num. 5. & 6. lib. 3. Anton. Gabriel. lib. 6. communi. opinio. tit. de statutis. conclus. 12. Michael Crassus §. hæreditas. quæstio. 12. num. 3. & 4. plures alios prætereo sciens.

Cuius conclusionis ratio est, quia hæres recusare non debet, quod non potuit recusare is, cuius hæreditatem suscepit: l. postulante 44. ff. ad Trebellian. l. stipulatio ista. 38. ff. de verborum obligationi. & quod promittit defunctus,

atus, perinde habetur, ac si ipse hæres promississet: l. promittendo. 42. §. finali. ff. iure doti. est enim obligatio defuncti, & hæres eadem numero: l. viam 10. C. locati. Cagnol. in l. hæredem. numero. 3. ff. de regul. iuris. & factum defuncti censetur hæredis factum: l. vxorem. §. agri plagam. ff. de legatis 3. adeundo enim videtur factum defuncti suo consensu confirmare: l. si ab eo. C. de liber. caus. quo fit, vt hæres ex obligatione defuncti dicatur debitor voluntarius: l. Lucius Titius. 126. ff. de legat. 1. l. fin. §. penultimo. ff. de legatis 2. quibus plura cumulat, Tiraquellus de retract. lignagier. §. primo. glos. nona. numero 49. & de retract. conuentio. §. primo. glossa. 6. numero 4.

- 37 Actametsi, pactum de ingrediendo bona propria autoritate, pariformiter possit exerceri in hæredem debitoris: Bartolus numero 21. in l. creditores. C. de pignoribus post multos Menochi. de adipisc. poss. remed. 5. num. 107.
- 38 Tamen, si per pactum fuerit inter partes conuentum, debitore capi posse, non poterit capi hæres debitoris eo defuncto, ita dixerunt Bart. nu. 1. Rom. nu. 4. Paul. de Cast. nu. 10. Iacobi. de S. Georgio nu. 3. qui iubet perpetuo notari. Socin. nu. 7. Alex. num. 3. Iason nume. 13. Ioan. Maria. Riminald. num. 4. in l. si decesserit. 4. ff. qui satisf. cogan. per tex. ibi. Ro-

man. nu. 10. in d. §. eleganter. Crotus num. 14. in l. nemo potest. ff. de legat. 1. Abbas consil. 86. visis capitulis nu. 4. lib. 2. Petrus Rebuff. 1. tomo ad leg. Gallic. tit. de liter. obligator. artic. 3. gl. 2. num. 11. Chafeneus in consuetudin. Burgund Rub. 7. §. 13. in glos. par. benefice d' inuentaie. nume. 14. Socin. regula 178. executio sententiæ. in fin. aliàs est 6. sub liter. E. ubi de ratione. Reliquit cogitandum Auiles in cap. 10. Prætorum. verbo execution. num. 56.

Pro qua conclusione Bartol. allegat tex. in d. l. si decesserit. ff. qui satisf. cog. ubi defuncto eo, pro quo promiserat, fideiussor non tenetur sistere hæredem, l. sancimus. C. de fideiussor. Addit Iason d. num. 13. triplicem esse rationem diuersitatis inter pactum & statutum. Prima est, quod statutum semper loquitur, & semper est in viridi obseruantia: l. Arrianus in fi. C. de heretic. & sic loquitur de hærede sicut de principali, quia iam hæres est debitor. Secunda, quod plus potest statutum, quam pactum, adducti supra hoc cap. nu. 19. Tertia, quia verba pacti sunt interpretanda contra eum qui in eis se fundat: l. veteribus. ff. de pactis. Rebuff. ubi supra addit, quod conuentio semper est personalis, neque potest defunctus hæredes obligare ad carceres: d. §. Titio centum.

Contrarium, imò idem esse in pacto, quod in statuto, & ita hæredem etiam capi posse, dixit

Minchaca lib. 1. de succes. creat. §. 6. nu. 36. eo fundamēto motus, quod eadem rationes militent in pacto, quę in statuto, & rem multis prosequitur. Petrus autē Barbosa num. 46. in dicto §. elegāter parificat pactum & statutum, & distinguit an verba referantur ad personam, & non comprehēdāt hāredem, ex regula tex. in l. si vnus. §. pactorum. ff. de pactis. aut ad debitum, vt si dicatur, qđ debitor capiatur, & comprehēdant hāredem, quā videtur communis distinctio, quoad statutū in dicta l. postulāte. ff. ad Trebel. sed quoad pactum vix aptari potest: & ratio tex. in d. §. Titio centum. vrget.

39 Ex hac limitatione videtur inferri, quod in Hispania non possit hāres debitoris capi pro debito defuncti, quia ius exequendi, & capiēdi personam nascitur ex conuentione partium, vt perpendit Roderi. Suarez in l. post rem iudicatam. in declaratione legis Regni. limitatione 1. nume. 5. ad finem. & patet ex opinione eorum, qui volunt, ea sola instrumēta esse mandāda executioni, quę habent clausulam illam, *damos poder, &c.* de qua re in sequenti capite differemus, ac ita in Francia adnotare videtur Chafeneus d. Rubri. 7. §. 13. gloss. par benefice d' inuentaie. nu. 14.

Nihilominus, contrarium dicēdum est, quia verius est, ex legibus Regijs dari executionē, neque opus esse illa clausula, quod

in sequēti cap. probabimus. Nēque si diuersa sententia vera foret, essemus in simplicibus terminis conuentionis, cum prāter eam adsint etiam leges Regiæ, quę iubent fieri executionem ex instrumentis, capiēdo debitorem, & idēo autoritate legum procedat executio, ac carceratio hāredis: argumento tex. in l. vnica. §. penult. & fin. C. de nouo Codic. faci. l. 2. in principio. ibi, *non quia Papius.* ff. de origi. iur. c. si Apostolicæ. de præbend. lib. 6. & in terminis tradit Ripa nume. 29. in d. l. obligatione generali.

Hinc fit, quod Doctores Hispani (licet hac difficultate nō perpensa) securē tradunt, iure Hispano hāredem debitoris capi posse, sicut defunctus caperetur. Roderic. Suarez in l. post rem iudicatam. in declaratione legis Regni. extens. 1. Auendan. in declaratione ad leg. 4. & 5. tit. 8. de las exceptiones. libro 3. ordinamenti. nu. 24. vers. item inspiciet. Auiles in cap. 10. prātorum. verbo execution. num. 56. Didac. Perez. in d. l. 4. tit. 8. lib. 3. ordinam. gl. 1. colum. 4. vers. quæro vtrum executio. cifuentes. quæst. 17. Anton. Gomez. num. 5. Arias nume. 60. in l. 64. Tauri. Minchaca de successio. creatio. libro primo, §. 6. nu. 36. 39. & 48. Dueñas regula 277. Burgos. de Paz. cōf. 34. nu. 1. Gundif. de Paz. in praxi tomo 1. par. 4. cap. 1. num. 36. Gratian. regula. 352. Parlador. libro secūdo rerum

rerum quotidiana. cap. 10. parte 9
4. §. 1.
40 Quoties autem hāres capiendus est, debere prius citari, vt cōstet esse hāredem, neque capi, si hāres sit cum beneficio legis & inuentarij, adnotant supradicti, & Asini. de executione instrum. §. 1. cap. 29. à num. 10. & cap. 45. cum sequent. & cap. 49. num. 3. & §. 2. c. 6. Parlador. d. §. 1. Minchaca, Anton. Gomez. & alij vbi supra, Menoch. de adipiscend. pos. rem. 5. numero 62. Bursat. consil. 412. num. 30. lib. 4. & alij alibi, neque enim extra institutum immoramur.

Vbi solita est apponi clausula guarentigia, etsi omittatur, habetur pro apposita.

CAPVT XXI.

An valeat pactum, quod instrumenta habeant executionem paratam.

I Vre communi instrumēta publica executionē paratam non habent, text. in l. minor vigin-tiquinq; annis cui fideicommissum. ff. de minor. l. 2. C. de executione rei iudic. l. si cum dotem. §. eo autem tēpore. ff. soluto matrimo. l. 4. §. si ex conuentione. l. ait Prator. §. si iudex. ff. de re iudic. Bartol. in l. 3. §. in hac. ff. comodat. & alij plures, quos referunt Menochi. cons. 180. num. 36. Cephalus cons. 439. num. 77. lib. 3. & cons. 507. num. 4. libro 4. Asini. de executione. §. 1. cap. 2. Ofsacus decis. Pedem. 129. nu. 2. Bernard. Diaz. & Salcedo reg. 344. Gratian. reg. 179. Baeza de inope debitore. cap. 1. numen. 3. 1. & alij passim.

Sed ferē vbiq; statutis, & legibus atrijs decretum est, publica instrumenta habere executionem paratam, Itali confessio-nata, siuē guarentigiata, hoc est firma, appellant: quia contrahens confitetur coram notario, & is iudex chartulanius virtute statuti factus, eum condemnat, ad suo tempore soluendum. Rem, & pra-xim

S V M M A R I A

Ex Capite sequenti.

- 1 Iure communi instrumenta publica non habent executionem paratam.
- 2 Guarentigia instrumenta qua.
- 3 An valeat pactum, quod ex instrumento fiat executio in bonis?
- 4 An valeat quod fiat in personis?
- 5 Instrumenta omnia an habeant executionem paratam in Hispania? an solum ea, quę habent illam clausulam, *damos poder, &c.*
- 6 Qualibet promissio in iudicio habet executionem paratam.
- 7 Notarius ex suo titulo nullam habet iurisdictionem, neque potest facere præceptum guarentigiæ, nisi specia-liter habeat in privilegio.
- 8 Instrumentum est veritas probata.

xim explicant Bart. in l. fin. nu. 8. C. vbi & apud quem Baldus nu. 4. in l. etiam. C. de execut. rei iudic. Paul. de Castro conf. 260. un. 5. lib. 1. & alij plures, vt per Menochi. de arbitrar. casu 17. Tiraquell. in l. si vnquam. C. de reuoc. donation. verbo donatione largitus. nu. 103. & seq. & 3. par. de iure constituti posses. limitat. 30. nume. 48. Afni. de executio. instrum. §. 1. c. 25. nume. 6. Thesaur. decis. Pedem. 26. nume. 13. & alij passim.

Est ergo quæstio, an vbi huiusmodi statutum non adest, possit per pactum effici, quod instrumenta executionem paratam habeant, & duo casus distinguendi sunt.

3 Primus casus est, cum queritur, an possit per pactum fieri, quod ex instrumento fiat executio in bonis. Et non posse, neque eiusmodi pactum valere, dixit Bald. num. 34. in l. tale pactum. §. qui prouocauit. ff. de pactis. & consilio 262. numer. 2. lib. 3. sequuntur Iason in l. quæ delegato. num. 6. ff. de legat. 1. Iafredus Balbus decis. 226. Auiles in cap. 10. Prætorum. verbo execution. num. 1. ad fin. Ioan. Gratian. reg. 179. nu. 8.

Mouentur isti ex eo, quod aiunt, ordinem iudiciorum peruertere non posse, quia est ad substantiã iudicij: cap. de causis. de officio deleg. c. 1. de libelli oblatione. Authent. offeratur. C. de litis contestatione.

Respondet Roderic. Suarez. in l. post rem iudicatam. in declara-

tio. legis Regni euiden. 1. nume. 13. hoc non procedere in hoc casu, in quo non pro parte, sed in totum tollitur ordo iudiciarius: quod fieri potest. Gl. verbo illustrium. in c. fin. de re iudic. lib. 6. cum adductis capit. præceden. num. 26.

Contrarium, imò hoc pactum valere, & ex eo instrumenta habere posse executionem paratã; dixerunt Anton. de Canar. in tracta. de executione instrument. q. 32. nume. 68. Roderic. Suarez. d. euiden. 1. num. 10. cum sequent. Petrus Rebuff. 1. tomo. ad leg. Gallic. titu. de chyrograph. & schedul. recognit. in præfatione. nu. 104. Gabriel Sarayne in additio. ad Matefilan. singul. 20. nume. 8. Anton. Massa Gallefi. ad formam cameræ obligat. parte. 2. part. 3. quæst. 4. num. 4. & 5. Franc. Becius consil. 17. num. 2. Cephalus conf. 439. nu. 22. lib. 3. Afni. in tractat. execution. §. 1. c. 15. Andræas Gail lib. 2. de pace public. cap. 2. nu. 26. Thesaur. decis. 26. nume. 6. & dicit Valdes. in addition. ad Roderic. Suarez. vbi supra, de hoc nõ esse dubium. Idem præsupponit, qui disputat, an in Hispania necessaria sit conuentio expressa, ut instrumenta publica habeant executionem paratam, de quibus statim.

Pro his facit primò text. in l. 3. C. de pignor. l. Titia cum testamento. §. 1. ff. deleg. 2. vbi valet pactum, quod creditor propria autoritate possit, in bonis debitoris

bitoris executionem facere, ergo & valebit, quod id possit face re autoritate iudicis, quod est magis ciuile.

Respondent Bald. & Iason, quod id procedit in executione priuata, vbi non requiritur ordo, & aliud debet esse in publica, & iudiciali.

Sed replicat vrgēter Roderic. Suarez vbi supra. num. 11. quod idem debet esse, cum sit executio autoritate iudicis, quia cū partes conueniunt, iudex debet acquiescere: l. si conuenerit. ff. de re iudic. & inducit in hanc sententiam Bartol. num. 26. in d. l. creditores. C. de pignor. vbi ait, quod creditor, qui ex pacto habet facultatem ingrediendi possessionem propria autoritate, quod est quodam ius exequendi, si ex vrbaniitate adit iudicem, iudex debet executiue sine libello procedere: sequuntur Alberic. ibi num. 5. Soci. Ruin. Gratus, Negusan. & alij, quos refert, & sequitur Menoch. de adipiscend. possess. reme. 5. num. 148. & 150.

Secundò, videtur pro hac sententia tex. in l. tale pactum. §. qui prouocauit. ff. de pactis. vbi, qui prouocauit, transigit, & promissit, certo die soluere, eo nõ adimplente, ait tex. quod iudex appellationis, nullo alio de principali causa discusso, iustam conuentionem veluti confessi sequetur. Et licet respondeat Bald. quod in illo tex. fit executio prioris sententiæ præcedentis, replicat Ro-

deric. Suarez quod non potest fieri executio sententiæ, quæ noua fuit. l. si contra maiorem. C. de appellation. l. 4. §. si ex conuentione. ff. de re iudic. l. 2. C. de execut. rei iudic. & secundum intellectum Bartoli, quem sequuntur ibi Paul. de Castro, Alex. Ias. & cæteri, dicentes communem, in eo text. fit executio ipsius conuentionis.

Tertiò, Roderic. Suarez ponderat generalem vim pactorum: l. 1. ff. de pactis. & quod, cum ex iureiurando oritur ius exequendi, oritur planè ex conuentione l. 2. l. sed etsi possessori. ff. de iure iurãdo. Rebuff. adducit alia quædam generalia.

4 Secundus casus est, cum pactum continet, quod possit fieri executio in personam debitoris, illum capiendo, & carcerando, & hoc pactum non valere, dixerunt Canar. Sarayne, Gallefius, Becius, Thesaurus, vbi supra, Seraphinus de Seraphin. in tract. de priuilegijs iuram. priuileg. 77. nu. 4.

Contra verò, valere, sentiunt Roderic. Suarez, & Rebuff. locis supra citatis, Andr. Gail lib. 2. obseruat. 45. num. 5. nouissimè Carol. Crassus in tract. de exceptio. in præludio. num. 8. & omnes Hispani, qui disputant, an omnia instrumenta in Hispania habeant executionem paratam, de quibus statim.

Sed hæc quæstio eadem illa est, quam sup. præced. casu 4. examinauimus, vbi sequuti sumus

opinionem volētium, posse quēquam se obligare ad carceres, idē apparet, posse pacto fieri, quod instrumenta habeant executionem paratam, etiam quoad capiendam personam, fundamenta inde perenda sunt.

Illud nunc addimus, generali Hispaniæ consuetudine receptū esse, valere eam conventionem, etiam quoad carcerationē personarū, ideoque, omnibus instrumentis solet addi clausula. *Damos poder à todas, y qualequier justicias de su magestad, ante quien esta carta fue presentada, para que sobrelo en ella contenido hagan execucion en vuestras personas, y bienes: como si contra nosotros fuese dada sentencia definitiva por juez competente, y por nos consentida, y pasada en cosa juzgada.* Quæ videtur potuisse desumi, ex l. cum quasi 30. §. si plures. ff. de fideicommissar. libertat.

5 An verò non aliter executatio ni mandentur instrumenta Hispana, quam si prædictam clausulā habeant? quæstio est à nostris agitata, & pro his quæ in præcedenti cap. ad finem diximus, necessaria, neq; ab instituto nostro aliena.

Et non aliter executioni mandari, dixerunt Roderic. Suarez in l. post rem iudicatam. in declaratione legis Regni. evident. 1. à num. 15. Couarruui. lib. 2. variar. resolut. cap. 11. num. 3. vers. illud fanè. Didac. Perez. glos. por carta. in l. 2. tit. 14. lib. 5. ordinam. & latius in l. 4. gl. mandamos col.

5. tit. 8. lib. 3. ordin. Ignati. de Salcedo in addit. ad Bernardum Diaz regul. 344. Baeza de inope debitore. cap. 1. nume. 31. Ioan. Gutierrez. de iuramento confirmatorio. 1. part. cap. 62. numero 6. & in quæstion. practicis. part. 1. quæstion. 110 Paz in praxi. tomo primo part. 4. capit. 1. nume. 9. Quemada quæstion. 9. bonorum fiscali. & refert Theaur. decif. 26. numero 12. Iacob. Valdes. in addition. ad Roderic. Suarez loco citato. idem ait Didacus Segura in l. si ex legati causa. numero. 71. 78. & 87. ff. de verbor. obligation. tamen si Olanus in antinomijs. lit. I, nume. 55. contendat Seguram. ibidem nume. 73. & sequi. contrarium sensisse.

Mouentur isti primò ex eo, quod antiquior lex Regni, quæ de executione instrumentorum loquitur, est lex serenissimæ Regis Henrici III. data Hispali die 20. Maij. anni 1396. quam integram refert Roderic. Suarez vbi suprà. inferram in alia lege serenissimæ Regum Ferdinandi, & Elisabethæ, data Toleti anno 1480. quæ est in legibus illis Toleti illius anni numero 44. non habetur integra in ordinamento, neque in Recopilatione, sed solum eius epitome. Hæc ergo lex, inquit Roderic. Suarez, non disponit de nouo, instrumenta esse mandanda executioni, sed præsupponendo, solitum esse, instrumenta executioni mandari, dat formam circa executionem facien-

faciendam. & exceptiones malitiosas non admittendas: ergo, ante eam legem, iam instrumenta mandabantur executioni, hoc esse non poterat de iure communi, quo instrumenta non habent executionem paratam: l. minor vigintiquinque annis cui fideicommissum. ff. de minor. ergo, quia habebant clausulam guarantee, quæ in Hispania est prædicta, *damos poder, &c.* Disponit ergo illa lex, de executione faciendi instrumentorum habentium dictam clausulam. Leges postea sequentes omnes de obseruandis in executione loquuntur, non ergo est dare legem Regni, quæ instrumētis publicis de nouo det viam executiuam, sed iam habentibus, ac proinde vt virtus executiua cusetur, opus est dicta clausula. Confirmat hoc argumentum Rodericus Suarez variè, ac ponderat verba text. quæ sic refert. *Y porque noles pagan las dichas deudas presentan las dichas cartas, y recados ante vos los dichos alcaldes, para que fagades execucion por ellos.* Et subdit Roderic. Suarez hæc verba. *Et sic videtur, quod loquitur dicta lex in illis contractibus, pro quibus petebant creditores executionem ante dictam legem, sed certum est, quod non poterant petere, nisi pro illis instrumentis, quæ habebant paratam executionem ex dicta clausula, & conuentione, ergo super illis venit ad disponendum hæc lex.*

Respondent huic argumento

variè contrariæ partis assertores maximè Auendani in declar. ad l. 4. & 5. titu. 8. lib. 3. ordinam. à numero 1. per argumenta 2. 3. 4. 5. & 6.

Ego miror Rodericum Suarez, qui non exactè ponderauit verba illius text. quæ ipse paulò antè integrè retulerat, & videor, nodum hūc facillè posse dissolvere, exposita solum rei serie. Ait ergo illa lex, quod Genuenses mercatores, quo instrumenta haberent executionem paratam, faciebāt illa celebrari coram iudicibus, vulgo *los alcaldes*. eius verba sunt. *Los consules delos Ginoueses se me quexaron, y digeron, que ellos venden sus mercaderias, y facen sus contratos à Christianos, y Moros, y Iudios, por ciertas quantias de marauedis, que se obligan de les dar, y pagar por ellas, aplaços ciertos, y so ciertas pœnas.* Sequit̃ & facit. *De lo qual les otorgan cartas, y recados ante vos los alcaldes dela dicha ciudad, para que fagades execucion por ellos.* Non ergo, vt dicebat Rodericus Suarez, lex ait, quod creditores producebant instrumenta, vt ex eis fieret executio, sed quod contrahebant in iudicio, vt adesset via executiua, quia quælibet promissio in iudicio facta habet executionē paratam: l. eum pro quo 17. & ibi Baldus, & Paulus Castrensis. ff. de in ius vocand. Fely. in fine. Decius nu. 7. in c. si quando. de officio deleg. Marfil. sing. 394. Aflic. decis. 387. A fini. in tractatu

de execution. §. 1. capit. 16. Vincent. de Franchis decis. 118. num. 7. Auiles in c. 10. pratorum, verbo execution. num. 12. Parlador. libro 2. rerū quotidian. c. 19. par. 1. §. 10. & alij passim. Neque etiā ex ea lege colligi potest, instrumenta prædicta, ideò mandata fuisse executioni, quia habebant clausulam prædictam, sed quia facta in iudicio.

Prosequitur dicta lex, & tollit illam necessitatem contrahendi in iudicio, & disponit duo, alterū, quod ex instrumentis publicis detur executio, alterum, quod in ea executione non audiantur exceptiones malitiosæ, patet ibi, *Porque vos mando, que cada que los dichos mercaderes, o qualquier otra persona, o personas vos mostraren carta, o cartas, o otros recados ciertos de obligaciones, que tengan contra qualesquier personas, delas deudas que les deuieren, que las cumplades, y lleguedes a execution, se yendo pasados los plazos delas pagas.* Et reliqua. Vides qualiter, hæc lex, in hoc non loquitur tantum de modo obseruando in executione, quam præsupponat alias faciendam, vt dicebat Roderic. Suarez, sed de nouo inducit, & disponit, quod ex instrumentis fiat executio: & ad hoc nihil aliud requirit, quam *carta, o otros recados ciertos*. Prosequitur deinde lex, excludendo malitiosas exceptiones, per nouam dispositionem se paratam à priori, ibi, *y que no lo degedes de asi facer, e cumplir, por pa-*

ga, o excepcion. Et reliqua.

Hæc lex erat localis, pro sola Hispali, postmodū in anno 1458. Serenissimus Rex Henricus. IV. iussit aduersus instrumenta, sententias, & alia habentia executionem paratam non admitti, nisi certas exceptiones, habetur in l. 4. tit. 8. libro 3. ordinamen. hodie l. 1. tit. 21. libro 4. Recopilatio. Hæc lex est generalis, sed non dat executionem omnibus instrumentis publicis, sed tantum decernit, præter certas, omnes alias exceptiones repelli, restrictè, in illis casibus, qui iam habebant executionem paratam.

Superuenerūt Serenissimi Reges Catholici, & aiunt, illam legem esse localem, pro sola ciuitate Hispalensi, sed esse utilem pro toto Regno; hoc verò non potest intelligi de secunda dispositione illius legis, repellente malitiosos exceptiones, quia iam erat dispositum generaliter in toto Regno, per Serenissimum Regem Henricum IV. vt dictum est: ergo illa lex aliud habet, præter repulsionem exceptionum, toti Regno non communicatum, quod lites abbreviet, ad hoc enim dicunt esse utilem, ibi, *para abreniar los pleytos.* Et certè nihil aliud, quam prima dispositio, quæ vim executiuam instrumentis tribuit, ergo apparet, in illa lege de nouo dari instrumentis via executiua. Itaque in l. 5. tit.

tit. 8. libro 3. ordinam. hodie l. 2. tit. 21. lib. 4. Recopilatio. quæ est dicta lex. Serenissim. Reg. Catholic. eodem modo ponitur duplex decisio, altera, quod fiat ex instrumentis executio, altera, quod non admittantur exceptiones illegitimæ.

Secundò mouentur prædicti, per text. in l. 5. tit. 21. lib. 4. Recopilatio. vbi refertur dispositio dicta l. 2. & dicit text. in finalib. verbis. *Conforme ala ley de Toledo suso dicha, que fabla delos contratos guarentigios.* Ergo illa lex non loquitur de exequendis omnibus contractibus publicis, sed tantum guarentigijs, & ita habentibus dictam clausulam, fuit originaliter consideratio Couarruui. & in ea vim faciunt Gutierrez. Salcedo, & alij.

Respondet Olan. in antinomijs. lit. I, num. 51. quod illa verba vltima intelligenda sunt per alia posita in principio ibi. *Como los otros contratos otorgados ante nuestros escriuanos, que trahen aparejada execution.* & ita solum requirit, instrumenta esse publica. Replikat Gutierrez in practic. qq. lib. 1. q. 110. imò illa verba, *que trahen aparejada execution.* restringere illa verba præcedentia, *los otros contratos otorgados ante nuestros escriuanos.* & ostendere, non omnia instrumenta habere executionem paratam, ex natura illius relatiui *que,* argum. tex. in l. ea tamè adiectio. ff. de leg. 3. sed huic considerationi responderi potest, quod

illud relatiuum iunctum verbo præsentis temporis non restringit. Sed demonstrat, Bart. Ias. & omnes in l. Sthycū qui meus erit. ff. de legat. 1.

Parlador. lib. 2. rerum quotidian. c. 19. part. 1. §. 11. ampliat. 1. num. 7. respondet, illam legem 5. accepisse verbum *guarentigios.* pro publicis, quia refert dictam legem 2. vbi tantum de publicis habetur, & lex referens intelligitur iuxta terminos legis relatæ: l. vbi autem. §. illud. ff. de verborum obligatio.

Re vera illud verbum *guarentigios* intelligi non potest in suo proprio significato, quia *guarentigium* appellant Thufci instrumentum, in quo adest præceptum notarij, tanquam iudicis charularij, pro obseruatione contractus: Bart. in l. 1. num. 3. C. de confes. Bald. num. 11. in c. dudum de electio. & relati sup. nu. 2. ac alij passim. Huiusmodi autem obseruantiam in Hispania non habemus, quia notarij non constituuntur iudices, neque ex titulo ordinario notarius vllam habet iurisdictionem: l. adoptio. C. de adoptio. vbi in specie Bal. notat, tabellionem non posse facere præceptum *guarentigia*, nisi specialiter in priuilegio fiat mentio, quod sit etiam iudex ordinarius: sequuntur Alexand. in l. ait Prætor. §. si iudex. num. 9. ff. de re iudic. Campeg. de dote. 5. part. 9. l. 11. nu. 13. Thomas Dec. alleg. 5. nu. 5. cui subscribit Sôcin. Mascard.

concl. 926. num. 11. quidquid dicat Thefaur. decis. 26. num. 13. Vnde neque instrumenta habentia clausulam illam, *damos poder, &c.* dici possunt guarentigia, vt in specie notat Thefaur. d. decis. 26. num. 13.

Est ergo illud verbum *guarētios* intelligendum improprie: nō potest autem intelligi de instrumentis habētibus illam clausulam, *damos poder &c.* vt volunt Couar. & sequaces, quia lex illa Toleti, ad quam se refert, de eius modi clausula nullum verbum habet.

Igitur intelligendum est de instrumentis publicis, ac proinde dicendum, omnia instrumenta publica vocasse guarentigia, cum lex illa Toleti de omnibus publicis loquatur, & iam data illis virtute executiua, appellari possint guarētigia, hoc est firma, hoc enim significat vocabulum illud *Thuscum*, & videtur idem, quod rustici nostri dicunt *Robra*, à roborando. Respexit ergo lex ad consuetudinem Italiae, & instrumenta sua publica compellauit eo nomine, quo Italia nominat sua. Ita videntur sensisse Olanus vbi suprā. num. 41. Didac. Perez. & Parlador. locis citatis. Azeuedo in d. l. 2. tit. 21. lib. 4. Recopilation. num. 53. & seq.

Alia quæ adducit Roderic. Sua rez. leuia sunt, sed pro hac parte ponderari potest text. in l. 4. tit. 21. lib. 4. Recopila. quatenus ait, *ex trāfacione coram notario pu-*

blico facta dari executionem; nam si omnia instrumenta publica corā notarijs facta executionem habent, quid attinebat hoc in transactione nominatim discernere? Respondetur fuisse dictum ad maiorem declarationē, cum propter præcedentem sententiam aliquid dubij insurgere posset, & ne trāfacionibus, quæ instrumento publico non probarentur, videretur dare viam executiuam.

Contrarium, & verius, imò omnia instrumenta publica, eo ipso quod publica sunt, etiam si illam clausulam *damos poder, &c.* nō habeant, habere executionem paratam, tenent Auendan. in declaratione ad l. 4. & 5. tit. 8. lib. 3. ordin. à nu. 1. & in dictionario. verbo *escrituras publicas*. Palacius Rub. nu. 1. Didacus de Castillo. verbo *obligacion*. in l. 63. Tauri. Villalobos in antinom. iuris ciuil. & Regij. lit. 1. num. 21. Olanus eodem loco. à num. 33. Antoni. Gomez. i. l. 64. Tauri. nu. 4. Albornoz in arte contract. lib. 1. tit. 2. nu. 8. Ioan. Matienzo in l. 10. titu. 17. lib. 5. Recopilatio glos. 6. & 9. Ioannes Gracian reg. 179. nume. 10. Parladori. lib. 2. rerum quotidian. cap. 19. par. 1. §. 1. ampliat. 1. Azeuedo in l. 2. tit. 21. lib. 4. Recopilatio. à num. 53. qui num. 56. ait, quod prior opinio verior est, & in praxi receptior, sed quod hæc posterior semp sibi placuit, bene quod placuit, malè quod putet, priorem esse veriozem, & rece-

receptiorem, cum non sit.

Pro hac sentētia facit, primò, rei series relata suprā ad responsonē primi argumenti cōtrarij.

Secundò, quod leges solum exigunt instrumenta esse publica: l. 2. tit. 21. lib. 4. Recopilatio. ibi. *Cartas y contratos publicos, y recados ciertos*: l. 3. eod. tit. ibi. *por cōtratos o obligaciones*. l. 4. eo. tit. ibi. *transacciones que fuerē hechas en tre partes por ante escriuano publico*. l. 5. eod. tit. ibi. *como los otros contratos otorgados ante nuestros escriuanos, que trahen aparejada execucion*. l. 19. eod. tit. ibi. *la forma que se ha de tener en las execuciones que se hacen de los contratos publicos*. l. 10. tit. 17. li. 5. Recopilatio. ibi. *otras obligaciones publicas que trahen aparejada execucion*.

Tertiò, quod lauda habēt executionem paratam, l. 4. tit. 21. lib. 4. Recopilat. & chyrographa priuata recognita, l. 5. eo. tit. imò & recognita solum coram tabellione. l. 6. eo. tit. & acceptatio libramenti arrēdatoris maioris facta coram tabellione ab arrendatore minori: l. 9. tit. 16. lib. 9. Recopi. Quæ omnia non habent illam clausulam, neque maiorem vim quam instrumenta, ergo multo magis instrumenta publica habebunt, etiam sine illa clausula, executionem paratam.

Quartò, quod ratio, quæ mouit leges, ad concedendam hanc executionem, pariformiter militat in omnibus instrumentis publicis, non enim assignatur ratio,

quia ipsæ partes consenserunt executionem fieri, sed *que son recados certos. & para abreuiar los pleytos*. Et dicit Paul. Castren. cōsil. 31. num. 2. lib. 3. quod statuta de instrumentis mittendis executioni fundantur super quadam necessitate, quæ resultat ex instrumento, nam quod instrumento publico continetur, habetur pro veritate euentissima, & efficacissima: multa Iason cons. 12. num. 13. lib. 1. Tiracquel. de retract. lignag. §. 2. glos. 1. à nume. 20. Menoch. de recuper. poss. remed. 1. num. 224. Roland. consil. 58. num. 6. lib. 2. cum sexcentis similibus. Hæc autem verificantur in instrumentis, sine illa clausula, ergo ex eis procedit executio.

Concordabat has opiniones Didac. Perez loco citato, vt licet prior sententia admittenda foret, tamen, quia semper solet apponi illa clausula, si aliquando omittatur, habeatur nihilominus pro apposita: argumento tex. in l. quod si nolit. §. quia a ssi dua. ff. de ædilit. edicto. l. fina. C. de fideiussor. Placet Gundifaluo de Paz; displicet Gutierrez. Olanus, Azeuedo, & Valdeso. Sed im merito, quia in terminis, quod vbi clausula guarentigia solita est apponi, si quandoque omittatur, habeatur pro apposita, dixerunt Baldus in l. si duo patroni. §. si quis iurauerit. ff. de iure iurand. Anton. Gabriel. lib. 6. cōmun. opin. tit. de consuetudine.

concl. 3. nu. 5. Menochi. conf. 37. num. 6. i. tamen si, ubi solita non est, omiſſa non poſſit à notario ſuppleri: Baldus nume. 15. in capit. quoad conſultationem. de re iudicat. Tiraquell. de iure conſtit. poſſeſſor. 3. par. limitat. 3. i. nume. 2. unde videtur Didacus Perez. rectè loquutus. Sed ſine dubio ſimpliciter verior eſt opinio, quod etiam ſine ea clauſula procedat executio.

S V M M A R I A

Ex Capite ſequenti.

- 1 Qui teneant non valere renuntiationem ceſſionis bonorum.
- 2 Etiam addito iuramento.
- 3 Priuilegio miſerationis gratia indulgentia an poſſit renuntiare?
- 4 Qui teneant valere renuntiationem ceſſionis bonorum.
- 5 Maxime addito iuramento.
- 6 Per ſtatutum tolli an poſſit ceſſio bonorum?
- 7 Stante ſtatuto repellente omnes exceptiones, an ceſſio bonorum cenſeatur excluſa?
- 8 Debitor ſiſci quando poſſit gaudere beneficio, quando poſſit gaudere beneficio ceſſionis bonorum?
- 9 Quando omnino conſtat de extrema miſeria, non obſtante renuntiatione iurata admittitur ceſſio bonorum.
- 10 Qui diſtinguat in principali articulo.
- 11 Qui ſecum iurauit non vti ceſſione bonorum, non obligatur eo iuramento.

C A P V T XXII.

An poſſit per pactum renuntiare ceſſioni bonorum?

Lebile miſerabileq; beneficiū ceſſionis bonorum, an poſſit per pactum tolli, & renuntiare? antiqua & à multis agitata quaſtio eſt, in qua tres ſunt opiniones.

- 1 Prior opinio eſt dicentium, non poſſe ceſſioni bonorum etiã per pactum renuntiare, cuiuſmodi ſunt Iacobus de Bellouifo in Authen. de fideiſſo. §. quod autem. Dynus Ricard. de Malumb. Bartol. num. 10. Alberic. num. 6. Paul. de Caſtro num. 3. Raphael Cuma. in addition. Ioan. de Imola num. 5. Franciſc. Aretin. nu. 3. in l. alia. §. eleganter. ff. ſolu. matrimo. Cynus num. 10. Salycet. num. 9. in l. 1. C. qui bon. ced. poſſ. Ioan. Faber num. 5. in l. ſina. eod. tit. Alberic. num. 11. in Rubr. eod. titu. vbi nu. 13. dicit communiter approbatam, & quod pluries obtinuit de facto, Ioan. Andr. num. 1. Anton. de Butrio num. 2. Abbas nu. 2. Cardinal. nu. etiam 2. Anchar. num. 6. in cap. 2. de pignor. Bald. nu. 26. Ioan. Fab. num. 8. Iaſon nu. 30. in §. ſin. Inſtitu. de actio. Ioan. de Imola nu. 6. in cap. ex reſcripto. de iureiurand. & num. 19. in cap. 1. de pignor. & num. 22. in cap. Odoardus. de ſolutio. Socin. reg. 342. alias eſt reg. 1. ſub lit. P. incipit Pactum quod debitor. Alex.

Alexan. conf. 37. num. 6. lib. 2. Capra reg. 75. num. 29. Mazolus cõf. 22. num. 4. Andræas Gail in tract. de pace publica. lib. 2. c. 2. nu. 23. Carrocius in tracta. de oblation. par. 2. quaſt. 9. nu. 67. Ferdin. Minchaca lib. 3. de ſucceſſion. creat. §. 22. num. 79. & §. 29. nume. 17. in ſin. Ioſeph. Ludouic. decif. Peruſ. 64. num. 6. par. 2. Magonius decif. Lucenſ. 88. num. 9. Menochi. de arbitrar. iudic. caſu 183. num. 18. Ioannes Gutierrez. de iuramento confirmator. 1. par. cap. 18. nu. 1. Gaſpar Baeza de inope debitor. cap. 1. nume. 41. & cap. 2. num. 6. Gundifal. de Paz. in praxi. tom. 1. part. 4. cap. 5. nume. 15. quorum plerique dicunt iſtam eſſe communem ſententiam.

- 2 Imò quod amplius eſt, non valere eiufmodi pactum tamen ſi fuerit iuramento confirmatum, dixerunt Rota in antiquis. tit. de arb. decif. 2. & tit. de renuntiatione. decif. 4. Abbas num. 2. in cap. 2. de pignor. Guido Papæ decif. 311. Franc. Becius conſil. 10. nu. 6. Mazolus d. conf. 22. num. 7. Minchaca d. §. 22. num. 80. Baeza d. cap. 1. num. 42. Carroc. d. quaſtio. 9. num. 68. Cumia ſuper ritu. cap. 95. num. 3. Paz. d. cap. 5. num. 15. Theſaur. qui dicit magis communem decif. Pedem. 36. num. 4. Petrus Barboſa in l. alia. §. eleganter. num. 5. ff. ſolu. matrim. nouiſ. ſimè Carol. Cratſus in tractat. de exceptio. excep. 17. num. 20.

- 10 Mouentur iſti primò ex eo, quod ex hoc pacto ſequitur de-

bitorem pauperem non poſſe ef- fugere carcerem, quod eſt contra bonos mores, idè non valet: d. §. eleganter. l. ſi vnus. §. illud nulla. l. iuris gentium. §. ſi paciſcar. ff. de pact. neque iuramento confirmatur, regula non eſt, obligatorium. de reg. iur. lib. 6.

Reſpondet Alexan. num. 11. in d. §. eleganter. quod hoc pactum non eſt contra bonos mores, quia ſi eſſet, nullo caſu a lege permitteretur carceratio debitoris, at permittitur, l. 1. C. qui bon. ced. poſſ. & permittitur ſublata ſpe ceſſionis bonorum: l. ſina. C. eod. tit. ergo non eſt contra bonos mores. Petr. Barboſa in d. §. eleganter. nume. 50. idè dicit eſſe contra bonos mores, quia tollit miſericordiam, cui videtur reſpondiſſe Iacob. de Arenis, referente Cyno vbi ſup. qui dixit, quod debitor non ſoluendo delinquit, l. tale pactum. §. qui prouocauit. ff. de pactis. idè poenam pati debet: l. cum quidam. §. de pupillo. ff. de uſuris, ſed in eo, qui ſine culpa ſua effectus eſt non ſoluendo, non poſſet delictum conſiderari; imò & contumax habet beneficium ceſſionis bonorum, huic tamen conſiderationi reſpondetur infra argu- mento 4.

Secundò non ſolum inducitur carceratio, ſed etiam carceratio perpetua, ad carceres autem perpetuos nemo ſe obligare po- teſt, vt dictum eſt ſuprà c. 20. nu. 34. imò neque delinquentes poſ- ſunt

sunt puniri pœna perpetui carceris de iure ciuili: l. incredibile. l. aut damnium. §. solent. ff. de pœnis, ergo multò minùs ex pacto potest induci hæc pœna, ita argumentatur Alberic. in Rub. nu. 13. C. qui bon. ceder. poss.

Respondent huic argumento Roman. num. 15. Alexan. num. 11. in d. §. eleganter. Ioannes de Imola nu. 33. & 34. in c. cum contingat. de iureiurand. Seraphin. de Seraphi. de priuileg. iuramenti. priuileg. 91. nu. 5. quod pactum non continet expressè, debitorem se obligare ad carceres perpetuos, quia id non valeret, sed venit in consequentiam: ea autem quæ principaliter fieri prohibentur, si veniant in consequentiam alterius permissi, valent: l. 1. ff. de authorit. tutor. l. in modicis. ff. de contrahen. empt. l. quædam. ff. de acquir. rer. domin. ca. per venerabilem. & ibi glo. 2. qui filij sint legitim. & hoc comprobant multis similibus.

Respondeo aliter, quod ex renuntiatione cessionis bonorum non sequitur, quod reus futurus sit in perpetuis carceribus, quia licet renuntiatio valeat, quoties tamen debitor diu fuit in carcere, & apparet, re vera illum omnino laborare inopia, excarcerandus est: iuxta limitationem sequentis opinionis.

Tertiò, quia carcer est quædam species seruitutis: l. 2. ff. de liber. hom. exhiben. l. Titio centum. §. Titio centum. el. 2. ff. de condi-

tio. & demonstr. ad quam nemo se obligare potest: l. nec si volens. l. liberis. C. de liber. caus.

Responderetur, quod debitor carceratus non efficitur seruus creditoris, & ita non potest dici hoc pactum inducere seruitutem; Glof. & Bartol. num. 5. in d. l. 1. C. qui bon. ced. poss. Bart. num. 11. Angel. num. 3. Alexan. nu. 11. in d. §. eleganter.

Replicant Salycet. num. 9. in d. l. 1. Barbofa nu. 49. in d. §. eleganter. quod licet non sit vera & formalis seruitus, est tamen quasi seruitus, & seruitutis species.

Responderetur, quod semota vera & formali seruitute, ad istam quasi seruitutem quilibet se obligare potest: l. sancimus. C. de agricol. & censit. lib. 11. & dictum est supra cap. 17. idque multò magis in fauorem eius, qui aliquod ius habet in se obligatam: d. §. Titio centum. el. 2. & ibi notant omnes. l. Mæuia. ff. de manumiss. testam. creditor autem multum iuris habet in debitorem.

Quartò, in hoc pacto magna relucet creditoris durties, qui ex eo, quod debitor in carcere retineatur, nihil cõsequitur, nisi vt officiat, quod ferendum non est: l. in fundo. ff. de rei vendic. & quasi caro & corium hominis ducitur in commercium, contra tex. in l. inter stipulantem. §. sacram. ff. de verbor. obligat. ideò creditorum durtia refrenanda est: l. seruus ea lege. ff. de seruis expor-

exportan. imò & sibimet obest, quia creditor extra carceres poterit operari, & lucrari, vnde soluat, in carceribus non potest. Rationem hanc referunt Cynus, Romanus, & omnes antiqui, licet nouam dicat Minchaca d. nu. 79.

Responderetur, quod non potest dici creditor durus, qui tantum desiderat, sibi satisfieri; 3 cuiusque intetio principalis est, non debitori officere, sed suum consequi, ideò attendenda l. si quis nec causam. ff. si cert. petat. Neque in dolo dici potest, qui si bi prospicit: l. si pupillus. ff. de acquir. hæred. cum multis adductis à Tiraquello de retract. lignag. in præfatione. à nu. 78.

Præterea, vexatio debitoris in carceribus vtilis est creditori, vt debitor omnem adhibeat diligentiam, & pecunias fortè absconditas prodar, vel à cognatis & amicis impetret, multi enim freti beneficio cessionis bonorũ, negligentes sunt, qui si sciunt, non posse carcerem euadere, inueniunt modum soluendi, vel alij miseratione moti pro eis solunt: Roman. num. 15. Alexan. nu. 11. in d. §. eleganter. Imola nu. 34. in d. c. cum contingat.

Replicat Salycet. fateor à principio, sed ex post facto, cum apparet debitorem non posse solvere, negari nõ potest, creditorem nimis durum esse; addit Baeza d. c. 1. nu. 42. vix hoc sperari posse, quia charitas refrixit.

Respondeo, saltem debere ex

pectari, quod tempus, & experientia ostendant, an debitor simulet, an verè egenus sit, quod certè stante ista opinione non potest cognosci, quia multi fraude & dolo abscondunt bona, & confugiunt ad cessionem, qui carere, veluti lapide Lidio explorandi sunt.

Quintò, priuilegio miserationis gratia indulto renuntiari nõ potest, Glof. verbo excedere in l. vnica. C. quan. imper. inter pupill. & vidu. quam ibi dicunt notabilem Baldus & Salyce. Fely. nu. 16. in cap. si diligenti. de foro competenti: sed beneficium cessionis bonorum miserationis gratia inductum est, l. fin. C. qui bon. ceder. poss. & tradunt omnes vbique: ergo ei renuntiari non potest.

Responderetur, contrarium esse verius, imò & iuri miserationis causa inducto posse renuntiari, vt multis probant Cagnol. in proœmio digestor. nu. 289. Tiraquell. in præfatione l. si vnquam. C. de reuoc. donat. nu. 124.

Sextò, per carcerationem quis iniuriam patitur: l. cum filij. C. qui bon. ced. poss. sed de futura iniuria non propulsanda, non potest pacisci: l. si vnus. §. pacta quæ turpem. ff. de pactis. ergo non valet hoc pactum.

Respondebat Iacob. de Arena, quod est iniuria respectu iuris naturalis, non respectu iuris ciuilis, quod propter bonum publicum sic prouidit, allegat l. 1. ff. de ne-

de negot. gestis. l. 1. ff. de vsuris. l. si operis. ff. de pœnis.

Respondet Alexan. num. 15. in d. §. eleganter. quod cum carceretur autoritate publica, nulla iniuria est, iuris enim executio non habet iniuriam.

Alia quædam lenia adducunt suprascripti, quibus ipsimet respondent; & Vitalianus de Cambanis in tract. clausular. tit. an valeat renunciatio cessionis bonorum. hinc inde tam multa dicit, vt cognosci non possit, quid sentiat, vt etiam notauit Neuizan. conf. 59. num. 6.

4 Secunda est opinio contraria, dicentium, valere hoc pactum, quo debitor renuntiat beneficio cessionis bonorum, cuiusmodi sunt Iacob. Butrigar. in tracta. de renuntiationibus iuris. Iaco. de Arenis in quodam cōsilio quod inferit Cynus in l. 1. C. qui bon. ceder. poss. Feder. de Senis conf. 60. Angel. num. 3. & 4. Roman. num. 15. Alex. num. 11. in d. l. alia. §. eleganter. ff. soluto matrimo. idem Angel. num. fina. in l. cum filij. C. qui bonis ceder. poss. Anto. de Butrio nume. 11. Ioannes de Imola num. 32. cum duobus sequent. Alciat. num. 72. in c. cum contingat. de iure iuran. Abbas conf. 42. nu. 1. lib. 2. idem Abbas num. 3. in cap. fin. de pactis. Rota Romana in antiquis decis. 31. sub titulo de re iudic. aliàs est 567. Felyn. num. 12. in cap. ex rescripto. de iureiurand. & nume. 4. in cap. si diligēti. de foro com-

pet. Neuizan. consil. 59. nume. 6. Capella Tholosana decis. 61. Co-uarru. in cap. quamuis pactum. de pactis. lib. 6. parte 2. in initio. num. 6. & lib. 2. varia. resolution. cap. 1. num. 7. Ioannes Matienzo glo. 2. num. 5. in l. 7. titu. 16. lib. 5. Recopilatio. ac dicit in puncto iuris veriore, Ripa nume. 30. in l. obligatione generali. ff. de pignoribus.

Quod si eiusmodi pactum fuerit iuramento vallatum, eius validitatem esse sine dubio, nam iuramentum est de iure naturali, quod est potentius, quam ius civile merè positium, quod induxit cessionem bonorū, dixit Baldus nume. 13. in l. 1. C. qui bon. ceder. poss. idem aiunt Federic. de Senis dicto conf. 60. Rota Romana d. decis. 31. de sententia ex re iudic. in antiqui. scui potius standum esse, quia plenius examinat. ait Neuizan. d. conf. 59. nume. 7. Anton. de Butrio, Abbas, Ioan. de Imola, Roma. Alex. vbi suprā, Socin. in tract. de citation. artic. 7. num. 18. Ripa num. 33. in d. l. obligatione generali. Minchaca de success. creat. lib. 3. §. 28. num. 19. & §. 29. nume. 17. Matthæus Brunus de cessione bono. quest. 21. princip. num. 9. Ioannes Gutierrez. de iuramento confirmatorio. 1. par. c. 18. num. 4. Seraph. de Seraphi. in tract. de priuileg. iuram. priuileg. 91. num. 3.

Mouentur isti primò ex eo, quia pactum hoc nullo iure reperitur prohibitum, nec est contra bonos

bonos mores naturales, nec ciuiles, ideò valere debet: l. 1. ff. de pact. & vnique liberum est, iuri pro se introducto renuntiare: l. si quis in conscribendo. C. de pactis. Quia ea, quæ aduersus hoc pactum dici possunt, in responsione ad fundamenta contraria sublata sunt. Iuramentum verò super ea re præstitum seruari potest sine interitu salutis æternæ, ergo seruandum est: c. cum contingat. cap. licet mulieres. de iureiur. eod. tit. lib. 6. cap. quamuis pactum. de pactis. eod. lib. 6.

Secundò, facit potestas hæc, quam habere quemlibet in se ipsum, toto hoc tractatu probam⁹: vnde & libertatem suam grauare, & restringere potest, vt sup. c. 17. probatum est, & ad carceres se obligare, vt etiam capit. 20. diximus.

Tertiò, tacitè potest debitor beneficio cessionis bonorum re-nuntiare, accipiendò dilationē quinquennalem: l. fin. C. qui bon. ceder. pos. ergo multò magis expressè. l. cum quid. ff. si certum petatur.

Huic tamen fundamento respondet Salyce. num. 9. ad fin. in l. 1. C. qui bon. ceder. poss. tacita nonnunquam valere, vbi expressa non valent: l. si quis Sempronium. ff. de hæred. instit. & in hoc casu, in renuntiatione expressa malus animus creditoris demonstratur, quod deficit in tacita, in qua potius apparet fraus debitoris. Potest hæc solutio cō-

probari ex solutione data per sequaces istius sententiæ argumento 2. contrario.

Verum, non video in quo consistat iste malus animus creditoris, qui nihil aliud vult, nisi quod suum est.

Aliter respondent Minchaca dicto §. 22. num. 79. & Gutierrez. 1. part. de iuramento cōfirmatorio. cap. 18. num. 3. in d. l. fin. non agi de tacita renuntiatione, sed de ademptione legali, quia ibi debitor non excluditur ex suo consensu, sed decreto legis, eo casu auferentis cessionem bonorum.

Sed negari non potest, ex consensu debitoris acceptantis dilationem quinquennalem, id descendere: argumento l. si qui initio. C. de actio. & obligatio. & eorum quæ notantur in Auth. præterea. C. vnde vir. & vxor.

6 Quartò, per statutum tolli potest cessione bonorum, Bald. nume. 3. in l. 1. C. qui bon. ced. poss. Angel. num. 4. Alexan. num. 13. in d. §. eleganter. Soci. lit. P. reg. 1. fall. 5. Baeza de inope debitore c. 2. num. 12. ergo & per pactum, argumento tex. in l. non impossibile. ff. de pactis.

Quinimò amplius vult Angel. d. num. 4. ac Paul. Castr. num. 5. & defendit Alexan. num. 13. in d. §. eleganter. quod si statutum iubeat instrumenta mandari executioni nō obstante vlla exceptione, censebitur sublata cessione bonorum: Socin. dicta lit. P. regula 1. fall.

i fall. i r. alias est regula 342.

Sed hoc argumentum tutū nō est: Tum quia, non valet argumētum de statuto ad pactum affirmatiuē, vt dictum est cap. 20.

Tum quia, certum non est, per statutum tolli posse cessionem bonorum, contradicunt enim Matthæus Brunus in tractatu de cessione bonorum. quæst. 2 r. princip. num. 4. A fin. in tract. de execution. §. 2. cap. 9. de qua re modo non delibero.

7 Tum quia, contra Angelum, q̄ excludis ab statuto omnibus exceptionibus, non videatur exclusā cessione bonorum, voluerunt Bal. nu. 3. in l. 1. C. qui bon. ceder. poss. Bartol. in l. si filius ff. quod cum eo & latius distinguunt, ac declarant Alexand. num. 7. in l. postulāte, ff. ad Trebellia. Anton. de Canar. in tractat. de execut. instrum. quæst. 28. nume. 63. Foller. in additio. nouis ad practicā Marantæ. 6. parte. memb. 9. de exceptione. num. 53. Bertachin. verbo cessione bonor. num. 4. Brunus de cessione bonorum. quæst. 2. princ. num. 10. & quæst. 3. princip. nu. 4. & quæst. 12. principal. per totum. A fini. de execution. §. 2. cap. 18. Minchaca libro primo de successio. creat. §. 6. num. 49. Gratian. regula 438. numero 6. & alij alibi.

8 Vltimò, rem hanc confirmat text. expressus in l. 5. titu. 9. lib. 9. Recopilatio. vbi, cum certum sit, debitorem fisci ex contractu posse vti beneficio cessionis bonorum, licet aliter sit in debitore

ex collectis, vel ex delicto, vt est textus, & ibi notat Paulus Castren. num. 3. in l. si quantitatem. C. qui bon. ceder. poss. traduntq; permulti, vt per Bartolum nume. 4. in l. cum eo. ff. ad legem Iul. peculat. Anan. nu. 19. in c. Odoardus. de solutio. Guido Papæ decis. 2 r. nu. 3. Brunus de cessione bonorum. quæst. 9. quæstionis 4. principal. Peregrini. de iure fisci. lib. 6. tit. 7. num. 37. Ioseph. Ludouic. decis. Perusina 32. par. 2. Thefaur. decis. 182. Baeza de inope debitore. cap. 13. nume. 16. Cum inquam hoc certum sit, ne cōductores Rectorum reddituum eius modi beneficio vtantur, decernit lex, quod illi renuntiet, ergo apparet sensisse, valere renuntiationem. Verba tex. subijcio. *Por quanto muchos arrendadores, y recaudadores mayores, que arriendan las rentas Reales, las cobran, y no pagan lo que deuen dellas, antes gastan, y distribuyen lo que cobran de las dichas rentas, en otras cosas, y si los prenden por ello, hacen cession de bienes, diciendo, que no tienen de que pagar, lo que deuen. Ecce quod fiebat contra fiscum cessione bonorum, & admittebatur, alioquin nō opus fuisset remedio. Sequitur. *Que por evitar esto, se entienda, que las nuestras rentas se arriendan con condicion, que ningun arrendador que las arrendare, ni sus siadores, ni abonadores, ni alguno dellos, no puedan hacer, ni hagan la dicha cession de bienes, y juren de no la hacer, ni pedir relaxacion del juramento, y si la hicieren,**

ciereu, que no les valga. y que ayan de estar presos, hasta tanto que cumplan, y paguen lo que deuen, y fueren obligados, a pagar de las dichas rentas.

9 Limitant prædicti hanc secundam opinionem, quod licet valeat eiusmodi renuntiatio beneficij cessionis bonorum, tamen, si debitor extrema labore inopia, & appareat euidenter, illum nullo modo posse soluere, tandem à carcere relaxāndus sit. Ita Feder. de Senis d. consil. 60. Rota in antiquis decis. 3 r. sub tit. de re iudic. Roman. num. 16. Alex. num. 12. Barbosa num. 52. in d. §. eleganter. Anton. de Butrio num. 11. in cap. cum contingat. de iureiur. Abbas num. 3. in cap. si. de pactis. Felyn. num. 12. in c. ex rescripto. de iureiurand. & num. 4. in cap. si diligenti. de foro compe. Boff. titu. de carcerat. si de ius. commit. num. 25. Brunus de cessione bonorum. quæst. 2 r. principal. num. 10. Ripa num. 30. in d. l. obligatione generali. qui adiungit rationem, quod vita morituri debet præferri cuicumque causæ pecuniariæ: c. non satis. 82. distinct. Couarr. lib. 2. variar. resolut. cap. 1. nume. 7. ad fin. Becius consil. 10. nu. 7.

10 Tertia est opinio distinguendum, vt quoad effectum, quod reus in carcere retineri debeat, non valeat renuntiatio, per argumētum prioris sententiæ, quoad effectum verò, qui possit esse utilis creditori, renuntiatio teneat, & inde, tametsi is qui bonis cessit, priuilegium habeat, ne post-

modum conueniatur, ultra quam facere possit: l. is qui bonis 4. l. qui bonis 6. ff. de cessione bonorum. l. cum & filij 7. C. eod. titu. l. ex cōtractu 3. C. de bonis aucto. iudic. possi. §. fin. Instit. de actio. l. 3. titu. 15. part. 5. Tamen ille qui cessionis bonorum beneficio renuntiauit, possit in solidum conueniri: huius sententiæ antesignanus est Baldus numero 13. & 14. in l. 1. C. qui bon. ced. poss. sequuntur Angel. Aretin. num. 13. propè fin. in §. vltimo. Instit. de action. Brunus de cessione bonorum. quæst. 2 r. princip. nume. 12 & 13. Anan. num. 20. in cap. Odoardus. de solutio. Guido Papæ decis. 2 r. Aufrer. nume. 2. ad decis. 61. Capellæ Tholo. Ripa num. 33. ad fin. in d. l. obligatione generali. Barbosa nu. 51. in d. §. eleganter. Baeza de inope debitore. cap. 1. nu. 45. Thefaur. decis. Pedem. 36. num. 3. ad finem.

Sed secunda sententiā lege Regia approbata, & potestate ista in se ipsum, quam toto isto tractatu asserimus, suffulta, ac limitatione sup. adducta temperata, verior videtur, & tenenda. Remque ita practicandam censeo, vt non admissa cessione bonorum, reus carceret, sed si diu in carcere iacuerit, & appareat, illū oīnō inopia laborare, ita quod, nulla spes esse possit soluendi, tandē excarceretur facta dicta cessione, deindeq; si ad pinguiorē fortunam deuenierit, sine vllō priuilegio in solidū conueniri possit.

Hæc autem omnia in Hispania parum habebunt in praxi utilitatis, siquidem iure Regio, usque ad sex menses cessio ex creditoris voluntate pendet, post sex autem menses, & creditore, & debitore inuitis, leges ipse cessionem inducunt; iubentque, debitorem creditori tradi, & addici, ut ei cum torque ferreo seruiat, tempore à iudice iuxta mensuram debiti definiendo: tex. in l. 2. tit. 8. lib. 3. fori. l. 1. tit. 3. lib. 3. l. 4. l. 5. tit. 13. lib. 5. ordinam. l. 4. cum quinque sequentibus. tit. 16. lib. 5. Recopilatio. Qua de re, tractatum scripsit Gaspar Baeza sub titulo de inope debitore, vir iudicio meo doctus, & apud me magnæ autoritatis.

11 Addo tamen, eum, qui non cum creditore paciscendo, sed ex se ipso iurare, non cedere bonis. eo iuramento non obligari: ut dixit Roman. num. 17. in l. alia. §. eleganter. ff. soluto matrim.

S V M M A R I A

Ex Capite sequenti.

- 1 Qui teneant nobilem non posse renuntiare privilegio suo, ne pro debito civili carceretur.
- 2 Nobilitas à maioribus derivatur in posteror.
- 3 Iura sanguinis tolli non possunt, effectus resultantes ex iure sanguinis possunt tolli.
- 4 Nobilibus reuerentia debetur.
- 5 Ius publicum secundario, priuatum

- principaliter, renuntiatione tolli potest.
- 6 Precibus impetrare, quod iure communi conceditur, sæpe utile est.
- 7 Qui tenent nobilem renuntiare posse dicto privilegio.
- 8 Præmaximè auditio iuramento.
- 9 Nobilis qui patitur se describi in matricula plebeiorum, amittit privilegium.
- 10 Conductores vestigialium Regionum non exercent munus sordidum.
- 11 Nobilis in Hispania ob officium vile non amittit nobilitatem.
- 12 Nobilis debitor fisci ex alia causa quam conductionis Regionum redituum gaudet nobilitatis privilegii.
- 13 Negans se nobilem, carcerari potest pro debito, sicut minor, dicens se maiorem, et mulier, dicens se virum, amittunt privilegia sua.
- 14 Nisi creditor veritatem sciebat.
- 15 Vel nisi ignoranter, & sine dolo dixerunt.
- 16 In nobili ex privilegio minus dubij est, quod potest renuntiare.
- 17 Quando nobilitas non est perfecte causata, sine dubio valet renuntiatio.
- 18 Qui ex officio habet immunitatem, ei renuntiare potest.
- 19 Nobili non opponente de suo privilegio, ducitur in carcerem pro debito.
- 20 Quoad torturam, & aliud supplicium ignominiosum, nobilis non potest suo privilegio renuntiare.
- 21 Magnatū renuntiatio seruanda non est.
- 22 An tacite vel in generali renuntiatione huic privilegio videatur renuntiatum?

Hidal-

- 23 Hidalgo vnde dicatur, & num. seq. usque in finem.
- 24 Toletum olim dictum fuit Roma, & explicatur lex ex foro iudicum.

CAPVT XXIII.

Nobilis an possit renuntiare privilegio, ne pro debito civili carcerari mancipetur?

Nobilis, quæ vocamus Hidalgo, privilegium habet, ne pro debito civili carceretur: l. 4. l. 5. tit. 2. lib. 6. Recopila. quod à iure communi conantur deducere infra referendi. Quæstionis ergo est, an nobilis huic privilegio per pactum possit renuntiare?

- 1 Et non posse, neque pactum valere, dixerunt vndecim Doctores, Motallus in Repertorio. verbo Hidalgo. Cifuéres. quæst. 4. Anton. Gomez. num. 3. in l. 79. Tauri. idem Anton. Gomez. tomo 2. variar. cap. 11. num. 54. Otalora in tract. nobilitatis. 1. par. 3. partis principal. cap. 6. num. 3. col. 3. & 2. par. 3. partis princip. cap. 9. num. 8. Auendan. in Dictionario. verbo cauallero. pag. 4. vers. sit ergo conclusio. Auiles in proœm. super c. Prætor. gl. 1. verbo Rey. num. 27. Didac. Perez. in l. 1. tit. 2. lib. 8. ordinam. glos. 1. verbo fidalgos. col. 2. vers. quæri potest. Burgos de Paz. consil. 10. nu. 17. Anton. Quesada quæstio. iuris. cap. 8. num. 2. Ioannes Gutierrez. de

iuramento confirmatorio. par. 1. cap. 16. nu. 61. & nouissimè Azevedo in l. 4. & 5. tit. 2. lib. 6. Recopilat. num. 14. Neque numeramus Minchacam, qui hanc opinionem defendit libro 3. de succession. creat. §. 22. à num. 79. quia sententiam mutauit, cōtrouersiar. Illustr. cap. 11. num. 25. fertur autem, secundum hanc sententiam iudicasse senatum Pintianum.

Ex his Anton. Gomez. Didac. Perez. & Burgos. de Paz. ac Azevedo, idem sentiunt, tametsi renuntiatio fuisset iuramento firmata.

Mouetur isti primò, quia iura sanguinis neque renuntiatione, neque vlla lege humana dirimi possunt: l. iura sanguinis. ff. de regul. iur. l. ius agnationis. ff. de pact. l. abdicatio. C. de patria potest. sed hæc nobilitas venit ex iure sanguinis. l. 2. §. quæ omnia. C. de veter. iure enuclean. l. 1. ff. de censibus. l. 1. C. de iure aur. annulor. l. stemata. ff. de gradibus: derivatur enim per virtutem feminalem à progenitoribus in posteror. l. senatoris filium. ff. de senator. l. 1. l. senator. l. si senator. C. de dignit. lib. 12. plura Matienzo in Rubr. tit. 1. lib. 5. Recopilat. num. 124. & seq. Ioannes Garzia de nobilit. gl. 7. nu. 17. ergo illi renuntiare nemo potest.

Respondet Minchaca dicto §. 2. num. 74. hoc argumentum facile excludi, quia licet quis nobilitatem non quæsiuisset, sed cum ea natus esset, tamen nobilitatis

E c tatis

ratis effectus, quos lex positua nobilibus donauit, lex positua tollere potest: l. nihil tam naturale. ff. de regul. iur. & consequenter pactum, quod vim legis habet. Eodem modo respondent Couar. 2. par. c. quāuis pactum. in initio nu. 5. Baeza de inope debitor. cap. 16. nu. 49. & 54. Ioan. Garzia de nobilitate. gl. 6. in principio. num. 19. dicentes, quod non agimus de tollenda ipsamet nobilitate, licet enim Hydalagus carceretur ex pacto, non desinit esse Hydalagus, sed de qualitatibus extrinsecis, & priuilegijs nobilitatis, maximè hoc non carcerandi, quod nihil habet naturalitatis, sed est de iure positiuo, à quo carcer inuentus est, & immunitas hæc nobilib. tributa: ac idè potest lege, & pactione tolli, sicut & tolluntur alij effectus resultantes ex iure sanguinis: l. 1. ff. de coniungen. cum emancip. liber. eius. l. tutelae. ff. de capitis diminutio. §. quod autem. Instit. eod. tit. & ibi Gl. verbo cognationis. & Angel. num. 3. Bald. num. 21. in l. 1. §. ius naturale. ff. de iustit. & iure. Decius num. 1. Cagnol. nu. 1. & 2. in l. iura sanguinis. ff. de regul. iur. Baeza d. c. 16. num. 53.

Displicet hoc Aceuedo d. nu. 14. quia (inquit) si remanet nobilitas, ergo debet remanere eius affectus: quasi verò esset hoc priuilegium inseparabile ab ipsa nobilitate, cum è contra sciamus, in Italia nobiles eo non gaudere, sed pro debito ciuili carcerari,

nec minus esse nobiles:

Respondet aliter Baeza d. c. 16. nu. 50. & seq. quod non inferitur, hoc ad me naturali iure pertinet, ergo ei non possum renuntiare, hæreditas enim patris naturali iure pertinet ad filium, l. scripto. ff. vnde liberi. l. cū ratio. ff. de bon. damnat. cui tamen posse renuntiare, constat: l. si. C. de pactis l. si quando. §. & generaliter. C. de inoffi. testam. c. quamuis pactum. de pact. lib. 6.

Secundò, priuilegio, ne quis conueniatur ultra quam facere possit, in quo includitur, ne possit carcerari, renuntiare nō potest: l. alia. §. eleganter. ff. soluto matrimonio. vbi non valet renuntiatio matri, & ita nec patris, nec matris, vt in cap. seq. dicemus: ergo nec nobilis, immunitati quam habet à carcere, renuntiare potest. Hoc argumento vtuntur Anton. Gomez. Otalora, Didac. Perez. vbi sup. Gutierrez. d. c. 16. nu. 47. 48. & 49. Aceuedo vbi supra nu. 18.

Respondet Minchaca d. §. 22. nu. 77. vers. 12. Couar. d. 2. par. ca. quamuis pactū. in initio nu. 8. ad fin. Paul. Castr. num. 2. Aret. nu. 3. Alex. nu. 6. Barbosa nu. 36. in eo: §. eleganter. quod illi priuilegio, ne conueniatur ultra quam facere possit, renuntiare non potest, quando competit ei, cui reuerentia debetur, vt vxor marito debet, de quo loquitur ille tex. c. q̄ Deo. cap. caput. 33. quæst. 5. & ita ait tex. in d. §. eleganter. ibi, *Quippe cum cōtra receptam reuerentiam,*
qua

qua maritis exhibenda est, id esse appareat. Quando autem nulla reuerentia renuntianti debetur, vt in donatore, & socio, tenet renuntiatio: vt in cap. seq. dicemus. Creditore autem nullam reuerentiam debet debitori, cum è cōtra, debitor dicatur quasi seruus creditoris: Gl. verbo accipere. in l. si de commissis. §. si rem. ff. de leg. 3. glo. vlt. per text. ibi in l. 3. C. de nouatio. Prouerbio. cap. 22. *Qui accipit mutuum, seruus est fœneratis.*

Tertiò, Didac. Perez. & Aceuedo vbi supra post Couarru. d. nu. 8. vt obuiam eant prædictæ solutioni, argumentantur, iuri & priuilegio reuerentiæ causa inducto non potest renuntiare: l. fin. C. de oper. liber. sic moniales non possunt renuntiare priuilegio, ne ad iudicem teneantur accedere: c. 2. de iudic. lib. 6. & idem in egregia persona dixit Cyn. in l. nec honorem. C. de Episc. & cleric. 4 Nobilibus autem honor & reuerentia debetur, magis quam plebeijs, cap. de multa. de præbendis. l. nobiliores. C. de cōmerc. & mercator. lib. 12. Minchaca lib. 3. de succes. creatio. §. 30. nu. 295. vnde videt emanere hoc priuilegiū, ergo ei renuntiare non possunt.

Respondent Couarru. d. nu. 8. Baeza d. c. 16. num. 59. & 62. Barbosa in d. §. eleganter. num. 13. & 14. hoc priuilegium, de quo agimus, non pertinere ad reuerentiam, sed ad immunitatem, & tunc iuri reuerentiæ causa inducto nō posse renuntiare, quando debe-

tur capiti ac superiori, alioquin & senibus debetur reuerentia: l. semper. ff. de iure immuni. & posset debitor senex ad petitionem creditoris iuuenis carcerari, ac donatori non est dubium aliquā deberi reuerentiam à donatario, & nihilominus valet donatoris renuntiatio: vt in cap. seq. dicemus. Adde, quod si creditor pariter est nobilis, cessat omninò ista consideratio reuerentiæ. Tex. verò in l. si. C. de oper. libertor. dicit, per generalem remissionem iuris patronatus, non videri remissam reuerentiam à liberto debitam patrono: & tex. in c. 2. de iudic. lib. 6. vult, moniales ad iudicem non accedere, etsi velint, ne illis detur occasio extra claustra vagandi, contra votum emisum & iuris prohibitionem: cap. placuit. el. 2. 16. quæst. 1. c. periculo. de stat. monach. lib. 6. q̄ verò ait Cynus de egregia p̄sona, verū nō est, vt dicemus in c. seq.

Quartò, clericus idè renuntiare non potest priuilegijs fori & canonis, quia in fauorem totius ordinis clericalis concessa sunt: c. si diligenti de fo. comp. c. cōtingit. de sent. excom. ac eodem modo tex. in l. ne quis ex corpore legatorum. C. de aduocat. diuerso: iudic. decernit, aduocatos etiā volentes, prouinciales functiones suscipere non posse: & Gl. ibi verbo ambientibus. opponens de tex. in l. si quis in conscribendo. C. de pactis. respōdet, idè illud decerni, quia fieret iniuria toti suo

ordini. Sed priuilegiū hoc cōcessum est omnibus nobilibus, imò ipsi nobilitati, ergo renūtiatione tolli nō potest, quia redundaret in dedecus omnium nobilium, si nobilis pro debito ciuili in carcere cerneretur. Vtuntur hoc argumento vt vrgenti, Didac. Perez. vbi suprā Minchaca d. §. 22. nu. 76. Gutierrez. d. c. 16. nu. 50. 52. & 53. Otalora d. cap. 9. nu. 8.

Respondent Couar. vbi sup. nu. 8. Baeza d. c. 16. nu. 65. cū seq. & nu. 70. Ioan. Garzia d. gl. 6. nu. 20. Barbosa in d. §. eleganter. nu. 14. nimis diuersū esse priuilegiū clericorū, q̄ principaliter cōtinet ius publicū, l. 1. §. huius studij ff. de iu. sti. & iure. Addūtq; Couar. Baeza & Garzia, nullū dedecus resultare alijs nobilib. q̄ nobilis carcere tur, neq; similes esse clericis, quia nobilis pōt fieri ignobilis, clericus autē nō pōt fieri nō clericus, & ita, quidquid clericus patitur, resultat in damnū ordinis clericalis, q̄ ratio nō probat Barbozā.

Respondeo aliter, priuilegia clericorum non fuisse principaliter clericis cōcessa, sed religioni, & ordini clericali, quæ sine clericis in abstracto subsistit, religio enim sine clericis religio est: & clerici ea priuilegia habent, cōmunicatiuē, quia de illo gremio, ideò clerici non possunt his priuilegijs renuntiare: d. c. si diligenti. d. c. contingit. l. maximarum. C. de excusatio. muner. lib. 10. Priuilegia nobilium, nō sunt concessa nobilitati, quæ in abstra-

cto nihil est, neque nobilibus vt collegio, imò nec intuitu nobilitatis, quia sunt nobiles, sed quia sunt fideles: l. 2. tit. 2. lib. 6. Recopilatio. ibi, *por la gran lealtad que Dios en ellos puso, y deuen auer*. Ideò licet omnibus nobilibus sint cōcessa, quilibet potest ei renūtiare. Sic priuilegia militum, omnibus militibus concedūtur ob militiam, & nihilominus renuntiatione tolluntur. l. si quis in cōscribendo. C. de pactis. priuilegia minorū, omnibus minoribus conceduntur ob ætatem, & possunt renuntiare: l. si iudex circumuento. ff. de minor. priuilegia mulierū, omnibus mulieribus conceduntur ob sexus fragilitatem, & possunt renuntiare: l. si. §. pe. ff. ad Velleia. l. si. C. quando mulier tutel. offic. fung. potest: & idē in beneficijs fideiusforū & alijs similib. cōstat.

Tex. verò in d. l. si quis ex corpore. C. de aduocat. diuersor. iudic. loquitur in priuilegio cōcessō collegio vt collegio, nimirum corpori togatorū, præterea, apertè facit in contrarium, quia prohibet volētem admitti, quasi nisi prohibuisset, posset spontē priuilegium dimittere, neque agit de renuntiatione non fienda, sed de ambitu prohibendo, & necessitatem continet, non voluntatem.

Quintò, quod ius publicum respicit, renūtiatione tolli nequit: l. ius publicum. l. iuris gentium. §. si paciscar. l. inter debitorem. ff. de pactis. l. testandi. C. de testamentis. l. cordonem. ff. de oper. li-

ber-

bertorum. l. 2. C. de cō. ff. debit. lib. 10. cum similibus, sed nobiliū priuilegia vtilitatē publicā continēt, q̄ probatur argumēto tex. in l. 5. titu. 2. lib. 6. Recopilat. ibi, *pues con ellos facen sus conquistas*. ergo renuntiare nō possunt. Vtūtur hoc argumento Gutierrez d. c. 16. num. 57. Aceuedo vbi suprā num. 16. argum. 7.

Respondent Baeza d. c. 16. nu. 65. & 70. Ioan. Garzia d. gloss. 6. num. 19. & 20. Barbosa nu. 15. in d. §. eleganter hæc priuilegia respicere publicam vtilitatem secundario, & in consequentiam, sed priuatam principaliter, quo fit, vt illis renūtiari possit quoad priuatorum fauorem: l. pacisci. l. pactū inter. ff. de pact. l. si quis in cōscribendo. C. eo. tit. post alios Menoch. de arbitr. casu 1. num. 7. & alij passim.

Respondeo aliter, hæc priuilegia respicere publicam vtilitatē quoad eorum præstationem, nimirū interest Reipublicæ, egregios bello viros, cuiusmodi sunt nobiles, præmijs & priuilegijs decorari, quo cæteri eorum exemplo accendantur ad benemerendum de Republica; sed non quoad vsum, quia postquam concessa sunt, nihil interest Reipublicæ, si nobilis ea ab se abijciat, alioquin, neque facto suo, neque vilo modo posset ea amittere, vt potest: l. 1. §. si quis tutor. ff. quan. appel. sit. l. 1. C. de his qui spontē publica num. sub lib. 10. l. 42. tit. 18. parti. 3. cum similib.

Sextò, nemo est dominus membrorum suorum: l. liber homo: ff. ad legem Aquil. quo fit, vt nō possit se obligare ad carceres, quia species seruitutis est: l. 2. ff. de liber. hom. exhib. l. Titio centū. §. Titio centum, ff. de condit. & demonstr. & nemo potest renuntiare cessione bonorū, Bart. in d. §. eleganter. sic & nobilis ipse renuntiare non potest priuilegio suo, ne torqueatur, vt dictum est lib. 1. c. 15. nu. 10. ergo pariter nō valet pactū, vt possit carcerari, quia se obligat ad carceres. Vtūtur hoc argumēto licet in plura diuidant Cisuentes. q. 4. Anton. Gomez. nu. 3. in l. 79. Tauri. Minchaca d. §. 22. num. 77. vers. sexto. Aceuedo vbi sup. nu. 14. & 15. vbi ait, argumentum illud de cessione bonorū nō fuisse sic à Doctoribus consideratū, cū prius proposuisset Couarr. vbi sup. num. 6.

Respondent Couarr. ibid. nu. 7. Baeza. d. c. 16. num. 55. 56. 57. & 58. aliter & aliter, & quidem validdè retorquetur, cū toto hoc tractatu probauerimus, quēlibet in se ipsum citra necem & mēbrorum mutilationē summā habere potestatem, adeò, vt libertatē suam grauari, & restringere possit: sup. c. 17. & obligatio ad carceres valeat: c. 20. & cessione bonorū possit renuntiare: c. 22. eò magis, pprius, q̄ habet creditor ī debitore, d. §. Titio cētum. el. 2. l. Meuia. ff. de manumif. test. Neq; pactū de torquēdo cōparari pōt cū pacto de carcerādo, cum in illo mēbra

contūdantur, quod nemini in se licet, in hoc solum restringatur aliquo modo libertas, q̄ licet.

Septimò, miles renuntiare nō potest priuilegio ne cōueniatur ultra quam facere possit: Bartol. num. vlt. in l. pactum. ff. de pactis. Alexan. num. 16. in d. §. eleganter. sed hoc priuilegium ferē est idem cum priuilegio nobilium, ergo neque nobilis suo priuilegio renūtiare potest. Vtitur hoc argumento Didacus Perez. vbi sup. licet dicat Baeza d. c. 16. nu. 82. neminem ex aduersarijs illo fuisse usum.

Respōdet idem Baeza ibidem numero. 83. & 84. militem tunc non posse renuntiare priuilegio suo, quando auocaretur à militia: argumento tex. in l. milites. C. de locato. secus autem est, quādo Respublica nihil detrimenti pateretur: l. si quis in conscribendo. C. de pactis. ibi, *propter cingulum militiae.*

Octauò, Minchaca d. §. 22. nu. 75. decē argumenta conficit, quæ omnia ad vnum reducuntur, nimirum, quod contractuum asperitas coercenda sit: l. seruus ea lege. ff. de seruis export. l. si. C. de pact. pign. vbi pactum legis commissoriae ob hanc rationem prohibet: l. si quando. §. generaliter. C. de inoff. testa. vbi improbat pactū, quo pater nimis filiū strigit: l. i. §. quæ oneranda. ff. quarū rer. act. non dat. vbi etiam pactū reijcitur, *ex quo libertus semper sit metu exactionis subiectus, propter qd*

quiduis sustineat, patrono precipiente. Neq; mirū, cum inter nos natura cognationem quandā constituerit: l. vt vim. ff. de iust. & iure. & ideò, neq; nimia asperitas patris erga filium toleratur: l. fin. C. si à par. quis fuer. manumiss. neq; patroni erga libertū: l. libertos. C. de obseq. à liber. & libert. neque domini in seruos. §. sed & maior asperitas Inst. de his qui sunt sui vel ali. iur. & inde neq; exceptio nis non numeratae pecuniae renūtiatio sustinetur: l. si. C. de nō numer. pecu. sed hoc pactum nimis asperum est, ergo non valet.

Respondet omnibus sigillatim Baeza d. c. 16. à nu. 67. ad 76. ego vno verbo respondeo, nullam esse asperitatem creditoris, qui cauet, ne prætextu nobilitatis decipiatur, quiq; non vult, nobilem carcere vexare, sed suū tutò reponere, & in tēpore exigere: & quidem, quo scēdus est in nobili, fidem fregisse, eo æquius censendum est, pacto posse adstringi, vt fidē seruet, veritus, ne p̄ carceres & vincula seruare cogat.

Nonò, Gutierrez. d. c. 16. num. 59. argumētatur, q̄ leges hoc priuilegium cōcedentes nobilibus sunt prohibitorie, ideò illis renūtiari non potest: gl. recepta in l. si. C. ne fideiuss. dot. dentur.

Respondetur, quod quādo lex prohibitoria nō tollit cōsensum partis, potest ei renuntiare, post alios Tiraq. de primogenit. q. 24. nu. 16. & cū iuramēto semper valet renuntiatio: Tiraq. in præfatione

tione l. si vnquam. C. de reuocan. donation. num. 139.

Decimò, Gutierrez d. cap. 16. num. 55. adducit textum in l. 3. ff. de interd. & releg. vbi probatur, non posse tolli, quæ à progenitoribus veniunt. Sed is text. nō ait, neminē posse à se abdicare, quæ à progenitoribus habet, sed non posse ea tollere filijs suis.

Vndecimò, idē Gutierrez. ibidem num. 56. adducit Glof. in l. à Diuo Pio. ff. de ritu nuptiarū vbi, quia lex prohibet senatorem ducere libertam vxorem, l. lege Iulia. ff. de ritu nuptiarum. l. si. C. de nuptijs. vtriusque consensu tale matrimonium nō validatur. Sed nil mirum, quia ibi, senator ipse prohibitus est, ne libertam ducat, ideò ipse cōsensu suo nō potest efficere, quod sibi liceat: hic nobilis non est prohibitus, ne in carcerem eat, sed datum est ei priuilegium, ne inuitus ducatur.

Duodecimò, Minchaca d. §. 22. nu. 77. vcr. postremò. argumentatur ex communi vsu, quo non frequentantur eiusmodi renuntiationes, quasi omnes cōsentiant, non valere, neq; enim verisimile putat, si valere crederent tabelliones, illas iam dudū in suas formas non inseruisse.

Respōdet Baeza d. c. 16. nu. 76. hoc ad iuris mysterium nihil facere. Aliter rñderi potest, eiusmodi renuntiationes non semel additas, siquidem de earum valitudine in Senatibus Pinciano, & Granatensi ex facto nō semel di-

sputatum est, vt referunt Couar. vbi suprā Baeza d. c. 16. num. 48.

Tertiodecimò, perpendit Didacus Perez. vbi sup. quod si diuersa sentētia obtineret, nunquā nobilis gauderet hoc beneficio, quia semper adderetur instrumētis ea renuntiatio.

Respondet Baeza d. c. 16. num. 89. nil mirum, ita enim euenisse in Velleiano, & in edicto minorum, quæ renuntiatione iurata quotidie tolluntur, nemoq; propterea ait, non valere renuntiationē, sed enim raro nobiles volunt renuntiare, & quia frequens non est renuntiatio, creditores eam non exigunt.

Quartodecimò, adduci potest, quod in foro Cantabriæ. titulo 16. de las entregas, y execuciones foro 3. expressē dispositum est, ne valeat hæc renuntiatio.

Respondet Garzia d. gl. 6. nu. 20. ex eo ipso probari, esse validam, cum oportuerit, lege municipali illius comitatus improbari, quod arguit, in contrarium esse in alijs locis ius commune.

Quintodecimò & vltimò, Otalora d. trac. de nobilitate. 2. part. 3. par. prin. c. 9. nu. 8. adducit, qd̄ lege speciali concessa fuit Cantabris facultas renuntiandi priuilegio prædicto, refertq; rescriptum, datum Barchinonæ 17. Julij 1529. ex quo infert, iure cōmuni non licuisse, quia frustra precibus impetratur, quod iure communi conceditur: l. i. C. de thesaur. lib. 10. l. i. ff. ad municip.

Respondetur, id fuisse necessarium Cantabris impetrare, quia prædicto foro 3. tit. 16. prohibebatur, & licet fori post illud rescriptum fuerint compilati, sed non conditi, & ita antea forus vi gebat, & oportuit impetrari. Imò et si non adesset, sufficeret, quod articulus est controuersus, ut dubitationis tollendæ gratia impetraretur. Denique, sæpè solet impetrari, quod iure communi licet: c. quia in causis. de procurator. & multis nominib. esse vtile, probat Rebuffus ad leges Gallic. tit. de rest. & rel. art. 1. gl. 1. nu. 12. & 13.

7 Contrariam opinionem, imò validam esse renuntiationem, qua nobilis renūciat priuilegio, ne possit pro debito ciuili carcerari, tenent tresdecim Doctores: Castillo glo. 1. in l. 79. Tauri. Emanuel Suarez in thesauro commu. opinio. verbo nobilitatis priuilegium. Horoscus in l. ius agnationis. nu. 2. & in l. si quis crediderit. in fi. ff. de pact. Couar. in c. quamuis pactum. de pact. lib. 6. part. 2. in initio à num. 5. vsq; ad fin. Grego. Lopez. gl. 1. in l. 34. tit. 34. parti. 7. Minchaca de successione. creat. lib. 1. §. 6. nume. 34. & iterum lib. 3. §. 30. num. 295. & controuers. Illustri. lib. 1. c. 11. nume. 25. vbi ait, quod ita tenendum est tamen si alibi visus fuerit tenere contrarium Pelaez de Mieres in tracta. de maiorat. parte 1. quæst. 38. num. 2. Ioannes Gracian. reg. 343. nu. 4. Gaspar Baeza de ino-

pe debitore c. 16. nu. 39. cum multis seq. Parlador. lib. 2. rerum quotidianar. c. 19. par. 5. §. 6. num. 12. Ioannes Garzia in tracta. de nobilitate. gl. 6. in princ. nu. 19. Petrus Barbosa in l. alia. §. eleganter. nu. 13. ff. solu. matri. Castillo de Bobadilla in sua Politica. lib. 3. c. 15. nu. 21. unde apparet, istam esse communem opinionem, saltem hodie, quia numero vincit, & autoritate longè antecedit: & secundum hanc sententiã fuisse iudicatum in Granatensi prætorio, refert Couarr. vbi sup. Et ego tãquam veriorè amplector.

8 Ex his Parlador. Barbosa, & Bobadilla, ac Baeza nu. 91. Minchaca de successio. creat. lib. 3. §. 28. nu. 19. & ex cõtrarijs Gutierrez. 1. par. de iuramento confirmatorio c. 16. nu. 46. & 62. & seq. esse rem indubitatam, aiunt, si interuenit iuramentum.

Mouentur isti primò, per tex. in l. 4. tit. 2. lib. 4. ordinam. hodiè l. 4. tit. 2. lib. 6. Recopilat. cuius verba sunt. *Ordenamos que ningun Hydalgo pueda ser preso, nien carcelado por deuda, que deua, salvo si no fuere arrendador, o cogedor de nuestros pechos y derechos, porquẽ en tal caso el mismo quebranta su libertad.* Ponderatur is tex. dupliciter. Primò in ratione sui, quatenus dicit, *porque en tal caso el mismo quebranta su libertad.* ergo idem ipse potest sibi, consensu suo, hanc immunitatè & priuilegium, ne in carceretur pro debito, auferre. Secundò quatenus vult, hidalgu

con-

conductorem Reginum reddituū videri tacitè renuntiare huic priuilegio, ergo si tacitè renuntiare potest, conducendo redditus Regios, multò magis poterit expressè: l. eum qui certarum. §. fina. ff. de verborum oblig. l. cum manu fata. in fi. ff. de contrahen. empt. Sunt etiam & alij casus, in quibus nobilis videtur tacitè renuntiare suo priuilegio, ut si patiatur se describi in matricula plebeiorum: l. 1. §. si quis tutor. ff. quando appellan. sit l. 1. C. de his qui spòtè publ. mun. sub lib. 10. l. 42. titu. 18. parti. 1. & ibi Greg. Lopez gl. 1. Otalora de nobilitate. 2. par. c. 6. nu. 10. & 2. par. tertiã partis. c. 9. per tot. Io. Garzia in eo. tract. gl. 4. nu. 18. & glo. 6. num. 26. cum seq. Didac. Perez in l. 1. titu. 8. lib. 3. ordin. q. 8.

Respõdēt huic argumēto cõtra riq̃ partis assertores tripliciter.

Primò, respondent Minchaca dicto §. 22. nu. 78. Otalora d. c. 9. nu. 8. Aceuedo in d. l. 4. & 5. num. 15. quod etiam ait, La farte de alcaualas. c. 18. nu. 64. in eo tex. nõ agi de tacita renuntiatione, sed de amissione priuilegij, ut patet ex illo verbo quebrãta, quia munus publicanorum sordidum est, iuxta ea quæ adducit Tiraquell. de nobilit. c. 34. nu. 32. ideò nobilis priuilegiũ amittit, sicut si quilibet aliud vile munus exerceret: l. ne quis. C. de dignit. lib. 12. l. 1. C. negot. ne milit. eod. lib. 1. nobiliores. C. de cõmerc. & mercator. Glos. in c. qui contra pacem 24.

quæst. 1. Tiraq. de nobilit. c. 27. l. 3. tit. 1. lib. 6. Recopilat.

10 Replicat Baeza d. ca. 16. nu. 78. quod & placere video Aceuedo vbi sup. nu. 33. conductorem Reginum reddituum non exercere munus sordidum, id multis probat Tiraq. d. c. 34. nu. 33. ac proinde non amittere nobilitatem, quod patet, quia in omnibus alijs remanet nobilis, quod si ageretur de nobilitate amissa ob munus vile, in omnibus amitteretur. Adde quod in Hispania ob munus vile non amittitur nobilitas sanguinis, Baeza d. c. 16. nu. 34. ac latè Ioan. Garzia in tract. nobilitatis. gl. 1. §. 1. nu. 58. Quemadmodum ergo (ait Baeza nu. 42.) nobilis potest esse Faber Ferrarius, & futor, & ad operas vilissimas se locare, & non amittit nobilitatem, ita & si conducit vectigalia Regia illam non amittit. Ergo in ea lege non agitur de nobilitate amissa, sed de priuilegio tacitè renuntiato.

Secundò respondent Minchaca, Aceuedo, Otalora, & Lafarte in eisdem locis, & Ioannes Gutierrez d. c. 16. num. 57. quod ille textus procedit fauore fisci.

Sed replico, quod fiscus in hoc casu nõ reperitur priuilegiatus, & in dubio vitur iure cõmuni: l. idem. ff. de compensatio. Peregrin. de iure fisci. lib. 6. tit. 1. nu. 1. & propterea, nobilis debitor fisci ex alia causa, quã ex cõductio ne Reginum reddituum, etiam si debeat ratione gabellæ, non carceratur. Ita post Cifuentes &

Di-

Didacum Perez. tradunt idem Iafarte in tractat. de las alcavalas. c. 18. nu. 6. idem Aceuedo in l. 5. tit. 2. lib. 6. ordinam. per text. ibi num. 27. Gironda de Cabelis par. 4. §. 2. num. 3. quidquid dicat Baeza d. c. 16. nu. 81. non er go in d. l. 4. conductor Regionum reddituum nobilis carceratur favore fisci, nam si ita esset, idem profectio obseruaretur in omnibus causis fisci, sed quia redditus Regij sub ea conditione locantur, & nobilis conducens videtur conditioni acquiescere, ac priuilegio suo renuntiare.

Tertio, respondent Auendan in Dictionario verbo caualleros. Otalora d. nu. 8. Aceuedo nu. 16. & Gutierrez. num. 71. vbi supra multa posse fieri tacite, quæ non possunt fieri expresse: l. nonnunquam. ff. de condit. & demonstr. l. si quis Semproniu. ff. de hæred. insti. l. facta §. si quis bonorum. ff. ad Trebel. tacite renuntiari potest hæreditati paternæ, ita ut reuocari nequeat: l. 3. vbi Bartolus & Doctores. C. de iuris & facti ignor. expresse non potest: l. fin. C. de repud. hæred. l. si quis suus. ff. de iure deliber. tacita renuntiatio filijfamilias hæreditatis sibi delatæ, patri nocet: l. fin. ff. quis ordo in bon. pos. seruet. l. 1. & ibi Bartol. ff. de acquir. hæredit. expressa non nocet: l. vlti. in princ. & §. pen. C. de bonis quæ liber. præstus, & præses tacite præiudicant ecclesiæ, vel ciuitati: c. de quarta. c. veniēs. de præscription.

l. aduersus. C. de vsuris. expresse neutiquam: c. 2. de donation. l. præses. C. de transaction.

Sed facile replicatur, hæc omnia esse specialia, & regulam esse, ut qui potest tacite, possit expresse, quæ in hoc casu non reperitur limitata. Ac per consequens, hoc argumentum sublatis effugijs, remanet solidum.

Secundo, expresse potest nobilis in totum renuntiare suæ nobilitati, & facere se plebeium, prout faciunt habitare volentes in terris de beherrias. vide Ioanem Garziam gl. 6. nu. 13. Et est expressum in tabulis, siue foro Alphōsi Regis huius nominis de cimi, ut refert Baeza. d. cap. 16. num. 74. in hæc verba. *Qualquier ome fidalgo, que es tenuto de yralas batallas. si quisiere dexar la sua hidalgua. lo puede hacer en esta guisa, yaya à la y greja, y diga à los omes buenos del concejo, que ende quiere dexar la sua hydalguia, y los omes buenos tomen ende en las manos tres varas de auellano, y pase tres vegadas per debaxo dellas, y diga assi, villanos dexo mi hydalguia, y tomo vuestra villania, y fecho esto, no yaya mas adelante à los nuestras batallas con nusco, y no deuengue mas nuestras sollos.* Ergo, si in totum renuntiare potest, poterit etiam pro parte, priuilegio singulari ob nobilitatem indulto. Huic argumento solido & vrgenti, nemo eorū, qui post Baezā scripserunt, quidquam respondet.

Tertio, facit tex. qui videtur

ex-

expressus in l. si quis in conscribendo. C. de pact. non solum in regula, quod vnusquisque potest iuri pro se introducto renuntiare, l. quoties omnibus. C. de fidei commiss. sed etiam in terminis, ibi, *propter cingulum militia, vel dignitatis.*

Respondet Gutierrez. d. c. 16. num. 63. ad fin. & num. 64. hoc nõ procedere, quando resultat iniuria alteri tertio, prout ex hac renuntiatione omnibus nobilibus resultat.

Sed certè neutiquam resultat nobilibus iniuria, ex eo quod nobilis qui renuntiavit, carceretur, cum ex suo consensu descendat, sicut non resultat, quando nobilis purgat cloacas, stercus emit, & alia vilia facit, prosequitur hoc latius Baeza d. c. 16. nu. 42. & nu. 47. vers. deinde.

Quarto, facit potestas hæc, quã toto hoc tractatu comprobamus quemlibet habere in se ipsum: vn de libertatem suam potest grauare, supra c. 17. obligare se ad carceres: cap. 20. renuntiare cessione bonorum: cap. 22. mulier, egregia persona, socius, donator, possunt renuntiare priuilegio, ne conueniantur vltra quam facere possunt, quod continet, ne possint carcerari: infra cap. sequent. ergo & nobilis poterit renuntiare priuilegio isto.

Quinto, perpèdunt Baeza nu. 42. Gutierrez. num. 41. quod per pactum fieri potest, ne plebeius carceretur: l. si quis crediderit.

ff. de pactis. ergo & potest fieri pactum contrarium: sed Gutierrez. nume. 73. respondet, dissimilem esse rationem.

Ampliatur primò hæc communis resolutio, ut multò magis procedat, si pactum fuerit iuramento firmatum, ita tradunt citati supra nu. 8. quia cum iuramentum possit seruari sine interitu salutis æternæ, seruandum est: c. cum cõtingat. de iureiurando.

13 Ampliatur secundò, ut multò magis procedat, quando nobilis tempore contractus dolo negauit se nobilem. Anton. Gomez. nume. 4. in l. 73. Tauri. & tomo 2. vari. cap. 11. num. 54. Baeza d. capit. 16. nume. 93. & 96. Gutierrez: d. cap. 16. nume. 72. Aceuedo in l. 4. & 5. tit. 2. lib. 6. Recopilat. nume. 29. Ioannes Gracia. reg. 312. num. 2. sic minor, se maiorem dicens non restituit: l. 2. C. si minor. se maior. dixer. fœmina, quæ simulat se virum, non iuuatur Velleiano: l. fœminæ. C. ad Velleian. l. si decipienti. ff. eod. filiusfamilias, qui asserit esse sui iuris, non gaudet Macedoniano: l. eum qui. ff. ad Macedoni.

14 Sublimitatur primò hæc ampliatio, ut non procedat, si creditor sciebat eum nobilem, Anton. Gomez. d. num. 4. Baeza d. capit. 16. num. 95. ita enim obseruatur in minore iurante se maiorem, si scit creditor eum minorem: l. de tutela. C. de restit. in integ. Sforti. Oddus in tract. de restit. part. 1. quæst. 24. art. 7. & in fœmina vestita

stita habitu virili, si contrahens sciebat esse feminam: Surdus de cif. 164. num. 9.

15 Sublimitatur secundò, si ignorans diceret, se non esse nobilem, Antonius Gomez. d. nu. 4 Baeza ubi supra num. 96. sic etiam minor, sine dolo affirmans se maiorem, restituitur, l. 1. l. fin. C. si minor. se maior. dixer. Sforti. Odd. q. 24. artic. 1. & mulieri sine dolo induta vt vir, vel neganti se nuptam, aut rem esse dotalem, succurritur Tiraquel. post leg. conubial. gl. 8. num. 135.

16 Ampliatur tertio, vt multò magis possit huic priuilegio renuntiare nobilis ex priuilegio, Baeza d. cap. 16. num. 97. Gutierrez. d. c. 16. nu. 74. Aceuedo ubi supra num. 14.

17 Ampliatur quarto, vt multò magis procedat, quando nobilitas non erat perfectè causata, Didacus Perez. in l. 1. tit. 2. lib. 4. ordin. in fin. glos. vlt. Otalora 2. part. 3. partis prin. c. 9.

18 Ampliatur quinto, vt multò magis procedat in eo, qui ex officio habet immunitatem hanc, ne possit carcerari pro debito: Baeza d. c. 16. num. 99.

19 Ampliat sextò, vt melius procedat, si cù nobilis carceratur, non opponit de suo priuilegio: Aceuedo in d. l. 4. & 5. tit. 2. libro 6. Recopilatio. num. 20. Sed hoc parum habet virium, si postea contendit, non potuisse renuntiare.

Ampliatur septimò, in tacitè renuntiante per conductionem

Regionum redituum: d. l. 4. tit. 2. lib. 6. Recopilat. & ibi notat Aceuedo num. 26. & 27.

20 Limitatur primò dicta còmunis resolutio, vt non procedat quoad torturam, quia huic priuilegio nobilis renuntiare non potest: dictum est supra lib. 1. cap. 15. num. 10.

Limitatur secundò, ne procedat etiam quoad aliud supplicium ignominiosum, Couarru. 2. part. c. quamuis pactum. in initio. ad finem. Quod humanitatis causa obtinere potest, cum alioquin summo iure còtrarium videatur, siquidem vnusquisque dominus est famæ, & honoris proprii, vt dictum est sup. cap. 12. ac ita posset in illius præiudicium pacifici.

21 Limitatur tertio, vt licet de rigore iuris idem dicendum esset in magnatibus ducibus, marchionibus, comitibus, de æquitate tamen, & ex vsu, in eis hæc communis non procedat, neque eorum renuntiatio admittatur: Baeza d. cap. 16. num. 104. Gutierrez. d. cap. 16. num. 46.

22 Limitant quarto ijdem Baeza c. 16. num. 103 Gutierrez. cap. 16. num. 46. quod in generali renuntiatione omni legum auxilio, non videatur renuntiatum huic priuilegio, imò & Baeza num. 100. requirit, ait, expressam renuntiationem, neque videri renuntiatum, tametsi quis se obligasset, vt posset exigi, *como por marauedis y auer de su magestad*. Contrarium videtur verius, quia in generali renuntiatione

renuntiatione omni legum auxilio, videtur renuntiatum priuilegio non in carcerandi, plures quos referunt Tiraquel. in præfat. l. si vnquam. C. de reuoc. donatio. num. 121. Bertazolus in tract. clausular. claus. 40. gl. 6. nu. 4. Et etiam illi, qui negant, nobilem posse renuntiare priuilegio huic, dicunt valere tacitam renuntiationem, ab eo autem nobili, qui se obligauit, *como por marauedis y auer de su magestad*. non videretur facta renuntiatione, quia etiam debitor fisci nobilis, si ex alia causa quàm conductionis Regionum redituū debet, non carceratur, vt supra dictum est c. 22. Videretur autè facta renuntiatione, si se obligaret, *como por marauedis de arrendamientos de derechos de su magestad*.

23 Pro apophoreto liber explicare rem nostris quidem tritam, exteris non in iucundam, vnde dicitur, *Hidalgo notorio, desolar conocido, de deuengar quinientos sueldos, segun fuero de España*. quia lucem allaturus sum cuidam antiquè legi Gothorum, à nemine nostrorū (quod sciam) explicatæ.

Et quidem Ferdinandus Mexia in nobiliario. lib. 1. c. 72. tres adfert ethymologias. Prima est, quod *fidalgua* dicatur quasi *guia de fidelidad*. Altera, quod à duobus coniugibus, quorum vir dicebatur *fidal*, vxor *guia*. Tertia, quod idem sit, quod fidelitas. Don Manuel infans Portugalie in libello. cui titulus est *el Conde Lucanor*. deriuat à verbo heroes,

quasi *heraldos*: sed hæc anilia sunt, neque opus est confutari.

Cinesius de Sepulveda in epistola ad Serenissimū Regem Philippum Secundum gloriosæ memoriæ *Hidalgo* deriuat ab *Italico*, quod Italici à tributis immunes erant, l. de his. C. de episcop. & cleric. & in Hispania fuere quædam Colonia, quæ censuebantur iuris Italici: l. in Lusitania. cum l. sequ. ff. de censibus. inde ait, quia aliquem immunem volebant dicere, *Italico* pronuntiabant, vnde paulatim effectum est *hydalgo*. Placet hæc interpretatio Gregor. Lopez. in l. 2. tit. 21. part. 2. Otaloræ in tractat. nobilit. 2. par. cap. 3. num. 5. Francisc. Sarmiento. lib. 1. selectar. interpretat. cap. 15. Didaco Perez. in l. 1. tit. 2. lib. 8. ordinam.

Displicet Gaspari Baeza de inope debitore. cap. 16. nu. 44. quia, ait, non esse verosimile, Gothos diros Romani nominis hostes, suam nobilitatem Italico nomine designare voluisse.

Ista ratio tuta non est, quia potius Gothi in multis emulabantur imperium Romanum, vnde Reges appellabatur Flauij; sicut Imperatores Romani: Ambrosius de Morales lib. 12. c. 3. ad finem sic Alphonfus Rex Octauus eius nominis diuersis locis, diuersas coronas sumpsit, ad exemplum Imperatorū. Gariuai. lib. 12. c. 4.

Hinc interpretor rex. in l. 2. in proemio libri fori iudicum. ibi, *Duncas est iabie cemos, que los Reyes ducan*

douan ser esleydos en la ciudad de Roma, o en aquel lugar donde murio el otro Rey. retulit Molina lib. 1. de Hispan. primogen. cap. 2. nu. 11. Ac postmodum in annotationibus nu. 1. ait, esse manifestum codicum mendum, quia in Latinis non in vrbe Roma legitur, sed in vrbe Regia, & ita Gothi appellabant Toletum, vbi ferè semper fiebat Regis electio, vt cõstat ex Concilijs Toletanis, & antiquis historicis, itaque emendandam eam legem censet Molina. Idem dixit nouissimè Bobadilla in Polytica. lib. 2. c. 18. nu. 224.

24 Ego verò aio, eam legem de Toletoloqui, & Toleti debuisse Reges eligi, ac Toletum urbem Regiam fuisse appellatam, sed non puto mutandam antiquam lectionem, quam omnium codicum fides commendat; ac præterea, idem habetur in foro, qui vocatur de Sobrarbe, vbi (vt refert Ambrosius de Morales lib. 13. c. 2.) scribitur in hæc verba. *Y que se alce el Rey en Roma, o en ciudad metropolitana de Arçebispo, o cathedral de Obispo.* Quid ergo ais? Per illa verba *en la ciudad de Roma*, Toletum designari, quod Roma fuit appellatū. Gothi enim, qui emulari volebant Romanum Imperium, Toletolo imposuerunt nomen Roma, nobilissimamque illam ciuitatem, totius Hispaniæ facilè principem, Romam appellarūt. Indicat manifestè Iulianus Pomerius, siuè quisquis is fuit, in vita Sancti Illephonfi apud Su-

rium die 23. Ianuarij. tomo 1. fol. 180. col. 4. vbi ait in hæc verba. *Deinde, post multum tempus decedente Sancto Eugenio, Regali violentia Toletum deducitur, atque ibidem Pontifex subrogatur. Cuius statim virtus enucleata in sede Romulea refulgit, & veluti facula ignea ardens omnem besperiam perlustrauit.* Habēt eadem verba in præfatione ad libros Sancti Illephonfi de perpetua Sanctæ Dei genitricis Virginitate. tomo 8. Bibliothecæ Sanctorum Patrum. Vides qualiter, sedem Toletanā vocat *sedem Romuleam*. Sic, quia Roma appellatur vrbs Regia. l. sed & reprobari. §. Romæ philosophantes. ff. de excusatio. tutor. Glof. & Cagnol. nu. 235. in præmio digest. §. hæc autem tria. Appellarunt etiam Toletum urbē Regiam. Vide doctis. Cardinalē Baronium in additio ad Martyrolog. Rom. die 22. Iulij vbi ait, Aquileiam etiam vocatam fuisse Romam.

Redeo ad rē, Gothi ergo, qui Romanum Imperium emulabantur, & Toletum Romam appellabant, nobiles suos potuerūt vocare *Italicos*, & inde deduci potuit verbum *hydalgos*.

Displicet nihilominus hæc deriuatio, prout displicet Bæzæ d. num. 44. Ioanni Garzia de nobilitate. gl. 18. nu. 37. Bartholomeo Humada. in additio. ad Gregor. Lopez. in d. l. 2. tit. 21. parti. 2. gl. 8. nu. 1. & in præmio Partitarum. glof. 16. num. 2. Aceuedo in l. 1. tit. 2. lib. 6. Recopilatio. nu.

43. Tum quia, non quadrat communi loquendi formulæ, qua dicimus *hijo dalgo*, imò & *hijo dalgo*, neque coniecturari potest, *fidalgo* diuisum in *hijo dalgo*, sed *hijo dalgo* syncopatū in *fidalgo*. Tum quia, illa adiectio *segun fuero de Hispania*, esset falsa, & potius dicendū esset, *segun fuero de Italia*. Tum quia, *hydalgo*, semper scribitur cum aspiratione, imò cum *f. fidalgo*, & *f.* vt ferè semper, mutata fuit in *h.* *Italico* scribit sine aspiratione. Tum quia, ius Italicum non præsupponit nobilitatem, cum & Romæ essent plebeij, qui fruebantur iure Italicum, *hydalgo* nobilitatem præfert. Tum quia ante declinationem imperij Gothorum non reperitur hæc vox, vnde verosimile est, tunc naram, quo tempore, & multis ante seculis, exulauerat ab Hispania ius Italicum.

Nouam expositionem attulit Gaspar Bæza dicto cap. 16. nu. 43. & sequent. quod *fidalgo* nihil aliud significet, quàm *hijo dalgado*: natū enim hoc nomen, cū occupata à Mauris Hispania, indigenæ ad montuosa Asturicæ loca accurrerunt, quo verosimile est, confluisse ex vniuersa Hispania plures, tam ex veteribus, & originarijs incolis, quàm ex descendentibus Romanorum, & Græcorum, quàm etiam aliarum nationum quæ Hispanias inundarunt, Alani, Vuandali, Sueui, Gothi. Inter quos verosimile est, Gothos, qui dudum imperium te-

nuerant, præcelluisse: idè Pelagius Rex electus fuit, quia ex sanguine Regio Gothorum erat. Inter hos ergo, filium Gothi se vocabat, qui nobilitate præcedere volebat, vnde fluxit *hijo dalgado*, & inde per apocopen effectum est *fidalgo*. Suffragatur vsque ad nos deriuata parœmia, qua significare volentes nobilissimū quæque, dicimus, *es de los godos*. siuè iure, siuè iniuria ab eis descendere, nobile putemus. Confirmat eam sententiam Bæza, testimonio libri antiqui Malacensis Ecclesiæ, vbi cū verbum *fidalgo* scribitur, semper additur in fine littera D. & dicitur, *fidalgod*. Adducit etiam, quod Roderic Archiepiscop. Toletan. lib. 4. cap. 1. & 4. ait, *Pelagius cum reliquijs Gothorum*, quod generalis historia enūtiat, *Pelayo con los hijos dalgo*.

Sentit difficultatem Bæza, ex lege quadam Gothorum, quæ ex nobilibus dicit eligendum Regē non ex plebeijs. vnde apparet, inter Gothos fuisse quosdam nobiles, quosdam ignobiles, quod nemo sanus negare poterit; idque adè fortè argumentum putauit Ioannes Garzia in tractat. nobilitat. glof. 18. numero 38. vt dixerit, errare leuiter, qui huic opinioni assentiuntur, displicet etiam Aceuedo, & Humada vbi supra.

Nihilominus mihi nimis aridet, neque moror proposita difficultatem, quia non dicimus, omnes Gothos nobiles fuisse, sed in-

ter illam diuersarum nationum colluuiem, Gothos etiam plebeios fuisse in pretio, vt nunc apud Indos Hispani viles nobilioribus Indis digniores sunt. Itaque tunc fieri potuit, quod omnes Gothi, et si inter Gothos plebeij, respectu cæterorum pro nobilibus haberentur, qua in re potuit esse latitudo, vt veteres nobiles essent nobiliores, iuxta adducta per Otaloram 2. par. c. 3. nu. 20. illi tamē, qui ex Gothis olim plebeijs essent, adhuc esse se Gothos, nobilitatem ducerent: & ita se vocarent *fijo dal godo*. Adde quod *fidalgo* non eximiam, sed mediam quandam nobilitatem denotat.

Rem hanc aliter declarauit l. 2. tit. 21. parti. 2. in hæc verba. *E porque estos fueron escogidos de buenos lugares. e con algo, que quiere decir en lengua de Hespaña como bien, per eso los llamaron fijos dalgo que muestra tanto como fijos de bien*. Placet hæc interpretatio Ioanni de Huarte in libello de examine ingenior. cap. 13 & Otaloræ, Aceuedo & Humadæ vbi suprâ, qui ait, nihil aliud esse quærendum, cū legem habeamus expressam. Ioannes Garzia de nobilitate. gl. 18. num. 37. non decere, ait, hominem Hispanum aliud sentire, nisi planè sinistrè sentiat de legibus suis, & nu. 34. ac à num. 10. ibidē conatur ostendere, hoc *algo* non esse quælibet bona, sed baroniam cum vasallis, quæ nobilitat, Tiracquell. de nobilit. cap. 7. nu. 6. Fa-

cit illud Diui Hieronymi, *Nobilitas mundi inueterata diuitia*. Opponit Baeza, non debere dici *hijo dalgo*, si hoc verum esset, sed *padre de algo*. Sed ei facilè replicabitur, quod est Hebraismus, sicut filius hominis, filius iniquitatis. Hispanè etiam dicimus *hyderuin hyde bellaco*, eodem sensu. Itaque si aliud non obstaret, standum esset huic ethymologiæ. Sed mihi præcedens Baezæ opinio magis placet, neque ideò credo, violatarum legum actione à Ioanne Garzia posse conueniri.

Additur *hytalgos notorios*, vt ostendatur, à nobili familia descendere, quæ omnibus nota est: iuxta adducta ab Otalora 2. par. cap. 4. num. 5.

De solar conocido, quia descendunt à nobili familia, quæ antiquam baroniam cum vasallis possidet: hoc enim significat *solar*. Otalora 2. parte cap. 4. numer. 8. Ioan. Garzia gl. 18. à numer. 10. præsertim num. 25.

De deuengar quinientos sueldos segun suero de Hespaña. quare dicitur, varij varia dicunt, refert Monterrosus in praxi tracta. 6. & mirum est, placere omnia Ioanni Garziæ de nobilitate. gl. 1. num. 11. Probabilius est, & receptius, quod ex pluribus legibus colligitur, quæ cum de pœnis iniuriarum, & damni dati loquuntur, si facta est nobili pœnam imponunt quingentorum solidorum, si ignobili trecentorum. l. 85. l. 131. styli. l. 1. lib. 4. ordinam. hodiè l. 1. tit. 3. lib.

3. lib. 6. Recopilation. l. 2. titulo 10. libro 8. eiusdem Recopilationis ita Couaruui. de veter. coll. numismat. capit. 6. nume. 7. vers. en esta materia. Otalora 2. par. cap. 4. num. 12. & 14. Plaza in epit. delictor. c. 2. num. 10. & sequen. Gariuai. lib. 12. cap. 20. qui disputat, an dicendum sit, de *uengar*, an verò de *deuengar*. Et Otalora d. nu. 14. addit, dici *segun suero de Hespaña*, quia id genus pœnarum prius consuetudine, & foris introductum fuit. Sed de his satis.

S V M M A R I A

Ex Capite sequenti.

- 1 Maritus renuntiare non potest priuilegio, ne conueniatur ultra, quam facere possit.
- 2 Etiam addito iuramento.
- 3 Pater an possit simili priuilegio renuntiare? & quid ascendentes? & quid socer?
- 4 Neque mater renuntiare potest priuilegio, quod ei competit vt matri.
- 5 Mater tutrix an renuntiare possit priuilegio, quod ei competit vt femina.
- 6 Et quid in alio debito quam ex causa tutela.
- 7 Alia femina tutrix an possit renuntiare priuilegio, quod habet, ne pro debito ciuili carceretur?
- 8 Et quid in debito ex alia causa, & nõ tutela?
- 9 Clericus an possit renuntiare priuilegio. cap. Odoardus. de solution.?
- 10 Et quid cum iuramento?
- 11 Monialis an renuntiet priuilegio. c. 1

2. de iud. lib. 6.

- 12 Magistratus potest renuntiare priuilegio, ne inuitus in ius vocetur.
- 13 Filius potest renuntiare priuilegio, ne conueniatur ultra, quam facere possit.
- 14 Egregia persona in vna causa potest renuntiare priuilegio, ne ad iudicem ire teneatur testimonij dicendi causa.
- 15 Et an generaliter possit huic priuilegio renuntiare?
- 16 Donator renuntiare potest priuilegio, ne conueniatur ultra, quam facere possit.
- 17 Et socius.
- 18 Doctores, & aduocati renuntiare possunt priuilegio, ne pro debito ciuili carcerentur.
- 19 Miles an possit renuntiare priuilegio, ne conueniatur ultra, quam facere possit?
- 20 Priuilegio Auth. hoc nisi debitor. C. de solution. an possit renuntiare?
- 21 Et quid cum iuramento?

C A P V T XXIV.

De quibusdam alijs habentibus similia priuilegia, an possint illis renuntiare?

Vt alij, qui simile, ac nobiles priuilegium habent, de quibus sigillatim, breuissimè tamen, dicendum nobis est: qui extendere vellet, fundamenta ex præcedentibus capitulis mutuet, necesse est. Primò ergo quæro, an maritus

F f   renun-

tutelæ possit huic priuilegio renuntiare? puta, si ex forma statuti sorores, amitæ, vel aliæ fœminæ possunt gerere tutelam. Et non posse renuntiare, dixerunt Gabriel Sarayne ad Mathefilan. singul. 108. nu. 3. Plaza de delict. cap. 42. num. 12. Dueñas reg. 3 12. limit. 2. Farinac. d. quæst. 27. num. 62. quia esset in præiudicium sexus & ignominiam pudicitia: argumentum text. in l. 2. §. fin autem dignitas. C. de iurament. calum. iuncta l. 1. C. de officio diuer. iudic. item ait Caualcán. de tutore & curatore. num. 322.

Contrarium tenet manifestè Bart d. num. 13. in Authen. matri & auia. & num. 18. in d. l. si quis sub conditione. & omnes alij, qui cum eo tenent, quatenus etiam in matre volunt valere renuntiationem in causa tutelæ, nã à fortiori idem volunt in alia non matre, & in expresso ita tenent Socin. num. 40. in l. plerique. ff. de in ius vocand. Bal. nouell. in tracta. de dote. part. 7. priuileg. 5. Matthæus Brunus in tract. de cessione bonor. 1. quæst. 4. quæstionis principal. num. 2. & multò magis Baeza & Barbosa in seq. casu citandi, vbi de ratione, & ita tenendum est.

8 Quartus casus est, cum quæritur, an alia fœmina, quæ non est mater, extra causam tutelæ possit renuntiare huic priuilegio, ne pro debito ciuili carceretur? Et non posse, dixit expressè Bartol. num. 18. in d. l. si quis sub condi-

tionem. ff. de testament. tutel. Florian. num. 3. in l. liber homo. ff. ad leg. Aquil. Minchaca lib. 1. de successio. creat. §. 4. nume. 49. ad fin. Socin. Sarayne, Bald. Nouell. Brunus, Plaza, Dueñas, Caualcán. vbi supra.

Contrarium, imò valere eiusmodi renuntiationem, dixerunt Baeza de inope debitore. capit. 15. num. 15. & 16. Barbosa in dicto §. eleganter. num. 24. quia nõ læditur publica honestas, dummodo mulier ponatur in carcere separato à carcere hominum, vt dixit Bald. in l. 1. numero 5. C. qui bon. ceder. poss. Pro istis facit potestas hæc, quam toto hoc tractatu probamus, quemlibet habere in se ipsum, ideoque posse se obligare ad carceres: supra capit. 20. eandem enim potestatem fœmina habet. Sed in generali renuntiatione non videri isti priuilegio renuntiatum, ait Baeza d. capit. 16. num. 40. Contrarium videtur receptius, Tiracquell. in præfatione l. si vnquam. numero 121. Bertazol. in tractat. clausul. clausu. 40. gloss. 6. num. 4.

9 Sextò quæro, an clericus possit renuntiare beneficio. c. Odoardus. de solution. & non posse, neque valere renuntiationem, quia esset dedecus totius ordinis clericalis, argum. tex. in cap. si diligenti. de foro compet. & c. contingit. de sentent. excom. dixere Io. And. nu. 9. Anto. de Buttr. nu. 15. Io. de Imola nu. 22. Cardinal.

nal. q. 4. Anchara. num. 8. Barbat. num. 2. in eod. c. Odoardus. Neuzanus consil. 59. num. 7. Baeza de inope debitore. c. 17. num. 5. Gutierrez. de iuramento confirmatorio. 1. par. c. 17. nu. 34. Couarru. lib. 2. var. resolu. c. 1. nu. 9. Barbosa in d. §. eleganter. nu. 20. Foller. in constit. si quis clericus. nu. 27. tit. de Episcop. & cleric.

10 Quid verò si renuntiatio iurata sit? Et valere tenet Gomez. in compendio vtriusque signat col. fin. Gutierrez. de iura. confirmat. 1. par. c. 17. nu. 35.

Contrarium videtur verius, & ita tenent Couar. d. nu. 9. Baeza d. c. 17. num. 6. Barbosa in d. §. eleganter. nu. 23. Foller. in d. constit. si quis clericus. nume. 28. Paz. in praxi. 3. part. 2. tomi. capit. vnico. num. 6.

11 Septimò quæro, an moniales possint renuntiare priuilegio, quod habent, ne ad iudicem vocentur pro testimonio dicendo? Et clarum est, non posse, tex. in c. 2. de iudic. lib. 6. ibi, *etiam si ad hoc volũtas accederet earũdem*. Notant Fel. nu. 3. in c. si qui testium. de testib. Couarru. in c. quamuis pactum. 2. part. in initio num. 8. Baeza de inope debitore. c. 16. nu. 59. & 62. Barbosa in d. §. eleganter. nu. 12.

12 Octauò quæro, an magistratus possit renuntiare priuilegio, ne inuitus in ius vocetur? l. 2. ff. de in ius vocan. l. 1. ff. ex quib. caus. maior. Et non posse, dixit Barbosa num. 15. in d. §. eleganter. Contrarium credo verius, maximè,

quia potest per procuratorem comparere.

13 Nonò quæro, an filius possit renuntiare priuilegio, ne conueniatur à patre vltra, quàm face-re possit? Et dicendum est, posse, ac valere renuntiationem, quia pater non debet filio reuerentiã, ac confidendum est de affectu paterno, quod pro filio forsan profuso aut sequiori vtilius consiliũ capiet. Ita Baeza de inope debitore. c. 17. nu. 5 1. sublata enim reuerentia, remanet potestas hæc, quam asserimus.

14 Decimò quæro, an egregie personæ possint renuntiare priuilegio, ne teneantur ad iudicem venire pro testimonio dicendo? & duo sunt casus.

Primus casus est, cum quæritur, an in vna certa causa possint renuntiare? Et non posse dixit Cynus in l. nec honore. C. de Episcop. & cleri. sequuntur Roman. sing. 172. tu audiuisti. Alexand. num. 4. in l. ad egregias. ff. de iure iuran. Fely. nu. 3. in c. si qui testiu. de testib. Gomez. in §. pœnales. num. 30. Insti. de actio. Didac. Perez. in l. 1. tit. 2. lib. 4. ordinam. gl. 1. col. 4. Viuius opin. 928. Caraita super ritu 142. nu. 10. Minchaca li. 3. de success. creat. §. 22. nu. 83.

Contrarium verius est, quia suum priuilegium est, ne inuiti vocentur, & volentes ire possunt capi. 2. de iudicijs. lib. 6. l. quamuis. ff. de in ius vocand. Et ita valere renuntiationem, tenent Gloss. in l. inuiti. ff. de testibus

Gomez. in cap. 2. num. 51. de iudic. lib. 6. Roman. nume. 4. Iason num. 1. in d. l. ad egregias. Fely. num. 24. in cap. si diligenti. de foro compet. Baeza de inope debitor. c. 16. num. 41. Couar. 2. part. c. quamuis pactum. in initio nume. 6. Barbosa in d. §. eleganter. nu. 10. Farinazi. q. 77. nu. 241.

25 Secundus est casus, cum queritur, an generaliter huic priuilegio possit persona egregia renuntiare? Et non posse, dixerunt Iaf. Fely. Gomez. Farinac. vbi sup.

Contrarium, imò & hanc generalè renuntiationem valere, quia liberum est unicuique, iuri pro se introducto renuntiare: l. si quis in conscribendo. C. de pactis. verius est, & tenent Couarr. d. nu. 8. ad fin. Baeza d. c. 16. num. 62. Barbosa in d. §. eleganter. numero 12.

16 Vndecimò quæro, an donator possit renuntiare priuilegio, quod habet, ne conueniatur vltra, quàm facere possit? Et dicendum est posse, Bartol. & Alexand. nume. 16. Barbosa nume. 35. in d. §. eleganter. Baeza d. cap. 16. num. 83. Brunus de cessione bonorū. 27. quæst. 4. quæstionis princip. num. 6. quidquid inaduertenter dixerint addi. ad Roman. singul. 124. Cattelian. Cotta in memorabilib. verbo beneficium.

17 Duodecimò quæro, an socius possit eidem priuilegio renuntiare? Et pariter dicendum est, posse, quia ei reuerentia non debetur, Bar. Alex. Barbosa vbi sup.

Baeza de inope debi. c. 17. num. 65. Brun. de cess. bon. q. 26. 4. quæstionis princip.

18 Tertio decimò quæro, an Doctores, & aduocati, qui non possunt pro debito carcerari: l. medicos. C. de profess. & medic. lib. 10. Farinaci. q. 27. num. 77. possint huic priuilegio renuntiare? Et non posse, dixerunt Iacob. Emili. cōf. 17. num. 20. Iacob. Benius in tracta. de priuileg. Iurisconsultorū. part. 2. priuileg. 49. nu. 4. Farinac. d. q. 27. num. 84. facit Gutierrez. de iuramento confirm. 1. part. c. 16. num. 52.

Contrariū verius est, imò posse renuntiare, per argumenta adducta in c. præced. & ita tenet Baeza de inope debi. c. 16. nu. 153. & vsu obseruari ait Farinaz. vbi supra num. 85.

19 Quartodecimò quæro, an miles possit renuntiare priuilegio suo, ne conueniatur vltra, quàm facere possit? l. miles ita. ff. de re iudic. Et renuntiare non posse, dixit sub verbo fortè. Ant. de Butr. cōf. 41. vbi dicit, quod nō firmat, firmant autem Alexand. num. 16. in d. §. eleganter. Iason num. 1. in d. l. miles ita. addi. ad Roma. singul. 123. Brunus de cessione bono. q. 11. quæstionis 4. principal. nu. 15. Cateli. Cotta in memorabilibus verbo beneficium. Foller. in consil. si quis clericus. nu. 28. tit. de Episcop. & cleric. Caualecan. de tutore & curato. num. 223. nec displicet Baezæ de inope debitor. c. 16. nu. 82. & seq.

Mouen-

Mouentur isti primò, per text. in c. si diligenti. de foro compe. sed ille tex. specialis est in clericis, & ad alios trahi non potest, signatè ad milites, in quibus est in contrariū text. expressus in l. si qs in conscribendo. C. de pact.

Secundò, quia priuilegio competentem ratione personæ renuntiare nō potest, Gl in l. alia. §. ele gāter. ff. soluto matri. Sed illa gl. intelligitur ratione personæ, cui debetur reuerentia, iuxta terminos illius §. eleganter. vbi declarat Barbosa num. 20. & alij.

Tertiò, dicit Baeza, quia si ducatur in carcerē, Respublica amittet operas eius, & detrimentum capiet: argum. text. in l. milites. C. de locato. Sed vbi Respublica detrimentum non pateretur, hoc non procederet.

Contrarium, imò posse renuntiare dicit verius Ripa num. 2. in l. miles. ff. de re iudic. sequitur Barbosa in d. §. eleganter. nu. 20. Pro his est tex. expressus in d. l. si quis in conscribendo. C. de Episc. & cleric. ibi, *propter cingulum militie*. & facit potestas hæc in se ipsum, quam asserimus.

Possit tamen limitari, quando Respublica indigeret illo milite, vt quia esset in expeditione: iuxta ea quæ cōsiderat Baeza d. c. 16. nu. 83. & 99.

Quintodecimò & vltimò quæro, an beneficio Auth. hoc nisi debitor. C. de solutionibus possit renuntiare? & duo casus considerandi sunt.

20 Primus casus est, an simplex renuntiatio sine iuramento valeat, & non valere, dixit Iacob. de Belouiso in Auth. de fideiussor. §. si. sequuntur Alex. consil. 37. nume. 6. lib. 2. Gregor. Lopez. glo. 3. in l. 3. tit. 14. parti. 5. Carroc. in tract. de oblationibus 2. part. q. 10. nu. 66. eo fundamento, quia est simile beneficio cessionis bonorum, cui aiunt renuntiare non posse. Sed verius est, illi posse renuntiare, vt concludimus sup. c. 22.

Ideò contrariū, imò valere simplicem renuntiationem beneficij d. Auth. hoc nisi debitor, ex reg. l. si quis in conscribendo. C. de pact. dixerunt Cynus, Bald. Alberic. Fulg. & Salyer. in ead. Auth. hoc nisi debitor. Decius nu. 25. Ripa num. 28. Bolognet. nu. 31. in l. 2. §. mutui datio. ff. si cert. peta. Vincen. de Franch. decis. 81. nu. 4. Baeza de inope debitor. c. 1. num. 49. Ioan. Gutierrez. 1. par. de iuramento confirmatorio. c. 29. nu. 3. & hoc verius est.

21 Secundus casus est, quādo interuenit iuramentū, & licet Vincentius de Franchis d. decis. 81. nume. 7. dicat, quod in hoc casu non adest contradictor, tamen quod etiam cum iuramento non valcat renuntiatio, dixit Ioseph. Ludouic. decis. Perus. 64. nume. 10. part. 2.

Contrarium tamen, quod interposito iuramento valeat renuntiatio, sine dubio verius est, & tenent Gozad. cons. 27. num. 28. & cons. 32. per totum. Alex. consil.

37. nu. 25. lib. 2. Iaf. conf. 9. nu. 19.
lib. 1. Rolan. à Valle conf. 6. num.
44. & conf. 53. num. 47. lib. 1. Bae-
za de inope debit. c. 1. nu. 50. & c.
16. nu. 92. Gutierrez. d. c. 29. nu. 5.
Ripa & Decius ubi sup. Vincent.
de Franchis d. decif. 81. nume. 7.
Thefaur. de cif. Pedem. 153. nu. 13.
qui dicunt communem. Et ampli-
us volunt, quod, quando iura-
tum est, soluere in pecunia, vi-
deatur huic beneficio renuntia-
tum, & opponi non possit, quia
iuramentū debet impleri in spe-

cifica forma; de qua re plenè ad-
ducti per Anto. Gabriel. lib. 2. cō-
mun. opin. tit. de iureiuran. con-
clus. 8. & alij alibi.

Et prædicta pro modo satis
sint, ad laudem, & gloriam San-
ctissimæ & indiuiduæ Trinitatis,
Patris, & Filij, & Spiritus Sancti:
gloriosæ Virginis Deiparæ Ma-
riæ, Dominæ nostræ, Sancti Apo-
stoli Ioannis Evangelistæ, Sancti
Balthasaris, S. Laurentij, S. Barba-
ciani, & S. Nicomedis patrono-
rum meorum.

F I N I S.

Exiguum habes Lector opus, lusum & iuuentam nostram.
De quo quam varia futura sunt hominum iudicia, valdè
rerum humanarum ignarus sim, si nesciam: eorum ma-
ximè, qui ea tantum legunt, quæ ad forenses controuer-
sias spectant, cætera fastidiunt. Quos ipse nihil moror.
Tu, qui perlegisti, vel damna. Illud autem scito, auspica-
tum me ab hoc libello lucubrationum mearum editio-
nem, vt publicum iudicium experiar. Si placuerit, gra-
uiora, quæ affecta habeo, dimittam: sin minus, com-
primam. Vale.

INDEX MATERIARVM.

- A.*
- A**bbatis Pachon factum expen-
sum, lib. 1. cap. 9. numero 22.
Abel commendatur, lib. 1. c.
17. num. 8.
Abyssinorum consuetudo, libro 1. capit.
13. num. 11.
Achitophelis mors, lib. 1. cap. 8. num. 5.
Actio rei vendicatoria soli domino com-
petit, lib. 1. cap. 2. num. 19.
Actiones sunt inuenta de iure ciuili, lib.
1. cap. 3. num. 4.
Actus omnis directo tendens ad mortem
illicitus est, lib. 2. cap. 1. num. 5.
Actus qui necessariò mortem non infert,
licet sit morti proximus. si ex iusto fi-
ne fiat, potest esse licitus, lib. 2. cap. 1.
num. 6.
Actus quilibet morti proximus, pro-
pter malum finem factus, malus est,
ibidem numero 11.
Actus cū mortis periculo, an sit licitus,
quomodo cognoscetur? ibid. num. 13.
Actus negatiui morti valdè proximi, si
eam necessariò non inferant, ex bono
fine liciti esse possunt, ibid. num. 14.
Actus idem non potest esse bonus, & ma-
lus, etiam diuersis respectibus, ibid.
num. 8.
Accusari à pluribus de eodem delicto,
nemo de iure potest, lib. 1. c. 19. nu. 29
Accusatus de crimine, tentans se inter-
ficere, & non perficiens, an dicatur
confiteri delictum? lib. 1. c. 21. nu. 18.
- Accusari, an possit volentem vulnerans?*
lib. 1. cap. 12. num. 12. & 13. & quid
leuiter cedens, num. 18.
*Adscriptitium hominem alterius, an pos-
sit quis se ipsum facere?* lib. 1. capit.
2. numero 10. & libro 2. capit. 17.
num. 29. & 30. & an requiratur cau-
sa? num. 31.
Adscriptitij, an sint serui? lib. 2. cap. 17.
num. 27.
*Adulter à marito abscissus, irregularis
fit,* lib. 1. cap. 20. num. 15.
*Advocare, an liceat pro notorijs, & fa-
mosis delinquentibus?* lib. 1. cap. 19.
num. 4.
*Aggressus, an teneatur se ipsum defen-
dere?* libro primo. capit. 17. numero
2. & 5.
*Alienandi potestas non est de essentia
dominij,* lib. 1. cap. 4. num. 17.
*Alimentis testamento relictis renuntiare
nemo potest,* libro 2. capit. 6. numero
17. quid addito iuramento, nume-
ro 18.
Almachij monachi sanctissimi martyrii,
lib. 2. cap. 11. num. 1.
*Amonij socij Sancti Athanasij factum
expensum,* lib. 1. cap. 8. num. 36.
*Amputans sibi virilia qualiter punia-
tur,* lib. 1. cap. 21. num. 4.
*Amicus, an possit pro amico in carcere
remanere?* lib. 1. cap. 14. num. 18. &
lib. 2. cap. 3. num. 27.
*Amicus quod periculū possit subire pro
ami-*

- amico, *ibid.* num. 23. cum seq.
 Animantibus omnibus inest appetitus se
 conseruandi, lib. 1. c. 7. nu. 2.
 Animam perdere pro salute spirituali to-
 tius mundi, nemo potest, lib. 2. c. 4. nu. 4.
 Anima sua dominus nemo est, lib. 2. ca.
 13. num. 1.
 S. Apollonia virginis Alexandrine mar-
 tyrium, lib. 1. c. 9. nu. 1.
 Appellare, potest etiam confessus, lib. 1.
 cap. 19. num. 20.
 Appellare à sententia criminali quili-
 bet potest, etiam inuito reo condemna-
 to, lib. 1. cap. 17. nu. 18.
 Appellationi in causis criminalibus renū-
 tiare, an liceat, lib. 1. cap. 17. nu. 19.
 Appij Claudij factum expensum, lib. 2. c.
 14. nu. 16.
 Aragon in 2. 2. quæst. 64. art. 5. argum.
 4. reprobatur, lib. 2. c. 3. nu. 3.
 Arbitrio boni viri reducitur laudum,
 etiamsi in voluntatem sit factum com-
 promissum, lib. 1. cap. 13. nu. 4.
 Arbitrio iudicis taxatur quantitas fide-
 iussionis, cum reus sub ea excarcera-
 tur, lib. 1. cap. 14. nu. 1.
 Argumentum, hoc iure nature mihi com-
 petit, ergo non possum ei renuntiare,
 non semper valet, lib. 2. c. 17. nu. 21.
 Argumentum, est contra inclinationem
 naturalem, ergo malum, an ualeat, lib.
 1. cap. 7. nu. 4.
 Argumentum à patre ad Rempublicam,
 valet, lib. 1. c. 12. nu. 20.
 Arria Pæti uxor à quo laudata, lib. 1. c.
 3. nu. 23.
 Ascendere scalas, & collum extendere
 condemnatis ad mortem licet, lib. 1. c.
 10. num. 11.
 Assassini leuiores probationibus pro-
 batur, lib. 1. c. 19. nu. 9.

- Assassinij specialia, ut locum habeant,*
quæ requirantur. lib. 1. c. 19. nu. 9. &
 an dicatur ante latam sententiã, nu. 7.
Assassinus an possit renuntiare suis defen-
sionibus? lib. 1. cap. 19. nu. 6.
Assassinus à quolibet offendi potest, *ibid.*
Atheniensium lex, lib. 2. c. 14. nu. 19.
Atheniensium mos, lib. 1. c. 22. nu. 6.
Attilij Reguli factum expensum, lib. 2. c.
 10. num. 3.
Authentica hoc nisi debitor. C. de solu-
tion. an possit renuntiare? lib. 2. c. 24.
 num. 20. & quid addito iuramento?
 num. 21.

B.

- B**aldus in l. is penes. C. depositi. re-
 probatur, lib. 1. c. 13. nu. 11.
 Bald. in l. addictos. C. de episcop. & cle-
 ric. reprobatur, lib. 1. c. 17. nu. 20.
 Bald. in l. à procedente. C. de dilatio. re-
 probatur, lib. 1. c. 19. nu. 28.
 Bald. in l. 1. nu. 21. ad fin. C. unde vi. de-
 claratur, lib. 2. c. 3. nu. 13.
 Bannitus an possit & debeat, se defende-
 re? lib. 1. c. 17. nu. 12.
 Bartol. in l. qui ultimo. ff. de pænis. repro-
 batur, lib. 1. c. 17. nu. 19.
 Benjamin senioris pietas, li. 2. c. 7. nu. 10.
 Beneficio authen. hoc nisi debitor. C. de so-
 lutio. an possit renuntiare? & quid ad-
 dito iuramento? lib. 2. cap. 24. nu. 20.
 & seq.
 Bonum nullo modo effici potest, quod ha-
 bet intrinsecam malitiam, & secundũ
 se est malum, lib. 1. c. 8. nu. 2.
 Bona se ipsum occidentis quando publi-
 cetur? lib. 1. c. 23. nu. 1. & per totum.
 Bona condemnatorum ad mortem natura-
 lem vel civilem quando publicentur?
 lib. 1. c. 23. nu. 16.
 Bona eius qui conscientia criminis se oc-
 cidit,

- cidit, an publicentur? lib. 1. c. 23. nu.
 15. 26. & 37.
 Bonorum nostrorum spiritualium an do-
 mini simus? lib. 2. c. 13. per totum.
 Bona quasita ab obsidibus cui adquiran-
 tur? lib. 2. c. 14. nu. 6. & 7.
 Bæti iniquitas expesa, lib. 1. c. 8. nu. 19.
 Burim & Spartim laudant gentes, an re-
 fect? lib. 2. c. 2. nu. 14.
 C.
Cadauer suum potest quis legare
 pro anatomia faciendã. lib. 1. c.
 12. num. 24.
 Cadauer accusati naturaliter in carcere
 mortui puniri non potest, nisi condẽ-
 natus, fuisse, vel conuictus de atro-
 cissimis delictis, lib. 1. cap. 23. num.
 69. & 70.
 Cadauer eius, qui tadio vita, non consciẽ-
 tia criminis se occidit, puniri non de-
 bet, lib. 1. c. 23. nu. 71.
 Cadauer eius, qui se occidit criminis con-
 scientia, an puniri debeat? *ibid.* nu. 72.
 Cadauer clerici, se ipsum occidentis, non
 degradatur, *ibid.* nu. 73.
 Caij Martij factum expensum, lib. 2. cap.
 7. num. 11.
 Caius Varienus iudicio populi Romani
 punitus, lib. 1. c. 21. nu. 7.
 Callicratidis Spartani factum expendi-
 tur, lib. 2. c. 2. nu. 28.
 Clauum indum, qui se combusit, mirata
 est antiquitas, lib. 1. c. 3. nu. 19.
 Cannarũ ludus licitus, lib. 2. c. 11. nu. 12.
 Captus infraganti crimine, an possit re-
 nuntiare defensionibus suis, lib. 1. cap.
 19. num. 11.
 Carcer seruitutis species est, lib. 1. cap.
 16. num. 12.
 Carceris effractor grauissimum crimen
 committit, lib. 1. c. 5. nu. 9.

- Carceratus, qui de muro quamuis alto
 desilit, cum spe euadẽ. li. & fugiendi,
 etsi moriatur, non peccat, lib. 1. cap.
 11. nu. 5.
 Carcerari an possit pro debito, nobilis,
 qui tempore contractus negauit se no-
 bilem? li. 2. c. 23. nu. 13. quid si credi-
 tor sciebat nobilẽ? nu. 14. quid si igno-
 ranter id affirmauit? num. 15.
 Carcerari non potest pro debito, qui ha-
 bet bona, lib. 2. c. 20. nu. 24.
 Carceratus, qui relaxatur sub iuramento
 de redeundo, si sciat se morte afficien-
 dum, an, & quando redire teneatur?
 lib. 1. cap. 10. nu. 1.
 Carceratus iniuste, & relaxatus sub iu-
 ramento de redeundo, si sciat se occi-
 dendum, an redeundo peccet? lib. 2. c.
 10. num. 2.
 Carceratus iniuste, an, & quando, & quo-
 modo possit à carceribus fugere, lib.
 2. cap. 9. num. 6.
 Carceratus iniuste, potest à carcere fuge-
 re, *ibid.* nu. 1. & carcerem effringere,
ibid. nu. 2. & custodes occidere, nu. 3.
 Carceratus iniuste vel iniuste quis dica-
 tur? *ibid.* nu. 5.
 Character ordinis indelebilis est, etiam
 per mortem, lib. 2. c. 13. nu. 17.
 Charonda Tyriorum principis factum
 expensum, lib. 1. c. 10. nu. 12.
 Castellanus potius debet propriũ filii
 manducare, quàm arcem tradere ini-
 micis, lib. 2. c. 2. nu. 31.
 Castitas vi eripi non potest, lib. 1. c. 9. nu-
 mero 5.
 Castitas animo non ferro quarenda est,
 lib. 1. c. 9. nu. 18.
 Castandum se præbens, punitur, lib. 1. c.
 1. nu. 4. & c. 4. num. 8. & 11. & cap.
 21. num. 4.

- Catonis sanctitas in prouerbum abijt*, lib. 1. cap. 3. nu. 20.
- Catonis mors expensa*, lib. 1. c. 8. num. 9.
- Cedens bonis priuilegiū habet, ne postmodum conueniatur ultra, quā facere potest*, lib. 2. c. 22. nu. 10.
- Cessione bonorum an renuntiari possit?* ibid. per totum.
- Cessione bonorum, an renuntiatum videatur, in generali renuntiatione omnium exceptionum*, ibid. nu. 7.
- Celibes & orbi quibus pænis olim affecti*, lib. 1. c. 4. nu. 9.
- Cæorum consuetudo*, lib. 1. c. 3. nu. 31.
- Christi omnis actio nostra est instructio*, lib. 2. cap. 2. nu. 9.
- Christiani apud Turcas captiui potius debent pati mortem, quā arma contra Christianos sumere, vel in triremibus inimicorum remigare*, lib. 2. c. 2. nu. 32 & 33.
- Circumcellionū hæresis*, lib. 1. c. 8. nu. 17.
- Clericus spontè duellum ingrediens, si partem digiti amisit, irregularis fit*, lib. 1. c. 20. nu. 5.
- Clericus an possit renuntiare beneficio*, cap. Odoardus. de solutio? lib. 2. c. 24. nu. 9. & quid addito iuramento, nu. 10.
- Clerici in sacris interesse non possunt agitationibus taurorū*, lib. 2. c. 11. nu. 34.
- Clerici à Papa possunt dari in obsides, etiam inuiti, ab episcopo non possunt*, lib. 2. cap. 14. nu. 30.
- Clerici se in pignus dantes, an possint detineri?* eod. c. 4. nu. 37.
- Clericus se ipsum vulneras incurrit excommunicationem* lib. 1. c. 20. nu. 24.
- Clericum, etiam consentientem percutiens, incurrit excommunicationem*, lib. 1. cap. 12. nu. 22.
- Clericum leuiter percutiēs, incurrit excommunicationem*, lib. 1. c. 20. nu. 28.
- Clericus zelo deuotionis se leuiter percutiens, non incurrit excommunicationem*, lib. 1. cap. 20. nu. 26. quid si ex indignatione? nu. 27. & 29.
- Clerici cuiusdam factum expeditur*, lib. 1. c. 20. nu. 29.
- Clerici corpora seipsos occidentium comitari, non possunt*, lib. 1. c. 22. nu. 9.
- Codri Regis Atheniensium factum expenditur*, lib. 2. c. 2. nu. 27.
- Comedens vel bibens quod parum, & leuiter nocet, uenialiter peccat*, lib. 2. c. 7. num. 2.
- Comedens vel bibens aliquid, cum intentione quod sibi notabile detrimentum salutis eueniat, peccat mortaliter*, ibid. num. 3.
- Comedens vel bibens quid mortiferum, sciens, vel scire debens esse tale, peccat mortaliter*, ibid. nu. 4.
- Conclusio in causa in criminalibus non fit, ad effectum excludendi defensiones*, lib. 1. c. 19. nu. 25.
- Condemnari non potest reus, testium repetitione omiſſa*, lib. 1. c. 17. nu. 7.
- Condemnari nemo potest, nisi data dilatione ad se defendendum, etsi confessus & cõuictus esset*, li. 1. c. 19. nu. 15.
- Cõdemnari nemo potest, ut sibi ipsi mortem inferat*, lib. 1. c. 10. nu. 2. & quid ad potandum venenum? nu. 5.
- Condemnatus etiam iuste ut inedia pereat, peccat, si oblatos cibos non capiat*, lib. 2. c. 6. nu. 10.
- Condemnatus ad sibi mortem inferendam, acquiescere non debet*, lib. 1. c. 10. nu. 5. & quid si condemnatus est, ad potandum venenum? nu. 8. & an os aperire possit? nu. 9.
- Condemnatus iniuste ad perpetuos carceres,*

- res potest fugere*, lib. 2. c. 9. num. 4.
- Condemnatus iuste ad mortem, vel qui scit se condemnatum, si fugere ualens, non fugit, an peccet?* ibid. nu. 7. quid in condemnato, vel qui scit se condemnandum iniuste? num. 8.
- Condemnatus ad triremes, se debilitans, ne remiget, quomodo puniatur?* lib. 1. c. 21. num. 6. & 7.
- Conductor Regionum reddituum, an exerceat munus sordidum, & amittat nobilitatem?* lib. 2. c. 23. nu. 9. & 10.
- Confessus delictum, potest reuocare confessionem suam*, lib. 1. c. 19. nu. 16.
- Confessus homicidium, potest etiam ex post facto addere qualitatem, quod occidit ad sui defensionem*, lib. 2. c. 19. num. 18.
- Confessus delictum, potest post confessionem allegare, quod non constat de corpore delicti*, lib. 2. cap. 19. num. 19.
- Confessus furtum, potest postmodum allegare, esse furtum domesticum, vel putasse dominum permissurum, & id probare coniecturis, & non punietur*, ibidem.
- Confessio facit rem notoriam, ibidem numero 20.*
- Confesso & conuicto petenti dilationem ad se defendendum, danda est*, ibid.
- Confessio non potest facere delictum, ubi non est*, lib. 1. c. 14. nu. 11.
- Confessio impossibilis, & manifestè falsa non nocet*, ibid. num. 12. etiam non docto de errore, num. 13.
- Confiteri an dicatur delictum accusatus, tentans se occidere?* lib. 1. cap. 21. numero 18.
- Confiteri an dicatur delictum accusatus, se debilitans, ne possit torqueri?* ibid. num. 19.
- Confessio ficta, resultans ex nece sibi illata, nocet hæredibus*, lib. 1. c. 23. nu. 31.
- Confessio ficta, resultans ex nece sibi illata, pro cõdemnatione habetur*, ibid. num. 32.
- Confessio ex sui ipsius occisione proueniens, fit ne dicenda ficta, vel presumpta?* ibid. nu. 60.
- Confessio ex sui occisione procedens, an fundet intentionem ficti, ita ut non teneatur delictum probare?* ibid. nu. 61. & seq.
- Coniux coniugem uindicare potest, ad exhibendum agere, & manus iniicere*, lib. 1. c. 2. nu. 19. 20. 21.
- Cõsentire nemo potest quod torqueatur*, lib. 1. c. 15. nu. 9.
- Consentiens percuti, an cadentem accusare possit?* lib. 1. cap. 12. num. 11. 17. 19. & 23.
- Consuetudo subiiciendi se uoluntati offensi, an ualeat?* lib. 1. c. 13. num. 11.
- Consuetudo ut puniatur corporaliter, si de iussor rei, an possit introduci?* lib. 1. cap. 14. num. 24. & quid quod possit se obligare ad pœnam corporalem? nu. 28.
- Consuetudo habet potestatem in sanguinem hominis*, ibid. nu. 29.
- Contumacia non est propriè delictum*, libro 1. c. 14. num. 8.
- Corpus preciosius est pecunia*, lib. 1. c. 16. num. 3.
- Corporalis pœna non potest ex pacto nasci, sed ex delicto*, lib. 1. c. 14. nu. 9.
- Corporaliter puniri nemo potest pro alterius delicto*, ibid. num. 26.
- Corporis insignis deformitas, & defectus executionem ordinis impediens, irregularitatem gignit*, lib. 1. cap. 20. num. 10.

- privilegio, vt pro testimonio dicendo accedat ad eos notarius iudicis, lib. 2. cap. 24. nu. 14
- Aegrotus humana remedia respuens, & soli se diuinae prouidentia committens, peccat, lib. 2. c. 7. nu. 6**
- Aegrotus medicis non obediens, vt peccet, ibid. per totum.**
- Alazarari filij Sama factum expensum, lib. 2. cap. 2. num. 17**
- Alazarari nolētis edere vetita, pietas, lib. 2. c. 6. nu. 12**
- Elemosynam facere an possit quis de necessario natura, ibid. num. 7**
- Electio mortis reo non potest dari, lib. 1. c. 10. nu. 7**
- Electio pœna, quando alternatiua dirigitur ad reum, est ipsius rei, libro 1. c. 16. num. 1. & quid si in vna parte alternatiua adest pœna corporalis, ibid. num. 6**
- Empedoclis vanitas, lib. 1. c. 8. nu. 19. & cap. 23. nu. 6**
- Epicarmi sententia, libro 1. cap. 3. numero 29.**
- Epicuri sententia, ibid. nu. 32.**
- Aethiopum consuetudo, libro 1. c. 10. num. 1**
- Exceptiones suas omitttere in causa criminali peccatum est, lib. primo, c. 17. num. 16**
- Exceptioni declinatoria fori etiā in causis criminalibus renuntari potest, libro 1. c. 19. nu. 26**
- Exceptioni dilatoria etiam in criminalibus potest renuntari, lib. 1. c. 19. numero 28**
- Exceptionibus quæ non sunt de iure gentium, sed de apicibus iuris in criminalibus renuntari potest, ibid. numero 29**
- Excommunicationem incurrit percussus clericum etiam volentem, lib. 1. cap. 12. nu. 22**
- Excommunicationem incurrit clericus in se ipsum manus iniiciens, lib. 1. c. 20. nu. 24. non autem si zelo deuotionis peccus tundit, nu. 26**
- Excommunicationem incurrit leuiter percussus clericum, lib. 1. c. 20. numero 28**
- Excommunicatus an sit clericus presens ludo agitationis taurorum, lib. 2. c. 11. nu. 35. 37**
- Executio in criminalibus non potest fieri intra decem dies datos ad appellandum, lib. 1. c. 17. nu. 20**
- Exempla Sanctorum condemnant proptercidium, lib. 1. c. 5. nu. 7**
- Exiguitas in omni materia excusat à peccato, lib. 1. c. 11. nu. 11**
- Expensa facta pro funere testatoris barede inuito repeti possunt, lib. 1. c. 16. num. 4**
- Eunuchi olim erant in pretio, lib. 1. c. 4. num. 11**
- Eunuchorum hereticorum secta, lib. 1. c. 9. num. 21**

F.

- Faciem maculari prohibitum est, lib. 1. c. 13. num. 8**
- Factum contra inclinationem naturalem an sit peccatum? lib. 1. c. 7. num. 4**
- Facultas carcerandi pacto concedi potest, libro 2. cap. 21. vbi latè distinguitur.**
- Fama & honoris sui vnusquisque dominus est, lib. 2. c. 12. num. 1**
- Fama & honor per nos ipsos factis nostris acquiruntur, ibid. nu. 13**
- Fama restitutio fieri potest in pecunia, lib. 2. c. 10. num. 4**

Fa-

- Famam spernere fidenti conscientia an liceat, lib. 2. cap. 12. num. 5**
- Famam sibi ipsi restituere an teneatur, qui se infamauit, lib. 2. c. 12. num. 19**
- Fama restitucionem remittere an possit infamatus, ibid. num. 21**
- Feriarum tempore causa carceratorum an possint expediri? lib. 1. c. 17. n. 31**
- Feudatarius se ipsum occidens nō perdit feudum, lib. 1. c. 23. nu. 13**
- Fideiussor non potest se obligare ad pœnam corporalem, lib. 1. c. 1. num. 20. & cap. 14. num. 6**
- Fideiussor rei pœna pecuniaria punitur, si illum non presentat, d. cap. 14. nu. 1**
- Fideiussor si culpa vel dolo non presentat reum, debet arbitrio iudicis puniri, lib. 1. cap. 14. num. 4**
- Filius iussu patris matrem adulteram occidens non punitur, lib. 1. c. 12. num. 3.**
- Filij rebellium an possint corporaliter puniri? lib. 1. c. 14. num. 25. & 28**
- Filius an possit renuntiare privilegio, ne conueniatur à patre vltra, quam face-re potest, lib. 2. cap. 24. num. 13**
- Filiorum piorum duo paria, libro 2. cap. 3. num. 16**
- Filia tepte mors expenditur, lib. 2. cap. 10. num. 6**
- S. Firmi Episcopi Tagastensis factum expensum, lib. 2. cap. 3. num. 26**
- Fiscus non vindicat data meretricibus, lib. 2. c. 15. num. 5. quid de dato alijs se-minis occultè fornicantibus, ibid. nu. 18. & fin.**
- Fiscus an teneatur probare delictum illius, qui conscientia criminis se occidit, an verò habeat illius morte intentionem suam fundatam? lib. 1. cap. 23. num. 61**
- Femina occultè se prostituens licitè acci-**
- pit & retinet sibi datum, libro 2. cap. 15. num. 18**
- Femina an possit renūtiare privilegio, ne pro debito civili carceretur, & quid si est tutrix, lib. 2. c. 24. nu. 5. & seq.**
- Fugiens casu mortuus sepelitur in ecclesia, lib. 1. cap. 22. num. 21**
- Fugiens spontè se precipitans cum spe euadēdi, etsi moriatur, traditur ecclesiasticè sepultura, ibid. nu. 22**
- Furore se occidens ecclesiastica sepultura traditur, ibid. num. 13**
- Furiosi actus inuoluntarius est, ibid. G.**
- Germanorum mos, lib. 2. c. 17. num. 2**
- Germanici cuiusdam Christiani factum expensum, lib. 1. cap. 8. num. 27**
- Gymnosophistarū sentētia, li. 1. c. 3. n. 28**
- Gladiatorum apud Romanos vsus, & quomodo sublatus, lib. 2. cap. 11. num. 1**
- Gl. in c. ius gentium. distin. 1. verbo seruitus. reprobat, lib. 2. cap. 9. num. 11**
- Gl. in c. qui venatoribus. 85. dist. reprobat, lib. 2. c. 15. num. 12**
- Gl. in l. 1. ff. de furibus balnear. declaratur, lib. 1. c. 19. num. 14**
- Gnostlicorum heresis, lib. 1. c. 8. num. 30**
- Gobria Persa factum expenditur, libro 2. cap. 2. num. 13**

H.

- Hadriani Imperatoris & Antinoi factū expenditur, lib. 2. c. 3. nu. 4**
- Harmonia Gelonis Regis filia, & eius familia factū expenditur, li. 2. c. 3. nu. 12**
- Hastiludia vulgo iustas an sint licita? lib. 2. cap. 11. num. 10**
- Heresis fuit Donatistarum asserere se ipsos occidentes martyres fieri, lib. 1. c. 5. num. 2**
- Hereticus defensionibus suis an possit renuntiare? lib. 1. c. 19. num. 37**

G g

Heres

- Heres probare tenetur defunctum non se occidisse conscientia criminis**, lib. 1. cap. 23. num. 53
- Heres debitoris an possit carcerari stante statuto quod debitor carceretur, & quid stante pacto**, libro secundo. cap. 20. numero 36. & 37
- Homo liber an detur in pignus?** lib. 1. c. 1. num. 6. cap. 4. num. 15. & latius lib. 2. cap. 14. num. 17
- Homo non est dominus vite sue**, lib. 1. c. 1. num. 9. cap. 5. num. 4
- Homo liber non est in commercio**, lib. 1. cap. 1. num. 16
- Homo se ipsum vendere & in servitutē redigere potest**, lib. 2. c. 17. num. 1
- Homo liber ut se ipsum valide vendat quinque requisita sunt necessaria**, ibidem num. 5
- Homo liber venire se passus, an restituto pretio emptori libertatem possit recuperare**, lib. 2. c. 17. num. 18
- Homo liber in causa publica in obsidem dari potest**, lib. 2. cap. 14. num. 1. & 2. etiam inuitus, nu. 10. an à ciuitatibus recognoscentibus superiorem, num. 3
- Homo liber an possit assignari per iudicem creditori suo in pignus ut illi seruiat**, lib. 2. c. 14. num. 18
- Homo liber in causa priuata an possit in pignus dari**, ibid. nu. 26. 31. 32. 33
- Homicida dicitur qui sibi membrum abscindit**, lib. 1. c. 9. nu. 12. c. 20. num. 14
- Homicida sui ipsius quando dicatur qui se non defendit**, lib. 1. cap. 17. num. 3
- Homicidium confessus potest confessionem reuocare**, lib. 1. cap. 19. nu. 16. & addere qualitatem, etiam ex post facto quod occidit ad suam defensionē, ibid. num. 18
- Homicidium in ludo permissio contingēs non punitur**, lib. 2. c. 11. num. 14. & 17
- Honor maximum bonorum temporalium**, lib. 2. cap. 5. num. 7
- Honoris nostri domini sumus**, ibid. num. 9. cap. 12. num. 1
- Honoris pro defensione mortem certam subire non licet**, lib. 2. cap. 5. nu. 6. periculo se exponere licet, nu. 10. & 18
- Horatij Coelitis factum expensum**, lib. 2. cap. 2. num. 18
- Hydalgo vnde dicatur**, lib. 2. c. 23. n. 23
- I** Etunans indiscretē etiam si nō habeat moriendi intentionem peccat, lib. 2. cap. 6. nu. 3. nisi probabiliter putet non esse ieiunia indiscreta num. 4. & quid si ad effectum piū, nu. 5.
- Itepte filia factum expenditur**, lib. 2. cap. 10. num. 6
- Igneus in l. 1. §. si sibi manus. ff. ad Syllani. declaratur**, lib. 1. cap. 23. num. 21
- Ignorantia non excusat occidentem se ipsum**, lib. 1. cap. 9. num. 8
- S. Ignatij martyrium**, lib. 1. c. 17. nu. 15
- Impedire volentes se occidere Romani putabant iniustum**, lib. 1. c. 3. num. 36. & cap. 24. num. 10
- Imputatus de delicto ab alio facto, an possit tacere ne verus reus prodatur**, lib. 1. cap. 17. num. 17
- Inditum non facit inculpatio offensi etiā in tortura**, lib. 1. cap. 15. num. 9
- Infamatus an teneatur se purgare**, lib. 2. c. 12. num. 20. & an possit fama sue restitutionem remittere? num. 21
- Infirmus non parens medicis ut peccet**, lib. 2. cap. 7. num. 1
- Infirmus respuens humana remedia, & soli se diuinę prouidentię committēs, peccat mortaliter**, ibid. num. 6
- Infirmus non tenetur ingentem cruciatū pati,**

- pati, ut curetur**, ibid. num. 11
- Inimicus ad accusandum nō admittitur**, lib. 1. cap. 18. num. 8
- Inimicus Deo est qui membrum sibi abscindit**, lib. 1. cap. 9. num. 13
- Iniuriam non fieri volenti qualiter intelligatur**, lib. 1. cap. 12. num. 12
- Iniuriarum actione an possit conueniri qui volentem percussit**, ibid. num. 18
- Iniuriarum actione agere potest qui ex iniuria alteri illata iniuriam cōsequitur, etsi ille consensit**, ibid. num. 21
- Iniuria etiam mortuo fit**, ibid. num. 24
- Iniuriam sibi inferri, nemo potest consentire**, lib. 1. c. 15. num. 2
- Iniuriam Reipublicę facit se ipsum occidens**, lib. 1. cap. 6. num. 6
- Iniuria est omne quod non est ius**, lib. 1. c. 6. num. 9
- Iniustitia non committitur respectu sui, sed alterius**, lib. 1. cap. 2. num. 3
- Instrumenta omnia, an habeant in Hispania executionem paratam, an ea sola quę habent clausulam damos poder & c.** lib. 2. cap. 21. num. 5. cum seq.
- Instrumentum principaliter factum de delicto non probat**, lib. 1. cap. 14. numero 10
- Intestabilis dicitur decedere, & non intestatus qui conscientia criminis se occidit**, lib. 1. cap. 23. num. 23
- Inuitum de domo ruente extrahere debemus** lib. 2. cap. 7. num. 14
- S. Ioannis Baptistę cibus qualis fuerit**, lib. 2. c. 6. num. 14
- Irregularis fit membrum sibi abscindēs**, lib. 1. c. 20. num. 1. etsi pretertextu humilitatis aut castitatis seruandę id fecerit, num. 2
- Irregularis fit consentiens membrum sibi abscindi**, ibid. num. 3
- Irregularis fit qui ex culpa sua etiam inuitus fuit mutilatus**, ibid. num. 4. & 7
- Irregularis an sit clericus, qui dans operam rei illicitę occasionem dedit quo alius occideretur vel mutilaretur**, ibidem num. 6. & 7
- Irregularis fit ille, cui ob sua delicta membrum aliquod iudice mandante abscinditur**, ibid. num. 9
- Irregularis fit membrum sibi abscindens, tametsi fuerit membrum vile, & occultum, & neque deformitatem, neque scandalum induxerit, neque ordinis executio impediatur**, ibid. num. 11
- Irregularitatem non inducit modica deformitas & mutilatio, quia requiritur abscisio membri principalis principalis officium facientis**, ibidem numero 12. & 13
- Irregularitas inducitur ex modica mutilatione voluntaria, si actus est publicus, & adest diffamatio**, ibid. num. 14
- Irregularitas an inducatur ex membri oculti mutilatione**, ibid. num. 18
- Irregularitas non incurritur ex mutilatione facta medicinę causa**, ibid. num. 19. etsi ipse mutilauerit se ipsum, n. 20
- Irregularitas non incurritur ex mutilatione membri superflui**, ibid. num. 21
- S. Isaac commendatur**, lib. 1. c. 17. nu. 7
- Iudex nemo est sui ipsius**, lib. 1. c. 8. num. 15. & non potest se ipsum ad mortem condemnare, lib. 1. cap. 10. num. 14
- Iudex non potest compellere ad agendū id, quod diuina lege prohibitum est**, libro 1. cap. 9. num. 3
- Iudex non potest condemnare ad venenū potandum**, ibid. num. 6
- Iudicis officio an possit puniri, qui consentientem cedit**, lib. 1. c. 12. num. 19
- Iudicis arbitrio taxatur quātitas fideius**

fionis in criminalibus, lib. 1. cap. 14. nu. 1. & quousque extendi possit, nu. 2
 Iudex torquens rem ex suo consensu sine inditijs tenetur in syndicatu, lib. 1. c. 15. num. 8
 Iudex post lapsum temporis ad soluendū pœnam pecuniariam, cum statutum subrogat pœnam corporalem, an possit istam omittere, & pecuniariam exigere, lib. 1. cap. 16. num. 8
 Iudicis arbitrio punitur qui se ipsum vulnerauit, lib. 1. cap. 21. num. 5
 Iudicis arbitrio punitur debilitans se ipsum ne ad triremes mittatur, ibid. n. 6
 Iudex non potest imponere pœnam confiscationis honorum vbi à lege non imponitur, lib. 1. c. 23. num. 44
 Iudex an possit committere parti, quod ingrediatur possessionem propria auctoritate, lib. 2. c. 20. nu. 14. & ibi an quod capiat aduersarium suum.
 Ius quod habet Respublica in ciues non est in commercio, neque aestimabile, libro 1. cap. 6. num. 12
 Iustitiæ legalis violatio non obligat ad restitutionem, ibid. nu. 11
 Iustitiæ ministris se tradere quoties ex delicto venit imponenda pœna mortis, an liceat? lib. 2. cap. 8. num. 7
 Iuramentum præcisè obligat ad factum, lib. 2. cap. 18. num. 10
 Iuramentum quod directè non vergit in mortem, licet contineat periculum, seruandum est, lib. 2. cap. 1. num. 9
 Iuramentum non ligat cum dispendio salutis spiritualis vel corporalis, lib. 2. cap. 10. num. 1
 Iurisdictionis prorogatio in criminalibus fieri potest, lib. 1. c. 19. num. 26. & 27
 Iurisdiclio & dominium differunt, lib. 1. cap. 1. num. 19

L.

Laicus potest se subijcere aduersarij voluntati, & aliquot percussionibus fustij, lib. 1. c. 2. nu. 15. & latius. c. 13
 Laicus ex indignatione leuiter se percutiens an peccet mortaliter?
 Lapidationes vulgo apedreas illicitæ sunt, lib. 2. cap. 11. num. 16
 Legatum factum ecclesiæ pro sepultura, vel pro tot Missis celebrandis, si testator se ipsum occidit, an debeatur? lib. 1. cap. 22. num. 28. & 33
 Legatū relicto ecclesiæ vbi testator elegit sepulturā, si mutata voluntate in alia eā elegerit, censetur reuocatum, ibi. nu. 30
 Legatum an censeatur ademptum reuocata conditione vel modo, ibid. nu. 31
 Legatum an censeatur ademptum alienatione rei legata? ibid. num. 32
 Legatū an censeatur ademptum per inimicitiam superuenientem facto testatoris? ibid. num. 34
 Leonidæ Spartani factum expensum, lib. 2. cap. 2. num. 19
 Leotius se abscondens dānatus, li. 1. c. 9. n. 20
 Lege permittente actū faciēs ad nihilū tenetur, licet inde resultet damnum alicui, lib. 1. c. 3. num. 5
 Lesæ maiestatis crimen committit qui obsides offendit, lib. 1. c. 14. num. 14. vel qui facit quod fugiant, num. 16
 Lex non potest compellere ad agendum id, quod diuina lege prohibitum est, libro 1. cap. 10. num. 3
 Lex duodecim tabularū debitorē pluriū in frustra secari permittebat, sed nufquam fuit factum, lib. 2. cap. 14. num. 20. & 21
 Liber homo non est in commercio, lib. 1. cap. 1. num. 16
 Liberorum iura, lib. 1. cap. 4. num. 10

Loca-

Locatio operarum in perpetuum an valeat? lib. 2. c. 19. per totum.
 Locorum circa nouas leges serēdas lex, lib. 2. c. 2. nu. 20
 Lucretiæ factum expensum, li. 1. c. 8. n. 6
 Luffari, saltare, lapidem, discum aut palum iacere, licitum, lib. 2. c. 11. nu. 11
 Ludi qui liciti, ibid. num. 4
 Ludus brachiorum & pugnorū Bononiæ & Senis frequens an licitus? ibid. num. 13

M.

Magistratus an possit renuntiare priuilegio, ne inuitus in ius vocetur? lib. 2. c. 24. num. 12
 Maioratum non perdit se ipsum occidēs, lib. 1. c. 23. nu. 14
 Malum an sit, quod est contra inclinationem naturalem? lib. 1. c. 7. nu. 4
 Mala non sunt facienda, vt inde eueniāt bona, lib. 1. c. 8. nu. 13
 Manifestationi apud Aragonenses an possit renuntiare? lib. 1. c. 19. nu. 34.
 Manum vincitā abscindere, vt fugere possit à loco, vbi detinetur cum periculo vitæ, licet, lib. 1. c. 11. nu. 4
 Maritus in vxorem manus iniectioem habet, lib. 1. c. 2. nu. 21
 Maritus vxorem se vendi passam vendi care potest, lib. 2. c. 17. nu. 20
 Maritus renuntiare nō potest priuilegio ne conueniatur vltra quā facere possit, etiam addito iuramento, lib. 2. c. 24. num. 1. & 2
 Maritus occidēs vxorem adulteram peccat, lib. 1. c. 12. nu. 2
 Martyrio temerè se offerre non licet, lib. 1. c. 8. nu. 29. & de Sanctis qui se obtulerunt, quid dicendum, nu. 32.
 Martyr inflixa sibi à tyranno vulnera curare nolēs ob gloriam Dei, an peccet?

lib. 2. c. 7. nu. 9
 Martialis expensus, lib. 1. c. 3. nu. 37
 Massarius si tenetur denunciare omnia maleficia, non tenetur denunciare commissa per se ipsum, lib. 1. c. 10. num. 16
 Massilia consuetudo, lib. 1. c. 3. nu. 35
 Mater an possit renuntiare priuilegio, ne conueniatur vltra, quā facere possit, & quid si est tutrix, lib. 2. cap. 23. nu. 4. cum seqq.
 S. Mauri discipuli S. Benedicti, factum expensum, lib. 2. c. 1. nu. 10
 Medicus docens quomodo quis possit debilitari, puniendus, libro 1. cap. 21. num. 13
 Medicus curans inuitum repetit mercedem & expensas, lib. 2. c. 7. nu. 13. 18. & 19
 Medicos & medicinas respuens furiosus præsumitur, & quando, ibid. num. 7. & 8
 Membrum abscindere pro tuenda castitate non licet, lib. 1. c. 9. num. 11.
 Membrum abscidēs Deo, Dei creationi, Dei conditioni, naturæ, & feminis dicitur inimicus, ibid. n. 13. 14. 15. & 16
 Membrum sibi abscindentes probro apud veteres fuere, ibid. nu. 17
 Membrum putridum sibi amputare pro totius conseruatione licet, lib. 1. c. 11. num. 1. et 2. neque opus est fieri à medicis. nu. 3
 Membrum sibi abscindens irregularis fit, lib. 1. c. 20. nu. 1. etiamsi prætextu humilitatis, vel castitatis conseruanda id faciat, num. 2. idem in consentiente ab alio abscindi, num. 3.
 Membri principalis & principale officij agentis defectus requiritur, vt incurratur irregularitas, ibid. nu. 12. & 13

- Membrum pro Republica mutilare non licet**, lib. 2. c. 2. num. 2
- Mendicantes se ipsos vel alios debilitantes arbitrio iudicis puniuntur**, lib. 1. c. 21. num. 11
- Menoch. de arbitrar. q. 7. nu. 11. & 12. reprobatur**, lib. 1. c. 13. num. 11
- Meretrix licite recepit sua turpitudinis pretium**, lib. 2. c. 15. nu. 1
- Meretrix an possit agere pro mercede promissa**, ibid. nu. 2. & 15
- Meretrix an dicatur turpiter recipere**, ibid. nu. 6. & 18
- Meretrix immoderatam mercedem tenetur restituere** lib. 2. c. 15. nu. 16
- Meretricem ducēs opus charitatis agit**, lib. 1. c. 16. nu. 16
- Miles an possit renuntiare priuilegio, ne conueniatur ultra, quam facere potest**, lib. 2. c. 24. nu. 19
- Milites qui sibi manus inferunt, puniuntur**, lib. 1. c. 1. nu. 3. & quare, c. 4. nu. 7
- Militis se ipsum occidentis testamentum non irritatur**, lib. 1. c. 23. nu. 3
- Militi non licet hostem amplecti, & se cum eo precipitare**, lib. 2. c. 2. nu. 13
- Ministris iustitiae se tradere quoties ex delicto venit imponenda pena mortis, an liceat?** lib. 2. c. 8. num. 7
- Minor an restituatur aduersus sui venditionem?** lib. 1. c. 2. nu. 7. & lib. 2. c. 17. num. 7
- Monachus à Papa & Abbate inuitus potest in obsidē dari**, lib. 2. c. 14. nu. 29
- Monachi cuiusdam obedientia expensa**, lib. 2. c. 1. nu. 10
- Moniales non possunt renuntiare priuilegio, ne pro testimonio dicendo ad iudicem vocentur?** lib. 2. c. 24. nu. 11
- Montanistarum, Martionitarum, & Capbrigarum, hæresis**, lib. 1. c. 8. nu. 31
- Mortis periculo se exponere cum probabili spe euadendi ex iusta causa licet**, libro 1. c. 9. num. 10
- Mors & membri abscisio equiparantur**, ibid. nu. 12
- Mortis electio reo non potest dari**, lib. 1. c. 10. nu. 7
- Mortuos immoderatè lugere nō licet**, lib. 1. c. 11. nu. 4. & 10
- Mortem pro tuenda libertate oppetere antiquis pulchrum & palmariū fuit**, lib. 1. c. 2. nu. 8
- Mortem sibi consciscentes, delictum de quo inquisiti vel delati sunt, confiteri videntur**, lib. 1. c. 3. nu. 13. & latius c. 23. nu. 28.
- Mortem sibi cōsciscentes nullo procedēte delicto, nō puniuntur de iure ciuili**, lib. 1. c. 3. n. 13. & latius c. 23. per totū.
- Mors extremum malorum omnium, & omnium terribilium maximè terribile**, libro 1. c. 6. nu. 5. & c. 8. nu. 4.
- Mortem tolerare quando sit laudabile**, libro 1. c. 17. num. 6. & 7
- Mori malle quàm se defendere, quando aliter se defendere non potest, nisi aduersarium occidendo, licet**, ibid. num. 10. nisi esset utilis Reipublicæ, nu. 11
- Morti certæ se offerre pro Republica, non licet**, li. 2. c. 2. nu. 6. & 11. mortis periculo licet, nu. 16. negatiuè se habere, licet, nu. 29
- Morti certæ pro parentibus se offerre, nō licet, periculo licet**, li. 2. c. 3. n. 14. et 18
- Mortem certam arripere pro salute spiritali totius mundi, non licet**, lib. 2. c. 4. nu. 2. periculo mortis se exponere pro salute spiritali proximi laudabile est, num. 5
- Mortis quali periculo se possit pgnās exponere, vt infans baptizetur**, ibi. nu. 3.

Mort-

- Mortis periculo se exponere, ministrando infirmis tempore pestis, laudabile est**, ibid. num. 9
- Mortis periculo potest prædicator se exponere prædicando hæreticis**, ibi. n. 12
- Mortis periculo se exponere p quolibet opere pio faciendō licet**, ibidem nu. 13
- Mortem certam subire pro rebus temporalibus non licet**, lib. 2. c. 5. nu. 1. periculo se exponere licet, nu. 2
- Mortem certam subire pro honore non licet**, lib. 2. cap. 5. nu. 6. periculo se exponere licet, nu. 11
- Mori volens non edendo, peccat, etiam quod pietatis causa id faciat**, lib. 2. c. 6. nu. 1. & 2
- Mortem desiderans an peccet?** lib. 2. c. 8. à num. 1
- Mucium Sceuolam celebrant Romani**, lib. 1. c. 3. nu. 23. de eo quid iudicandum sit, lib. 2. cap. 2. num. 3
- Mulier domina est sui corporis, etiam ad scienda claustra pudoris**, li. 2. c. 16. num. 5
- fit**, lib. 2. c. 20. per totum.
- Obsides veri testamenti factionem non habent, nisi eis per principem concedatur expresse, vel tacite concesso vsu togæ**, lib. 2. c. 14. nu. 4
- Obsides non sunt omninō liberi, sed quasi serui**, ibid. nu. 5
- Obsides an perdant dominium bonorum domi relictorum**, ibi. nu. 8
- Obsides non aluntur ab eo cui dati sunt**, ibidem nu. 9
- Obsides an inuiti dentur?** ibid. nu. 10
- Obsidem dare obligatus, etiā in causa pecuniaria, dando aliquam de sanguine suo, tamen si non locupletem, satisfacit**, ibid. nu. 11. etsi datus est mortuus, nō tenetur alium subrogare, num. 12
- Obses pro vna causa datus, pro alia non potest retineri**, ibid. nu. 12
- Obses etiam in causa publica datus ad pnam corporalem se obligare non potest**, lib. 2. c. 14. nu. 13. & lib. 1. c. 14. nu. mero 17
- Obsidi seruitia imponi non possunt**, ibid. num. 16
- Occidere se ipsum iure diuino prohibitū est**, lib. 1. c. 5. nu. 1. & 3. vbi multa numeris sequentibus.
- Occidere se ipsum non dicitur hæresim committere**, lib. 1. c. 6. nu. 1
- Occidens se ipsum peccat contra fidem, spem, charitatem, prudētiam, iustitiā, temperantiam, fortitudinē, latè d. c. 6**
- Occidere se ipsum est cōtra naturam**, lib. 1. cap. 7
- Occidere se ipsum quibus casibus Gentiles permittebant**, lib. 1. c. 8. nu. 3
- Occidere se ipsum ad vitandas misérias huius seculi, non licet**, lib. 1. c. 8. nu. 4. neque vt à manibus hostium se subtrahat, num. 7. neque ad præcauendum

N.

- Natum se non fuisse cupiens mortaliter peccat**, lib. 2. c. 8. nu. 6
- Nerue Coceij Iurisconsulti mors**, lib. 1. c. 3. num. 33.

O.

- Obligare se ipsum ad pnam corporalem nemo potest**, lib. 1. c. 14. nu. 6
- Obligatio ad pnam corporalem, quam lex imponit, valet**, ibid. nu. 35
- Obligare se in præiudicium animæ suæ nemo potest**, lib. 2. c. 13. nu. 1
- Obligare se sub pna amissionis ordinis, & beneficij quilibet potest**, ibid. nu. 5
- Obligare se quis potest sub pna excommunicationis, vel anathematis**, ibi. n. 8
- Obligare se ad carceres quando quis pos-**

- peccatum proprium, nu. 13. neque ob
pœnitentiam commissi peccati, nu. 14.
nec desiderio vitæ aternæ, nu. 17. neq;
in fidēi testimonium, nu. 20
- Occidere se ipsum pro castitate tuenda,
non licet, lib. 1. c. 9. num. 1
- Occidere se ipsum pro Republica, non li-
cet, lib. 2. c. 2. nu. 1
- Occidens volentem an sit pœna ordina-
ria puniendus? lib. 1. c. 12. nu. 1
- Occidere volentem grauius delictum est,
quam occidere nolentem, ibid. nu. 5
- Occidere aggressorem pro sui defen-
sione, etiam in foro conscientie licet, lib.
1. c. 17. nu. 1. & 5. ac etiam si aggres-
sus fugere posset, lib. 2. c. 5. nu. 17.
- Occidens se ipsum non est in ecclesia
sepeliendus, lib. 1. c. 22. nu. 2. & 4. ne-
que in cœmeterio, nu. 7. neque iuxta,
nu. 8. etsi casu fuisset sepultus, est exhu-
mandus, num. 11
- Occidens se ipsum nō perdit bona, lib. 1.
c. 23. à nu. 1. quid hodie in Hispania,
libro 1. c. 24
- Occidens se cum de aliquo delicto inqui-
situs vel delatus est, illud confiteri vi-
detur, & se condemnare, lib. 1. c. 23.
num. 28
- Occidisse se conscientia criminis nemo pre-
sumitur, nisi qui deprehensus accusatus
vel delatus est, dicto capit. 23. num.
45. 46. & 51.
- Occidere se conscientia criminis, vel me-
tu pœna idem est, ibid. num. 41
- Occidere se conscientia criminis, etiā qui
extra carceres est, dici potest, ibid. nu-
mero 52
- Occidens se ipsum vt criminis conscien-
tia se occidisse dicatur, an requiratur
quod præcedat litis contestatio, ibid.
num. 53
- Occidisse se ipsum conscientia criminis,
non dicitur ille, in quo alia coniectura
sumi potest, ibid. num. 54
- Occidente aliquo se ipsum, heres potest
probare, non fecisse delictum, de quo
accusabatur, vel illud delictum non es-
se punibile, ibid. num. 57. & 58
- Occidente se ipsum, qui neq; accusatus,
neque delatus est, fiscus potest proba-
re occidisse se conscientia criminis, &
quomodo probabit, ibid. nu. 67
- Occidens se ipsum sine causa, an iure ciui-
li puniatur? ibid. nu. 74
- Occidens se ipsum in dubio præsumitur
tadio vitæ se occidisse, ibid. nu. 75
- Occidere se ipsum pro Rege, non licet, li-
bro 2. c. 3. nu. 1
- Occidere alium pro tuendis bonis tempo-
ralibus licet, lib. 2. c. 5. num. 3. 4. & 5.
& etiam pro honore, num. 13
- Occisus in duello, vel in torneamēto, vel
simili actu illicito, ecclesiasticæ sepul-
turae an sit tradendus? li. 1. c. 22. n. 10
- Octauy Augusti iudicium, lib. 1. cap. 21.
num. 7
- Operarum obsequialium promissio nō va-
let, neque iuramento firmatur, lib. 2. c.
19. num. 1
- Operas fabriles ad tempus locans ad eas
exhibendas præcisè compelli potest,
ibidem nume. 2
- Operas in perpetuum locare an quis pos-
sit? ibid. nu. 3. & 7. & numeris sequen-
tibus, vbi quid in paupere, & quid fa-
uore Ecclesiæ & Republicæ.
- Orari non debet pro se occidente, lib. 1.
c. 22. nu. 22
- Orandum non est pro illis, quos constat
in peccato mortali decessisse, ibi. n. 26.
- Orari pro se occidente posset ab eo, qui
crederet eum in ultimo vitæ spiritu
pœni-

pœnituisse, ibid. nu. 27
Origenis factum, & damnatio, lib. 1. c.
9. num. 20

P.

- P**achon, & Pardi Abbatum facta nō
imitanda, lib. 1. c. 8. num. 16
- Passū de comorādo in aliqua ciuitate an
valeat? lib. 2. c. 18. nu. 1. & quid in pa-
cto de habitādo ppetuo, n. 10. 14. 18.
- Passū de habitādo in aliqua domo, n. 12
- Passum de non ingrediendo ciuitatem
an valeat? ibid. nu. 19. & 29
- Passum contra publicam vilitatem iu-
ramento non firmatur, lib. 2. c. 18. n. 21
- Passum de seruiendo super triremibus
ad tempus vel in perpetuum an valeat?
lib. 2. c. 19. nu. 12
- Passum quod creditor possit debitorem
in priuatum carcerem mittere non va-
let, lib. 2. c. 20. n. 1. & an confirmetur
iuramēto, vel adiecta pœna teneat? n. 3
- Passum quod creditor possit propria au-
thoritate debitorem in publicū carce-
rem mittat, non valet, ibid. nu. 8. & 9
- Passū quod liceat creditori priuata au-
thoritate debitorem capere, & ad iu-
dicem ducere, valet, lib. 2. c. 20. n. 10.
12. 17. & 18
- Passum quod possit creditor propria au-
thoritate ingredi possessionē bonorū
debitoris valet, li. 2. c. 20. n. 13. et 18
- Passum quod possit debitor autoritate
iudicis carcerari, vbi alias de iure nō
posset, valet, lib. 2. c. 20. nu. 21. & 32
- Passum quod possit deueniri ad capturā
personæ sine citatione valet, ibi. n. 27
- Passum quod possit deueniri ad capturā
personæ ante liquidationē valet, ibid.
num. 31
- Passum quo quis se obligat ad carceres
perpetuos an valeat? ibidem nu. 34
- Passum de ingrediēdo possessionem pro-
pria autoritate potest contra heredē
exerceri, ibid. num. 37
- Passum quod instrumenta habeant exe-
cutionē paratam, valet, li. 2. c. 21. n. 3
- Passum quod possit fieri executio in per-
sonam debitoris, illum capiēdo, &
carcerando, valet, li. 2. c. 21. nu. 4
- Passo se facit quisque religiosum, libro
1. c. 2. nu. 12
- Passum quod in casu contrauentionis cō-
traueniens vulneretur non valet, lib.
1. c. 12. nu. 8
- Passum quod offensus possit facere com-
petentem vindictam, non valet, ibid.
nu. 9. neq; iuramento firmatur, nu. 10
- Passum quod offendens subiiciat se volū-
tati offensi, an valeat? lib. 1. c. 13. nu. 1
- Passum quod si vnus de familia pacem
fregerit, omnes corporaliter punian-
tur, non valet, lib. 1. c. 14. nu. 24
- Passum quod debitor, si non soluerit, pos-
sit banniri, non valet, lib. 1. c. 15. n. 11
- Papa solus dispensat super irregularita-
te, lib. 1. c. 20. n. 15. vbi etiam de irre-
gularitate proueniente ex abscissione
sui, ampliatur, etiam si abscindens se,
id faciat, credens placere Deo, n. 16.
- fallit in inuito mutilato, etiam si culpa
sua, quia si modicus est defectus, Epi-
scopus dispensare potest, nu. 17
- Papæ electioni nihil opponi potest, li. 1.
cap. 20. nu. 22
- Partes possunt dare licentiā iudici reci-
piendi testes in absentia ipsarum, lib.
1. c. 17. nu. 28
- Parricidiū cōmittit filius occidens patrē
bannitū, etiā si statutū permittat occi-
dere bannitos, lib. 1. c. 10. nu. 18
- Pater non potest in pignus dare filiū, lib.
2. c. 14. nu. 26. nisi in casu famis, n. 27

- Patri occidere filium lege Romana licebat*, lib. 1. c. 13. nu. 12
- Pater filium se venire passum restituto pretio vendicare potest*, libro 2. c. 17. nu. 21. & 22
- Pater an possit renuntiare privilegio, ne cōueniatur ultra, quàm facere potest?* lib. 2. c. 24. nu. 3
- Patronus libertum se venire passum vendicare potest*, lib. 2. c. 17. nu. 19
- Paul. Castrens. in litem quia. nu. 8. ff. de pactis. reprobatur*, lib. 2. c. 17. nu. 32
- Peccat contra omnes virtutes qui se occidit*, li. 1. c. 6
- Peccata publicè confiteri licet*, libro 2. c. 12. nu. 6
- S. Pelagii Antiochena martyrium*, li. 1. c. 9. nu. 2
- Pericula etiam mortis subire propter bonum virtutis, est virtus fortitudinis*, libro 2. c. 1. nu. 7
- Persarum nobilium factum expensum*, lib. 2. c. 3. nu. 3
- Percutiens clericum etiam consentientē incurrit excommunicationem*, lib. 1. c. 12. nu. 22
- Percutere se ipsum modica percussione, licet*, lib. 1. c. 11. nu. 8. nisi ex desperatione fieret, nu. 12
- Percutiens consentientem an pœna ordinaria plebatur?* lib. 1. c. 12. nu. 13
- Pignori se dare an quis possit?* lib. 1. c. 2. nu. 5. & lib. 2. c. 14
- Petilianus hæresis*, lib. 1. c. 8. nu. 15
- Philosophi iudicarunt licitum mortem spontaneam oppetere*, lib. 1. c. 3. nu. 21
- Plinij vtriusque de se occidentibus sententia*, lib. 1. c. 3. nu. 23. & 27
- Pœna debet esse equalis delicto*, lib. 1. c. 13. nu. 11
- Pœna corporalis non infligitur ex quasi*
- maleficio*, lib. 1. c. 14. nu. 6. neque ex sola contumacia, num. 7
- Pœna pecuniaria grauior est pauperi, quam corporalis*, lib. 1. c. 16. nu. 6
- Pœna corporalis an aliquo casu possit eligi à reo ommissa pecuniaria*, ibidem nu. 5. 9. & 13
- Pœnam pecuniariam potest iudex exigere ommissa corporali, etiam nolente reo, etiam post tempus ad soluendum pecuniariam, & transfusionem ab statuto factam in pœnam corporalem*, ibid. num. 8
- Pœna aduersus vulnerantes se ipsos de iure canonico quæ sint*, lib. 1. cap. 20. de iure ciuili, c. 21
- Pœna amputantis sibi virilia*, lib. 1. c. 21. nu. 4
- Pœna statutaria cuius reus nõ est capax, in aliam commutatur*, ibid. num. 9
- Pœna ordinaria an sit plebendus occidēs volentem?* lib. 1. c. 12. nu. 1
- Pœna quæ publico debetur pactis priuatorum tolli non potest*, ibid. nu. 19
- Pœna an exigatur à contraueniente pacto de non ingrediendo ciuitatem?* lib. 2. c. 18. nu. 32
- Pœna post sententiam an possit commutari?* lib. 1. c. 21. nu. 10
- Pœna imposita se occidentibus conscientia criminis, non imponuntur pro delicto se occidendi, sed p̄ priori illo quod videntur fateri*, lib. 1. c. 23. nu. 29
- Pœna publicationis bonorum an sit sublatam in occidente se ipsum, per Authenbono damnatorum*, lib. 1. c. 23. nu. 37
- Pori Regis India factum expensum*, lib. 2. c. 6. nu. 1
- Præceptorum alia negatiua, alia affirmatiua, & eorum differentia*, lib. 2. c. 1. nu. 3

- Prædicator potest se periculo mortis exponere prædicando hæreticis*, lib. 2. c. 4. nu. 11
- Prægnans non potest consentire occidi, vt infans, qui est in vtero, in periculo mortis baptizetur*, ibid. nu. 3
- Principes aliquando licentiam se occidendi concedebant*, lib. 1. c. 3. nu. 34
- Probationes fieri possunt in criminalibus sine termino siue non sit datus, siue datus sit lapsus*, lib. 1. c. 17. nu. 30
- Probationes in criminalibus possunt fieri post publicationem*, ibid.
- Probationes imperfecta non coniunguntur*, lib. 1. c. 14. nu. 33
- Probatio in contrarium admittitur aduersus factam confessionem prouenientem ex sui occisione*, lib. 1. c. 23. nu. 59
- Probare delictum præcedens fiscus non tenetur, quando reus se occidit*, ibid. nu. 61
- Procurator ad contrahendam pacem an possit apponere pactum de non intrando ciuitatem?* lib. 2. cap. 18. nu. 37
- Prodigalitas regulariter peccatum est*, lib. 1. c. 17. nu. 3
- Promissio facta in iudicio habet executionem paratam*, lib. 2. cap. 21. nu. 6
- Promittens aliquid meretrici pro concubitu in foro conscientie tenetur illud præstare*, lib. 2. c. 15. nu. 3
- Proprius est contra naturam*, libro 1. cap. 7. nu. 1
- Protophila Philometoris iudicium*, lib. 2. cap. 2. nu. 21
- Puniri an possit iudicis officio cadens leuiter volentem*, lib. 1. c. 12. nu. 19
- Puniri debet qui præsens est cum aliquis se occidit, nec prohibet, si potest*, lib. 1. c. 24. nu. 10.
- Pugnare cum fera prouinciam deuastante licet*, lib. 2. c. 2. nu. 23
- Pyladis & Orestis factum expensum*, lib. 2. c. 3. nu. 24
- R.
- Rapiens virginem prouocantem an puniatur?* lib. 2. c. 16. nu. 4
- Razia mors*, lib. 1. c. 8. nu. 11.
- Reipublica patronum adesse cum periculo vita licet*, lib. 2. c. 2. nu. 21
- Reipublica interest humani corpora mortuorum*, lib. 1. c. 16. nu. 4
- Reipublica ius non est tantum quantum ius patris*, lib. 1. c. 12. nu. 20
- Relaxatus sub iuramento de redeundo, tenetur redire, etsi sciat se occidendum, quando iuste carceratus erat nõ si iniuste*, lib. 2. c. 10. nu. 1
- Relaxatus sub iuramento de redeundo, si iniuste carceratus erat, an redeundo peccet* ibid. nu. 2. cum seq.
- Religiosus non habet velle nec nolle*, lib. 1. c. 2. nu. 14. nec liberum arbitriū, nu. 15. & pro mortuo reputatur, nu. 16. nec literas sine licentia prælati legere potest, nu. 17
- Remissio vulnerati quid operetur*, libro 1. c. 12. nu. 25
- Renuntiare non potest his, quæ sunt necessaria ad salutem animæ*, lib. 2. cap. 13. nu. 2
- Renuntiare an possit nobilis privilegio, ne torqueatur?* lib. 1. c. 15. nu. 10. & an privilegio, ne pro debito ciuili carceretur? lib. 2. c. 23. per totum.
- Renuntiare nõ licet defensionibus in causa criminali*, lib. 1. c. 17. nu. 18. etiam addito iuramento, cap. 18. nu. 1. & 2
- Renuntiare non potest reus dilationi, vt citius suspendatur*, lib. 1. c. 16. nu. 14. & c. 17. nu. 32
- Renuntiare non licet appellationi in crim-*

- minalibus, lib. 1. c. 17. nu. 19
 Renuntiare nō licet defensionibus in cau-
 sa status, lib. 1. c. 17. nu. 22
 Renuntiare non licet probationi defen-
 sionum, ibid. nu. 23
 Renuntiare an liceat ratificationi suæ re-
 petitioni testium? ibid. nu. 25
 Renuntiare an liceat termino & dilatio-
 ni in criminalibus? ibid. nu. 29
 Renuntiare non potest dilationi à statuto
 præfixæ, lib. 1. c. 17. nu. 34
 Renuntiare defensionibus an possit, quā-
 do venit imponenda pœna mortis ciui-
 li? lib. 1. cap. 18. num. 3
 Renuntiare an liceat defensionibus, quā-
 do reus dicit nullas habere defension-
 nes? lib. 1. c. 18. nu. 4. quid quando du-
 bium est, an eas habeat? nu. 5. quid quā-
 do sunt illipidæ, nu. 6. quid quando cō-
 stat nullas defensiones habere, nu. 7
 Renuntiare defensionibus licet, quando
 non venit imponenda pœna sanguinis,
 lib. 1. c. 19. nu. 1. quid quando venit im-
 ponenda pœna infamiæ, nu. 2
 Renuntiare an possit defensionibus pu-
 blicis & notorius malefactor? ibid.
 num. 3
 Renuntiare an possit defensionibus assas-
 sinus? ibid. nu. 6. quid captus in flagra-
 ti, nu. 11. quid confessus, nu. 13. quid
 quando timetur scandalum, nu. 35. quid
 hæreticus, nu. 37
 Renuntiare an possit reus secundo termi-
 no, quando in primo nihil probauit, ibi-
 dem num. 38
 Renūtiatio defensionum reuocari potest,
 ibid. nu. 40
 Renuntiare an possint partes ordini iudi-
 ciario? lib. 2. c. 20. nu. 22. & 26
 Renūtiari an possit beneficio cessionis bo-
 norum? lib. 2. c. 22. nu. 1. & 4. & an
 iuramento confirmetur? nu. 2. & 5
 Renuntiare an possit priuilegio misera-
 tionis causa indulto? lib. 2. cap. 22. nu-
 mero 3
 Renuntiare potest beneficijs respicientib.
 priuatam utilitatem principaliter pu-
 blicam secundo, lib. 2. c. 23. nu. 5
 Renūtiare an possit maritus priuilegio,
 ne conueniatur ultra, quam facere po-
 test? lib. 2. c. 24. nu. 1. quid addito iu-
 ramento, num. 2. quid in patre, num. 3.
 quid in alijs ascendentibus, & in soce-
 ro, ibidem quid in matre, & in ma-
 tre tutrice, nu. 4. & 5. quid in filio, nu.
 13. quid in donatore, nu. 16. quid in so-
 cio, nu. 17. quid in milite, nu. 19
 Renuntiare an possit fœmina priuilegio,
 ne pro debito ciuili carceretur? libro
 2. c. 24. num. 7. & 8
 Renuntiare an possit clericus beneficio,
 cap. Odoardus de solutio. ibid. num. 9.
 & quid addito iuramento, nu. 10
 Renuntiare an possint moniales priuile-
 gio, ne ad iudicem vocentur pro testi-
 monio? ibid. num. 11. quid in egregijs
 personis, nu. 14. & 15.
 Renuntiare an possit magistratus priui-
 legio, ne inuitus in ius vocetur? ibi-
 numero 12
 Renuntiare an possit Doctor priuilegio,
 ne pro debito ciuili carceretur? ibid.
 num. 18
 Renuntiare an possit beneficio Audent.
 hoc nisi debitor. C. de solutio. ibid. nu.
 20. & quid addito iuramento, nu. 21
 Repeti non potest quod meretrici solui-
 tur pro mercede, lib. 1. cap. 15. nume-
 1. & 6.
 Respublica non est domina vita ciuium,
 lib. 1. cap. 1. nu. 17. 18. & cap. 14. nu-
 me. 29

Resti-

- Restitutio in integrū conceditur minori
 aduersus confessionem, lib. 1. c. 19. n. 17
 Restitutio nō datur minori se venire pas-
 so, lib. 1. c. 2. num. 17. latius lib. 2. cap.
 17. num. 7
 Restituere tenetur meretrix quod ei im-
 moderatè solutum est, lib. 2. cap. 15.
 num. 16
 Reus an eligere possit in pœnis alternati-
 uis? lib. 1. cap. 16. num. 1. & 2
 Reus an possit sine peccato defensiones
 suas ommittere? lib. 1. c. 17. num. 16.
 Reus condemnari non potest restium
 repetitione omissa, ibid. num. 27.
 Reus qui testes pro repetitis habuit ante
 habitam copiam indiciorum pœnitere
 potest, ibid. nu. 28
 Reus consentire an possit, vt ab inimico
 accusetur? lib. 1. c. 18. num. 8
 Reo capto in flagrante crimine an sit dan-
 dus terminus ad se defendendum? lib.
 1. cap. 19. num. 12
 Reo etiam conuicto petenti dilationem
 ad se defendendum non est denegan-
 da, ibid. num. 20
 Reus potest post lapsum termini se defen-
 dere ibid. num. 22. & 24. etiam post
 conclusum in causa, num. 23. & 25.
 Reus per lapsum termini videtur renun-
 tiare defensionibus, ibid. nu. 24
 Reus in notorijs quando timetur scanda-
 lum an non datis defensionibus puniri
 possit? lib. 1. c. 19. num. 36
 Reo se ipsum occidente conscientia cri-
 minis an sit ferenda sententia? lib. 1. c.
 23. num. 64
 Rex potest punire offendentem officia-
 lem suum etiam volentem, lib. 1. c. 12.
 num. 21
 Roderici de Cisneros, postea de Giron fa-
 ctum, lib. 2. c. 3. num. 7
 Romanorum frequens fuit pœna de saxo
 Tarpeio deiectio, lib. 1. cap. 10. nu. 4.
 Romani Lanistis se vendebant, cauendo
 posse vri, secari, necari, libro 1. cap.
 3. num. 16
 Romani diuinum quid & excelsum pu-
 tabant se occidere, ibid. numero 17.
 Romani iniustum putabant impedire se
 volentes occidere, ibid. num. 36. & li-
 bro 1. c. 24. num. 10
 S.
 Sacerdos baptizare potest puerum,
 etiamsi idē ipse in periculo vita con-
 stituatur. libro 2. capit. 4. numero 12
 Sancia filia Regis Legionis factum egre-
 gium, lib. 2. cap. 3. num. 19
 Sanguinem sibi educēs in ecclesia polluit
 eam, nisi sit furiosus, lib. 1. cap. 20.
 num. 30
 Sanctorum trecetorum martyrum mors,
 lib. 1. cap. 8. num. 24
 Sanctorum facta mirabilia, ibid. nu. 26.
 Samsonis mors expensa, ibid. nu. 28.
 Sapia cautela damnata, lib. 1. cap. 12.
 num. 16
 Saulis mors expensa, an habuerit reuela-
 tionem à Deo? ibid. num. 10
 Scandali vitandi causa non licet se in fo-
 ueam precipitare, libro 1. cap. 8. nu-
 mero 21
 Seiani & filiorum mors, lib. 1. cap. 14.
 num. 25
 Seneca de spontanea morte sententia, lib.
 1. cap. 3. num. 24
 Seruitus grauior morte, libro 1. cap. 2.
 num. 8
 Seruus se vulnerans an iure ciuili punia-
 tur? lib. 1. cap. 3. num. 3
 Seruus non est in peculio suo, lib. 1. cap.
 10. num. 15
 Seruus an teneatur pro salute domini vi-
 tam

- tam suam negligere*, lib. 2. c. 3. num. 8.
9. & 10
Serui Urbini civis Romani factum expensum, lib. 2. c. 3. num. 11
S. Simeonis Stilite factum expensum, libro 2. cap. 7. num. 10
Simeonis Abbatis factum expensum, lib. 2. cap. 12. num. 6
Socer an renuntiare possit privilegio, ne cōueniatur ultra, quam facere potest, lib. 2. cap. 24. num. 3
Socius an possit renuntiare simili privilegio ibid. num. 17
Socratis factum expensum, lib. 2. c. 9. n. 8
S. Sophronia factum expensum, ibid. n. 3
Solimani Turcæ iudicium, lib. 1. cap. 12. num. 11
Solita concedi à principe nō reputantur impossibilia, lib. 1. cap. 17. nu. 33
Soluens pœnam pecuniariam pro inuito & reluctante eam repetit, lib. 1. c. 16. num. 4. 9. & 11. idem in solvente pro capto ab hostibus inuito, num. 10. idem in solvente debitum civile pro carceratio inuito, num. 12
Sosis Siracusani factum expensum, lib. 1. cap. 8. num. 19
Statuto imponente pro homicidio pœnâ capitis, & publicationis bonorum, an comprehendatur occidens se ipsum? libro 1. cap. 21. num. 17
Statuto stâte quod bona decedentium ab intestato applicentur alicui, non procedit in occidente se ipsum, lib. 1. cap. 23. num. 24
Statuto publicatio bonorum pro delicto imponi potest, ibid. nu. 43
Statuto induci potest ut debitor ante omnia ex instrumento carceretur, lib. 2. c. 20. num. 33
Statuto an possit tolli beneficium cessio-
- nis bonorum?* lib. 2. cap. 22. num. 6
Statutum quod offendens subijciat se voluntati offensi an valeat? lib. 1. c. 13. num. 1
Statuto an introduci possit, quod fideiusor corporaliter puniatur? lib. 1. c. 14. num. 25 & an quod se possit obligare ad pœnam corporalem? num. 28
Statutum quod pater teneatur pro filio quomodo intelligatur, ibid. num. 26
Statuto stâte quod quis condemnatur in mille, & si intra tale tempus non soluerit, suspendatur, vel aliquod membrum abscindatur, an possit reus tempori renuntiare? lib. 1. cap. 16. nu. 14
Statuto permittente occidere bannitos, an excusetur bannitus se ipsum occidens? lib. 1. cap. 10. num. 15. & an filius occidens patrem bannitum? ibid. num. 18. & an alter bannitus? num. 17
Statuens non videtur velle ligare se ipsum, lib. 1. cap. 10. num. 15
Stuprans virginem pretio, precibus & blâditibus illectam, puniatur, lib. 2. c. 16. num. 1. quid si leuiter rogata, num. 6
Stuprans virginem prouocantem & pellicentem non puniatur, lib. 2. cap. 16. numero 3
Stuprata in dubio præsimitur seducta, ibidem num. 2
Subijciens se voluntati offensi, videtur subijci ut bono viro, lib. 1. cap. 13. n. 3
Submissio gratiæ continet protestationem quod gratiam expectat, ideò ea non sequuta ius pristinum recuperat, ibid. num. 10
Suspendiosi lugeri non solent, lib. 1. cap. 1. num. 7. cap. 4. num. 16

T.

Tarquinij lex in se ipsos occidentes,
lib. 1. cap. 4. num. 13

Tar-

- Tarquinij filij Tarquinij Romanorum Regis factum expensum*, lib. 2. c. 2. nu. 5
Taurorum ludus quomodo permissus, lib. 2. cap. 11. num. 21. cum seqq.
Thebani se occidentes heroas faciebant, lib. 1. cap. 3. num. 18
Termino ad dilationes allegandas, & probandas, an renuntiare liceat? lib. 1. cap. 17. num. 29
Terminus an sit dandus capto in flagranti, lib. 1. cap. 19. num. 12. & quid conuictio, & confesso, num. 15
Testamentum se occidentis non irritatur, lib. 1. cap. 23. num. 1
Testamentum condemnati ad mortem naturalem quando irritetur, ibid. nu. 15
Testamentum se occidentis conscientia criminis quando irritetur, num. 17. 21. & 22
Testator renocando onus adiectum legato, an legatum renocasse dicatur? lib. 1. cap. 22. num. 29
Testium copia in visitationibus iudicum supremorum non datur, & quo iure, lib. 1. cap. 19. num. 33
Testis aduersus clericum esse non potest, qui non potest fieri clericus, lib. 1. c. 20. num. 23
Testis inhabilitas cum in totum inhabilis est, non suppletur ex habilitate aliorum, lib. 1. cap. 14. num. 34
Testium repetitioni an liceat renuntiare? lib. 1. cap. 17. num. 25
Testes in iudicio summario recepti non probant, etiam de consensu partium, ibidem num. 26
Testium repetitione ommissa reus condemnari non potest, ibid. num. 27
Testes recipiendi ipsis absentibus licentiam possunt partes dare iudici, ibid. num. 28
- Testes de auditu faciunt inditium ad torturam in assassinio*, lib. 1. cap. 19. numero 9
Toletum fuit appellatum à Gothis Roma, lib. 2. cap. 23. num. 24
Toletani cuiusdam iuuenis factum expensum, lib. 2. cap. 3. num. 7
Tormenta pati ne prodamus proximum licet, ibid. num. 26
Torneamenta qua sint licita, lib. 2. cap. 11. num. 8. & 9
Torquendi potestas est meri imperij, lib. 1. cap. 15. num. 2
Torquens volentem puniatur, ac si nolentem torfisset, ibid. num. 3
Tortura se subijcere pro asserenda accusatione, vel purganda infamia, non licet, ibid. num. 4. & 5
Tortura grauior est quam vtriusque manus abscissio, ibid. num. 6. & equiparatur morti, num. 7
- V**alerij Asiatici mors, lib. 1. cap. 23. num. 53
Vasallus an teneatur dominum defendere contra se ipsum? lib. 2. c. 3. num. 2
Vasallus cui periculo se exponere potest pro Rege, ibid. num. 3. 5. & 8
Vlpianus expenditur, lib. 1. cap. 3. num. 1. cap. 7. num. 1
Velle aliquid possumus tribus modis, vt finem, vt medium, vt effectum, lib. 2. cap. 1. num. 2
Venationes ferarum, vt olim fiebant, lib. 2. cap. 11. num. 2
Venenum sumens ad experiendam Theriacam an peccet? lib. 2. c. 2. num. 24
Vindictam propria autoritate sumere valens, eam alteri committere non potest, lib. 1. cap. 12. num. 4
Violatio iustitiæ legalis non obligat ad restitutionem

- stitutionem, lib. 1. cap. 6. num. 11
Violenta mors an dicatur si quis se ipsum occidit? lib. 1. c. 21. num. 15
Virgines Milesia se occidentes punita, lib. 1. cap. 4. num. 12
Virgo est domina sui corporis, etiam ad scindenda claustra pudoris, lib. 1. c. 4. num. 18
Vitam toto suo patrimonio redimere an quis teneatur? lib. 1. c. 16. num. 7
Vita sua custodia unicuique à Deo data est, lib. 1. c. 17. num. 2
Vitam pro Republica fundere, quādo, & quomodo liceat, libro 2. cap. 2. num. 1. cum seqq.
Vitam exponere cum intentione moriendi pro Republica, non licet, ibidem num. 24
Vitam pro amicis exponere an liceat? lib. 2. cap. 3. num. 23. 24. & 25. quid pro eorum rebus, num. 29
Vitam pro salute spirituali proximi exponere, vt liceat, lib. 2. cap. 4. nu. 1. & 5
Vita periculo an possit se pragnans exponere, vt filius nascatur? ibid. nu. 3
Vite periculo se exponere visitando infirmos tempore pestis laudabile est, ibidem num. 9. & predicando, num. 11
Vitam exponere pro opere pio licet, lib. 2. cap. 4. num. 13
Vite cui periculo se liceat exponere pro bonis temporalibus, lib. 2. cap. 5. nu. 1. & quid pro honore, nu. 10. quid pro saluando alio, lib. 2. cap. 6. nu. 8
Vitam prorogandi causa, cibis delicatioribus vesci, non adstringimur, lib. 2. c. 6. num. 13
Voluntati offensi se subiciēs, vt bono viro se subicere videtur, lib. 1. c. 13. nu. 3. & pena corporali plecti non potest, nu. 6. neque ad praiudicialia cogi, nu. 7. nec in facie signari, num. 8. nec dominum, aut uxorem, aut liberos cogi deserere, num. 9
Votum corporis saluti nociuum non est exequendum, lib. 2. cap. 6. num. 6
Vulneratus qui consensit, quando possit vulnerantem accusare, lib. 1. cap. 12. num. 11. 12. & 13. quid medicinae causa, num. 14. & 15.
Vulnerans se ipsum an iure communi puniri debeat, lib. 1. c. 21. num. 1. quid hodie, num. 5. & 12. & an pena statuti contra vulnerantes alios, num. 14
Vuitigis Regis Gothorum factum expensum, lib. 2. cap. 14. num. 16
 X.
X Antipa filia Myconis factum expensum, lib. 2. c. 3. num. 18
 Z.
Z Aleuci lex apud Locros, lib. 2. c. 2. num. 20. cap. 7. num. 5
Zopiri factum expensum, libro 2. cap. 2. num. 5.

FINIS.

